

Kyrkomötet 2022

inkl. valsammanträdet 2021

Volym 1 Protokoll och bilagor

Innehåll i protokoll med bilagor från kyrkomötet 2022 inkl. valsammanträdet 2021

Volym 1 Protokoll och bilagor

Kyrkomötets valsammanträde protokoll 2021
Kyrkomötets protokoll 2022
Kyrkostyrelsens skrivelser, KsSkr 2022:1–6
Presidiets skrivelse, PSkr 2022:1
Motioner, Mot 2022:1–85

Volym 2 Bilagor

Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar
Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsnämnd
Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd
Gudstjänstutskottets betänkanden, G 2022:1–4
Organisationsutskottets betänkanden, O 2022:1–13
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkanden, TU 2022:1–14
Ekonomiutskottets betänkanden, E 2022:1–5
Ekumenikutskottets betänkanden, Eu 2022:1–8
Kyrkolivsutskottets betänkanden, KI 2022:1–10
Samhälls- och kulturutskottets betänkanden, SK 2022:1–6
Förvaltarskapsutskottets betänkanden, F 2022:1–6
Kyrkomötets skrivelser, KmSkr 2022:1–27
Personregister
Sakregister

*Alla dokument från kyrkomötet finns publicerade på kyrkomötets webbplats,
www.svenskakyrkan.se/kyrkomotet*

Kyrkomötets valsammanträde protokoll 2021

Valsammanträdets protokoll, kyrkomötet 2021

24–25 november

Onsdagen den 24 november	5
§ 1 Valsammanträdet öppnas av kyrkomötets ålderspresident	5
§ 2 Anförande av ärkebiskopen	5
§ 3 Meddelanden.....	5
§ 4 Upprop	5
§ 5 Debattregler.....	11
§ 6 Val av kyrkomötets ordförande.....	11
§ 7 Val av kyrkomötets förste vice ordförande.....	12
§ 8 Val av kyrkomötets andre vice ordförande	12
§ 9 Val av kyrkomötets sekreterare.....	12
§ 10 Val av protokolljusterare.....	12
§ 11 Val av valberedning	12
§ 12 Meddelanden.....	13
Torsdagen den 25 november	14
§ 13 Meddelanden.....	14
§ 14 Val till kyrkostyrelsen.....	14
§ 15 Ordningen för inkallande av ersättare i kyrkostyrelsen	15
§ 16 Val till domkapitlet i Visby.....	16
§ 17 Val till läronämnden.....	16
§ 18 Val till kyrkorättsnämnden.....	16
§ 19 Val till Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar	17
§ 20 Val till Svenska kyrkans valprovsnämnd.....	18
§ 21 Val till Svenska kyrkans överklagandenämnd	20
§ 22 Val till Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån	21
§ 23 Val av revisorer.....	21
§ 24 Meddelanden.....	22
§ 25 Kyrkomötets valsammanträde avslutas.....	22
Bilaga Kyrkomötets valsammanträde 2021: debattregler	24

Kyrkomötet 2021
Onsdagen den 24 november

Kl. 19.15–21.00

Kyrkomötets valsammanträde öppnades torsdagen den 24 november i Uppsala Konsert & Kongress. Under öppnandet framfördes musik och sång av en grupp med anknytning till Stiftsgården i Rättvik under ledning av Isak Åberg.

§ 1 Valsammanträdet öppnas av kyrkomötets ålderspresident

Ålderspresidenten Anders Åkerlund höll ett anförande. Därefter förklarades kyrkomötets valsammanträde 2021 öppnat.

§ 2 Anförande av ärkebiskopen

Ärkebiskop Antje Jackelén talade till det nyvalda kyrkomötet.

(Sv. Psalm 89)

§ 3 Meddelanden

Emma Hansen Dahlqvist, handläggare för kyrkomötet, informerade om det digitala mötesverktyg som används i plenum.

§ 4 Upprop

Företogs *upprop* av valda ledamöter för mandatperioden 2022–2025 efter direkta val i kyrkovalet den 19 september 2021.

Uppsala stift

Gun Eriksson
Emma Hedlundh
Roberth Krantz
Anna Lindgren
Erik Sjöstrand
Hilde Klasson
Anna Sundberg
Anna-Karin Westerlund
Monika Åberg
Christian Bonde
Boel Johansson
Gudrun Wängelin Lernskog
Carin Åblad Lundström
Agneta Brendt
Mattias Lundberg
Maria Heldt
Mattias Benke
Anna-Karin Åström
Kerstin Eskhult
Torbjörn Aronson

Linköpings stift

Sven Gunnar Persson
Mats Ludvigsson
Lena Arman
Magnus Ek
Birgitta Eliasson
Lars Beckman
Aron Emilsson
Madelaine Erlandsson
Mona Olsson
Klas Corbelius
Anne Olofsson
Eva-Lena Fungmark
Rebecca Hägg
Irene Oskarsson
Cecilia Gyllenberg Bergfasth

Skara stift

Sebastian Ekeröth Clausson
Per Lindberg
Birgit Kullingsjö
Lina Dahm
Veronica Pålsson
Jonas Larsson
Lisa Gerenmark
Johan Hjertén
Roger Olsson
Agne Arnesson
Jörgen Åkesson
Hilkka Andersson
Leif Nordlander
Lisa Wallenstein

Strängnäs stift

Christina Södling
Marie Rydén Davoust
Lars Johnsson
Torvald Johansson
Åsa Ingårda
Jenny Thor
Peter Laufer
Mats Ershammar
Josefine Carlsén
Margareta Carlsson
Lars G Linder
Nina Wahlin
Susanne Stenlund
Anneli Öljarstrand
Margareta Karlsson

Västerås stift

Inger Wahlman
Anders Brunnstedt
Karin Perers
Britas Lennart Eriksson
Victor Månsson
Agneta Ivemyr
Ingvar Jonsson
Anders Åkerlund
Olle Rydell
Vicktoria Bagi
Johan Linnman
Göran Forsén
Solveig Oskarsson
Anna-Karin Andersson
Kristina Hyse

Växjö stift

Marie Johansson
Victor Ramström
Åsa Felix Everbrand
Anton Härder
Sofia Rosenquist
Eric Westroth
Margareta Andersson
Anna Rapakko
Håkan Sunnliden
Magnus Hedin
Birgitta Axelsson Edström
Mattias Rosenquist
David Svensk
Bertil Olsson
Mats Nilsson
Leif Gustavsson
Monica Johansson

Lunds stift

Claes Block
Linda Isberg
Daniel Engström
Sofija Pedersen Videke
Niklas Larsson
Elisabeth Kullenberg
Linda Sjöo
Nils Gårder
Birger Wernersson
Elise Solberg
Nima Gholam Ali Pour
Edvina Palmcrantz
Anneli Kihlstrand
David Castor

Anders Bromée
Marie Wojdkow
Roine Olsson
Ann-Charlotte Miller
Ronnie Nilsson
Lena Östholm
Bo Herou
Nils Jernqvist
Anna-Karin Bengtsdotter
Lena Petersson
Eva Franksson Colliander
Jenny Delén
Rolf Ekström
Fredrik Ottesen
Joakim Persson
Camilla Persson
Anders Lundberg
Berth Löndahl
Iván Knézy
Marcus Romedahl

Göteborgs stift

Jesper Eneroth
Carina Etander Rimborg
Tomas Rosenlundh
Sara Waldenfors
Gunilla Franzén
Stefan Linderås
Sara Lindalen
Birgitta Thörn
Bengt Kjellgren
Patrik Linde
Karin Janfalk
Hans Weichbrodt
Manilla Nordanstig
Kicki Mattsson
Daniel Tisell
Mats Berglund
Sten Janson
Mikael Sandén
Jenny Nilsson
Markus Svensson
Aina Nordqvist
Jerker Schmidt
Barbro Wiskari
Bodil Wennerström
Fredrik Sidenvall
Håkan Widepalm
Karl-Gunnar Svensson
Eric Muhl

Ulf Bjereld
Johannes Imberg
Jonas Noréus
Axel W Karlsson
Åsa Rehdell

Karlstads stift

Johannes Fransson
Niklas Grahn
Katarina Hofling
Cecilia Rogne
Pernilla Edman
Anders Skogberg
Stig Axelsson
Margareta Nisser-Larsson
Benny Ahrebrand Persson
Inga-Lill Röhr
Lina Ahl

Härnösands stift

Margareta Winberg
Mikael Sjölund
Karin Stierna
Leif Grip
Lena Sjöberg
Fredrik Ericsson
Paul Höglund
Marie Buhr
Knapp Anna Eriksson
Ann-Sofie Karlsson Ågren
Christina Thernsjö

Luleå stift

Levi Bergström
Lisa Tegby
Yvonne Stålnacke
Peter Roslund
Sören Olsson
Celina Falk
Britt Fält
Katarina Lövgren
Erik Vikström
Katarina Glas
Anna Lundberg
Birgitta Johansson Huuva
Sven Holmqvist
Roger Larsson
Petter Nilsson
Stefan Aro
Helén Lindbäck
Henrik Blind

Visby stift

Carin Jakobsson
Helen Coughlin-Sjögren

Stockholms stift

Wanja Lundby-Wedin
Amanda Carlshamre
Kristina Axén Olin
Daniel Larson
Marjut Ervasti
Anders Roos
Cecilia Clausen
David Lång
Elisabeth Rydström
Olle Reichenberg
Marja Hillerström
Ulla Birgersdotter
Isak Öhrlund
Marja Sandin-Wester
Charlotte Haggren
Ulla Löfven
Victor Backström
Suzanne Fredborg
Roger Sjöberg
Britt Björneke
Christina Wallmark
Ellionor Moberg
Eva-Maria Munck
Louise Callenberg
Margaretha Herthelius
Sven Milltoft
Fredrik Stiernstedt
Jan-Hugo Nihlén
Anne Sörman
Sandra Ryström Signarsdotter
Kerstin Rossipal
Hanna Hesser Nordin
Agneta Granström
Johanna Öhman
Carl Johan Karlsson
Helena Inghammar
Arnold Boström
Elsa Johansson
Elisabeth Sandlund
Jimmy Dahllöf
Lennart Matikainen
Georg Lagerberg
Olov Lindquist
Åsa Öckerman

Utlandsförsamlingarna

Åke Marcusson

Anette Nordgren

Följande ledamöter hade begärt ledigt från kyrkomötets valsammanträde och var inte närvarande vid uppropet: Christian Bonde, Aron Emilsson, Madelaine Erlandsson, Anne Olofsson, Åsa Ingårda, Britas Lennart Eriksson, Eric Westroth, Claes Block, Nima Gholam Ali Pour, Bo Herou, Joakim Persson, Sara Lindalen, Manilla Nordanstig, Kicki Mattsson, Inga-Lill Röhr, Margareta Winberg, Marie Buhr, Christina Thernsjö, Sven Holmqvist, Stefan Aro, Henrik Blind, Kristina Axén Olin, Ulla Löfven, Eva-Maria Munck och Jimmy Dahllöf.

Företogs *upprop* av biskoparna: ärkebiskop Antje Jackelén, biskoparna Karin Johannesson, Uppsala stift, Martin Modéus, Linköpings stift, Åke Bonnier, Skara stift, Johan Dalman, Strängnäs stift, Mikael Mogren, Västerås stift, Fredrik Modéus, Växjö stift, Johan Tyrberg, Lunds stift, Susanne Rappmann, Göteborgs stift, Sören Dalevi, Karlstads stift, Eva Nordung Byström, Härnösands stift, Åsa Nyström, Luleå stift, Thomas Petersson, Visby stift och Andreas Holmberg, Stockholms stift.

Anmäldes att följande ersättare inkallats för de ledamöter som anmält förhinder att delta i kyrkomötets valsammanträde:

David Berggren, Uppsala stift, ersätter Christian Bonde
Johan Garde, Linköpings stift, ersätter Anne Olofsson
Xerxes Åkerfeldt, Strängnäs stift, ersätter Åsa Ingårda
Peter Weiderud, Västerås stift, ersätter Britas Lennart Eriksson
Jan-Åke Isaksson, Lunds stift, ersätter Nima Gholam Ali Pour
Kenneth B Ferm, Lunds stift, ersätter Joakim Persson
Ellinor T Nilsson, Göteborgs stift, ersätter Kicki Mattsson
Johanna Svärd, Karlstads stift, ersätter Inga-Lill Röhr
Rodney Engström, Härnösands stift, ersätter Christina Thernsjö
Annika Nyman, Luleå stift, ersätter Sven Holmqvist
Jörgen Ericsson, Luleå stift, ersätter Stefan Aro
Birgitta Nilsson, Stockholms stift, ersätter Ulla Löfven
Lars Jakobsson, Stockholms stift, ersätter Eva-Maria Munck

Anmäldes att ersättare inte hade inkallats för Aron Emilsson, Linköpings stift, Madelaine Erlandsson, Linköpings stift, Eric Westroth, Lunds stift, Claes Block, Lunds stift, Bo Herou, Lunds stift, Sara Lindalen, Göteborgs stift, Manilla Nordanstig, Göteborgs stift, Margareta Winberg, Härnösands stift, Marie Buhr, Härnösands stift, Henrik Blind, Luleå stift, Kristina Axén Olin, Stockholms stift, och Jimmy Dahllöf, Stockholms stift, på grund av sent inkommen anmälan om förhinder eller att ersättare saknas.

§ 5 Debattregler

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att fastställa debattregler vid procedurfrågor och i valärenden samt för instämmande och reservation enligt *bilaga 1*.

§ 6 Val av kyrkomötets ordförande

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* efter förslag från Niklas Larsson att välja Karin Perers till kyrkomötets ordförande för mandatperioden 2022–2025.

§ 7 Val av kyrkomötets förste vice ordförande

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* efter förslag från Jesper Eneroth att välja Levi Bergström till kyrkomötets förste vice ordförande för mandatperioden 2022–2025.

§ 8 Val av kyrkomötets andre vice ordförande

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* efter förslag från Marie Wojidkow att välja Carina Etander Rimborg till kyrkomötets andre vice ordförande för mandatperioden 2022–2025.

Anders Åkerlund överlämnade ordförandeskapet och ledningen av förhandlingarna till den omvalda ordföranden Karin Perers.

Karin Perers tackade på det omvalda presidiet's vägnar för förtroendet. Hon riktade även ett tack till ålderspresidenten för inledningen av valsammanträdet och till ärkebiskopen för hennes tal till det nyvalda kyrkomötet.

§ 9 Val av kyrkomötets sekreterare

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* efter förslag från ordföranden att utse Maria Lundqvist Norling till kyrkomötets sekreterare för mandatperioden 2022–2025.

§ 10 Val av protokolljusterare

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* efter förslag från Jesper Eneroth att utse Sofija Pedersen Videke, Anders Brunnstedt och Gudrun Wängelin Lernskog att tillsammans med ordförandena justera protokollet från kyrkomötets valsammanträde 2021.

§ 11 Val av valberedning

En företrädare för nomineringsgrupperna, Jesper Eneroth, föreslog följande femton personer att ingå i valberedningen till dess att kyrkomötet har hållit ett nytt val under nästa mandatperiod:

Inger Wahlman, ordförande
Roine Olsson
Lars G Linder
Inga-Lill Röhr
Erik Vikström
Per Lindberg, vice ordförande
Marie Wojidkow
Sven Gunnar Persson
Åke Marcusson
Niklas Larsson
Margareta Andersson
Jerker Schmidt
David Lång
Anders Lundberg
Eric Muhl

Valberedningen anmodas att adjungera en representant vardera från Frimodig kyrka (FK), Miljöpartister i Svenska kyrkan De gröna (MPSK), Kristdemokrater i Svenska kyrkan (KR), Fria liberaler i Svenska kyrkan (FiSK), Alternativ för Sverige (AfS) samt Himmel och jord (HoJ).

- BESLUT** *Kyrkomötet beslutade* att välja Inger Wahlman, Roine Olsson, Lars G Linder, Inga-Lill Röhr, Erik Vikström, Per Lindberg, Marie Wojidkow, Sven Gunnar Persson, Åke Marcusson, Niklas Larsson, Margareta Andersson, Jerker Schmidt, David Lång, Anders Lundberg och Eric Muhl till valberedning till dess att kyrkomötet har hållit ett nytt val under nästa mandatperiod.
- BESLUT** *Kyrkomötet beslutade* att välja Inger Wahlman till ordförande.
- BESLUT** *Kyrkomötet beslutade* att välja Per Lindberg till vice ordförande.
- BESLUT** *Kyrkomötet beslutade* att bifalla förslaget att valberedningen anmodas att adjungera en representant vardera från Frimodig kyrka (FK), Miljöpartister i Svenska kyrkan De gröna (MPSK), Kristdemokrater i Svenska kyrkan (KR), Fria liberaler i Svenska kyrkan (FiSK), Alternativ för Sverige (AfS) samt Himmel och jord (HoJ).

§ 12 Meddelanden

Ordföranden kallade valberedningen till sammanträde direkt efter plenum.

Ordföranden *meddelade* att mäsas firas torsdagen den 25 november kl. 8.15 på Uppsala Konsert och Kongress. Nomineringsgrupperna sammanträder kl. 9.00.

Ordföranden *påminde* om att en introduktion av kyrkomötets arbete äger rum torsdagen den 25 november kl. 10.30 och därefter, kl. 11.30, återupptas kyrkomötets arbete i plenum.

Dagen avslutades med en andakt ledd av Wanja Lundby-Wedin.

Förhandlingarna ajournerades kl. 21.00.

Kyrkomötet 2021
Torsdagen den 25 november

Kl. 11.30–12.17

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

(Sv. Psalm 679)

§ 13 Meddelanden

Ordföranden *meddelade* att det utanför plenisalen fanns ett bord med böcker som ledamöterna kunde förse sig med om intresse fanns.

§ 14 Val till kyrkostyrelsen

BESLUT Från valberedningen fanns förslag till 14 ledamöter, 14 ersättare, förste och andre vice ordförande samt ersättare för ärkebiskopen i kyrkostyrelsen för mandatperioden 2022–2025. Ärkebiskopen är självskriven ordförande i kyrkostyrelsen.

Ledamöter

Wanja Lundby-Wedin

Jesper Eneroth

Lars Johnsson

Margareta Winberg

Marie Johansson

Erik Sjöstrand

Amanda Carlshamre

Nils Gårder

Daniel Tisell

Elisabeth Rydström

Olle Reichenberg

Aron Emilsson

Marjut Ervasti

Berth Löndahl

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Förste vice ordförande

Wanja Lundby-Wedin

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Andre vice ordförande

Daniel Tisell

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för ärkebiskopen

Biskop Johan Dalman

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare

Sebastian Ekeröth Clausson
Sofija Pedersen Videke
Johannes Fransson
Yvonne Stålnacke
Lisa Gerenmark
Marie Rydén Davoust
Anders Brunnstedt
Marja Sandin-Wester
Niklas Larsson
Carin Jakobsson
Bengt Kjellgren
Daniel Engström
Linda Sjöo
Karl-Gunnar Svensson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

§ 15 Ordningen för inkallande av ersättare i kyrkostyrelsen

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att ordningen för inkallande av ersättare i kyrkostyrelsen ska vara följande:

I första hand inträder ersättare inom den egna gruppen i turordning, därefter

1. beträffande nomineringsgruppen S

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen C, i tredje hand från nomineringsgruppen ViSK, i fjärde hand från nomineringsgruppen ÖKA och i femte hand från övriga i invalsordning.

2. beträffande nomineringsgruppen POSK

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen FiSK, i tredje hand från nomineringsgruppen MPSK, i fjärde hand från nomineringsgruppen FK, i femte hand från nomineringsgruppen KR, i sjätte hand från nomineringsgruppen BA och i sjunde hand från övriga i invalsordning.

3. beträffande nomineringsgruppen C

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen S, i tredje hand från nomineringsgruppen ÖKA, i fjärde hand från nomineringsgruppen ViSK, i femte hand från nomineringsgruppen BA och i sjätte hand från övriga i invalsordning.

4. beträffande nomineringsgruppen BA

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen KR, i tredje hand från nomineringsgruppen FK, i fjärde hand från nomineringsgruppen POSK och i femte hand från övriga i invalsordning.

5. beträffande nomineringsgruppen SD

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen FK, i tredje hand från nomineringsgruppen KR, i fjärde hand från nomineringsgruppen BA, i femte hand från nomineringsgruppen POSK och i sjätte hand från övriga i invalsordning.

6. beträffande nomineringsgruppen ViSK

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen S, i tredje hand från nomineringsgruppen C, i fjärde hand från nomineringsgruppen ÖKA och i femte hand från övriga i invalsordning.

7. beträffande nomineringsgruppen ÖKA

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen S, i tredje hand från nomineringsgruppen C, i fjärde hand från nomineringsgruppen ViSK, i femte hand från nomineringsgruppen BA, i sjätte hand från nomineringsgruppen FiSK och i sjunde hand från övriga i invalsordning.

8. beträffande nomineringsgruppen FK

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen KR, i tredje hand från nomineringsgruppen BA, i fjärde hand från nomineringsgruppen POSK och i femte hand från övriga i invalsordning.

9. beträffande nomineringsgruppen MPSK

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen POSK, i tredje hand från nomineringsgruppen FiSK och i fjärde hand från övriga i invalsordning.

10. Beträffande nomineringsgruppen KR

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen FK, i tredje hand från nomineringsgruppen BA, i fjärde hand från nomineringsgruppen POSK och i femte hand från övriga i invalsordning.

§ 16 Val till domkapitlet i Visby

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att välja Gerd Persson (nyval) till ledamot och Göran Tyréus (nyval) till ersättare i Domkapitlet i Visby för mandatperioden 2022–2025.

§ 17 Val till läronämnden

Från valberedningen fanns förslag till åtta ledamöter att tillsammans med Svenska kyrkans biskopar ingå i läronämnden för mandatperioden 2022–2025.

I ärendet yttrade sig

Fredrik Sidenvall

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att välja Marta Axner Ims (omval), Teresa Callewaert (omval), Ninna Edgardh (nyval), Eva-Lotta Grantén (omval), Håkan Möller (omval), Jesper Svartvik (omval), Mikael Winninge (omval) och Johannes Zeiler (nyval) till ledamöter i läronämnden.

§ 18 Val till kyrkorättsnämnden

Från valberedningen fanns förslag till ordförande, ersättare för ordförande och sju ledamöter i kyrkorättsnämnden för mandatperioden 2022–2025.

Ordförande

Roberth Krantz (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för ordförande

Margareta Andersson (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Mattias Benke (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Sten Janson (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Margareta Nisser-Larsson (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Charlotta Lind (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Mats Törnered (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Anna-Lena Järvstrand (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Biskop Susanne Rappmann (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

§ 19 Val till Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

BESLUT Från valberedningen fanns förslag till ordförande, ersättare för ordförande, tre ledamöter och tre ersättare i Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar för mandatperioden 2022–2025.

Ordförande

Robert Schött (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för ordföranden

Fredrik von Arnold (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Ingemar Söderström (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Ingemar Söderström

Carin Åblad Lundström (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Thomas Stoor (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Thomas Stoor

Karl Gustav Sjögren (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Elisabeth Engberg (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Elisabeth Engberg

Eva Forssell Aronsson (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

§ 20 Val till Svenska kyrkans valprovsnämnd

Från valberedningen fanns förslag till ordförande, ersättare för ordförande, sex ledamöter och sex ersättare i Svenska kyrkans valprovsnämnd för mandatperioden 2022–2025.

Ordförande

Lars Seger (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för ordföranden

Nathalie Lemaire (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Britt Sandström (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Britt Sandström

Titti Ådén (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Olle Glimvik (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Olle Glimvik

Suzanne Fredborg (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Bertil Persson (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Bertil Persson

Per Lindberg (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Stig-Göran Fransson (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Stig-Göran Fransson

Gunilla Blom (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Helena Bargholtz (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Helena Bargholtz

Terence Hongslo (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Bertil Olsson (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Bertil Olsson

Britt Björneke (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

§ 21 Val till Svenska kyrkans överklagandenämnd

Från valberedningen fanns förslag till ordförande, ersättare för ordförande, fyra ledamöter och åtta ersättare i Svenska kyrkans överklagandenämnd för mandatperioden 2022–2025.

Ordförande

Johan Munck (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för ordföranden

Severin Blomstrand (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Esbjörn Särdaqvist (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Esbjörn Särdaqvist

ersättare 1: Olle Kristenson (omval)

ersättare 2: Leif Nordenstorm (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Biskop emeritus Ragnar Persenius (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Ragnar Persenius

ersättare 1: Lars Viper (omval)

ersättare 2: Hakon Långström (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Eric Bylander (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Eric Bylander

ersättare 1: Anna Sundelius (omval)

ersättare 2: Gustaf Almqvist (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamot

Britt Louise Agrell (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare för Britt Louise Agrell

ersättare 1: Margareta Carlenius (omval)

ersättare 2: Sten Elmberg (omval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

§ 22 Val till Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån

Från valberedningen fanns förslag till ordförande och fyra ledamöter i Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån för mandatperioden 2022–2025.

Ordförande

Biskop emerita Eva Brunne (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ledamöter

Olle Burell (nyval)

Sven-E Kragh (nyval)

Gunnar Thorbert (omval)

Birgitta Wrede (nyval)

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

§ 23 Val av revisorer

Från valberedningen fanns förslag till sex revisorer samt ordförande och vice ordförande att granska verksamheten fr.o.m. den 1 januari 2022.

Revisorer

Gunvor Hagelberg

Lars-Ola Dahlqvist

Ola Isacsson

Conny Tyrberg

Claes-Johan Bonde

Lennart Sacrédeus

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande

Gunvor Hagelberg

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande

Lars-Ola Dahlqvist

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

§ 24 Meddelanden

Ordföranden meddelade att kyrkomötets första session 2022 kommer äga rum i universitetshuset i Uppsala. Den andra sessionen kommer genomföras på Uppsala Konsert och Kongress. Hon informerade också om formen för tematiska kyrkomöten som prövades under föregående mandatperiod.

Den nyvalda kyrkostyrelsen kallades till sammanträde i sal C kl. 13.

§ 25 Kyrkomötets valsammanträde avslutas

Ordföranden förklarade kl. 12.17 kyrkomötets valsammanträde 2021 avslutat.

Valsammanträdetets protokoll

Protokoll från kyrkomötets valsammanträde den 24–25 november 2021,
fört enligt ovan, justeras den dag som framgår av vår elektroniska underskrift.

Anders Åkerlund, ålderspresident, ordförande §§ 1–8

Karin Perers, ordförande

Levi Bergström, förste vice ordförande

Carina Etander Rimborg, andre vice ordförande

Anders Brunnstedt, justerare

Sofija Pedersen Videke, justerare

Gudrun Wängelin Lernskog, justerare

Bilaga

Kyrkomötets valsammanträde 2021: debattregler

Begäran om ordet, instämmanden och reservationer ska göras i det digitala mötesverktyget.

Begäran om ordet

Den som vill och får yttra sig i ett ärende i plenum ska anmäla *Begäran om ordet* i mötesverktyget. Om möjligt ska detta ske i förväg.

En företrädare för varje nomineringsgrupp får i sitt första anförande tala längst 5 minuter. Övriga talare får tala längst 3 minuter.

En talare som haft ordet och vill återkomma i debatten får tala längst 3 minuter. Varje talare får hålla högst två anföranden i varje ärende. Dubbla talarlistor tillämpas vilket innebär att en talare inte får ett andra anförande i ett ärende förrän alla som begärt ordet i ärendet haft sitt första anförande.

Oberoende av talarordningen får ordföranden lämna ordet till den som tidigare har yttrat sig i överläggningen för att bemöta närmast föregående talare (replik). Repliktiden är max 1 minut. Varje talare får avge högst två repliker på varje huvudanförande. Den som har förbrukat sin replikrätt kan efter sista anförandet i ett replikskifte få antecknat till protokollet att hen inte har rätt till någon ytterligare replik.

Instämmande

Oberoende av talarordningen får den som har rätt att yttra sig i överläggningen instämma med närmast föregående talare utan att ange skälen. Ett instämmande betyder att man står bakom varje ord talaren sagt.

Den som vill instämma i ett anförande ska anmäla *Instämmande* i mötesverktyget *omedelbart efter det att det anförande avslutats som instämmandet avser*.

Reservation

En ledamot som har deltagit i beslutet i ett ärende och som helt eller delvis vill reservera sig mot det beslut som kyrkomötet har fattat, ska anmäla reservationen genom att fylla i *Reservation* i mötesverktyget innan sammanträdet i plenum har avslutats den dag som beslutet fattades.

Skriftlig reservation

Om en ledamot vill utveckla en reservation genom en skriftlig motivering sker även det i mötesverktyget genom att man fyller i den särskilda textrutan som finns när man valt *Reservation*.

Valärenden

I valärende som är berett av valberedningen får varje talare **ett** anförande som inte får överstiga 3 minuter och **två** repliker som inte får överstiga 1 minut. *Begäran om ordet* ska alltid göras i mötesverktyget.

Kyrkomötets protokoll 2022

Kyrkomötets protokoll 2022
4–7 oktober och 21–23 november

Tisdagen den 4 oktober	7
§ 1 Kyrkomötet öppnas	7
§ 2 Anförande av ärkebiskopen	7
§ 3 Utdelning av Stefansmedaljen	7
§ 4 Utdelning av S:t Eriks plakett	7
§ 5 Inkomna hälsningar.....	7
§ 6 Anmälan om nya ledamöter	8
§ 7 Anmälan om inkallade ersättare.....	8
§ 8 Fastställande av debattregler.....	9
§ 9 Val av protokolljusterare.....	9
§ 10 Val till kyrkomötets utskott.....	9
§ 11 Ordning för inkallande av ersättare i utskotten	17
§ 12 Utskottsplacering av inkallade ersättare.....	18
§ 13 Biskoparnas närvaro i utskotten	19
§ 14 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen	19
§ 15 Anmälan om inkomna ärenden	19
§ 16 Hänvisning av ärenden till utskotten.....	23
§ 17 Meddelanden.....	24
Fredagen den 7 oktober	25
§ 18 Anmälan om betänkanden från utskotten.....	25
§ 19 Fastställande av debattregler	25
§ 20 Meddelanden.....	25
§ 21 Avtackning av ärkebiskop Antje Jackelén	25
Måndagen den 21 november	26
§ 22 Kyrkomötets förhandlingar återupptogs	26
§ 23 Anmälan om ny ledamot.....	26
§ 24 Anmälan om inkallade ersättare.....	26
§ 25 Fyllnadsval till valberedningen.....	27
§ 26 Fyllnadsval till utskott.....	27
§ 27 Ordning för inkallande av ersättare.....	27
§ 28 Utseende av auktoriserad revisor	27
§ 29 Meddelanden.....	27
§ 30 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021	27
§ 31 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden	28
§ 32 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025.....	28
§ 33 Konsekvenser av ökad sekretess	30
§ 34 Mobbning inom Svenska kyrkan	31
§ 35 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper	31
§ 36 Obehörigförklaring av biskop	31
§ 37 Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan	32
§ 38 Digitalisera och effektivisera	32
§ 39 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar	33
§ 40 Meddelanden.....	33
§ 41 Studier i religionspsykologi för blivande präster	34
§ 42 Tillsättning av domprost	34
§ 43 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst.....	34

§ 44 Ordningsfråga	37
§ 45 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst, forts.	37
§ 46 Familjeträffar och intressebaserade forum.....	40
§ 47 Volontära krafter i församlingen.....	40
§ 48 Årlig kristen konferens.....	40
§ 49 Omvändelseterapi.....	41
§ 50 Meddelanden.....	41
§ 51 Omvändelseterapi, forts.	42
§ 52 Meddelanden.....	43
§ 53 Svenska kyrkans skogsförvaltning.....	43
§ 54 Gemensamt ansvar för skydd av skog.....	45
§ 55 Hållbara investeringar	45
§ 56 Utbildning om klimatkrisen	46
§ 57 Förbättrat brandskydd för kyrkor	46
§ 58 Ekobegravningar	46
§ 59 Underhåll av kyrkobyggnader, finansiering och regelverk.....	46
§ 60 Antalet övriga valda revisorer.....	46
§ 61 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd.....	47
§ 62 Nationell visselblåsarfunktion.....	47
§ 63 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar	48
§ 64 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd.....	48
§ 65 Råd och institut för lärande och undervisning	48
§ 66 Församlingsutveckling och engagemang	49
§ 67 Kyrkomusikalisk utbildning.....	49
§ 68 Ursäkten till samerna	50
§ 69 Självård	50
§ 70 Jämställdheten i Svenska kyrkan	51
Tisdagen den 22 november.....	52
§ 71 Meddelanden.....	52
§ 72 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021, beslut	52
§ 73 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden, beslut.....	52
§ 74 Underhåll av kyrkobyggnader, finansiering och regelverk, beslut	53
§ 75 Antal övriga valda revisorer, beslut	53
§ 76 Konsekvenser av ökad sekretess, beslut.....	53
§ 77 Mobbning inom Svenska kyrkan, beslut.....	53
§ 78 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper, beslut.....	54
§ 79 Obehörigförklaring av biskop, beslut.....	54
§ 80 Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan, beslut.....	55
§ 81 Digitalisera och effektivisera, beslut.....	55
§ 82 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar, beslut.....	55
§ 83 Studier i religionspsykologi för blivande präster, beslut.....	56
§ 84 Tillsättning av domprost, beslut.....	56
§ 85 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst, beslut	56
§ 86 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd, beslut	59
§ 87 Nationell visselblåsarfunktion, beslut	59
§ 88 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, beslut	60
§ 89 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd, beslut	60

§ 90 Familjeträffar och intressebaserade forum, beslut	60
§ 91 Volontära krafter i församlingen, beslut	60
§ 92 Årlig kristen konferens, beslut	61
§ 93 Omvändelseterapi, beslut	61
§ 94 Råd och institut för lärande och undervisning, beslut.....	63
§ 95 Församlingsutveckling och engagemang, beslut.....	64
§ 96 Kyrkomusikalisk utbildning, beslut	65
§ 97 Ursäkten till samerna, beslut.....	65
§ 98 Själavård, beslut.....	66
§ 99 Jämställdheten i Svenska kyrkan, beslut.....	67
§ 100 Svenska kyrkans skogsförvaltning, beslut	67
§ 101 Gemensamt ansvar för skydd av skog, beslut	69
§ 102 Hållbara investeringar, beslut	71
§ 103 Utbildning om klimatkrisen, beslut.....	72
§ 104 Förbättrat brandskydd för kyrkor, beslut	72
§ 105 Ekobegravningar, beslut.....	72
§ 106 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer.....	73
§ 107 Meddelanden.....	73
§ 108 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer, forts.	73
§ 109 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster.....	75
§ 110 Övriga ändringar	75
§ 111 Kyrkomötets arbetsformer	76
§ 112 Undervisning, bibel och skola.....	77
§ 113 Varumärke och kampanj	77
§ 114 Svenska kyrkans medlemstapp	78
§ 115 Ordningsfråga	79
§ 116 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan	79
§ 117 Uigureernas situation	80
§ 118 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket	80
§ 119 Utdelande av Svenska kyrkans kulturstipendier, Samiska rådets kulturpris och Svenska kyrkans lärande- och undervisningspris.....	80
§ 120 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket, forts.....	81
§ 121 Förföljda kristna.....	81
§ 122 Jesus, religionsdialogen och islamismen.....	82
§ 123 Kristna samarbetsavtal	83
§ 124 Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina.....	83
§ 125 Ekumenisk dialog om nedrustning.....	84
§ 126 Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser	85
§ 127 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum.....	85
§ 128 Genomlysning av dödshjälpsfrågan	86
§ 129 Valfrågor	86
§ 130 Barnkonsekvensanalyser.....	88
§ 131 Mission som församlingens grundläggande uppgift	88
§ 132 Församlingsrådets ansvar och uppgifter.....	89
§ 133 Sammanläggningar av församlingar och pastorat	89
§ 134 Församlingstillhörighet och lagen om Svenska kyrkan	90
§ 135 Kostnader i begravningsverksamheten	90
§ 136 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval	90
§ 137 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd	91

Onsdagen den 23 november	92
§ 138 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer, beslut	92
§ 139 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster, beslut	93
§ 140 Övriga ändringar, beslut.....	93
§ 141 Kyrkomötets arbetsformer, beslut.....	94
§ 142 Valfrågor, beslut.....	95
§ 143 Barnkonsekvensanalyser, beslut	99
§ 144 Mission som församlingens grundläggande uppgift, beslut.....	99
§ 145 Församlingrådets ansvar och uppgifter, beslut	101
§ 146 Sammanläggningar av församlingar och pastorat, beslut	101
§ 147 Församlingstillhörighet och lagen om Svenska kyrkan, beslut.....	101
§ 148 Kostnaderna i begravningsverksamheten, beslut	102
§ 149 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval, beslut.....	102
§ 150 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsnämnd, beslut	103
§ 151 Undervisning, bibel och skola, beslut	103
§ 152 Varumärke och kampanj, beslut.....	104
§ 153 Svenska kyrkans medlemstapp, beslut.....	104
§ 154 Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser, beslut.....	105
§ 155 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum, beslut	105
§ 156 Genomlysning av dödshjälpsfrågan, beslut.....	106
§ 157 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan, beslut.....	106
§ 158 Uigurernas situation, beslut.....	106
§ 159 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket, beslut.....	106
§ 160 Förföljda kristna, beslut	107
§ 161 Jesus, religionsdialogen och islamismen, beslut	108
§ 162 Kristna samarbetsavtal, beslut.....	108
§ 163 Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina, beslut	108
§ 164 Ekumenisk dialog om nedrustning, beslut	109
§ 165 Psalmboken	109
§ 166 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk.....	110
§ 167 Kompendium med kyrkoårets texter.....	110
§ 168 Kompletterande gudstjänstformer.....	111
§ 169 Psalmboken, beslut.....	111
§ 170 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk, beslut	112
§ 171 Kompendium med kyrkoårets texter, beslut	112
§ 172 Kompletterande gudstjänstformer, beslut	113
§ 173 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023– 2025, beslut.....	113
§ 174 Meddelanden.....	116
§ 175 Kyrkomötet avslutas	116
 Bilaga 1 Kyrkomötet 2022: debattregler session 1.....	118
 Bilaga 2 Kyrkomötet 2022: debattregler session 2.....	119

Kyrkomötet 2022

Tisdagen den 4 oktober

Kl. 15.15–17.10

Kyrkomötets ledamöter och biskoparna deltog i en mässa vid vilken biskop Åsa Nyström predikade. Kyrkomötet år 2022 inleddes i Uppsala domkyrka i närvaro av DD.MM. Konung Carl XVI Gustaf och Drottning Silvia samt H.K.H. Kronprinsessan Victoria. Sång och musik framfördes av rockkören DUM under ledning av Helena Andersson Bromander.

§ 1 Kyrkomötet öppnas

Ordföranden Karin Perers höll ett inledningsanförande. Därefter förklarades kyrkomötet år 2022 öppnat.

§ 2 Anförande av ärkebiskopen

Ärkebiskop Antje Jackelén talade till kyrkomötet.

§ 3 Utdelning av Stefansmedaljen

Ärkebiskopen utdelade Stefansmedaljen till syster Karin och Per Harling. Syster Karin fick utmärkelsen för decenniernas oförtröttliga arbete för medmänniskor på flykt – genom att värna barns och vuxnas rätt och värdighet i offentligheten och i praktisk handling i det konkreta mötet utifrån Jesu Kristi kallelse. Per Harling fick utmärkelsen för att han i lek och kamp med ord och ton varsamt skapat rymd för livets nyanser och trons uttryck och så fått själens språk att ljuda i bön och lovsång – svenskkyrkligt, ekumeniskt och världsvitt.

§ 4 Utdelning av S:t Eriks plakett

Ärkebiskopen utdelade S:t Eriks plakett till Karin Wiborn för att som generalsekretärare för Sveriges kristna råd förtjänstfullt ha fört kyrkorna tillsammans i tro och handling. Genom att målmedvetet bygga förtroende mellan kyrkofamiljer och goda relationer mellan ledare har Karin Wiborn på ett avgörande sätt bidragit till att trosamfundet i viktiga frågor talar med en gemensam röst som får gehör i kyrka och samhälle.

Karin Wiborn tackade ärkebiskopen.

§ 5 Inkomna hälsningar

Ordföranden läste upp de skriftliga hälsningar som hade inkommit från Anna-Nicole Heinrich, preses i den Evangeliska kyrkan i Tyskland (EKD), EFS och Salts årskonferens genom missionsföreståndare Kerstin Oderhem, Equmeniakyrkan genom kyrkoledare Lasse Svensson, biträdande kyrkoledare Karin Wiborn och biträdande kyrkoledare Joakim Hagerius, och Pingst – Fria församlingar i samverkan genom föreståndare Daniel Alm och direktor Elisabeth Celaya.

Förhandlingarna ajournerades kl. 16.05.

Kyrkomötet samlades i universitetshuset i Uppsala.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.30 under ledning av ordföranden.

§ 6 Anmälan om nya ledamöter

Anmälles att följande utsetts till nya ledamöter i kyrkomötet:

Per Hanö, Linköpings stift, är ny ledamot efter Aron Emilsson, som av sagt sig uppdraget

Xerxes Åkerfeldt, Strängnäs stift, är ny ledamot efter Åsa Ingårda, som av sagt sig uppdraget

Robert Fredriksson, Växjö stift, är ny ledamot efter Eric Westroth, som av sagt sig uppdraget

Rodney Engström, Härnösands stift, är ny ledamot efter Christina Thernsjö, som av sagt sig uppdraget

Annika Nyman, Luleå stift, är ny ledamot efter Sven Holmqvist, som av sagt sig uppdraget

Gary Aelius, Stockholms stift, är ny ledamot efter Christina Wallmark och Göran Ek, som av sagt sig uppdraget

Kaya Ålander, Stockholms stift, är ny ledamot efter Elsa Johansson, som av sagt sig uppdraget

Ordföranden hälsade de nya ledamöterna välkomna till kyrkomötet.

§ 7 Anmälan om inkallade ersättare

Ordföranden *meddelade* att följande ersättare hade inkallats för de ledamöter som anmält förhinder att delta i kyrkomötets första session:

Lars B Andersson, Uppsala stift, ersätter Monika Åberg

Johan Garde, Linköpings stift, ersätter Lars Beckman

Inger Lindeskog, Skara stift, ersätter Leif Nordlander

Maria Hjernerth, Strängnäs stift, ersätter Margareta Karlsson

Peter Weiderud, Västerås stift, ersätter Britas Lennart Eriksson

Tomas Jansson, Västerås stift, ersätter Johan Linnman

Stig-Göran Fransson, Växjö stift, ersätter Mats Nilsson

Mia Möller, Lunds stift, ersätter Elise Solberg

Jan-Åke Isaksson, Lunds stift, ersätter Nima Gholam Ali Pour

Jakob Schwarz, Lunds stift, ersätter Lena Petersson

Lars-Ivar Ericson, Lunds stift, ersätter Eva Franksson Colliander

Inger Hagelin, Lunds stift, ersätter Jenny Delén

Lars-Anders Espert, Lunds stift, ersätter Iván Knézy

Anna Stenberg, Göteborgs stift, ersätter Sara Lindalen

Lena Orstadius, Göteborgs stift, ersätter Patrik Linde

Maja Bengtsson, Göteborgs stift, ersätter Hans Weichbrodt

Fredrik Schandorff, Göteborgs stift, ersätter Bodil Wennerström

Gun Gabrielsson, Göteborgs stift, ersätter Åsa Rehdell

Maria Andersson, Luleå stift, ersätter Stefan Aro

Gunilla Eldebro, Stockholms stift, ersätter Kristina Axén Olin

Anette Pettersson, Stockholms stift, ersätter Cecilia Clausen

Christoffer Stavenow, Stockholms stift, ersätter Charlotte Haggren

Birgitta Nilsson, Stockholms stift, ersätter Ulla Löfven

Ulf Wester, Stockholms stift, ersätter Arnold Boström

Ann-Marie Strömberg, Stockholms stift, ersätter Kaya Ålander

Anmäldes att ersättare inte inkallats för Jonas Larsson, Skara stift, Birgitta Thörn, Göteborgs stift, Sten Janson, Göteborgs stift, Aina Nordqvist, Göteborgs stift, Karin Stierna, Härnösands stift, Henrik Blind, Luleå stift, och Anne Sörman, Stockholms stift, på grund av sent inkommen anmälan om förhinder.

§ 8 Fastställande av debattregler

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att fastställa debattregler för den första sessionen enligt *bilaga 1*.

§ 9 Val av protokolljusterare

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att utse Lars G Linder, Victor Backström och Kerstin Eskhult att tillsammans med ordförandena justera kyrkomötets protokoll 2022.

§ 10 Val till kyrkomötets utskott

Från valberedningen fanns förslag till ledamöter, ersättare, ordförande och vice ordförande i utskotten för kyrkomötets innevarande mandatperiod.

Följande förslag fanns från valberedningen:

Ledamöter i gudstjänstutskottet

Roger Olsson
Sandra Ryström Signarsdotter
Fredrik Stiernstedt
Anna Rapakko
Lisa Tegby
Anders Roos
Manilla Nordanstig
Torvald Johansson
Anders Åkerlund
Anna Lindgren
Sven Milltoft
Anna-Karin Åström
Ann-Charlotte Miller
Elise Solberg
Fredrik Sidenvall

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i gudstjänstutskottet

Roger Olsson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i gudstjänstutskottet

Ann-Charlotte Miller

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i gudstjänstutskottet

Fredrik Ericsson
Hilde Klasson

Lars G Linder
Sofija Pedersen Videke
Britas Lennart Eriksson
Mattias Lundberg
Lars Beckman
Knapp Anna Eriksson
Agne Arnesson
Jerker Schmidt
Birgitta Thörn
Anne Sörman
Kristina Hyse
Åsa Öckerman
Helén Lindbäck

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i gudstjänstutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande för ledamöterna: platserna 1–4 (S), 5–8 (POSK), 9–10 (C), 11 (BA), 12 (SD), 13 (ViSK), 14 (ÖKA), 15 (FK), och för ersättarna: platserna 1–5 (S), 6–8 (POSK), 9 (C), 10 (BA), 11 (SD), 12 (ViSK), 13 (ÖKA), 14 (MPSK), 15 (KR).

Ledamöter i organisationsutskottet

Louise Callenberg
Ulf Bjereld
Jenny Thor
Carl Johan Karlsson
Inga-Lill Röhr
Per Lindberg
Sven Gunnar Persson
Håkan Widepalm
Elisabeth Kullenberg
Petter Nilsson
Mats Berglund
Carin Åblad Lundström
Irene Oskarsson
Olov Lindquist
Anette Nordgren

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i organisationsutskottet

Louise Callenberg

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i organisationsutskottet

Per Lindberg

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i organisationsutskottet

Solveig Oscarsson
Roberth Krantz
Sebastian Ekeröth Clausson
Victor Ramström
Johanna Öhman
Roger Larsson
Anna-Karin Andersson
Eva-Lena Fungmark
Hanna Hesser Nordin
Robert Fredriksson
Kaya Ålander
Monika Åberg
Nils Jernqvist
Stefan Aro
Aina Nordqvist

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i organisationsutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande, för ledamöterna: platserna 1–5 (S), 6–7 (POSK), 8 (C), 9 (BA), 10 (SD), 11 (ViSK), 12 (ÖKA), 13 (KR), 14 (FiSK), 15 (Utlandsförsamlingarna), och för ersättarna: platserna 1–3 (S), 4–6 (POSK), 7–8 (C), 9 (BA), 10 (SD), 11–12 (ViSK), 13 (ÖKA), 14 (FK), 15 (MPSK).

Ledamöter i tillsyns- och uppdragsutskottet

Daniel Larson
Camilla Persson
Roine Olsson
Birgitta Eliasson
Kicki Halldin
Emma Hedlundh
Niklas Grahn
Mattias Rosenquist
Margareta Andersson
Margareta Nisser-Larsson
Ronnie Nilsson
Britt Björneke
Eric Muhl
Bo Herou
Jonas Noréus

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i tillsyns- och uppdragsutskottet

Daniel Larson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i tillsyns- och uppdragsutskottet

Britt Björneke

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i tillsyns- och uppdragsutskottet

Markus Svensson
Helen Coughlin-Sjögren
Johannes Fransson
Lena Sjöberg
Sofija Pedersen Videke
Sten Janson
Stefan Linderås
Veronica Pålsson
Benny Ahremark Persson
Mats Nilsson
Jimmy Dahllöf
Leif Gustavsson
Linda Sjöö
Hans Weichbrodt
Henrik Blind

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i tillsyns- och uppdragsutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande, för ledamöterna: platserna 1–5 (S), 6–8 (POSK), 9 (C), 10 (BA), 11 (SD), 12 (ViSK), 13 (ÖKA), 14 (KR), 15 (FiSK), och för ersättarna: platserna 1–5 (S), 6–8 (POSK), 9–10 (C), 11 (BA), 12 (SD), 13 (ViSK), 14 (FK), 15 (MPSK).

Ledamöter i ekonomiutskottet

Mats Ludvigsson
Inger Wahlman
Birger Wernersson
Pernilla Edman
Marie Wojidkow
Victor Backström
Cecilia Rogne
Magnus Ek
Bengt Kjellgren
Fredrik Ottesen
Anders Lundberg
Jenny Nilsson
Leif Nordlander
Marcus Romedahl
Åke Marcusson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i ekonomiutskottet

Mats Ludvigsson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i ekonomiutskottet

Cecilia Rogne

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i ekonomiutskottet

Patrik Linde
Hilkka Andersson
Annika Nyman
Christina Södling
Sebastian Ekeröth Clausson
Jan-Hugo Nihlén
Victor Ramström
Roger Larsson
Niklas Larsson
Suzanne Fredborg
Kristina Axén Olin
David Lång
Sara Lindalen
Cecilia Gyllenberg Bergfasth
Bertil Olsson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i ekonomiutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande, för ledamöterna: platserna 1–4 (S), 5–6 (POSK), 7–8 (C), 9 (BA), 10 (SD), 11 (ViSK), 12 (ÖKA), 13 (FK), 14 (FiSK), 15 (Utlandsförsamlingarna), och för ersättarna: platserna 1–5 (S), 6–8 (POSK), 9 (C), 10–11 (BA), 12 (SD), 13, (ViSK), 14 (MPSK), 15 (KR).

Ledamöter i ekumenikutskottet

Gun Eriksson
Klas Corbelius
Agneta Brendt
Ulla Löfven
Christian Bonde
Katarina Glas
Celina Falk
Eva-Maria Munck
Åsa Felix Everbrand
Eva Franksson Colliander
Madelaine Erlandsson Starwing
Nima Gholam Ali Pour
Mona Olsson
Håkan Sunnliden
Agneta Granström

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i ekumenikutskottet

Katarina Glas

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i ekumenikutskottet

Gun Eriksson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i ekumenikutskottet

Edvina Palmcrantz

Britas Lennart Eriksson

Yvonne Stålnacke

Lars G Linder

Ulla Birgersdotter

Johan Linnman

Josefine Carlsén

Knapp Anna Eriksson

Gudrun Wängelin Lernskog

Johan Hjertén

Per Hanö

Marja Hillerström

Birgitta Axelsson Edström

Margareta Karlsson

Kerstin Rossipal

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i ekumenikutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande, för ledamöterna: platserna 1–5 (S), 6–8 (POSK), 9–10 (C), 11 (BA), 12 (SD), 13 (ViSK), 14 (FK), 15 (MPSK), och för ersättarna: platserna 1–4, 5–8 (POSK), 9 (C), 10 (BA), 11 (SD), 12 (ViSK), 13–14 (ÖKA), 15 (KR).

Ledamöter i kyrkolivsutskottet

Sara Waldenfors

Erik Vikström

Ann-Sofie Karlsson Ågren

David Svensk

Lena Petersson

Linda Isberg

Johannes Imberg

Sören Olsson

Nina Wahlin

Mats Ershammar

Mikael Sandén

Vicktoria Bagi

Karin Janfalk

Torbjörn Aronson

Margaretha Herthelius

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i kyrkolivsutskottet

Sören Olsson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i kyrkolivsutskottet

Sara Waldenfors

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i kyrkolivsutskottet

Anna Lundberg

Agneta Ivemyr

Rolf Ekström

Lena Sjöberg

Anneli Öljärstrand

Marie Rydén Davoust

Veronica Pålsson

Xerxes Åkerfeldt

Birgitta Johansson Huuva

Magnus Hedin

Jonas Larsson

Monica Johansson

Lisa Gerenmark

David Castor

Maria Heldt

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i kyrkolivsutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande, för ledamöterna: platserna 1–4 (S), 5–7 (POSK), 8–9 (C), 10 (BA), 11 (SD), 12 (ViSK), 13 (ÖKA), 14 (KR), 15 (FiSK), och för ersättarna: platserna 1–4 (S), 5–7 (POSK), 8–9 (C), 10 (BA), 11 (SD), 12 (ViSK), 13 (ÖKA), 14 (FK), 15 (MPSK).

Ledamöter i samhälls- och kulturutskottet

Anton Härder

Lina Dahm

Roger Sjöberg

Katarina Hofling

Sofia Rosenquist

Boel Johansson

Lena Arman

Stig Axelsson

Birgit Kullingsjö

Kerstin Eskhult

Anna-Karin Westerlund

Peter Laufer

Britt Fält

Tomas Rosenlundh

Elisabeth Sandlund

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i samhälls- och kulturutskottet

Sofia Rosenquist

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i samhälls- och kulturutskottet

Anton Härder

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i samhälls- och kulturutskottet

Olle Rydell

Cecilia Clausen

Mattias Benke

Bodil Wennerström

Barbro Wiskari

Joakim Persson

Johan Linnman

Karin Stierna

Jenny Delén

Rodney Engström

Gary Aelius

Margareta Carlsson

Lina Ahl

Charlotte Haggren

Marja Sandin-Wester

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i samhälls- och kulturutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande, för ledamöterna: platserna 1–4 (S), 5–8 (POSK), 9–10 (C), 11 (BA), 12 (SD), 13 (ViSK), 14 (ÖKA), 15 (FK), och för ersättarna: platserna 1–4 (S), 5–7 (POSK), 8 (C), 9–10 (BA), 11 (SD), 12–13 (ViSK), 14 (ÖKA), 15 (MPSK).

Ledamöter i förvaltarskapsutskottet

Claes Block

Rebecca Hägg

Isak Öhrlund

Anna-Karin Bengtsdotter

Peter Roslund

Leif Grip

Anne Olofsson

Jörgen Åkesson

Gunilla Franzén

Anneli Kihlstrand

Georg Lagerberg

Anders Skogberg

Helena Inghammar

Lena Östholm

Karl-Gunnar Svensson

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ordförande i förvaltarekapsutskottet

Gunilla Franzén

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Vice ordförande i förvaltarekapsutskottet

Claes Block

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Ersättare i förvaltarekapsutskottet

Susanne Stenlund

Mikael Sjölund

Katarina Lövgren

Victor Månsson

Anders Brunnstedt

Ellionor Moberg

Paul Höglund

Carin Jakobsson

Anders Bromée

Göran Forsén

Ingvar Jonsson

Arnold Boström

Lisa Wallenstein

Marie Buhr

Åsa Rehdell

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag.

Platserna i förvaltarekapsutskottet fördelas mellan nomineringsgrupperna enligt följande, för ledamöterna: platserna 1–5 (S), 6–8 (POSK), 9–10 (C), 11 (BA), 12 (SD), 13 (ÖKA), 14 (MPSK), 15 (KR), och för ersättarna: platserna 1–3 (S), 4–5 (POSK), 6–8 (C), 9–10 (BA), 11–12 (SD), 13–14 (ViSK), 15 (HoJ).

§ 11 Ordning för inkallande av ersättare i utskotten

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att ordningen för inkallande av ersättare i utskotten ska vara följande:

I första hand inträder ersättare inom den egna gruppen i turordning, därefter

1. beträffande nomineringsgruppen S
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen C, i tredje hand från nomineringsgruppen ÖKA, i fjärde hand från nomineringsgruppen ViSK, i femte hand från nomineringsgruppen HoJ, i sjätte hand från nomineringsgruppen BA och i sjunde hand från övriga i invalsordning.
2. beträffande nomineringsgruppen POSK
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen FiSK, i tredje hand från nomineringsgruppen MPSK, i fjärde hand från nomineringsgruppen FK, i femte hand från nomineringsgruppen KR, i sjätte hand från nomineringsgruppen BA och i sjunde hand från övriga i invalsordning.
3. beträffande nomineringsgruppen C
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen S, i tredje hand från nomineringsgruppen ÖKA, i fjärde hand från nomineringsgruppen ViSK, i femte

- hand från nomineringsgruppen BA, i sjätte hand från nomineringsgruppen POSK och i sjunde hand från övriga i invalsordning.
4. beträffande nomineringsgruppen SD
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen KR, i tredje hand från nomineringsgruppen BA, i fjärde hand från nomineringsgruppen POSK och i femte hand från övriga i invalsordning.
  5. beträffande nomineringsgruppen BA
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen KR, i tredje hand från nomineringsgruppen FK, i fjärde hand från nomineringsgruppen POSK och i femte hand från övriga i invalsordning.
  6. beträffande nomineringsgruppen ÖKA
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen S, i tredje hand från nomineringsgruppen C, i fjärde hand från nomineringsgruppen ViSK, i femte hand från nomineringsgruppen POSK, i sjätte hand från nomineringsgruppen BA och i sjunde hand från övriga i invalsordning.
  7. beträffande nomineringsgruppen FK
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen KR, i tredje hand från nomineringsgruppen BA, i fjärde hand från nomineringsgruppen POSK och i femte hand från övriga i invalsordning.
  8. beträffande nomineringsgruppen ViSK
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen S, i tredje hand från nomineringsgruppen ÖKA, i fjärde hand från nomineringsgruppen C, i femte hand från nomineringsgruppen HoJ, i sjätte hand från nomineringsgruppen BA och i sjunde hand från övriga i invalsordning.
  9. beträffande nomineringsgruppen FiSK
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen POSK, i tredje hand från nomineringsgruppen MPSK, i fjärde hand från nomineringsgruppen ÖKA, i femte hand från nomineringsgruppen BA och i sjätte hand från övriga i invalsordning.
  10. beträffande nomineringsgruppen KR
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen FK, i tredje hand från nomineringsgruppen BA, i fjärde hand från nomineringsgruppen POSK och i femte hand från övriga i invalsordning.
  11. Beträffande nomineringsgrupp MPSK
att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen POSK, i tredje hand från nomineringsgruppen FiSK och i fjärde hand från övriga i invalsordning.

§ 12 Utskottsplacering av inkallade ersättare

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med ordförandens förslag, att inkallad ersättare tjänstgör i det utskott där den som hen ersätter skulle ha ingått. Inkallad ersättare inträder i utskottet som sista ersättare i sin nomineringsgrupp. I de fall en inkallad ersättare inträder i ett utskott i vilket nomineringsgruppen endast har en plats i utskottet och det är en plats som ledamot, inträder ersättaren i utskottet som ledamot för sin nomineringsgrupp.

§ 13 Biskoparnas närvaro i utskotten

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att biskoparna får närvara i utskottet enligt följande:

Gudstjänstutskottet

Åke Bonnier

Organisationsutskottet

Karin Johannesson och Sven-Bernhard Fast

Tillsyns- och uppdragsutskottet

Johan Tyrberg och Susanne Rappmann

Ekonomiutskottet

Johan Dalman

Ekumenikutskottet

Sören Dalevi

Kyrkolivsutskottet

Åsa Nyström och Andreas Holmberg

Samhälls- och kulturutskottet

Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström

Förvaltarskapsutskottet

Martin Modéus

§ 14 Fyllnadsval till kyrkostyrelsen

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att för resterande del av mandatperioden utse Anna Sundberg till ledamot i kyrkostyrelsen, istället för Aron Emilsson.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att för resterande del av mandatperioden utse Ingvar Jonsson till ersättare i kyrkostyrelsen, istället för Daniel Engström.

§ 15 Anmälan om inkomna ärenden

Anmäldes och *bordlades* skrivelser, motioner och verksamhetsberättelser som inkommit till kyrkomötet.

Kyrkostyrelsens skrivelser

- 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025
- 2022:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021
- 2022:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden
- 2022:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m.
- 2022:5 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk
- 2022:6 Överenskommelse om särskild samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan

Skrivelse från kyrkomötets presidium

2022:1 Tematiska kyrkomötessammanträden

Motioner

- 2022:1 Säkrare valsystem
Petter Nilsson och Nima Gholam Ali Pour
- 2022:2 Konsekvenser av ökad sekretess
Petter Nilsson m.fl.
- 2022:3 Portalparagrafen för kyrkans grundläggande uppgift
Torbjörn Aronson m.fl.
- 2022:4 Uigurernas situation
Torbjörn Aronson m.fl.
- 2022:5 Svenska kyrkans skogstillgångar
Ingvar Jonsson
- 2022:6 Vindkraftens miljöpåverkan
Anders Skogberg
- 2022:7 Förnyat valsystem och organisation för missionsbefallningen
Petter Nilsson och Daniel Engström
- 2022:8 Strategi för ökade intäkter och minskade kostnader
Fredrik Ottesen och David Lång
- 2022:9 Familjeträffar och intressebaserade forum
Mikael Sandén och Jonas Larsson
- 2022:10 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket
Gary Aelius m.fl.
- 2022:11 Nya testamentet till 18-åringar
Gary Aelius m.fl.
- 2022:12 Kompendium med kyrkoårets texter
Anna-Karin Åström och Daniel Engström
- 2022:13 Kompletterande gudstjänstformer
Anna-Karin Åström
- 2022:14 Den nya psalmboken
Anna-Karin Åström
- 2022:15 Förföljda kristna
Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour
- 2022:16 Volontära krafter i församlingen
Jonas Larsson och Mikael Sandén
- 2022:17 Årlig kristen konferens
Jonas Larsson m.fl.
- 2022:18 Dimensioner i hållbarhetsredovisningen
Ronnie Nilsson m.fl.
- 2022:19 Obligatoriska barnkonsekvensanalyser
Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson
- 2022:20 Svenska kyrkans varumärke som familjekyrka
Peter Laufer och Gary Aelius
- 2022:21 Information på skolor om konfirmation och tro
Peter Laufer och Gary Aelius
- 2022:22 Mobbning inom Svenska kyrkan
Daniel Engström m.fl.
- 2022:23 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper
Daniel Engström m.fl.

- 2022:24 Jesus, religionsdialogen och islamismen
Nima Gholam Ali Pour m.fl.
- 2022:25 Kristna samarbetsavtal
Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg
- 2022:26 Svenska kyrkans investerade tillgångar
David Lång och Fredrik Ottesen
- 2022:27 Församlingrådets ansvar och uppgifter
Karl-Gunnar Svensson m.fl.
- 2022:28 Avståndstagande från omprogrammering av
sexuell läggning och könsidentitet
Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk
- 2022:29 Obehörigförklaring av biskop
Margaretha Herthelius m.fl.
- 2022:30 Nationella listor vid kyrkoval
Margaretha Herthelius m.fl.
- 2022:31 Råd och institut för lärande och undervisning
Niklas Grahn och Sören Dalevi
- 2022:32 Antalet revisorer
Leif Nordlander
- 2022:33 Reglerna för kyrkunderhållsbidrag
Leif Nordlander
- 2022:34 Extra anslag till församlingar och pastorat
Bengt Kjellgren m.fl.
- 2022:35 Missionskampanjer inför storhelgerna
Berth Löndahl m.fl.
- 2022:36 Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan
Berth Löndahl m.fl.
- 2022:37 Utbildning i att omstarta och bygga församling
Berth Löndahl m.fl.
- 2022:38 Talartiden i plenum
Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson
- 2022:39 Utvecklingen av begravningskostnaderna
Sten Janson m.fl.
- 2022:40 Digitalisera och effektivisera
Johan Hjertén m.fl.
- 2022:41 Det sociala engagemanget och arbetet med exit-processer
Anders Lundberg m.fl.
- 2022:42 Ställningstagandet för Agenda 2030
Lennart Matikainen
- 2022:43 Frågeinstitut i kyrkomötet
Mona Olsson och Lina Ahl
- 2022:44 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum
Mona Olsson
- 2022:45 Mission som församlingens grundläggande uppgift
Katarina Glas m.fl.
- 2022:46 Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina
Olov Lindquist m.fl.
- 2022:47 Informationskampanj för kyrkomusikerutbildningar
Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius

- 2022:48 Förtroendevalda revisorer
Jan-Hugo Nihlén
- 2022:49 Avsättningar i kyrkans skogar
Paul Höglund
- 2022:50 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar
Axel W Karlsson
- 2022:51 Engagemang, efterföljelse och lärjungaskap
Anne Olofsson och Stig Axelsson
- 2022:52 Ansvar för kyrkomusikalisk utbildning
Mattias Lundberg m.fl.
- 2022:53 Psalmen Fädernas kyrka
Axel W Karlsson
- 2022:54 Själavård
Sofija Pedersen Videke
- 2022:55 Förbättrat brandskydd för kyrkor
Axel W Karlsson
- 2022:56 Studier i religionspsykologi för blivande präster
Boel Johansson m.fl.
- 2022:57 Svenska kyrkans medlemstapp
Axel W Karlsson
- 2022:58 Avståndstagande från omvändelseterapi
Jonas Noréus m.fl.
- 2022:59 Tillsättning av domprost
Jonas Noréus
- 2022:60 Effekter av barnkonsekvensanalyser
Rebecca Hägg
- 2022:61 Ekumenisk dialog om nedrustning
Peter Weiderud och Klas Corbelius
- 2022:62 Sammanläggningar av församlingar och pastorat
Margareta Andersson
- 2022:63 Parlamentarisk utredning om indirekta val
Sven Gunnar Persson m.fl.
- 2022:64 Jämställdheten i Svenska kyrkan
Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth
- 2022:65 Inrättande av elfond
Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- 2022:66 Ursäkten till samerna
Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- 2022:67 Ekobegravningar
Lena Östholm m.fl.
- 2022:68 Begäran om ändring av Lagen om Svenska kyrkan
Elisabeth Sandlund m.fl.
- 2022:69 Genomlysning av dödshjälpsfrågan
Elisabeth Sandlund m.fl.
- 2022:70 Underhåll av kyrkor av nationellt intresse
Elisabeth Sandlund och Leif Nordlander
- 2022:71 Prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par
Åsa Öckerman m.fl.
- 2022:72 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd
Klas Corbelius och Jesper Eneroth

- 2022:73 Skydd av skog
Åsa Rehdell
- 2022:74 Placeringsanvisningarna för kapitalförvaltningen
Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- 2022:75 Naturnära skogsbruk
Åsa Rehdell
- 2022:76 Beräkningar av skogens klimatnytta
Åsa Rehdell m.fl.
- 2022:77 Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning
Åsa Rehdell m.fl.
- 2022:78 Återlämning av mark som tagits från samerna
Åsa Rehdell m.fl.
- 2022:79 Naturnära skogsbruk inom traditionellt samiskt område
Åsa Rehdell m.fl.
- 2022:80 Contortatalen
Åsa Rehdell och Lena Östholm
- 2022:81 Höjd tröskel för deltagande i kyrkomötet
Jesper Eneroth m.fl.
- 2022:82 Utbildning om klimatkrisen
Åsa Rehdell m.fl.
- 2022:83 Obehörigförklaring av präster som diskriminerar
Jesper Eneroth m.fl.
- 2022:84 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval
Olle Reichenberg m.fl.
- 2022:85 Nationell visselblåsarfunktion
Sofija Pedersen Videke och Amanda Carlshamre

Verksamhetsberättelser

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar
Svenska kyrkans valprovsningsnämnd
Svenska kyrkans överklagandenämnd

§ 16 Hänvisning av ärenden till utskotten

Kyrkostyrelsens skrivelser

Gudstjänstutskottet: 5
Organisationsutskottet: 4
Ekonomiutskottet: 1, 2, 3
Ekumenikutskottet: 6

Skrivelse från kyrkomötets presidium

Organisationsutskottet: 1

Motioner

Gudstjänstutskottet: 12, 13, 14, 53
Organisationsutskottet: 1, 3, 7, 19, 27, 30, 38, 39, 43, 45, 60, 62, 63, 68, 81, 84
Tillsyns- och uppdragsutskottet: 2, 22, 23, 29, 36, 40, 50, 56, 59, 71, 72, 83, 85
Ekonomiutskottet: 8, 18, 26, 32, 33, 34, 48, 65, 70
Ekumenikutskottet: 4, 10, 15, 24, 25, 46, 61
Kyrkolivsutskottet: 9, 16, 17, 28, 31, 37, 47, 51, 52, 54, 58, 64, 66
Samhälls- och kulturutskottet: 11, 20, 21, 35, 41, 44, 57, 69
Förvaltarskapsutskottet: 5, 6, 42, 49, 55, 67, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82

Verksamhetsberättelser

Organisationsutskottet: Verksamhetsberättelse för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd

Tillsyns- och uppdragsutskottet: Verksamhetsberättelser för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar och Svenska kyrkans överklagandenämnd

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att fastställa presidiets förslag till hänvisning av ärenden till utskotten

§ 17 Meddelanden

Ordföranden *meddelade* att utskotten kallas till sammanträde kl. 17.25. Enkel middag serveras i trapphallen mellan kl. 18–19.30.

Torsdagens informationspass tar upp två ämnen, dels Act Svenska kyrkans arbete i Ukraina och grannländer, dels Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

Fredagen den 7 oktober finns möjlighet att delta i alternativa program för ledamöter som har tid till förfogande. Programmen finns i informationsappen.

Förhandlingarna ajournerades kl. 17.10 till fredagen den 7 oktober kl. 14.45.

Kyrkomötet 2022
Fredagen den 7 oktober

Kl. 14.45–15.10

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

§ 18 Anmälan om betänkanden från utskotten

Ordföranden anförde med anledning av frågor ställda till presidiet, att dialogen i utskotten bygger på förtroende, så att tillit skapas och att var och en kan delta i ett öppet samtal där även det känsliga kan lyftas fram. Presidiet avser att återkomma i frågan till nästa års kyrkomöte.

Ordföranden *anmälde* att utskottsarbetet under veckan resulterat i 66 betänkanden.

§ 19 Fastställande av debattregler

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att fastställa debattregler för den andra sessionen enligt *bilaga 2*.

§ 20 Meddelanden

Ordföranden tackade för gott arbete under kyrkomötets första session.

De justerade betänkandena kommer att finnas tillgängliga på kyrkomötets webbplats senast den 14 oktober.

När kyrkomötet återupptar sina förhandlingar i november sker det i Uppsala konsert & kongress.

§ 21 Avtackning av ärkebiskop Antje Jackelén

Ordföranden tackade ärkebiskop Antje Jackelén för hennes arbete för Svenska kyrkan.

Ärkebiskopen tackade ordföranden och presidiet och bad om Guds välsignelse.

(Sv. Psalm 183)

Förhandlingarna ajournerades kl. 15.10 till måndagen den 21 november 2022 kl. 9.00.

Kyrkomötet 2022
Måndagen den 21 november

Kl. 9.00–23.40

Kyrkomötet samlades på Uppsala Konsert & Kongress. Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

§ 22 Kyrkomötets förhandlingar återupptogs

Ordföranden förklarade kyrkomötets förhandlingar återupptagna och hälsade biskopar och ledamöter välkomna.

Sammanträdet inleddes med en andakt ledd av Irene Oskarsson.

§ 23 Anmälan om ny ledamot

*Anmälde*s att följande utsetts till ny ledamot i kyrkomötet:

Johan Garde, Linköpings stift, är ny ledamot efter Lars Beckman, som avsagt sig uppdraget

Ordföranden hälsade den nye ledamoten välkommen till kyrkomötet.

§ 24 Anmälan om inkallade ersättare

Ordföranden *meddelade* att ett antal ledamöter hade anmält förhinder att delta i kyrkomötets sammanträde i november 2022 och att följande ersättare hade inkallats:

Lars B Andersson, Uppsala stift, ersätter Monika Åberg
Maria Hjernerth, Strängnäs stift, ersätter Margareta Karlsson
Peter Weiderud, Västerås stift, ersätter Britas Lennart Eriksson
Tomas Jansson, Västerås stift, ersätter Johan Linnman
Anette Andersson, Västerås stift, ersätter Solveig Oscarsson
Stig-Göran Fransson, Växjö stift, ersätter Mats Nilsson
Mia Möller, Lunds stift, ersätter Elise Solberg
Jan-Åke Isaksson, Lunds stift, ersätter Nima Gholam Ali Pour
Jakob Schwarz, Lunds stift, ersätter Lena Petersson
Lars-Ivar Ericson, Lunds stift, ersätter Eva Franksson Colliander
Inger Hagelin, Lunds stift, ersätter Jenny Delén
Lars-Anders Espert, Lunds stift, ersätter Iván Knézy
Anna Stenberg, Göteborgs stift, ersätter Sara Lindalen
Lena Orstadius, Göteborgs stift, ersätter Patrik Linde
Staffan Bjerrhede, Göteborgs stift, ersätter Aina Nordqvist
Fredrik Schandorff, Göteborgs stift, ersätter Bodil Wennerström
Maria Andersson, Luleå stift, ersätter Stefan Aro
Gunilla Eldebro, Stockholms stift, ersätter Kristina Axén Olin
Christoffer Stavenow, Stockholms stift, ersätter Charlotte Haggren
Birgitta Nilsson, Stockholms stift, ersätter Ulla Löfven
Roger Persson Österman, Stockholms stift, ersätter Louise Callenberg
Ulf Wester, Stockholms stift, ersätter Arnold Boström
Ann-Marie Strömberg, Stockholms stift, ersätter Kaya Ålander

§ 25 Fyllnadsval till valberedningen

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med nomineringsgruppen ViSKs förslag att för resterande del av mandatperioden utse Lisa Wallenstein till ledamot i valberedningen, istället för Anders Lundberg.

§ 26 Fyllnadsval till utskott

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att för resterande del av mandatperioden utse Johan Garde till andre ersättare i gudstjänstutskottet istället för Lars Beckman.

§ 27 Ordning för inkallande av ersättare

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med valberedningens förslag att ordningen för inkallande av ersättare i utskotten för nomineringsgruppen SD ska vara följande:

I första hand inträder ersättare inom den egna gruppen i turordning, därefter

att ersättare i andra hand hämtas från nomineringsgruppen FK, i tredje hand från nomineringsgruppen KR, i fjärde hand från nomineringsgruppen BA, i femte hand från nomineringsgruppen POSK och i sjätte hand från övriga i invalsordning.

§ 28 Utseende av auktoriserad revisor

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* i enlighet med presidietts förslag att utse Erik Albenius, PwC, till auktoriserad revisor för perioden 2023–2024.

§ 29 Meddelanden

Ordföranden *påminde* om de regler och talartider för debatten som beslutades under session 1 och som finns angivna i mötesverktyget.

Ordföranden *meddelade* att efter dagens ärenden och kvällsandakten fanns möjlighet att stanna kvar och se en ny film om kyrkans skogsbruk som tagits fram av vetenskapsjournalister på uppdrag av Egendomsnämndernas samarbetsorganisation, ENSO.

Ordföranden presenterade Emma Hansen Dahlqvist, handläggare för kyrkomötet, som informerade om några funktioner i det digitala mötesverktyget.

§ 30 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021

Kyrkomötet behandlade ekonomiutskottets betänkande E 2022:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021.

I debatten yttrade sig

Revisor Gunvor Hagelberg, ordförande för revisionen

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anders Roos

I detta anförande *instämde* Anneli Öljarstrand, Axel W Karlsson, Håkan Sunnliden,

Jimmy Dahllöf, Jonas Noréus, Lennart Matikainen och Marcus Romedahl

Erik Sjöstrand (replik)

Anders Roos (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Anders Roos (replik)

David Castor

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson, Elisabeth Sandlund, Fredrik Ottesen, Håkan Sunnliden och Johannes Imberg

Erik Sjöstrand (replik)

Magnus Ek, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson och Cecilia Rogne

Daniel Engström, som yrkade bifall till motion 2022:18

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Fredrik Ottesen och Jan-Åke Isaksson

Marie Buhr, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Britt Fält, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Wallenstein och Margareta Carlsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:18 av Ronnie Nilsson m.fl.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 31 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden

Kyrkomötet behandlade ekonomiutskottets betänkande E 2022:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden.

I debatten yttrade sig

Bengt Kjellgren

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson, Bo Herou, Fredrik Ottesen, Inger Hagelin, Jimmy Dallöf, Magnus Hedin, Margareta Nisser-Larsson, Tomas Rosenlundh och Victor Backström

Biskop Andreas Holmberg

I detta anförande *instämde* Anders Lundberg, Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Axel W Karlsson, biskop Fredrik Modéus, Lars B Andersson, Lennart Matikainen, Lina Ahl, Lisa Wallenstein, Marja Hillerström, Roger Persson Österman, Tomas Rosenlundh och biskop Åsa Nyström

Daniel Tisell (replik)

Biskop Andreas Holmberg (replik)

Daniel Tisell (replik)

Inger Wahlman, som yrkade bifall till utskottets förslag

Elisabeth Rydström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson

Daniel Tisell.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 32 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025

Kyrkomötet behandlade ekonomiutskottets betänkande E 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025.

I debatten yttrade sig

Bengt Kjellgren, som yrkade bifall till motion 2022:34, reservation 1 av Victor Backström m.fl. och kyrkostyrelsens skrivelse 2022:1, punkterna 1 och 5

I detta anförande *instämde* Jimmy Dahllöf, Magnus Hedin, Margareta Nisser-Larsson och Sven Milltoft

Nils Gårder, som yrkade bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl.

I detta anförande **instämde** Agne Arnesson, Anneli Öljarstrand, Jörgen Åkesson, Lennart Matikainen, Lisa Tegby, Niklas Grahn, Roger Larsson, Ulla Birgersdotter och Veronica Pålsson

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Nils Gårder (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Nils Gårder (replik)

Niklas Grahn

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Anders Roos, som yrkade bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl.

Bertil Olsson, som yrkade bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl.

I detta anförande **instämde** Bengt Kjellgren och David Castor

Lars G Linder, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** biskop Fredrik Modéus, Gun Eriksson, Margareta Carlsson och Rolf Ekström

Cecilia Gyllenberg Bergfasth, som yrkade bifall till av hen under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande **instämde** Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Marie Buhr och Staffan Bjerrhede

Wanja Lundby-Wedin

I detta anförande **instämde** Roger Olsson

Bengt Kjellgren (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Bengt Kjellgren (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Victor Backström, som yrkade bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl.

I detta anförande **instämde** Anne Olofsson, Bengt Kjellgren, Christoffer Stavenow, Jimmy Dahllöf, Josefine Carlsén, Lennart Matikainen, Niklas Grahn, Ulla Birgersdotter, Veronica Pålsson och Victor Månsson

Åke Marcusson, som yrkade bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl.

I detta anförande **instämde** Lennart Matikainen

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Åke Marcusson (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Leif Nordlander, som yrkade bifall till motion 2022:34 av Bengt Kjellgren m.fl. och reservation 1 av Victor Backström m.fl.

I detta anförande **instämde** Bengt Kjellgren och Monica Johansson

Anders Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Birgitta Johansson Huuva, Britt Fält, Lars B Andersson, Lina Ahl, Linda Sjöo, Lisa Wallenstein, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Marja Hillerström, Mona Olsson, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Fredrik Ottesen, som yrkade bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl.

I detta anförande **instämde** Anna Sundberg, Britt Björneke, David Lång, Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen, Mikael Sandén och Ronnie Nilsson

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Nina Wahlin, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Birgitta Johansson Huuva, Carin Jakobsson, Cecilia Rogne och Roger Persson Österman

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till reservation 2 av Inger Lindeskog

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Elisabeth Sandlund och Jan-Åke Isaksson

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Åsa Öckerman, som yrkade bifall till motion 2022:65 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth och till av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg

Mats Ludvigsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Roger Olsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:34 av Bengt Kjellgren m.fl.
  - ◆ bifall till motion 2022:65 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
  - ◆ bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl.
  - ◆ bifall till reservation 2 av Inger Lindeskog
  - ◆ bifall till av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

Förste vice ordföranden övertog kl. 11.20 ledningen av förhandlingarna.

(Sv. Psalm 260)

§ 33 Konsekvenser av ökad sekretess

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:1 Konsekvenser av ökad sekretess.

I debatten yttrade sig

Roine Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgitta Eliasson, Helen Coughlin-Sjögren, Inger Wahlman och Roger Persson Österman

Ronnie Nilsson, som yrkade bifall till motion 2022:2 av Petter Nilsson

I detta anförande *instämde* Anders Skogberg, Anna Sundberg, Hilde Klasson, Jan-Åke Isaksson, Mikael Sandén och Ulf Wester

Roine Olsson (replik)

Ronnie Nilsson (replik)

Roine Olsson (replik)

Ronnie Nilsson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:2 av Petter Nilsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 34 Mobbning inom Svenska kyrkan

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:2 Mobbning inom Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Daniel Larson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anders Skogberg, Birgitta Eliasson, Eric Muhl, Helen Coughlin-Sjögren, Jonas Noréus, Roger Persson Österman och Roger Sjöberg Leif Gustavsson, som yrkade bifalla till motion 2022:22 av Daniel Engström m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Anna-Karin Åström, Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen, Mikael Sandén och Ronnie Nilsson

Daniel Larson (replik)

Ingvar Jonsson, som yrkade bifall till motion 2022:22 av Daniel Engström m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Anna-Karin Åström, Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen, Mikael Sandén och Ulf Wester.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:22 av Daniel Engström m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 35 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:3 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper.

I debatten yttrade sig

Ronnie Nilsson, som yrkade bifall till motion 2022:23 av Daniel Engström m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Anna-Karin Åström, Daniel Engström, Jan-Åke Isaksson, Mikael Sandén och Ulf Wester

Eric Muhl, som yrkade bifall till utskottets förslag

Linda Sjöo

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Birgitta Eliasson, Britt Björneke, Britt Fält, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Wallenstein, Marja Hillerström, Monica Johansson, Nils Jernqvist, Roger Persson Österman och Staffan Bjerrhede.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:23 av Daniel Engström m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 36 Obehörigförklaring av biskop

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:4 Obehörigförklaring av biskop.

I debatten yttrade sig

Jonas Noréus, som yrkade bifall till utskottets förslag

Margaretha Herthelius, som yrkade bifall till motion 2022:29 av Margaretha Herthelius m.fl.

I detta anförande *instämde* Britt Björneke

Sten Janson, som yrkade bifall till motion 2022:29 av Margaretha Herthelius m.fl.

I detta anförande *instämde* Fredrik Sidenvall.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:29, punkt 2 av Margaretha Herthelius m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 37 Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:5 Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Niklas Grahn, som yrkade bifall till utskottets förslag

Ronnie Nilsson, som yrkade bifall till motion 2022:36 av Berth Löndahl m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Jan-Åke Isaksson och Mikael Sandén Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2022:36 av Berth Löndahl m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Elisabeth Sandlund, Håkan Sunnliden och Jan-Åke Isaksson

Nina Wahlin, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Birgitta Johansson Huuva, Marja Hillerström

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

Berth Löndahl (replik)

Fredrik Sidenvall (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:36 av Berth Löndahl m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 38 Digitalisera och effektivisera

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:6 Digitalisera och effektivisera.

I debatten yttrade sig

Bengt Kjellgren, som yrkade bifall till motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl.

I detta anförande *instämde* Elisabeth Kullenberg, Jimmy Dahllöf och Margareta Nisser-Larsson

Johan Hjertén, som yrkade bifall till motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl.

I detta anförande *instämde* Bengt Kjellgren, Elisabeth Kullenberg, Jimmy Dahllöf och Margareta Nisser-Larsson

Berth Löndahl

I detta anförande *instämde* Bo Herou och Roger Larsson

Anette Nordgren, som yrkade bifall till motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl.

I detta anförande *instämde* Carin Jakobsson, Margareta Nisser-Larsson och Åke Marcusson

Marja Hillerström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Britt Björneke, Lars B Andersson, Mona Olsson och Vicktoria Bagi

Daniel Larson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgitta Eliasson och Roger Persson Österman

Bengt Kjellgren (replik)

Rodney Engström, som yrkade bifall till motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl.

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 39 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:7 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar.

I debatten yttrade sig

Anders Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Britt Björneke, David Castor, Lars B Andersson, Lina Ahl, Linda Sjöo, Marie Buhr, Mona Olsson, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Bo Herou, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Jonas Noréus

Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motion 2022:50 av Axel W Karlsson

I detta anförande *instämde* Lennart Matikainen

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Britt Björneke, Håkan Sunnliden, Jonas Noréus, Lisa Tegby, Torvald Johansson och Vicktoria Bagi

Axel W Karlsson (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Tomas Jansson

I detta anförande *instämde* Jonas Noréus, Mia Möller, Vicktoria Bagi och Victor Backström

Axel W Karlsson (replik)

Tomas Jansson (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Monica Johansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anders Lundberg, Anne Sörman, Britt Björneke, Camilla Persson, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Wallenstein, Margareta Karlsson, Mona Olsson, Roger Persson Österman och Vicktoria Bagi

Axel W Karlsson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:50 av Axel W Karlsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 40 Meddelanden

Förste vice ordföranden *meddelade* att festskriften till ärkebiskop Antje Jackelén, *För världens skull*, fanns att hämta vid mötesbyrån som gåva från kyrkostyrelsen till kyrkomötesledamöterna.

Förhandlingarna ajournerades kl. 12.28.

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00 under ledning av förste vice ordföranden.

(Sv. Psalm 98)

§ 41 Studier i religionspsykologi för blivande präster

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:8 Studier i religionspsykologi för blivande präster.

I debatten yttrade sig

Boel Johansson, som yrkade bifall till motion 2022:56 av Boel Johansson m.fl.

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Lena Arman och Marcus Romedahl

Britt Björneke, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Britt Fält, Lars B Andersson, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Markus Svensson och Mona Olsson

Biskop Susanne Rappmann

I detta anförande *instämde* Marcus Romedahl, biskop Martin Modéus, Mia Möller och biskop Sören Dalevi.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:56 av Boel Johansson m.fl.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 42 Tillsättning av domprost

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:9 Tillsättning av domprost.

I debatten yttrade sig

Margareta Nisser-Larsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgitta Eliasson och Inger Hagelin

Jonas Noréus, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 43 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:10 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst.

I debatten yttrade sig

Emma Hedlundh, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Jan-Hugo Nihlén, Johannes Imberg, Jonas Noréus, Josefine Carlsén, Margareta Nisser-Larsson, Marie Rydén Davoust, Niklas Grahn, Sofia Rosenquist, Torvald Johansson, Veronica Pålsson, biskop Åke Bonnier och biskop Åsa Nyström

Mattias Rosenquist, som yrkade bifall till utskottets förslag

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Axel W Karlsson, Berth Löndahl, Daniel Engström och Jan-Åke Isaksson

Biskop Susanne Rappmann

I detta anförande *instämde* biskop Andreas Holmberg, Berth Löndahl, Bo Herou, Daniel Tisell, Emma Hedlundh, Erik Sjöstrand, biskop Fredrik Modéus, Jerker Schmidt, biskop Johan Tyrberg, Jonas Noréus, Manilla Nordanstig, Margareta Nisser-Larsson, Mia Möller, Staffan Bjerrhede, biskop Sören Dalevi, Veronica Pålsson och biskop Åke Bonnier

Boel Johansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anneli Öljarstrand

Biskop Martin Modéus

I detta anförande *instämde* biskop Andreas Holmberg, Axel W Karlsson, Berth Löndahl, Emma Hedlundh, biskop Fredrik Modéus, Jakob Schwarz, Jerker Schmidt, biskop Johan Tyrberg, biskop Karin Johannesson, Lena Arman, Lisa Tegby, Margareta Nisser-Larsson, Mia Möller, biskop Sören Dalevi, Veronica Pålsson, biskop Åke Bonnier och Åsa Felix Everbrand

Lisa Tegby, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt, Axel W Karlsson, Berth Löndahl, Jakob Schwarz, Josefine Carlsén, Katarina Glas, Lena Arman, Mia Möller, Niklas Grahn, Torvald Johansson och Veronica Pålsson

Jonas Noréus, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Olov Lindquist

Bo Herou, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Elisabeth Sandlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Anneli Öljarstrand, Axel W Karlsson, Berth Löndahl, Bo Herou, Fredrik Sidenvall, Jörgen Åkesson, Leif Gustavsson och Maria Andersson

Anders Lundberg, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Britt Björneke, Erik Vikström, Helen Coughlin-Sjögren, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Gerenmark, Lisa Wallenstein, Margareta Carlsson, Mats Ludvigsson, Mona Olsson, Monica Johansson, Nils Jernqvist och Vicktoria Bagi

Roger Olsson, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Lundberg, Anna Rapakko, Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Ann-Sofie Karlsson Ågren, Birgitta Eliasson, Birgitta Johansson Huuva, Britt Björneke, Cecilia Clausen, Helen Coughlin-Sjögren, Inger Wahlman, Klas Corbelius, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Gerenmark, Lisa Wallenstein, Margareta Carlsson, Marja Hillerström, Markus Svensson, Mats Ludvigsson, Mattias Benke, Monica Johansson, Nils Jernqvist, Roger Sjöberg, Rolf Ekström, Susanne Stenlund och Vicktoria Bagi

Fredrik Sidenvall (replik)

Roger Olsson (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Roger Olsson (replik)

Fredrik Sidenvall önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Jesper Eneroth, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Lundberg, Anna Rapakko, Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Ann-Sofie Karlsson Ågren, Birgitta Eliasson, Birgitta Johansson Huuva, Camilla Persson, Cecilia Clausen, Erik Vikström,

Fredrik Schandorff, Helen Coughlin-Sjögren, Hilde Klasson, Inger Wahlman, Jenny Thor, Klas Corbelius, Lars B Andersson, Lars Johnsson, Lina Ahl, Lisa Wallenstein, Marjut Ervasti, Markus Svensson, Mats Ludvigsson, Mattias Benke, Mikael Sjölund, Monica Johansson, Nina Wahlin, Peter Weiderud, Roberth Krantz, Roger Olsson, Roger Sjöberg, Rolf Ekström, Susanne Stenlund och Vicktoria Bagi Eric Muhl, som yrkade bifall till utskottets förslag

Jesper Eneroth (replik)

Eric Muhl (replik)

Jesper Eneroth (replik)

Eric Muhl (replik)

Jesper Eneroth önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Lars G Linder, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anna Lundberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Cecilia Clausen, Fredrik Stiernstedt, Helen Coughlin-Sjögren, Inger Wahlman, Lars B Andersson, Lars Johnsson, Margareta Carlsson, Marjut Ervasti, Markus Svensson, Mats Ludvigsson, Mattias Benke, Mikael Sjölund, Roger Olsson, Roger Sjöberg, Rolf Ekström, Susanne Stenlund och Vicktoria Bagi Sofija Pedersen Videke, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anna Lundberg, Anna Rapakko, Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Birgitta Johansson Huuva, Britt Björneke, Camilla Persson, Cecilia Clausen, Fredrik Stiernstedt, Helen Coughlin-Sjögren, Hilde Klasson, Inger Wahlman, Klas Corbelius, Lars B Andersson, Lina Ahl, Margareta Carlsson, Marjut Ervasti, Markus Svensson, Mats Ludvigsson, Mattias Benke, Mona Olsson, Monica Johansson, Niklas Larsson, Nils Jernqvist, Nina Wahlin, Roger Olsson, Roger Sjöberg, Rolf Ekström och Vicktoria Bagi

Mona Olsson, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anna Stenberg, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Britt Björneke, Britt Fält, Helen Coughlin-Sjögren, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Wallenstein, Margareta Carlsson, Marja Hillerström, Marjut Ervasti, Markus Svensson, Mats Ludvigsson och Victoria Bagi

Eric Muhl (replik)

Tomas Jansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Anders Brunnstedt och Lena Arman

Jesper Eneroth (replik)

Tomas Jansson (replik)

Jesper Eneroth (replik)

Tomas Jansson (replik)

Jesper Eneroth önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Lisa Gerenmark, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Johansson Huuva, Kristina Hyse, Lisa Wallenstein, Margareta Carlsson, Nils Jernqvist och Vicktoria Bagi

Fredrik Sidenvall (replik)

Ulf Bjereld, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anna Lundberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Erik Vikström, Fredrik Schandorff, Helen Coughlin-Sjögren, Inger Wahlman, Marjut Ervasti, Markus Svensson, Mats Ludvigsson, Mattias Benke, Mona Olsson, Roger Olsson, Roger Sjöberg, Susanne Stenlund och Vicktoria Bagi

Johannes Fransson, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Lundberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Birgitta Johansson Huuva, Camilla Persson, Helen Coughlin-Sjögren, Inger Wahlman, Lina Ahl, Lina Dahm, Marjut Ervasti, Markus Svensson, Mats Ludvigsson, Mattias Benke, Nils Jernqvist, Roger Sjöberg, Sofija Pedersen Videke, Susanne Stenlund och Vicktoria Bagi

Britt Björneke, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Helen Coughlin-Sjögren, Lars B Andersson, Lina Ahl, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Marja Hillerström, Marjut Ervasti, Mona Olsson, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Biskop Johan Tyrberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Berth Löndahl, Fredrik Sidenvall, Inger Hagelin, Jan-Åke Isaksson, biskop Karin Johannesson, Leif Gustavsson, Magnus Hedin, Margareta Nisser-Larsson, Marie Rydén Davoust och biskop Åke Bonnier

Olle Reichenberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Bengt Kjellgren, Hanna Hesser Nordin, Inger Hagelin, Jerker Schmidt, Lennart Matikainen, Magnus Hedin och Margareta Nisser-Larsson

Karin Janfalk

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Birgitta Axelsson Edström, Kristina Hyse, Mia Möller, Nils Jernqvist och Vicktoria Bagi

Bertil Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Jesper Eneroth (replik)

Bertil Olsson (replik)

Niklas Larsson, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Lindgren, Anna Stenberg, Anne Sörman, Birgitta Johansson Huuva, Inger Wahlman, Karin Janfalk, Lina Ahl, Marja Hillerström, Marjut Ervasti, Mona Olsson och Vicktoria Bagi

Berth Löndahl, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Olofsson, Anneli Öljarstrand, Elisabeth Sandlund, Kerstin Rossipal, Lennart Matikainen och Maria Andersson

Roger Olsson (replik)

Berth Löndahl (replik)

Roger Olsson (replik)

Berth Löndahl (replik)

§ 44 Ordningsfråga

Ordföranden ställde fråga om debatten i ärendet skulle slutföras trots att den planerade tiden för utskottets betänkanden hade överskridits. Jesper Eneroth yrkade bifall till att debatten skulle slutföras.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla Jesper Eneroths förslag.

§ 45 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst, forts.

Biskop Åsa Nyström

I detta anförande *instämde* Berth Löndahl, Emma Hedlundh, Marie Rydén Davoust, Mia Möller och biskop Åke Bonnier

Jesper Eneroth (replik)

Biskop Åsa Nyström (replik)

Jesper Eneroth (replik)

Åsa Öckerman, som yrkade bifall till av henne under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande **instämde** Anna Stenberg, Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Maria Heldt och Staffan Bjerrhede

Linda Sjö, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anna Lundberg, Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Britt Björneke, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lina Dahm, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Mia Möller, Mona Olsson, Monica Johansson, Nils Jernqvist och Vicktoria Bagi

Fredrik Sidenvall (replik)

Biskop Mikael Mogren

I detta anförande **instämde** Anders Brunnstedt, Anneli Öljarstrand, Berth Löndahl, Fredrik Sidenvall, Jakob Schwarz, Johannes Imberg, Josefine Carlsén, Lena Arman, Lennart Matikainen, Margareta Nisser-Larsson, Marie Rydén Davoust, Mia Möller, Per Hanö, Staffan Bjerrhede, biskop Sören Dalevi, Tomas Jansson, biskop Åke Bonnier och Åsa Felix Everbrand

Daniel Engström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen, Mikael Sandén, Per Hanö, Robert Fredriksson och Ronnie Nilsson

Stig Axelsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Anders Brunnstedt, Lena Arman, Lennart Matikainen och Margareta Nisser-Larsson

Marjut Ervasti, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anna Lundberg, Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Britt Björneke, Lars B Andersson, Lina Ahl, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Markus Svensson, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Lena Östholm Munkberg, som yrkade bifall till av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag och motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Birgitta Johansson Huuva, Britt Björneke och Maria Heldt

Håkan Sunnliden, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Elisabeth Sandlund, Fredrik Sidenvall och Lennart Matikainen

Cecilia Gyllenberg Bergfasth, som yrkade bifall till av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande **instämde** Birgitta Eliasson och Britt Björneke

Magnus Ek

I detta anförande **instämde** Agne Arnesson, Anna Stenberg, Anne Sörman, Anneli Kihlstrand, Birgitta Eliasson, Birgitta Johansson Huuva, Eva-Lena Funmark, Fredrik Stiernstedt, Inger Wahlman, Karin Stierna, Marjut Ervasti, Niklas Larsson, Sören Olsson och Vicktoria Bagi

Agneta Granström, som yrkade bifall till av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag och motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anders Lundberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Johansson Huuva, Britt Björneke, Britt Fält, Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Inger Wahlman, Karin Janfalk, Lars B Andersson, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Monica Johansson, Nils Jernqvist och Vicktoria Bagi

Fredrik Sidenvall (replik)

Agneta Granström (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Agneta Granström (replik)

Biskop Andreas Holmberg

I detta anförande **instämde** Emma Hedlundh, Jan-Hugo Nihlén, Johannes Imberg, biskop Karin Johannesson, Mia Möller, Niklas Grahn, biskop Sören Dalevi, Tomas Jansson, Victor Backström och biskop Åke Bonnier

Anders Roos

I detta anförande **instämde** Jan-Hugo Nihlén

Birger Wernersson, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Birgitta Eliasson, Inger Wahlman och Nils Jernqvist
Vicktoria Bagi, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Britt Björneke, Lars B Andersson, Lina Ahl, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Mona Olsson, Monica Johansson och Nils Jernqvist

Ann-Charlotte Miller, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Britt Björneke, Lina Ahl, Margareta Carlsson, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Petter Nilsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Anna-Karin Åström, Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen och Ronnie Nilsson

Jesper Eneroth (replik)

Petter Nilsson (replik)

Jenny Nilsson

I detta anförande **instämde** Mikael Sandén och Nils Jernqvist

Lars-Anders Espert, som yrkade bifall till utskottets förslag

Nina Wahlin, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anne Sörman, Birgitta Johansson Huuva, Marja Hillerström, Niklas Larsson, Sören Olsson och Åsa Felix Everbrand

Anna Sundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande **instämde** Jan-Åke Isaksson, Mikael Sandén och Ronnie Nilsson

Peter Weiderud, som yrkade bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande **instämde** Anne Sörman och Inger Wahlman

Daniel Tisell

I detta anförande **instämde** Anders Brunnstedt, biskop Sören Dalevi och Åsa Felix Everbrand

Roger Larsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:83 av Jesper Eneroth m.fl.
- ◆ bifall till av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

(Sv. Psalm 277)

Andre vice ordföranden övertog kl. 17.03 ledningen av förhandlingarna.

§ 46 Familjeträffar och intressebaserade forum

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:1 Familjeträffar och intressebaserade forum.

I debatten yttrade sig

Mikael Sandén, som yrkade bifall till motion 2022:9 av Mikael Sandén och Jonas Larsson

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson, Per Hanö och Ronnie Nilsson Ann-Sofie Karlsson Ågren, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Marie Buhr Mikael Sandén (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:9 av Mikael Sandén och Jonas Larsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 47 Volontära krafter i församlingen

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:2 Volontära krafter i församlingen.

I debatten yttrade sig

Margaretha Herthelius, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Monica Johansson

Jonas Larsson, som yrkade bifall till motion 2022:16 av Jonas Larsson och Mikael Sandén

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson och Ronnie Nilsson Margaretha Herthelius (replik)

Marie Rydén Davoust, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Åke Marcusson

Katarina Glas, som yrkade bifall till motion 2022:16 punkt 2 av Jonas Larsson och Mikael Sandén

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson

Anders Roos, som yrkade bifall till utskottets förslag

Elisabeth Rydström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Sören Olsson

Birgitta Axelsson Edström.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:16, punkt 1 av Jonas Larsson och Mikael Sandén
- ◆ bifall till motion 2022:16, punkt 2 av Jonas Larsson och Mikael Sandén.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 48 Årlig kristen konferens

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:3 Årlig kristen konferens.

I debatten yttrade sig

Mikael Sandén, som yrkade bifall till motion 2022:17 av Jonas Larsson m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg och Jan-Åke Isaksson Torbjörn Aronson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anders Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Lina Ahl och Mona Olsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:17 av Jonas Larsson m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 49 Omvändelseterapi

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:4 Omvändelseterapi.

I debatten yttrade sig

Erik Vikström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Sofie Karlsson Ågren, Helen Coughlin-Sjögren och Lisa Gerenmark

Torbjörn Aronson, som yrkade avslag på utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Berth Löndahl

Jonas Noréus, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Vicktoria Bagi

Margaretha Herthelius, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Tomas Rosenlundh, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lisa Gerenmark och Nils Jernqvist

Tomas Jansson, som yrkade bifall till motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och

Karin Janfalk och motion 2022:58 punkt 1 av Jonas Noréus m.fl.

Margaretha Herthelius (replik)

Tomas Jansson (replik)

Margaretha Herthelius (replik)

Jonas Noréus (replik)

Sören Olsson, som yrkade bifall till motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin

Janfalk och motion 2022:58 punkt 1 av Jonas Noréus m.fl.

I detta anförande *instämde* Birgitta Johansson Huuva

Lennart Matikainen, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson.

Förhandlingarna ajournerades kl. 18.00.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av andre vice ordföranden.

§ 50 Meddelanden

Andre vice ordföranden *meddelade* att den annonserade filmvisningen skulle komma att flyttas till tisdag kl. 13.20 i plenisalen.

§ 51 Omvändelseterapi, forts.

I den fortsatta debatten yttrade sig

Jakob Schwarz, som yrkade bifall till motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk och motion 2022:58 punkt 1 av Jonas Noréus m.fl.

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Barbro Wiskari, Johannes Imberg, Josefine Carlsén, Marie Rydén Davoust, Niklas Larsson, Nils Jernqvist och Xerxes Åkerfeldt

Margaretha Herthelius (replik)

Jakob Schwarz (replik)

Margaretha Herthelius (replik)

Jakob Schwarz (replik)

Linda Sjöö, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgitta Eliasson, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Wallenstein, Marie Buhr, Mona Olsson, Nils Jernqvist, Roger Person Österman och Vicktoria Bagi

Staffan Bjerrhede, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Vicktoria Bagi

Nina Wahlin, som yrkade bifall till reservation 1 av Nina Wahlin m.fl.

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Birgitta Johansson Huuva, Eva-Lena Fungmark, Jakob Schwarz, Johannes Imberg, Karin Stierna, Niklas Larsson, Sofia Rosenquist, Sören Olsson, Xerxes Åkerfeldt och Åsa Felix Everbrand

Daniel Engström, som yrkade bifall till reservation 2 av Torbjörn Aronson

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Anna-Karin Åström och Ronnie Nilsson

Nina Wahlin (replik)

Petter Nilsson, som yrkade bifall till reservation 2 av Torbjörn Aronson

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg och Ronnie Nilsson

Margareta Herthelius (replik)

Petter Nilsson (replik)

Margareta Herthelius (replik)

Monica Johansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Lars B Andersson, Lina Ahl, Margareta Carlsson och Mona Olsson

Lena Sjöberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Sofie Karlsson Ågren, Birgitta Eliasson, Helen Coughlin-Sjögren, Margareta Winberg, Mats Ludvigsson och Rolf Ekström

Johan Garde, som yrkade bifall till reservation 1 av Nina Wahlin m.fl.

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt, Johannes Imberg, Lena Arman, Marie Rydén Davoust, Victor Månsson och Victor Ramström

Biskop Andreas Holmberg, som yrkade bifall till reservation 1 av Nina Wahlin m.fl.

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt, Celina Falk, Jakob Schwarz, Jan-Hugo Nihlén, biskop Johan Tyrberg, Johannes Imberg, Josefine Carlsén, Manilla Nordanstig, Marie Rydén Davoust, Sören Olsson och Xerxes Åkerfeldt

Jonas Noréus (replik)

Biskop Andreas Holmberg (replik)

Jonas Noréus (replik)

Biskop Andreas Holmberg (replik)

Margaretha Herthelius (replik)

Biskop Andreas Holmberg (replik)

Margaretha Herthelius (replik)

Birgitta Johansson Huuva, som yrkade bifall till reservation 1 av Nina Wahlin m.fl.

I detta anförande *instämde* Niklas Larsson

Camilla Persson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna-Karin Bengtsdotter, Birgitta Eliasson, Helen Coughlin-Sjögren och Katarina Lövgren.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk
- ◆ avslag på motion 2022:58, punkt 1 av Jonas Noréus m.fl.
- ◆ avslag på motion 2022:58, punkt 2 av Jonas Noréus m.fl.
- ◆ avslag på motion 2022:58, punkt 3 av Jonas Noréus m.fl.)
- ◆ bifall till reservation 1 av Nina Wahlin m.fl. som innebär bifall till motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk och avslag på motion 2022:58, punkterna 2 och 3 av Jonas Noréus m.fl.
- ◆ bifall till reservation 2 av Torbjörn Aronson som innebär avslag på båda motionerna. (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

(Sv. Psalm 251)

Ordföranden övertog kl. 19.40 ledningen av förhandlingarna.

§ 52 Meddelanden

Ordföranden *meddelade* att läronämnden granskar förslag till beslut och lämnar yttranden som rör lärofrågor. När det gäller beslut i vissa lärofrågor anges i 11 kap. 18 § kyrkoordningen att när det har fastställts vilka beslutsförslag som föreligger, men innan kyrkomötet fattar beslut, ska biskoparna besluta om den särskilda beslutsordningen ska tillämpas.

Biskop Martin Modéus meddelade att biskoparna har sammanträtt och funnit att om kyrkomötet beslutar att bifalla av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag, som var en justering av motion 2022:71 av Åsa Öckerman m.fl., ska den särskilda beslutsordningen tillämpas, i enlighet med läronämndens yttrande över motionen.

§ 53 Svenska kyrkans skogsförvaltning

Kyrkomötet behandlade förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:1 Svenska kyrkans skogsförvaltning.

I debatten yttrade sig

Lars-Ivar Ericson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson och Åsa Felix Everbrand

Gunilla Franzén, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Birgitta Johansson Huuva, Margareta Nisser-Larsson och Åsa Felix Everbrand

Biskop Martin Modéus

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Jörgen Åkesson, Marie Buhr och Åsa Felix Everbrand

Lena Östholm Munkberg, som yrkade bifall till av henne under överläggningen framlagt förslag och motion 2022:80 punkterna 1 och 3 av Åsa Rehdell och Lena Östholm Munkberg

I detta anförande *instämde* Agneta Granström, Henrik Blind och Staffan Bjerrhede Sven Gunnar Persson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Åsa Rehdell, som yrkade bifall till motion 2022:75 av Åsa Rehdell, motion 2022:76 av Åsa Rehdell m.fl., motion 2022:77 av Åsa Rehdell m.fl. och motion 2022:80 punkterna 1 och 3 av Åsa Rehdell och Lena Östholm Munkberg

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Staffan Bjerrhede och Vicktoria Bagi Gunilla Franzén (replik)

Cecilia Gyllenberg Bergfasth, som yrkade bifall till motion 2022:75 av Åsa Rehdell

I detta anförande *instämde* Agneta Granström, Anders Lundberg, Anna Stenberg, Anne Sörman, Henrik Blind, Margareta Carlsson, Staffan Bjerrhede och Åsa Öckerman

Lars-Ivar Ericson (replik)

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (replik)

Lars-Ivar Ericson (replik)

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (replik)

Anneli Kihlstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Anna Lindgren, Birgitta Johansson Huuva, Susanne Stenlund, Xerxes Åkerfeldt och Åsa Felix Everbrand

Ingvar Jonsson, som yrkade bifall till motion 2022:5 av Ingvar Jonsson

I detta anförande *instämde* Anna-Karin Åström, Mikael Sandén och Ronnie Nilsson

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (replik)

Ingvar Jonsson (replik)

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (replik)

Ingvar Jonsson (replik)

Gunilla Franzén (replik)

Ingvar Jonsson (replik)

Gunilla Franzén (replik)

Ingvar Jonsson (replik)

Paul Höglund, som yrkade bifall till motion 2022:49 av Paul Höglund

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Birgitta Johansson Huuva och Åsa Felix Everbrand

Biskop Mikael Mogren

I detta anförande *instämde* Birgitta Johansson Huuva, Britt Fält, Margareta Nisser-Larsson, Staffan Bjerrhede, Åke Marcusson, Åsa Felix Everbrand och biskop Åsa Nyström.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:5 av Ingvar Jonsson
  - ◆ bifall till motion 2022:75 av Åsa Rehdell
  - ◆ bifall till motion 2022:76 av Åsa Rehdell m.fl.
  - ◆ bifall till motion 2022:77 av Åsa Rehdell m.fl.
  - ◆ bifall till motion 2022:80, punkt 1 av Åsa Rehdell och Lena Östholm
  - ◆ bifall till motion 2022:80, punkt 3 av Åsa Rehdell och Lena Östholm
  - ◆ bifall till av Lena Östholm Munkberg under överläggningen framlagt förslag.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 54 Gemensamt ansvar för skydd av skog

Kyrkomötet behandlade förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:2 Gemensamt ansvar för skydd av skog.

I debatten yttrade sig

Anne Olofsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Gunilla Franzén

Lena Östholm Munkberg, som yrkade bifall till motion 2022:73 punkt 1 av Åsa Rehdell och motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl.

Biskop Åsa Nyström

I detta anförande *instämde* Birgitta Johansson Huuva, Katarina Lövgren, Roger Larsson och Roger Persson Österman

Åsa Rehdell, som yrkade bifall till motion 2022:73 av Åsa Rehdell och motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg och Staffan Bjerrhede

Cecilia Gyllenberg Bergfasth, som yrkade bifall till motion 2022:73 punkt 1 av Åsa Rehdell och motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl.

I detta anförande *instämde* Agneta Granström och Staffan Bjerrhede

Biskop Åsa Nyström (replik)

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (replik)

Lena Arman, som yrkade avslag på motion 2022:73 av Åsa Rehdell

Marie Buhr, som yrkade bifall till motion 2022:73 punkt 1 av Åsa Rehdell

I detta anförande *instämde* Lars B Andersson, Lina Ahl och Monica Johansson

Eva-Maria Munck

Henrik Blind, som yrkade bifall till motion 2022:73 punkt 1 av Åsa Rehdell och motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl.

I detta anförande *instämde* biskop Åsa Nyström

Anneli Kihlstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Lindgren och Karin Stierna.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:73, punkt 1 av Åsa Rehdell
- ◆ bifall till motion 2022:73, punkt 2 av Åsa Rehdell
- ◆ bifall till motion 2022:73, punkt 3 av Åsa Rehdell
- ◆ bifall till motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 55 Hållbara investeringar

Kyrkomötet behandlade förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:3 Hållbara investeringar.

I debatten yttrade sig

Lennart Matikainen

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson

Cecilia Gyllenberg Bergfasth

Anders Skogberg, som yrkade bifall till motion 2022:6 av Anders Skogberg

I detta anförande *instämde* Lennart Matikainen

Isak Öhrlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgitta Eliasson, Fredrik Schandorff, Gunilla Franzén, Mats Ludvigsson, Roger Persson Österman, Rolf Ekström och Susanne Stenlund

Monica Johansson

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson och Roger Persson Österman.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:6 av Anders Skogberg

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november)

§ 56 Utbildning om klimatkrisen

Kyrkomötet behandlade förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:4 Utbildning om klimatkrisen.

I ärendet yttrade sig

Helena Inghammar, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november)

§ 57 Förbättrat brandskydd för kyrkor

Kyrkomötet behandlade förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:5 Förbättrat brandskydd för kyrkor.

I ärendet yttrade sig

Axel W Karlsson.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november)

§ 58 Ekobegravningar

Kyrkomötet behandlade förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:6 Ekobegravningar.

Endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 59 Underhåll av kyrkobyggnader, finansiering och regelverk

Kyrkomötet behandlade ekonomiutskottets betänkande E 2022:4 Underhåll av kyrkobyggnader, finansiering och regelverk.

I ärendet yttrade sig

Cecilia Rogne, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 60 Antalet övriga valda revisorer

Kyrkomötet behandlade ekonomiutskottets betänkande E 2022:5 Antalet övriga valda revisorer.

I debatten yttrade sig

Jan-Hugo Nihlén

Leif Nordlander

Jan-Hugo Nihlén (replik)

Marie Wojdkow, som yrkade bifall till utskottets förslag
Jan-Hugo Nihlén (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

(Sv. Psalm 259)

Förste vice ordföranden övertog kl. 21.30 ledningen av förhandlingarna.

§ 61 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:11
Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd.

I debatten yttrade sig

Birgitta Eliasson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Helen Coughlin-Sjögren, Mats Ludvigsson, Roger Persson Österman, Vicktoria Bagi och Åsa Felix Everbrand

Klas Corbelius, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Helen Coughlin-Sjögren, Mats Ludvigsson, Roger Persson Österman och Vicktoria Bagi

Lisa Wallenstein, som yrkade bifall till motion 2022:72 av Klas Corbelius och Jesper Eneroth

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Lina Ahl, Roger Persson Österman och Vicktoria Bagi.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.
(Kyrkomötet beslutar i ärendet den 22 november 2022)

§ 62 Nationell visselblåsarfunktion

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:12
Nationell visselblåsarfunktion.

I debatten yttrade sig

Mattias Rosenquist, som yrkade bifall till utskottets förslag

Sofija Pedersen Videke

I detta anförande *instämde* Anders Lundberg, Anne Sörman, Birgitta Eliasson och Vicktoria Bagi

Manilla Nordanstig

Magnus Ek

I detta anförande *instämde* Anne Sörman och Roger Persson Österman

Erik Sjöstrand, som yrkade avslag på utskottets förslag punkt 2

Magnus Ek (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Magnus Ek (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Mattias Rosenquist (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Jonas Noréus.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag punkt 2.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 63 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:13 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar.

I ärendet yttrade sig
Margareta Andersson.

Endast utskottets förslag fanns.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 64 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd

Kyrkomötet behandlade tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:14 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd.

Endast utskottets förslag fanns.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

Andre vice ordföranden övertog kl. 21.55 ledningen av förhandlingarna.

§ 65 Råd och institut för lärande och undervisning

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande KI 2022:5 Råd och institut för lärande och undervisning.

I debatten yttrade sig

Nina Wahlin, som yrkade bifall till utskottets förslag

Niklas Grahn, som yrkade bifall till utskottets förslag och motion 2022:31 punkterna 2–4 av Niklas Grahn och biskop Sören Dalevi

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren och Margareta Nisser-Larsson

Nina Wahlin (replik)

Biskop Sören Dalevi, som yrkade bifall till utskottets förslag och motion 2022:31 punkterna 2–4 av Niklas Grahn och biskop Sören Dalevi

I detta anförande *instämde* Anders Skogberg, Anette Nordgren och Margareta Nisser-Larsson

Victor Backström, som yrkade bifall till motion 2022:31 punkterna 2–4 av Niklas Grahn och biskop Sören Dalevi

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren

Nina Wahlin (replik)

Victor Backström (replik)

Daniel Tisell

Biskop Sören Dalevi (replik)

Daniel Tisell (replik)

Nina Wahlin (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:31, punkt 2 av Niklas Grahn och biskop Sören Dalevi
  - ◆ bifall till motion 2022:31, punkt 3 av Niklas Grahn och biskop Sören Dalevi
  - ◆ bifall till motion 2022:31, punkt 4 av Niklas Grahn och biskop Sören Dalevi.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 66 Församlingsutveckling och engagemang

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:6 Församlingsutveckling och engagemang.

I debatten yttrade sig

Johannes Imberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anne Olofsson, som yrkade bifall till motion 2022:51 av Anne Olofsson och Stig Axelsson

Erik Sjöstrand, som yrkade avslag på motion 2022:37 av Berth Löndahl m.fl.

Anneli Öljarstrand

I detta anförande *instämde* Johannes Imberg, Marie Rydén Davoust och Per Hanö Berth Löndahl, som yrkade bifall till utskottets förslag

Mikael Sandén, som yrkade bifall till motion 2022:37 punkt 1 av Berth Löndahl m.fl.

Manilla Nordanstig, som yrkade bifall till motion 2022:51 punkterna 2–4 av Anne Olofsson och Stig Axelsson

I detta anförande *instämde* Katarina Glas och Marie Rydén Davoust.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:37, punkt 1 av Berth Löndahl m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:51 av Anne Olofsson och Stig Axelsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 67 Kyrkomusikalisk utbildning

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:7 Kyrkomusikalisk utbildning.

I debatten yttrade sig

Vicktoria Bagi, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Monica Johansson

Marcus Romedahl, som yrkade bifall till motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius

Margaretha Herthelius, som yrkade bifall till motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius och motion 2022:52 av Mattias Lundberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Vicktoria Bagi

Anders Lundberg, som yrkade bifall till motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Lina Ahl, Lisa Wallenstein och Mona Olsson

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag

Marcus Romedahl (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Sven Milltoft, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Bengt Kjellgren, Elisabeth Kullenberg, Magnus Hedin, Margareta Nisser-Larsson och Torvald Johansson

Margaretha Herthelius (replik)

Sven Milltoft (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Sven Milltoft (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Sven Milltoft (replik)

Mattias Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Marcus Romedahl (replik)

Mattias Lundberg (replik)

Jonas Noréus, som yrkade bifall till motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 68 Ursäkten till samerna

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande KI 2022:8 Ursäkten till samerna.

I debatten yttrade sig

Anna Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Erik Vikström och Rolf Ekström

Cecilia Gyllenberg Bergfasth, som yrkade bifall till av hen under överläggningen framlagt förslag och motion 2022:66 punkterna 1, 2 och 4–8 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.

Biskop Åsa Nyström.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:66, punkterna 1, 2 och 4–8 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
  - ◆ bifall till av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 69 Själavård

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande KI 2022:9 Själavård.

I debatten yttrade sig

Sofija Pedersen Videke

I detta anförande *instämde* Anne Sörman

Xerxes Åkerfeldt, som yrkade bifall till utskottets förslag

Biskop Fredrik Modéus

Sofija Pedersen Videke (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Sofija Pedersen Videke (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

§ 70 Jämställdheten i Svenska kyrkan

Kyrkomötet behandlade kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:10 Jämställdheten i Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Linda Isberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anders Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Lisa Wallenstein, Margareta Winberg, Mona Olsson, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Roger Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Fredrik Ericsson, Lisa Wallenstein, Margareta Winberg, Roger Persson Österman, Roger Sjöberg och Vicktoria Bagi

Olle Reichenberg, som yrkade avslag på utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Bengt Kjellgren, Elisabeth Kullenberg och Margareta Nisser-Larsson

Fredrik Stiernstedt, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Fredrik Ericsson, Margareta Winberg, Roger Persson Österman och Roger Sjöberg

Nina Wahlin, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman och Vicktoria Bagi

Sandra Ryström Signarsdotter, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Inger Wahlman, Margareta Winberg, Roger Persson Österman, Sara Waldenfors och Vicktoria Bagi

Birger Wernersson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgitta Eliasson, Inger Wahlman, Roger Persson Österman och Vicktoria Bagi.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:64 av Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 22 november 2022)

Dagen avslutades med en andakt ledd av Erik Sjöstrand.

Förhandlingarna ajournerades kl. 23.40.

Kyrkomötet 2022
Tisdagen den 22 november

Kl. 10.30–24.00

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

Dagen inleddes med en andakt ledd av Birgitta Johansson Huuva.

§ 71 Meddelanden

Emma Hansen Dahlqvist, handläggare för kyrkomötet, informerade om funktionerna för omröstning och reservation i mötesverket. En testomröstning genomfördes.

§ 72 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021, beslut

Från måndagens överläggning om ekonomiutskottets betänkande E 2022:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021 fanns följande förslag (§ 30):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:18 av Ronnie Nilsson m.fl.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att fastställa årsredovisning samt resultaträkning och balansräkning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2021.

I beslutet om ansvarsfrihet deltog inte de ledamöter som också är ledamöter i kyrkostyrelsen.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:18 av Ronnie Nilsson m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:18,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:18 av Ronnie Nilsson m.fl. om dimensioner i hållbarhetsredovisningen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 73 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden, beslut

Från måndagens överläggning om ekonomiutskottets betänkande E 2022:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden fanns endast utskottets förslag (§ 31).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden till handlingarna.

§ 74 Underhåll av kyrkobyggnader, finansiering och regelverk, beslut

Från måndagens överläggning om ekonomiutskottets betänkande E 2022:4 Underhåll av kyrkobyggnader, finansiering och regelverk fanns endast utskottets förslag (§ 59).

Utskottet punkterna 1 och 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:33 punkterna 1 och 2 av Leif Nordlander om reglerna för kyrkounderhållsbidrag.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:70 av Elisabeth Sandlund m.fl. om underhåll av kyrkor av nationellt intresse.

§ 75 Antal övriga valda revisorer, beslut

Från måndagens överläggning om ekonomiutskottets betänkande E 2022:5 Antal övriga valda revisorer fanns endast utskottets förslag (§ 60).

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:32 av Leif Nordlander om antalet revisorer.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:48 av Jan-Hugo Nihlén om förtroendevalda revisorer.

§ 76 Konsekvenser av ökad sekretess, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:1 Konsekvenser av ökad sekretess fanns följande förslag (§ 33):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:2 av Petter Nilsson.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:2 av Petter Nilsson,

dels om bifall till motion 2022:2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:2 av Petter Nilsson om konsekvenser av ökad sekretess.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 77 Mobbning inom Svenska kyrkan, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:2 Mobbning inom Svenska kyrkan fanns följande förslag (§ 34):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:22 av Daniel Engström m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:22 av Daniel Engström m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:22,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:22 av Daniel Engström m.fl. om mobbning inom Svenska kyrkan.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 78 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:3 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper fanns följande förslag (§ 35):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:23 av Daniel Engström m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:23 av Daniel Engström m.fl.

dels om bifall till motion 2022:23,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:23 av Daniel Engström m.fl. om kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 79 Obehörigförklaring av biskop, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:4 Obehörigförklaring av biskop fanns följande förslag (§ 36):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:29, punkt 2 av Margaretha Herthelius m.fl.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:29 punkt 1 av Margaretha Herthelius m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av påföljderna vid obehörigförklaring av en biskop.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:29 punkt 2 av Margaretha Herthelius m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:29 punkt 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:29 punkt 2 av Margaretha Herthelius om att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att en biskop som blir obehörigförklarad ska kunna behålla behörigheten som präst.

§ 80 Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:5 Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan fanns följande förslag (§ 37):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:36 av Berth Löndahl m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:36 av Berth Löndahl m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:36,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:36 av Berth Löndahl m.fl. om kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan.

§ 81 Digitalisera och effektivisera, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:6 Digitalisera och effektivisera fanns följande förslag (§ 38):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:40,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Johan Hjerténs begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:40 av Johan Hjertén m.fl. om att digitalisera och effektivisera.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren, Elisabeth Kullenberg, Olle Reichenberg och Suzanne Fredborg.

§ 82 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:7 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar fanns följande förslag (§ 39):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:50 av Axel W Karlsson.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:50 av Axel W Karlsson,
dels om bifall till motion 2022:50,
och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Axel W Karlsson begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:50 av Axel W Karlsson om tidsbegränsade mandatperioder för biskopar.

§ 83 Studier i religionspsykologi för blivande präster, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:8 Studier i religionspsykologi för blivande präster fanns följande förslag (§ 41):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:56 av Boel Johansson m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:56 av Boel Johansson m.fl.,
dels om bifall till motion 2022:56,
och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:56 av Boel Johansson m.fl. om studier i religionspsykologi för blivande präster.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Eva-Maria Munck.

§ 84 Tillsättning av domprost, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:9 Tillsättning av domprost fanns endast utskottets förslag (§ 42).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:59 av Jonas Noréus om tillsättning av domprost.

§ 85 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:10 Vissa frågor om prästvigning och obehörigförklaring av präst fanns följande förslag (§§ 43 och 45):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:83, punkt 1 av Jesper Eneroth m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:83, punkt 2 av Jesper Eneroth m.fl.
- ◆ bifall till av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar att rekommendera att så snart som möjligt bör prästvigning inte ske av prästkandidater som säger sig vägra viga samkönade par.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:71 av Åsa Öckerman m.fl. om prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par.

Av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på förslaget med övervägande ja besvarat.

På Åsa Öckermans begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för avslag på av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av Åsa Öckerman under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Åsa Öckerman, Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Lena Östholm Munkberg, Marja Sandin-Wester, Agneta Granström, Nina Wahlin, Staffan Bjerrhede och Maria Heldt.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:83 punkt 1 av Jesper Eneroth m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:83 punkt 1,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till motion 2022:83 punkt 1 med övervägande ja besvarat.

På Petter Nilsson begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för bifall till motion 2022:83 punkt 1.

På Eric Muhls begäran genomfördes rösträkning. 130 ledamöter röstade för utskottets förslag, 115 för motion 2022:83 punkt 1, och 4 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:83 punkt 1 av Jesper Eneroth m.fl. om att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästa års kyrkomöte återkomma med förslag till ändring i 31 kap. 12 § kyrkoordningen med innebörd att den som diskriminerar någon på grund av dennes kön, ålder, etnicitet eller sexuella läggning kan förklaras obehörig som präst.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:83 punkt 2 av Jesper Eneroth m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:83 punkt 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Jesper Eneroths begäran genomfördes omröstning med handuppräkning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Jesper Eneroths begäran genomfördes rösträkning. 135 ledamöter röstade för utskottets förslag, 112 för motion 2022:83 punkt 2, och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:83 punkt 2 av Jesper Eneroth m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästa års kyrkomöte återkomma med förslag till ändring i 31 kap. 12 § kyrkoordningen med innebörd att det anses diskriminerande att avstå från att viga ett samkönat par enbart med motiveringen att paret är av samma kön.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Mona Olsson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jesper Eneroth, Camilla Persson, Johannes Fransson, Lars G Linder, Roger Olsson, Anna Rapakko, Anna Lundberg, Edvina Palmcrantz, Roger Sjöberg, Roine Olsson, Helen Coughlin-Sjögren, Cecilia Clausen, Inga-Lill Röhr, Agneta Brendt, Mattias Benke, Kicki Halldin, Ann-Sofie Karlsson Ågren, Isak Öhrlund, Birgitta Nilsson, Katarina Hofling, Daniel Larson, Inger Wahlman, Roberth Krantz, Sebastian Ekeroth Clausson, Hilka Andersson, Pernilla Edman, Fredrik Ericsson, Peter Weiderud, Birgitta Eliasson, Lena Sjöberg, Fredrik Schandorff, Jenny Thor, Markus Svensson, Agneta Ivemyr, Lars Johnsson, Christina Södling, Erik Vikström, Annika Nyman, Mikael Sjölund, Ulf Bjereld, Margareta Winberg, Anna-Karin Bengtsdotter, Yvonne Stålnacke, Peter Roslund, Katarina Lövgren, Susanne Stenlund, Anette Andersson, Klas Corbelius, Rebecca Hägg, Wanja Lundby-Wedin, Lisa Wallenstein, Lina Dahm, Niklas Larsson, Nina Wahlin, Ann-Charlotte Miller, Anna Stenberg, Birger Wernersson, Mats Ludvigsson, Britt Björneke, Hilde Klasson, David Svensk, Vicktoria Bagi, Marie Buhr, Carl Johan Karlsson, Sofija Pedersen Videke, Roger Persson Österman, Fredrik Stiernstedt och Gun Eriksson i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2022:83. Motionen innebär inte på något sätt ett hinder för Svenska kyrkans medlemmar att ha olika uppfattningar i frågan om äktenskapet. Den tar inte ifrån biskoparna deras vigningsansvar. Den påpekar att ingen generell vigselplikt ska föreligga. Men den stärker den enskilde medlemmens rätt att slippa bli diskriminerad av företrädare för Svenska kyrkan, antingen det handlar om en principiell vägran att viga samkönade par eller annan diskriminering. Det hade varit rimligt att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att återkomma med ett konkret förslag till ändringar i kyrkoordningen som säkerställer detta. I grunden är det en fråga om människors förtroende för Svenska kyrkan. Här finns ett pastoralt perspektiv som måste gå före enskilda prästers rätt att avstå från att viga samkönade par endast på grundval att paret är av samma kön.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Marjut Ervasti, Lisa Wallenstein, Lina Ahl, Linda Sjö, Monica Johansson, Ann-Charlotte Miller, Anna Stenberg, Margareta Carlsson och Mats Berglund i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss mot beslutet att avslå motion 2022:83. Vi vill stärka människors känsla av hemvist i Svenska kyrkan, att hbtq-personer ska känna sig som fullvärdiga medlemmar utan att riskera diskriminering

från präster vid önskemål om vigsel, och i förlängningen i församlingars verksamhet. Det är en mänsklig rättighet att få slippa diskriminering på grund av sexuell läggning. Med motionen finns viljan att motverka diskriminering och att Svenska kyrkan inte ska tolerera diskriminering. Svenska kyrkan behöver därför motverka prästers möjlighet till diskriminerande handlingar. Motionen formulerade förslag att vid vägran att viga samkönade par skulle man kunna obehörigförklaras som präst, allt för att på allvar motverka diskriminering. Vårt förslag handlar om att kyrkostyrelsen ska ges i uppdrag att formulera förslag som säkerställer ett arbete som motverkar diskriminering. Prästers möjligheter att diskriminera samkönade par endast på grund av diskrimineringsgrunden sexuell läggning behöver kringskäras för att säkra människors förtroende för Svenska kyrkan.

§ 86 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:11 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd fanns endast utskottets förslag (§ 61).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:72 av Klas Corbelius och Jesper Eneroth om sänkt valbarhetsålder till församlingsråd.

§ 87 Nationell visselblåsarfunktion, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:12 Nationell visselblåsarfunktion fanns följande förslag (§ 62):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag punkt 2.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:85 av Sofija Pedersen Videke och Amanda Carlshamre om nationell visselblåsarfunktion.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag punkt 2 att med anledning av motion 2022:85 uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheter till insatser som kompletterar redan vidtagna och planerade åtgärder av nationell nivå med syfte att stödja Svenska kyrkans enheter i arbetet med att efterleva lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden och i näraliggande frågor,

dels om avslag på utskottets förslag punkt 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag punkt 2.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren och Margareta Nisser-Larsson.

§ 88 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:13 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar fanns endast utskottets förslag (§ 63).

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att med anledning av vad som framförs i verksamhetsberättelsens avsnitt fem uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser.

§ 89 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd, beslut

Från måndagens överläggning om tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:14 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd fanns endast utskottets förslag (§ 64).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans överklagandenämnd till handlingarna.

§ 90 Familjeträffar och intressebaserade forum, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande KI 2022:1 Familjeträffar och intressebaserade forum fanns följande förslag (§ 46):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:9 Mikael Sandén och Jonas Larsson.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:9 av Mikael Sandén och Jonas Larsson,

dels om bifall till motion 2022:9,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:9 av Mikael Sandén och Jonas Larsson om familjeträffar och intressebaserade forum.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 91 Volontära krafter i församlingen, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande KI 2022:2 Volontära krafter i församlingen fanns följande förslag (§ 47):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:16, punkt 1 av Jonas Larsson och Mikael Sandén
- ◆ bifall till motion 2022:16, punkt 2 av Jonas Larsson och Mikael Sandén.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:16 av Jonas Larsson och Mikael Sandén,

dels om bifall till motion 2022:16,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Robert Fredrikssons begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Robert Fredrikssons begäran genomfördes rösträkning. 227 ledamöter röstade för bifall till utskottets förslag, 21 för bifall till motionen och 1 ledamot avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:16 av Jonas Larsson och Mikael Sandén om volontära krafter i församlingen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 92 Årlig kristen konferens, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande KI 2022:3 Årlig kristen konferens fanns följande förslag (§ 48):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:17 av Jonas Larsson m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:17 av Jonas Larsson m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:17,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:17 av Jonas Larsson m.fl. om årlig kristen konferens.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 93 Omvändelseterapi, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande KI 2022:4 Omvändelseterapi fanns följande förslag (§§ 49 och 51):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk
- ◆ avslag på motion 2022:58, punkt 1 av Jonas Noréus m.fl.
- ◆ avslag på motion 2022:58, punkt 2 av Jonas Noréus m.fl.
- ◆ avslag på motion 2022:58, punkt 3 av Jonas Noréus m.fl.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk,

dels om avslag på motion 2022:28,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Petter Nilssons begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Petter Nilssons begäran genomfördes rösträkning. 208 ledamöter röstade för utskottets förslag, 34 för avslag på motionen och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:28 av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk om avståndstagande från omprogrammering av sexuell läggning och könsidentitet.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:58 punkt 1 av Jonas Noréus m.fl.,

dels om avslag på motion 2022:58 punkt 1,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Petter Nilssons begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Petter Nilssons begäran genomfördes rösträkning. 208 ledamöter röstade för utskottets förslag, 34 för avslag på motion 2022:58 punkt 1, och 7 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:58 punkt 1 av Jonas Noréus m.fl. om att kyrkomötet beslutar att uttala att omvändelseterapi för hbtqi-personer inte ska förekomma i något sammanhang inom Svenska kyrkan.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maria Andersson och Karl-Gunnar Svensson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig till förmån för avslag på utskottets betänkande KI 2022:4 punkterna 1 och 2. Betänkandet innehåller inget faktaunderlag om att verksamhet som innebär omprogrammering eller liknande faktiskt förekommer i Svenska kyrkan. Uttalanden ska inte göras när inget faktaunderlag föreligger. Begreppet ”omvändelseterapi” är mycket tveksamt och ska enligt min mening inte användas i diskussioner av detta slag. Omvändelse är ett centralt begrepp i kristen teologi. Gud kallar oss alla till daglig omvändelse som innebär att vi vänder oss bort ifrån synd och otro och vänder oss till Jesus Kristus och tro på honom. Terapi avser någon form av medicinsk behandling och kan omfatta allt från sjukgymnastik till läkemedel. Att blanda ihop två såvitt skilda begrepp skapar förvirring och att använda det i ekumeniska och interreligiösa dialoger kommer enbart att leda till att man inte förstår varandra. Det kan också leda till att folk i allmänhet tror att Svenska kyrkan är motståndare till omvändelse.

Utskottet punkterna 3 och 4

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:58 punkterna 2 och 3 av Jonas Noréus m.fl.,

dels om avslag på motion 2022:58 punkterna 2 och 3,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Petter Nilssons begäran genomfördes omröstning med handuppräkning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för avslag på utskottets förslag.

På Olov Lindquists begäran genomfördes rösträkning. 137 ledamöter röstade för avslag på utskottets förslag, 110 för motion 2022:58 punkterna 2 och 3, och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå motion 2022:58 punkterna 2 och 3 om att uppdra till kyrkostyrelsen att förmedla Svenska kyrkans syn på omvändelseterapi till andra kristna samfund och till företrädare för andra religioner i de samverkansorganisationer som Svenska kyrkan ingår i.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Lena Östholm Munkberg och Henrik Blind.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jonas Noréus, Marcus Romedahl, Olov Lindquist och Margaretha Herthelius i en skriftlig reservation.

Vi noterar tacksamt att kyrkomötet i stor majoritet bifallit punkt 1 i vår motion 2022:58. Vi reserverar oss däremot mot kyrkomötets beslut att avslå punkterna 2 och 3 i vår motion 2022:58, ”Avståndstagande från omvändelseterapi”, till förmån för kyrkolivsutskottets förslag som sammanfaller med motionens förslag till beslut. Vi anser att kyrkolivsutskottets väl avvägda formulering: ”Utskottet menar att Svenska kyrkan har, och ska ta, ett ansvar för att peka på strukturer och fenomen som riskerar att människor tar skada, samtidigt menar utskottet att den ekumeniska och interreligiösa dialogen behöver präglas av ödmjukhet, nyfikenhet och öppenhet”, kan vara vägledande hur dialog bör gå till. Vi anser också att även om dessa två punkter röstades ned, innebärande att kyrkostyrelsen inte får ett formellt uppdrag att förmedla vår kyrkas ståndpunkt, så ska samtal kunna ske informellt i ekumeniska och interreligiösa sammanhang, vid tillfällen där det är lämpligt att göra så, för att göra vår ståndpunkt känd.

§ 94 Råd och institut för lärande och undervisning, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:5 Råd och institut för lärande och undervisning fanns följande förslag (§ 65):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:31, punkterna 2–4 av Niklas Grahn och Sören Dalevi.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:31 punkt 1 av Niklas Grahn och Sören Dalevi om att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inrätta ett råd för Svenska kyrkans lärande och undervisning.

Utskottet punkterna 2–4

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:31 punkterna 2–4 av Niklas Grahn och Sören Dalevi,

dels om bifall till motion 2022:31 punkterna 2–4,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:31 punkterna 2–4 av Niklas Grahn och Sören Dalevi om ett institut för lärande och undervisning.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Niklas Grahn.

Utskottet punkt 5

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motion 2022:31 föreslå kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för lärande och undervisning.

§ 95 Församlingsutveckling och engagemang, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:6 Församlingsutveckling och engagemang fanns följande förslag (§ 66):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:37, punkt 1 av Berth Löndahl m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:37, punkt 2 av Berth Löndahl m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:51 av Anne Olofsson och Stig Axelsson.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:37 punkt 1 av Berth Löndahl m.fl.,

dels om avslag till motion 2022:37 punkt 1,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Sara Waldenfors begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:37 punkt 1 av Berth Löndahl m.fl. att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till att ”församlingsbyggande” blir en väsentlig del av utbildningen på Svenska kyrkans utbildningsinstitut.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:37 punkt 2 av Berth Löndahl m.fl. att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till ett församlingarnas ”omstartsprogram” som kan tillämpas i den lokala miljön.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:51 av Anne Olofsson och Stig Axelsson,

dels om bifall till motion 2022:51,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:51 av Anne Olofsson och Stig Axelsson om engagemang, efterföljelse och lärjungaskap.

§ 96 Kyrkomusikalisk utbildning, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande K1 2022:7 Kyrkomusikalisk utbildning fanns följande förslag (§ 67):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius,

dels om bifall till motion 2022:47,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Marcus Romedahls begäran genomfördes omröstning med handuppräkning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Marcus Romedahls begäran genomfördes rösträkning. 193 ledamöter röstade för utskottets förslag, 55 för motionen och 1 ledamot avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:47 av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius om informationskampanj för kyrkomusikerutbildningar.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Olov Lindquist och Margaretha Herthelius.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:52 av Mattias Lundberg m.fl. om ansvaret för kyrkomusikalisk utbildning.

§ 97 Ursäkten till samerna, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande K1 2022:8 Ursäkten till samerna fanns följande förslag (§ 68):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:66, punkterna 1, 2 och 4–8 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- ◆ bifall till av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att införa en centralt ansvarig för rådgivning och översättning till de samiska språken.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:66 punkt 3 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth,

dels om bifall till av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Cecilia Gyllenberg Bergfasths begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Henrik Blind, Lena Östholm Munkberg, Åsa Öckerman, Marja Sandin-Wester, Agneta Granström, Staffan Bjerrhede och Maria Heldt.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Cecilia Gyllenberg Bergfasth i en skriftlig reservation.

Handlingsplanen tar upp delar av det som anges i motionen, men det är högst osäkert om motionens att-satser kommer att genomföras trots besvarande. Punkt 3, som avslogs, är särskilt viktig då det behövs en sammanhållande kraft som grundar i såväl det samiska som i Svenska kyrkan. Samiska rådet är viktigt, men de är förtroendevalda och har därmed inte det utrymme som behövs för att kunna finnas tillgängliga varje dag för frågor från församlingarna. När vi nu har bett om ursäkt måste vi även visa handlingskraft för att detta inte ska bli ännu ett svek.

Utskottet punkterna 1, 2 och 4–8

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att anse motion 2022:66 punkterna 1, 2 och 4–8 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth besvarad med vad utskottet anfört,

dels om bifall till motion 2022:66 punkterna 1, 2 och 4–8,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att anse motion 2022:66 punkterna 1, 2 och 4–8 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth om ursäkten till samerna besvarad med vad utskottet anfört.

§ 98 Själavård, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande K1 2022:9 Själavård fanns endast utskottets förslag (§ 69).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att motion 2022:54 av Sofija Pedersen Videke om själavård ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

§ 99 Jämställdheten i Svenska kyrkan, beslut

Från måndagens överläggning om kyrkolivsutskottets betänkande K1 2022:10 Jämställdheten i Svenska kyrkan fanns följande förslag (§ 70):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:64 av Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:64 av Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth,

dels om avslag på motion 2022:64,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:64 av Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth om jämställdheten i Svenska kyrkan.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren, Margareta Nisser-Larsson och Bertil Olsson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig till förmån för avslag på utskottets betänkande 2022:10.

Jämställdhetsarbetet ska inte strömlinjeformas eller styras från nationell nivå utan bedrivs i enlighet med gällande lagstiftning på den nivå som arbetsgivaransvaret föreligger.

§ 100 Svenska kyrkans skogsförvaltning, beslut

Från måndagens överläggning om förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:1 Svenska kyrkans skogsförvaltning fanns följande förslag (§ 53):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:5 av Ingvar Jonsson
- ◆ bifall till motion 2022:75 av Åsa Rehdell
- ◆ bifall till motion 2022:76, punkt 1 av Åsa Rehdell m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:76, punkt 2 av Åsa Rehdell m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:76, punkt 3 av Åsa Rehdell m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:77, punkt 1 av Åsa Rehdell m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:77, punkt 2 av Åsa Rehdell m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:80, punkt 1 av Åsa Rehdell och Lena Östholm
- ◆ bifall till motion 2022:80, punkt 3 av Åsa Rehdell och Lena Östholm
- ◆ bifall till av Lena Östholm Munkberg under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan påbörjar omställningen mot ett naturnära skogsbruk utan kalhyggen med en mer naturlig variation av trädens arter och åldrar.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:5 av Ingvar Jonsson,

dels om bifall till motion 2022:5,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:5 av Ingvar Jonsson om Svenska kyrkans skogstillgångar.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:49 av Paul Höglund om avsättningar i kyrkans skogar.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:75 av Åsa Rehndell,

dels om bifall till motion 2022:75,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:75 av Åsa Rehndell om naturnära skogsbruk.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Lisa Wallenstein, Lina Ahl, Ann-Charlotte Miller, Linda Sjöo, Vicktoria Bagi, Anna Stenberg, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Mona Olsson och Mats Berglund i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2022:75 och det under överläggningen framlagda förslaget. Vi anser att Svenska kyrkan snarast behöver ställa om sitt skogsbruk till ett naturnära skogsbruk utan kalhyggen. Svenska kyrkan måste gå i framkant inom svenskt skogsbruk. Att skicka tydliga och gemensamma riktlinjer till de som förvaltar prästlönetillgångarna från kyrkomötet ser vi som positivt. Vi behöver snarast verka för ett långsiktigt bevarande av skogens biologiska mångfald.

Av Lena Östholm Munkberg under överläggningen framlagt förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till av Lena Östholm Munkberg under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Lena Östholm Munkberg under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på av Lena Östholm Munkberg under överläggningen framlagt förslag med övervägande ja besvarat.

På Lena Östholm Munkbergs begäran genomfördes omröstning med handuppräkning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för avslag.

På Lena Östholm Munkbergs begäran genomfördes rösträkning. 212 ledamöter röstade för avslag på förslaget, 33 för förslaget och 4 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av Lena Östholm Munkberg under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Lena Östholm Munkberg, Henrik Blind, Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Åsa Öckerman, Marja Sandin-Wester, Agneta Granström och Staffan Bjerrhede.

Utskottet punkterna 4–6

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:76 punkterna 1–3 av Åsa Rehdell,

dels om bifall till motion 2022:76 punkterna 1–3,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:76 punkterna 1–3 av Åsa Rehdell om beräkningar av skogens klimatnytta.

Utskottet punkterna 7 och 8

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:77 punkterna 1 och 2 av Åsa Rehdell m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:77 punkterna 1 och 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:77 punkterna 1 och 2 av Åsa Rehdell m.fl. om information om Svenska kyrkans skogsförvaltning.

Utskottet punkt 10

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:80 punkt 2 av Åsa Rehdell och Lena Östholm Munkberg om att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att redan befintliga bestånd av contortatall ska huggas ner snarast möjligt.

Utskottet punkterna 9 och 11

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:80 punkterna 1 och 3 av Åsa Rehdell och Lena Östholm Munkberg,

dels om bifall till motion 2022:80 punkterna 1 och 3,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:80 punkterna 1 och 3 av Åsa Rehdell och Lena Östholm Munkberg om contortatallen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Henrik Blind och Cecilia Gyllenberg Bergfasth.

§ 101 Gemensamt ansvar för skydd av skog, beslut

Från måndagens överläggning om förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:2 Gemensamt ansvar för skydd av skog fanns följande förslag (§ 54):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:73, punkt 1 av Åsa Rehdell
- ◆ bifall till motion 2022:73, punkt 2 av Åsa Rehdell
- ◆ bifall till motion 2022:73, punkt 3 av Åsa Rehdell
- ◆ bifall till motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:73 punkt 1 av Åsa Rehdell,

dels om bifall till motion 2022:73 punkt 1,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Lena Östholm Munkbergs begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Lena Östholm Munkbergs begäran genomfördes rösträkning. 217 ledamöter röstade för utskottets förslag, 28 för motion 2022:73 punkt 1, och 3 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:73 punkt 1 av Åsa Rehdell om att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan långsiktigt skyddar minst 30 procent av de produktiva skogar som Svenska kyrkan förvaltar.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Lena Östholm Munkberg, Henrik Blind, Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Marja Sandin-Wester, Agneta Granström och Staffan Bjerrhede.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Lisa Wallenstein, Margareta Carlsson, Linda Sjö, Vicktoria Bagi, Lina Ahl, Ann-Charlotte Miller, Anna Stenberg, Mona Olsson och Mats Berglund i en skriftlig reservation

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2022:73 punkt 1. Vi anser att Svenska kyrkan snarast behöver ställa om sitt skogsbruk och skydda minst 30 procent från avverkning och kalhyggen. Svenska kyrkan måste gå i framkant inom svenskt skogsbruk. Att skicka tydliga och gemensamma riktlinjer till de som förvaltar prästlönetillgångarna från kyrkomötet ser vi som positivt. Vi behöver snarast verka för ett långsiktigt bevarande av skogens biologiska mångfald.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:73 punkt 2 av Åsa Rehdell,

dels om bifall till motion 2022:73 punkt 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:73 punkt 2 av Åsa Rehdell om att uppdra till kyrkostyrelsen att låta oberoende experter på biologisk mångfald, ekologi och kultur utreda vilka skogsområden som Svenska kyrkan förvaltar som har de högsta natur- och kulturvärdena och därmed är mest lämpliga att skydda.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:73 punkt 3 av Åsa Rehdell,

dels om bifall till att avslå motion 2022:73 punkt 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå att avslå motion 2022:73 punkt 3 av Åsa Rehdell om att uppdra till kyrkostyrelsen att se till att enskilda stift, församlingar och pastorat som drabbas hårt ekonomiskt av minskade intäkter från skogsbruket på grund av att stora områden undantas från skogsbruk, kompenseras för det.

Utskottet punkt 4

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:78 av Åsa Rehdell m.fl. om återlämning av mark som tagits från samerna.

Utskottet punkt 5

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:79,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Henrik Blinds begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Henrik Blinds begäran genomfördes rösträkning. 210 ledamöter röstade för utskottets förslag, 32 för motionen och 6 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:79 av Åsa Rehdell m.fl. om naturnära skogsbruk inom traditionellt samiskt område.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jakob Schwarz, Lena Östholm Munkberg, Henrik Blind, Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Marja Sandin-Wester, Agneta Granström, Staffan Bjerrhede och Eva-Maria Munck.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Lisa Wallenstein, Anna Stenberg, Lina Ahl, Viktoria Bagi, Marie Buhr, Mona Olsson och Mats Berglund i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss till förmån för bifall för motion 2022:79. Vi anser att likväl som Svenska kyrkan skall bedriva ett naturnära skogsbruk i all skog och således då även inom traditionellt samiskt område. Det är av yttersta vikt att värna dessa renskötselområdet och där inte avverka skog så att kalhyggen uppstår.

§ 102 Hållbara investeringar, beslut

Från måndagens överläggning om förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:3 Hållbara investeringar fanns följande förslag (§ 55):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:6 av Anders Skogberg.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:6 av Anders Skogberg,
dels om bifall till motion 2022:6,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Robert Fredrikssons begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Robert Fredrikssons begäran genomfördes rösträkning. 226 ledamöter röstade för utskottets förslag, 22 för motionen och 1 ledamot avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:6 av Anders Skogberg om vindkraftens miljöpåverkan.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jan-Åke Isaksson och Daniel Engström.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:42 av Lennart Matikainen om ställningstagande för Agenda 2030.

Utskottet punkterna 3 och 4

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:74 punkterna 1 och 2 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth om placeringsanvisningar för kapitalförvaltningen.

§ 103 Utbildning om klimatkrisen, beslut

Från måndagens överläggning om förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:4 Utbildning om klimatkrisen fanns endast utskottets förslag (§ 56).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:82 av Åsa Rehdell m.fl. om utbildning om klimatkrisen.

§ 104 Förbättrat brandskydd för kyrkor, beslut

Från måndagens överläggning om förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:5 Förbättrat brandskydd för kyrkor fanns endast utskottets förslag (§ 57).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:55 av Axel W Karlsson om förbättrat brandskydd för kyrkor.

§ 105 Ekobegravningar, beslut

Från måndagens överläggning om förvaltarskapsutskottets betänkande F 2022:6 Ekobegravningar fanns endast utskottets förslag (§ 58).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:67 av Lena Östholm Munkberg m.fl. om ekobegravningar.

(Sv. Psalm 428)

Förste vice ordförande övertog kl. 12.20 ledningen av förhandlingarna.

§ 106 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:1 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer.

I debatten yttrade sig

Per Lindberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

Roberth Krantz, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Christina Södling

Olle Reichenberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Bengt Kjellgren, Elisabeth Kullenberg, Jimmy Dahllöf och Margareta Nisser-Larsson

Roberth Krantz (replik).

§ 107 Meddelanden

Förste vice ordföranden *meddelade* att Verbum lämnat en bokgåva till ledamöterna som fanns att hämta i mötesbyrån.

(Sv. Psalm 89)

Förhandlingarna ajournerades kl. 12.30.

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00 under ledning av förste vice ordföranden.

§ 108 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer, forts.

I den fortsatta debatten yttrade sig

Petter Nilsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna-Karin Åström, Jan-Åke Isaksson, Robert Fredriksson, Ronnie Nilsson och Ulf Wester

Anders Brunnstedt, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Kristina Hyse och Marie Rydén Davoust

Roberth Krantz (replik)

Anders Brunnstedt (replik)

Roberth Krantz (replik)

Anders Brunnstedt (replik)

Olov Lindquist, som yrkade bifall till utskottets förslag

Daniel Tisell, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anneli Kihlstrand och Gudrun Wängelin Lernskog

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Lindgren, Anneli Kihlstrand, Birgitta Johansson Huuva och Gudrun Wängelin Lernskog

Biskop Mikael Mogren

I detta anförande *instämde* Anders Brunnstedt, Fredrik Sidenvall, Gudrun Wängelin Lernskog, Jakob Schwarz, Kristina Hyse och Veronica Pålsson

Leif Nordlander, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Anneli Öljarstrand, Erik Vikström och Roger Olsson

Biskop Mikael Mogren (replik)

Anders Åkerlund (replik)

Leif Nordlander (replik)

Daniel Tisell (replik)

Leif Nordlander (replik)

Daniel Tisell (replik)

Leif Nordlander (replik)

Berth Löndahl, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Torvald Johansson

Biskop Martin Modéus, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Anneli Kihlstrand, Birgitta Johansson Huuva, Lena Arman, Margareta Nisser-Larsson, biskop Sören Dalevi och biskop Åsa Nyström

Wanja Lundby-Wedin, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Inger Wahlman och Lars G Linder

Berth Löndahl (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Berth Löndahl (replik)

Mattias Benke, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Jenny Thor

Anders Åkerlund (replik)

Mattias Benke (replik)

Anders Åkerlund (replik)

Håkan Widepalm, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Anneli Kihlstrand och Gudrun Wängelin Lernskog

Jesper Eneroth, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Inger Wahlman, Roger Olsson och Rolf Ekström

Petter Nilsson (replik)

Jesper Eneroth (replik)

Petter Nilsson (replik)

Jesper Eneroth (replik)

Petter Nilsson önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Biskop Susanne Rappmann

Marja Hillerström, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Lisa Wallenstein och Marie Buhr

Anders Åkerlund (replik)

Roger Persson Österman

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Fredrik Stiernstedt, Inger Wahlman, Roger Olsson och Susanne Stenlund

Åsa Öckerman, som yrkade bifall till utskottets förslag

Leif Nordlander (replik)

Åsa Öckerman (replik)

Jesper Eneroth (replik)

Åsa Öckerman (replik)

Jesper Eneroth (replik)

Eric Muhl

I detta anförande *instämde* Birgitta Axelsson Edström

Erik Sjöstrand, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Jan-Hugo Nihlén, Leif Grip, Marie Rydén Davoust, Veronica Pålsson och Victor Backström

Roberth Krantz (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Roberth Krantz (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Roberth Krantz önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Roger Persson Österman (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Roger Persson Österman (replik)

Erik Sjöstrand (replik)

Rodney Engström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Inger Hagelin och Margareta Nisser-Larsson

Christina Södling, som yrkade bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.

Roger Larsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Roberth Krantz (replik)

Roger Larsson (replik)

Leif Nordlander (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till reservation av Louise Callenberg m.fl.
  - ◆ bifall till av Anders Brunnstedt under överläggningen framlagt förslag.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

Monica Johansson meddelade jäv när det gäller O 2022:1.

§ 109 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:2 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster.

I ärendet yttrade sig

Sven Gunnar Persson, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 110 Övriga ändringar

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:3 Övriga ändringar.

I ärendet yttrade sig

Per Lindberg, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 111 Kyrkomötets arbetsformer

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:4 Kyrkomötets arbetsformer.

I debatten yttrade sig

Roberth Krantz, som yrkade bifall till utskottets förslag

Petter Nilsson, som yrkade bifall till reservation av Petter Nilsson

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen, Per Hanö, Ronnie Nilsson och Ulf Wester

Roberth Krantz (replik)

Petter Nilsson (replik)

Lina Ahl, som yrkade bifall till motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl och avslag på motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson

I detta anförande *instämde* Lars B Andersson, Linda Sjöo, Marie Buhr, Marja Hillerström och Vicktoria Bagi

Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson och motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl

Roberth Krantz (replik)

Berth Löndahl (replik)

Roberth Krantz (replik)

Mona Olsson, som yrkade bifall till motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl och avslag på motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson

I detta anförande *instämde* Lars B Andersson, Lina Ahl, Linda Sjöo, Marie Buhr och Vicktoria Bagi

Wanja Lundby-Wedin, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lars G Linder, Linda Sjöo, Monica Johansson, Rolf Ekström och Vicktoria Bagi

Petter Nilsson (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Petter Nilsson (replik)

Wanja Lundby-Wedin (replik)

Jenny Nilsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Mikael Sandén

David Castor, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Leif Nordlander

Marjut Ervasti, som yrkade bifall till motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl

I detta anförande *instämde* Marie Buhr, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Bengt Kjellgren

I detta anförande *instämde* Inger Hagelin och Margareta Nisser-Larsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag punkterna 1, 2 och 4
- ◆ bifall till motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson
- ◆ bifall till motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl
- ◆ bifall till reservation av Petter Nilsson
- ◆ bifall till av David Castor under överläggningen framlagt förslag.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

(Sv. Psalm 288)

Andre vice ordföranden övertog kl. 16.03 ledningen av förhandlingarna.

§ 112 Undervisning, bibel och skola

Kyrkomötet behandlade samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:1 Undervisning, bibel och skola.

I debatten yttrade sig

Mattias Benke, som yrkade bifall till utskottets förslag

Gary Aelius, som yrkade bifall till motion 2022:11 av Gary Aelius m.fl. och motion 2022:21 av Peter Laufer och Gary Aelius

I detta anförande *instämde* Mikael Sandén, Ronnie Nilsson och Ulf Wester

Peter Laufer, som yrkade bifall till motion 2022:11 av Gary Aelius m.fl. och motion 2022:21 av Peter Laufer och Gary Aelius

I detta anförande *instämde* Mikael Sandén, Ronnie Nilsson och Ulf Wester

Linda Sjöö, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Fredrik Ericsson, Lars B Andersson, Lina Ahl, Marie Buhr, Monica Johansson och Roger Persson Österman

Peter Laufer (replik)

Biskop Fredrik Modéus, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Erik Vikström, Fredrik Stiernstedt, Lars B Andersson, Lina Ahl, Monica Johansson, Nils Jernqvist, Tomas Rosenlundh och Veronica Pålsson

Gary Aelius (replik)

Biskop Fredrik Modéus (replik)

Gary Aelius (replik)

Ann-Charlotte Miller, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lars B Andersson, Marie Buhr och Monica Johansson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:11 av Gary Aelius m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:21 av Peter Laufer och Gary Aelius.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 113 Varumärke och kampanj

Kyrkomötet behandlade samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:2 Varumärke och kampanj.

I debatten yttrade sig

Lena Arman, som yrkade bifall till utskottets förslag

Anton Härder, som yrkade avslag på motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.

I detta anförande *instämde* Lina Ahl

Gary Aelius, som yrkade bifall till motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius och motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson och Mikael Sandén

Peter Laufer, som yrkade bifall till motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius och motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson och Mikael Sandén

Berth Löndahl, som yrkade bifall till motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.

I detta anförande *instämde* Elisabeth Sandlund och Jimmy Dahllöf

Ann-Charlotte Miller, som yrkade avslag på motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Lina Ahl, Monica Johansson, Roger Larsson och Vicktoria Bagi

Peter Laufer (replik)

Ann-Charlotte Miller (replik)

Sofia Rosenquist, som yrkade bifall till motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.

Bengt Kjellgren, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Jimmy Dahllöf.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius
- ◆ avslag på motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 114 Svenska kyrkans medlemstapp

Kyrkomötet behandlade samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:3 Svenska kyrkans medlemstapp.

I debatten yttrade sig

Lennart Matikainen, som yrkade bifall till motion 2022:57 av Axel W Karlsson

I detta anförande *instämde* Ulf Wester

Lars-Ivar Ericson

I detta anförande *instämde* Anneli Kihlstrand

Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motion 2022:57 av Axel W Karlsson

Bengt Kjellgren

I detta anförande *instämde* Elisabeth Kullenberg, Hanna Hesser Nordin, Inger Hagelin, Jimmy Dahllöf och Margareta Nisser-Larsson

Axel W Karlsson (replik)

Bengt Kjellgren (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Bengt Kjellgren (replik)

Anders Roos, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Jan-Hugo Nihlén, Jimmy Dahllöf och Leif Nordlander

Axel W Karlsson (replik)

Anders Roos (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Anders Roos (replik)

Axel W Karlsson önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Britt Fält, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Karin Stierna, Lina Ahl, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Axel W Karlsson (replik)

Britt Fält (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Nina Wahlin

I detta anförande *instämde* Vicktoria Bagi

Axel W Karlsson (replik)

Nina Wahlin (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Nina Wahlin (replik)

Ann-Charlotte Miller, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Anne Sörman och Monica Johansson

Axel W Karlsson (replik)

Ann-Charlotte Miller (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Sofia Rosenquist, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* David Castor

Axel W Karlsson (replik)

Sofia Rosenquist (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Sofia Rosenquist (replik)

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Bengt Kjellgren, David Castor, Elisabeth Sandlund,

Eric Muhl, Jakob Schwarz, Jimmy Dahllöf och Manilla Nordanstig

Axel W Karlsson (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Fredrik Sidenvall (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:57 av Axel W Karlsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 115 Ordningsfråga

Anton Härder påtalade att det var 75 talare anmälda i de ärenden från organisationsutskottet och samhälls- och kulturutskottet som inte hade hunnits med under den tid som varit avsatt för ärendebehandling för respektive utskott och uppmanade presidiet att titta på detta för att undvika att debatten avslutas väldigt sent på kvällen. Andre vice ordförande meddelade att det är delat ansvar och att det som redan har sagts i debatten inte behöver upprepas utan att det istället går bra att göra ett instämmande.

Förste vice ordföranden övertog kl. 17.22 ledningen av förhandlingarna.

§ 116 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan

Kyrkomötet behandlade ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:1 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan.

I debatten yttrade sig

Tomas Jansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lisa Tegby

Biskop Johan Dalman.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november)

§ 117 Uigurerernas situation

Kyrkomötet behandlade ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:2 Uigurerernas situation.

I debatten yttrade sig

Torbjörn Aronson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Eva-Maria Munck, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 118 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket

Kyrkomötet behandlade ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:3 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket.

I debatten yttrade sig

Torbjörn Aronson, som yrkade bifall till motion 2022:10 av Gary Aelius m.fl.

I detta anförande *instämde* Jonas Noréus och Mikael Sandén

Gary Aelius, som yrkade bifall till motion 2022:10 av Gary Aelius m.fl.

I detta anförande *instämde* Per Hanö

Gun Eriksson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Winberg, Roger Sjöberg och Vicktoria Bagi

Anna Sundberg, som yrkade bifall till motion 2022:10 av Gary Aelius m.fl.

I detta anförande *instämde* Leif Gustavsson, Mikael Sandén och Ulf Wester

Gun Eriksson (replik)

Klas Corbelius, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lars G Linder, Lisa Tegby, Mats Ludvigsson och Roger Olsson

Biskop Åke Bonnier, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Anneli Öljarstrand, David Castor och Vicktoria Bagi

Gary Aelius (replik).

Förhandlingarna ajournerades kl. 17.46.

§ 119 Utdelande av Svenska kyrkans kulturstipendier, Samiska rådets kulturpris och Svenska kyrkans lärande- och undervisningspris

Kyrkomötets ordförande informerade om Svenska kyrkans kulturuppdrag och Svenska kyrkans kulturstipendium som delas ut årligen, och som i år firar 25-årsjubileum. Några exempel på tidigare mottagares verk presenterades.

Samiska rådets kulturpris och årets mottagare Katarina Pirak Sikku presenterades av rådets ordförande Erik-Oscar Oscarsson. Biskop Johan Dalman överlämnade priset och blommor.

Biskop Johan Dalman presenterade årets kulturstipendiater Katarina Wiklund, Susanna Wiklund, Elisabeth Raymond, Per Bifrost, Alexander Ryneus, Natalya Pasichnyk och Viveka Sjögren Bangoura, som mottog stipendier och blommor.

Forsa-Högs församling i Uppsala stift och Thomas Pfitzinger-Drewes var de första mottagarna av det nyinstiftade lärande- och undervisningspris som delades ut av biskop Johan Dalman.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.30 under ledning av förste vice ordföranden.

§ 120 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket, forts.

I den fortsatta debatten yttrade sig

Daniel Tisell

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Birgitta Axelsson Edström, Lisa Tegby och Vicktoria Bagi

Anna Sundberg (replik)

Daniel Tisell (replik)

Anna Sundberg (replik)

Daniel Tisell (replik)

Anders Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Lars B Andersson, Magnus Ek, Marie Buhr och Vicktoria Bagi

Katarina Glas, som yrkade bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:10 av Gary Aelius m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 121 Förföljda kristna

Kyrkomötet behandlade ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:4 Förföljda kristna.

I debatten yttrade sig

Edvina Palmcrantz, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* biskop Andreas Holmberg, Katarina Glas, Roger Olsson och Rolf Ekström

Christian Bonde, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* biskop Andreas Holmberg, Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Katarina Lövgren, Lars G Linder, Roger Olsson, Roger Persson Österman och Rolf Ekström

Anna Sundberg, som yrkade bifall till motion 2022:15 av Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen och Ulf Wester Jan-Åke Isaksson, som yrkade bifall till motion 2022:15 av Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour

I detta anförande *instämde* Lennart Matikainen och Ronnie Nilsson

Eva-Maria Munck, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* biskop Andreas Holmberg, Anette Nordgren och Anne Sörman

Anna Sundberg (replik)

Eva-Maria Munck (replik)

Anna Sundberg (replik)

Eva-Maria Munck (replik)

Birgitta Axelsson Edström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Anna Stenberg, Anne Sörman, Helena Inghammar, Karin Janfalk, Karin Stierna, Kristina Hyse, Lisa Gerenmark, Lisa Wallenstein, Margareta Winberg och Nils Jernqvist

Peter Weiderud, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Anna Stenberg, Anne Sörman, Helen Coughlin-Sjögren, Inger Wahlman, Lina Ahl, Roger Persson Österman, Susanne Stenlund, Vicktoria Bagi och Åke Marcusson

Anna Sundberg (replik)

Peter Weiderud (replik)

Anna Sundberg (replik)

Peter Weiderud (replik)

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Maria Andersson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:15 av Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 122 Jesus, religionsdialogen och islamismen

Kyrkomötet behandlade ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:5 Jesus, religionsdialogen och islamismen.

I debatten yttrade sig

Åsa Felix Everbrand, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Gudrun Wängelin Lernskog och Katarina Glas

Lars-Ivar Ericson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Gudrun Wängelin Lernskog, Karin Stierna, Linda Sjöo och Nils Jernqvist

Biskop Åke Bonnier, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Agne Arnesson, Anders Lundberg, Anette Nordgren, Anne Sörman, Hilde Klasson, Jimmy Dahllöf, biskop Johan Tyrberg, Linda Sjöo, Lisa Gerenmark, Lisa Wallenstein, Margareta Winberg, Roger Persson Österman, Sven Milltoft, biskop Sören Dalevi och Vicktoria Bagi

Peter Weiderud, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anders Lundberg, Anette Nordgren, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Britt Fält, Helen Coughlin-Sjögren, Hilde Klasson, Inger Wahlman, Lars G Linder, Lisa Gerenmark, Margareta Winberg, Roger Persson Österman, Susanne Stenlund, Ulf Bjereld och Vicktoria Bagi

Per Hanö, som yrkade bifall till motion 2022:24 av Nima Gholam Ali Pour

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen och Ronnie Nilsson

Biskop Åke Bonnier (replik)

Per Hanö (replik)

Biskop Åke Bonnier (replik)

Per Hanö (replik)

Linda Sjöo, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Ann-Charlotte Miller, Birgitta Eliasson, Britt Fält, Fredrik Ericsson, Lars B Andersson, Lina Ahl, Lisa Gerenmark, Lisa Wallenstein, Marie Buhr, Mats Berglund, Mona Olsson, Roger Persson Österman och Vicktoria Bagi

Anders Lundberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Birgitta Eliasson, Britt Fält, Fredrik Ericsson, Lars B Andersson, Lina Ahl, Linda

Sjöo, Lisa Wallenstein, Marie Buhr, Mats Berglund, Mats Ludvigsson, Mona Olsson och Vicktoria Bagi

Anders Åkerlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Karin Stierna och Vicktoria Bagi

Monica Johansson

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Lars B Andersson, Lina Ahl och Vicktoria Bagi

David Castor, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anneli Öljarstrand

Åsa Felix Everbrand (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:24 av Nima Gholam Ali Pour m.fl.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 123 Kristna samarbetsavtal

Kyrkomötet behandlade ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:6 Kristna samarbetsavtal.

I debatten yttrade sig

Madelaine Erlandsson Starwing, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Inger Hagelin

Lars-Ivar Ericson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Gudrun Wängelin Lernskog

Jan-Åke Isaksson, som yrkade bifall till motion 2022:25 av Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg

I detta anförande *instämde* Per Hanö och Ronnie Nilsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:25 av Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 124 Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina

Kyrkomötet behandlade ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:7 Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina.

I debatten yttrade sig

Olov Lindquist

I detta anförande *instämde* Roger Persson Österman

Agneta Brendt, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Roger Persson Österman

Sofija Pedersen Videke

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Birgitta Eliasson, Camilla Persson, biskop Karin Johannesson, Lisa Wallenstein, Mats Ludvigsson, Mia Möller och Roger Persson Österman.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 125 Ekumenisk dialog om nedrustning

Kyrkomötet behandlade ekumenikuskottets betänkande Eu 2022:8 Ekumenisk dialog om nedrustning.

I debatten yttrade sig

Mona Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Britt Fält och Marie Buhr

Peter Weiderud, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Hilde Klasson, Inger Wahlman, Lars G Linder, Margareta Winberg, Marie Buhr och Monica Johansson

Per Hanö, som yrkade bifall till reservation 2 av Per Hanö

I detta anförande *instämde* Anna Sundberg, Jan-Åke Isaksson och Lennart Matikainen

Peter Weiderud (replik)

Per Hanö (replik)

Peter Weiderud (replik)

Per Hanö (replik)

Magnus Ek, som yrkade avslag på motion 2022:61 av Peter Weiderud och Klas Corbelius

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Fredrik Sidenvall, Georg Lagerberg, Jonas Noréus, Roger Larsson och Åke Marcusson

Peter Weiderud (replik)

Magnus Ek (replik)

Peter Weiderud (replik)

Magnus Ek (replik)

Peter Weiderud önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Jerker Schmidt, som yrkade avslag på motion 2022:61 av Peter Weiderud och Klas Corbelius

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Elisabeth Kullenberg, Georg Lagerberg, Hanna Hesser Nordin, Inger Hagelin, Jimmy Dahllöf, Jonas Noréus och Lennart Matikainen

Peter Weiderud (replik)

Jerker Schmidt (replik)

Peter Weiderud (replik)

Jerker Schmidt (replik)

Torbjörn Aronson, som yrkade avslag på motion 2022:61 av Peter Weiderud och Klas Corbelius.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:61 av Peter Weiderud och Klas Corbelius.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november)

Andre vice ordföranden övertog kl. 21.08 ledningen av förhandlingarna.

§ 126 Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser

Kyrkomötet behandlade samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:4 Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser.

I debatten yttrade sig

Birgit Kullingsjö, som yrkade bifall till utskottets förslag

Britt Fält, som yrkade bifall till motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Lars B Andersson, Lisa Wallenstein, Marcus Romedahl och Vicktoria Bagi

Anders Lundberg, som yrkade bifall till motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Anna Stenberg, Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Britt Fält, Lars B Andersson, Lisa Wallenstein, Marcus Romedahl och Vicktoria Bagi

Torbjörn Aronson, som yrkade bifall till motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl.

I detta anförande *instämde* Britt Fält och Lisa Wallenstein

Anders Lundberg (replik)

Torbjörn Aronson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 127 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum

Kyrkomötet behandlade samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:5 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum.

I debatten yttrade sig

Mona Olsson, som yrkade bifall till motion 2022:44 av Mona Olsson

I detta anförande *instämde* Britt Fält, Lisa Wallenstein, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Tomas Rosenlundh, som yrkade bifall till utskottets förslag

Mona Olsson (replik)

Tomas Rosenlundh (replik)

Rodney Engström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Inger Hagelin och Jimmy Dahllöf

Mattias Benke, som yrkade bifall till utskottets förslag

Marjut Ervasti, som yrkade bifall till motion 2022:44 av Mona Olsson

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Lisa Tegby, Mona Olsson och Vicktoria Bagi

Tomas Rosenlundh (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:44 av Mona Olsson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november.)

§ 128 Genomlysning av dödshjälpsfrågan

Kyrkomötet behandlade samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:6 Genomlysning av dödshjälpsfrågan.

I debatten yttrade sig

Boel Johansson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Elisabeth Sandlund, som yrkade bifall till utskottets förslag

Biskop Åke Bonnier.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

(Sv. Psalm 332)

Förste vice ordföranden övertog kl. 21.40 ledningen av förhandlingarna.

§ 129 Valfrågor

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:5 Valfrågor.

I debatten yttrade sig

Bengt Kjellgren, som yrkade bifall till motion 2022:81 punkterna 1 och 2 av Jesper Eneroth m.fl. och motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl.

I detta anförande *instämde* Elisabeth Kullenberg, Inger Hagelin, Jerker Schmidt, Jimmy Dahllöf och Margareta Nisser-Larsson

Sven Gunnar Persson, som yrkade bifall till motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl.

I detta anförande *instämde* Amanda Carlshamre, Jakob Schwarz, Lena Arman, Lisa Tegby, Marcus Romedahl, Marie Rydén Davoust, Roger Larsson, Stefan Linderås och Victor Backström

Ulf Bjereld, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson och Markus Svensson

Sven Gunnar Persson (replik)

Ulf Bjereld (replik)

Sven Gunnar Persson (replik)

Ulf Bjereld (replik)

Sven Gunnar Persson önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Tomas Jansson, som yrkade avslag på motion 2022:81 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson, Jonas Noréus, Kerstin Rossipal, Lennart Matikainen, Marcus Romedahl, Maria Andersson och Nils Jernqvist

Bengt Kjellgren (replik)

Tomas Jansson (replik)

Bengt Kjellgren (replik)

Tomas Jansson (replik)

Ulf Bjereld (replik)

Tomas Jansson (replik)

Linda Sjöö, som yrkade bifall till av henne under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Bengt Kjellgren, Inger Hagelin, Lars B Andersson och Mats Berglund

Olle Reichenberg, som yrkade bifall till motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl. och motion 2022:81 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Bengt Kjellgren, Elisabeth Kullenberg, Inger Hagelin, Jerker Schmidt, Jimmy Dahllöf och Margareta Nisser-Larsson

Robert Fredriksson, som yrkade bifall till reservationerna 1–7

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson, Mikael Sandén och Ronnie Nilsson
Olov Lindquist, som yrkade bifall till motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl. och avslag på motion 2022:81 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Jonas Noréus och Lennart Matikainen

Bertil Olsson, som yrkade avslag på motion 2022:81 av Jesper Eneroth m.fl.

I detta anförande *instämde* Maria Andersson

Per Lindberg, som yrkade bifall till motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl. och motion 2022:81 av Jesper Eneroth m.fl. samt avslag på motion 2022:30 av Margaretha Herthelius och till av Linda Sjöo under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Roger Larsson

Petter Nilsson, som yrkade bifall till reservationerna 1–7

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson

Roberth Krantz, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lars G Linder

Sven Gunnar Persson (replik)

Roberth Krantz (replik)

Sven Gunnar Persson (replik)

Roberth Krantz (replik)

Sven Gunnar Persson önskade få antecknat till protokollet att han inte hade rätt till ytterligare replik

Victor Backström, som yrkade avslag på motion 2022:81, punkt 1 av Jesper Eneroth

I detta anförande *instämde* Johannes Imberg, Kerstin Rossipal, Maria Andersson och Nils Jernqvist

Roberth Krantz (replik)

Victor Backström (replik)

Håkan Widepalm, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgit Kullingsjö, Karin Janfalk, Kristina Hyse och Nina Wahlin

Jenny Nilsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Axel W Karlsson, Birgitta Axelsson Edström, Carin Åblad Lundström, Håkan Widepalm och Kristina Hyse

Sven Gunnar Persson (replik)

Jenny Nilsson (replik)

Sven Gunnar Persson (replik)

Jenny Nilsson (replik)

Nils Gårder, som yrkade bifall till motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl.

I detta anförande *instämde* Johanna Öhman och Maria Andersson

Ulf Bjereld (replik)

Nils Gårder (replik)

Ulf Bjereld (replik)

Nils Gårder (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:1 av Petter Nilsson och Nima Gholam Ali Pour
  - ◆ bifall till motion 2022:7 av Petter Nilsson och Daniel Engström
  - ◆ bifall till motion 2022:30 av Margaretha Herthelius m.fl.
  - ◆ bifall till motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl.
  - ◆ avslag på motion 2022:81, punkt 1 av Jesper Eneroth m.fl.
  - ◆ avslag på motion 2022:81, punkt 2 av Jesper Eneroth m.fl.
  - ◆ bifall till av Linda Sjöö under överläggningen framlagt förslag
  - ◆ avslag på av Linda Sjöö under överläggningen framlagt förslag.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 130 Barnkonsekvensanalyser

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:6 Barnkonsekvensanalyser.

I debatten yttrade sig

Elisabeth Kullenberg, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Margareta Nisser-Larsson

Victor Månsson, som yrkade bifall till motion 2022:60 av Rebecca Hägg

I detta anförande *instämde* Lisa Gerenmark och Victor Backström

Daniel Engström, som yrkade bifall till motion 2022:19 av Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:19 av Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson
- ◆ bifall till motion 2022:60 av Rebecca Hägg.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 131 Mission som församlingens grundläggande uppgift

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:7 Mission som församlingens grundläggande uppgift.

I debatten yttrade sig

Roberth Krantz, som yrkade bifall till utskottets förslag

Niklas Grahn, som yrkade bifall till motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren och Johanna Öhman

Torbjörn Aronson, som yrkade bifall till motion 2022:3 av Torbjörn Aronson m.fl.

Katarina Glas, som yrkade bifall till motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren och Johanna Öhman

Petter Nilsson, som yrkade bifall till motion 2022:3 av Torbjörn Aronson m.fl.,
motion 2022:7 punkterna 1 och 2 av Petter Nilsson och Daniel Engström och
motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.

Celina Falk, som yrkade bifall till motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren, Jakob Schwarz och Johanna Öhman

Håkan Widepalm, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Carin Åblad Lundström

Biskop Karin Johannesson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Carin Åblad Lundström och Maria Andersson

Lisa Tegby, som yrkade bifall till motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.

I detta anförande *instämde* Anette Nordgren och Johanna Öhman

Biskop Karin Johannesson (replik)

Lisa Tegby (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:3 av Torbjörn Aronson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:7, punkterna 1 och 2 av Petter Nilsson och Daniel Engström
- ◆ bifall till motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 132 Församlingsrådets ansvar och uppgifter

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:8 Församlingsrådets ansvar och uppgifter.

I debatten yttrade sig

Håkan Widepalm, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Birgit Kullingsjö

Karl-Gunnar Svensson, som yrkade bifall till motion 2022:27 av Karl-Gunnar Svensson

Lisa Wallenstein, som yrkade bifall till motion 2022:27 av Karl-Gunnar Svensson

I detta anförande *instämde* Lisa Gerenmark.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till motion 2022:27 av Karl-Gunnar Svensson.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 133 Sammanläggningar av församlingar och pastorat

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:9 Sammanläggningar av församlingar och pastorat.

I debatten yttrade sig

Anette Nordgren, som yrkade bifall till utskottets förslag

Marcus Romedahl, som yrkade bifall till motion 2022:62 av Margareta Andersson

Lars-Ivar Ericson

I detta anförande *instämde* Nils Gårder

Margareta Andersson, som yrkade bifall till motion 2022:62 av Margareta Andersson

Anette Nordgren (replik)

Margareta Andersson (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:62 av Margareta Andersson.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 134 Församlingstillhörighet och lagen om Svenska kyrkan

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:10 Församlingstillhörighet och lagen om Svenska kyrkan.

I debatten yttrade sig

Roberth Krantz, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Roger Persson Österman

Elisabeth Sandlund, som yrkade bifall till motion 2022:68 av Elisabeth Sandlund m.fl.

Roberth Krantz (replik)

Elisabeth Sandlund (replik)

Roberth Krantz (replik)

Elisabeth Sandlund (replik)

Petter Nilsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:68 av Elisabeth Sandlund m.fl.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 135 Kostnader i begravningsverksamheten

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:11 Kostnader i begravningsverksamheten.

I debatten yttrade sig

Håkan Widepalm, som yrkade bifall till utskottets förslag

Sten Janson, som yrkade bifall till utskottets förslag

Tomas Rosenlundh, som yrkade bifall till utskottets förslag

Daniel Tisell, som yrkade avslag på motion 2022:39 av Sten Janson m.fl.

Birger Wernersson

Tomas Rosenlundh (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:39, punkt 1 av Sten Janson m.fl.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 136 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:12 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval.

I debatten yttrade sig

Carl Johan Karlsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Roger Persson Österman

Olle Reichenberg, som yrkade bifall till av honom under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* Jimmy Dahllöf och Nils Gårder

David Castor, som yrkade bifall till av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag

Linda Sjöö, som yrkade bifall till av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag

I detta anförande *instämde* David Castor och Lisa Wallenstein

Roger Larsson

Roberth Krantz
Olle Reichenberg (replik)
Roberth Krantz (replik)
Daniel Tisell, som yrkade bifall till utskottets förslag
Nils Gårder
Bengt Kjellgren

I detta anförande *instämde* Lisa Wallenstein.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
  - ◆ bifall till av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag.
- (Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

§ 137 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsnämnd

Kyrkomötet behandlade organisationsutskottets betänkande O 2022:13 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsnämnd.

Endast utskottets förslag fanns.
(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet den 23 november 2022)

Dagen avslutades med en andakt ledd av Tomas Rosenlundh.

Förhandlingarna ajournerades kl. 24.00.

Kyrkomötet 2022
Onsdagen den 23 november

Kl. 10.00–13.45

Förhandlingarna återupptogs under ledning av ordföranden.

Dagen inleddes med en andakt ledd av Marie Johansson.

§ 138 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer, beslut

Monica Johansson meddelade jäv i detta ärende.

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:1 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer fanns följande förslag (§§ 106 och 108):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag
- ◆ bifall till av Anders Brunnstedt under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar att avslå utskottets förslag till tillägg i 2 kap. 2 § tredje stycket kyrkoordningen: Kyrkostyrelsen får utfärda närmare bestämmelser om hur näringsverksamhet får bedrivas.

Av Anders Brunnstedt under överläggningen framlagt förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till av Anders Brunnstedt under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Anders Brunnstedt under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på förslaget med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av Anders Brunnstedt under överläggningen framlagt förslag.

Utskottets förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen,

dels om avslag på utskottets förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Jesper Eneroths begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Jesper Eneroths begäran genomfördes rösträkning. 156 ledamöter röstade för utskottets förslag, 82 för avslag på utskottets förslag och 3 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen, *bilaga 1*.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Marjut Ervasti och Nils Gårder.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Roberth Krantz, Edvina Palmcrantz, Anna Rapakko, Camilla Persson, Lars G Linder, Marie Johansson, Anna-Karin Bengtsdotter, Johannes Fransson, Annika Nyman, David Svensk, Ann-Sofie Karlsson Ågren, Helen Coughlin-Sjögren, Birgitta Eliasson, Mikael Sjölund, Kicki Halldin, Sofija Pedersen Videke, Lina Dahm, Hilde Klasson, Pernilla Edman, Roger Sjöberg, Hilka Andersson, Roine Olsson, Leif Nordlander, Wanja Lundby-Wedin, Birgitta Nilsson, Ulf Bjereld, Inger Wahlman, Agneta Ivemyr, Sebastian Ekeröth Clausson, Levi Bergström, Fredrik Ericsson, Lena Sjöberg, Margareta Winberg, Mattias Benke, Yvonne Stålnacke, Roger Persson Österman, Peter Roslund, Daniel Larson, Anton Härder, Fredrik Schandorff, Katarina Lövgren, Anette Andersson, Birger Wernersson, Cecilia Clausen, Lars Johnsson, Christina Södling, Susanne Stenlund, Rebecca Hägg, Jenny Thor, Christian Bonde, Gun Eriksson, Mats Ludvigsson, Klas Corbelius, Roger Olsson, Peter Weiderud, Agneta Brendt, Jesper Eneroth, Claes Block, Isak Öhrlund, Carl Johan Karlsson, Katarina Hofling och Inga-Lill Röhr i en skriftlig reservation.

Vi i den socialdemokratiska gruppen reserverar oss mot beslutet. Vilken påverkan beslutet om att tillåta kyrkliga begravningsbyråer kommer att ha på kyrkans uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten är inte tillräckligt utrett. Huvudmannskapet är redan idag ifrågasatt från olika håll och vi anser att en riskanalys behöver genomföras innan kyrkliga begravningsbyråer kan tillåtas. Enligt den utredning som låg till grund för kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2022:4 finns för närvarande ett mycket litet antal kyrkliga begravningsbyråer, men om antalet skulle öka väsentligt står Svenska kyrkan enligt vår mening i en helt ny situation. Vi menar att en analys över denna nya situation borde ha legat till grund för beslutet i frågan. Ett av huvudskälen för att tillåta kyrkliga begravningsbyråer sägs vara att begravningsleden snabbt förändras i en icke önskvärd riktning för Svenska kyrkan. Vi menar att frågan om hur utvecklingen kan vändas i en positiv riktning är av strategisk vikt, men det kräver ett engagemang från hela kyrkan – på ett helt annat plan än att några fler församlingar väljer att starta egna begravningsbyråer.

§ 139 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:2 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster fanns endast utskottets förslag (§ 109).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

§ 140 Övriga ändringar, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:3 Övriga ändringar fanns endast utskottets förslag (§ 110).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att

1. anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen,
2. anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen.

§ 141 Kyrkomötets arbetsformer, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:4 Kyrkomötets arbetsformer fanns följande förslag (§ 111):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på utskottets förslag punkterna 1, 2 och 4
- ◆ bifall till motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson
- ◆ bifall till motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl
- ◆ bifall till reservation av Petter Nilsson
- ◆ bifall till av David Castor under överläggningen framlagt förslag att kyrkomötet beslutar att göra följande tillägg till 1 kap. 3a § i arbetsordningen för kyrkomötet: Kyrkomötet får under en mandatperiod hålla ett sammanträde som behandlar ett eller flera särskilda ämnen (tematiskt kyrkomötessammanträde).

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen, bilaga 1,
dels om avslag på utskottets förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att till ändringar i kyrkoordningen, bilaga 1.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet, bilaga 2,
dels om avslag på utskottets förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet, bilaga 2.

Av David Castor under överläggningen framlagt förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till av David Castor under överläggningen framlagt förslag,
dels om avslag på av David Castor under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på förslaget med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av David Castor under överläggningen framlagt förslag.

Utskottet punkt 3

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att år 2024 genomföra ett tematiskt kyrkomötessammanträde.

Utskottet punkt 4

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att temat för det tematiska kyrkomötes-sammanträdet 2024 ska vara Kyrkan i det offentliga rummet,

dels om bifall till att temat för kyrkomötet 2024 ska vara inom fokusområdet Gudstjänst,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att temat för det tematiska kyrkomötes-sammanträdet 2024 ska vara Kyrkan i det offentliga rummet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Petter Nilsson, Ronnie Nilsson, Daniel Engström, Fredrik Ottesen, Robert Fredriksson och Jan-Åke Isaksson.

Utskottet punkt 5

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson,

dels om bifall till motion 2022:38,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson om talartiden i plenum.

Utskottet punkt 6

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl,

dels om bifall till motion 2022:43,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl om frågeinstitut i kyrkomötet.

§ 142 Valfrågor, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:5 Valfrågor fanns följande förslag (§ 129):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:1 av Petter Nilsson och Nima Gholam Ali Pour
- ◆ bifall till motion 2022:7, punkt 3 av Petter Nilsson och Daniel Engström
- ◆ bifall till motion 2022:7, punkt 4 av Petter Nilsson och Daniel Engström
- ◆ bifall till motion 2022:30 av Margaretha Herthelius m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl.
- ◆ avslag på motion 2022:81, punkt 1 av Jesper Eneroth m.fl.
- ◆ avslag på motion 2022:81, punkt 2 av Jesper Eneroth m.fl.

- ◆ bifall till av Linda Sjöo under överläggningen framlagt förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag på hur nationella listor skulle kunna användas i de fall där lokal lista till kyrkomötet saknas
- ◆ avslag på av Linda Sjöo under överläggningen framlagt förslag.

Utskottet punkt 1–3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:1 punkterna 1–3 av Petter Nilsson och Nima Gholam Ali Pour,

dels om bifall till motion 2022:1 punkterna 1–3,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:1 punkterna 1–3 av Petter Nilsson och Nima Gholam Ali Pour om säkrare valsysteem.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Utskottet punkt 4–5

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:7 punkterna 3 och 4 av Petter Nilsson och Daniel Engström,

dels om bifall till motion 2022:7 punkterna 3 och 4,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:7 punkterna 3 och 4 av Petter Nilsson och Daniel Engström om förnyat valsysteem.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Utskottet punkt 6

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:30 av Margaretha Herthelius m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:30,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:30 av Margaretha Herthelius m.fl. om nationella listor vid kyrkoyal.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Olov Lindquist.

Av Linda Sjöo under överläggningen framlagt förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till av Linda Sjöo under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Linda Sjöo under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på förslaget med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av Linda Sjöo under överläggningen framlagt förslag.

Utskottet punkt 7

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:63,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Sven Gunnar Perssons begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Sven Gunnar Perssons begäran genomfördes rösträkning. 148 ledamöter röstade för utskottets förslag, 91 för motionen och 3 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:63 av Sven Gunnar Persson m.fl. om parlamentarisk utredning om indirekta val.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Margareta Nisser-Larsson, Maria Andersson, Olle Reichenberg, Bengt Kjellgren och Eva-Maria Munck.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Per Lindberg, Amanda Carlshamre, Carina Etander Rimborg, Veronica Pålsson, Katarina Glas, Erik Sjöstrand, Johanna Öhman, Jakob Schwarz, Sven Gunnar Persson, Marie Rydén Davoust, Lisa Tegby, Anders Brunnstedt, Anders Roos, Mattias Rosenquist, Emma Hedlundh, Johan Garde, Stefan Linderås, Joakim Persson, Victor Backström, Roger Larsson, Victor Ramström, Marie Wojidkow, Celina Falk, Anette Nordgren, Nils Gårder, Tomas Jansson, Sofia Rosenquist, Anneli Öljarstrand, Torvald Johansson, Lena Arman, Sten Janson, Niklas Grahn, Johannes Imberg, Manilla Nordanstig, Stig Axelsson, Anne Olofsson och Josefine Carlsén i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2022:63 att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning med bred parlamentarisk förankring med uppdrag att komma med förslag till utformning av indirekta val av stiftsfullmäktige och kyrkomöte.

Utskottet punkt 8

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:81 punkt 1 av Jesper Eneroth m.fl.,

dels om avslag på motion 2022:81 punkt 1,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Tomas Janssons begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Tomas Jansson begäran genomfördes rösträkning. 145 ledamöter röstade för utskottets förslag, 95 för avslag på utskottets förslag och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:81 punkt 1 av Jesper Eneroth m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrko-

mötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär införande av procent-spärr för val till kyrkomötet.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maria Andersson, Bertil Olsson, Karl-Gunnar Svensson, Olov Lindquist, Kerstin Rossipal, Emma Hedlundh, Nils Gårder, Niklas Grahn och Lena Arman.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Tomas Jansson i en skriftlig reservation.

Kyrkomötet bör inte inskränka demokratin i valsystemet genom att införa en procentspärr för att erhålla mandat. Detta försämrar mångfalden.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Amanda Carlshamre, Celina Falk, Marie Rydén Davoust, Torvald Johansson, Johan Garde, Victor Månsson, Anette Nordgren, Sofia Rosenquist, Johannes Imberg, Marie Wojidkow, Katarina Glas, Joakim Persson, Roger Larsson, Victor Backström, Josefine Carlsén och Anders Brunnstedt i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss mot beslutet att bifalla motion 2022:81 som syftar till att ge kyrkostyrelsen uppdraget att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär införande av procent-spärr för val till kyrkomötet.

Utskottet punkt 9

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:81 punkt 2 av Jesper Eneroth m.fl.,

dels om avslag på motion 2022:81 punkt 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:81 punkt 2 av Jesper Eneroth m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att utjämningsmandat endast fördelas mellan de nomineringsgrupper som först erhållit minst ett fast valkretsmandat i någon av valkretsarna.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Maria Andersson, Bertil Olsson, Karl-Gunnar Svensson, Olov Lindquist, Bengt Kjellgren, Lena Arman och Kerstin Rossipal.

Mot kyrkomötets beslut i dess helhet *reserverade* sig Petter Nilsson, Ronnie Nilsson, Daniel Engström, Fredrik Ottesen, Robert Fredriksson och Jan-Åke Isaksson i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss i enlighet med vad vi tidigare yrkat. Samtliga reservationer inför beslutet hade god grund.

§ 143 Barnkonsekvensanalyser, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:6 Barnkonsekvensanalyser fanns följande förslag (§ 130):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:19 av Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson
- ◆ bifall till motion 2022:60, punkt 1 av Rebecca Hägg
- ◆ bifall till motion 2022:60, punkt 2 av Rebecca Hägg.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:19 av Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson,

dels om bifall till motion 2022:19,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:19 av Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson om obligatoriska barnkonsekvensanalyser.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Utskottet punkterna 2 och 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:60 punkterna 1 och 2 av Rebecca Hägg,

dels om bifall till motion 2022:60 punkterna 1 och 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:60 punkterna 1 och 2 av Rebecca Hägg om effekter av barnkonsekvensanalyser.

§ 144 Mission som församlingens grundläggande uppgift, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:7 Mission som församlingens grundläggande uppgift fanns följande förslag (§ 131):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:3 av Torbjörn Aronson m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:7, punkt 1 av Petter Nilsson och Daniel Engström
- ◆ bifall till motion 2022:7, punkt 2 av Petter Nilsson och Daniel Engström
- ◆ bifall till motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:3 av Torbjörn Aronson m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:3,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:3 av Torbjörn Aronson m.fl. om portalparagrafen för kyrkans grundläggande uppgift.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bertil Olsson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig till förmån för avslag på utskottets betänkande O 2022:7 till förmån för bifall på reservation 2, motion 2022:3. Svenska kyrkan kommer att ha försvunnit om sextio år om den fortsatta nedgången i fråga om medlemsantal fortsätter. Därför måste kyrkan ta frågor som rör mission och evangelisation i Sverige på allvar, bearbeta dem läromässigt och låta det leda till förändrade beteenden, attityder och aktiviteter.

Utskottet punkterna 2 och 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:7 punkterna 1 och 2 av Petter Nilsson och Daniel Engström,

dels om bifall till motion 2022:7 punkterna 1 och 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:7 punkterna 1 och 2 av Petter Nilsson och Daniel Engström om organisation för missionsbefallningen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Utskottet punkt 4

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:45,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Sofia Rosenquists begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:45 av Katarina Glas m.fl. om mission som församlingens grundläggande uppgift.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Sven Gunnar Persson, Niklas Grahn, Carina Etander Rimborg och Eva-Maria Munck.

§ 145 Församlingsrådets ansvar och uppgifter, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:8 Församlingsrådets ansvar och uppgifter fanns följande förslag (§ 132):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:27 av Karl-Gunnar Svensson.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:27 av Karl-Gunnar Svensson,

dels om bifall till motion 2022:27,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:27 av Karl-Gunnar Svensson om församlingsrådets ansvar och uppgifter.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren, Torbjörn Aronson, Bertil Olsson, Margareta Nisser-Larsson och Eva-Maria Munck.

§ 146 Sammanläggningar av församlingar och pastorat, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:9 Sammanläggningar av församlingar och pastorat fanns följande förslag (§ 133):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:62 av Margareta Andersson.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:62 av Margareta Andersson,

dels om bifall till motion 2022:62,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:62 av Margareta Andersson om sammanläggningar av församlingar och pastorat.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Helén Lindbäck och Marcus Romedahl.

§ 147 Församlingstillhörighet och lagen om Svenska kyrkan, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:10 Församlingstillhörighet och lagen om Svenska kyrkan fanns följande förslag (§ 134):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:68 av Elisabeth Sandlund m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:68 av Elisabeth Sandlund m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:68,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:68 av Elisabeth Sandlund m.fl. om församlingstillhörighet och lagen om Svenska kyrkan.

§ 148 Kostnaderna i begravningsverksamheten, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:11 Kostnaderna i begravningsverksamheten fanns följande förslag (§ 135):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:39, punkt 1 av Sten Janson m.fl.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:39 punkt 1 av Sten Janson m.fl.,

dels om avslag på motion 2022:39 punkt 1,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:39 punkt 1 av Sten Janson m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda orsakerna till de påtagligt ökade begravningskostnaderna inom Svenska kyrkan.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:39 punkt 2 av Sten Janson m.fl. om att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram samverkansmodeller för att uppnå en större kostnadseffektivitet och ökad kompetensutveckling inom begravningsverksamheten.

§ 149 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:12 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval fanns följande förslag (§ 136):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag kyrkomötet beslutar att lydelsen i 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen ska ändras till följande: Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i det stift där respektive kyrkostyrelseledamot är kyrkobokförd.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:84 punkt 1 av Olle Reichenberg m.fl. om att lydelsen i 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen ska ändras till följande: Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i respektive hemstift.

Av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på förslaget med övervägande ja besvarat.

På Olle Reichenbergs begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för avslag på av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av Olle Reichenberg under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren, Olle Reichenberg, Margareta Nisser-Larsson, Eva-Maria Munck och Marjut Ervasti.

§ 150 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd, beslut

Från tisdagens överläggning om organisationsutskottets betänkande O 2022:13 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd fanns endast utskottets förslag (§ 137).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd till handlingarna.

§ 151 Undervisning, bibel och skola, beslut

Från tisdagens överläggning om samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:1 Undervisning, bibel och skola fanns följande förslag (§ 112):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:11 av Gary Aelius m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:21 av Peter Laufer och Gary Aelius.

Utskottet punkterna 1 och 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:11 punkterna 1 och 2 av Gary Aelius m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:11 punkterna 1 och 2,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:11 punkterna 1 och 2 av Gary Aelius m.fl. om Nya testamentet till 18-åringar.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:21 av Peter Laufer och Gary Aelius,

dels om bifall till motion 2022:21,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:21 av Peter Laufer och Gary Aelius om information på skolor om konfirmation och kristen tro.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

§ 152 Varumärke och kampanj, beslut

Från tisdagens överläggning om samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:2 Varumärke och kampanj fanns följande förslag (§ 113):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius
- ◆ avslag på motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.

Utskottet punkt 1

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius,

dels om bifall till motion 2022:20,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:20 av Peter Laufer och Gary Aelius om Svenska kyrkans varumärke som familjekyrka.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl.,

dels om avslag på motion 2022:35,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Anton Härders begäran genomfördes omröstning med handuppräckning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Anton Härders begäran genomfördes rösträkning. 134 ledamöter röstade för utskottets förslag, 105 för avslag på motionen och 2 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl. om missionskampanjer inför storhelgerna.

§ 153 Svenska kyrkans medlemstapp, beslut

Från tisdagens överläggning om samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:3 Svenska kyrkans medlemstapp fanns följande förslag (§ 114):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:57 av Axel W Karlsson.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:57 av Axel W Karlsson,

dels om bifall till motion 2022:57,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:57 av Axel W Karlsson om Svenska kyrkans medlemstapp.

§ 154 Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser, beslut

Från tisdagens överläggning om samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:4 Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser fanns följande förslag (§ 126):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:41,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Anders Lundbergs begäran genomfördes omröstning med handuppräkningskort med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:41 av Anders Lundberg m.fl. om det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Mona Olsson, Lisa Wallenstein, Lina Ahl, Linda Sjöo, Anna Stenberg, Vicktoria Bagi, Marie Buhr, Margareta Carlsson, Mats Berglund, Lena Östholm Munkberg, Henrik Blind, Cecilia Gyllenberg Bergfasth och Marjut Ervasti.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig till förmån för avslag på utskottets betänkande SK 2022:4 till förmån för bifall på motion 2022:41, dvs. att kyrkomötet ska uppdraga till kyrkostyrelsen att ta fram en kunskapsöversikt och utreda vilken roll Svenska kyrkan kan och bör ha i fråga om gäng och exitprocesser.

§ 155 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum, beslut

Från tisdagens överläggning om samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:5 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum fanns följande förslag (§ 127):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:44 av Mona Olsson.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:44 av Mona Olsson,

dels om bifall till motion 2022:44,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:44 av Mona Olsson om finansiering av Vadstena pilgrimscentrum.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Mona Olsson och Marjut Ervasti.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Lisa Wallenstein, Lina Ahl, Linda Sjöo, Anna Stenberg, Vicktoria Bagi, Marie Buhr, Margareta Carlsson och Mats Berglund i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss till förmån för bifall till motion 2022:44. Vi ser att Vadstena pilgrimscentrum har en säregen ställning i landet och därför är en angelägenhet även på nationell nivå.

§ 156 Genomlysning av dödshjälpsfrågan, beslut

Från tisdagens överläggning om samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:6 Genomlysning av dödshjälpsfrågan fanns endast utskottets förslag (§ 128).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att motion 2022:69 av Elisabeth Sandlund m.fl. om genomlysning av dödshjälpsfrågan ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

§ 157 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:1 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan fanns endast utskottets förslag (§ 116).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att

1. bifalla kyrkostyrelsens skrivelse 2022:6 punkt 1 om att särskild ekumenisk samverkan ingås mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan (The Episcopal Church),
2. bifalla kyrkostyrelsens skrivelse 2022:6 punkt 2 om att överenskommelsen träder i kraft när Svenska kyrkans ärkebiskop och Den episkopala kyrkans ärkebiskop (Presiding Bishop) har undertecknat överenskommelsen,
3. bifalla kyrkostyrelsens skrivelse 2022:6 punkt 3 om att en kontaktgrupp med företrädare från båda kyrkorna utses för att samordna arbetet med att fördjupa gemenskapen mellan kyrkorna.

§ 158 Uigurerernas situation, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:2 Uigurerernas situation fanns endast utskottets förslag (§ 117).

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:4 av Torbjörn Aronson m.fl. om uigurerernas situation.

Utskottet punkt 2

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att med anledning av motion 2022:4 av Torbjörn Aronson m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att undersöka hur uigurerernas situation i Kina kan belysas i internationella ekumeniska organisationer.

§ 159 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:3 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket fanns följande förslag (§§ 118 och 120):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:10 av Gary Aelius m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:10 av Gary Aelius m.fl.,
dels om bifall till motion 2022:10,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Gary Aelius begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Gary Aelius begäran genomfördes rösträkning. 210 ledamöter röstade för utskottets förslag, 23 för motionen och 6 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:10 av Gary Aelius m.fl. om återupprättad relation med Israel och det judiska folket.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström och Karl-Gunnar Svensson.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson i en skriftlig reservation.

Jag reserverar mig till förmån för avslag på utskottets betänkande Eu 2022:3 till förmån för bifall på reservation 1, motion 2022:10. Kyrkomötets beslut angående Israel som eventuell apartheidstat var ett klavertramp och har förstört Svenska kyrkans rykte när det gäller relationen till Israel och det judiska folket. Beslutet innebar att kyrkostyrelsen fick i uppdrag att lyfta frågan om Israel var en apartheidstat i internationella ekumeniska organisationer, om en granskning av folk rättens tillämpning i Israel och Palestina, och att i en sådan granskning inkludera FN:s apartheidkonvention och Romstadgans skrivningar om apartheid! Kyrkomötet behöver därför göra bot och bättring och ta ett uttalande i enlighet med motionens intentioner.

§ 160 Förföljda kristna, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:4 Förföljda kristna fanns följande förslag (§ 121):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:15 av Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:15 av Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour,

dels om bifall till motion 2022:15,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Robert Fredrikssons begäran genomfördes omröstning med handuppräknning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Robert Fredrikssons begäran genomfördes rösträkning. 205 ledamöter röstade för utskottets förslag, 31 för motionen och 4 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:15 av Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour om förföljda kristna.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson, Jan-Åke Isaksson, Daniel Engström, Bertil Olsson och Karl-Gunnar Svensson.

§ 161 Jesus, religionsdialogen och islamismen, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:5 Jesus, religionsdialogen och islamismen fanns följande förslag (§ 122):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:24 av Nima Gholam Ali Pour m.fl.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:24 av Nima Gholam Ali Pour,

dels om bifall till motion 2022:24,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:24 av Nima Gholam Ali Pour om Jesus, religionsdialogen och islamismen.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Daniel Engström.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson i en skriftlig reservation:

Jag reserverar mig till förmån för avslag på utskottets betänkande Eu 2022:5 till förmån för bifall på motion 2022:24, punkt 3, Svenska kyrkans samarbete med organisationer som har kopplingar till Muslimska brödrskapet.

§ 162 Kristna samarbetsavtal, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:6 Kristna samarbetsavtal fanns följande förslag (§ 123):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:25 av Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:25 av Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg,

dels om bifall till motion 2022:25,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:25 av Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg om kristna samarbetsavtal.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Jan-Åke Isaksson och Daniel Engström.

§ 163 Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:7 Stöd den ortodoxa kyrkan i Ukraina fanns endast utskottets förslag (§ 124).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:46 av Olov Lindquist och Marcus Romedahl om stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina.

§ 164 Ekumenisk dialog om nedrustning, beslut

Från tisdagens överläggning om ekumenikuskottets betänkande Eu 2022:8 Ekumenisk dialog om nedrustning fanns följande förslag (§ 125):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ avslag på motion 2022:61 av Peter Weiderud och Klas Corbelius.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att bifalla motion 2022:61 av Peter Weiderud och Klas Corbelius,

dels om avslag på motion 2022:61,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Jerker Schmidts begäran genomfördes omröstning med handuppräkning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstat för utskottets förslag.

På Jerker Schmidts begäran genomfördes rösträkning. 124 ledamöter röstade för utskottets förslag, 98 för avslag på motionen och 19 ledamöter avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att bifalla motion 2022:61 av Peter Weiderud och Klas Corbelius om ekumenisk dialog om nedrustning.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren, Torbjörn Aronson, Bertil Olsson, Jerker Schmidt, Jan-Åke Isaksson, Olle Reichenberg och Stefan Linderås.

Andre vice ordföranden övertog kl. 11.10 ledningen av förhandlingarna.

§ 165 Psalmboken

Kyrkomötet behandlade gudstjänstutskottets betänkande G 2022:1 Psalmboken.

I debatten yttrade sig

Fredrik Stiernstedt, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Daniel Engström, Knapp Anna Eriksson, Lars G Linder och Roger Persson Österman

Karin Janfalk

I detta anförande *instämde* Anette Andersson, Britt Fält, Carin Åblad Lundström, Lisa Gerenmark, Marie Buhr, Mia Möller, Monica Johansson, Roger Persson Österman och Tomas Rosenlundh

Axel W Karlsson, som yrkade bifall till motion 2022:53 av Axel W Karlsson

I detta anförande *instämde* Lennart Matikainen

Fredrik Sidenvall, som yrkade bifall till reservation 3 av Fredrik Sidenvall

I detta anförande *instämde* Anneli Öljarstrand, Daniel Engström och Lennart Matikainen

Axel W Karlsson (replik)

Lina Ahl, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Anne Sörman, Lisa Wallenstein, Margareta Carlsson, Marie Buhr, Mona Olsson och Monica Johansson

Axel W Karlsson (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Lina Ahl (replik)

Fredrik Sidenvall (replik)

Lina Ahl (replik)

Birgitta Axelsson Edström, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller, Lisa Gerenmark, Margareta Carlsson och Tomas Rosenlundh

Fredrik Sidenvall (replik)

Axel W Karlsson (replik)

Daniel Engström, som yrkade bifall till motion 2022:14 av Anna-Karin Åström och motion 2022:53 av Axel W Karlsson

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen, Mikael Sandén och Ulf Wester

Fredrik Stiernstedt (replik)

Sofija Pedersen Videke

I detta anförande *instämde* Ann-Charlotte Miller och Anne Sörman

Roger Olsson, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Knapp Anna Eriksson och Roger Larsson.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:14 av Anna-Karin Åström
- ◆ bifall till motion 2022:53 av Axel W Karlsson
- ◆ bifall till reservation 3 av Fredrik Sidenvall.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet senare denna dag)

§ 166 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk

Kyrkomötet behandlade gudstjänstutskottets betänkande G 2022:2 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk.

I debatten yttrade sig

Manilla Nordanstig, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Jenny Nilsson, Roger Larsson och Roger Persson

Wanja Lundby-Wedin, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman.

Överläggningen var därmed avslutad och endast utskottets förslag fanns.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet senare denna dag)

§ 167 Kompendium med kyrkoårets texter

Kyrkomötet behandlade gudstjänstutskottets betänkande G 2022:3 Kompendium med kyrkoårets texter.

I debatten yttrade sig

Ann-Charlotte Miller, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anne Sörman, Marja Hillerström, Monica Johansson och Vicktoria Bagi

Anna-Karin Åström, som yrkade bifall till motion 2022:12 av Anna-Karin Åström och Daniel Engström

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson, Lennart Matikainen, Mikael Sandén och Ronnie Nilsson

Ann-Charlotte Miller (replik)

Anna-Karin Åström (replik).

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:12 av Anna-Karin Åström och Daniel Engström.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet senare denna dag)

§ 168 Kompletterande gudstjänstformer

Kyrkomötet behandlade gudstjänstutskottets betänkande G 2022:4 Kompletterande gudstjänstformer.

I debatten yttrade sig

Sven Milltoft, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Knapp Anna Eriksson och Margareta Nisser-Larsson Anna-Karin Åström, som yrkade bifall till motion 2022:13 av Anna-Karin Åström

I detta anförande *instämde* Jan-Åke Isaksson

Sven Milltoft (replik)

Lisa Wallenstein, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Anders Lundberg, Knapp Anna Eriksson, Marie Buhr och Marja Hillerström

Nina Wahlin, som yrkade bifall till utskottets förslag

I detta anförande *instämde* Lisa Wallenstein och Marja Hillerström.

Överläggningen var därmed avslutad och följande förslag fanns:

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:13 av Anna-Karin Åström.

(Kyrkomötet fattar beslut i ärendet senare denna dag)

Förhandlingarna ajournerades kl. 11.55.

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00 under ledning av ordföranden.

§ 169 Psalmboken, beslut

Från dagens överläggning om gudstjänstutskottets betänkande G 2022:1 Psalmboken fanns följande förslag (§ 165):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:14 av Anna-Karin Åström
- ◆ bifall till motion 2022:53 av Axel W Karlsson
- ◆ bifall till reservation 3 av Fredrik Sidenvall som innebär att kyrkomötet beslutar att psalmbokskommittén får ett särskilt uppdrag att ta med Fädernas kyrka i sitt fortsatta arbete.

Utskottet punkterna 1–3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:14 punkterna 1–3 av Anna-Karin Åström,

dels om bifall till motion 2022:14 punkterna 1–3,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:14 punkterna 1–3 av Anna-Karin Åström om den nya psalmboken.

Utskottet punkt 4

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:53 av Axel W Karlsson,
dels om bifall till motion 2022:53,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:53 av Axel W Karlsson om psalmen Fädernas kyrka.

Reservation 3 av Fredrik Sidenvall

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till reservation 3 av Fredrik Sidenvall,
dels om avslag på reservation 3,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på reservation 3 med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå reservation 3 av Fredrik Sidenvall.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Torbjörn Aronson.

§ 170 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk, beslut

Från dagens överläggning om gudstjänstutskottets betänkande G 2022:2 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk fanns endast utskottets förslag (§ 166).

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att anta kyrkostyrelsens förslag i skrivelse 2022:5 att från och med pingstdagen 28 maj 2023 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till svenskt teckenspråk i urval användas i Svenska kyrkan.

§ 171 Kompendium med kyrkoårets texter, beslut

Från dagens överläggning om gudstjänstutskottets betänkande G 2022:3 Kompendium med kyrkoårets texter fanns följande förslag (§ 167):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:12 av Anna-Karin Åström och Daniel Engström.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:12 av Anna-Karin Åström och Daniel Engström,

dels om bifall till motion 2022:12,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:12 av Anna-Karin Åström och Daniel Engström om kompendium med kyrkoårets texter.

§ 172 Kompletterande gudstjänstformer, beslut

Från dagens överläggning om gudstjänstutskottets betänkande G 2022:4 Kompletterande gudstjänstformer fanns följande förslag (§ 168):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:13 av Anna-Karin Åström.

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:13 av Anna-Karin Åström,
dels om bifall till motion 2022:13,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:13 av Anna-Karin Åström om kompletterande gudstjänstformer.

§ 173 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025, beslut

Från måndagens överläggning om ekonomiutskottets betänkande E 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025 fanns följande förslag (§ 32):

- ◆ bifall till utskottets förslag
- ◆ bifall till motion 2022:34 av Bengt Kjellgren m.fl.
- ◆ bifall till motion 2022:65 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- ◆ bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl. som innebär att i fråga om målbild 1, avsnittet En närvarande och synlig kyrka, sid 13 f. ska det inte avsättas medel för en strategisk satsning med gemensamma kommunikationsinsatser. Ramen för 2023 ska minskas med 20 miljoner kronor, planeringsram för 2024 med 15 miljoner kronor samt planeringsram för 2025 med 10 miljoner kronor
- ◆ bifall till reservation 2 av Inger Lindeskog som innebär att i fråga om målbild 1, avsnittet En närvarande och synlig kyrka, sidan 13 f. ska det inte avsättas medel för en strategisk satsning med gemensamma kommunikationsinsatser. Ramen för 2023 ska minskas med 20 miljoner kronor, planeringsram för 2024 med 15 miljoner kronor samt planeringsram för 2025 med 10 miljoner kronor
- ◆ bifall till av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag att uppdraga till kyrkostyrelsen att ge stöd till stiftens för att de ska kunna göra investeringar i sol och vind.

Utskottet punkt 1

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att fastställa inriktning för verksamheten på den nationella nivån.

Utskottet punkt 2

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att fastställa kostnadsram för 2023 till 3 359 miljoner kronor,

dels om bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl. och reservation 2 av Inger Lindeskog,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

På Bengt Kjellgrens begäran genomfördes omröstning med handuppräkning med röstkort och ordföranden förklarade att hon fann att flertalet röstade för utskottets förslag.

På Bengt Kjellgrens begäran genomfördes rösträkning. 140 ledamöter röstade för utskottets förslag, 88 för reservationerna och 1 ledamot avstod från att rösta.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att fastställa kostnadsram för 2023 till 3 359 miljoner kronor.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bertil Olsson, Anders Roos, Marcus Romedahl, David Castor och Niklas Grahn.

Utskottet punkt 3

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att medge planeringsram för 2024 till 3 408 miljoner kronor,

dels om bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl. och reservation 2 av Inger Lindeskog,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att medge planeringsram för 2024 till 3 408 miljoner kronor.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bertil Olsson, Anders Roos, Marcus Romedahl, David Castor och Niklas Grahn.

Utskottet punkt 4

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att medge planeringsram för 2025 till 3 368 miljoner kronor,

dels om bifall till reservation 1 av Victor Backström m.fl. och reservation 2 av Inger Lindeskog,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att medge planeringsram för 2025 till 3 368 miljoner kronor.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bertil Olsson, Anders Roos, Marcus Romedahl, David Castor och Niklas Grahn.

Utskottet punkt 5

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att etablera Svenska kyrkans ekonomiservice.

Utskottet punkterna 6–9

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:8 punkterna 1–4 av Fredrik Ottesen och David Lång om strategi för ökade intäkter och minskade kostnader.

Utskottet punkt 10

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:26 av David Lång och Fredrik Ottesen om Svenska kyrkans investerade tillgångar.

Utskottet punkterna 11–13

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:34 punkterna 1–3 av Bengt Kjellgren m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:34 punkterna 1–3,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:34 punkterna 1–3 av Bengt Kjellgren m.fl. om extra anslag till församlingar och pastorat.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig David Castor.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Bengt Kjellgren, Birgitta Thörn, Georg Lagerberg, Leif Nordlander, Suzanne Fredborg, Magnus Hedin, Hanna Hesser Nordin, Sven Milltoft, Inger Hagelin, Olle Reichenberg, Anders Bromée, Mats Ershammar, Johan Hjertén, Anna-Karin Westerlund, Madelaine Erlandsson Starwing, Håkan Sunnliden och Elisabeth Sandlund i en skriftlig reservation.

Vi reserverar oss mot beslutet i E 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025 avseende avslag på motion 2022:34 samt avslag på reservation 1 avseende 45 miljoner till reklamkampanj.

Vi anser att det är olyckligt att en majoritet av kyrkomötet inte anser det befogat att i rådande ekonomiska läge skicka ut en summa motsvarande 500 miljoner kronor till församlingar och pastorat där vår kärnverksamhet bedrivs. Medel finns på nationell nivå även om vi tar höjd för att behålla 10 miljarder kronor på nationell nivå och ta höjd för de börsnedgångar vi påverkats av.

Att en majoritet i kyrkomötet hellre lägger 45 miljoner kronor på reklambyråer i Stockholm och en ospecificerad reklamkampanj än att bevilja 500 miljoner kronor till vår kärnverksamhet i församlingar och pastorat är beklagligt!

Utskottet punkt 14

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till utskottets förslag att avslå motion 2022:65 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.,

dels om bifall till motion 2022:65,

och förklarade att hon fann förslaget om bifall till utskottets förslag med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att bifalla utskottets förslag att avslå motion 2022:65 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl. om inrättande av elfond.

Av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag

Ordföranden ställde förslag

dels om bifall till av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag,

dels om avslag på av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag,

och förklarade att hon fann förslaget om avslag på förslaget med övervägande ja besvarat.

BESLUT *Kyrkomötet beslutade* att avslå av Cecilia Gyllenberg Bergfasth under överläggningen framlagt förslag.

Mot kyrkomötets beslut *reserverade* sig Cecilia Gyllenberg Bergfasth, Lena Östholm Munkberg och Åsa Öckerman i en skriftlig reservation.

Vi vill reservera oss till förmån för det under överläggningen framlagda förslaget att uppdra till kyrkostyrelsen att ge stöd till stiftens för att de ska kunna göra investeringar i sol och vind.

§ 174 Meddelanden

Ordföranden lämnade några korta meddelanden inför kyrkomötets avslutning.

§ 175 Kyrkomötet avslutas

Ordföranden tackade ledamöter och biskopar för engagerat arbete och givande debatter.

Ordföranden riktade ett tack till de vice ordförandena, kyrkomötets sekreterare och personalen under ledning av Nils Warmland. Nils Warmland, som går vidare till ny uppgift, avtackades med blommor.

Förste vice ordföranden framförde ett tack till ordföranden.

Fredrik Sidenvall framförde ett tack till presidiet och riktade sig särskilt till ordföranden.

(Sv. Psalm 183)

Ordföranden förklarade kl. 13.45 kyrkomötet 2022 avslutat.

Kyrkomötets ledamöter deltog därefter i en mässa i Uppsala domkyrka då biskop Mikael Mogren predikade.

Kyrkomötets protokoll

Kyrkomötets protokoll den 4–7 oktober och 21–23 november 2022,
fört enligt ovan, justeras den dag som framgår av vår elektroniska underskrift.

Karin Perers, ordförande

Levi Bergström, förste vice ordförande

Carina Etander Rimborg, andre vice ordförande

Maria Lundqvist Norling, sekreterare

Victor Backström, justerare

Kerstin Eskhult, justerare

Lars G Linder, justerare

Bilaga 1

Kyrkomötet 2022: debattregler session 1

Begäran om ordet, instämmanden o.s.v. ska göras i det digitala mötesverktyget.

Begäran om ordet

Den som vill och får yttra sig i ett ärende i plenum ska anmäla *Begäran om ordet* i mötesverktyget. Om möjligt ska detta ske i förväg.

En företrädare för varje nomineringsgrupp får i sitt första anförande tala längst 5 minuter. Övriga talare får tala längst 3 minuter.

En talare som haft ordet och vill återkomma i debatten får tala längst 3 minuter. Varje talare får hålla högst två anföranden i varje ärende. Dubbla talarlistor tillämpas vilket innebär att en talare inte får ett andra anförande i ett ärende förrän alla som begärt ordet i ärendet haft sitt första anförande.

Oberoende av talarordningen får ordföranden lämna ordet till den som tidigare har yttrat sig i överläggningen för att bemöta närmast föregående talare (replik). Repliktiden är max 1 minut. Varje talare får avge högst två repliker på varje huvudanförande. Den som har förbrukat sin replikrätt kan efter sista anförandet i ett replikskifte få antecknat till protokollet att hen inte har rätt till någon ytterligare replik.

Instämmande

Oberoende av talarordningen får den som har rätt att yttra sig i överläggningen instämma med närmast föregående talare utan att ange skälen. Ett instämmande betyder att man står bakom varje ord talaren sagt.

Den som vill instämma i ett anförande ska anmäla *Instämmande* i mötesverktyget omedelbart efter att det anförande som instämmandet avser har avslutats.

Reservation

En ledamot som har deltagit i beslutet i ett ärende och som helt eller delvis vill reservera sig mot det beslut som kyrkomötet har fattat, ska anmäla reservationen genom att fylla i *Reservation* i mötesverktyget innan sammanträdet i plenum har avslutats den dag som beslutet fattades.

Skriftlig reservation

Om en ledamot vill utveckla en reservation genom en skriftlig motivering sker även det i mötesverktyget genom att man fyller i den särskilda textrutan som finns när man valt *Reservation*.

Valärenden

I valärende som är berett av valberedningen får varje talare **ett** anförande som inte får överstiga 3 minuter och **två** repliker som inte får överstiga 1 minut. *Begäran om ordet* ska alltid göras i mötesverktyget.

Bilaga 2

Kyrkomötet 2022: debattregler session 2

Debatten i plenum ska föras i god ton och med fokus på sakfrågor. Begäran om ordet, instämmanden o.s.v. ska göras i det digitala mötesverktyget.

Begäran om ordet

Den som vill och får yttra sig i ett ärende i plenum ska alltid anmäla *Begäran om ordet* i mötesverktyget. I varje ärende får alla talare **ett** anförande som inte får överstiga 3 minuter. Reglerna om talartid gäller för alla som har yttranderätt, det vill säga ledamöter, biskopar samt även revisorer och ledamöter i kyrkostyrelsen som inte är ledamöter av kyrkomötet. För överblickens och planeringens skull är det önskvärt att så många som möjligt förhandsanmäler sig.

Observera att den som företräder utskottet också måste lämna in en *Begäran om ordet* i mötesverktyget, liksom företrädare för skrivelse, motion och reservation.

Kyrkomötets presidium skickar före novembersessionen ut en preliminär plan för ärendenas behandling i plenum.

Replik

Oberoende av talarordningen får ordföranden lämna ordet till den som tidigare har yttrat sig i det ärende som behandlas för att bemöta det som närmast föregående talare sagt eller för rättelse med anledning av dennes anförande (*replik*). Sådan replik ska begäras under pågående anförande.

Vid behandling av en skrivelse från kyrkostyrelsen har kyrkostyrelsens ordförande eller annan företrädare för kyrkostyrelsen rätt till replik för att lämna en upplysning.

Varje talare får högst **två** repliker på varje anförande. Tiden för replik får inte överstiga 1 minut.

Den som har förbrukat sin replikrätt kan efter sista repliken i ett replikskifte få antecknat till protokollet att hen inte har rätt till någon ytterligare replik. Anteckningen till protokollet sker på ledamotens begäran.

(2 kap. 3, 4, 5 §§ och 5 kap. 2 § kyrkomötets arbetsordning)

Debatt vid behandlingen av utskottsbetänkanden

Förslag

Utskottsbetänkandena föredras inte i plenum, eftersom de sänts ut i förväg och därför förutsätts vara lästa. Om inte något annat sägs anses utskottet ha föreslagit bifall till sina förslag i betänkandet.

- ◆ Annat förslag än bifall till utskottets förslag ska framställas i mötesverktyget i samband med *Begäran om ordet* och tydligt framställas muntligt under överläggningen. Det är det talade ordet som gäller.
- ◆ Observera att detta gäller även när någon vill föreslå bifall till en reservation i utskottets betänkande. Samma sak gäller förslag om bifall till en motion eller ett kyrkostyrelseförslag som utskottet inte velat bifalla.
- ◆ Annat särskilt förslag till beslut i det aktuella ärendet ska framställas i sin fullständiga lydelse, dels i mötesverktyget i samband med *Begäran om ordet*, dels muntligt under överläggningen. Sådana förslag måste ligga inom ramen för utskottets beredning för att kunna tas upp.

- ◆ Om ett eller flera nya särskilda förslag är kända för presidiet när debatten i ett ärende påbörjas inleds överläggningen med *det/dem*.

Instämmande

Oberoende av talarordningen får den som har rätt att yttra sig i överläggningen instämma med närmast föregående talare utan att ange skälen. Ett instämmande betyder att man till fullo står bakom varje ord talaren sagt.

Den som vill instämma i ett anförande ska anmäla *Instämmande* i mötesverktyget *omedelbart efter att det anförande som instämmandet avser har avslutats*.

(2 kap. 6 § kyrkomötets arbetsordning)

Reservation

En ledamot som har deltagit i beslutet i ett ärende och som helt eller delvis vill reservera sig mot det beslut som kyrkomötet har fattat, ska anmäla reservationen genom att fylla i *Reservation* i mötesverktyget innan sammanträdet i plenum har avslutats den dag som beslutet fattades.

Utvecklad reservation

Den ledamot som vill utveckla en reservation genom en skriftlig motivering skriver den i textrutorna som finns i reservationsformuläret i mötesverktyget.

Alla utvecklade reservationer får ett id-nummer i mötesverktyget. Om två eller flera ledamöter vill lämna en gemensam utvecklad reservation ska en av ledamöterna lämna den skriftliga motiveringen i mötesverktyget och därefter dela id-numret med övriga ledamöter som står bakom reservationen. Den ledamot som ska ansluta sig till den utvecklade reservationen gör det genom att ange reservationens id-nummer i mötesverktyget.

Utvecklade reservationer ska lämnas innan årets kyrkomöte avslutas. Detsamma gäller den som vill ansluta till en utvecklad reservation.

(3 kap. 35 § kyrkoordningen)

Valärenden

I valärende som är berett av valberedningen får varje talare **ett** anförande som inte får överstiga 3 minuter och **två** repliker som inte får överstiga 1 minut. *Begäran om ordet* ska alltid göras i mötesverktyget.

Kyrkostyrelsens skrivelser

KsSkr 2022:1–6

Kyrkostyrelsens skrivelser

- KsSkr 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025
- KsSkr 2022:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021
- KsSkr 2022:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden
- KsSkr 2022:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m.
- KsSkr 2022:5 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk
- KsSkr 2022:6 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan

---

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:1

Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 16 juni 2022

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Kyrkostyrelsens skrivelse om verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå präglas i år, liksom tidigare år, av hög tid för omställning i Svenska kyrkan och för den nationella nivån.

Skrivelsen beskriver verksamhetsinriktning och strategiska insatser utifrån kyrkomötets tidigare fastställda övergripande mål, samt de budgetramar som kyrkomötet har att ta ställning till.

Huvuddelen av den nationella nivåns budget innehåller åtaganden och verksamhetskostnader där antingen ansvaret är reglerat i kyrkoordningen eller så är arbetet på annat sätt av stor betydelse för Svenska kyrkan. Enbart en mindre del av budgeten utgör därför utrymme för särskilt prioriterade insatser.

Enligt 12 kap. 3 § kyrkoordningen ska kyrkostyrelsen verka för barnets bästa och göra barnkonsekvensanalyser inför beslut, vilket kyrkostyrelsen har genomfört under beredningsarbetet.

I årets skrivelse finns det tre bilagor: Det gemensamma kapitalet – dess betydelse historiskt, idag och i framtiden (*bilaga 1*), Samverkan och digitalisering (*bilaga 2*) och Omvärldsbeskrivning (*bilaga 3*).

Innehåll

1 Evangelium i ord och handling	3
2 Den nationella nivåns uppdrag	4
3 Barnets perspektiv	4
4 Hög tid för omställning	5
5 Utmaningar i omvärlden	8
6 Målbilder och verksamhetsinriktning	10
6.1 Målbild 1	10
6.2 Målbild 2	14
6.3 Målbild 3	17
7 Ekonomi	20
7.1 Ekonomiska förutsättningar	20
7.2 Sammanfattning ekonomi	21
7.3 Resultaträkning	23
7.4 Kassaflödesbudget	27
7.5 Eget kapital och mål för eget kapital.....	27
7.6 Ändamålsbestämda medel.....	28
8 Ekonomisk plan per uppdrag	29
8.1 Ekonomisk plan per uppdrag med undernivåer	29
8.2 Utbetalningar till stift och församlingar.....	31
8.3 Sammanfattning ekonomi för kyrkostyrelsens internationella råd och kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet	31
Bilaga 1 Det gemensamma kapitalet – dess betydelse historiskt, idag och i framtiden	33
Bakgrund.....	33
Kapitalets ursprung samt reglering i kyrkoordningen.....	33
Kapitalets betydelse	34
Svenska kyrkans samlade kapital.....	36
Utmaningar i framtiden och storlek på kapitalet.....	37
Strategi för användning av avkastningen	39
Bilaga 2 Samverkan och digitalisering	40
Lägesrapport för kyrkostyrelsens färdplan.....	40
Sammanfattning av utredning om Svenska kyrkans ekonomiservice.....	40
Volymprocesser	42
Kvalitativa processer.....	43
Kyrkostyrelsens överväganden och förslag	44
Bilaga 3 Omvärldsbeskrivning	46
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll	60

Kyrkomötet beslutar att

1. fastställa inriktning för verksamheten på den nationella nivån,
2. fastställa kostnadsram för 2023 till 3 359 miljoner kronor,
3. medge planeringsram för 2024 till 3 408 miljoner kronor,
4. medge planeringsram för 2025 till 3 368 miljoner kronor,
5. ge kyrkostyrelsen i uppdrag att etablera Svenska kyrkans ekonomiservice.

1 Evangelium i ord och handling

Svenska kyrkan är en öppen folkkyrka där tron på evangeliet om Jesus Kristus är det som förenar och skapar gemenskap. Samtidigt rymmer denna gemenskap en mångfald av uttryck, tolkningar och livsval. Det är alla döptas uppgift att räcka evangelium genom ord och handling och ett särskilt ansvar vilar på de som vigts till tjänst, men också på de förtroendevalda som delar det gemensamma ansvaret. Tillsammans förkunnar vi budskapet om tro, hopp och kärlek; om förlåtelse, försoning och nåd, så att människor kan lära känna och följa Jesus Kristus och ta del av evangeliets tröst, livsmod och kraft.

Svenska kyrkan samverkar med andra kyrkor i världen och har en lång tradition av att delta i och bidra till den ekumeniska rörelsen och den världsvida kyrkan. Arbete för fred och tillit, internationell solidaritet och diakoni är uttryck för arbetet för Guds rike. Som kristna har vi ett ansvar för alla människor som skapade till Guds avbild, oavsett religionstillhörighet.

Hoppets evangelium

Efter Rysslands invasion av Ukraina har situationen i Europa förändrats. Det hänsynslösa anfallskrig som Ukraina utsatts för har tvingat människor att lämna sina hem och ta sin tillflykt till andra länder. Människors lidande och ett förändrat säkerhetsläge präglar vårt närområde. Parallellt är det även oroligt i andra delar av världen och många människor upplever naturkatastrofer, ofta orsakade av klimatförändringar.

Det svenska samhället har börjat återhämta sig efter den långdragna pandemin. Men flera är fortfarande sjuka och oro, ensamhet och sorg finns kvar. Näringsidkare, kulturarbetare och andra som mist sina försörjningsmöjligheter har haft stora bekymmer med efterverkningar. De som levde i redan utsatta situationer före pandemin har påverkats mest, inte minst i andra delar av världen och där människor fortfarande plågas av smittspridning.

I kristider kommer existentiella frågor upp till ytan. Den kristna tron visar på ett hopp som frigör handlingskraft och skapar mening och gemenskap, inte minst i tider av osäkerhet och missmod. Tron ger en utgångspunkt för att tolka och hantera det som händer.

Svenska kyrkans medverkan i det offentliga är en teologiskt motiverad tjänst i och till samhället och världen. Det är en del av vår gudstjänst och tjänst åt människor. I denna tid uppmärksammar vi särskilt gott förvaltarskap för hållbarhet och skapelsens återupprättelse.

En relevant och samverkande kyrka

Trossamfundens bidrag och verksamhet efterfrågas i samhället, inte minst diakoni och själavård. Svenska kyrkan har en rikstäckande närvaro och en bred kontaktyta genom

församlingarna. Avgörande för framtiden är att evangelium förkunnas i ord och handling så att den kristna tron får större utrymme i människors liv samt i kultur- och samhällssamtalet.

Den nationella nivån eftersträvar ett mer hållbart samhälle såväl andligt och existentiellt som ekonomiskt, ekologiskt och socialt. Dessa hållbarhetsdimensioner integreras i verksamheten på nationell nivå när den planeras, genomförs och följs upp.

2 Den nationella nivåns uppdrag

Svenska kyrkans uppdrag uttrycks i kyrkoordningens beskrivning av församlingarnas syfte, ”Att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.” Evangeliet om Jesus Kristus är fundamentet för detta, gemensamt för hela den världsvida kyrkan.

Kyrkostyrelsens del i Svenska kyrkans bidrag till Guds mission innebär insatser som ska underlätta för de pastorala nivåerna och bidra till en långsiktigt hållbar kyrka. Den nationella nivån är en sammanhållande kraft i Svenska kyrkan och tar ansvar för trossamfundets gemensamma förutsättningar och utveckling och för gemensamma intressen och funktioner. Svenska kyrkans nationella nivå bidrar också i sin företrädarroll tillsammans med andra goda krafter i samhället till att skapa värde i det svenska samhället och globalt.

I denna skrivelse tydliggörs den nationella nivåns verksamhetsinriktning utifrån uppdrag i kyrkoordningen och de övergripande mål som tidigare fastställts av kyrkomötet. Genom fyra huvuduppdrag, utifrån kyrkoordningen, stödjer den nationella nivån arbetet i stift och församlingar för att åstadkomma önskad effekt. Uppdragen är nära sammankopplade och ömsesidigt förstärkande.

- ◆ Stöd till stiftet för utveckling av församlingslivet (samtliga målbilder)
- ◆ Företräderskap (målbild 1 och 2)
- ◆ Stöd till god förvaltning (målbild 3)
- ◆ Inomkyrklig reglering (målbild 3).

3 Barnets perspektiv

Barn intar en särställning i kristen tro och behöver därför särskilt uppmärksammas i Svenska kyrkans verksamhet. Kyrkomötets beslut om att genomföra barnkonsekvensanalyser i Svenska kyrkan i församlingar, stift och på den nationella nivån före avgörande beslut har gällt från den 1 januari 2013. Detta är ett uttryck för Svenska kyrkans prioritering och strävan att värna barnens livssituation. Barn och unga är viktiga för Svenska kyrkan här och nu, men de är också morgondagens vuxna i den kyrka som kyrkomötet och kyrkostyrelsen påverkar idag.

FN:s konvention om barnets rättigheter är inkorporerad i svensk lag. Av barnkonventionen framgår barns rätt till andlighet. Barnets perspektiv ska vara lika självklart som vuxnas perspektiv i allt kyrkan gör. Att ta hänsyn till barns särskilda behov är angeläget, samtidigt behöver barn ges möjlighet att bidra till kyrkans gemenskap. Barns sätt att se, uppleva och tänka om världen utvecklar och berikar kyrkans verksamhet. Det är därför en uppgift att bereda plats och ta tillvara barns och ungas perspektiv och erfarenheter i gudstjänster och övrigt församlingsliv.

Den nationella nivån fortsätter att stödja stift och församlingar i deras arbete för barns rättigheter och delaktighet. Kyrkostyrelsen har också genomfört en egen barnkonsekvensanalys i beredningsarbetet av denna skrivelse.

4 Hög tid för omställning

Hög tid för omställning i Svenska kyrkan

Alla stora hållbara förändringar tar tid att genomföra. Dagens förtroendevalda behöver därför ta ställning till de förutsättningar som Svenska kyrkan ska ha i framtiden, när dagens barn och unga är vuxna och har egna barn.

Minskade ekonomiska resurser i Svenska kyrkan gör att många församlingar kommer att behöva göra stora anpassningar de närmaste åren om inte intäkter genereras. Proportionerna i församlingars sammanlagda utgifter har förskjutits så att fastighets- och administrativa kostnader tar en allt större del av församlingarnas budget. Det finns församlingar som kommer att klara verksamheten ekonomiskt bra under flera år, men många församlingar tvingas redan nu att minska sin personal eller göra andra nedskärningar som påverkar arbetet med den grundläggande uppgiften.

Den långsiktiga prognosen pekar tydligt på lägre intäkter för Svenska kyrkan i framtiden. Situationen kräver därför en långsiktig omställning i hela Svenska kyrkan, ökad samverkan mellan stiftet och en ansvarsfull budgetering på den nationella nivån de närmaste åren. Svenska kyrkan i sin helhet behöver prioritera och utveckla nya arbetsformer, besluta om vad som bör bevaras, vad som bör lämnas och vad som behöver erövrats eller utvecklas för framtiden.

Ansvar för att använda medlemsintäkter väl

Svenska kyrkan har 5,6 miljoner medlemmar vilket innebär 53,9 procent av befolkningen. Svenska kyrkan når ett stort antal människor, men även om antalet inträden har ökat sjunker det totala antalet medlemmar fortfarande. Svenska kyrkans förmåga att motivera medlemskap kommer att ha avgörande betydelse för framtiden. Likaså är frågan om Svenska kyrkans tillgänglighet samt gudstjänst- och verksamhetsformer av stor vikt. När människor får en tydligare bild av vad Svenska kyrkan är och gör och upplever kyrkan meningsfull vill fler stanna kvar som medlemmar. Det gäller unga som äldre.

Svenska kyrkan har på samtliga nivåer ett ansvar att förvalta intäkter från medlemmarna väl. Eftersom den långsiktiga prognosen för Svenska kyrkans framtida ekonomi är tydlig och alarmerande, är det nödvändigt att arbetet för en ansvarsfull kostnadsanpassning prioriteras på samtliga nivåer inom Svenska kyrkan, så att församlingarnas resurser i första hand används till församlingens grunduppdrag: fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Det är angeläget att församlingarnas medarbetare har tillräckliga resurser för att kunna lägga sin tid på att människor ska lära känna och följa Jesus Kristus och få ta del av evangeliets tröst, livsmod och kraft och genom olika insatser bidra till ett gott samhälle. Ett sviktande medlemsunderlag med minskade intäkter ställer således högre krav på resursplanering och samverkan.

Arbetet för att få en ekonomi i balans är fortsatt av stor vikt för att anpassa ekonomin till kommande lägre ekonomiska ramar samt för att skapa resurser för prioriterade områden och strategiska insatser som kommer att behövas framöver. För att den nationella nivån ska kunna uppnå en ekonomi i balans till år 2025 som planerat, och samtidigt bidra till prioriterade strategiska insatser, innebär detta fortsatt fokus på att sänka kostnader inom all verksamhet. Tidigare bedömningar var att kostnadsnivån måste sänkas med 100–200 miljoner kronor för att ha en långsiktigt hållbar ekonomi. Till 2025 har kostnadsnivån sänkts och intäkterna har ökat, samtidigt som kyrkunderhållsbidraget redovisas i enlighet med kyrkomötesbeslutet 2016 vilket gör att budgeten för 2025 är i balans. Med den situation som råder i omvärlden och framför allt

Europa finns det en stor risk för att de ekonomiska förutsättningarna försämras. Arbetet för att sänka kostnadsnivåerna måste fortsätta. För att *behålla* en ekonomi i balans krävs fortsatta årliga effektiviseringar om 2,5 procent eller mer beroende på hur hög inflationen blir framöver. För att kunna rymma eventuella tillkommande kostnader för väsentliga satsningar, som till exempel etapp två i färdplan för klimatet, behöver kyrkostyrelsen fortsatt arbeta med prioriteringar och finansieringsfrågor de kommande åren.

Ökad krismedvetenhet och ökad samverkan

Kyrkostyrelsen har under några år presenterat fakta och behovet av kraftfulla åtgärder, bland annat i tidigare skrivelser till kyrkomötet. Krismedvetenheten har också fått genomslag. Intresset för gemensamma it-lösningar och administrativa system samt digitala redskap som stöd i kärnverksamheten, visar att det nu finns ökad förståelse för de åtgärder och samverkansförslag som initierats och diskuterats bland förtroendevalda och tjänstepersoner.

Flera stiftskanslier samverkar redan med goda resultat inom flera områden i främjandeuppdraget. Några stift planerar och genomför tillsammans utbildningar samt delar på kostnaden av medarbetare inom vissa verksamhetsområden. Då frågan om ökad samverkan blir alltmer central för stiftskanslierna, av både ekonomiska skäl och för tillgången av aktuell kompetens, finns det anledning för kyrkostyrelsen att understödja detta.

För att öka tilliten och säkra att kommunikation når till församlingar behöver samverkan mellan nationell nivå och stift samt kommunikationen mellan stift och församlingar förbättras så att viktig saklig information når berörda.

Kyrkomötet ställde sig förra året bakom kyrkostyrelsens uppfattning att Svenska kyrkan ska ha ett eget kapital som en gemensam resurs. Den avkastning som kapitalet på den nationella nivån ger ska användas till stöd för församlingar och är en beredskap för oförutsedda händelser. Exempelvis är avkastningen från kapitalet avgörande för finansiering av kyrkunderhållsbidraget och för att täcka underskottet i utjämnings-systemet samt för att möjliggöra strategiska insatser i Svenska kyrkans verksamhet. Kyrkomötet ansåg i likhet med kyrkostyrelsen att det var angeläget att ha en buffert på 10 miljarder kronor vid utgången av 2021, för att säkra stöd till församlingar och pastorat i tider av nya förutsättningar och behov.

Omställning på nationell nivå

Översyn och effektiviseringar görs kontinuerligt på den nationella nivån, men antalet uppdrag ökar varje år. Den nationella nivåns uppdrag har förändrats påtagligt de senaste tjugo åren genom beslut i kyrkomötet. Genom årligen tillkommande kyrkomötesbeslut om nya åtaganden har kyrkostyrelsens ansvar successivt ökat.

I en genomgång av de uppdrag som kyrkostyrelsen fått av kyrkomötet under åren 2000–2018 låg genomsnittet på 13 nya uppdrag varje år, utöver de insatser som presenterats i skrivelser och som fastställts av kyrkomötet samt andra uppdrag som faller på kyrkostyrelsen mellan kyrkomötena. Flera av dessa kyrkomötesuppdrag sträcker sig över flera år på grund av sin komplexitet. Även om ett uppdrag i formell mening kan slutredovisas till kyrkomötet kan uppdraget medföra fortsatta åtaganden eller innebära permanent handläggning på kyrkokansliet. Kravet på att kostnader inte får öka på nationell nivå är omöjligt att förena med den mängd uppdrag som kyrkostyrelsen redan har och de nya som tillkommer och som kyrkomötet i vissa fall beslutar ska hanteras skyndsamt.

Kyrkostyrelsen bedömer därför att de nya uppdrag som tillkom efter beslut i 2021 års kyrkomöte kommer att innebära bortprioritering av andra insatser till stöd för stiftens eftersom det inte går att tillföra nya uppdrag till nationell nivå, parallellt med minskande personalresurser och krav om en ekonomi i balans.

Den långsiktiga ekonomiska utvecklingen ställer således krav på ställningstaganden i kyrkomötet som möjliggör att den nationella nivån ska kunna fortsätta att vara en stödjande och sammanhållande kraft i trossamfundet.

Ett långsiktigt hållbart kyrkokansli

Det finns behov av att renodla uppdraget för den nationella nivån och i samarbete med stiftens identifiera vilka uppgifter som bör vara ett ansvar för den nationella nivån i framtiden. Ett sådant utvecklingsarbete pågår i den beredande dialog som kyrkostyrelsens arbetsutskott för med stiftsstyrelsernas presidier. Kyrkomötet kommer att inom planeringsperioden få underlag för beslut. Inriktningen är att den verksamhet som endast kan eller som bäst görs på ett ställe i Svenska kyrkan ska prioriteras till den nationella nivån medan stöd till den grundläggande uppgiften huvudsakligen bör hanteras av stiftens.

Den bredd av sakfrågor inom vilka kyrkostyrelsen idag ger stöd i stiftens främjandeuppdrag behöver minska i samverkan med stiftens. En organisation på kyrkokansliet med kvalificerade generalister kommer att möjliggöra en mindre kanslibemanning. Det handlar exempelvis om teologer som har förtrogenhet med samhällsfrågor, samhällsvetare som har förtrogenhet med Svenska kyrkan eller medarbetare med projektledarkunskap. Verksamhetsområden kan variera över tid och särskilt sakkunniga bör i framtiden utgöra tillfällig kompetens för tidsbegränsade uppdrag och utredningar. Det kommer på sikt att finnas ett begränsat antal specialister för att fortsatt säkra kompetens inom kärnområden.

Ekonomi-, personal- och andra stödfunktioner kommer även fortsatt att minskas stegvis när verksamhet och bemanning minskar på kyrkokansliet, likaså kommunikationsinsatser kopplat till en del frågor. Inom exempelvis rättsområdet kan även det löpande arbetet med förenkling av regelverk och handläggningsrutiner leda till effektivisering som i förlängningen successivt minskar behovet av personella resurser.

Större utredningar för framtidens kyrka

Dagens barn och unga som kommer att vara samhällets beslutsfattare i framtiden kommer med stor sannolikhet att ha en svagare relation till Svenska kyrkan än vad dagens beslutsfattare har. De grundläggande lagar och ekonomiska bidrag från staten som understödjer Svenska kyrkans verksamhet är inte självklara för all framtid. De utmaningar avseende förutsättningar för Svenska kyrkan som kan tillkomma genom statliga beslut behöver Svenska kyrkan reflektera över redan idag.

Kyrkostyrelsen bedömer att ett ansvarsfullt agerande för framtidens kyrka kräver genomtänkta insatser i närtid, så att Svenska kyrkan även fortsättningsvis kan vara en relevant, samverkande och öppen folkkyrka som räcker evangelium i ord och handling.

Därför behövs faktaunderlag för väl avvägda beslut inom några större strukturella inomkyrkliga områden, vilket också 2021 års kyrkomöte ställde sig bakom. Kyrkostyrelsen ser behov av att, med stöd i ett fördjupat underlag från en utredning, överväga hur en utökad stiftssamverkan i främjandeuppdraget kan se ut långsiktigt och överlämna frågan till kyrkomötet för beslut. Kyrkostyrelsen avser att tillsätta utredningen under hösten 2022.

Kyrkostyrelsen ser också behov av att säkra och utveckla den demokratiska styrningen för framtiden, vilket inleds under 2023 för att under 2024 utreda hur den kan tryggas och upprätthållas till en lägre kostnad än idag. Exempelvis är en ökad digitalisering av kyrkovalet 2025 inte bara en anpassning till den digitala utvecklingen i resten av samhället, utan bedöms även frigöra betydande personella resurser på stiftsnivån. Det kommer att innebära en initial utvecklingskostnad för den nationella nivån, men på sikt innebär detta en ekonomisk besparing för Svenska kyrkan som helhet. Det går även att sänka kostnader, med bibehållen demokrati, inom andra delar av den demokratiska strukturen. Kyrkostyrelsen föreslår även att kyrkomötet överväger förändringar av sitt format som tar hänsyn till både demokratiska och ekonomiska aspekter.

Kyrkostyrelsen avser också att bearbeta former för samarbete inom kapitalförvaltning, till exempel gemensamma upphandlingar av finansiella instrument, granskning och uppföljning, i syfte att sänka kostnadsnivån och säkerställa hållbara placeringar. Kyrkostyrelsen kommer att under den kommande planeringsperioden initiera och igångsätta ett antal större utredningar enligt ovan. Kyrkostyrelsen har därefter för avsikt att om några år, med stöd från överväganden i dessa utredningar, överlämna ett antal genomarbetade beslutsförslag till kyrkomötet för en långsiktigt hållbar kyrka.

5 Utmaningar i omvärlden

Den årligt återkommande omvärldsbeskrivningen som presenteras i bilaga 3, lyfter samhällsförändringar och utmaningar och ligger till grund för kyrkostyrelsens beredning av verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå. Här följer några av de verksamhetsnära utmaningar kyrkostyrelsen har identifierat och fäst stor uppmärksamhet vid i beredningen av denna skrivelse, och även till stor del i tidigare års skrivelser.

Människor på flykt och ett försämrat säkerhetsläge

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har orsakat en humanitär katastrof och invasionen har orsakat ett mycket spänt säkerhetsläge. Konsekvenserna av Rysslands agerande är långtgående och oöverblickbara och den europeiska säkerhetsordningen är hotad.

Redan före Rysslands angrepp mot Ukraina befann sig nästan 83 miljoner människor på flykt i världen, fler än någonsin och en fördubbling på tio år. En liten del av dessa människor har tagit sin tillflykt till Sverige.

En förutsättning för ett stabilt och jämlikt samhälle är att integrationen lyckas, oavsett om flyktingar stannar kortare eller längre tid. Civilsamhället kommer att spela en viktig roll vad gäller bemötande av människor på flykt och för den civila beredskapen och totalförsvaret som behöver förstärkas med anledning av det försämrade säkerhetsläget.

Växande humanitära behov

Pandemin kommer att påverka människors vardag under många år framöver i hela världen. Den försätter människor i länder som saknar sociala trygghetssystem i extrem fattigdom, hunger och misär. Dessutom har den inneburit ett bakslag för genusrättvisa, hälsa och fattigdomsbekämpning.

Den extrema hungern i världen har ökat igen, efter att ha minskat under många år. Denna gång orsakad av pandemin och effekter av klimatförändringar. Act Svenska kyrkan samverkar med andra trossamfund, kyrkliga organisationer och civilsamhällesorganisationer för att möta de ökade behoven.

Klimatförändringar

De globala eskalerande klimatförändringarna är en realitet och de allra fattigaste drabbas först och hårdast. I den senaste klimatrapporten från FN:s organ för klimatforskning, IPCC, konstateras att om klimatförändringarna ska stoppas måste kraftiga åtgärder ske omedelbart. I rapporten konstateras att om jordens uppvärmning inte ska överstiga 1,5 grad måste växthusgasutsläppen nå toppen senast 2025 och sedan reduceras med minst 43 procent före 2030. Klimatexperter menar dessutom att rapporten underskattar riskerna och om vi inte genast minskar utsläppen är en begränsning av global uppvärmning utom räckhåll.

Det krävs därför omedelbara och ambitiösa åtgärder av samtliga aktörer i världen för minskade utsläpp av växthusgaser. För Svenska kyrkan måste detta ske under denna mandatperiod.

Växande hot mot demokratin

En tillbakagång pågår i världen gällande demokratiska rättigheter. Påtryckningar, hot och attacker mot oppositionella och civilsamhällets organisationer är vanligt i många länder. Även hårdare restriktioner för massmedia. Religionsfrihetens villkor försämras. Kristna och andra religionsutövare är utsatta och förföljda på många platser i världen.

Genom sociala medieplattformar har desinformation och propaganda etablerats i det offentliga samtalet och populistiska, auktoritära och antidemokratiska krafter har vuxit sig starka. Det pågår ett aktivt undergrävande av tilltron till vetenskap och saklig journalistik. Missnöje paketeras i ett främlingsfientligt, rasistiskt, klimatförnekande och konspiratoriskt språkbruk och polariseringen växer.

Fördjupade klyftor och ökad segregation

Den globala ekonomiska tillväxten är ojämnt fördelad mellan och inom länder, även i Sverige. Arbetslösheten har ökat i spåren av pandemin även om skillnaden är stor mellan olika branscher. Det finns även utmaningar som kompetensbrist inom vissa verksamhetsområden. Särskilt unga och utrikesfödda drabbas när arbetsmarknaden försämras. Hushållens ekonomi påverkas och välfärden är satt under ekonomisk press. Det finns en samhällsutmaning med fördjupade klyftor och ökad segregation mellan olika socioekonomiska grupper, etniska grupper, generationer och regioner.

Den psykiska ohälsan ökar

Allt fler människor drabbas av psykisk ohälsa, särskilt unga. Ofrivillig ensamhet, oro över ekonomin, stress och depression ökar i pandemins spår. Löneutveckling, tillväxt och konsumtion garanterar inte livsmening och välbefinnande. Gemenskap och sammanhang har avgörande betydelse. Unga som varken arbetar eller studerar är en särskild riskgrupp. Svenska kyrkans diakonala arbete är efterfrågat, exempelvis stöd till äldre, samtalsgrupp för den som mist en nära anhörig, lägerverksamhet för barn och unga och stöd till unga vuxna som kommit till Sverige som flyktingar.

Förnyat intresse för religiösa och existentiella frågor

Sverige är idag ett land där det finns många religioner och många troende människor. De nordiska länderna räknas till världens mest sekulariserade, samtidigt som en stor andel av befolkningen tillhör de lutherska folkkyrkorna. Genom de kyrkliga handlingarna, diakonin och kyrkans kultur- och musikliv är kontaktytan med befolkningen som helhet fortsatt stor, men människors relation till Svenska kyrkan försvagas. Pandemin

har bidragit till att dop- och konfirmationssed försvagats ytterligare då kyrkliga handlingar har varit svåra att genomföra.

Antalet deltagare i fysiska gudstjänster sjunker, speciellt vid huvudgudstjänster. I spåren av pandemin har gudstjänstdeltagandet förändrats och många församlingar har lyckats nå ut till nya grupper av människor när gudstjänster, andakter och bön digitaliserats.

Förtroendet med kristen tro, psalmer och tradition minskar i Sverige. Allt fler människor, många unga, saknar förståelsen av kristna symboler och bildspråk. Likaså sammanhang där de kristna berättelserna tolkas. Samtidigt finns ett ökat intresse för andlighet och tillvarons existentiella dimensioner. Kriser, som pandemin, aktualiserar frågor som rör livets bräcklighet, social rättvisa och ansvar, människovärde och livets mening.

Ökad digitalisering

En av samhällsutmaningarna är den ökade digitaliseringen. Också för Svenska kyrkans har pandemin inneburit ett digitalt språng. Digitalisering är både en utmaning och en möjlighet för hela samhället, en utveckling där Svenska kyrkan inte kan gå sina egna vägar.

Förtroendet med digitala miljöer behöver förstärkas i flera församlingar, inte minst för att kunna möta barn och unga där de befinner sig. Användningen av digitala verktyg förenklar samverkan både internt och externt och möjligheten att utbyta erfarenheter med kollegor från andra stift och församlingar blir smidigare. Samtidigt finns ett digitalt utanförskap hos människor som av olika skäl inte följer med teknikutvecklingen som kyrkan måste förhålla sig till utifrån sitt uppdrag.

6 Målbilder och verksamhetsinriktning

Kyrkomötet 2018 fastställde tre övergripande målbilder som styr den nationella nivåns verksamhetsplanering. Dessa fastställdes mot bakgrund av den nationella nivåns uppdrag enligt kyrkoordningen, utmaningar i omvärlden samt verksamhetsnära utmaningar som Svenska kyrkan har att relatera till. Nedan framgår verksamhetsinriktning och större strategiska insatser under den närmaste treårsperioden utifrån de fastställda målen.

6.1 Målbild 1

År 2030 har vi stärkt förmågan att bidra till ett församlingsliv som möter samtidens utmaningar.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Stöd till stiftet för utveckling av församlingslivet* och *Företräderskap*.

Den nationella nivån stödjer stiftens arbete för utveckling av församlingslivet och för att underlätta arbetet för församlingar och pastorat.

Kyrkostyrelsen och samtliga stiftsstyrelser för gemensamma samtal, främst genom sina respektive arbetsutskott och presidier. Dialogen utgör ett rådgivande forum till kyrkostyrelsens arbete och beredning till kyrkomötet. En kontinuerlig dialog med stiftet om den nationella nivåns prioriteringar bland olika stödinsatser till stiftet och till församlingarnas grundläggande uppdrag är en förutsättning för utvecklingsarbete mot en hållbar kyrka. Kyrkostyrelsen avser att stärka stiftsdialogen på förtroendemannanivå utifrån resultaten i den utvärdering som genomfördes av presidieöverläggningar

hösten 2021 samt arbeta vidare med stiftens i fråga om vilka insatser den nationella nivån bör prioritera på sikt och vilka insatser som stiftens kan bära.

Stiftsstyrelserna har i dialogen hittills särskilt betonat vikten av kontinuerlig forskning och omvärldsanalys, och därför fortsätter den nationella nivån att bidra med bland annat fortsatta prognoser och analyser vad gäller medlemsutveckling, kollektorer och ekonomi samt verksamhetsstatistik. Likaså görs särskilda kvalitativa forskningsstudier och undersökningar inom verksamhetsnära områden. Samverkan och digitalisering är ett viktigt perspektiv i utvecklingsarbetet inom samtliga verksamhetsområden, likaså kommunikation.

Här följer några större strategiska insatser som kyrkostyrelsen planerar under perioden 2023–2025.

Social hållbarhet

Det fleråriga programmet *Social hållbarhet – fokus tillit och demokrati* pågår till och med slutet av år 2023 och involverar tolv stift som genomför metod- och kompetensutveckling för bättre integration och mindre utanförskap på grund av bland annat arbetslöshet. Frågor såsom mångfald och tillgänglighet är centrala för församlingarnas förmåga att fullgöra sitt uppdrag utifrån ett rättighetsperspektiv samt att arbeta med barnets bästa i fokus måste säkras. Kyrkostyrelsen valde även att stödja programmet för att stärka samverkan och etablera nya arbetssätt i främjandearbetet. Fortsatta ansträngningar kommer att göras i samarbete med stiftens för att i större omfattning få del av offentliga medel och andra externa medel till kyrkans verksamhet.

Svenska kyrkan är en erkänd part i samhället på samtliga nivåer, genom diakoni och själavård i samverkan med andra samhällsaktörer, i begravningsverksamhet samt i krissituationer. Samhällstjänsten Jourhavande präst är angelägen i en tid när många människor kämpar med psykisk ohälsa. Den nationella nivån samordnar och stödjer kontinuerligt dessa verksamheter.

Försoningsprocess med det samiska folket

En officiell ursäkt framfördes till det samiska folket under 2021 års kyrkomöte för de oförrätter som begåtts i historien. För att en försoning med det samiska folket ska bli möjlig behöver Svenska kyrkan bidra aktivt till upprättelse. Efter en remissomgång i stiftens har kyrkostyrelsen beslutat om åtta åtaganden som utgångspunkt och övergripande mål för utvecklingen av det samiska arbetet i Svenska kyrkan de kommande tio åren. Åtagandena är:

- Förkunna evangelium på samiska och på ett för samer kulturellt relevant sätt med respekt för samisk andlig och kyrklig tradition.
- Synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan.
- Bidra till att stärka och revitalisera de samiska språken i Svenska kyrkans verksamhet.
- Öka kunskapen och medvetenheten om kyrkans historiska relationer och övergrepp mot samerna och konsekvenserna av detta.
- Öka kunskapen om och respekten för urfolksrättens principer inom Svenska kyrkan och i samhället.
- Öka samers inflytande och delaktighet i Svenska kyrkan.
- Stärka samiska barn och unga i deras identitet och andliga utveckling.
- Främja gränsöverskridande samiskt kyrkoliv.

Kompetensförsörjning

Medarbetarförsörjning är central för verksamheten. Svenska kyrkan behöver därför säkra framtidens kompetensförsörjning och även attrahera medarbetare inom andra professioner än de som utbildas vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut, bland annat genom att vara en god arbetsgivare. Det behövs ökad kunskap om den bredd av kompetenta medarbetare och yrkeskategorier som kan verka i och utföra kyrkans uppdrag i ett samhälle i förändring. Att Svenska kyrkan på längre sikt får en del av sin kompetensförsörjning fortsatt tillgodosedd genom statligt finansierad grundutbildning är angeläget.

Den nationella nivån stödjer flera projekt för att öka intresset för kyrkomusikeryrket och öka söktrycket till landets kyrkomusikerutbildningar. Insatserna under planeringsperioden riktar sig till såväl barn och unga som till den som vill byta yrke mitt i livet samt till kyrkomusiker i andra länder som kan tänka sig att flytta till Sverige

Svenska kyrkans utbildningsinstitut genomför successiva utvärderingar av utbildningsprogrammen för kontinuerlig utveckling av arbetssätt med fokus på didaktisk metodik och pedagogisk planering. Även den behörighetsgivande kyrkoherdeutbildningen kommer att ses över efter samråd med stiftet. Dessutom pågår en utredning av prästutbildningen vars resultat kommer att redovisas i slutet av 2022.

En hållbar utlandskyrka

Svenska kyrkans församlingar i utlandet vänder sig till människor med svenskspråkig identitet som bor eller vistas utomlands. Där firas gudstjänst, förrättas dop och vigsel och erbjuds samtal. Där bedrivs också barn-, ungdoms- och körsångsverksamhet. Medarbetarna arbetar i samverkan med svenska utlandsmyndigheter och själavårdande kontakter utgör ett stöd, inte minst till frihetsberövade svenskar.

Kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet arbetar med inriktningen att församlingarna ska bli mer självbärande och att kyrkoråden ska ta eget ansvar för verksamhet, lokaler, personal och ekonomi. Utlandsförsamlingarna verkar ofta eklektiskt och kommer att få stöd för utökad samverkan. När församlingen inte har möjlighet att vara arbetsgivare, kan avtal skrivas med en systerkyrka lokalt som går in i uppdraget.

Den juridiska genomgång som genomförts i utlandsförsamlingarna ska säkerställa att verksamhet bedrivs i ändamålsenliga former och i enlighet med gällande reglering i respektive land. Tillsammans med de verksamhetsutredningar som snart är slutförda, utgör detta ett underlag för beslut för en långsiktigt hållbar organisation för Svenska kyrkan i utlandet.

En närvarande och synlig kyrka

Undervisning och lärande har alltid varit viktigt i Svenska kyrkans församlingar. Kyrkomötet valde undervisning och lärande som tema för 2019 års kyrkomöte och antog ett uttalande för att stärka engagemanget ytterligare. Det överlämnades till stiftens biskopar i form av en budkavle.

I uttalandet framgick att evangeliet ska komma till uttryck i alla de möten som sker, i det individuella mötet i den lokala församlingen, i möten på andra arenor och i det digitala material som finns på nätet. Människor ska livet igenom påminnas om den identitet och frihet som dopet ger. Att den kraft som finns i tron är en möjlighet i brottningen med de existentiella frågorna som varje människa ställs inför och är av betydelse för hela samhället.

De konkreta verktyg som kyrkostyrelsen utarbetat för undervisning och lärande de senaste åren, i samarbete med stift och församlingar, finns nu tillgängliga att använda.

Det är angeläget att vårda relationen med Svenska kyrkans medlemmar. Parallellt behövs insatser för att nå nya medlemmar samt få personer som lämnat Svenska kyrkan att återinträda. Det är av stor vikt att väcka nyfikenhet, skapa förtroende och bygga kunskap om Svenska kyrkan och stödja församlingarnas kommunikation med en bredare allmänhet. Fler behöver exempelvis känna till Svenska kyrkans arbete vid sorg och kris och få kännedom om hur kyrkan kan bryta ensamhet.

Flera församlingar sänder idag gudstjänster live på sina lokala webbsidor och församlingar finns på sociala medier. Men en färsk undersökning visar att man sällan når utanför den krets man normalt har kontakt med. Konton på sociala medier är oftast små och få insatser görs för att nå fler människor. Enbart hälften av församlingarna i undersökningen har en kommunikatör på heltid, vilket leder till brist på kompetens och resurser. 80 procent av församlingarna önskar ett ökat stöd för bred baskommunikation från den nationella nivån.

Många församlingar saknar förutsättningar för strategiskt kommunikationsarbete vilket gör att många människor inte känner till vad Svenska kyrkan är och gör. Kyrkostyrelsen planerar därför att under mandatperioden, i samarbete med stiftet, genomföra en strategisk satsning med gemensamma kommunikationsinsatser för att öka Svenska kyrkans synlighet som kyrka. Genom att berätta om vad kyrkan är och gör och komplettera församlingarnas lokala kommunikationsarbete ökar församlingarnas möjlighet att bygga relation till fler människor. Likaså stödjer detta församlingarnas förmåga att vara en röst i samhället och balansera de bilder av Svenska kyrkan, inte sällan felaktiga, som framställs i media. Kyrkostyrelsen avsätter 20, 15 och 10 miljoner kronor för åren 2023–2025.

Hur väl en ung människa känner till Svenska kyrkans samhällsengagemang och möjligheten till ideellt engagemang och gemenskap i Svenska kyrkans församlingar, kan påverka både viljan att stanna kvar som medlem och viljan att döpa sina barn i framtiden. Om den digitala kommunikationen stärks ökar tillgängligheten inte minst för den yngre generationen. Den nationella nivån behöver särskilt stödja stift och församlingar för att nå den snabbt växande grupp av människor, inte minst barn och unga, som saknar upparbetad eller nära relation till kyrkan.

Svenska kyrkans närvaro och synlighet som kyrka kan även påverka engagemanget för Act Svenska kyrkans verksamhet positivt samt stärka kompetensförsörjningen i Svenska kyrkan.

Kyrkostyrelsen har på längre sikt för avsikt att studera genomslaget och konsekvenserna av programmet för lärande och undervisning som kyrkostyrelsen initierade för några år sedan. Programmet börjar få fäste i stiftet, men kan och behöver få ökad betydelse i församlingarna.

När det gäller Svenska kyrkans psalmskatt finns utmaningar av tillgänglighetskaraktär för kyrkostyrelsen att lösa. Dessa handlar om rättighetsfrågor och hur en långsiktig tillgänglighet ska se ut för i framtiden. Detta arbete kommer att pågå de närmaste tio åren.

6.2 Målbild 2

År 2030 finns ett stärkt engagemang i Svenska kyrkan för ett hållbart samhälle i Sverige och i världen.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Företräderskap* och *Stöd till stiftens för utveckling av församlinglivet*.

Alla människor är skapade till Guds avbild med rättigheter och behov av delaktighet. Kyrkostyrelsen tar tillsammans med ärkebiskopen och övriga biskopar ansvar för Svenska kyrkans företräderskap och deltar i samhällssamtalet inom flera områden, bland annat om existentiell hälsa och andlighet. Kyrkostyrelsen ansvarar för samtal med regering, myndigheter och internationella organ genom bland annat medverkan i statliga utredningar, remissvar samt genom nationell och internationell samverkan med andra civilsamhällesorganisationer.

Svenska kyrkan är genom sina företrädare, sina många medlemmar och breda verksamhet en betydelsefull aktör i civilsamhället och en profetisk röst i det offentliga samtalet och kan därför påverka beslutsfattare för en hållbar samhällsutveckling och hur Sveriges roll i världen bör utformas. Ett teologiskt grundat och motiverat företräderskap behöver stärkas utifrån de fyra hållbarhetsdimensionerna och trossamfundets förutsättningar och en konkret dialog med regering, myndigheter och andra samhällsaktörer fördjupas.

Kyrkostyrelsen har också ansvar att företräda trossamfundet gentemot samhällets beslutsfattare i för trossamfundet centrala och prioriterade förutsättningsfrågor.

Här följer några större strategiska insatser som kyrkostyrelsen planerar under perioden 2023–2025.

Ekumenik och interreligiös dialog

Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och har en kallelse till kyrkans enhet, mänsklighetens gemenskap och världens helande, samt att söka Guds tilltal i mötet med varje människa oavsett religiös tradition, som det uttrycks i kyrkoordningen.

Några av de stora samhällsutmaningarna är de klyftor som finns mellan olika grupper av människor i samhället idag och ett växande hot mot demokratin. Religionsdialog utgör en förutsättning för ökad integration. Kyrkostyrelsen arbetar i partnerskap med andra trossamfund, europeiska och globala ekumeniska organisationer och allianser samt med andra samarbetspartner för tro, mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokrati, religionsfrihet och fred. Samarbetet för att stödja människor på flykt är av stor betydelse, både genom konkret stöd till de människor som lever i utsatthet och genom att vara en gemensam stark röst i opinionsbildning och lyfta frågor internationellt samt påverka beslutsfattare.

Svenska kyrkan ser behov av att tillsammans med de lutherska kyrkorna i Skandinavien reformera de ekumeniska organisationernas struktur, arbetssätt, programverksamhet och finansiering på kort och lång sikt, för en ändamålsenlig och hållbar samverkan i framtiden. Kyrkostyrelsen kommer att under planeringsperioden överväga hur de ekonomiska anslagen till partnerorganisationer i den ekumeniska rörelsen och de lutherska minoritetskyrkorna i Sverige kan sänkas.

Under 2023 genomförs både Lutherska världsförbundets generalförsamling och Europeiska kyrkokonferensens generalförsamling vid två olika tillfällen, och kommande år 2024 genomför ACT-alliansen sin globala generalförsamling. Vidare planeras tillsammans med Kyrkornas världsråd och Sveriges kristna råd för ett högtidligt hållande 2025 av det ekumeniska mötet i Stockholm 1925. År 2025 är det även 1 700

Internationell mission och diakoni

Det internationella långsiktiga utvecklingssamarbetet och de humanitära insatserna inom Act Svenska kyrkan ska fortsätta att utvecklas och bidra till att människor själva får makt att forma sina liv och skapa en hållbar utveckling. Den internationella verksamheten genomförs i land- och regionprogram, humanitära program samt i program för global policydialog. Act Svenska kyrkan arbetar alltid tillsammans med lokala, regionala eller internationella aktörer, vilket är en förutsättning för miljöanpassad kunskap, relevans och måluppfyllelse i programmen. Den tematiska profilen kommer fortsatt att vara genusrättvisa, teologisk utbildning, religiösa aktörers betydelse i utvecklingssamarbetet samt lokalbaserat psykosocialt stöd i det humanitära arbetet.

Det minskade demokratiska utrymmet i många programländer märks genom att det påverkar partnerorganisationers möjligheter att verka. Även de hot som många civilsamhällesorganisationer utsätts för är djupt oroande. Act Svenska kyrkan stödjer de partner som är utsatta genom att lyfta fram fakta och bedriva opinionsbildning internationellt, samt genom att ge stöd till de demokratiska organisationer som verkar i dessa miljöer.

Närvaron av utsända lokala medarbetare kommer att öka i programländerna, om inte pandemin som fortfarande pågår i andra delar av världen eller andra faktorer försvårar möjligheten. Närvaro av utsända medarbetare i programländer och regioner har stor betydelse för dialog och samarbete med aktuella partner och för att utveckla och följa upp verksamheten. Det gör det också möjligt att i nära kontakt med ambassader och andra givare nå den finansiering som finns lokalt och regionalt. Närvaron av medarbetare på plats bidrar även till kommunikation, inspiration och engagemang i Sverige. Parallellt kommer antalet anställda i den internationella verksamheten på kyrkokansliet i Sverige att minska.

Med mer personal lokalt i programländer och ett minskat resande från programansvariga som arbetar i Sverige kommer klimatavtrycket på sikt också att kunna minska, vilket är en målsättning för verksamheten under perioden. Den digitala utvecklingen har påskyndats under pandemin och delar av arbetet kommer även framöver att genomföras mer digitalt. Detta gäller exempelvis möten och seminarier, såväl i Sverige som internationellt.

För att även i fortsättningen kunna genomföra internationell mission och diakoni sker fortsatt satsning på att öka kännedom om Act Svenska kyrkans arbete. Act Svenska kyrkan fortsätter att verka för ökad institutionell finansiering och för fortsatt engagemang och insamling till den internationella verksamheten.

Under 2022 ville regeringen finansiera en del av mottagandet av skyddsökande från Ukraina genom att göra avräkningar från biståndsbudgeten på drygt 9 miljarder kronor, vilket skulle leda till en 39-procentig neddragning av redan beslutade anslag till Act Svenska kyrkan. Efter samlade påtryckningar från biståndsorganisationer i Sverige blir avräkningen 10 procent. Neddragningen kommer att drabba de människor som lever i de mest utsatta situationerna i världen, samtidigt som Rysslands anfallskrig mot Ukraina riskerar att orsaka ytterligare hunger och svält genom att leveranser av livsmedel minskar från dessa länder. Den utveckling i världen som bidrar till att människor tvingas fly är oviss och orosmolnen inför framtiden hopar sig. Kyrkostyrelsen menar att Svenska kyrkan måste agera ansvarsfullt och i solidaritet med Svenska kyrkans samverkanspartner upprätthålla de planerade projektstöd och pro-

gram som redan pågår samt de humanitära insatser som ACT-alliansen bedriver. Därför föreslår kyrkostyrelsen att 45 miljoner kronor per år under 2023 och 2024 ställs till kyrkostyrelsens förfogande för att kunna användas inom Act Svenska kyrkan om annan finansiering saknas.

Färdplan för klimatet

Det övergripande målet med *Färdplan för klimatet* är att hela Svenska kyrkan ska vara klimatneutral år 2030 och inte bidra till den globala uppvärmningen. De ekonomiska medel som kyrkostyrelsen hittills anslagit, fördelat och som nu används i stift och församlingar innebär ett stöd för personella resurser och ett finansiellt stöd för projekt inom färdplanens områden, exempelvis produktion av förnybar el, minskade transporter och resor, investeringar samt skog- och markförvaltning.

För att uppnå effektmålet till 2030 är en minskning av Svenska kyrkans egna utsläpp av största vikt framåt. Det gäller särskilt utfasning av fossila bränslen, inte bara i byggnader och krematorier utan även när det gäller resor och transporter.

Arbetet med första etappen av Svenska kyrkans färdplan pågår till och med 2023. Under 2022 bereds målen för etapp två som planeras pågå under åren 2024–2027. Beredningen sker med bred delaktighet från stiftens medarbetare och förtroendevalda för att dra nytta av den samlade kompetensen. Behoven under etapp två kommer främst att vara riktade insatser så att det som utvecklats under första etappen sprids och kommer till nytta. Men det är också värdefullt med utrymme för ytterligare utveckling i den fortsatta färden mot kunskap, klimatneutralitet och klimaträttvisa. Samordning av insatser och samverkan mellan stiftet har varit framgångsfaktorer under första etappen och fortsatt samordning och samverkan förutsätts leda till fortsatt utväxling av insatserna i nästa fas. Konsekvenser för verksamheten med eventuella resursförstärkningar kommer att redovisas inom ramen för kommande skrivelser om verksamhet och ekonomi.

Svenska kyrkan i civilförsvaret

Svenska kyrkan har en grundförmåga i krisberedskap genom sitt dagliga arbete och har flera tydligt utpekade lagstadgade ansvar i det svenska totalförsvaret och ansvar och roller av annan karaktär knutna till kyrkans grunduppdrag. Det finns dock behov av att stärka och utveckla Svenska kyrkans förmåga till ansvarstagande vid höjd beredskap och krig samt relatera utvecklingen till statsmaktens pågående arbete med återuppbyggnad av totalförsvaret.

Kyrkostyrelsen har därför initierat ett systematiskt utvecklingsarbete för att stärka befintliga strukturer fram till 2025. Det är också angeläget att skapa nya arbetssätt och en organisation som gör att det offentliga samhället enkelt kan identifiera kontaktpunkter inom Svenska kyrkan. Likaså säkra att Svenska kyrkan ska kunna utföra den grundläggande uppgiften under alla förhållanden. Ett arbete pågår också sedan en tid tillbaka för att utreda förutsättningarna för ett nytt gravtjänstreglemente.

Med anledning av säkerhetsläget i Europa bör utvecklingen ske tidigare än planerat och arbetet koncentreras därför till åren 2022–2023.

År 2030 finns effektiv styrning, förvaltning och administration i Svenska kyrkan, så att församlingarna kan fullgöra sitt grundläggande uppdrag.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Stöd till stiftet för utveckling av församlingarnas liv, Stöd till god förvaltning* samt *Inomkyrklig reglering*.

Människors längtan efter gemenskap och att fira gudstjänst och be tillsammans har inneburit att digitala former utvecklats och nya forum etablerats i församlingarna under åren av pandemi. Kyrkostyrelsen vill hålla i denna positiva utveckling av bredare samverkan och digitalisering inom Svenska kyrkan som påskyndats av pandemin. Samverkan och digitalisering handlar både om gemensamma redskap för kärnverksamheten och för gemensamma administrativa arbetssätt för att underlätta arbetet i församlingar och stift. Digitala arbetssätt kan exempelvis förenkla möjligheten för människor att boka kyrkliga handlingar, att vidta medlemsvårdande insatser samt kommunicera med barn och unga. För att kunna verka rikstäckande för ett hållbart kyrkoliv och samtidigt hushålla med de samlade ekonomiska resurserna krävs samverkan och gemensamma lösningar. Den digitala utvecklingen i resten av samhället innebär också höga krav på en utvecklad it-miljö i Svenska kyrkan för att kunna fungera väl som trossamfund.

Allt fler församlingar inser att samverkan är viktig och säker för att minska sårbarhet, inte minst vad gäller minimering av risker och ökad förmåga att upprätthålla informationssäkerhet. Denna utmaning hanteras bäst genom den kompetens och kvalitet som kan upprätthållas i gemensamma lösningar och system. Den ökade digitaliseringen med mindre resande och fler digitala möten bidrar också till ökad ekologisk hållbarhet och minskad miljöbelastning.

Även om Svenska kyrkan förstärker den administrativa samverkan kommer församlingar och pastorat även fortsättningsvis att styra verksamhetens inriktning lokalt och rekrytera och ansvara för sin personal och deras insatser.

Här följer några större strategiska insatser som kyrkostyrelsen planerar under perioden 2023–2025.

Informationssäkerhet

De säkerhetslösningar som finns i många församlingar och pastorat idag för att skydda känslig information, säkra tillgänglighet för behöriga, och efterlevnaden av EU:s dataskyddsförordning är mycket resurskrävande och samtidigt inte tillfredsställande. I en tid när behoven av informationssäkerhet ökar stadigt skulle riskerna för dataintrång minska med färre leverantörer i Svenska kyrkan.

Informationssäkerhet och skydd mot cyberangrepp är sedan många år en del av den nationella nivåns ordinarie verksamhet. En rad tekniska skyddsåtgärder och arbetsprocesser finns på plats för att skydda information, samt upptäcka och motverka cyberangrepp. Externa granskningar inom området genomförs återkommande.

Med anledning av det förändrade säkerhetsläget finns anledning att ta frågan på än mer allvar än tidigare. Den största planerade åtgärden som bidrar till höjd informationssäkerhet utgörs av det nya kyrknätet. För den enskilda församlingen är fortsatt anslutning även till andra nationella tjänster såsom gemensam it-plattform, Microsoft 365 och Public 360 viktiga steg för förbättrat skydd. Den nationella nivåns resurser och tillgång till kompetens kring skydd av information är väsentligt större än den en-

skilda församlingens och kommer hela Svenska kyrkan till del via anslutning till nationella tjänster. Ambitionerna i det systematiska informationssäkerhetsarbetet avseende hot, sårbarhets- och riskanalys, informationsklassning, kravställning och uppföljning av åtgärder kommer att höjas ytterligare under planeringsperioden.

Ett nytt kyrkobokföringssystem kommer att utvecklas och även där är säkerhetsfrågorna centrala.

Samverkan och digitalisering

Kyrkostyrelsen vill ta fortsatt ansvar för att stödja stiftet genom att etablera gemensamma digitala redskap för kärnverksamheten och stödja församlingar och pastorat på administrationsområdet. Samverkan och digitalisering är centralt för att kunna bedriva ett kvalitativt, likvärdigt, kostnadseffektivt och långsiktigt rikstäckande hållbart kyrkoliv. Rutiner ska utföras professionellt och kvalitetssäkrat även om förutsättningar och villkor är olika i församlingarna.

Ett exempel på område som har stor ekonomisk och klimatmässig potential är samverkan vid inköp. Idag finns 107 upphandlade avtal i en inköpskatalog som garanterar lågt pris och de klimatmässigt och miljömässigt bästa leverantörer som också skriver under Svenska kyrkans uppförandekod. Kunskap om samverkan vid inköp behöver höjas och användning av ramavtal öka. Detta är något som bör ske i samverkan mellan stift och församlingar och pastorat för att Svenska kyrkan ska kunna bli klimatneutral 2030 och samtidigt sänka kostnaderna.

Kyrkostyrelsens färdplan för samverkan och digitalisering innehöll åtta prioriterade områden, varav de fem första utgör Svenska kyrkans gemensamma digitala infrastruktur.

Grundläggande digital infrastruktur

Målet är att kyrkostyrelsen tillhandahåller en grundläggande infrastruktur: en gemensam it-plattform för Svenska kyrkan, med nätverk inklusive wifi och digitala verktyg för varje arbetsplats (Microsoft 365, Public 360 samt elektroniskt arkiv). Kyrkostyrelsens utgångspunkt är att uppbyggnaden av systemen finansieras av det gemensamma kapitalet, medan driften från och med 2025 finansieras gemensamt. Kyrkostyrelsen avser att återkomma till kyrkomötet 2023, med förslag till konstruktion, efter remittering.

Svenska kyrkans löneservice

Efter beslut i kyrkomötet 2019 etablerades Svenska kyrkans löneservice och invigdes i maj 2021. I Svenska kyrkans löneservice samlas kunskap om lagar, förordningar och kollektivavtal och utformningen bygger på en hög grad av digitalisering. Det gemensamma arbetssättet ger en minskad sårbarhet då alla löner och arvoden hanteras lika, vilket minskar personberoenden vid medarbetares sjukdom eller ledighet. Sammantaget bidrar detta till hög kvalitet och säkerställer att utbetalning av löner och arvoden sker i rätt tid.

Svenska kyrkans löneservice finansieras initialt som en betaltjänst. Ju fler som ansluter sig, desto lägre blir kostnaden per lönespecifikation för Svenska kyrkan. Det pris Svenska kyrkans löneservice kommer att kunna ta per specifikation är väsentligt lägre än dagens kostnader i stiftens och församlingarnas servicebyråer. Mängden heltidsarbete med lönehandläggning, vilket inte är lika med mängden medarbetare, har beräknats kunna minska för hela Svenska kyrkan från motsvarande ungefär 200 heltidstjänster till ungefär 60 heltidstjänster om alla församlingar och pastorat ansluter sig.

2021 års kyrkomöte gav kyrkostyrelsen i uppdrag att genomföra en undersökning och analysera förutsättningarna för en gemensam ekonomiservice i Svenska kyrkan samt återkomma till årets kyrkomöte med förslag. I utredningen som genomförts framkom att ekonomiservicetjänsten är värd att sträva efter. Därför bör en ekonomiservice etableras så snart som möjligt inom målperioden till 2030. Kyrkostyrelsen föreslår att Svenska kyrkans ekonomiservice etableras med den nationella nivån som huvudman och att både volymtjänster och kvalificerat stöd erbjuds. Befintliga servicebyråers kompetens bör tillvaratas, men med inriktning att på sikt minska antalet leverantörorter i Sverige. En sammanfattning av utredningen presenteras i bilaga 2.

Syftet med en gemensam ekonomiservice är att det ska leda till jämn och hög kvalitet, ekonomisk hållbarhet och minskad sårbarhet för Svenska kyrkan i sin helhet. Det verksamhetsinriktade och strategiska ansvaret för församlingens ekonomi kommer alltid att kvarstå i församlingarna.

Mot bakgrund av utredningen föreslår kyrkostyrelsen att Svenska kyrkans ekonomiservice etableras. Utformningen av denna service blir föremål för en förstudie våren 2023. Likaså behöver kyrkostyrelsen med stöd i förstudien utarbeta förslag till finansieringsmodell, som kan föreläggas kyrkomötet.

Att följa medlemmen

Tillsammans med församlingar och stift tar kyrkostyrelsen fram förslag på ett strukturerat arbetssätt med hjälp av ett gemensamt digitalt processtöd för att underlätta för Svenska kyrkans församlingar att följa medlemmen genom livets olika skeden. Den nationella nivån behöver säkra aspekter kring juridik, informationssäkerhet och teknik. I detta arbete ingår även kyrkomötesuppdraget att samordna en nationell dopsättning där ambitionsnivån för arbetet, som är beroende av ekonomiska resurser, ännu inte är fastställd.

Fastigheter och kyrkliga kulturminnen

Den nationella nivån administrerar, förvaltar och utvecklar modellen för fördelning av kyrkoantikvarisk ersättning, i syfte att säkerställa en långsiktig hållbar förvaltning av de kyrkliga kulturminnena. Arbetet innebär också att verka för att det kyrkliga kulturarvet ska ses som, och vara, en angelägenhet och resurs för alla människor. Det är viktigt att utveckla, värna och tillgängliggöra det levande kulturarvet, inte minst för barn och unga.

Under 2024 inträffar en så kallad *kontrollstation*, då staten utvärderar det statliga kyrkoantikvariska bidraget till Svenska kyrkan. Tills dess ska implementering, uppföljning och utvärdering av nu gällande fördelningsmodell för bidraget internt ha genomförts. Det pågår kontinuerliga samtal mellan Svenska kyrkan och företrädare för regering och riksdag om bidragets betydelse. Samtalen intensifieras under den period som bidragets storlek budgeteras och riksdagen fattar beslut.

Under 2023 kommer en utvärdering att genomföras av kyrkostyrelsens arbete med besluten från 2016 års kyrkomöte med anledning av *Gemensamt ansvar – en utredning om fastigheter, kyrkor och utjämningsystem*. Den kommer att omfatta frågor om hur kyrkostyrelsen verkställt beslutet, församlingars och pastorats registrering av sitt fastighetsinnehav samt arbetet med lokalförslagsplaner.

Ett beslut handlar om att det på sikt ska bli möjligt för församlingar och pastorat att ansöka om överlåtelse av en kyrkobyggnad som inte används i församlingen till kyrkostyrelsen. Frågan har visat sig ha en högre grad av komplexitet än vad som kunde förutses under utredningens arbete eller i kyrkomötets behandling av ärendet.

Mot denna bakgrund ser kyrkostyrelsen behov att belysa frågorna i ett bredare perspektiv.

Syftet med lokalförsörjningsplaner är att anpassa fastighetsbeståndet till det faktiska behov som församlingarnas har. Beslut utifrån vilka byggnader som är möjliga att behålla samt vilka som ska betraktas som särskilt skyddsvärda utifrån kulturminnesspekter är viktiga att ta för en långsiktigt hållbar ekonomi. En ansvarsfull fastighetsförvaltning är också en av nycklarna för klimatneutralitet i Svenska kyrkan.

Enbart en tredjedel av alla församlingar och pastorat hade i januari 2022 upprättat en lokalförsörjningsplan enligt den reglering som gäller från 2019. Likaså hade endast en tredjedel av församlingar och pastorat upprättat underhållsplaner.

Svenska kyrkans totala fastighetsinnehav kommer att behöva minska och avvägningar kommer att behöva göras de närmaste åren. Då kyrkobyggnaderna har en särställning och betyder mycket för många människor är det sannolikt att församlingarnas andra fastigheter i första hand kommer att avyttras.

Kyrkostyrelsen kommer att föra dialog med stiftet som i sin tur måste föra samtal med församlingar och pastorat om vikten av lokalförsörjningsplaner.

Den nationella nivåns kanslifestighet från 1978 på Sysslomansgatan i Uppsala är i behov av renovering, vilken ska genomföras under planeringsperioden. I samband med renoveringen kommer huset att byggas om till långsiktigt hållbara lokaler som främjar flexibilitet, kompetensöverföring och samverkan. Huset ska även kunna rymma fler medarbetare än nu, vilket innebär att de hyresavtal som finns idag för andra lokaler som verksamheten använder, kan sägas upp.

7 Ekonomi

7.1 Ekonomiska förutsättningar

De ekonomiska förutsättningarna för kommande treårsperiod är svårbedömda med rådande situation i Europa och världen. Rysslands invasion av Ukraina har medfört rekordhöga priser på energi, som i sin tur skapar prisökning på andra produkter vilket har givit den högsta inflationen på decennier. Den höga inflationen har lett till att flera av världens riksbankers har höjt styrräntan kraftigt i hopp om att dämpa efterfrågan och inflationen. Höga räntor påverkar ekonomin då kostnaderna för hushållen ökar, inte minst för de med stora bostadslån. Högre kostnader för hushållen kan påverka efterfrågan och i förlängningen påverka konjunkturen negativt. Hur långvarig denna utveckling blir är omöjligt att säga men det finns en risk att Sverige och Europa går in i en period av stagflation, det vill säga en tid med hög inflation och negativ tillväxt. Om detta inträffar kommer det att påverka ekonomin för hela Svenska kyrkan.

Budgeten är gjord utifrån den senaste prognosen från Sveriges kommuner och regioner (SKR) som publicerades den 28 april 2022. Prognosen visar att ekonomin påverkas av kriget och sämre tillväxt än tidigare förväntas, trots fortsatt tillväxt. Situationen kan dock förändras snabbt.

Att Svenska kyrkan står inför ekonomiska utmaningar har varit känt länge, med ett sjunkande medlemsantal och ökade kostnader. Förutsättningar för församlingar och pastorat ser olika ut i olika delar av Sverige, där flera har lågt eget kapital och negativa resultat medan andra har stabil ekonomi. Kyrkostyrelsen har tidigt identifierat att de framtida ekonomiska förutsättningarna kommer att bli sämre, vilket kräver åtgärder för att ha en långsiktigt hållbar ekonomi. Ett fokuserat arbete inleddes 2018 med benämningen En ekonomi i balans, vilket har skapat en ekonomisk medvetenhet på den nationella nivån.

En ekonomi i balans innebär att den löpande verksamheten helt finansieras med avgift för gemensam verksamhet, den så kallade sju-öringen. Sju-öringen har varit oförändrad sedan relationsändringen år 2000 och räckte under lång tid till att finansiera verksamhet på den nationella nivån. Under åren har uppdraget växt med tillkommande kyrkomötesuppdrag och kostnader ökat i takt med inflationen, men intäkten har inte utvecklats på motsvarande sätt på grund av medlemsutvecklingen. Det har lett till att drygt 200 miljoner kronor av den löpande verksamheten finansieras av avkastningen från det gemensamma kapitalet som förvaltas på den nationella nivån, vilket inte är hållbart på sikt. En ekonomi i balans betyder att avgiften täcker kostnader för den löpande verksamheten och avkastningen från det gemensamma kapitalet kan i stället användas för tillfälliga strategiska insatser.

Kyrkomötet beslutade 2021 att Svenska kyrkans nationella nivå ska tillhandahålla en för hela Svenska kyrkan gemensam och säker digital infrastruktur. Uppbyggnaden av systemen finansieras av det gemensamma kapitalet, medan driften från och med 2025 finansieras gemensamt.

Tabellen nedan visar hur mycket olika faktorer påverkar intäkter i miljoner kronor. Förändringar i antal tillhöriga och utvecklingen av medlemmarnas kommunalt beskattningsbara inkomster, *kyrkoavgiftsunderlaget*, är därmed centrala faktorer som påverkar intäkten. Om finansmarknaden är instabil under en längre tid påverkar det avkastningen på det gemensamma kapitalet och från prästlönstillgångarna.

Samtliga belopp anges i miljoner kronor, mnkr.

TABELL 1 KÄNSLIGHETSANALYS FINANSIERING

	Förändring av antagande	Ungefärlig effekt (mnkr)
Avgift gemensam verksamhet	1 öre	144
Medlemsandel	1%	10
Avkastning på det gemensamma kapitalet	1%	115

Andra faktorer som kan ha betydelse för verksamheten är förändringar i skattesystemet och politiska beslut kring offentliga bidrag som till exempel Sidabidrag. Insamlingsverksamheten har påverkats av pandemin och budgeten utgår från att kollektor och gåvor ökar under perioden.

7.2 Sammanfattning ekonomi

I detta avsnitt redovisas den totala ekonomin för den nationella nivån för de kommande tre åren i jämförelse med utfall 2021, budget 2022 och föregående Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024.

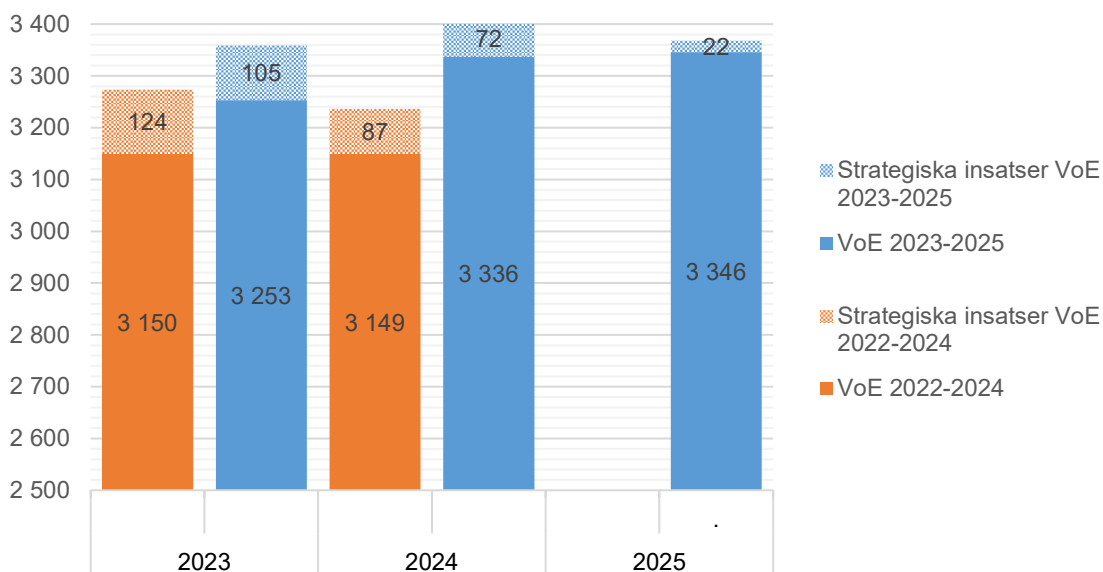
Av de totala kostnaderna på den nationella nivån utgör en övervägande del bidrag till stift, församlingar och pastorat, exempelvis inom ramen för utjämningsystemet och den kyrkoantikvariska ersättningen. Dessa uppgår 2023 till 1 761 miljoner kronor. Andra delar av budgeten avser kostnader som den nationella nivån finansierar till förmån för församlingar och pastorat, till exempel gemensamma systemlösningar.

Sammanlagda kostnads- och planeringsramar för de tre åren är summan av verksamhetens kostnader (tabell 4), kostnader för utjämningsystemet, inklusive kyrkounderhållsbidrag och kyrkoantikvarisk ersättning, KAE, (tabell 5). Sammanlagda ramar framgår av tabellen nedan:

TABELL 2 TOTALA KOSTNADSRAMAR

Belopp i mnkr	2023	2024	2025
Verksamhetens kostnader	1 598	1 640	1 588
Kostnader utjämningsystemet	1 301	1 308	1 320
Kostnader KAE	460	460	460
Totala kostnadsramar	3 359	3 408	3 368

I diagram 1 visas budgeterad kostnad per år i jämförelse med föregående årsplan. Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå anges som VoE.

Diagram 1. Totala kostnader 2023–2025 jämfört med 2022–2024

Kostnader för år 2023 uppgår till 3 359 miljoner kronor, vilket är 85 miljoner kronor högre än tidigare planering i Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024. Kostnadsökningen under perioden finansieras delvis av ökade intäkter. Högre utjämningsbidrag på församlingsnivå än i föregående ram motsvaras av högre intäkt från utjämningsavgifter och bedöms utifrån SKR:s skatteunderlagsprognos. Strategiska insatser för perioden visas i tabell 3.

TABELL 3 STRATEGISKA INSATSER I PLANERINGSPERIODEN

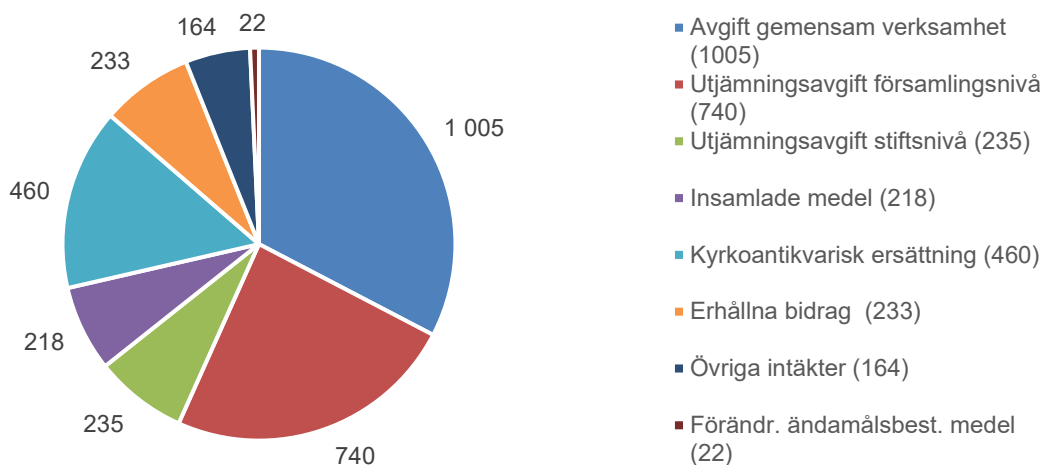
Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Samverkan och digitalisering	-90	-145	-64	-44	-7
Digitalisering av valet	0	0	-5	-8	0
Strategiska kommunikationsinsatser	0	0	-20	-15	-10
Klimatsatsning	-24	-25	-7	0	0
Social hållbarhet	-5	-5	-4	0	0
Försoningsprocess samiska folket	0	-4	-4	-4	-4
Summa	-119	-179	-105	-72	-22

Vissa insatser inom samverkan och digitalisering övergår i förvaltning från och med 2023 och driftkostnader för gemensam nationell nätförbindelse och Microsoft 365 ingår därmed i den löpande verksamheten från år 2023 och framåt. I samverkan och digitalisering ingår arbetet med att följa medlemmen år 2023 och 2024. Åtaganden till det samiska folket omfattar totalt 40 miljoner kronor och sträcker sig över perioden

2022–2031. Dessutom föreslår kyrkostyrelsen att 45 miljoner kronor per år under 2023 och 2024 ställs till kyrkostyrelsens förfogande för att kunna användas inom Act Svenska kyrkan om annan finansiering saknas.

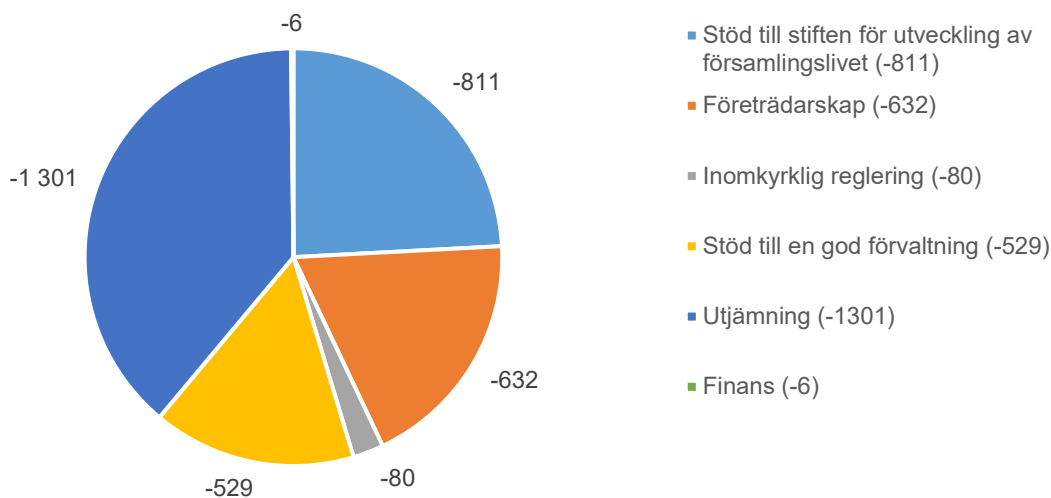
KsSkr 2022:1

Diagram 2. Fördelning av totala intäkter år 2023 exklusive finansnetto

Totala intäkter år 2023 inklusive intäkter från kyrkoantikvarisk ersättning, utjämningsavgifter samt förändring av ändamålsbestämde medel, men exklusive finansnetto uppgår till 3 078 miljoner kronor.

Diagram 3. Totala kostnader år 2023 fördelade per uppdrag

Totala kostnader år 2023 uppgår till 3 359 miljoner kronor.

7.3 Resultaträkning

I tabell 4 redovisas den totala budgeten för den nationella nivån där samtliga intäkter och kostnader ingår, samt jämförelsesiffror från bokslut 2021 och budget 2022.

Intäkter och kostnader för utjämning och kyrkoantikvarisk ersättning (KAE) netto-redovisas på egen rad i resultaträkningen och specificeras i tabell 5.

TABELL 4 RESULTATRÄKNING

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Avgift gemensam verksamhet	983	981	1 005	1 021	1 048
Insamlade medel	158	197	218	243	273
Erhållna bidrag	261	230	233	243	274
Övriga intäkter	180	144	164	188	258
Summa intäkter	1 582	1 551	1 621	1 696	1 852
Utveckl. samarbete/bistånd	-244	-295	-315	-321	-295
Övriga lämnade bidrag	-185	-124	-107	-100	-110
Externa kostnader	-642	-668	-678	-720	-693
Personalkostnader	-466	-476	-484	-484	-478
Avskrivningar	-13	-12	-14	-14	-11
Summa kostnader	-1 551	-1 574	-1 598	-1 640	-1 588
Utjämning och KAE*	-263	-201	-226	-223	-223
VERKSAMHETENS RESULTAT	-232	-224	-203	-166	42
Finansnetto	1 960	447	563	574	603
Kyrkunderhållsbidrag	-100	-100	-100	-100	-100
Förändring ändamålsbest. medel	10	45	22	34	12
Årets resultat	1 638	168	283	342	557

*) KAE och utjämning beskrivs i tabell 5.

Budgeten för åren 2023 och 2024 visar ett negativt verksamhetsresultat. Budgeten för 2025 visar ett positivt verksamhetsresultat, vilket förklaras av ökad intäkt från avgift för gemensam verksamhet, ökad insamling, intäkt för gemensam it-plattform, sänkta kostnadsnivåer inom personal, samt att nivån på strategiska insatser är lägre.

Intäkter

Intäkten från Avgift gemensam verksamhet är högre än tidigare år och ökar. Nivån på intäkten följer framtagna prognos för konjunkturen och medlemmarnas inkomster.

Insamlade medel förväntas bli högre än tidigare år på grund av en ökad insamling inom Act Svenska kyrkan. Under planeringsperioden väntas insamlingen öka med 55 miljoner kronor, framför allt som ett resultat av kännedomssatsningen.

Bidrag från Sida är lägre än tidigare år på grund av lägre nivå av medel till humanitära insatser inom den internationella verksamheten.

Övriga intäkter består till största del av intäkter för användning av den gemensamma digitala infrastrukturen. I övriga intäkter ingår även intäkter för Svenska kyrkans löneservice och dessa intäkter ökar i takt med ökad anslutning till tjänsten.

Kostnader

I kostnader för utvecklingssamarbete/bistånd ingår kyrkostyrelsens förfogandemedel till Act Svenska kyrkan med 45 miljoner kronor 2023 och 2024. Övriga kostnader för utvecklingssamarbete/bistånd är lägre än år 2022 då de inkluderade bidrag till Lutherska världsförbundet för husbyggnadsprojekt i Jerusalem på 30 miljoner kronor.

I övriga lämnade bidrag ingår extra pandemistöd till utlandsförsamlingar år 2023. Av Färdplan för klimatet på sammanlagt 75 miljoner kronor återstår 7 miljoner kronor

som planeras att fördelas till stift och församlingar år 2023. Ekumeniska anslag förväntas sjunka under perioden. Samtidigt ökar anslag till utlandsförsamlingarna i och med övergången till lokalanställd personal.

Externa kostnader består till största del av köpta tjänster och systemkostnader bland annat inom *Samverkan och digitalisering*. Driftskostnader för gemensamt nationellt nät ökar under perioden och beräknas uppgå till 89 miljoner kronor per år från och med 2025. Driftskostnader för Microsoft 365 beräknas till 25–30 miljoner kronor per år från och med 2023. Dessutom finns kostnader för utveckling av nytt kyrkobokföringssystem år 2023 och 2024. Hyra för kansliets lokaler ökar efter renovering. En strategisk kommunikationsinsats planeras år 2023–2025 med 20, 15 och 10 miljoner kronor. Kostnader i samband med kyrkovalet följer en fyra-årscykel och köpta tjänster och kommunikationskostnader är högre under kyrkovaletsåret 2025.

Personalkostnader minskar under planeringsperioden trots att löneökningstakten är högre än tidigare i enlighet med SKR:s prognos från 28 april 2022. Minskade personalkostnader beror främst på neddragningar inom den internationella verksamheten och på att utlandskyrkan har en inriktning om fler lokalanställda.

Utjämnings- och kyrkoantikvarisk ersättning

Utjämningsystemet är underfinansierat med 226 miljoner kronor genom att intäkterna är lägre än kostnaderna. Intäkter 2023 budgeteras till 975 miljoner kronor och kostnader, exklusive kyrkounderhållsbidrag, budgeteras till 1 200 miljoner kronor. Utöver det anslås kyrkounderhållsbidrag på 100 miljoner kronor som finansieras av avkastningen från det gemensamma kapitalet. Den nationella nivån finansierar således 326 miljoner kronor av det totala utjämningsystemet, delvis av det gemensamma kapitalet.

I en framtida krympande ekonomi och med ökade socioekonomiska utmaningar blir betydelsen av utjämningsystemet större för församlingar och pastorat, men finansieringen blir också svårare. En utvärdering av utjämningsystemet och dess finansiering är beslutad av kyrkomötet och ska genomföras 2027. Intäkter och kostnader för utjämningsystemet presenteras i tabell 5.

Det statliga bidraget om 460 miljoner kronor för kyrkoantikvarisk ersättning används till församlingarnas renovering av kyrkobyggnader.

TABELL 5 FÖRKLARING AV UTJÄMNING OCH KAE

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Utjämningsavgifter församlingsnivå	719	728	740	747	754
Utjämningsbidrag församlingsnivå	-815	-824	-835	-842	-849
Resultat församlingsnivå	-96	-96	-95	-95	-95
Utjämningsavgift stiftsnivå	263	260	235	238	238
Utjämningsbidrag stiftsnivå	-430	-365	-365	-365	-365
Resultat stiftsnivå	-167	-105	-131	-128	-128
NETTORESULTAT UTJÄMNING	-263	-201	-226	-223	-223
Intäkter kyrkoantikvarisk ersättning	431	460	460	460	460
Kostnader kyrkoantikvarisk ersättning	-431	-460	-460	-460	-460
Nettoresultat KAE	0	0	0	0	0
Resultat utjämnings- och KAE	-263	-201	-226	-223	-223

KsSkr 2022:1 Prognosen för medlemsintäkter grundar sig på skatteunderlagets utveckling inkomståren 2021–2023 med hänsyn tagen till bedömd medlemsutveckling. Den utgår från SKR:s bedömning i april 2022. Kyrkoavgiftssatserna har antagits ligga kvar på 2022 års nivå.

Finansnetto

Budgerad intäkt från kapitalförvaltningen motsvarar avkastningsmålet på 3 procent över inflationsnivån. Inflationen prognostiserades till 4,5 procent i Riksbankens inflationsprognos från februari 2022, men enligt försiktighetsprincipen budgeteras intäkten utifrån Riksbankens inflationsmål som är 2 procent för hela planeringsperioden.

Kyrkokansliets byggnad, som ägs av det helägda dotterbolaget Svenska Kyrkans Förvaltnings AB, är i behov av renovering. Den tekniska livslängden på installationer börjar nå sitt slut och för att upprätthålla standarden på fastigheten behöver renoveringen genomföras under planeringsperioden. Kanslilokaler kommer samtidigt att anpassas så att den nationella nivåns verksamhet ska kunna inrymmas i egna fastigheter. Utgifterna för renoveringen belastar bolaget, men finansieringen kommer att göras från den nationella nivån inom likviditetsförvaltningen. Framtida kostnader i form av högre hyra kommer att belasta den nationella nivån.

TABELL 6 FINANSFÖRVALTNING

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Övriga intäkter	1	0	0	0	0
Finansnetto	1 960	447	563	574	603
Kostnader	-7	-6	-6	-6	-6
Resultat	1 954	441	557	568	596

7.4 Kassaflödesbudget

Kassaflödesbudgeten, som liknar den kassaflödesanalys som återfinns i årsredovisningen, visar kassaflödet över planeringsperioden. Det är en budget och en bästa uppskattning för att hålla en jämn likviditet under perioden och ger kyrkostyrelsens kapitalförvaltningsråd en möjlighet att planera förvaltningen, då delar av kapitalets avkastning finansierar verksamheten.

TABELL 7 KASSAFLÖDES BUDGET

Belopp i mnkr	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Den löpande verksamheten				
Årets resultat	168	283	342	557
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet				
Avkastning kapitalförvärv återinvesteras	-447	-563	-574	-603
Avskrivningar	12	14	14	11
Övriga poster	-30	-30	-30	-30
Kassaflöde från löpande verksamhet				
Ökning/ minskning av kortfristiga poster	0	0	0	0
Utnyttjad checkräkningskredit	0	0	0	0
Kassaflöde från löpande verksamhet	-297	-296	-248	-65
Investeringsverksamhet				
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-10	-10	-10	-10
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar	-5	-5	-5	-5
Förs. av finansiella anläggningstillgångar	90	310	263	80
Kassaflöde från investeringsverksamhet exkl likv.förv	75	295	248	65
Årets kassaflöde	-222	-1	0	0
Kassa och bank vid årets början disponibelt för nationell nivå	223	1	0	0
Kassa och bank vid årets slut	1	0	0	0

7.5 Eget kapital och mål för eget kapital

Församlingarna i Svenska kyrkan är centrala, där firas gudstjänst, där bedrivs undervisning och där utövas diakoni och mission. För att församlingar och pastorat även i framtiden ska kunna utföra sitt grundläggande uppdrag med minskade ekonomiska resurser är det angeläget att långsiktigt säkra stödet till församlingar och pastorat för tider av nya förutsättningar och behov.

Det nationella egna kapitalet utgör en gemensam resurs för hela trossamfundet och dess avkastning möjliggör såväl resurser till akuta insatser som till strategiska insatser för ett långsiktigt hållbart kyrkoliv. Det egna kapitalet uppgår vid ingången av 2022 till 11,75 miljarder kronor och utgörs till största del av det gemensamma kapitalet.

Kyrkomötet 2021 beslutade att målet för det egna kapitalet ska vara minst 10 miljarder kronor med årlig uppräknings för inflation. Det möjliggör uttag på 200–300 miljoner kronor per år utan att kapitalet minskar, samtidigt som det finns en tydligare beredskap för oförutsedda händelser i Svenska kyrkan eller en kraftig börsnedgång. Avkastningen ska, enligt tidigare beslut, finansiera kyrkunderhållsbidraget om 100 miljoner kronor per år. Därutöver finansierar avkastningen delar av underskottet i utjämningsystemet på över 200 miljoner kronor per år.

TABELL 8 FRITT EGET KAPITAL

Belopp i mnkr	UB 2021	Budget 2022 *	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Fritt eget kapital	11 750	10 084	11 323	11 725	12 291
Lägsta nivå fritt eget kapital	10 000	7 108	10 764	10 979	11 198
Skillnad mot lägsta nivå	1 750	2976	560	746	1 093

*) Budget 2022 är den av kyrkomötet beslutade budgeten.

I det egna kapitalet ingår ännu inte realiserade värdeökningar inom kapitalförvaltningen. Vid bokslut 2021 uppgick de orealiserade värdeökningarna till 4 372 miljoner kronor.

7.6 Ändamålsbestämda medel

Tabell 9 visar beräknade ändamålsbestämda medel per 31 december respektive år.

TABELL 9 ÄNDAMÅLSBESTÄMDA MEDEL

Belopp i mnkr	UB 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Internationell mission och diakoni	150	108	87	54	43
Arbete bland svenskar i andra länder	21	20	19	18	17
Övriga verksamheter	41	40	39	40	40
Utgående balans	212	181	145	111	100

Act Svenska kyrkan planerar en minskad användning av ändamålsbestämda medel mot slutet av planeringsperioden.

8 Ekonomisk plan per uppdrag

8.1 Ekonomisk plan per uppdrag med undernivåer

I tabell 10 visas nettokostnad (kostnader minus externa intäkter) per uppdrag, vilket visar hur mycket avgiften för gemensam verksamhet ska finansiera. Viss verksamhet, såsom Act Svenska kyrkan, finansieras till stor del av externa intäkter och därför är nettokostnaden låg. Resultaträkning för kyrkostyrelsens internationella råd och kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet visas i tabell 12 och 13.

TABELL 10 NETTOKOSTNAD PER UPPDRAG

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet					
Utbildningsinstitutet	-54	-55	-55	-57	-58
Svenska kyrkan i utlandet	-93	-86	-85	-78	-73
Diakonal utveckling, forskning, lärande och undervisning, kulturarv, hållbarhet m.m.	-180	-180	-172	-157	-143
	-327	-321	-313	-292	-274
Företräderskap					
Internationell mission och diakoni	-107	-115	-75	-35	-15
Ks förfogandemedel Act Svenska kyrkan	0	0	-45	-45	0
Ekumenisk samverkan, påverkansarbete m.m.	-74	-66	-70	-71	-79
	-181	-181	-190	-150	-94
Stöd till en god förvaltning					
Gemensamma funktioner	-280	-329	-294	-294	-224
Juridiskt stöd, fastighetsstöd, arkiv m.m.	-51	-63	-77	-92	-66
	-331	-392	-371	-386	-290
Inomkyrklig reglering					
Kyrkovalet	-51	-10	-21	-33	-44
Kyrkans böcker, kyrkomöte, kyrkostyrelse, råd m.m.	-53	-50	-59	-63	-63
	-104	-59	-80	-97	-107
Utjämning och Finans					
Utjämning	-356	-301	-326	-323	-323
Finansförvaltning	1 954	441	557	568	596
	1 599	140	231	245	274

Stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet

Uppdraget avser verksamhetsutveckling inom den grundläggande uppgiften i Sverige och utlandet inom forskning och analys, lärande och undervisning, diakonal utveckling, hållbarhetsfrågor och utbildning för tjänst i Svenska kyrkan.

Kostnaderna för Svenska kyrkans utbildningsinstitut är i nivå med tidigare år.

Svenska kyrkan i utlandet genomför ett antal utredningar för att anpassa verksamhet och kostnader till en ekonomi i balans. Genom den påbörjade inriktningen mot fler lokalanställningar och placering hos ekumeniska samsarbetskyrkor är kostnaden för utsänd personal lägre från och med 2022. Anslag till utlandsförsamlingar är samtidigt högre. År 2022 och 2023 anslås 7,5 miljoner kronor till Svenska kyrkans utlandsförsamlingar för pandemiåtgärder. Fastighetskostnader är lägre än i tidigare planering 2025. En resultaträkning för kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet redovisas i tabell 13.

Kostnader för övrigt stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet är lägre då programmet för *lärande och undervisning* övergår i förvaltning. Kostnader för strategiska insatser minskar också under planeringsperioden. För det stiftsövergripande programmet *Tillit och demokrati* finns 4 miljoner kronor i budget under år 2023. Av *Färdplan för klimatet* på sammanlagt 75 miljoner kronor återstår 7 miljoner kronor som planeras att fördelas till stift och församlingar år 2023. Strategiska kommunikationsinsatser har tillkommit med 45 miljoner kronor i planeringen för treårsperioden. Insatser för att följa medlemmen genomförs år 2022–2024.

För åtaganden till det samiska folket avsätts 4 miljoner kronor per år under en tioårsperiod.

Företräderskap

Uppdraget innefattar ekumenisk samverkan, påverkansarbete och internationell mission och diakoni som samordnas genom Act Svenska kyrkan.

Nettokostnaden för internationell mission och diakoni är lägre än budget 2022 vilket beror på att Lutherska världsförbundets husbyggnadsprojekt i Jerusalem förväntas ha kostnader om 30 miljoner kronor 2022. Kostnaden minskar över planeringsperioden eftersom internationell mission och diakoni förväntas finansieras av externa medel i större utsträckning än tidigare. År 2021 anslogs 26 miljoner kronor till Act Svenska kyrkans arbete för akuta insatser med anledning av pandemin. För 2022 och 2023 har Act Svenska kyrkan beviljats 20 miljoner kronor extra per år. Dessutom tillförs 45 miljoner kronor per år i kyrkostyrelsens förfogandemedel till Act Svenska kyrkan 2023 och 2024. En resultaträkning för kyrkostyrelsens internationella råd redovisas i tabell 12.

I uppdraget ingår stöd till ekumeniska internationella samarbetsorganisationer och samarbetskyrkor med 18 miljoner kronor i lämnade bidrag 2023. En kyrkovalskampanj planeras till valåret 2025.

Stöd till en god förvaltning

Uppdraget omfattar verksamhet som genom samverkan och digitalisering ger verktyg för den grundläggande uppgiften och gemensamma administrativa arbetssätt som möjliggör hållbara och kostnadseffektiva lösningar. Fastighetsförvaltning, arkiv och juridiskt stöd ingår också i stöd till en god förvaltning.

Kostnader för övrigt stöd till en god förvaltning ökar på grund av att utveckling av ett nytt kyrkobokföringssystem planeras under perioden med 10 miljoner kronor 2023 och 20 miljoner kronor 2024. Driftsättning av systemet planeras till efter kyrkovalet 2025.

Inomkyrklig reglering

Uppdraget inkluderar verksamhet för Svenska kyrkans styrorgan och genomförande av kyrkoval. Kvalitetssäkring av Svenska kyrkans gudstjänstböcker, utveckling av kyrkoordningen samt Svenska kyrkans bestämmelser ingår också i uppdraget.

Kostnader för valarbetet varierar i en fyraårscykel. Inför valet år 2025 avsätts 15 miljoner kronor till digitalisering med extra kostnader år 2023 och 2024. Anledningen till att budgeten för valåret 2025 är lägre än kostnader för valet år 2021 är merkostnader på grund av pandemin. I uppdraget ingår kyrkomötets verksamhet där mandatstödet, som varierar i fyraårscyklar, bidrar till den ökade kostnaden under planeringsperioden. Kostnader för kyrkomötet förväntas bli högre än tidigare år då kyrkomötet delvis genomförs digitalt under pandemin.

Arbetet med att utveckla och förnya psalmboken budgeteras med 5 miljoner kronor per år och fortsätter efter planeringsperioden.

Utjämningsystemet

KsSkr 2022:1

Utjämningsystemet är inriktat på att bidra till utjämning av strukturella och ekonomiska olikheter mellan enheter i Svenska kyrkan, för att skapa förutsättningar för så likvärdig verksamhet över hela landet som möjligt. Tabell 5 visar hur stor del av utjämningsystemet som finansieras av den nationella nivån.

Finansförvaltning

Budgeterad intäkt från kapitalförvaltningen motsvarar avkastningsmålet på 3 procent över inflationsnivån. Inflationen prognostiserades till 4,5 procent i Riksbankens inflationsprognos från februari 2022, men enligt försiktighetsprincipen budgeteras intäkten utifrån Riksbankens inflationsmål som är 2 procent för hela planeringsperioden.

8.2 Utbetalningar till stift och församlingar

Utöver utjämningsbidrag och kyrkoantikvarisk ersättning planeras utbetalningar till stift och församlingar för satsningar inom klimat och social hållbarhet.

TABELL 11 UTBETALNINGAR TILL STIFT OCH FÖRSAMLINGAR

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Utjämningsbidrag församlingsnivå	-815	-824	-835	-843	-855
Utjämningsbidrag stiftsnivå	-430	-365	-365	-365	-365
Kyrkounderhållsbidrag	-100	-100	-100	-100	-100
Kyrkoantikvarisk ersättning	-431	-460	-460	-460	-460
Klimatsatsning	-24	-25	-7	0	0
Social hållbarhet	-5	-5	-4	0	0
Totala utbetalningar	-1 804	-1 779	-1 772	-1 768	-1 780

8.3 Sammanfattning ekonomi för kyrkostyrelsens internationella råd och kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet

TABELL 12 RESULTAT KYRKOSTYRELSENS INTERNATIONELLA RÅD

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Insamlade medel	141	177	198	224	253
Erhållna bidrag	208	216	220	229	259
Övriga intäkter	2	2	1	0	0
Förändr. ändamålsbest. medel	-4	42	21	33	11
Summa intäkter	347	437	441	486	523
Utveckl.samarbete/bistånd	-244	-295	-270	-276	-295
Övriga lämnade bidrag	-5	-3	-3	-3	-3
Externa kostnader	-94	-124	-116	-116	-116
Personalkostnader	-111	-131	-127	-126	-124
Avskrivningar	0	0	0	0	0
Summa kostnader	-455	-552	-516	-521	-538
VERKSAMHETENS RESULTAT	-107	-115	-75	-35	-15
Resultat *	-107	-115	-75	-35	-15

*) År 2022 och 2023 finns 20 mnkr extra medel från kyrkostyrelsen med anledning av pandemin.

Intäkter från insamlade medel förväntas bli högre än tidigare år på grund av en ökad insamling inom Act Svenska kyrkan. Under planeringsperioden väntas insamlingen öka med 55 miljoner kronor, framför allt som ett resultat av kännedomssatsningen. Bidrag från Sida är lägre än tidigare år på grund av lägre nivå av Sidamedel till humanitära insatser inom den internationella verksamheten. De totala bidragen till Act Svenska kyrkan väntas dock öka under perioden.

Ökningen av intäkter återspeglas delvis i en ökning av lämnade bidrag under perioden. I posten för lämnade bidrag 2022 ingår Lutherska världsförbundets husbyggnadsprojekt i Jerusalem med 30 miljoner kronor som finansieras med den gemensamma avgiften. Externa kostnader är lägre än budget 2022, men högre än utfall 2021. Personalkostnader minskar under planeringsperioden framför allt eftersom antalet tjänster i Uppsala minskar. Kostnader för de regionala kontor som är under uppbyggnad återfinns under externa kostnader.

Uttaget av de ändamålsbestämda medlen förväntas minska i slutet av planeringsperioden.

TABELL 13 RESULTAT RÅDET FÖR SVENSKA KYRKAN I UTLANDET

Belopp i mnkr	Utfall 2021	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024	RAM 2025
Insamlade medel	10	9	9	9	9
Erhållna bidrag	3	7	7	8	9
Övriga intäkter	4	4	2	2	2
Förändr. ändamålsbest. medel	0	1	1	1	1
Summa intäkter	17	21	19	19	20
Utveckl.samarbete/bistånd	0	0	0	0	0
Övriga lämnade bidrag	-31	-39	-42	-46	-56
Externa kostnader	-19	-15	-13	-11	-10
Personalkostnader	-51	-37	-34	-25	-16
Avskrivningar	-1	-1	-1	-1	-1
Summa kostnader	-102	-93	-90	-83	-84
VERKSAMHETENS RESULTAT	-85	-72	-71	-64	-64
Nationell fastighetsfinansiering	-9	-15	-15	-15	-10
Resultat *	-94	-87	-86	-79	-74

*) År 2022 och 2023 finns 7,5 mnkr extra medel från kyrkostyrelsen med anledning av pandemin.

Insamlade medel är i nivå med tidigare år. Planerade erhållna bidrag ur Stiftelsen Svenska kyrkan i utlandet ökar under perioden för att möta generella kostnadsökningar. Genom den påbörjade inriktningen mot fler lokalanställningar och ekumenisk samverkan är personalkostnader för utsänd personal sänkta från och med 2022 och i stället ökar anslagen till församlingar. År 2022 och 2023 anslås 7,5 miljoner kronor extra till Svenska kyrkans utlandsförsamlingar för pandemiåtgärder.

För att få en långsiktig planering av fastighetskostnader löper dessa över en femårsperiod där de första tre åren ingår i verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025. År 2026 och 2027 finns 12 miljoner kronor per år i planerat underhåll. Totalt för femårsperioden 2023–2027 finns 64 miljoner kronor i budget.

Bilaga 1 Det gemensamma kapitalet – dess betydelse historiskt, idag och i framtiden

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Bakgrund

Vid 2020 års kyrkomöte fick kyrkostyrelsen i uppdrag att till kyrkomötet redovisa en långsiktig strategi för användning av kapitalavkastningen. Kyrkostyrelsen lämnade en redogörelse till kyrkomötet 2021 i skrivelsen Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024. Kyrkomötet beslutade, i enlighet med kyrkostyrelsens förslag, att nivån för det gemensamma kapitalet vid utgången av 2021 skulle vara lägst 10 miljarder kronor. Nivån ska årligen uppräknas med konsumentprisindex.

Genom att fastställa målet för storleken på den nationella nivåns kapital till denna nivå skulle avkastningen från förvaltningen även fortsättningsvis medverka till finansiering av långsiktiga åtaganden. Vid utgången av 2021 var kapitalets storlek, inklusive orealiserad värdeökning, 11,5 miljarder kronor varav 38 procent eller 4,4 miljarder kronor var orealiserade vinster.

Sedan årsskiftet fram till och med den 3 juni har Stockholmsbörsen sjunkit med närmare 21 procent och globala aktier har gått ner 12 procent. Även räntebärande värdepapper har tappat i värde med närmare 6 procent. Detta ger ett resultat på närmare -847 miljoner kronor per 3 juni från årets början. Det motsvarar en procentuell nedgång på 7,4 procent för den totala portföljen.

Kapitalets ursprung samt reglering i kyrkoordningen

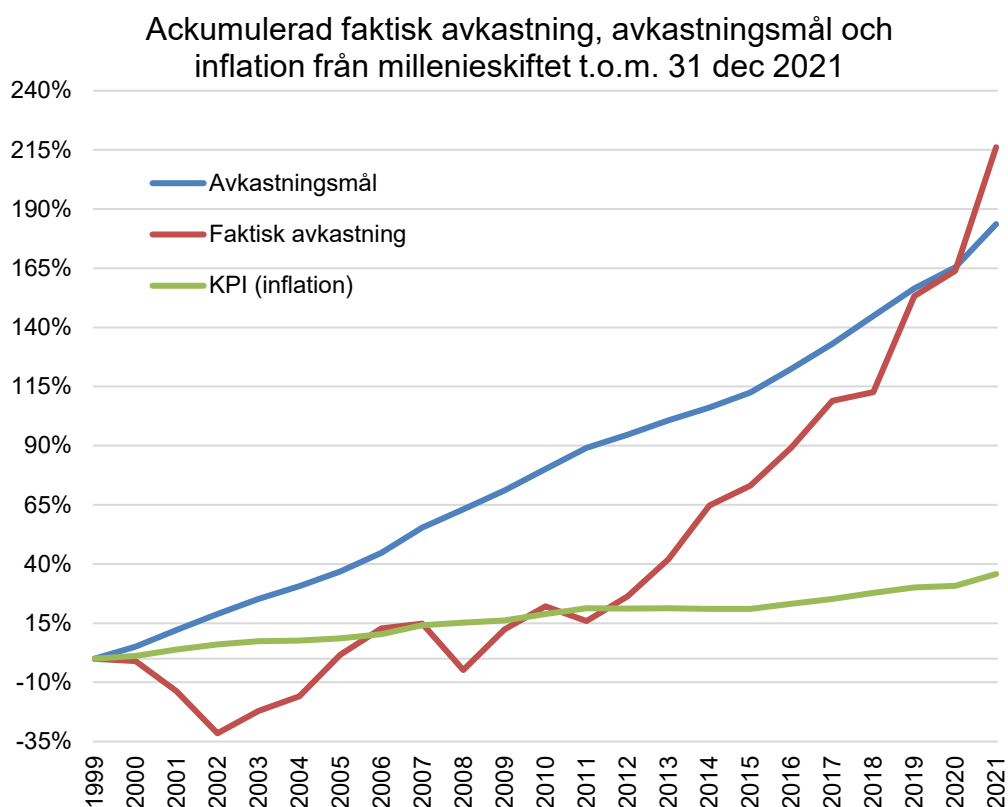
Större delen av kapitalet på den nationella nivån härrör från den statliga kyrkofonden. I samband med relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten år 2000 överfördes 3,2 miljarder kronor från kyrkofonden till Svenska kyrkan.

Bakgrunden till kyrkofonden och dess utveckling under 1900-talet beskrivs i betänkandet *Staten och trossamfundet* och utredningen *Den kyrkliga egendomen* (SOU 1997:47). Kyrkofonden inrättades år 1914 genom att prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastiska boställenas skogsfond fördes samman. Kyrkofonden fick årliga inkomster genom ersättningar från staten. Kyrkofonden skulle från början svara för utjämningsbidrag till pastorat och vissa prästerliga arvoden. 1932 fick fonden ett utökat ansvar för utjämning mellan pastoraten av prästlönekostnader och från år 1952 även för kyrkomusiker. Ansvar för biskoparnas löner tillkom 1936. Sedan 1983 var fondens huvudsakliga funktion att svara för skatteutjämning mellan pastoraten och från 1989 även stiftssamfälligheterna. Kyrkofonden skulle också bekosta den riks-kyrkliga organisationen och andra gemensamma kostnader såsom kostnader för tjänstepensioner för präster. Vid årsskiftet 1999/2000 överfördes medel för de historiska pensionsåtagandena till den nybildade pensionskassan och medel för hänförlig löneskatt till Kammarkollegiet. Återstående belopp, 3,2 miljarder kronor, överfördes till det nybildade trossamfundet.

Kapitalet från kyrkofonden lades samman med kapital från övriga organisationer som kom att ingå i den nationella nivån, bland annat Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet.

Kapitalets betydelse

Under senaste tioårsperioden har värdeökningen på aktier varit stark, där exempelvis 2021 var ett år då aktier avkastade över 30 procent. Avkastningen varierar mellan åren och målet för avkastningen är 3 procent real avkastning (3 procent + inflation) i genomsnitt över en tioårsperiod. Ur ett tjugooårsperspektiv framgår variationerna tydligt och noteras kan att avkastningsmålet nåddes först 2019 då kurvan för målavkastning och kurvan för kapitalets avkastning sammanföll. Avkastningsmålet har också varierat mellan åren och har varit som högst 6 procent och den lägsta nivån är dagens 3 procent real avkastning.

Uttagen har genom åren varit stora. Mellan 2007 och 2015 har kyrkomötet beslutat om utbetalningar på 1,4 miljarder kronor i form av tillfälliga eller riktade församlingsbidrag.

Åren 2017 till 2021 har 500 miljoner kronor betalats ut i kyrkounderhållsbidrag. Sammanlagt har cirka 2 miljarder kronor betalats ut under åren 2007–2021.

I Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024 finns flera strategiska insatser som finansieras av kapitalet enligt tabellerna nedan tillsammans med kyrkunderhållsbidrag och utjämning.

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Satsningar som påverkar planeringsperioden	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024
Digitalisering och samverkan	-116	-102	-79
Lärande och undervisning	-2	0	0
En värld av grannar	-3	0	0
Tillit och demokrati	-5	-4	0
Försoningsprocess samiska folket	-4	-4	-4
Psalmboken	-3	-7	-4
Klimatsatsning	-25	-6	0
Summa	-158	-123	-87

Gemensamt ansvar, utjämningsystemet	Budget 2022	RAM 2023	RAM 2024
Kyrkunderhållsbidrag (KUB)	-100	-100	-100
Netto utjämning församling och stift	-229	-227	-224
Summa	-329	-327	-324

Tabellerna visar vikten av att det finns ett gemensamt kapital som kan användas till gagn för hela Svenska kyrkan. Utan det gemensamma kapitalet hade kyrkostyrelsen inte kunnat ta ansvar för gemensamma lösningar och strategiska insatser till stift och församlingar i den omfattning som skett.

Utgjämningsystemet, som beslutades av 2016 års kyrkomöte och successivt införts till att vara i full drift från 2021, är underfinansierat. På församlingsnivå är underfinansieringen cirka 100 miljoner kronor vilket är hänförligt till diakonibidraget och glesbygdsbidraget på 50 miljoner kronor respektive 45 miljoner kronor. Stiftsbidraget är underfinansierat med cirka 130 miljoner kronor årligen, då bidraget överstiger intäkten av utdelningen från prästlönetillgångarna.

Till detta kommer kyrkunderhållsbidraget på 100 miljoner kronor årligen som enligt beslut i kyrkomötet inledningsvis finansieras av avkastningen från kapitalet.

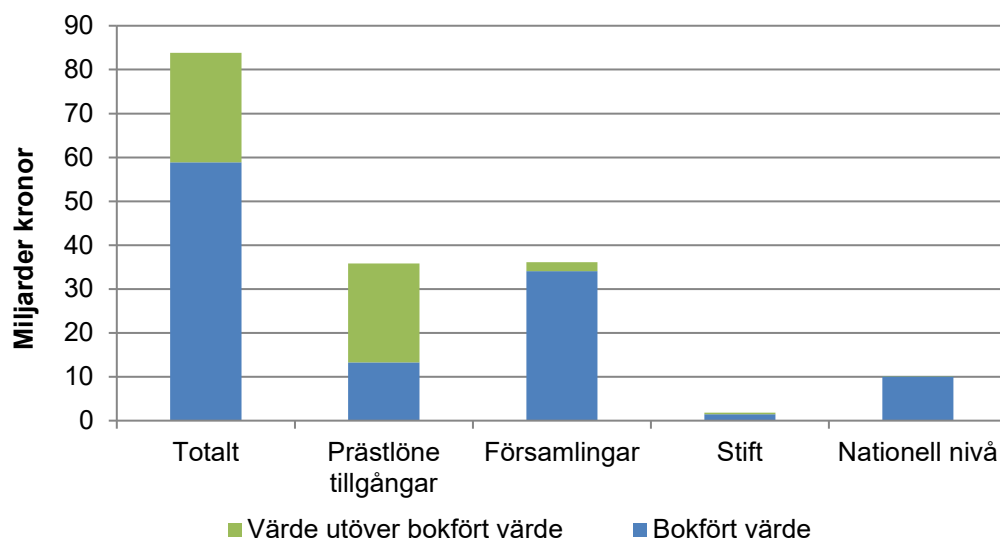
Under 2022–2024 kommer 531 miljoner kronor att användas av kapitalets avkastning, vilket framgår av Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2021–2023.

Svenska kyrkans samlade kapital

(Siffror inom parentes är från 2015)

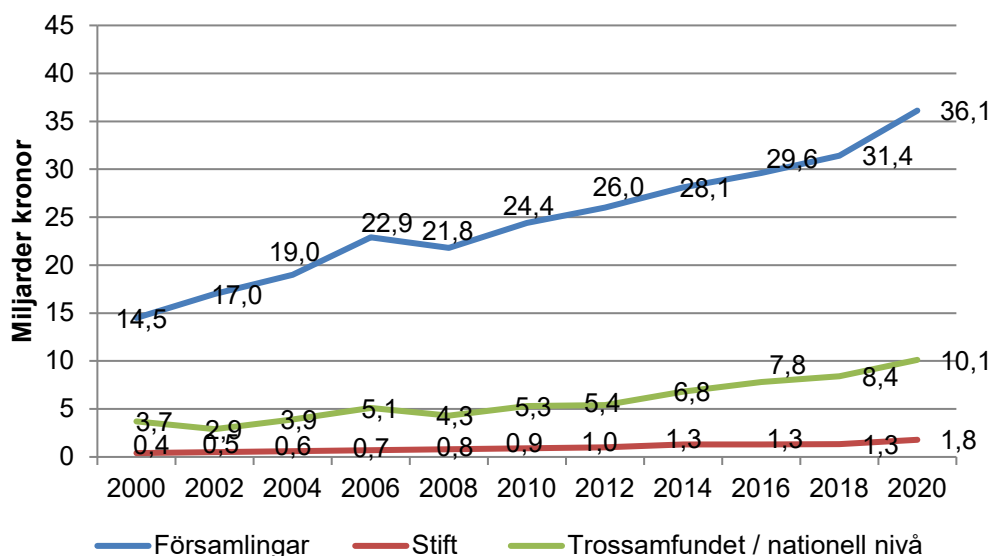
Tillsammans med prästlönetillgångarna (PLT) fanns beräknade marknadsvärden för över 80 (76) miljarder kronor vid ingången av 2021. Delar av kapitalet är skyddat (PLT) och där är avkastningen på kapitalet en finansieringskälla för kyrkolivet och utjämningsystemet, medan andra delar av kapitalet är bundna i bland annat kyrko- byggnader och kyrkogårdar som inte genererar avkastning utan kostar i form av drift och underhåll. Det gemensamma kapitalet som förvaltas på den nationella nivån utgjorde endast 12 procent av det totala kapitalet.

Svenska kyrkans samlade tillgångar (inkl. PLT)

Utvecklingen av kapitalet har varit relativt god sedan år 2000, trots ett flertal finansiella kriser. Vid en första anblick har utvecklingen varit mycket god för församlingar och pastorat samt för den nationella nivån.

Eget kapital marknadsvärde

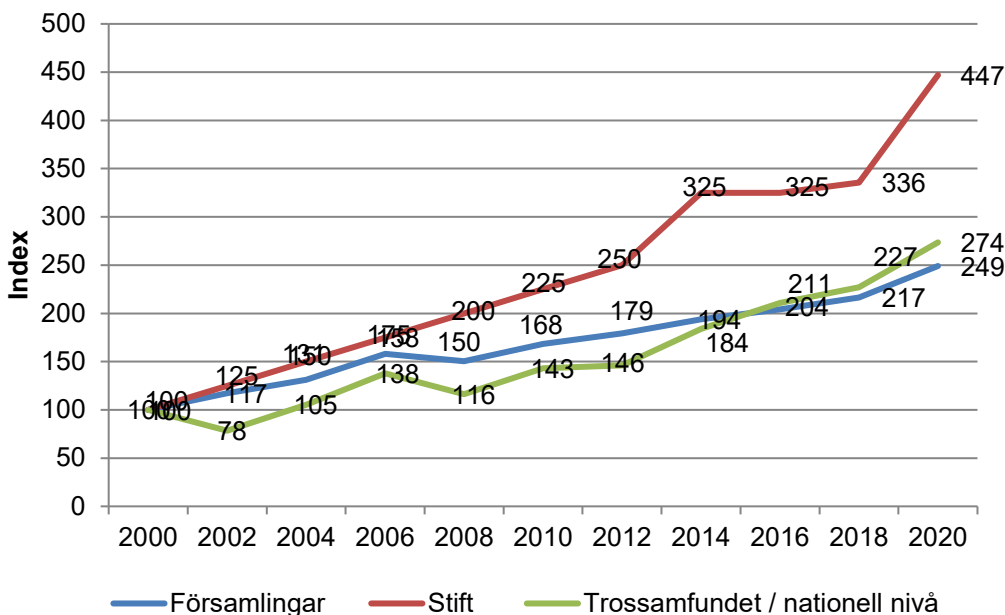

Men ser man på den procentuella utvecklingen har stiften haft den bästa utvecklingen genom åren.

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Eget kapital utveckling

Den nationella nivåns egna kapital utgörs till största del av det gemensamma kapitalet och påverkas kraftigt av variationer på de finansiella marknaderna. Stora utbetalningar har gjorts under åren.

Utmaningar i framtiden och storlek på kapitalet

Svenska kyrkan står inför utmaningar med minskat antal medlemmar och en krympande ekonomi. Medlemsutvecklingen påverkar ekonomin mest och trenden är tydligt nedåtgående. Hänsyn har då inte tagits till oförutsägbara händelser, som drastiskt skulle kunna påverka antal medlemmar. 2021 utträdde 72 000 medlemmar och 12 000 nya medlemmar tillkom, vilket ekonomiskt innebär en minskning med drygt 150 miljoner kronor i kyrkoavgift för Svenska kyrkan.

Arbetet med att hitta effektiva arbetssätt och att minska kostnader kommer att behöva intensifieras inom hela Svenska kyrkan. En del handlar om att hitta gemensamma digitala och administrativa lösningar som bidrar till en effektiv förvaltning för hela kyrkan. För att kunna etablera sådana lösningar krävs stora investeringar för det gemensamma, vilket bara kan genomföras och finansieras av det gemensamma kapitalet på nationell nivå. Under etableringsfas och uppbyggnad till en anslutningsnivå som ger skalfördelar möjliggör avkastningen från kapitalet att kostnaden för Svenska kyrkans enheter kan hållas på en konkurrenskraftig nivå.

Lägsta nivå på det gemensamma kapitalet är sedan utgången av 2021 10 miljarder kronor. Förutsättningar för förvaltning av kapitalet förändrats ständigt. Räntor har efter att under flera år legat på en historiskt låg nivå börjat röra sig uppåt samtidigt som inflationen tagit fart ordentligt. En högre inflation försvårar för förvaltningen att nå avkastningsmålet på 3 procent real avkastning (3 procent + inflation på 2 procent) utan att öka risken med större andel aktier. För att klara avkastningskravet på 5 procent nominellt blir risknivån relativt hög då andelen aktier måste vara stor eftersom räntebärande papper har nästan obefintlig avkastning.

I nedanstående exempel, där fördelningen liknar den som finns idag, med ett förvaltad kapital på 100 kronor krävs det en aktieandel på 60 procent och en avkastning på aktier på 8 procent för att nå avkastningskravet. Detta är bara ett räkneexempel, men det tydliggör den risk som förvaltningen måste ta för att uppnå dagens avkastningskrav. Med ökat risktagande måste det även finnas en medvetenhet och förståelse för framtida nedgångar.

Förvaltad kapital 100 kr. Avkastningskrav 5 % = 5 kr

	Andel	Avkastning %	Avkastning kr
Aktier (fonder)	60 %	8 %	4,8
Räntebärande	30 %	0 %	0
Alternativa placeringar	10 %	5 %	0,5
Total avkastning			5,3

En nedgång på aktiemarknaderna på 30 procent skulle i detta exempel innebära en förlust på 18 kronor, men med ett kapital på 10 miljarder kronor är förlusten närmare 2 miljarder kronor. Risken för nedgångar blir stor med hög andel aktier, men avkastningen blir liten med låg andel aktier.

Om förvaltningen skulle minska risken och andelen aktier till 30 procent, som i exemplet nedan, skulle avkastningsmålet inte nås utan kapitalet skulle urholkas av inflationen och minska i reala termer.

Förvaltad kapital 100 kr. Avkastningskrav 5 % = 5 kr

	Andel	Avkastning %	Avkastning kr
Aktier (fonder)	30 %	8 %	2,4
Räntebärande	50 %	0 %	0
Alternativa placeringar	20 %	5 %	1,0
Total avkastning			3,4

Ett långsiktigt förvaltad kapital måste klara perioder av nedgångar för att kunna hålla en långsiktigt hållbar utveckling. Ett kapital på 11,5 miljarder kronor är ett betydande belopp, men i relation till Svenska kyrkans totala kapital och storlek på omsättning är det en liten reserv. Den årliga intäkten från kyrkoavgiften ligger idag på cirka 14,5 miljarder kronor. Om antalet medlemmar i Svenska kyrkan skulle minska med en tredjedel på kort tid, skulle det gemensamma kapitalet kunna kompensera intäktsbortfallet i två år. Därefter är kapitalet förbrukat. Räknat per medlem utgör det gemensamma kapitalet 1 750 kronor per medlem.

Avkastning av det gemensamma kapitalet kan bidra till att finansiera omställningar och investeringar i hela Svenska kyrkan för att skapa en ekonomiskt hållbar kyrka på sikt. Däremot inte kompensera för intäktsbortfall. Därför är det av stor vikt att kapitalet tillåts växa och att endast en del av avkastningen används varje år och då på en nivå som är långsiktigt hållbar.

De senaste åren och de kommande åren bidrar kapitalet med cirka 200 miljoner kronor per år.

2021 års kyrkomöte fastställde målet för det gemensamma kapitalet till 10 miljarder kronor för att möjliggöra uttag på 200–300 miljoner kronor per år utan att kapitalet minskar, samtidigt som det finns en tydligare beredskap för oförutsedda händelser eller en kraftig börsnedgång.

Strategi för användning av avkastningen

KsSkr 2022:1
Bilaga 1

Utifrån att avkastningen från det gemensamma kapitalet ska finansiera kyrkunderhållsbidraget innebär det att 100 miljoner kronor per år kommer att förbrukas av avkastningen.

Utöver detta behövs avkastning för att finansiera delar av utjämningsystemet som idag är underfinansierat med över 200 miljoner kronor per år.

Gemensamma administrativa lösningar är en stor kostnad som under en överskådlig tid till stora delar finansieras av den nationella nivån till förmån för församlingar och stift. Strategin, som 2021 års kyrkomöte ställde sig bakom, är att använda avkastningen för att klara av finansiering av den nationella nivåns nuvarande uppdrag och uppbyggnad av gemensamma administrativa lösningar.

I ett längre perspektiv är målet att nå en ekonomi i balans, vilket betyder att avgiften för gemensam verksamhet klarar att finansiera all verksamhet på nationell nivå. Det innebär att verksamheten måste prioriteras och kostnadsnivån sänkas. Det innebär också att en plan för den långsiktiga finansieringen av kyrkunderhållsbidraget och utjämningsystemet är en viktig del i det arbetet. En ekonomi i balans är en förutsättning för att ha en beredskap för framtida utmaningar och insatser.

Bilaga 2 Samverkan och digitalisering

Lägesrapport för kyrkostyrelsens färdplan

Kyrkostyrelsens färdplan för samverkan och digitalisering innehöll åtta prioriterade områden, varav de fem första utgör Svenska kyrkans gemensamma digitala infrastruktur.

- Gemensam it-plattform
- Kyrknät (både fast nät och wifi)
- Microsoft 365
- Public 360 (diarium och möteshantering)
- E-arkiv
- Löneservice
- Ekonomiservice
- Att följa medlemmen (kommunikations- och medlemsstrategi)

När det gäller den gemensamma it-plattformen och Microsoft 365 har anslutningen av församlingar, pastorat och stift gått mycket bra och ligger nu över 90 procent. Det bådär gott för säkerheten i systemen och möjligheter att samarbeta över enhetsgränser. Det nya nätet, kyrknätet, kommer att lanseras under hösten 2022. Det är den enskilt viktigaste funktionen för att säkra Svenska kyrkans skyddsvärda uppgifter. Public 360 och e-arkiv är ännu inte lika spritt. Cirka 30 procent av församlingar, pastorat och stift använder dem idag. Ett nytt anslutningsprojekt är etablerat och kommer att arbeta dedikerat med dessa frågor framöver. Löneservice kommer under året att ha anslutit ungefär 30 procent av församlingar, pastorat och stift. I skrivande stund hanterar Svenska kyrkans löneservice över 100 000 lönespecifikationer per år. Ett arbete för att främja församlingars och pastorats möjligheter att följa medlemmen har startat, som en del av ett kyrkomötesuppdrag. Detta arbete sker tillsammans med församlingar och pastorat och beräknas pågå i två år.

Sammanfattning av utredning om Svenska kyrkans ekonomiservice

Kyrkostyrelsen föreslog kyrkomötet 2021 att en gemensam ekonomiservice skulle utredas vidare och att kyrkostyrelsen skulle återkomma till kyrkomötet 2022 med ett beslutsunderlag i ärendet. Syftet med en eventuell gemensam ekonomiservice är att den ska leda till jämn och hög kvalitet, ekonomisk hållbarhet och minskad sårbarhet för Svenska kyrkan i sin helhet.

Utredningens genomförande

90 församlingar och pastorat samt åtta servicebyråer har deltagit i utredningen. Slutsatserna i utredningen bygger på insamlade uppgifter från respondenterna. Urvalet av församlingar och pastorat har baserats på:

- att täcka in samtliga stift
- varierade storlekar på församlingar och pastorat
- representation av olika systemstöd inom ekonomiområdet
- såväl församlingar/pastorat som är anslutna och som inte är anslutna till gemensamt arbetssätt inom ekonomiområdet.

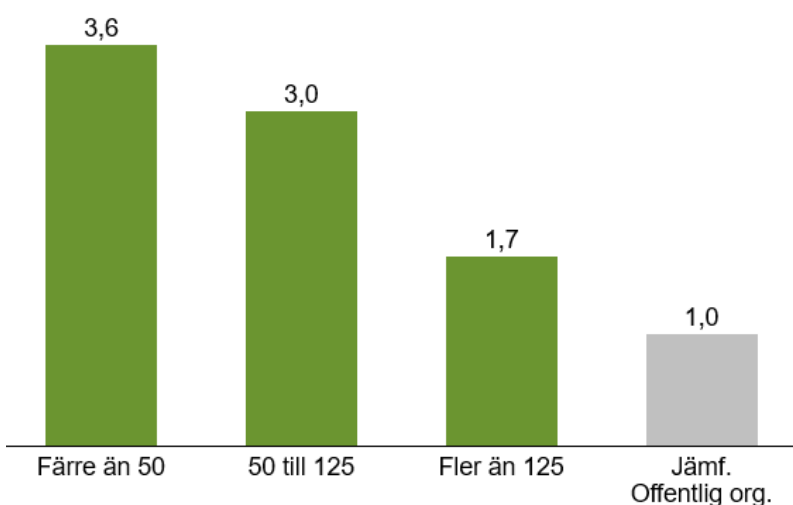
Utredningens slutsatser

Ungefär två tredjedelar av församlingar/pastorat sköter sin ekonomihantering lokalt, medan cirka en tredjedel är ansluten till den nationella nivåns ekonomitjänst (tidigare GAS Ekonomi). Hos dem som sköter ekonomin lokalt finns farhågor för anslutning till en servicebyrå. Det kan handla om rädsla för att bli anonym, begränsad tillgänglighet till support, otydlighet i ansvar och kan kläs i termer av kyrkosyn och minskat självstyre. Dessa farhågor delas inte av dem som är anslutna.

Nackdelar med en decentraliserad ekonomihantering är att den leder till sårbarhet och svårigheter att driva utvecklingsarbete. Uppdelade tjänster/mixtjänster mellan ekonomi och andra uppgifter samt små volymer leder till ökade ställtider. Det stora antalet mixtjänster ger också lägre möjlighet till specialisering och kunskapsför djupning.

Storleksjämförelser

Diagram 1. Antal årsarbetare inom ekonomi

Antalet årsarbetare inom ekonomi jämfört med totalt antal anställda minskar med enhetens storlek.

I Svenska kyrkans största enheter är andelen 1,7 procent ekonomiarbetare av totalt antal anställda. I en offentlig organisation av ungefär motsvarande antal anställda och motsvarande hanterad mängd fakturor utgör ekonomihanteringen cirka 1 procent av totalt antal anställda.

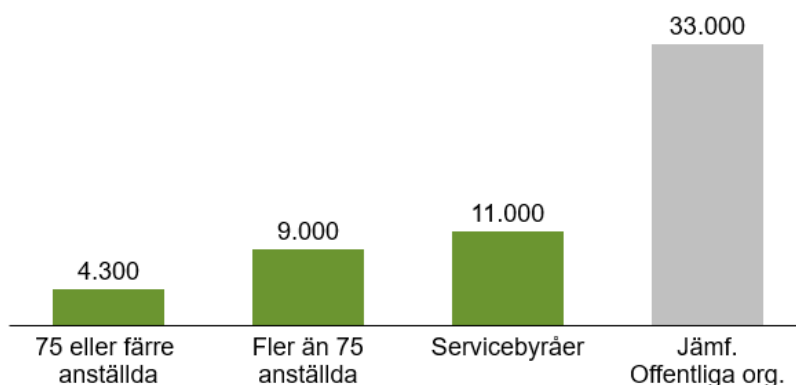
I jämförelse med etablerade shared servicecenters (servicebyråer) utanför Svenska kyrkan är även servicebyråerna inom Svenska kyrkan små. De varierar i storlek från några få till cirka 30 medarbetare. Det finns en potential för ökade stordriftsfördelar genom koncentration av volymer.

Då dagens servicebyråer erbjuder både kvalitativa tjänster och volymtjänster bör även en gemensam ekonomiservice erbjuda de tjänster som erbjuds inom servicebyråernas ekonomihantering idag. Risken är annars ökat antal kontaktytor för anslutna församlingar/pastorat. Dialog och samarbete skulle bli mer omständligt samt riskera att vara ett hinder för församlingar/pastorat som vill ansluta sig till ekonomiservice. En fördel med att hålla ihop leveransen av kvalitativa tjänster och volymtjänster är att servicebyråns medarbetare får en helhetssyn på församlingen/pastoratet.

Volymprocesser

Leverantörsfakturor

Diagram 2. Antal leverantörsfakturor per årsarbetare

Inom Svenska kyrkans församlingar/pastorat hanteras totalt cirka 1 miljon leverantörsfakturor per år av cirka 180 årsarbetare. Detta är den ekonomiprocess som totalt sett tar mest tid inom Svenska kyrkans ekonomihantering. Även de största enheterna inom Svenska kyrkan hanterar få leverantörsfakturor per anställd jämfört med offentliga organ i samma storlek.

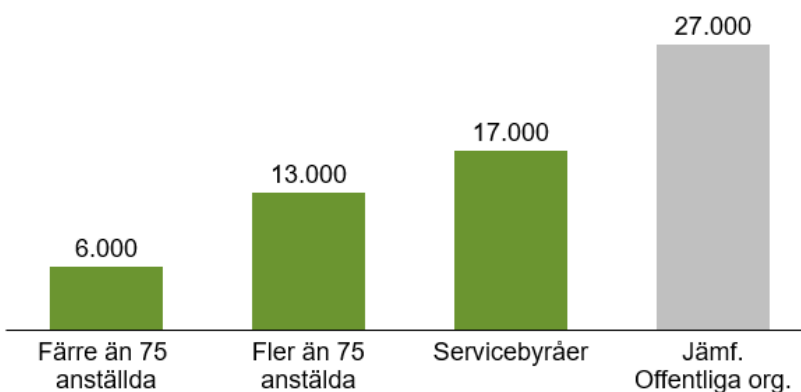
Genom att samla hanteringen av leverantörsfakturor till större volymer, standardisera processer och öka digitaliseringsgraden torde den kunna utföras med mindre tidsåtgång per hanterad faktura.

Digitaliseringsgraden sett till andel e-fakturor är låg inom Svenska kyrkan. Totalt uppskattas 10 procent av leverantörsfakturor utgöras av e-fakturor, vilket kan jämföras med övrig offentlig sektor där det sedan 2019 är krav på leverantörerna att använda e-faktura vid upphandling. Många offentliga organisationer har idag upp mot 80–90 procent e-fakturor. Genom att öka andelen e-fakturor inom Svenska kyrkan, finns väsentlig potential för ökad produktivitet så väl som höjd kvalitet.

Idag har 25 procent av Svenska kyrkans leverantörsfakturor ett lägre fakturabelopp än 500 kronor. Eftersom tidsåtgången för fakturahanteringen är densamma oavsett fakturabelopp, finns stor potential i att sänka det totala antalet fakturor genom att samla inköp.

Kundfakturor

Diagram 3. Antalet kundfakturor per årsarbetare.

Cirka 500 000 kundfakturer är fördelade på församlingar/pastorat samt servicebyråer, vilket gör det svårt att uppnå stordriftsfördelar i hanteringen. I nuvarande ordning är volymerna låga även i större församlingar/pastorat och servicebyråer, jämfört med motsvarande organisationer i offentlig sektor. Merparten av kundfakturerna kommer ifrån gravskötseln och tiden för dessa finns därmed inte med i beräkningarna ovan. Andelen e-fakturer inom kundfakturaflödet är relativt lågt, cirka 10 procent, där en jämförelsegrupp inom offentlig sektor har cirka 30 procent. Vid ökad andel e-fakturer, kan både produktivitet och kvalitet ökas.

Löpande redovisning

I den löpande redovisningen är det stor skillnad mellan större församlingar/pastorat och de mindre i hur ofta bokföring av verifikationer sker. Samtliga större församlingar/pastorat uppger att de bokför några gånger per vecka eller dagligen medan de mindre gör det några gånger per månad.

Det finns ett stort antal transaktioner utifrån manuella bokföringsorder inom Svenska kyrkan. Attest av bokföringsorder sker manuellt på papper i de flesta församlingar/pastorat och en del attesterar dem inte alls. Inom löpande redovisning finns en potential för ökad intern kontroll och kvalitet genom att säkerställa systemstöd för digital attest samt högre produktivitet vid mindre andel manuella underlag och samlad hantering.

Kvalitativa processer

Bokslut och rapportering

Ett standardiserat arbetssätt är en viktig faktor för en effektiv hantering av bokslut, avstämningar, rapporter, anläggningstillgångar och periodiseringar. En förutsättning för standardisering är att tydligt dokumentera bokslutsprocessen med checklistor och ansvarsfördelning. Inom Svenska kyrkan uppger en mindre del av församlingar/pastorat att de helt och hållet har dokumenterat till exempel rutiner/processer, checklistor, ansvarsfördelning, mallar med mera för bokslutsprocessen. Det är en stor skillnad mellan mindre församlingar/pastorat, där knappt hälften uppger att de saknar dokumentation eller delvis har dokumenterat bokslutsprocessen, och större församlingar/pastorat där en majoritet uppger att de helt eller delvis har sådan dokumentation.

I en gemensam ekonomiservice finns potential för att uppnå en mer standardiserad bokslutshantering och därmed högre produktivitet och minskad sårbarhet som minskar personberoende genom att tydligt definiera och dokumentera processer, rutiner, gränssnitt, roller och ansvar; det man brukar kalla för strukturkapital. Den stora mängden mixtjänster i dagens hantering är en utmaning för att kunna uppnå hög produktivitet samt bygga specialistkompetens.

Budgetprocess

I budgetarbetet görs ställningstaganden och bedömningar som kräver kvalificerad ekonomikompetens. De församlingar/pastorat som inte har tillgång till sådan kompetens genom egen personal eller personal i servicebyrå, vänder sig idag till externa aktörer mot betalning. Med en gemensam ekonomiservice kan ändamålsenligt systemstöd, standardiserat arbetssätt och tillgång till specialistkunskap tillgodoses.

Systemförvaltning och leverantörsstyrning

Majoriteten av församlingar/pastorat sköter själva dialogen med systemleverantörer. Det är lättare att få ett bra pris och sätta press på en leverantör vid köp av ekonomisystem för 600 enheter, än om varje enhet för sig gör en beställning.

Kyrkostyrelsens överväganden och förslag

Kyrkostyrelsen föreslår att Svenska kyrkans ekonomiservice etableras

- så snart som möjligt inom målperioden (som sträcker sig till 2030),
- med den nationella nivån som huvudman,
- och att både volymtjänster och kvalificerat stöd erbjuds,
- med tillvaratagande av befintliga servicebyråers kompetens, med inriktning att på sikt minska antalet leverantörsorter i Sverige.

Syftet med en gemensam ekonomiservice är att den ska leda till *jämn och hög kvalitet, ekonomisk hållbarhet och minskad sårbarhet* för Svenska kyrkan i sin helhet.

Starkt bidragande till jämn och hög kvalitet är ett standardiserat utförande. Ett likartat förfarande enligt en bestämd metodik varje gång något utförs ger en förutsägbarhet i kvaliteten i utfallet samtidigt som kvalitet kan byggas in i metodiken. Standardiserat utförande uppnås inom ekonomiservice genom att dokumentera processer, rutiner, gränssnitt, roller och ansvar. Detta omfattar vad som brukar benämnas som strukturkapital.

Det finns idag stor kompetens inom ekonomihantering hos enskilda församlingar/pastorat. Med en gemensam ekonomiservice kan kompetensen inom ekonomihantering på ett bättre sätt delas, föras vidare och tillgängliggöras för många. Med samlade resurser finns större möjligheter till fördjupning och specialisering.

Vid en samlad hantering inom ekonomiservice skapas en överblick över utförda processer. Det blir då lättare att driva automatisering och digitalisering. Den utveckling som behöver göras kan införas på få ställen men tillgängliggöras för många. Alla steg som innebär en automatisering istället för manuell hantering innebär en minskad risk för fel och därmed hög och jämn kvalitet.

En annan potentiell effekt med gemensam ekonomiservice är ökad *ekonomisk hållbarhet*. Besparingar i form av behov av mindre resurser med ekonomiservice innebär en teoretisk besparing. För att realisera dessa besparingsmöjligheter behöver anslutning till ekonomiservice ske vid naturliga avgångar. Om gemensamma resurser utökas samtidigt som lokala resurser inte minskas, finns risk för att kostnaderna istället ökar.

Ekonomihantering utförs av cirka 630 årsarbetare och kostar årligen cirka 420 miljoner kronor. Ekonomiservice uppskattas kunna utföras av 470 årsarbetare och årligen kosta cirka 320 miljoner kronor. Detta innebär en teoretisk övertalighet om 160 årsarbetare och en potentiell besparing på cirka 100 miljoner kronor årligen vid full anslutning.

Därtill kommer en besparingspotential i gemensam förvaltningsstyrning, gemensam upphandling och kravställning. Idag uppskattas systemstödet för ekonomihantering kosta cirka 40 miljoner kronor årligen för Svenska kyrkan.

I jämförelse med att en extern leverantör skulle sköta ekonomihanteringen åt Svenska kyrkan, har en egen ekonomiservice fördelar genom att inomkyrkliga tjänster både är momsbefriade och bör kunna erbjudas till självkostnadspris utan vinstmarginal.

För att uppnå *ekonomisk hållbarhet* med önskad effektivitet är kyrkostyrelsens utgångspunkt att det är önskvärt med hög anslutning, en huvudman, att volymtjänster och kvalificerat stöd hålls samman och att befintlig kompetens tas tillvara i möjligaste mån. Att besluta om ett exakt datum torde vara olämpligt innan en förstudie om etablering av gemensam ekonomiservice är gjord. Kyrkostyrelsen avser därför att starta en förstudie våren 2023. Förstudien bör svara på frågor som exempelvis lämpligt år för etablering och finansieringsmodell.

Bland församlingar/pastorat som idag är anslutna till servicebyrå anges *minskad sårbarhet* som främsta fördel med att ha fått stöd i sin ekonomihantering. Detta var också den största drivkraften vid införande av Statens servicecenter. Svenska kyrkans gemensamma ekonomiservice skulle kunna bidra till en konstant hög tillgänglighet till följd av samlade resurser med gemensamt arbetssätt och delade kunskaper.

Bilaga 3 Omvärldsbeskrivning

Varje tid ställer Svenska kyrkan inför teologiska, ekonomiska och organisatoriska utmaningar som påkallar en kontinuerlig reflektion kring relationen mellan de föränderliga villkoren och den givna kallelsen att i ord och handling förkunna evangelium.

Denna rapport tecknar en bild av de övergripande trender som bedöms vara av särskild betydelse för Svenska kyrkan under den period som täcks in av denna rapport, från 2020 till och med vårvintern 2022. Denna period har starkast präglats av coronapandemins fortsatta konsekvenser, det eskalerande klimathotet och, sedan slutet av februari 2022, av ett kraftigt försämrat säkerhetsläge som ett resultat av den ryska invasionen av Ukraina.

Samtliga dessa händelseutvecklingar tjänar som påtagliga påminnelser om att en klar distinktion mellan globala och nationella trender är svår att upprätthålla. Globala processer blir begripliga genom sina lokala gestaltningar på samma sätt som nationella och lokala sammanhang måste ses som uttryck för globala processer. Genom denna *glokalisering* blir det lokala och det globala olika dimensioner av tillvaron snarare än geografiska bestämmelser.

Ett försämrat säkerhetsläge

Den 24 februari 2022 gick Ryssland till militärt angrepp mot Ukraina. Krigets konsekvenser kommer utan tvivel att bli djupgående och långvariga. Europa är nu skådeplatsen för den allvarligaste väpnade konflikten sedan andra världskriget och hela den europeiska säkerhetsordningen är hotad. Dödstalen stiger dag för dag, städer bombas urskillningslöst och miljoners ukrainare drivs på flykt. Invasionen, som bryter mot FN-stadgan från 1945, har lett omfattande sanktioner mot Ryssland, förflyttning av NATO-trupper samt kraftig militär upprustning i Sverige och andra EU-länder. Invasionen av Ukraina har föregåtts av bland annat Donbasskonflikten i östra Ukraina och den olagliga ryska annekteringen av Krimhalvön 2014.

Utvecklingen är ett led i det gångna decenniets ökade spänningar mellan stormakterna USA, Ryssland och Kina vilka, förutom i Ukraina och Belarus, även kommit till uttryck i bland annat Östersjöområdet,¹ Arktis,² Sydkinesiska sjön och Taiwan.³

De fullständiga konsekvenserna av kriget i Ukraina är ännu okända för oss. Det är dock redan nu uppenbart att det medför ett mer spänt säkerhetsläge och en humanitär katastrof vars följder kommer att vara kännbara i stora delar av världen, inklusive i Sverige, under en lång tid framöver. Civilsamhället, inklusive trossamfund som Svenska kyrkan med en djup förankring i ekumeniska samarbeten, kommer att spela en viktig roll.

Den ökade digitaliseringen av samhället, som påskyndats under pandemin, har in-
neburit ökad sårbarhet i samhället och ställer höga krav på kunskap om risker och cybersäkerhet. Antalet cyberattacker har ökat kraftigt mot organisationer, banker,

---

¹ Se t.ex. <https://svenska.yle.fi/artikel/2021/04/06/risk-for-ny-upptrappning-i-ostra-ukraina-efter-att-ryssland-skickat-tunga-vapen> (hämtat 2021-10-21)

² SIPRI Insights on Peace and Security mars 2021, https://www.sipri.org/sites/default/files/2021-03/sipriinsight2103_arctic_triangle_0.pdf (hämtat 2021-10-21)

³ Se t.ex. <https://svenska.yle.fi/artikel/2021/04/06/risk-for-ny-upptrappning-i-ostra-ukraina-efter-att-ryssland-skickat-tunga-vapen> (hämtat 2021-10-21)

andra företag, regeringar, myndigheter och privatpersoner. I det nya digitala informationslandskapet har även desinformationskampanjer påverkan för stabilitet inom länder och världspolitiken.⁴

Svenska kyrkan är en del av totalförsvaret. Att möta och bearbeta människors existentiella oro och att bidra till hopp är trossamfundens grundläggande uppdrag och utgör ett väsentligt bidrag till samhällets samlade motståndskraft. Svenska kyrkan har därför anledning att noga följa utvecklingen och bereda sig för olika tänkbara konsekvenser.

I mitten på maj beslutade Sverige och Finland att lämna en ansökan om medlemskap i militäralliansen NATO, efter en påskyndad process i respektive land med anledning av Rysslands invasion av Ukraina.

En värld i pandemins grepp

Under senhösten 2019 började coronaviruset, som orsakar en viral luftvägsinfektion kallad covid-19, att spridas i Hubeiprovinserna i Kina. Under de första månaderna av 2020 utvecklades virusspridningen till en regelrätt pandemi med påtagliga globala konsekvenser. Tidiga förhoppningar om att pandemin skulle klinga av efter några månader har kommit på skam och stora delar av världen är vid årsskiftet 2021–2022 fortsatt starkt präglade av pandemin.

Coronapandemin har med skärpa blottat ojämlikheter i det globala nätverk av flöden av materia, information, varor, människor, idéer, energi, som brukar benämnas världssystemet.⁵ Pandemin har också tydliggjort de ofta radikalt skilda livsvillkor som människor inom samma land kan leva under, skillnader som går att knyta till faktorer som socioekonomisk status, generation och etnicitet.

Samtidigt som pandemin blottlägger stora ojämlikheter vittnar strategierna för att bemöta den om en internationell samarbetsförmåga och en mycket snabb teknikutveckling. Den 11 mars 2020 deklarerade Världshälsoorganisationen (WHO) covid-19 som en pandemi och redan den 8 december samma år gavs det första vaccinet mot covid-19.⁶

I början av januari 2022 hade covid-19 skördat drygt 5 440 000 människoliv i världen.⁷ I Sverige är främst dödsfall bland äldre, inte minst inom äldreomsorgen, kraftigt överrepresenterade i statistiken.⁸ Äldreboendens andel av det totala antalet dödsfall i covid-19 i Sverige var i oktober 2020 46 procent.⁹

Den 3 januari 2022 hade 58,3 procent av världens befolkning fått minst en dos av covid-19-vaccin. Men endast 8,5 procent av befolkningen i låginkomstländer har fått

---

⁴ <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-03-18-okade-sakerhetshot-mot-sverige.html>,

<https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.f2735ce171767402ba202/1591164566288/Rapport-Cybersakerhet-Hot-Metoder-Brister.pdf>, (hämtat 2021-10-21)

⁵ Begreppet förknippas särskilt med sociologen Immanuel Wallerstein (1930–2019). Andra kända företrädare för världssystemteorin är Andre Gunder Frank och Samir Amin

⁶ <https://www.ajmc.com/view/a-timeline-of-covid19-developments-in-2020> (hämtat 2021-10-14)

⁷ <https://ourworldindata.org/coronavirus-data> (hämtat 2022-01-03)

⁸ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ny-statistik-over-3000-doda-i-covid-19-fran-aldreboenden> (hämtat 2022-02-03).

⁹ https://www.regeringen.se/4af363/contentassets/a8e708fff5e84279bf11adbd0f78fcc1/internationella-erfarenheter-av-covid-19-i-aldreboenden_webb.pdf (hämtat 2022-02-07).

minst en dos.¹⁰ Den 11 januari 2022 hade 7 439 495 svenskar över 16 år fått minst två doser av covid-19-vaccin vilket motsvarar 82,3 procent.¹¹

De sociopolitiska strategierna för att bekämpa virusutbredningen inkluderar karantän, strängare gränskontroller, utgångsförbud, nedstängningar eller begränsad tillgång till arbetsplatser och skolor, distansarbete, begränsningar av folksamlingars storlek, direktiv för avstånd mellan människor på offentliga platser, kohortvård och vaccinationsbevis. Dessa strategier kompletteras med rekommendationer om hygienåtgärder som frekvent handtvätt, bärande av munskydd på offentliga platser och vistelse hemma även vid lindriga symtom. Dessa sociopolitiska strategier nyttjades delvis i Sverige.

Den svenska "coronastrategin" väckte, i synnerhet i början, internationell uppmärksamhet. Det svenska samhället har, i jämförelse med de flesta europeiska länder, förblivit relativt öppet under pandemin. Strategin sågs till en början som ett attraktivt alternativ till de nedstängningar som på många andra håll ledde till ekonomiska, sociala och psykologiska problem för såväl individer som verksamheter. Men kritiken mot den svenska hanteringen av pandemin växte när dess konsekvenser, räknat i antal sjukdoms- och dödsfall, blev uppenbara. En jämförelse mellan de nordiska länderna i mitten av oktober 2021 visar följande dödstal till följd av covid-19: Finland, 1 112, Norge, 884, Danmark, 2 676, Island, 33 och Sverige 14 926.¹² I jämförelse med övriga Europa är däremot överdödligheten i Sverige relativt låg.¹³

Vid årsskiftet 2021–2022 är pandemin fortsatt pågående men verkningsfulla vaccinationer och löftesrika antivirala läkemedel mot covid-19 ger befogade skäl för en viss optimism om en väg ut ur pandemin.¹⁴

Coronapandemin är en påtaglig påminnelse om hur globaliseringen på ett konkret sätt griper in i lokala livsvärldar, inklusive individuella kroppar. Detta globala fenomen väcker, till synes paradoxalt, ett växande intresse för det lokala. När chartermålen stängs öppnas våra ögon för de rikedomar och upplevelser som finns i den egna närmiljön. Såväl nationalparker och naturreservat som stadsparker och andra grönområden har fått ökade besökstal under pandemin.

Hälften av Sveriges yrkesverksamma har arbetat hemifrån det senaste året och skillnaderna har blivit mycket tydliga mellan olika yrkesgruppers möjligheter och utmaningar under pandemin.¹⁵ Samtidigt har många arbetsplatser genomgått genomgripande förändringar i möteskultur och underlättat för arbete hemifrån.

Det är inte osannolikt att många av dessa förändringar kommer att bli bestående. Enligt en Sifo-undersökning vill fyra av tio svenskar flyga mindre än vad de gjorde före pandemin.¹⁶ Dessa attitydförändringar vittnar om att pandemin erbjudit tillfällen för kollektiv eftertanke. Om de kommer att bestå är däremot en öppen fråga.

¹⁰ https://ourworldindata.org/covid-vaccinations?country=OWID_WRL (hämtat 2022-01-03).

¹¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/statistikdatabaser-och-visualisering/vaccinationsstatistik/statistik-for-vaccination-mot-covid-19/> (hämtat 2022-01-11)

¹² <https://ourworldindata.org/coronavirus-data> (hämtat 2021-10-15)

¹³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_MEXRT_custom_342641/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=7c411664-aa81-460c-aa40-22472512fe8b (hämtat 2022-01-11).

¹⁴ <https://www.nature.com/articles/d41586-021-02783-1> (hämtat 2021-10-15)

¹⁵ <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2021/inledning/> (hämtat 2021-10-27)

¹⁶ <https://via.tt.se/pressmeddelande/ny-sifo-fyra-av-tio-svenskar-vill-flyga-mindre-aven-efter-pandemin?publisherId=3236031&releaseId=3301780> (hämtat 2021-10-15)

Världen befinner sig i en fas av accelererande klimatförändringar, snabb förlust av biologisk mångfald, föroreningar av hav och vattendrag och smältande glaciärer. FN:s klimatpanel IPCC:s (*Intergovernmental Panel on Climate Change*) rapport visar att det är ställt utom tvivel att mänsklig aktivitet orsakar förändringarna, och att det enbart är kraftiga gemensamma åtgärder som kan bromsa utvecklingen.¹⁷ Därtill slår panelen fast att många av de farhågor som tidigare formulerats av forskare redan nu har be-
sannats.¹⁸

Då så kallade *tipping points* (brytpunkter) passeras kan plötsligt oåterkalleliga förändringar försätta hela klimatsystemet i ett nytt tillstånd. Enligt Stockholm Resilience Centre är nu nio av femton identifierade brytpunkter nära att passeras.¹⁹ Samtidigt poängterar forskarna bakom IPCC:s klimatrapport att det ännu inte är för sent att vidta åtgärder för att dämpa klimatförändringarnas konsekvenser.²⁰

Globalt såväl som nationellt och lokalt vidtas en serie åtgärder både för att minska koldioxidutsläppen och för att anpassa samhällen till de förändringar som oundvikligen är att vänta. Detta arbete inkluderar forskning och ett intensivt tekniskt och juridiskt utvecklingsarbete.

De 17 globala mål som ställts upp i Agenda 2030, vilka antogs av världens ledare 2015, syftar till att bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Målen är indelade i ett antal delmål med tillhörande och mätbara indikatorer vilket möjliggör uppföljning och utvärdering av arbetet.²¹ Stora delar av civilsamhället, inklusive trossamfund, mobiliserade inför FN:s klimatkonferens COP26 i Glasgow i november 2021.²²

När konferensen avslutades den 14 november var reaktionerna blandade.²³ Beslut om nya regler för utsläppsmarknaden²⁴ och formuleringar om kol och fossila bränslen finns för första gången med. Detta kan betraktas som en framgång, även om slutformuleringarna urvattnades efter en intervention i sista minuten av Indien och Kina.

Nationella klimatåtaganden som lämnades inför COP26 skulle leda till en uppvärmning på cirka 2,4 grader, det vill säga väl över Parisavtalets mål.²⁵ Förhandlingarna under mötet resulterade i åtaganden som anses kunna begränsa ökningen till

---

¹⁷ <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/> (hämtat 2021-09-18)

¹⁸ https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_Full_Report.pdf (hämtat 2021-10-05)

¹⁹ <https://www.stockholmresilience.org/research/research-news/2019-11-27-time-for-an-emergency-response.html> (hämtat 2021-10-05)

²⁰ DN debatt 2021-10-18, "Sprid inte bilden av att det är för sent att rädda klimatet"

²¹ <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fatigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/> (hämtat 2021-10-06)

²² T.ex. <https://www.scotsman.com/news/environment/cop26-thousands-of-demonstrators-due-to-march-on-glasgow-during-climate-summit-3386888> (hämtat 2021-10-20)

²³ <https://unfccc.int/news/cop26-reaches-consensus-on-key-actions-to-address-climate-change>;
<https://unfccc.int/process-and-meetings/conferences/glasgow-climate-change-conference-october-november-2021/outcomes-of-the-glasgow-climate-change-conference>;
<https://www.nature.com/articles/d41586-021-03431-4> (2021-11-16)

²⁴ <https://www.reuters.com/business/cop/outline-carbon-markets-deal-emerges-un-climate-summit-2021-11-13/>; men som också väckt kritik <https://carbonmarketwatch.org/2021/11/13/cop26-half-baked-carbon-market-rules-fail-to-take-heat-off-the-climate/> (hämtat 2021-11-16)

²⁵ <https://www.carbonbrief.org/analysis-do-cop26-promises-keep-global-warming-below-2c> (2021-11-16)

1,8 grader, och mötet slutade i en uppmaning om skärpta nationella åtaganden för ett 1,5-gradersmål till nästa klimatkonferens redan 2022, COP27 i Egypten.²⁶

Enligt EU:s nya klimatlag, som antogs i juni 2021, ska EU vara klimatneutralt senast 2050.²⁷ År 2030 ska utsläppsnivåerna ha minskat med 55 procent jämfört med 1990. Kritiker menar att lagstiftningen är svag och otillräcklig.²⁸ För att nå EU:s klimatmål behöver investeringar i större utsträckning styras mot hållbara projekt och verksamheter. Under senare år har emellertid stödet för klimatanpassning minskat.²⁹

Förändrad markanvändning, föroreningar och klimatförändringar har lett till att den biologiska mångfalden minskat i snabb takt. I juni 2021 antogs EU:s strategi för biologisk mångfald 2030 vilken syftar till att världens ekosystem återställs, görs motståndskraftiga och skyddas på lämpligt sätt senast 2050. Strategin siktar på att ta itu med de viktigaste drivkrafterna bakom förlusten av biologisk mångfald och fastställa rättsligt bindande mål.³⁰

10 procent av den skogsareal som Svenska kyrkan förvaltar är frivilligt undantagen från brukande. Om den frivilliga avsättningen är i rimlig nivå kan inte enkelt avgöras. Jämförelser med andra aktörers avsättning och internationella mål är svåra att göra. Vid bildande av naturreservat till följd av höga naturvärden så övergår marken till staten, varför det inte längre kommer att synas i statistik över exempelvis Svenska kyrkans skyddade skog. Även internationellt försvåras uppföljningen av länders åtagande i relation till konventionen om biologisk mångfald av skillnader i bland annat naturförhållanden och definitionen av skyddad natur i rapporteringen.³¹

Skogens betydelse för såväl biologisk mångfald, klimat och ekonomi som för människors rekreation, estetiska upplevelser och andliga välbefinnande kan knappast överskattas. Intressekonflikter i relation till markanvändning är inte minst märkbara i Sápmi där traditionella näringar ofta hamnar på kollisionskurs med turism, gruvindustri och skogsägares virkesuttag.³²

Växande humanitära behov

Coronapandemin innebar en ekonomisk nedgång med 5 procent av den globala BNP-tillväxten, Bruttonationalprodukten, 2020.³³ En kombination av klimat- och pandemi-effekter ledde till att 2020 var året då extrem hunger i världen ökade igen, efter att ha

---

²⁶ <https://www.iea.org/commentaries/cop26-climate-pledges-could-help-limit-global-warming-to-1-8-c-but-implementing-them-will-be-the-key>;

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6021 (2021-11-16)

²⁷ <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20210621IPR06627/klimatneutralt-eu-senast-2050-europaparlamentet-godkanner-eu-s-nya-klimatlag> (hämtat 2021-11-16)

²⁸ <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/klimatlag-spikad-eu-ska-vara-klimatneutralt-ar-2050> (hämtat 2021-10-06)

²⁹ <https://www.svenskakyrkan.se/act/nyheter/eus-lander-lever-inte-upp-till-sina-loften-om-klimatanpassning>

³⁰ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20200109STO69929/biodiversity-loss-what-is-causing-it-and-why-is-it-a-concern> (hämtat 2021-10-08)

³¹ <https://haradsallmanningsforbundet.se/wp-content/uploads/2020/10/rapport-sveriges-internationella-ataganden-om-skydd-av-natur.pdf> (hämtat 2021-10-29) <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/jamforande-studie-om-sattet-att-redovisa-skyddad-natur/> (hämtat 2022-04-08)

³² Se t.ex. DN 25 januari 2021, "Samer, turismföretag och miljörelsen kritiserar Sveaskogs avverkningar"

³³ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (hämtat 2021-10-20)

minskat i 22 år. Antalet människor i behov av humanitärt stöd nästan fördubblades.³⁴ Sommaren 2021 var behoven mer än dubbelt så stora som den tillgängliga finansieringen vilket skapade det största humanitära finansieringsgapet någonsin. Act Svenska kyrkan samverkar med andra trossamfund, kyrkliga organisationer och civilsamhällesorganisationer för att möta behoven.

Inte minst saknas pengar för insatser för att bekämpa pandemin. Endast 40 procent av FN:s humanitära appeller för pandemibekämpning är täckta av givarna.³⁵ Detta trots att det internationella biståndet ökade något under 2020 och idag uppgår till den rekordhöga nivån 161,2 miljarder dollar.³⁶ Ökningen motsvarar dock inte på långa vägar de växande behoven och utgör endast 1 procent av det totala nationella stimulanspaket som världens regeringar beslutat om för att möta pandemin.³⁷

Samtidigt har många humanitära insatser försvårats av nedstängningar och andra åtgärder för att bromsa pandemin. Under 2021 har antalet människor som riskerar att drabbas av svält ökat snabbt och i september 2021 gick svält om covid-19 i antalet dödsfall per minut.³⁸ Sex länder var i så kallad hungerkris inför sommaren 2021: Venezuela, Centralafrikanska republiken, Jemen, Sahel, Sudan och Syrien. Sedan dess har även Afghanistan, Sydsudan och Etiopien lagts till listan, där dessutom medelinkomstländer som Sydafrika, Indien och Brasilien drabbats av en kraftig ökning av människor som hungrar.³⁹

Väpnade konflikter och klimatförändringar driver människor på flykt. Flyktingsituationen har kraftigt förvärrats, vilket inte minst ses i vårt närområde där kriget i Ukraina på kort tid tvingat ytterligare miljontals människor på flykt. Redan innan kriget befann sig 2021 totalt nästan 83 miljoner människor på flykt, vilket är den högsta siffran någonsin och en fördubbling på tio år.⁴⁰ Under coronapandemin har dock de internationella flyktingströmmarna minskat något till följd av stängda gränser och rörelserestriktioner. Samtidigt har situationen för människor på flykt kraftigt förvärrats då de humanitära behoven har ökat samtidigt som det blivit allt svårare att nå ut med insatser.⁴¹ Om pandemirestriktionerna lättar är det därför sannolikt att de internationella migrationsströmmarna, drivna av den hastigt förvärrade situationen i Afghanistan, fortsatta konflikter i bland annat Etiopien, Syrien och Jemen, samt den snabbt ökande hungern, kommer att öka.⁴²

³⁴ https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GHRP-COVID19_July_update_0.pdf (hämtat 2020-09-22)

³⁵ <https://fts.unocha.org/appeals/952/summary> (hämtat 2021-09-19)

³⁶ <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/official-development-assistance.htm> (hämtat 2021-09-14)

³⁷ <https://reliefweb.int/report/world/covid-19-spending-helped-lift-foreign-aid-all-time-high-2020-more-effort-needed> (hämtat 2021-09-14)

³⁸ <https://www.oxfam.org/en/world-midst-hunger-pandemic-conflict-coronavirus-and-climate-crisis-threaten-push-millions> (hämtat 2021-09-19)

³⁹ https://hungermap.wfp.org/?_ga=2.46811623.1325934347.1632090838-1765338770.1632090838&_gac=1.57145688.1632090845.Cj0KCQjwv5uKBhD6ARIsAGv9a-zbsnFcztcl7X32i8zCNANqhCSxHvvdjvLZVbFn78ys_Wp57BOgZlcaAq-8EALw_wcB (hämtat 2021-09-19)

⁴⁰ <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/unhcr-how-many-refugees/> (hämtat 2021-09-19)

⁴¹ <https://data2.unhcr.org/en/situations/covid-19> (hämtat 2021-09-22)

⁴² <https://drc.ngo/media/gzhpXXlt/drc-global-displacement-forecast-report-2021.pdf> (hämtat 2021-09-20)

Stora skillnader i arbetslöshet och välfärd

Den globala ekonomiska återhämtningen har varit överraskande positiv med en ökning av global BNP motsvarande 5,9 procent 2021, vilket är den starkaste uppgången på 80 år. Trots återhämtningen kommer den globala produktionen att ligga cirka 3 procent lägre än prognoserna före pandemin. Därtill är tillväxten ojämnt fördelad. Tillväxten förväntas vara störst i Kina följt av USA och Storbritannien.⁴³ Bland låginkomstekonomier, där vaccinationsgraden är mycket låg, förväntas det ta lång tid innan fattigdomen åter minskar.⁴⁴ Även inom Europa har skillnader i välfärd ökat, både mellan och inom länder. Utvecklingen har varit särskilt negativ i de länder som sedan tidigare haft mest ojämlig fördelning – Rumänien och Litauen.⁴⁵

I takt med att fler vaccineras öppnar världsekonomin upp. Brist på insatsvaror och logistikproblem fortsätter att hämma produktionen de närmaste kvartalen men konjunkturförstärkningen antas fortsätta trots det. De jämförelsevis omfattande åtgärderna i regeringens budget för 2022 stimulerar efterfrågetillväxten och bidrar till att den svenska ekonomin går in i en mild högkonjunktur.⁴⁶ Jämfört med tredje kvartalet föregående år ökade BNP med 4,7 procent under 2021.⁴⁷ Arbetsmarknaden släpar efter, men arbetslösheten är nu nere på samma nivå som före pandemin.⁴⁸

Covid-19 innebar en ökning av en tidigare uppåtgående trend i arbetslösheten i Sverige. Efter att ha nått en relativt låg nivå 2018 vände arbetslösheten uppåt igen och låg 2019 på 6,8 procent. Året därpå hade den stigit till 8,3 procent. Skillnaderna mellan olika grupper och regioner är dock stora. I slutet av juni 2021 uppgick arbetslösheten bland utrikes födda till 19 procent, jämfört med 4,5 procent bland inrikes födda.⁴⁹ Dessutom försvann mellan första och fjärde kvartalet 2020 nästan 10 000 utrikes födda företagare. Det är en minskning med omkring 10 procent, jämfört med 2 procent bland inrikes födda företagare.⁵⁰ Det finns en risk att pandemin bryter det senaste decenniets trend mot snabbare etablering för nyanlända på arbetsmarknaden.⁵¹

I mars 2021 uppgick antalet långtidsarbetslösa till drygt 182 000 personer, vilket var närmare 29 000 personer fler än ett år tidigare. Det motsvarar 41 procent av det totala antalet inskrivna arbetslösa på arbetsförmedlingen, vilket uppgick till drygt 440 000 personer i åldersgruppen 16–64 år. De som redan var arbetslösa före pandemin får det ännu svårare när kompetenskraven ökar vilket kan leda till att den totala arbetslösheten permanentas på en högre nivå. Arbetslösheten har dock under hösten

---

⁴³ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>, <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/06/08/the-global-economy-on-track-for-strong-but-uneven-growth-as-covid-19-still-weighs> (hämtat 2022-01-17)

⁴⁴ <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/06/08/world-bank-global-economic-prospects-2021> (hämtat 2021-11-14)

⁴⁵ <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications>, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_income_distribution_and_income_inequality&oldid=528159 (hämtat 2022-02-17).

⁴⁶ <https://www.konj.se/publikationer/konjunkturlaget/konjunkturlaget/2021-09-29-ekonomingar-in-i-mild-hogkonjunktur-2022-med-jamforelsevis-hog-arbetsloshet.html> (2021-11-14)

⁴⁷ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper-kvartals-och-arsberakningar/pong/statistiknyhet/namnlos2/> (hämtat 2022-01-17)

⁴⁸ <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=2B10C09C793EF1F8> (hämtat 2022-01-17)

⁴⁹ SCB 2021-09-24, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/arbetslos-het-i-sverige/> (hämtat 2021-11-14)

⁵⁰ Svenskt näringsliv, https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/arbetsmarknadspolitik/rapport-10000-utrikes-fodda-foretagare-utslagna-av-pandemin_1167187.html (hämtat 2021-11-14)

⁵¹ SCB, <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Flyktingars-vag-in-pa-svensk-arbetsmarknad/>

2021 vänt nedåt i och med den ekonomiska återhämtningen, och något färre långtidsarbetslösa rapporterades för september 2021.⁵² För den framtida arbetsmarknaden finns även andra utmaningar som kompetensbrist och påverkan av digitalisering och artificiell intelligens vilka reser nya etiska frågor och kan innebära att många arbetsuppgifter i framtiden inte längre kommer att utföras av människor.

Nästan oavsett vilket mått på inkomstfördelningen man använder så är inkomstskillnaderna små i Sverige jämfört med de flesta andra länder i EU och OECD. Enligt Riksbankens beräkningar har inkomstskillnaderna i Sverige varit nästan oförändrade sedan 2015, men i ett längre tidsperspektiv, från 1980-talet, har de ökat. De ökande inkomstskillnaderna bidrar till att andelen barnfamiljer som lever med relativt låg ekonomisk standard har fortsatt att öka även under 2020. Samtidigt har den ekonomiska utsattheten minskat något bland barnfamiljer enligt vissa mått samtidigt som den ökat enligt andra. Det senare är sannolikt kopplat till pandemin som har påverkat samhället på många sätt. Bland annat har arbetslösheten ökat men samtidigt har ett tillfälligt tillägg till bostadsbidraget införts, vilket kan vara en del av förklaringen.⁵³

Stadsmissionernas fattigdomsrapport visar att pandemin har ökat utsattheten och fått helt nya grupper att söka hjälp hos Sveriges stadsmissioner. En av de nya grupperna är barnfamiljer vars barn tidigare ätit i skolan och som i samband med distansundervisning behövt civilsamhällets bistånd för att täcka detta extra mål mat om dagen. Det finns också de som inte har råd med internet och behövt hjälp för att kunna ta del av digital undervisning i hemmet. Flera stadsmissioner har också sett en ökad utsatthet bland unga som blivit av med arbetet som en konsekvens av pandemin.⁵⁴

Det är stora skillnader i uppväxtvillkor mellan barn i Sverige. Särskilt barn till nyanlända riskerar att leva under svåra ekonomiska förhållanden.⁵⁵ Vid sidan om barnfattigdom är även fattigdom bland äldre ett problem. Cirka 380 000 pensionärer i Sverige har idag en pension på under 10 000 kronor i månaden före skatt. Ytterligare nästan 650 000 har en pension under 13 500 kronor i månaden. En stor andel av dessa är kvinnor som arbetat i låglönesektorer. Andra grupper är individer som har råkat ut för svår sjukdom eller arbetslöshet, eller som inte haft möjlighet att lönearbeta tillräckligt många år i Sverige.⁵⁶

Inom välfärden är kompetensförsörjning ett av det kommande decenniets viktigaste frågor för Sveriges kommuner och regioner. Antalet anställda i välfärden, inklusive privata utförare, beräknas behöva öka med cirka 132 000 under perioden 2019–2029 och utöver det tillkommer 340 000 pensionsavgångar under samma period.⁵⁷

---

⁵² Arbetsförmedlingen 2021-04-13, "långtidsarbetslöshetens utveckling i spåren av pandemin. Rekordhög långtidsarbetslöshet riskerar att bita sig fast", <https://arbetsformedlingen.se/download/18.45f2840b17863cf8a233152/1618311657678/langtidsarbetsloschetens-utveckling-i-sporen-av-pandemin.pdf>. Se även <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=A01E97DBA2F6C7FA> (hämtat 2021-11-14)

⁵³ Försäkringskassan 2021, "Barnhushållens ekonomi Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2021", <https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/128407a7-c262-4a9e-9d9b-61000a05acf8/barnhushallens-ekonomi-svar-pa-regeringsuppdrag-fk-2021-000490.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>

⁵⁴ <https://sverigesstadsmissioner.se/files/8916/0268/6986/fattigdomsrapport-2020-enkelsida-lowres.pdf> (hämtat 2021-11-05)

⁵⁵ Carina Mood och Jan O Jonsson, DN debatt 2021-10-28, <https://www.dn.se/debatt/radda-barnen-blaser-upp-siffror-av-barnfattigdom/> (hämtat 2021-11-14)

⁵⁶ Pensionsmyndigheten (2021) Pensionsstatistik, utbetalningar juni 2021

⁵⁷ <https://rapporter.skr.se/mot-valfardens-kompetensutmaning.html> (hämtat 2021-11-14)

Växande hot mot demokratin

Att demokratins grundvalar aktivt och kontinuerligt måste värnas vittnar inte minst de senaste årens utveckling om. Ett flertal rapporter konstaterar att det demokratiska utrymmet i världen fortsätter att krympa.⁵⁸ Endast drygt tre procent av världens befolkning bedöms leva i öppna stater, medan 69 procent bor i stängda eller repressiva samhällen.⁵⁹ Civilsamhällesorganisationer utsätts för censur, trakasserier och hot. Förföljelse på grund av religiös tro har också ökat kraftigt det senaste decenniet. Villkoren för trossamfund har hårdnat ytterligare under coronapandemin.⁶⁰

En undersökning från 2021 visar att var fjärde förtroendevald i Sverige utsätts för hot, hat eller våld under 2020. Allt fler utsätts vid upprepade tillfällen vilket ofta leder till självcensur och avhopp från politiskt uppdrag.⁶¹ Även många opinionsbildare och journalister vittnar om upprepade hot och attacker, ofta med rasistiska och sexistiska förtecken.⁶² I Sverige har beslutet om demokrativillkor för bidrag till civilsamhället fått kritik då grunderna för indraget bidrag bedömts som bristfälliga och främst påverkat muslimska civilsamhällesorganisationer.⁶³

I spåren av pandemin har kvinnors och flickors ekonomiska och sociala utsatthet förstärkts och våld i nära relationer ökat i vad som kommit att kallas en skuggpandemi.⁶⁴ Motståndet mot kvinnors, flickors och HBTQI-personers rättigheter samt sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)⁶⁵ växer. Den amerikanska delstaten Texas har infört en lag som i praktiken förbjuder alla aborter efter sjätte graviditetsveckan, då många kvinnor inte ens vet om att de är gravida. Risken finns att fler delstater kommer att anta liknande lagar.⁶⁶

I länder runt om i världen har civila proteströrelser, ofta icke-våldsliga och under ledning av unga aktivister, mobiliserat tiotusentals människor i kampen för demokrati och rättvisa. I flera av dessa länder har dock repressionen snarare ökat än minskat, och protesterna avklingat utan konkreta landvinningar för demokratirörelsen.

Under pandemin har flera stater utnyttjat situationen för att krympa det demokratiska utrymmet.⁶⁷ De restriktioner som införts har, även i relativt demokratiska stater,

---

⁵⁸ <https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/shrinking-space-for-civil-society/> (hämtad 2021-09-18)

⁵⁹ <https://monitor.civicus.org/quickfacts/> (hämtad 2021-09-18)

⁶⁰ <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/09/30/key-findings-about-restrictions-on-religion-around-the-world-in-2019/>, som visar att antalet länder där människor förföljs på grund av sin tro ökat sedan 2010 för kristna från 111 till 153, muslimer från 90 till 147 och judar från 68 till 89. Detta inkluderar både förföljelse från andra grupper i samhället och statliga restriktioner. Bland världens 25 mest folkrika länder har Egypten, Indien, Pakistan, Nigeria och Ryssland de högsta nivåerna av statliga restriktioner riktade mot religion. Se även https://www.mdpi.com/journal/laws/special_issues/religious_freedom, <https://www.svenskakyrkan.se/forfoljda-kristna-och-utsatta-troende> (hämtad 2022-02-17)

⁶¹ <https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/hotatvaldmotfortroendevalda/forskningochkonsekvenser.33109.html> (hämtad 2022-02-03).

⁶² <https://www.expressen.se/nyheter/sa-hotas-och-hatas--expressens-journalister-/> (hämtad 2022-02-03).

⁶³ <https://socialforum.se/godtycklig-bidragsgivning-en-fara-for-demokratin/> (hämtad 2021-11-18)

⁶⁴ <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/436021592260852963-0090022020/original/Responding-to-theShadowPandemicViolenceAgainstWomenandGirlsandCOVID19Infographics.v7.pdf> (hämtad 2021-09-19)

⁶⁵ http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf, <https://www.washingtonblade.com/2019/11/21/un-lgbtq-rights-watchdog-talks-visibility-global-backlash/>, <https://www.theguardian.com/global-development/2019/oct/30/trump-administration-un-sexual-reproductive-health-senators-letter> (hämtad 2021-09-18)

⁶⁶ <https://sverigesradio.se/artikel/usa-stammer-texas-for-deras-abortlagar> (hämtad 2021-10-28)

⁶⁷ <https://www.theguardian.com/global-development/2021/feb/22/world-faces-pandemic-human-rights-abuses-covid-19-antonio-guterres> (hämtad 2021-09-18)

ofta lett till kraftiga inskränkningar av fri- och rättigheter. I auktoritära stater har greppet om medborgarna hårdnat ytterligare. Samtidigt har protester mot pandemirestriktioner i många fall infiltrerats av och blivit en arena för antidemokratiska krafter och extremistiska grupper.

Ett samhälles sammanhållning bygger på tillit både till andra människor och till sociala institutioner. Den känsla av ett ”vi” som är nödvändigt för att ett samhälle ska bestå över tid, baserar sig också på att man delar vissa basala förståelser av hur världen fungerar, av rätt och fel, rimligt och orimligt. Om dessa förutsättningar saknas riskerar samhället att segregeras.

I det svenska samhället är tilliten fortfarande relativt hög, både till andra människor⁶⁸ och till samhällsinstitutioner, men har minskat något under 2021.⁶⁹ Det finns dock stora regionala skillnader mellan stad, utsatta förorter och glesbygd både vad gäller levnadsförhållanden, politiska värderingar och tillit. Generellt hänger låg tillit ihop med ojämlikhet, upplevelser av diskriminering och socioekonomisk marginalisering.⁷⁰

Bland medborgarna är åsiktpolariseringen hög och särskilt påtaglig inom områden som berör mångkultur, identitet, globalisering och migration. Etablerade medieaktörer står visserligen inte längre ifrån varandra ideologiskt i dag än tidigare men på den parallella offentlighet som utgörs av alternativa ”nyhetsmedier” växer polarisering bland en visserligen relativt liten, men tydligt växande publik.⁷¹

Ju mer komplext ett samhälle blir desto större blir frestelsen att söka enkla svar på komplexa frågor. Detta är ett tillstånd som gynnar populistiska rörelser⁷² vilka, ofta genom att avvisa vetenskaplig expertis och i stället odla konspirationsteorier, inte bara erbjuder enkla svar på samhällsproblem utan också föreslår slagkraftiga lösningar på dem.

Stater med populistiskt styre har därför ofta underlåtit, eller varit långsamma med, att ta problem som coronapandemin eller klimatförändringarna på allvar.⁷³ Konspirationsteorier om vaccinationen mot covid-19 förenar två idéer som cirkulerade i den konspirationsteoretiska miljön redan före pandemin: avvisandet av vacciner i den så kallade ”Anti-Vaxx”-rörelsen och rädslan för inplanterade mikrochips för tankekontroll.⁷⁴

---

⁶⁸ SOM institutet 2021, https://www.gu.se/sites/default/files/2021-04/1.%20Svenska%20trender%201986-2020_korrigerad%202021-04-26.pdf (hämtat 2021-10-24)

⁶⁹ MSB Kantar Sifo

⁷⁰ SOM institutet 2021, https://www.gu.se/sites/default/files/2021-04/1.%20Svenska%20trender%201986-2020_korrigerad%202021-04-26.pdf, MSB Kantar Sifo, Andersson, U., Ohlsson, J., Oscarsson, H. & Oskarsson, M. (2017). *Larmar och gör sig till*, s. 11–38. Göteborg: SOM-Institutet

⁷¹ Demokratirådet 2021, <https://www.sns.se/artiklar/demokratiradets-rapport-2021-polarisering-i-sverige-2/>

⁷² Begreppet populism är omstritt. Det kan användas om rörelser på både den politiska höger- och vänsterkanten. En del av svårigheterna att nå konsensus om begreppet beror på att populism är en etikett som sällan hävdas av individer eller organisationer själva. Här används Cas Mudde och Rovira Kaltwassers definition <http://www.oxfordhandbooks.com.ezp.sub.su.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199585977.001.0001/oxfordhb-9780199585977-e-026?rskey=t855Pa&result=1>

⁷³ Andreas Önerfors, *Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) 2021, s. 16. <https://rib.msb.se/filer/pdf/29596.pdf> (hämtat 2021-10-18)

⁷⁴ Andreas Önerfors, *Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) 2021, s. 14, <https://rib.msb.se/filer/pdf/29596.pdf> (hämtat 2021-10-18)

WHO talar om *infodemi*, en viral spridning av missledande information som gör det svårare för människor att förstå sjukdomens allvar och vad som behövs för att bekämpa den.⁷⁵

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, noterar i en ny rapport att konspirationsteorier ”beskriver påstådda mönster, planer och aktörer som agerar i det dolda med onda avsikter, en sammansvärjning för vilken det sägs finnas bevis.”⁷⁶ Konspirationsteorier är ofta intimt förknippat med faktaresistens vilket innebär att man inte låter sig påverkas av fakta, hur välgrundade och vetenskapligt underbyggda dessa än är, om dessa talar emot den rådande uppfattningen i den gruppering som man själv identifierar sig med.

Coronapandemin har blivit ett politiskt slagträ och vaccineringen en ytterligare arena där polarisering och konspirationer har odlats. Under pandemin har faktaresistens och konspirationsteorier fått så stort globalt genomslag att stora sociala medieaktörer som Facebook och Twitter aktivt sökt vägar för att inte exponera människor för felaktig information: konton har stängts, spårning för att flagga inlägg med olämpligt innehåll har tillämpats och inlägg och filmer har plockats bort.

Att fakta börjar utvärderas i relation till värderingar snarare än i relation till vetenskapligt välbeprövade metoder är vad som utmärker ”postsanningen”. Fakta betraktas inte som moraliskt neutrala utan som redskap i en maktkamp om tolkningsprivilegium.

Den psykiska ohälsan ökar

Psykisk ohälsa är sedan flera år tillbaka ett växande globalt problem. De kurvor som mäter livsmening och existentiellt välbefinnande löper inte parallellt med de som mäter löneutveckling, tillväxt eller konsumtion. Många av dessa existentiella problem, inte minst ensamhet, har blivit särskilt påtagliga under pandemin. Tillgången till existentiella resurser, det vill säga meningssammanhang, djupa gemenskaper, kulturutövning och religion, har betydelse för den psykiska hälsan. Metastudier visar en positiv effekt av religiös tro och praktik på psykisk hälsa i form av färre depressioner eller snabbare återhämtning.⁷⁷

Den ökade psykiska ohälsan bland unga har förstärkts under de gångna åren. Internationella arbetsorganisationens (ILO) rapport om unga och covid-19 visar att pandemins inverkan på unga människor är djupgående och med sannolikt långsiktigt bestående konsekvenser. Pandemin har påverkat möjligheten till sysselsättning, utbildning och socialt umgänge. Det har varit särskilt hårt för unga kvinnor, yngre ungdomar, unga med funktionsnedsättning och ungdomar i länder med lägre inkomst.⁷⁸

I början av pandemin undersökte Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF, hur lågkonjunkturen i pandemins kölvatten slog mot unga som varken arbetar eller studerar, den så kallade Uvas-gruppen. Rapporten visar att två av tre Uvas

⁷⁵ https://www.who.int/health-topics/infodemic#tab=tab_1 (hämtat 2021-10-18)

⁷⁶ Andreas Önnarfors, *Konspirationsteorier och covid-19: mekanismerna bakom en snabbväxande samhällsutmaning*. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) 2021, s. 5 <https://rib.msb.se/filer/pdf/29596.pdf> (hämtat 2021-10-18)

⁷⁷ Se t. ex. Harold G. Koenig, “Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications”, *ISRN Psychiatry* 2012 Dec 16 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3671693/>). Salmoirago-Blotcher E1, *Prev. Med Rep.* 2016 Feb 1;3:189-95. doi: 10.1016/j.pmedr.2016.01.009. eCollection 2016 Jun. “An exploration of the role of religion/spirituality in the promotion of physicians' well-being in Emergency Medicine”, *Prev Med Rep.* 2016 Feb 1; 3:189-95 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27419014>), Moreira-Almeida et al. 2016.

⁷⁸ https://www.ilo.org/global/topics/youth-employment/publications/WCMS_753026/lang--en/index.htm (hämtat 2021-10-20)

med psykisk ohälsa aldrig kommer i sysselsättning och att de största riskfaktorerna för att under sin ungdomstid aldrig kunna arbeta eller studera är funktionsnedsättning eller psykisk eller annan ohälsa.⁷⁹

Skolsituationen för många barn och unga har försämrats under pandemin. Sjukfrånvaro, ökad belastning bland lärare och distansundervisning har haft negativa konsekvenser för undervisningens kvalitet och kontinuitet. Många skolor har inte förmått erbjuda elever med särskilda behov samma stöd som de hade före pandemin. Gymnasieelever som studerar på distans har mer eget ansvar och minskad kontakt med lärare. Detta har i många fall lett till ensamhet, lägre motivation och sämre skolprestationer.⁸⁰

Myndigheten för delaktighet, MFD, konstaterar att barn och unga med funktionsnedsättning känner större oro än andra barn och unga under pandemin och att allmänna råd och rekommendationer inte är anpassade efter deras situation. Coronapandemin har också lett till inställda aktiviteter, social isolering och sämre psykiskt välmående.⁸¹ Riksförbundet FUB (för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning/intellektuell funktionsnedsättning) kräver att elever med intellektuell funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra till ett fritt skolval⁸² och att det tas fram en plan för hur Sveriges förskolor och skolor ska göras tillgängliga för alla barn.⁸³

Covid-19 drabbar äldre särskilt svårt, med en förhöjd risk för dödlig utgång särskilt för dem över 70 år. I Sverige drabbade starka restriktioner i synnerhet särskilt utsatta grupper, varav den mest omfattande är äldre. Deras sociala kontakter begränsades mer än andras och besöksförbud infördes på äldreboenden.⁸⁴ Den 28 maj till 13 juli 2020, det vill säga 2–3 månader efter att svenska restriktioner infördes, genomfördes en webbenkätstudie bland personer i åldrarna 70+, om hur deras vardagsliv påverkats av myndigheternas rekommendationer.⁸⁵ Av de 1 489 svaren går det att utläsa att de allra flesta, 77 procent, upplevde en påtaglig negativ förändring av vardagslivet. I och med pandemin inträffade för många äldre den, normalt sett successiva, förändringen från en aktiv till en passiv livsstil, från social inkludering till påbjuden exkludering, ”över en natt”.

Missbruk med stora kostnader för samhället

De senaste 15 åren har den totala alkoholkonsumtionen i liter alkohol per person minskat i Sverige, medan bruket av narkotiska preparat ökat. Riskkonsumtionen av alkohol har minskat i alla åldrar utom bland dem över 65 år, där den i stället har ökat.⁸⁶ I befolkningen i övrigt ökar användningen av andra droger, vilket följer trenden globalt

⁷⁹ https://www.mucf.se/sites/default/files/2021/06/ett_langvarigt_utanforskap_tillganglighetsanpassad.pdf s. 4 (hämtat 2021-10-20)

⁸⁰ Pandemin påverkar ungas framtid - MFD (hämtat 2021-10-20)

⁸¹ Krisberedskapen behöver bli mer inkluderande - Dagens Samhälle (dagensamhalle.se) (hämtat 2021-11-18)

⁸² En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning, SOU 2020:28 (regeringen.se) (hämtat 2021-10-20)

⁸³ Dags att alla barn får välja skola - Altinget - Allt om politik: altinget.se (hämtat 2021-10-20)

⁸⁴ Krisinformation 2020-03-27, <https://www.krisinformation.se/nyheter/2020/mars/ytterligare-begransning-sammanskomster>, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/skydda-dig-och-andra/rad-och-information-till-riskgrupper/> och <https://www.krisinformation.se/nyheter/2020/mars/nationellt-besoksfobud-pa-aldreboenden/> (2021-11-18)

⁸⁵ Torbjörn Bildtgård & Peter Öberg, Är 70 det nya 90? Covid-19-pandemin och åldrandets existentiella villkor. Red. Mikael Kurkiala, *Den ensamma människans tidsålder*. Tidens tecken (6), 2021

⁸⁶ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/bruk/alkoholkonsumtion-i-befolkningen/> (hämtat 2022-02-17).

och i övriga EU.⁸⁷ Detta har negativa effekter på såväl folkhälsa och livslängd, som på samhället i stort. Narkotikaindustrin är en central del i den organiserade brottsligheten som hotar såväl invånarnas trygghet som samhällsviktiga funktioner.⁸⁸ Påtagligt i Sverige är under senare år, även i internationell jämförelse, en ökning av det dödliga våldet med koppling till den illegala drogmarknaden och kriminella gäng.⁸⁹ Utöver narkotika- och våldsbrottslighet hotar den organiserade brottsligheten samhället genom angrepp på välfärdssystemet samt genom undandragande av skatter och avgifter.⁹⁰

Förnyat intresse för etiska och existentiella frågor

Pandemin har kommit att väcka en rad frågor av etisk och principiell karaktär: Hur mycket är vi beredda att offra av frihet för trygghet? När blir ”boten värre än soten”? Värderar vi människoliv olika om de befinner sig i början, i mitten eller i slutet av en förväntad mänsklig livstid? Många forskare har påtalat den utbredda åldersdiskrimineringen i Sverige.⁹¹ Vilket är individens ansvar för kollektivet? Vad är solidaritet i praktiken? Hur implementerar man kraftfulla åtgärder på ett kollektivt plan, till exempel genom vaccinationsprogram, om gemensamma tolkningar och berättelser bryts sönder i rivaliserande tolkningar med olika sanningsanspråk?

Dessa frågor kommer med stor sannolikhet att i olika skepnader uppta politik, filosofi, etik och teologi en lång tid framöver. Svenska kyrkan bör kunna bli en central part i utforskandet och formulerandet av en tolkning av pandemins existentiella och sociala återverkningar i samhället. Här finns också potentialen att vitalisera viktiga frågeställningar om gemenskapens betydelse i ljuset av det faktum att fysisk gemenskap under en lång tid varit omöjligt.

Restriktionerna har inneburit att Svenska kyrkan liksom andra kyrkor och religiösa samfund har behövt finna nya vägar i församlinglivet. Under pandemin har inte minst sjukhuskyrkan bidragit med andligt, socialt och praktiskt stöd. Svenska kyrkan mötte även människors existentiella utsatthet genom förlängda öppettider för telefonjouren Jourhavande präst och den finskspråkiga telefonjouren. Existerande verksamhet ställdes om för att, i egen regi och i samarbeten med andra, myndigheter och organisationer, konkret stötta olika riskgrupper. För att upprätthålla kontakten med personer med begränsad tillgång till digitala medier har församlingarna i många fall valt att flytta verksamhet utomhus eller att hålla kontakt via telefon. Under första pandemi-vågen ställde nästan sex av tio församlingar om formerna för besök på äldreboenden. Det skedde också en snabb omställning till digital bön, andakt och gudstjänst.⁹² De

---

⁸⁷ https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13838/2021.2256_SV_03.pdf,
https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70ff67b/1631001260503/2021_10_Narkotikamarknader.pdf,
https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/WDR21_Booklet_2.pdf (hämtat 2022-02-17).

⁸⁸ Säkerhetspolisens lägesrapport 2021, <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-10-20-lagesbild-av-organiserad-brottslighet.html>
Myndigheter%20i%20samverkan%20mot%20organiserad%20brottslighet%202020 (hämtat 2021-11-17).

⁸⁹ BRÅ, <https://bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/press/2021-05-26-dodligt-skjutvapenvald-har-okat-i-sverige-men-inte-i-ovriga-europa.html> (hämtat 2021-11-18)

⁹⁰ Myndigheter%20i%20samverkan%20mot%20organiserad%20brottslighet%202020 (hämtat 2021-11-17).
Säkerhetspolisens lägesrapport 2021, <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-10-20-lagesbild-av-organiserad-brottslighet.html> (2021-11-17)

⁹¹ Se t.ex. <https://knowablemagazine.org/article/society/2021/what-swedens-covid-failure-tells-us-about-ageism> (hämtat 2022-02-03); <https://www.thelocal.se/20191209/age-discrimination-begins-at-40-for-job-seekers-in-sweden/> (hämtat 2022-02-03); Håkan Jönsson (red.), *Perspektiv på ålderism*. Lund: Social Work Press, 2021.

⁹² Fransson, Gelfgren & Jonsson 2021, *Svenska kyrkan online: att ställa om, ställa in eller fortsätta som vanligt under coronapandemin*, s. 31–34

senaste åren har även inneburit att något färre har trätt ur och något fler har trätt in i Svenska kyrkan än prognostiserat. Andelen som svarade att de i ganska eller mycket hög grad upplever att kyrkan ”sätter ord på det som är viktigt för mig” har sedan 2016 ökat och betydligt fler anser att Svenska kyrkan fyller en viktig funktion i samhället.⁹³

Vad innebär då en pandemi för religiösa samfund generellt och för Svenska kyrkan specifikt. Mycket tyder på att nedåtgående trender i gudstjänstfirande och annan verksamhet förstärkts under en pandemi. Men på längre sikt kan en längtan efter autentiska möten och kyrkorummets sinnliga dimensioner komma att öka intresset för de existentiella frågorna och vitalisera församlinglivet.

---

⁹³ Svenska kyrkans enkät till allmänheten 2016–2021, visar en uppgång från knappt 20% till 35% 2020 och 24% 2021 av de som i mycket eller ganska hög grad anser att Svenska kyrkan sätter ord på det som är viktigt för mig. Samtidigt är det också betydligt färre av medlemmarna som inte höll med i påståendet, en nedgång från 60% 2017 till 28% 2020. Andelen som anser att Svenska kyrkan fyller en viktig funktion i samhället har ökat från 40% till 58%.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid styrelsens sammanträde den 16 juni 2022.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Marie Johansson, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Olle Reichenberg, Erik Sjöstrand och Margareta Winberg samt tjänstgörande ersättarna Carin Jakobsson och Karl-Gunnar Svensson.

Föredragande: generalsekreterare Helén Ottosson Lovén, ekonomi- och finanschef Gustaf af Ugglas, utvecklingssekreterare Marie Nordström, avdelningschef Per Starke och kommunikationschef Pia Dahlén.

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelse 2022:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025.

Nils Gårder **reserverade** sig mot beslutet till förmån för det inte bifallna ändringsyrkandet och utvecklade reservationen:

Överröstad i kyrkostyrelsen reserverar jag mig mot dess beslut att på angivet sätt genomföra en strategisk satsning med gemensamma kommunikationsinsatser för att öka Svenska kyrkans synlighet som kyrka (s 13) samt att under planeringsperioden anslå 45 miljoner kronor för detta (s 23).

Min mening är att nationella annonskampanjer i form av affischer, filmsnuttar och liknande inte är bästa sättet att väcka ett fördjupat intresse för kyrkan.

Svenska kyrkan framträder som församlingar och stift. Nationell nivå skall inte vara en pastoral nivå. Religionssociologiska studier visar att medlemmarnas och särskilt yngre medlemmars relation till den lokala pastorala nivån (församlingen) är svag. Långsiktigt är det den personliga relationen med kyrkan som avgör viljan till fortsatt medlemskap. Kunskapen om kyrkan som institution är måhända inte djup men de flesta har översiktlig kunskap. Det är en personlig relation som saknas. Under en tid – t o m någon generation – kan ett medlemskap kvarstå på grund av tradition eller solidaritet. De nedåtgående medlemstalen främst bland yngre visar att en sådant förhållande till kyrkan dock inte är långsiktigt bärkraftigt. Utträden sker inte på grund av okunskap. Utträdet sker på grund av bristande relation. Relationen kan vara kollektiv såsom familjens eller individuell. Viljan till deltagande i gudstjänsten vid dop, konfirmation, vigsel och begravning och vid de stora kyrkliga högtiderna är för en folkkyrka viktig. Likaså det diakonala arbetet och undervisningen. Församlingens ansvar för att göra detta synligt måste tas på största allvar.

Min bedömning är liksom övrigas i kyrkostyrelsen att församlingens kommunikation ofta är bristfällig. Enligt min mening är den tyvärr ofta svagare än för några årtionden sedan. Traditionella församlingsblad till alla hushåll är inte längre vanligt förekommande och nya kommunikationsvägar som når enskilda utanför ”den trogna församlingskärnan” har inte skapats. Riktade inbjudningar och kyrklig närvaro i lokalsamhället blir ovanligare. Standardiserade hemsidor och avsaknaden av den lokala kyrkans ofta månghundraåriga symboler tydliggör inte den lokala traditionen. Brett inriktad och varierad undervisning saknas ofta.

Församlingarna efterlyser stöd från nationell nivå. Jag delar uppfattningen att hjälp till församlingens kommunikation är angelägen. Så är t ex digitalt processtöd för "Att följa medlemmen", idébanker, bildbanker, texter och liknande angeläget stöd för det lokala arbetet. Centrala insatser för gemensamt arbete t ex ACT är motiverat men sambandet mellan det lokala, stiftet, det nationella och den världsvida kyrkan bör vara en del i den lokala kommunikationen. I en digital värld blir den lokala kommunikationen tillgänglig utan geografiska gränser men vittnar likväl om en miljö för personligt möte inom församlingen. Naturligtvis bör befintliga sökvägar från den gemensamma webben bestå och utvecklas.

En nationell kampanj leder tankarna till en riksorganisation eller ett riksomfattande företag som "arbetar på sitt varumärke". Budskapet blir lätt ytligt. Målsättningen må vara att väcka intresse för församlinglivet men det är inte säkert att så blir fallet, Informationen kring kyrkovalet har uppfyllt kravet på att göra detta känt men samtidigt har den, som jag förstår det, föranlett utträden från personer som bringats till insikt om sin bristande relation till kyrkan. Men även om nationella kampanjer väcker ett positivt intresse blir det sannolikt inget långsiktigt engagemang om de inte följs upp av lokalt arbete, Kan då inte bådadera äga rum? Jo, naturligtvis, men jag befarar att den gemensamma kommunikationen kan träda istället för det långt viktigare lokala arbetet, som på ett genuint sätt väder sig till folket på orten. Kostnaden 45 miljoner att uttaxeras från lokal nivå's kyrkoavgifter måste ifrågasättas. Del därav är motiverat för det stöd jag nämnt men risken är att merparten av insatsen blir direktreklam.

Gemensamma administrativa system såsom lönecenter och ekonomiservice är stödfunktioner. Förhoppningsvis leder dessa till lägre kostnader för lokal nivå. Men den gemensamma kommunikationen är att överföra en del av församlingens grundläggande uppgift till central nivå. Målet är att den gemensamma kommunikationen skall fylla brister i den lokala kommunikationen. Jag ifrågasätter möjligheten att uppnå detta.

Särskild mening av Bengt Kjellgren:

Nomineringsgruppen Borgerligt alternativ anser att det under år 2023 från det egna kapitalet ska utbetalas medel från nationell nivå direkt till församlingarna/pastorat. Pengarna ska tas ur det egna kapitalet. Vi avser att återkomma och precisera storleken och fördelning på belopp till årets kyrkomöte.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:2

Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 12 maj 2022

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I denna skrivelse läggs årsredovisningen för Svenska kyrkans nationella nivå 2021 fram.

Innehåll

1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
Bilaga 1 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021	4
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	80

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

KsSkr 2022:2

Kyrkomötet beslutar att

1. fastställa årsredovisning samt resultaträkning och balansräkning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021,
2. bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2021.

Bilaga 1

Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021

ÅRSREDOVISNING FÖR SVENSKA KYRKANS NATIONELLA NIVÅ 2021

Innehåll

1	Ärkebiskopen har ordet	8
2	Generalsekreteraren har ordet.....	9
3	Inledning.....	10
4	Så styrs Svenska kyrkans nationella nivå.....	10
4.1	Så skapar Svenska kyrkan värde.....	10
4.2	Den nationella nivåns uppdrag	10
4.3	Kyrkostyrelsen.....	11
4.4	Kyrkostyrelsens kansli.....	11
4.5	Omvärldsfaktorer som kyrkostyrelsen förhåller sig till.....	12
4.6	Den nationella nivåns bidrag till ett hållbart samhälle.....	13
5	Verksamhetsuppföljning.....	14
5.1	Året som gått 2021.....	14
6	Ekonomi.....	24
6.1	Sammanfattning ekonomi.....	24
6.2	Resultaträkning	25
6.3	Eget kapital	27
6.4	Ekonomiskt utfall per uppdrag med undernivåer	28
6.5	Sammanfattning ekonomi för råden	30
7	Förvaltningsberättelse.....	32
7.1	Allmänt om verksamheten.....	32
7.2	Styrning och ledning.....	32
7.3	Legal struktur.....	33
7.4	Stiftelser.....	33
7.5	Väsentliga händelser under 2021	33
7.6	Totala intäkter och kostnader.....	34
7.7	Finansiella instrument.....	35
7.8	Hållbarhetsupplysningar	36
7.9	Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer.....	37
7.10	Eget kapital	38
7.11	Resultat och ställning.....	38
8	Fem år i sammandrag	39
9	Resultaträkning.....	40
10	Balansräkning	41
11	Förändring av eget kapital.....	42
12	Kassaflödesanalys	43

13	Noter	44
14	Hållbarhetsnoter	65
	Risk- och väsentlighetsanalys.....	66
	Styrelsen för Trossamfundet Svenska kyrkan	75
	Vår revisionsberättelse har lämnats.....	75

1 Ärkebiskopen har ordet

Liksom året innan har även 2021 präglats av coronapandemin. Många människor har blivit allvarligt sjuka, andra har levt med oro, ensamhet och sorg. Pandemin har präglat vårt samhälle och orsakat grusade drömmar för både näringsidkare, kulturarbetare och studenter. Pandemin har också påverkat församlingslivet och möjligheten till fysiska möten. Inkonsekventa restriktioner med olika regler har funnits för gymanläggningar och kyrkor – eller om man så vill, för kroppens gym och för själens gym. Behoven av ett gym för själen, som trossamfundet kan ge, har knappast minskat under pandemin och med den ökade utsatthet som följt i dess spår. Det är högst motsägelsefullt att konstatera att barn och unga mår sämre och samtidigt inte ta deras lagstadgade rätt till andlig utveckling på allvar. Det finns trots allt en barnkonvention som är lag i Sverige.

När vi nu kan samlas fysiskt igen är frågan om den kyrkliga seden avgörande. Hur tar vi igen de uppskjutna och uteblivna dopen? Kommer det nu både gamla och nya, vana och ovana gudstjänstfirare till församlingarna? Hur går det för begravningsleden som var i avtagande redan före pandemin? Hur går det med körsången och övrig musikverksamhet, med undervisning och lärande? Hur använder vi den förvärvade digitala kompetensen? Nu är tid att ta kliv framåt och bygga vidare!

Under året togs några avgörande steg i försoningsprocessen mellan samerna och Svenska kyrkan. Efter många års förarbete och samtal med samiska företrädare har kyrkostyrelsen och samtliga tretton stift ställt sig bakom denna ursäkt och de åtta åtaganden som hör ihop med den. Vid högtidsgudstjänsten i Uppsala domkyrka den 24 november framförde jag Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket, en ursäkt som kommer att upprepas vid konferensen Sägastallamat II i Luleå i oktober 2022. Vår ursäkt är en historisk händelse som har väckt internationell uppmärksamhet. Den är ett viktigt steg men på intet sätt slutpunkten för försoningsprocessen. Det blir allas vårt ansvar att bära den vidare.

Under hösten presenterades en rapport som försökte beräkna något som egentligen inte går att räkna i kronor och ören: värdet av Svenska kyrkans diakoni i Sverige. En lågt hållen uppskattning utifrån kostnadsbesparingar för offentlig verksamhet och enskilda personer landade på 1,5 miljarder kronor per år. Redan denna mycket försiktiga uppskattning visar att värdet av vårt gemensamma arbete för medmänniskan är oproportionerligt större än det offentliga erkännandet.

Vid sidan av vårt inhemska diakonala arbete är förstas betydelsen av vårt internationella arbete stort. Under pandemin har situationen för många, inte minst kvinnor och barn, förvärrats. Act Svenska kyrkans konkreta och handfasta arbete gör skillnad, genom humanitärt bistånd, psykosocialt stöd för barn och unga, arbete för genusrättvisa, stöd till teologisk utbildning med mera.

Må den heliga Anden välsigna allt gott arbete och leda vår kyrka i insikt och handlingskraft!

Antje Jackelén

Ärkebiskop och ordförande i kyrkostyrelsen

2 Generalsekreteraren har ordet

Runt om i Sverige och i resten av världen söker människor med stöd från Svenska kyrkan kraften att ta ett steg till, hoppet att se vägen framåt och glädjen i en gemenskap. Svenska kyrkans bidrag i civilberedskap och vår vana vid att möta människor i kris och sorg är alltså efterfrågade. De värden som Svenska kyrkan bidrar med i vårt samhälle och i världen är omistliga.

Pandemiåret 2021 blev ett något bättre år än året före. Vi fick minskad smittspridning i perioder och lättade restriktioner gav oss möjlighet att mötas fysiskt en del. Men Svenska kyrkan behöver stärka beredskapen för framtida kriser. Att alltid stå på de mest utsattas sida och att förmedla det hopp som den kristna tron erbjuder. Det är Svenska kyrkans signum.

Kyrkostyrelsen stödjer stiftens och bidrar till det lokala församlinglivet, så att församlingar och pastorat utifrån sina lokala förutsättningar ska kunna möta samtidens utmaningar. På den nationella nivån arbetar vi för att axla rollen som en sammanhållande och stärkande kraft för Svenska kyrkan och människor runt om i världen. Det arbetet kommer att fortsätta.

Med kyrkomötets beslut och kyrkostyrelsens långsiktiga mål som grund fortsätter vi sträva efter en ökad samverkan och digitalisering i hela Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen vill i samarbete med stiftens bidra till en gemensam effektiv administration och förvaltning för en långsiktigt hållbar kyrka. Intresset för gemensamma lösningar har vuxit i de flesta församlingar och pastorat. Men vi behöver stärka tilliten inom Svenska kyrkan ytterligare och öka känslan av samhörighet mellan församlingar, stift och den nationella nivån.

Under året som gått har vi genomfört ett kyrkoval, etablerat Svenska kyrkans löneservice och arbetat för att Svenska kyrkan ska bidra till världens klimatmål. Den nationella nivån har i rollen som företrädare för Svenska kyrkan fört regelbundna samtal med beslutsfattare och myndigheter liksom med andra kyrkor, trossamfund och civilsamhällesorganisationer. Att flera digitala verktyg redan fanns på plats vid pandemins utbrott har underlättat och gjort det möjligt att genomföra en stor del av den planerade verksamheten.

Det kommunikationsstöd och de digitala verktyg som erbjudits till församlingar och pastorat har även bidragit till nya former av församlingliv. Det är glädjande att människor som inte vanligtvis deltar i gudstjänster eller annan församlingsverksamhet har sökt sig till Svenska kyrkan genom de digitala gudstjänster som funnits tillgängliga på nätet.

Svenska kyrkan har liksom andra organisationer utsatts för prövningar under pandemin, men vi har ställt om vårt arbete för att minska smittspridning, bidra till samhället och fullgöra vårt uppdrag. Det är med glädje som vi nu efter två tunga år åter kan göra det vi saknat och längtat efter, i den privata sfären och i våra församlingar.

Helén Ottosson Lovén
Generalsekreterare i Svenska kyrkan

3 Inledning

Denna årsredovisning avser verksamheten på Svenska kyrkans nationella nivå under året 2021 och inkluderar en hållbarhetsrapport. Redovisningen ger en inblick i den nationella nivåns arbete för ett hållbart samhälle och en långsiktigt hållbar kyrka med fokus på året som gått.

Uppdraget är stort och arbetet är därför både brett och omfattande. Enbart en mindre del av allt som kyrkostyrelsen ansvarar för kan lyftas fram i denna redovisning.

4 Så styrs Svenska kyrkans nationella nivå

4.1 Så skapar Svenska kyrkan värde

Svenska kyrkans uppdrag uttrycks i kyrkoordningens beskrivning av församlingarnas syfte. ”Att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”. Evangeliet om Jesus Kristus är fundamentet för detta, gemensamt för hela den världsvida kyrkan.

Med detta som grund arbetar Svenska kyrkans nationella nivå för att stärka Kristi kyrka och skapa värde i Sverige och globalt. Den eftersträlvade effekten är ett mer hållbart samhälle såväl andligt och existentiellt som ekonomiskt, ekologiskt och socialt.

Den nationella nivåns uppdrag är fastställda i kyrkoordningen. Genom uppdragen, stödjer den nationella nivån arbetet i stift och församlingar för att åstadkomma önskad effekt. Förutsättningarna för arbetet ligger i Svenska kyrkans samlade tillgångar.

4.2 Den nationella nivåns uppdrag

Den nationella nivån är en sammanhållande kraft för Svenska kyrkan och bidrar till att uppdragen genomförs både rikstäckande och i internationellt samarbete.

De fyra uppdragen som beskrivs nedan är ömsesidigt beroende av varandra och förstärker varandra.

4.2.1 Stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet

Uppdraget omfattar exempelvis stöd till kyrkans sociala arbete, metoder och verktyg för rättighetsbaserat arbete, forskning och analys samt kulturarvsfrågor. Kyrkostyrelsen ansvarar även för Svenska kyrkans utbildningsinstitut som utbildar framtidens diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster samt för Svenska kyrkan i utlandet som verkar genom utlandsförsamlingar för svenskar utomlands.

4.2.2 Företräderskap

Den nationella nivån företräder, genom kyrkostyrelsen och ärkebiskopen, hela Svenska kyrkan i relation till beslutsfattare och andra kyrkor, samfund och civilsamhällesorganisationer. Den nationella nivån deltar i flera ekumeniska samarbeten i Sverige och internationellt. I uppdraget ingår även internationellt utvecklingsarbete och humanitärt arbete, som bedrivs under namnet Act Svenska kyrkan.

4.2.3 Stöd till god förvaltning

Stödet vänder sig till hela Svenska kyrkan och omfattar gemensamma administrativa lösningar, digitalisering, kanslistöd, nationella ramavtal för inköp och finansiella placeringar i gemensamma etiska fonder.

4.2.4 Inomkyrklig reglering

Den nationella nivån tar löpande fram exempelvis underlag för förankring och fastställande av Svenska kyrkans gudstjänstböcker samt beslut om förändringar i kyrkoordningen. Kyrkoordningen som beslutas av kyrkomötet slår fast vilka gemensamma regler som gäller för hela Svenska kyrkan, hur beslut fattas och ansvarsfördelningen mellan de tre nivåerna. Detta innefattar också verksamheter som att genomföra kyrkoval.

4.3 Kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsen leder och samordnar förvaltningen av den nationella nivåns uppgifter enligt bestämmelser i kyrkoordningen. I uppdraget ingår att verkställa de uppdrag som kyrkomötet ger och till kyrkomötet lämna skrivelser, lämna förslag till verksamhetsinriktning och lägga fram en årsredovisning för den nationella nivån. Kyrkostyrelsen företräder Svenska kyrkan, exempelvis genom remissvar, uttalanden och officiella kontakter. I teologiska och ekumeniska frågor samråder kyrkostyrelsen med biskopsmötet.

Kyrkostyrelsen består av ärkebiskopen såsom ordförande och fjorton ledamöter med lika många ersättare. De väljs för en period om fyra år. Dessutom väljs en annan biskop som ersättare för ärkebiskopen. Vid kyrkomötets andra session i november valdes en ny kyrkostyrelse för mandatperioden 2022–2025.

För att skapa ett långsiktigt hållbart kyrkoliv i Svenska kyrkan, effektivisera och bidra till ansvarsfördelning mellan stift och nationell nivå pågår fördjupade regelbundna samtal mellan kyrkostyrelsens arbetsutskott och stiftsstyrelsernas presidier samt bilaterala samtal mellan kyrkostyrelsen och några stiftsstyrelser varje mandatperiod. Även kontinuerliga samråd äger rum mellan arbetsutskottet och kyrkomötets presidium. Vidare möts kyrkostyrelsen och biskopsmötet kontinuerligt i separata överläggningar och kyrkostyrelsen inbjuder företrädare för stiftens domkapitel till gemensamma överläggningar samt möter stiftens egendomsförvaltningar till samråd om förvaltningen av prästlönetillgångarna.

En utvärdering av förra mandatperiodens presidieöverläggningar har genomförts hösten 2021. Den visar att stiftet ser vikten av dialogen och en fortsättning av den, men att dialogen självklart behöver utvecklas ytterligare i sin form och sitt innehåll. Utifrån den summering av utvärderingen som gjorts fortsätter dialogen och överläggningarna under den nya mandatperioden.

4.4 Kyrkostyrelsens kansli

Det dagliga arbetet på kyrkostyrelsens kansli, kyrkokansliet, leds av generalsekreteraren som utses av kyrkostyrelsen.

Svenska kyrkan möter regelbundet beslutsfattare, myndigheter och civilsamhälle. Som investerare och inköpsorganisation står den nationella nivån i en bred kontakt med företrädare för näringslivet, både på den nationella och internationella planet. Sveriges kristna råd, Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet, Europeiska kyrkokonferensen, Sveriges interreligiösa råd och andra organisationer och nätverk utgör centrala forum för dialog och samverkan. Andra organisationer i civilsamhället i Sverige och internationellt är också viktiga i samverkan för skapelsens integritet och mänsklig värdighet, till exempel i det konkreta utvecklingsarbete inom Act Svenska kyrkan och i stödet för det diakonala utvecklingsarbete som bedrivs på församlingsnivå.

Utöver den egna årliga omvärldsbeskrivningen inhämtas regelbundet allmänhetens synpunkter genom omvärlds- och medieanalyser samt enkätundersökningar. Sammantaget utgör detta underlag för hur kyrkostyrelsen prioriterar och utvecklar stödet till stift och församlingar.

Målsättningar, verksamhetsplaner, policyer, uppförandekoder och rutiner konkretiserar hur den nationella nivån ska utforma sitt arbete. Effekterna av arbetet följs upp genom intern kontroll av hur planer och rutiner efterlevs, medarbetarenkäter, statistikinsamling om miljöpåverkan och genom facklig samverkan. Effekterna följs även upp i dialog med stift, leverantörer, företag och de fonder som Svenska kyrkan investerar i.

Pandemin har påverkat verksamheten i Svenska kyrkan och inneburit omställningar i den planerade verksamheten. Foto: Johannes Frandsen

4.5 Omvärldsfaktorer som kyrkostyrelsen förhåller sig till

I kyrkostyrelsens årliga skrivelse om verksamhet och ekonomi för den nationella nivån tre år framåt presenteras teologiska utgångspunkter utifrån Svenska kyrkans givna kallelse att i ord och handling förkunna evangelium. En kortare omvärldsbeskrivning presenteras också årligen för att synliggöra faktorer som Svenska kyrkans nationella nivå förhåller sig till i planeringen av sin verksamhet.

De omvärldsfaktorer som kyrkostyrelsen tagit särskild hänsyn till de senaste åren är många människors intresse för religiösa och existentiella frågor, samtidigt som det saknas kunskap om och förtrogenhet med kristen tro, tradition och språk. Dessutom finns det bristande kunskap om Svenska kyrkan. En annan faktor är den ökande psykiska ohälsan samtidigt som samhällets offentliga funktioner har svårt att möta de ökade behoven vilket sätter välfärden under ekonomisk press. De växande socioekonomiska klyftorna och det oroväckande hotet mot tillit, sammanhållning och demokrati är ett allt större bekymmer. Att många människor befinner sig på flykt runt om i världen är också något som återspeglar sig i kyrkostyrelsens planering, liksom nödvändigheten att minska klimatförändringarna. Vidare manar prognoser om framtida medlemsutveckling och framtida intäkter från kyrkoavgiften till ekonomiska

besparingar för hela Svenska kyrkan. Den explosionsartat ökade digitaliseringen påverkar det mesta.

Dramatiska trender är sällsynta och mycket av det som präglat tidigare års analys står i mer eller mindre obruten kontinuitet med tidigare år. Coronapandemin har dock för både 2020 och 2021 inneburit en omställning i stora delar av verksamheten, likaså temporära omprioriteringar i vissa avseenden.

4.6 Den nationella nivåns bidrag till ett hållbart samhälle

Hösten 2015 enades världens länder om 17 hållbarhetsmål med olika infallsvinklar, Agenda 2030. Tillsammans formar målen en gemensam karta som ska vägleda världen till en hållbar utveckling. Ledorden i Agenda 2030 är att ingen ska lämnas utanför och målen ska genomföras med särskild hänsyn till de människor och samhällen som har sämst förutsättningar.

Kyrkostyrelsen integrerar ekologiska, ekonomiska, sociala samt andliga och existentiella hållbarhetsdimensioner i verksamheten, både när den styrs, genomförs och följs upp. Andlig hållbarhet handlar om att ge en teologisk grund för värderingar och ställningstagande som främjar existentiell hälsa och livsmod. Ekologisk hållbarhet handlar om att hushålla med naturresurserna och värna miljön. Ekonomisk hållbarhet handlar om att använda och förvalta ekonomiska resurser hållbart. Social hållbarhet handlar om att verka för mänskliga rättigheter, tillit, inkludering och egenmakt.

Hållbarhetsmålet 3 om god hälsa och välbefinnande i Agenda 2030, har uppmärksamats särskilt av kyrkostyrelsen med anledning av pandemin. Exempelvis genom att till beslutsfattare lyfta betydelsen av begravingar och den möjlighet till avsked och sorgebearbetning detta innebär. Det ledde fram till att fler kunde närvara vid begraving trots strikta restriktioner för övrigt i samhället.

Med biskopsbrevet om klimatet som utgångspunkt antogs *Färdplan för klimatet* av kyrkostyrelsen i december 2019, efter förankring i stiftet. Det övergripande målet är att hela Svenska kyrkan ska vara klimatneutral år 2030 och inte bidra till den globala uppvärmningen. Ett urval strategiska klimatinsatser, som exempelvis kompetensuppbyggnad, bidrar till att förverkliga Parisavtalets mål genom resursförstärkning till stiftet på 25 miljoner kronor per år från kyrkostyrelsen åren 2020–2022. Den nationella nivån stödjer även klimatarbetet i Svenska kyrkan med ansvarsfull kapitalförvaltning och nationella ramavtal, där klimat- och andra hållbarhetsfrågor integreras i inköpsarbetet.

Mellan 31 oktober och 12 november genomfördes FN:s klimattoppmöte, COP26, i Glasgow. Svenska kyrkan hade observatörsstatus. Det innebar att delegationen kunde följa förhandlingarna på plats och bidra till att sätta press på beslutsfattare och höja ambitionsnivån. Inför toppmötet genomfördes *Pilgrim's Walk For Future*, en pilgrimsvandring från Vadstena till Glasgow. Biskopsmötet gjorde inför mötet ett gemensamt uttalande om det akuta behovet av en snabb omställning, som publicerades på DN Kultur veckan före mötet.

Hållbarhetsnoterna längre fram i årsredovisningen innehåller mer information om den nationella nivåns arbete med klimatet och övriga hållbarhetsfrågor.

*Interreligiös manifestation genom Glasgow under FN:s klimattoppmöte.
Foto: Mikael Stjernberg*

5 Verksamhetsuppföljning

5.1 Året som gått 2021

Som framgår av förorden har det varit ett händelserikt år. Stora och viktiga insatser har präglat året som gått. Svenska kyrkan har genom sin verksamhet gjort skillnad både i Sverige och för människor globalt.

Trossamfundens bidrag har efterfrågats under pandemin, inte minst det diakonala och själavårdande arbetet. Likaså har människors längtan efter att mötas och fira gudstjänst inneburit att nya former för samtal och gudstjänst har utvecklats i många församlingar. Pandemin har medfört genomgripande omställning i verksamheten på Svenska kyrkans samtliga nivåer. Den nationella nivån har bidragit med olika former av stödjande insatser, digitala verktyg och kommunikationsstöd. En stor del av den planerade verksamheten på nationell nivå har trots allt kunnat genomföras genom att digitala arenor och nya arbetssätt snabbt kom på plats.

Nya arbetsformer har lett till nya erfarenheter och lärdomar. Genom de nya sätt att vara kyrka som vuxit fram har troligtvis flera arbetssätt kommit för att stanna.

Generalsekreterarens regelbundna avstämningar med biskopsmöte och stiftsdirektorer har bidragit till ökad samverkan inom Svenska kyrkan och mellan stiftet. Allt fler församlingar och pastorat är intresserade av samverkan inom Svenska kyrkan för att kunna bedriva kostnadseffektiv kvalitativ och långsiktigt hållbar verksamhet. Under pandemin har samarbete krävts och haft stor betydelse. Att samverkan stärkts visar det faktum att Svenska kyrkan mitt under rådande pandemi kunnat etablera Svenska kyrkans löneservice.

Den omvälvande pandemisituationen har skakat om hela världen, och som oftast har de som redan är mest utsatta drabbats allra värst. Tillgången till covid-19-vaccin i världen är exempelvis mycket ojämnt fördelad och miljarder människor i låg- och medelinkomstländer väntar fortfarande på sin första vaccindos. Samverkan med andra civilsamhällesorganisationer är av betydelse för påverkan av samhällsutvecklingen i

Sverige och globalt. Svenska kyrkan har därför tillsammans med andra organisationer försökt påverka regeringen att agera inom EU för effektiv fördelning av vaccinöverskottet samt stödja tekniköverföring för att möjliggöra inhemsk vaccinproduktion. Detta är ett exempel på den nationella nivåns företrädarskap och Svenska kyrkans samhällsansvar.

De två senaste åren är ett tydligt exempel på hur snabbt förändringar kan ske i Sverige och i resten av världen. Detta aktualiserar behovet av en samordnad krisberedskap inom Svenska kyrkan och ett stärkt civilförsvar. Dessutom behövs en stark samverkan med andra kyrkor, trossamfund och organisationer samt goda relationer med myndigheter och beslutsfattare.

Mot bakgrund av kyrkoordningens beskrivning av den nationella nivåns uppdrag och det som sker i vår omvärld, fastställde kyrkomötet 2018 tre övergripande målbilder för kyrkostyrelsen till år 2030. Här följer några exempel på den nationella nivåns insatser under 2021, relaterade till respektive målbild.

5.1.1 Målbild 1

År 2030 har vi stärkt förmågan att bidra till ett församlingsliv som utifrån lokala förutsättningar kan möta samtidens utmaningar.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Stöd till stiftet för utveckling av församlingslivet och Företrädarskap*.

Den nationella nivån har i samarbete med stiftet bidragit till att stärka och stödja församlingarnas förmåga att fullgöra sin grundläggande uppgift inom flera områden och på olika sätt.

Svenska kyrkans diakonala arbete har undersökts och en rapport publicerades i november. Det är den hittills mest heltäckande kartläggning av den diakonala verksamheten som gjorts. I den framgår att Svenska kyrkans sociala arbete, diakoni, utgör ett bidrag motsvarande ett samhällsekonomiskt värde på minst 1,5 miljarder kronor årligen.

Det treåriga programmet *Social hållbarhet – fokus tillit och demokrati*, med tolv stift involverade för integration och ett socialt hållbart samhälle har samlat frågor om integration och stöd för att minska utanförskapet.

De statliga medel som Svenska kyrkan tilldelats under året har till största del förmedlats vidare till stift och församlingar. Med anledning av pandemin fick Svenska kyrkan även i år 25 miljoner kronor i stöd från regeringen för att kompensera en del av de intäktsbortfall och kostnadsökningar som varit. Genom det ekonomiska stödet har bland annat tjänsten Jourhavande präst kunnat förstärkas och stiftens institutions-själavård såsom sjukhuskyrkan har kunnat få extra ekonomiskt bidrag.

Programmet *Lärande och undervisning* har fortsatt, och insatser har genomförts för att visa på evangeliet om tro och livsmod och Svenska kyrkans roll i samhället. Biskopsbrevet om lärande och undervisning som publicerades i augusti förmedlar vad undervisningens roll är och innehåller ett antal pedagogiska utgångspunkter för lärande. Dessutom tar brevet upp konkreta förslag på bibeltexter, psalmer och böner som kan ingå i den grundläggande undervisningen om kristen tro. I december övergick den digitala Resursbanken för lärande och undervisning från testläge till att vara öppen för alla församlingar och pastorat som är anslutna till Microsoft 365. Även ideellt engagerade och förtroendevalda har möjlighet att ta del av resursbankens innehåll.

Svenska kyrkans samhällstjänst Jourhavande präst har utökat sin tillgänglighet under pandemin och många människor har sökt sig dit. Foto: Magnus Aronson

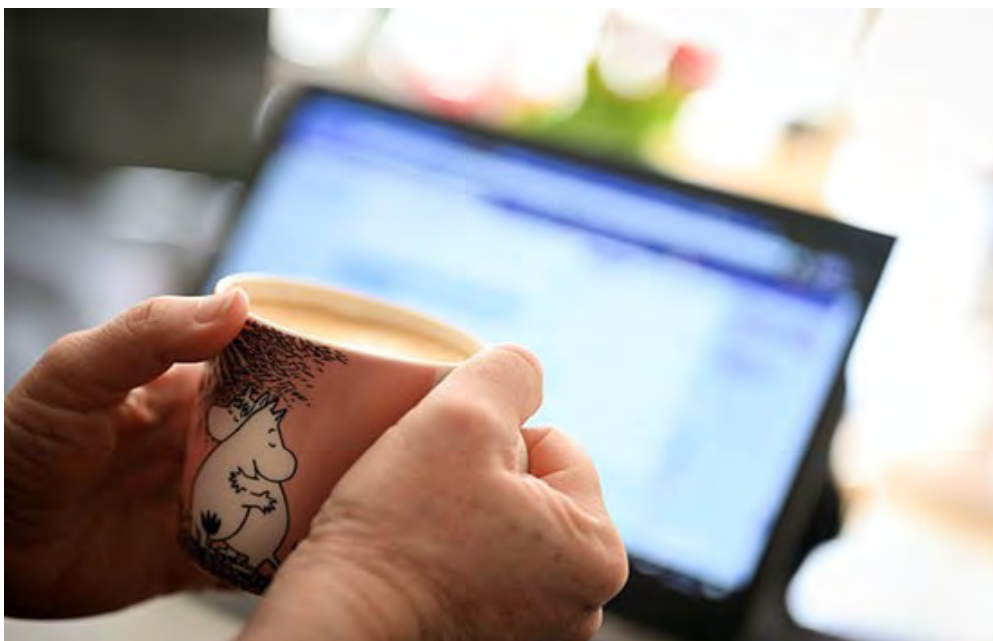
De digitala utbildningarna har ökat kraftigt under året genom utbildningsplattformen Grade där hälften av utbildningarna genomförs live. Sammanlagt 15 000 kurstillfällen har genomförts under 2021. Svenska kyrkan erbjuder även i samarbete med Sensus studieförbund den digitala utbildningen Delaktighet och tillgänglighet, med särskilt fokus på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Under året har den satsningen följts upp med ett antal digitala workshops. Även 14 digitala lunchseminarier har erbjudits landets kommunikatörer och andra intresserade under året. I genomsnitt samlades cirka 100 deltagare per seminarium. Flera har genomförts som liveevenemang och spelats in och publicerats på intranätet. De senaste seminarierna har även textats för att öka tillgängligheten.

Den 4–5 maj genomfördes Svenska kyrkans kommunikationsdagar, Digi-Kom, för första gången i digital form. Över 500 medarbetare deltog från hela landet och kunde välja mellan ett 70-tal webinarier och tematiska gruppsamtal.

Den romska översättningen av kyrkohandboken, med fyra romska dialekter, togs i bruk under den webbsända högmässan i Uppsala domkyrka pingstdagen den 23 maj. Den romska översättningen finns tillgänglig på Svenska kyrkans webbsida och den kommer att användas även av andra samfund. Översättningen är såväl ett bidrag mot diskriminering och för social hållbarhet, som ett bidrag till ekumeniken i Sverige.

Arbetet för att förnya och utöka Svenska kyrkans psalmskatt har påbörjats. Kyrkostyrelsen gör en öppen och bred inbjudan för att stimulera till och identifiera nya psalmer som kompletterar den redan rika psalmbok Svenska kyrkan har. Insamlingen sker digitalt och började i november. Den planeras pågå under hela 2022.

Insamling av verksamhetsstatistik, kvalitativa undersökningar och omvärldsanalys är viktiga verktyg i förståelsen av Svenska kyrkan och de skeenden som finns att förhålla sig till och planera utifrån. En ny app, den så kallade Samla-appen, har tagits fram för att underlätta för ansvariga i församlingar att rapportera verksamhetsstatistik löpande. Under året har det samlade frågeformuläret till kyrkoherdar, Kyrkbussen, fått en ökad svarsfrekvens, vilket kan förklaras av färre frågor samt påminnelser från biskopar och stiftsdirektorer.

De digitala verktyg som utvecklats och de nya arbetssätt som etablerats under pandemin underlättar arbetet och stärker samverkan. Foto: Magnus Aronson

En av de forskningsrapporter som publicerats under året är studien *En "riktig" begravning. Förändringar i begravningsseden inom Svenska kyrkan 2010–2020*.

Svenska kyrkan i utlandet har liksom föregående år haft en omställd verksamhet på grund av pandemin och viss utlandspersonal har tjänstgjort på andra ställen än planerat. Den mobila verksamheten har inte heller varit möjlig under pandemin. Svenska kyrkan i utlandet går mot allt fler lokalanställningar. De verksamhetsutredningar som pågår kopplat till den förändringsresan har försenats något. Men utredningarna kommer att slutföras under 2022. Det ekumeniska samarbetet har gått från lokal vardagsekumenik till att anställningsavtal för medarbetare i Svenska kyrkan i utlandet skrivits med den anglikanska kyrkan i Aten och med federationen av de lutherska kyrkorna i Schweiz och Liechtenstein.

Svenska kyrkans utbildningsinstitut genomförde redan i början av pandemin en av de mest genomgripande omställningarna på den nationella nivån. Undervisningen har fortsatt mer eller mindre på nätet och den digitala metodiken har utvecklats ytterligare. Tillströmningen av sökande och studerande till diakon- och prästprogrammen är god medan rekryteringen till församlingspedagogutbildningen fortsätter att vara svag och till kyrkomusikerutbildningen inte tillräcklig.

För att möta det framtida rekryteringsbehovet av kvalificerade kyrkomusiker har den nationella nivån i samarbete med stiftet och Göteborgs internationella orgelakademi genomfört projektet *Organister i framkant*, som är en webbplats som innehåller en mängd samlad information i syfte att inspirera kyrkomusiker att i sin tur väcka barns intresse för att spela orgel.

5.1.2 Målbild 2

År 2030 har vi stärkt relevansen och engagemanget för Svenska kyrkans arbete, grundat i kristen tro, för ett hållbart samhälle i Sverige och i världen.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivåns uppdrag *Stöd till stiftet för utveckling av församlinglivet* och *Företrädarskap*.

Svenska kyrkan lyfter och driver strategiskt avvägda och relevanta samhällsfrågor utifrån kyrkans värdegrund och uppdrag. Svenska kyrkan verkar för ett hållbart samhälle och samverkar med regionala och globala ekumeniska organisationer och allianser i gemensamma policyfrågor, inte minst gentemot EU. För detta genomförs systematisk bevakning och spetskompetens har utvecklats under de senaste åren på den nationella nivån. Dialog har förts med regering, myndigheter och civilsamhällets organisationer. Bland annat har företrädare för Svenska kyrkan medverkat i regelbundna konsultationer hos bland annat Myndigheten för trossamfund, i Regeringens råd för kontakt med trossamfunden samt hos Migrationsverket. Regelbundna samtal förs exempelvis också med Sveriges Kommuner och Regioner samt med Utrikesdepartementet och Sida. Kyrkostyrelsen har svarat på 41 remisser, varav tre spontanremisser och ett flertal har utarbetats i samarbete med stiftet.

Ärkebiskopens och övriga biskopars insatser som samhällsaktörer har spelat en viktig roll, inte bara lokalt i deras stift och församlingar, utan även i det gemensamma nationella påverkansarbetet. Det har varit täta möten med beslutsfattare och myndigheter i Sverige under året.

Svenska kyrkan har varit synlig i samhällsdebatten och i andra organisationers konferenser. Ärkebiskopen skrev exempelvis ett öppet brev till statsministern med kopia till utrikesministern, utbildningsministern och jämställdhetsministern i oktober inför högnivåmötet Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism. I brevet betonades att alla delar av samhället behöver bidra och att trossamfundens engagemang är en självklar del av lösningen. Ärkebiskopen försäkrade Svenska kyrkans stöd i kampen mot antisemitism tillsammans med interreligiösa nätverk i Sverige och internationellt. I brevet nämndes arbetet vid Svenska teologiska institutet i Jerusalem som exempel på en verksamhet som bidrar i arbetet.

Den nationella nivån verkar för ökad kännedom om Svenska kyrkans verksamhet, både den som sker i Sverige och den som sker internationellt. Församlingar, pastorat och stift får kommunikationsstöd både vad gäller innehåll och form, till exempel för att kunna vara en kyrka på nätet. Under året har särskilda insatser gjorts vid påsk, under sommaren och vid allhelgonahelgen samt under julen.

Svenska kyrkans arbete i digitala kanaler som sociala medier har stärkts ytterligare under året som gått. Under 2021 har den nationella Facebooksidans räckvidd ökat med 58 procent jämfört med 2020. Det betyder att över 6 miljoner personer fick se ett inlägg från Svenska kyrkans sida någon gång under året.

Genom närvaron i flera andra kanaler på sociala medier når Svenska kyrkan många människor och meningsfulla samtal om livsfrågor förs. Men det förekommer även att lögn sprids och att företrädare för Svenska kyrkan får ta emot hat och hot. Detta fick ärkebiskopen att göra ett uppehåll från Twitter under perioden april till augusti.

Svenska kyrkan medverkar i kulturlivet och främjar dialogen mellan religion och livstolkning. Svenska kyrkans årliga kultur- och filmpriser är några exempel. Den insats som görs genom programmet *Se Människan* under Bokmässan är ett annat exempel. I år genomfördes Bokmässan till största del digitalt. Ett av Svenska kyrkans

bidrag i år var seminariet Att ge plats för den andre, som erbjöds i samarbete med Verbums förlag. Det handlade om mötet med människor av annan tro och tradition.

Det fleråriga programmet *Interreligiös praktik för fred – En värld av grannar* har intensifierat sitt arbete under året även om många möten skett digitalt. Programmet har syftat till att utveckla och fördjupa Svenska kyrkans relationer med religiösa samfund och organisationer som arbetar för människor på flykt i Europa. Det avslutades i början av 2022 med en digital konferens.

Samtalen från Bokmässan går att ta del av i efterhand på Svenska kyrkans webb. Här medverkar kocken Tareq Taylor och docenten i etik Johanna Gustafsson Lundberg. Foto: Mikael Ringlander

Vid kyrkomötets högtidsgudstjänst den 24 november framfördes Svenska kyrkans offentliga ursäkt till det samiska folket för de oförrätter som begåtts i historien. I Uppsala domkyrka samlades avgående och nyvalda kyrkomötesledamöter, biskopar, representanter för det samiska folket och civilsamhället, representanter för regeringen, internationella vittnen samt övriga gudstjänstbesökare. Som en del av den fortsatta försoningsprocessen med det samiska folket har Svenska kyrkan förbundit sig till åtta åtaganden de kommande tio åren. Åtagandena har förankrats i en remissomgång och i samtal med Svenska kyrkans tretton stift. De handlar om att öka kunskapen om och respekten för urfolksrättens principer inom Svenska kyrkan och i det svenska samhället. Åtagandena ska bidra till att synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition, samt stärka de samiska språken och samers inflytande och delaktighet i Svenska kyrkans verksamhet. Som en del av förankringsarbetet kring ursäkten deltog ärkebiskopen med ett anförande vid Sametingets högtidliga öppnande den 1 september i Lycksele. I anslutning till detta skedde överläggningar med partiledarna i Sametinget om hur åtagandena kopplade till ursäkten borde vara. Även förankring med samiska civilsamhällesorganisationer har ägt rum.

Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket framfördes i Uppsala domkyrka i samband med kyrkomötets andra session. Foto: Magnus Aronson

Svenska kyrkan utvecklar partnerskap med kyrkor, ekumeniska organisationer och allianser samt med andra samarbetspartner som arbetar för alla människors lika värde, rättvisa, jämställdhet och fred i världen. Act Svenska kyrkan verkar för internationella och ekumeniskt samordnade missions- och diakoniinsatser, långsiktigt utvecklings-samarbete och stöd till människor i utsatta situationer genom humanitärt bistånd. I december valdes Svenska kyrkans internationella chef till ny ordförande för ACT-alliansen, världens största kyrkliga biståndsallians, som Act Svenska kyrkan är en del av. Detta visar på det förtroende Svenska kyrkans arbete har i resten av världen.

Under året har exempelvis situationen i Afghanistan krävt humanitära insatser. I Haiti har Act Svenska kyrkan bidragit till att hjälpa jordbävningdrabbade och i Etiopien har stöd förmedlats till fredsprogram för dialog samt stöd till etiopier på flykt. Tio dagars bombräder från Israels sida och raketattacker från Hamas i våras innebar att många människor dödades. Act Svenska kyrkan startade så fort som möjligt en akutinsamling till stöd för civilbefolkningen i Gaza, där de flesta offren fanns, med särskilt fokus på sjukvård och psykosocialt stöd.

Act Svenska kyrkan har tillsammans med partnerskapsorganisationer och utländska ambassader i Filippinerna uppmärksammat det krympande demokratiska utrymmet och det stora antal mord på människorättsförsvarare i landet. I många länder har Svenska kyrkan på grund av politiska konflikter och överhängande fara haft stora utmaningar i arbetet att genomföra projekt och att värna kollegors liv i partnerorganisationer och medarbetares möjligheter att verka, exempelvis i Myanmar.

Den kapacitetsstärkning i psykosocialt arbete som Act Svenska kyrkan bidrar till har under året genomförts digitalt, bland annat genom en workshop på fem dagar i slutet av mars. Webb sidan för lokalbaserat psykosocialt stöd, med målgruppen partnerorganisationer och Svenska kyrkans medarbetare, har färdigställts. Där samlas information om aktiviteter, metoder och referenser till vetenskapligt material och artiklar. Act Svenska kyrkan ger bland annat stöd till psykosociala insatser i Syrien.

Act Svenska kyrkan har många trogna givare och det pågår en positiv utveckling vad gäller privatpersoners gåvor liksom för stiftsanslag och församlingsanslag. Inte

minst Agera-volontärerna har spelat en viktig roll i insamlingsarbetet. Resultatet av kollekt och gåvor tillsammans med bidrag från Radiohjälpen och Världens Barn samt avkastning på vissa fonder, uppgick för 2021 till 158,8 miljoner kronor. Detta är en ökning med totalt 4,4 miljoner kronor från föregående år. Men kollekt däremot har minskat med drygt 7,5 miljoner kronor, troligtvis på grund av färre gudstjänster och mötesplatser i församlingarna under pandemin. Även testamentsintäkterna har minskat.

Act Svenska kyrkan gör skillnad i världen tillsammans med sina partnerorganisationer genom att bedriva påverkansarbete, bidra till utveckling och ge humanitärt stöd. Foto: Deborah Rossouw

Som ett sätt för församlingar och pastorat att kunna ha auktioner och loppmarknader trots pandemin inleddes ett samarbete med auktionssajten Tradera under året. Engagemanget hos landets biskopar bidrog till uppmärksamhet i media. Årets insamling till Världens Barn engagerade många människor runt om i landet och det anordnades bland annat pilgrimsvandringar och konserter under de två veckor kampanjen pågick.

Varumärkesarbetet för att öka kännedomen om Act Svenska kyrkan har fortsatt under året. I undersökningar framgår att de som svarat ser en modig och medmänsklig biståndsaktör som försvarar mänskliga rättigheter och inger hopp.

5.1.3 Målbild 3

År 2030 har vi bidragit till utveckling av en effektiv styrning, administration och förvaltning i Svenska kyrkan, så att församlingarna kan fullgöra sitt grundläggande uppdrag.

Denna målbild relaterar i första hand till den nationella nivån uppdrag *Stöd till stiftet för utveckling av församlinglivet, Stöd till god förvaltning* samt *Inomkyrklig reglering*.

Utvecklingsarbetet för samverkan och digitalisering i både kärnverksamhet och förvaltning fortsätter. För att underlätta för församlingar och pastorat att få samlad aktuell information om vad som händer på samverkans- och digitaliseringsområdet har ett nyhetsbrev utformats till kyrkoherdar och ordföranden i kyrkoråden. Nyhetsbrevet ges regelbundet ut i samarbete med stiftet. Information om de stödjande

administrativa tjänsterna finns även samlad i Tjänsteportalen på intranätet för att bidra till överblick.

Det är angeläget att församlingar och pastorat får information om hur anslutning till de gemensamma it-tjänsterna även förbättrar säkerheten för hela Svenska kyrkan. Mycket arbete görs från den nationella nivån för att skydda Svenska kyrkans dokument och mejlkorrespondens och inte minst de känsliga uppgifter som Svenska kyrkan förvaltar.

Svenska kyrkans löneservice, med säte i Uddevalla startade i maj och vid årsskiftet hade 91 församlingar, pastorat och stift anslutit sig och lika många till har anmält intresse för att ansluta sig till tjänsten under 2022.

Det tekniska införandet av Microsoft 365 har pågått under hela 2021. Vid årsskiftet var 221 enheter i Svenska kyrkan med 13 129 användare anslutna. Det inomkyrkliga stödet för information och nyhetsflöde kommer från och med oktober 2022 att ske via en ny intranätlösning bestående av Kornet och Teams, och förberedelsen för detta gick in i en intensiv fas under året som gått.

Kunskap om kyrkobyggnadernas medeltida takkonstruktioner har ökat betydligt under de senaste årtiondena, främst genom de inventeringar som stiftet genomfört och den kunskapsöversikt som Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet tagit fram. Drygt 80 procent av alla församlingar och pastorat använder Svenska kyrkans gemensamma inventarieregister Sacer, som samtliga länsstyrelser enligt avtal har behörighet till.

*Svenska kyrkan lyckades trots rådande pandemi genomföra ett kyrkovoal under året.
Foto: Magnus Aronson*

I september genomfördes kyrkovoalet enligt plan. Under sommaren trycktes och distribuerades cirka 96 miljoner valsedlar och cirka 5 miljoner röstkort. Utöver det fick samtliga valnämnder informationsmaterial. I samband med att röstkortet skickades ut öppnade den bemannade funktionen Valservice som gav väljarna information om var, när och hur röstningen går till. På webben publicerades funktioner för väljarna: Hitta din lokal och Här hittar du vem du kan rösta på. En kyrkovoalskampanj genomfördes tre veckor före valdagen med bland annat filmer i TV4, på Youtube och i sociala medier. Utvärderingen av samarbetet mellan den nationella nivån, stift, församlingar

och pastorat visar på goda erfarenheter men samtidigt en utvecklingspotential. 77 procent av församlingar och pastorat angav att de önskar ännu fler gemensamma satsningar. Av de 4,9 miljoner röstberättigade i kyrkovalet röstade 18,4 procent, vilket innebär 900 753 personer. Pandemin och risken för smittspridning gjorde att fler medlemmar förtidsröstade denna gång, något som det också uppmuntrades till.

Det årliga kyrkomötet genomfördes detta år till hälften digitalt och till hälften fysiskt med omfattande restriktioner och anpassningar. Utskottsöverläggningarna under första sessionen ägde rum helt digitalt med både ordinarie ledamöter och ersättare närvarande. Ett nytt kyrkomöte valdes i november för mandatperioden 2022–2025 och antalet nomineringsgrupper har ökat från elva till tretton. Av 251 ledamöter är 105 nyvalda och 146 omvalda. Nio ledamöter var på valdagen under 30 år. Det nyvalda kyrkomötet består av 53 procent kvinnor och 47 procent män.

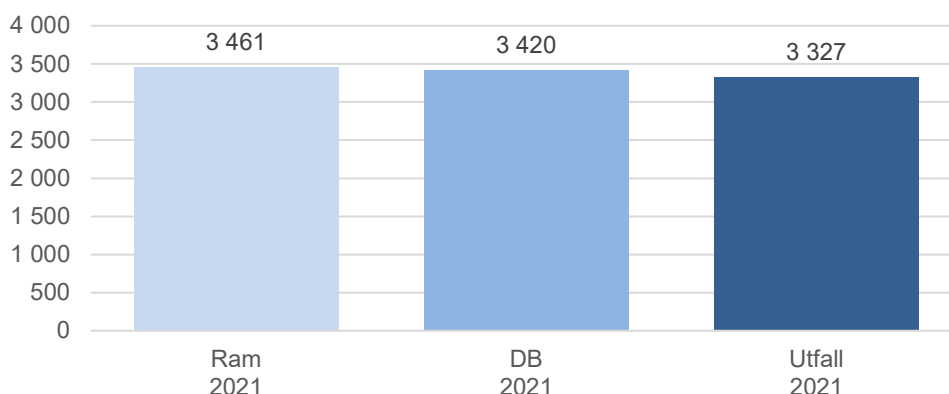
6 Ekonomi

6.1 Sammanfattning ekonomi

Årets resultat uppgår till 1 638 miljoner kronor. Det är 1 660 miljoner kronor högre än budget och 1 403 miljoner kronor högre än föregående årsresultat. Skillnaden mot budget och föregående år beror på en hög avkastning från kapitalförvaltningen eftersom utvecklingen på aktiemarknaden var ovanligt stark 2021.

Totala kostnader 2021 uppgår till 3 327 miljoner kronor, vilket är 134 miljoner kronor lägre än den av kyrkomötet beslutade rambudgeten och 93 miljoner kronor lägre än den av kyrkostyrelsen beslutade kostnadsramen i den mer detaljerade budgeten för samma år.

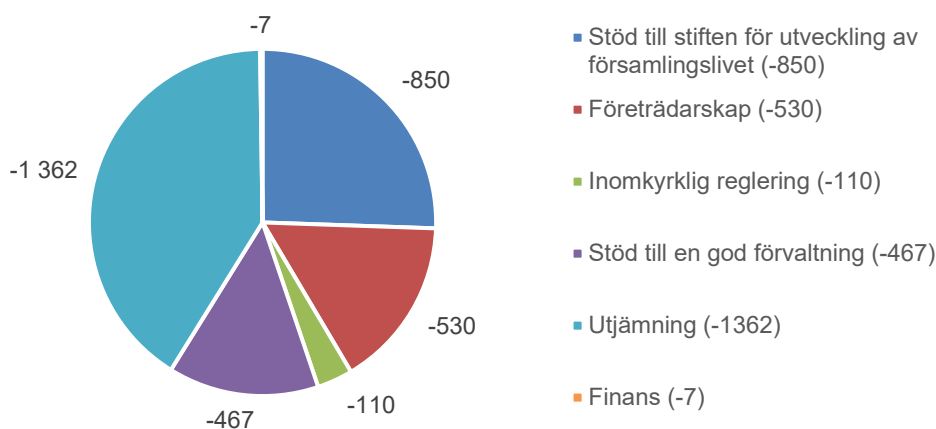
Diagram 1. Kostnadsram utfall 2021 i jämförelse med planerade kostnadsramar

Skillnaden mellan detaljbudget och rambudget förklaras av att budgeten justerades inom den internationella verksamheten. I detaljbudget finns också 25 miljoner kronor i statligt bidrag som beslutats under hösten som verksamhetsstöd för intäktsbortfall och kostnadsökningar i Svenska kyrkan med anledning av pandemin.

Skillnaden mellan detaljbudget och utfall förklaras av lägre nyttjande av kyrkoantikvarisk ersättning och lägre kostnader för resor inom den internationella verksamheten samt inom projektet för samverkan och digitalisering. I följande tabeller finns endast jämförelse med detaljbudget.

Diagram 2. Totala kostnader år 2021 fördelade per uppdrag

6.2 Resultaträkning

Verksamhetens resultat för 2021 uppgår till -232 miljoner kronor exklusive finansnetto och kyrkounderhållsbidrag. Underskottet är 162 miljoner kronor lägre än planerat. I tabellen nedan redovisas samtliga intäkter och kostnader för den nationella nivån med en summeringsrad för verksamhetens resultat.

Tabell 1. Resultaträkning

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Avgift gemensam verksamhet	983	983	980
Insamlade medel	174	158	159
Erhållna bidrag	259	261	301
Övriga intäkter	112	180	117
Summa intäkter	1 528	1 582	1 558
Utvecklingssamarbete/bistånd	-264	-244	-266
Övriga lämnade bidrag	-140	-185	-181
Externa kostnader	-730	-642	-509
Personalkostnader*	-476	-466	-450
Avskrivningar	-12	-13	-12
Summa kostnader	-1 622	-1 551	-1 419
Utjämnning och KAE**	-301	-263	-216
VERKSAMHETENS RESULTAT	-394	-232	-77
Finansnetto	432	1 960	410
Kyrkounderhållsbidrag	-100	-100	-100
Förändring ändamålsbestämda medel	39	10	2
Årets resultat	-22	1 638	235

* I personalkostnadsraden ingår ersättningskonsulter

** Se förklaring i tabell 2

6.2.1 Intäkter

Sammanlagda intäkter är 53 miljoner kronor högre än budget. Insamlade medel är 16 miljoner kronor lägre än budget och i nivå med föregående år. Möjligheten till kollektintäkter har påverkats av pandemin och kollektintäkterna är cirka 50 procent lägre än åren före pandemin medan gåvor är högre än budget. Testamentsintäkter är lägre 2021 och varierar mellan åren.

Erhållna bidrag är något högre än budget trots lägre bidrag från Sida. Trossamfundet har fått statliga medel med anledning av pandemin som till största del fördelas till församlingar och stift varav 11 miljoner kronor utöver budget. Stiftelsekapital i samband med bildandet av Krister Stendahls stiftelse för forskning och utbildning vid Svenska teologiska institutet påverkar både erhållna bidrag och lämnade bidrag under perioden.

Övriga intäkter är högre än budget och föregående år. Den inomkyrkliga verksamheten är inte längre momspliktig och därmed ökar både intäkter och kostnader inom gemensam it-plattform och gemensamma administrativa system. Med anledning av detta har momsen rättats även för tidigare år vilket påverkar årets resultat. Svenska kyrkans löneservice etablerades i maj och har 8 miljoner kronor i intäkter, som inte

fanns i budget. Försäljning inom den gemensamma it-plattformen är också högre än planerat.

6.2.2 Kostnader

Sammanlagda kostnader är 71 miljoner kronor lägre än budget. Utvecklingssamarbete och bistånd är 20 miljoner kronor lägre än budget och lägre än föregående år inom den internationella verksamheten. Lutherska världsförbundets husbyggnadsprojekt i Jerusalem, som Svenska kyrkan stödjer, genomfördes av olika skäl inte under 2021. Av kyrkostyrelsens pandemistöd har 26 miljoner kronor fördelats till internationellt bistånd, främst till det humanitära arbetet.

Övriga lämnade bidrag är 49 miljoner kronor högre än planerat på grund av statligt stöd som fördelats vidare till stift och församlingar. Kyrkostyrelsens pandemistöd till utlandsförsamlingarna var inte budgeterade som lämnade bidrag. Dessutom påverkar bildandet av Krister Stendahls stiftelse precis som på intäktssidan.

Externa kostnader är 90 miljoner kronor lägre än budget vilket beror på lägre reskostnader, lägre kostnader inom den internationella verksamheten och att kyrkostyrelsens reserver inte nyttjats fullt ut. Satsningen på samverkan och digitalisering är 20 miljoner kronor lägre än budget eftersom planerade driftskostnader för kyrknätet som nationell tjänst inte har utfallit 2021.

Kyrkostyrelsens pandemistöd budgeterades som externa kostnader men fördelades till största delen som bidrag.

Externa kostnader är samtidigt 132 miljoner kronor högre än föregående år vilket bland annat beror på digital arbetsplats och projektet med etablering av Svenska kyrkans löneservice. Kostnaderna är också högre eftersom den inomkyrkliga verksamheten inte längre är momspliktig och därmed ökar både kostnader och intäkter inom gemensam it-plattform och gemensamma administrativa system. Kostnader för pandemirelaterade produkter till kyrkovalet har tillkommit 2021.

Personalkostnaderna är lägre än budget men högre än föregående år. Kostnaderna för utsänd personal inom utlandskyrkan och den internationella verksamheten är lägre då det varit svårt att sända ut personal under pandemin. I personalkostnader ingår 28 miljoner kronor för inhyrd personal som har täckt upp tillfälliga vakanser och viss frånvaro. Från och med maj 2021 har Svenska kyrkans löneservice bemannats.

6.2.3 Utjämning och kyrkoantikvarisk ersättning

Utjämningssystemet är underfinansierat genom att intäkterna är lägre än kostnaderna. Den nationella nivån och det gemensamma kapitalet finansierar mellanskillnaden mellan utjämningsavgifter och utjämningsbidrag samt kyrkounderhållsbidraget (se egen rad i resultaträkningen).

Tabell 2. Förklaring utjämning och kyrkoantikvarisk ersättning (KAE)

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Utjämningsavgifter församlingsnivå	716	719	750
Utjämningsbidrag församlingsnivå	-812	-815	-821
Resultat församlingsnivå	-96	-96	-72
Utjämningsavgift stiftsnivå*	221	263	235
Utjämningsbidrag stiftsnivå	-430	-430	-380
Resultat stiftsnivå	-209	-167	-145
Intäkter kyrkoantikvarisk ersättning	460	431	434
Kostnader kyrkoantikvarisk ersättning	-455	-431	-433
Nettoresultat KAE	5	0	2
Resultat utjämning och KAE	-301	-263	-215

Intäkterna på stiftsnivå är högre än planerat på grund av en högre utdelning av präst-lönetillgångar. Kostnaderna är i nivå med budget.

Det statliga bidraget kyrkoantikvarisk ersättning används främst till församlingarnas renovering av kyrkobyggnader.

6.2.4 Finansnetto

Intäkter från finansnettot är betydligt högre än budget och förklaras av en hög avkastning från kapitalförvaltningen. Budgeterad intäkt från kapitalförvaltningen motsvarar avkastningsmålet på 3 procent över inflationsnivån. Inflationen prognostiserades till 1,5 procent i budget.

Tillgångsslaget aktier hade en hög avkastning under 2021. Resultatet för året är +1 960 miljoner kronor vilket är 1 528 miljoner kronor högre än budget. Resultatet från kapitalförvaltningen motsvarar en avkastning på 19,8 procent (jämförelseindex 16,9 procent). Marknadsvärdet på placeringstillgångarna i kapitalförvaltningen uppgick den 31 december till 11 519 miljoner kronor.

Tabell 3. Finansförvaltning

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Övriga intäkter	0	1	1
Finansnetto	432	1 960	410
Kostnader	-8	-7	-13
Resultat	424	1 954	398

6.3 Eget kapital

Den nationella nivåns eget kapital utgör det enda gemensamma kapitalet i Svenska kyrkan. Kapitalet möjliggör strategiska insatser för hela Svenska kyrkan och finansierar delar av utjämningsystemet samt årliga utbetalningar av kyrkounderhållsbidrag på 100 miljoner kronor. Som exempel på särskilda insatser 2021 kan nämnas de 65 miljoner kronor som betalats ut som extra stiftsbidrag, med anledning av pandemin.

För att kunna säkerställa uttag på 200 till 300 miljoner kronor per år utan att äventyra det egna kapitalet beslutade 2021 års kyrkomöte att målet för storleken på den nationella nivåns kapital skulle uppgå till lägst 10 miljarder kronor vid utgången

av 2021. Målnivån uppräknas årligen med hänsyn till konsumentprisindex. Det egna kapitalet uppgår vid utgången av 2021 till 11 545 miljoner kronor, varav 4 372 miljoner kronor avser orealiserade vinster inom finansförvaltningen.

Den extrema uppgången på världens finansmarknader 2021 och kapitalets stora andel aktiefonder har lett till stor ökning av kapitalet 2021. I början av år 2022 har dock nedgången på finansmarknaden varit stor, vilket visar att storleken på kapitalet kan ändras snabbt. Det osäkra säkerhetsläget i omvärlden kan även innebära att Svenska kyrkan behöver genomföra extra ordinära verksamhetsinsatser.

6.4 Ekonomiskt utfall per uppdrag med undernivåer

I tabellen visas nettokostnad (kostnader minus externa intäkter) per uppdrag, vilket visar hur mycket avgiften för gemensam verksamhet, den så kallade 7-öringen, ska finansiera. Viss verksamhet, såsom Act Svenska kyrkan, finansieras till stor del av externa intäkter och därför är nettokostnaden låg. Resultaträkningar för kyrkostyrelsens internationella råd och kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet visas i tabell 7 och 8. Resultaträkningar för utjämning och finansförvaltning visas i tabell 2 och 3.

Tabell 4. Nettokostnad per uppdrag

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet			
Utbildningsinstitutet	-55	-54	-46
Svenska kyrkan i utlandet	-102	-93	-85
Övrigt stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet	-218	-180	-171
	-376	-328	-303
Företräderskap			
Internationell mission och diakoni	-117	-107	-91
Övrigt företräderskap	-74	-74	-55
	-191	-181	-147
Stöd till en god förvaltning			
Gemensamma funktioner	-305	-280	-226
Övrigt stöd till en god förvaltning	-53	-51	-69
	-357	-331	-294
Inomkyrklig reglering			
Kyrkovalet	-40	-51	-23
Övrig inomkyrklig reglering	-60	-53	-64
	-100	-104	-87
Utjämning och Finans			
Utjämning	-405	-356	-313
Finansförvaltning	423	1 954	396
	17	1 599	83

6.4.1 Stöd till stiftens för utveckling av församlingslivet

Uppdraget avser verksamhetsutveckling inom den grundläggande uppgiften i Sverige och utlandet inom exempelvis forskning och analys, undervisning och lärande, diakonal utveckling, hållbarhetsfrågor och utbildning för tjänst i Svenska kyrkan.

I 2021 års budget ställdes 50 miljoner kronor till kyrkostyrelsens förfogande med anledning av pandemin. Verksamheter som har påverkats och fått del av dessa medel är bland andra Act Svenska kyrkan, Svenska kyrkan i utlandet, Jourhavande präst,

kyrkovallet, Svenska teologiska institutet i Jerusalem samt ökade kommunikationsinsatser.

Intäkter och kostnader för Svenska kyrkans utbildningsinstitut ligger i nivå med tidigare planering. Skillnaden mellan 2020 och 2021 beror på förändrade redovisningsprinciper.

Intäkter och externa kostnader för Svenska kyrkan i utlandet är lägre än planerat men lämnade bidrag är högre då utlandsförsamlingarna har fått 14 miljoner kronor i pandemistöd från kyrkostyrelsen (se vidare avsnittet om kyrkostyrelsens råd nedan).

Övrigt stöd till stiftet för utveckling av församlingslivet är lägre än planerat men högre än föregående år. Skillnaden mot budget beror på att en större del av pandemistödet fördelats till Act Svenska kyrkan (inom företräderskap), att ordinarie reserver och förfogandemedel inte har nyttjats samt lägre personalkostnader. Av den planerade klimatsatsningen på sammanlagt 75 miljoner kronor har 42 miljoner kronor nyttjats hittills och resterande medel förväntas komma stift och församlingar till del under 2022–2023. 14 miljoner kronor har fördelats till stiftet för satsningar inom lärande och undervisning. Slutkonferensen för programmet En värld av grannar har flyttats till 2022 på grund av pandemin.

Tabell 5. Strategiska insatser i planeringsperioden

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Klimatsatsning	-25	-24	-19
Social hållbarhet	-5	-5	-5
Lärande och undervisning	-16	-17	-3
En värld av grannar	-1	-2	-2
Försoningsprocess samiska folket	0	-1	0
Psalmboken	-1	0	-1
	-48	-49	-30

6.4.2 Företräderskap

Uppdraget innefattar ekumenisk samverkan, påverkansarbete samt internationell mission och diakoni som samordnas genom Act Svenska kyrkan.

Jämfört med 2020 minskade både intäkter och kostnader för internationell mission och diakoni. Under 2021 tilldelades Act Svenska kyrkan 26 miljoner kronor för akuta insatser med anledning av pandemin. Lutherska världsförbundets husbyggnadsprojekt i Jerusalem förväntades ha kostnader om 23 miljoner kronor 2021 men projektet är framflyttat till 2022. En utförligare beskrivning av utfallet för kyrkostyrelsens internationella råd finns under egen rubrik.

I Övrigt företräderskap ingår stöd till ekumeniska internationella samarbetsorganisationer och samarbetskyrkor med 21 miljoner kronor i lämnade bidrag. Kostnaderna är i nivå med budget men högre än föregående år på grund av extra kommunikationsinsatser under kyrkovalsåret 2021 och högre lämnade bidrag. Skillnaden mellan 2020 och 2021 beror även på förändrade redovisningsprinciper.

6.4.3 Stöd till en god förvaltning

Uppdraget omfattar verksamhet som genom samverkan och digitalisering i gemensamma administrativa arbetssätt möjliggör kostnadseffektiva lösningar. Gemensam it-plattform, gemensamma administrativa system, kyrknätets infrastruktur och Svenska kyrkans löneservice ingår i gemensamma funktioner, medan bland annat fastighetsförvaltning, arkiv och juridiskt stöd ingår i Övrigt stöd till en god förvaltning.

Satsningen på samverkan och digitalisering är 20 miljoner kronor lägre än budget eftersom planerade driftskostnader för kyrknätet som nationell tjänst inte har utfallit 2021. Kostnaderna är högre än föregående år vilket beror på att ett projekt för implementering och upphandling av nytt lönesystem har startat under året. Tjänsten för Svenska kyrkans löneservice är nu i gång.

Intäkter och kostnader är högre med anledning av Högsta förvaltningsdomstolens dom 2021 i frågan om mervärdesskatt, vilken innebär att inomkyrklig försäljning av bland annat datatjänster och administrativa tjänster inte längre är momspliktiga. För nationell nivå betyder det att inga avdrag för ingående moms får göras, vilket i sin tur leder till högre kostnader för den nationella nivån. Förändringen påverkar inte resultatet eller kostnader för församlingar och stift.

Tabell 6. Strategiska insatser i planeringsperioden

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Samverkan och digitalisering	-110	-90	-49

6.4.4 Inomkyrklig reglering

Uppdraget inkluderar verksamhet för Svenska kyrkans styrorgan och genomförande av kyrkoval. Kvalitetssäkring av Svenska kyrkans böcker, utveckling av kyrkoordningen samt Svenska kyrkans bestämmelser ingår även i uppdraget.

Kostnaderna för kyrkovalsarbetet varierar i en fyraårscykel. 2021 är kostnaderna 11 miljoner kronor högre än budget men kostnaderna för hela valperioden kommer att ligga i linje med budget. Pandemisituationen under 2021 års kyrkoval medförde också kostnader för exempelvis skyddsmaterial.

Kostnaderna för övrig inomkyrklig reglering var lägre då kyrkomötet och kyrkostyrelsens möten delvis har varit digitala med anledning av pandemin.

6.5 Sammanfattning ekonomi för råden

6.5.1 Kyrkostyrelsens internationella råd

Tabell 7. Kyrkostyrelsens internationella råd

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Insamlade medel	154	141	143
Erhållna bidrag	221	208	241
Övriga intäkter	0	2	2
Förändring ändamålsbestämda medel	38	-4	2
Summa intäkter	413	347	388
Utvecklingssamarbete/bistånd	-264	-244	-266
Övriga lämnade bidrag	-3	-5	-3
Externa kostnader	-122	-94	-89
Personalkostnader	-128	-111	-122
Avskrivningar	0	0	0
Summa kostnader	-517	-455	-480
Resultat	-103	-107	-92

* År 2021 finns 26 miljoner kronor extra medel från kyrkostyrelsen med anledning av pandemin varav 14 miljoner kronor var kända redan i budget (men budgeterades inom kyrkostyrelsens pandemimedel).

Intäkterna 2021 är lägre än både föregående år och budget. Intäkter från insamlade medel ligger på samma nivå som under pandemiåret 2020 med en ökning av gåvor men med lägre intäkter från testamenten och kollekter än planerat. De erhållna bidragen är lägre än föregående år och budget, främst på grund av lägre intäkter från Sida.

De minskade intäkterna återspeglas i en minskning av lämnade bidrag. Ett antal insatser har försenats eller ställts in och bidrar till att budget underskrids. Dessutom genomfördes inte Lutherska världsförbundets husbyggnadsprojekt i Jerusalem under året. Kyrkostyrelsens extra pandemimedel bidrog till att 26 miljoner kronor betalades ut främst till den humanitära verksamheten.

De externa kostnaderna som till största del är kopplade till kännedomssatsningen för Act Svenska kyrkan är lägre än budget, men högre än 2020. Personalkostnader är lägre än budget, framför allt eftersom utsänd personal inte kunnat sändas ut i den takt som planerats. De lägre kostnaderna bidrar till att en avsättning till ändamålsbestämda medel gjordes 2021.

6.5.2 Kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet

Tabell 8. Kyrkostyrelsens råd för svenska kyrkan i utlandet

Belopp i miljoner kronor	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020
Insamlade medel	9	10	8
Erhållna bidrag	7	3	2
Övriga intäkter	5	4	5
Förändring ändamålsbestämda medel	1	0	1
Summa intäkter	22	16	17
Utvecklingssamarbete/bistånd	0	0	0
Övriga lämnade bidrag *	-14	-31	-11
Externa kostnader	-20	-18	-15
Personalkostnader	-60	-51	-65
Avskrivningar	-1	-1	-1
Summa kostnader	-95	-102	-93
Resultat	-73	-85	-76

* År 2021 finns 14 miljoner kronor extra medel från kyrkostyrelsen med anledning av pandemin (budgeterade inom kyrkostyrelsens pandemimedel).

Både intäkter och kostnader, framför allt för resor och personal, är lägre på grund av pandemin.

Kollektintäkterna är 30 procent lägre än budget men högre än föregående år. Erhållna bidrag är lägre, då planerat uttag ur stiftelsen för Svenska kyrkan i utlandet inte behövdes för att täcka kostnader 2021.

Det påbörjade arbetet för fler lokalanställningar och ekumenisk samverkan bidrar till att personalkostnaderna är lägre än budget och tidigare år. Delvis har detta ersatts med högre lämnade bidrag. Församlingarna har också fått del av medel från kyrkostyrelsen för att täcka inkomstbortfall på grund av pandemin med 14 miljoner kronor.

Sammanlagda utgifter för utlandskyrkans fastighetsprojekt är 7 miljoner kronor mot budgeterade 16 miljoner kronor. Till kostnaderna läggs avskrivningar för tidigare projekt. Eftersom fastighetsbudgeten sträcker sig över fem år så är det väntat med avvikelser mellan åren, men arbetet har påverkats i hög grad av pandemin.

7 Förvaltningsberättelse

7.1 Allmänt om verksamheten

Fördelningen av uppgifter och uppdrag inom Svenska kyrkan regleras i kyrkoordningen. Församlingen är den lokala pastorala nivån inom Svenska kyrkan med grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Stiften, som är den regionala pastorala nivån, främjar och har tillsyn över församlingslivet medan den nationella nivån ger stöd till församlingslivets utveckling i huvudsak via stiftet, och på olika sätt beroende på skiftande behov hos församlingarna i respektive stift.

Den nationella nivån är en sammanhållande kraft för Svenska kyrkan och bidrar till att uppdraget fullgörs rikstäckande och i internationellt samarbete. Det sker genom att nationella nivån ansvarar för kyrkans gemensamma angelägenheter bland annat i fråga om inomkyrklig normgivning, överprövning av beslut, gemensam information, utbildning, ekumeniska relationer samt internationell diakoni och mission. Till uppdraget hör också att vara Svenska kyrkans röst såväl i det svenska samhället som internationellt samt bidra till att Svenska kyrkan är en positiv kraft för att samhället ska hålla ihop och inte dras isär.

7.2 Styrning och ledning

Verksamheten på den nationella nivån bedrivs i Trossamfundet Svenska kyrkan, organisationsnummer 252002-6135, med säte i Uppsala. Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta organ på nationell nivå och dess 251 ledamöter väljs av medlemmarna, varav 249 väljs i direkta val och de återstående två väljs av de 31 kyrkoråden inom Svenska kyrkan i utlandet. Kyrkostyrelsen är Svenska kyrkans högsta ansvariga organ när kyrkomötet inte är samlat. Ärkebiskopen är ordförande och kyrkomötet utser övriga ledamöter för en period om fyra år. Kyrkostyrelsen leder och samordnar förvaltningen av den nationella nivåns uppgifter. Den handlägger ärenden enligt bestämmelserna i kyrkoordningen, beslutar i alla övergripande och löpande frågor på nationell nivå och företräder Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsen är kyrkomötets beredande och verkställande organ. Det betyder att kyrkostyrelsen kan lägga fram förslag i olika frågor genom skrivelser till kyrkomötet. Den ska också utföra de uppdrag som kyrkomötet ger.

Direkt utsedda av kyrkomötet är även läronämnden, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, Svenska kyrkans valprovsnämnd och Svenska kyrkans överklagandenämnd. Kyrkostyrelsen utser Musikrådet i Svenska kyrkan, Kyrkostyrelsens internationella råd, Kyrkostyrelsens redovisningsråd för Svenska kyrkan, Kyrkostyrelsens råd för administrativ samverkan, Rådet för Svenska kyrkan i utlandet, Samiska rådet i Svenska kyrkan samt Svenska kyrkans kapitalförvaltningsråd. Kyrkostyrelsen ansvarar för all övergripande verksamhet.

Kyrkokansliet i Uppsala är organiserat i elva avdelningar som genomför verksamheten på den nationella nivån. Kyrkokansliets arbete leds av en generalsekreterare. Den årliga styrningen, i relationen mellan kyrkomötet, kyrkostyrelsen, generalsekreteraren och avdelningschefer, består i huvudsak av processer för planering och processer för uppföljning av verksamhet och ekonomi. Årligen upprättas en budget för en period av tre år och en detaljerad budget för nästkommande år. Uppföljningsprocesserna sker löpande under året, med dialoger och avrapportering till kyrkostyrelsen var fjärde månad. Därtill finns en process för uppföljning i form av generalsekreterarens löpande rapportering till kyrkostyrelsen under året.

7.3 Legal struktur

Svenska kyrkans nationella nivå äger dotterföretaget Svenska kyrkans förvaltningsaktiebolag och det vilande dotterföretaget Svenska kyrkans utbildningsaktiebolag. Förvaltningsaktiebolaget äger och förvaltar fastigheten Fjärdingen i Uppsala, som tillgodoser kyrkokansliets huvudsakliga behov av kontorslokaler. Svenska kyrkans nationella nivå äger också andelar i intresseföretagen Fairtrade Sverige AB och Berling Media AB. Med hänvisning till 7 kap. 3 a § i årsredovisningslagen (1995:1554) upprättas ingen koncernredovisning på grund av ovanstående verksamheters ringa omfattning, i förhållande till den totala verksamheten på nationell nivå.

Inom Svenska kyrkan i utlandet finns ett trettiotal utlandsförsamlingar där de flesta utgörs av självständiga juridiska personer. Men det finns fyra filialer som inte betraktas som självständiga juridiska personer och som därmed finns inom ramen för verksamheten på den nationella nivån. Filialerna utgörs av tre enheter inom Svenska kyrkan i utlandet vilka är placerade i Thailand, Hongkong och Italien samt Svenska teologiska institutet i Jerusalem (STI) i Israel.

7.4 Stiftelser

Svenska kyrkan på nationell nivå förvaltar 72 (70) stiftelser med anknuten förvaltning. Stiftelserna är egna juridiska personer och separata årsredovisningar eller sammansättningar upprättas för dessa i enlighet med gällande lagstiftning. De ingår därför inte i balans- och resultaträkningen för Svenska kyrkan på nationell nivå. Tillgångarna i stiftelserna har vid årsskiftet ett redovisat värde på 331 (284) miljoner kronor. Avkastningen från stiftelserna tillförs till stor del den verksamhet som bedrivs inom Svenska kyrkan på nationell nivå. Vissa stiftelser lämnar bidrag även till mottagare utanför Svenska kyrkan beroende på vilket ändamål som ska främjas. Stiftelserna kan delas upp i följande kategorier: internationell mission och diakoni, utbildning, forskning och kultur och Svenska kyrkan i utlandet.

7.5 Väsentliga händelser under 2021

Årets aktiviteter har på olika sätt främjat trossamfundets ändamål – att levandegöra evangeliet och verka för Guds rike.

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom den 9 februari 2021 fastställt att Svenska kyrkans nationella nivå tillhandahållande av it-tjänster till Svenska kyrkans församlingar, pastorat och stift inte utgör näringsverksamhet. Domen är efterlängtd och utgör slutet på en 20 år lång diskussion om hur inomkyrkliga förhållanden ska beskattas. Högsta förvaltningsdomstolens domskäl är principiellt utformade och domen har stor betydelse för hela Svenska kyrkan och kommer att avsevärt förenkla och underlätta inomkyrkligt samarbete. Domen innebär att inomkyrkliga transaktioner nu kan ske utan att de blir moms- eller inkomstskattepliktiga.

Här nedan följer några fler av de mer betydelsefulla händelserna under 2021 som beskrivs mer i detalj i verksamhetsuppföljningen i avsnittet Året som gått.

- I september hölls kyrkoval och ett nytt kyrkomöte och en ny kyrkostyrelse valdes, se sidan 22.
- Svenska kyrkan framförde sin offentliga ursäkt till det samiska folket för de oförrätter som begåtts i historien, se sidorna 19–20.
- Kyrkostyrelsens anslag på 25 miljoner kronor årligen under åren 2020–2022 för projektet *Färdplan för klimatet*, se sidan 13.

- I maj startade Svenska kyrkans löneservice med placering i Uddevalla, se sidan 22.
- Svenska kyrkan har under året erhållit statliga bidrag med anledning av pandemin, se sidan 15.

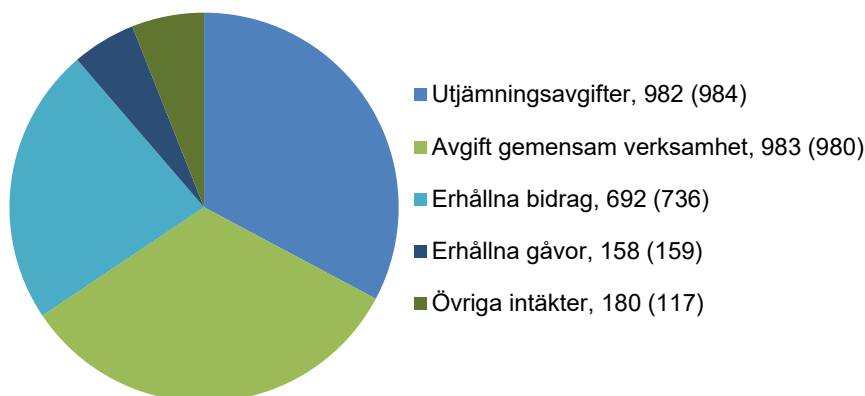
7.6 Totala intäkter och kostnader

Resultatet uppgår till 1 638 (235) miljoner kronor. De totala intäkterna uppgår till 4 955 (3 380) miljoner kronor, inklusive avkastningen från kapitalförvaltningen. Skillnaden i intäkt mot föregående år beror på att utvecklingen på de finansiella marknaderna var ovanligt stark 2021, vilket gav en hög avkastning från kapitalförvaltningen.

Den största intäktsposten för den nationella nivån är utjämningsavgifter och avgiften för gemensam verksamhet. Inom ramen för utjämningsystemet omfördelas en del av kyrkoavgiften mellan församlingar, pastorat, stift och nationell nivå. Detta sker genom att nationell nivå tar ut utjämningsavgifter av församlingar och pastorat och lämnar utjämningsbidrag till församlingar, pastorat och stift. Syftet med denna omfördelning är att Svenska kyrkan ska kunna bedriva en rikstäckande verksamhet. Intäkterna för nationell nivå avseende Avgift för gemensam verksamhet (se not 4) finansierar tillsammans med utdelning från prästlönetillgångar (stiftens förvaltning av skog, jord och fonder) verksamheten på nationell nivå samt vissa utjämningsbidrag som betalas ut till stiftet.

Den näst största intäktsposten är erhållna bidrag, främst den kyrkoantikvariska ersättningen. Övriga bidrag kommer bland annat från Sida, EU, Radiohjälpen samt olika stiftelser och används främst i den internationella verksamheten. Med anledning av pandemin har Svenska kyrkan också fått statliga medel för stödjande verksamhet inom stift och församlingar. Kollektor och gåvor är en annan betydelsefull intäkt, inte minst för den internationella verksamheten. Kollektorna har minskat med cirka 28 miljoner kronor jämfört med 2019, vilket var året innan pandemin.

Diagram 3. Intäkter 2021 exklusive kapitalförvaltningen, belopp i miljoner kronor

Verksamheten utgår från kyrkoordningen och från de beslut som kyrkomötet och kyrkostyrelsen fattar. De totala kostnaderna uppgår till 3 327 (3 153) miljoner kronor. Utjämningsbidrag som betalas ut till stiftet avser stiftsbidrag och kyrkounderhållsbidrag. Utjämningsbidrag som betalas ut till församlingar och pastorat avser inkomst- och kostnadsutjämningsbidrag. Kostnadsutjämningsbidrag omfattar kyrkobyggnadsbidrag, bidrag avseende andel kyrkotillhöriga respektive andel barn, diakonibidrag samt glesbygdsbidrag.

Övriga lämnade bidrag avser främst lämnade bidrag för kyrkoantikvarisk ersättning 431 (433) miljoner kronor, samt lämnade bidrag från den internationella verksamheten, 249 (269) miljoner kronor. De internationella bidragen avser bidrag

för utvecklingssamarbete, katastrofbistånd och samverkan i utlandet. I lämnade bidrag ingår också en klimatsatsning inom Svenska kyrkan och stöd till stiftet inom programmet Lärande och undervisning. Med anledning av pandemin har Lutherska världsförbundet, utlandsförsamlingar och Svenska teologiska institutet i Jerusalem fått extra anslag. Statliga bidrag med anledning av pandemin har till största del vidareförmedlats till stift och församlingar. Övriga externa kostnader är högre än föregående år på grund av särskilda satsningar på till exempel digital arbetsplats och gemensam löneservice. Pandemin har medfört lägre kostnader för resor och arrangemang då fysiska möten har ersatts med digitala.

Diagram 4. Kostnader 2021, belopp i miljoner kronor

7.7 Finansiella instrument

Marknadsvärdet på tillgångarna i kapitalförvaltningen uppgick 31 december 2021 till 11 519 (9 909) miljoner kronor. Resultatet för 2021 inklusive bank- och förvaltningsarvoden uppgick till 1 960 (403) miljoner kronor, vilket motsvarar en avkastning på 19,8 (4,2) procent. Det sammanvägda jämförelseindexet för perioden var 16,9 (5,0) procent. Avkastningen på 19,8 procent är 12,9 procentenheter högre än det långsiktiga avkastningsmålet på 3 procent plus inflationen (KPI).

Under nio av de senaste tio åren har avkastningen överträffat den sammanvägda normalportföljens jämförelseindex där avkastningen för 2021 blev 2,9 procentenheter högre än detta index. Den främsta anledningen till detta är den fortsatta övervikt vi haft i aktier gentemot normalportföljen och framför allt övervikten i globala aktier vilka gynnats av en starkare dollar gentemot kronan.

Ur ett tioårsperspektiv står förvaltningen stark. Avkastningen har varit 172,9 procent, motsvarande en genomsnittlig avkastning på 10,6 procent per år, vilket är 6,4 procentenheter högre än det genomsnittliga årliga avkastningsmålet under samma period.

Tack vare förvaltningens positiva utveckling under senare år har avkastningen sedan start år 2000 nu kommit i kapp och förbi avkastningsmålet för samma period. Den ackumulerade avkastningen uppgick vid årsskiftet till 216,1 procent motsvarande en årlig avkastning på 5,4 procent sedan millennieskiftet, medan den ackumulerade målavkastningen under samma period uppgick till 183,6 procent. De mycket svaga börsåren 2001, 2002 och 2008 är den främsta orsaken till den svaga avkastningen under det första decenniet på 2000-talet.

7.7.1 Aktieförvaltning

Aktieförvaltningen bidrog netto med 1 655,4 miljoner kronor. Högst procentuell avkastning hade Ethos aktiefond (förvaltd av SEB) med 38,1 procent, index uppgick till 39,3 procent.

7.7.2 Ränteförvaltning

Den svenska ränteförvaltningen gav -0,8 procent i avkastning vilket ändå är 0,2 procentenheter bättre än index som uppgick till -1,0 procent. Företagsobligationsfonden gav 1,5 procent, vilket är 2,1 procentenheter högre än index.

7.7.3 Fastighetsfonder

Tillgångsslaget fastighetsfonder bidrog med 8,8 procents avkastning jämfört med index 6,9 procent. Avkastningen grundar sig dock till stor del på årliga externa värderingar av bestånden i de olika fastighetsfonderna som Svenska kyrkan har investerat i. Dessa värderingar görs årsvis men fastställs ofta långt in i första kvartalet, varför det blir en eftersläpning på ett år i värdeutvecklingen. Avkastningen i 2021 års resultat bygger därför på värderingen per 31 december 2020. Det finns vid tidpunkten för årsredovisningens upprättande inga av den nationella nivån kända faktorer som ger anledning att anta att värderingen 2021 skulle vara väsentligt lägre än värderingen 2020.

7.7.4 Alternativa placeringar

Alternativa placeringar gav en avkastning på 31,8 procent, jämförelseindex 6,9 procent (inflationen plus 3 procent). Det starka resultatet beror främst på värdestegringar för investeringarna inom private equity. För mer detaljerad information om kapitalförvaltningens resultat, även i ett längre perspektiv, hänvisas till Årsrapport hållbara investeringar 2021. Där redogörs också i mer detalj för den nationella nivåns arbete med hållbarhet inom kapitalförvaltningen

Läs hela rapporten Hållbara investeringar: svenskakyrkan.se/hallbarainvesteringar

7.8 Hållbarhetsupplysningar

Den här årsredovisningen beskriver verksamheten inom Svenska kyrkans nationella nivå. Den omfattar inte verksamheten i församlingar, pastorat eller stift. Däremot beskrivs de resultat och effekter som den nationella nivåns arbete har i Svenska kyrkan som helhet och i omvärlden. Detta inkluderar Svenska kyrkans utvecklingsarbete genom Act Svenska kyrkan och utbildningsinstitutet i Uppsala och Lund. Genom stöd och samverkan på de sätt som beskrivs, utförs ett arbete som är till gagn för hela Svenska kyrkans strävan att bidra till en hållbar kyrka och en hållbar utveckling.

Svenska kyrkan arbetar för att integrera andliga, sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarhetsperspektiv i hela verksamheten. Arbetet utgår från uppdraget att värna människovärdet och förvalta såväl ekologiska som ekonomiska resurser på ett ansvarsfullt sätt.

7.8.1 Om hållbarhetsrapport enligt årsredovisningslagens krav

Svenska kyrkans nationella nivåns årsredovisning omfattas av kravet om hållbarhetsrapportering enligt årsredovisningslagen (6:12–14). Lagkravet fastslår att hållbarhetsrapporteringen ska innehålla de hållbarhetsupplysningar som behövs för förståelsen av organisationens utveckling, ställning och resultat och konsekvenserna av

verksamheten, däribland upplysningar i frågor som rör miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption.

Hållbarhetsarbetet utgår från en bedömning av de områden där verksamheten har störst risk för negativ påverkan på människa och miljö. Bedömningen identifierar även de områden med störst möjlighet att bidra till förändring i hållbar riktning utifrån vårt uppdrag som kyrka, vår tro och den verksamhet nationell nivå bedriver. En risk- och möjlighetsanalys utförd 2015 utgör grunden för prioriteringar av hållbarhetsarbetet. Se hållbarhetsnoter (sidan 65) för mer detaljerad information om riskhantering på Svenska kyrkans nationella nivå.

Respektive riskområde är framtaget utifrån ett väsentlighetsperspektiv, det vill säga nivån på risk för negativ påverkan på människa och miljö i relation till andra risker, och knyter an till en eller flera hållbarhetsdimensioner. Riskområdenas koppling till de områden, som årsredovisningslagen lyfter fram som väsentliga att rapportera om i en hållbarhetsrapport, redogörs för nedan.

ÄRL 6:12–14	Riskområden	Sidhänv.
Motverkande av korruption	Antikorruption	71
Personal	God arbetsmiljö	67
Miljö	Miljö- och klimatpåverkan	69
Miljö, Sociala förhållanden och respekt för mänskliga rättigheter	Hållbara investeringar och inköp	70

7.9 Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Faktorer som påverkar verksamheten på Svenska kyrkans nationella nivå kategoriseras i följande väsentliga riskområden; risk för skadat förtroende, verksamhetsrelaterade risker, risker inom finansförvaltningen och omvärldsrisker samt medlemsutvecklingen.

De prognoser som gjorts av den framtida medlemsutvecklingen och av framtida intäkter från kyrkoavgiften visar på en nedåtgående trend. Det innebär att Svenska kyrkan framöver kommer att behöva minska sina kostnader, även om vi parallellt gör insatser för att behålla och få nya medlemmar samt att få de människor som lämnat kyrkan att återinträda. Samtidigt som de ekonomiska framtidsutsikterna pekar på ett behov av kostnadsminskningar finns det idag ett upparbetat kapital, både lokalt och på nationell nivå. Det nationella kapitalet är en gemensam resurs för hela trossamfundet. Kapitalets avkastning möjliggör både akuta insatser och strategiska satsningar för ett långsiktigt hållbart kyrkoliv.

Kyrkostyrelsen konstaterar, mot bakgrund av de prognoser som tidigare tagits fram till och med år 2030, att det vikande antalet kyrkotillhöriga kommer att påverka ekonomin negativt på lång sikt, varför fokusering och prioritering är nödvändigt i kyrkostyrelsens långsiktiga planering.

Svenska kyrkan behöver förbereda sig på att med mindre resurser bygga starka relationer och arbeta med gemensamma lösningar för administrativ samverkan. För att uppnå detta krävs både mod till förändring och förmåga att se nya lösningar. Svenska kyrkan behöver också i högre grad tydliggöra sin roll och uppgift i olika sammanhang. Det är även osäkert på vilket sätt pandemin kommer att påverka verksamheten kommande år. Framtida utveckling behandlas bland annat i skriften *Nyckeln till Svenska kyrkan – en skrift om organisation, verksamhet och ekonomi*.

Svenska kyrkans arbete vilar till stor del på människors förtroende. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete, policyer, riktlinjer och utbildningar för personal är verktyg för

att hantera de risker som kan påverka förtroendet. Det gäller exempelvis, uppförandekod för personal, antikorrupsionspolicy, policy mot kränkande särbehandling och riktlinjer kring förebyggande av sexuella övergrepp samt öppenhet och transparens gentemot omvärlden. Läs mer om arbetet mot korruption på sidan 71 och om arbetet för en god arbetsmiljö på sidan 67.

Verksamhetsrisker avser till exempel att program eller projekt i Sverige eller utomlands har begränsade effekter jämfört med vad som var planerat, och säkerhetsrisker gäller för personalen framför allt i det internationella arbetet. Dessa risker hanteras genom systematiskt planerings- och uppföljningsarbete samt utbildning av personal som reser utomlands. Andra verksamhetsrisker handlar om att den nationella nivån har många kritiska system vilka hanteras inom ramen för it-policyn.

Riskhantering inom ekonomi- och finansförvaltningen syftar till att säkerställa att förvaltningen av de finansiella tillgångarna sker på ett tillfredsställande sätt. Metoden för att uppnå detta är att löpande bevaka, utvärdera och kontrollera de finansiella riskerna. Utformningen av denna verksamhet ska säkerställa att förvaltningen följer beslutade strategier och riktlinjer. Riskerna hanteras genom god intern kontroll, exempelvis vad gäller en säker hantering av transaktioner, klart definierade och avgränsade ansvarsområden samt dokumenterade rutinbeskrivningar.

I kyrkostyrelsens årliga omvärldsbeskrivning identifieras ett flertal utmaningar. Läs mer om dessa utmaningar i kyrkostyrelsens verksamhets- och ekonomiskrivelse.

7.10 Eget kapital

I enlighet med kyrkomötets skrivelse 2021:24 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2022–2024 har kyrkomötet beslutat att målet för storleken på den nationella nivåns egna kapital ska uppgå till lägst 10 000 miljoner kronor vid utgången av 2021. Målnivån uppräknas årligen med hänsyn till konsumentprisindex. Det fria egna kapitalet uppgår vid utgången av 2021 till 11 545 miljoner kronor, varav 4 372 miljoner kronor avser orealiserade vinster inom finansförvaltningen. I början av år 2022 har dock nedgången varit stor och visar tydligt att värderingen kan ändras snabbt.

7.11 Resultat och ställning

Resultatet av verksamheten samt ställningen vid räkenskapsårets utgång, framgår i övrigt av efterföljande resultat- och balansräkningar med noter.

8 Fem år i sammandrag

KsSkr 2022:2
Bilaga 1

FEM ÅR I SAMMANDRAG

Resultaträkning (belopp i miljoner kronor)	2021	2020	2019	2018	2017
<i>Intäkter</i>					
Utjämningsavgifter	1 965	1 964	1 971	1 983	1 731
Kollekter och gåvor	158	159	215	181	179
Kapitalförvaltning	1 960	403	1 582	143	761
Övriga intäkter	872	853	804	752	874
Summa intäkter	4 955	3 379	4 572	3 059	3 545
<i>Kostnader</i>					
Utjämningsbidrag	-1 345	-1 301	-1 308	-1 330	-1 011
Personal- och övriga kostnader	-1 982	-1 852	-1 765	-1 714	-1 943
Summa kostnader	-3 327	-3 153	-3 073	-3 044	-2 954
Övriga resultatposter	0	6	8	3	6
Årets resultat	1 628	232	1 508	18	596
Förändring ändamålsbestämda medel	10	2	-48	-44	25
Årets resultat efter omföring	1 638	235	1 460	-26	621
Balansräkning					
Tillgångar	19 990	17 567	16 584	14 353	14 060
Eget kapital inklusive ändamålsbestämda medel	11 750	10 122	9 889	8 381	8 363
Skulder, avsättningar	8 240	7 446	6 695	5 972	5 697
Soliditet *	59%	58%	60%	58%	59%
Personal					
Medelantal anställda					
Sverige **	439	420	412	396	387
Utland	53	63	66	74	74

* Eget kapital i procent av totala tillgångar

** Under 2021 har Svenska kyrkans löneservice i Uddevalla etablerats och under året har ett 30-tal medarbetare anstälts.

9 Resultaträkning

RESULTATRÄKNING

Belopp i tusen kronor	NOT	2021	2020
<i>Verksamhetens intäkter</i>			
Utjämningsavgifter	4	1 964 720	1 964 099
Erhållna gåvor	5	158 438	159 211
Erhållna bidrag	6	691 604	735 897
Avkastning från kapitalförvaltning	7	1 959 773	403 351
Nettoomsättning	8, 10	175 599	104 312
Aktiverat arbete för egen räkning		0	1 018
Övriga verksamhetsintäkter		4 525	11 661
Summa verksamhetens intäkter		4 954 659	3 379 548
<i>Verksamhetens kostnader</i>			
Utjämningsbidrag	4	-1 345 260	-1 301 116
Övriga lämnade bidrag	9	-860 273	-880 064
Övriga externa kostnader	10, 11, 12	-670 335	-531 038
Personalkostnader	13	-437 645	-428 562
Av- och nedskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	14	-13 412	-12 333
Summa verksamhetens kostnader		-3 326 925	-3 153 113
Verksamhetens resultat		1 627 733	226 435
<i>Resultat från finansiella investeringar</i>			
Resultat från finansiella anläggningstillgångar	15	-224	3 018
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		1 063	3 535
Räntekostnader och liknande resultatposter		-556	-236
Summa		283	6 317
Årets resultat		1 628 016	232 752
Förändring av ändamålsbestämda medel			
Årets resultat enligt resultaträkningen		1 628 016	232 752
Utnyttjande av ändamålsbestämda medel från tidigare år		14 182	7 164
Reservering av ändamålsbestämda medel som erhållits under året men ej utnyttjats under året		-4 278	-4 890
Årets resultat efter omföringar		1 637 921	235 027

10 Balansräkning

KsSkr 2022:2
Bilaga 1

BALANSRÄKNING

Belopp i tusen kronor	NOT	2021-12-31	2020-12-31
TILLGÅNGAR			
<i>Anläggningstillgångar</i>			
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>			
Balanserade utgifter för utveckling av programvaror	16	10 085	13 045
Licenser och liknande rättigheter	17	17 502	23 503
Summa		27 587	36 548
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Byggnader och mark	18	103 797	107 130
Inventarier	19	4 014	5 024
Summa		107 811	112 155
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Andelar i koncernföretag	20	55 774	55 774
Fordringar hos koncernföretag		30 000	30 000
Andelar i intresseföretag	21	57 740	57 740
Kapitalförvaltningen	22	11 519 040	9 909 267
Andra långfristiga värdepappersinnehav	23	65 969	66 274
Andra långfristiga fordringar	24	82	262
Summa		11 728 605	10 119 318
Summa anläggningstillgångar		11 864 003	10 268 021
<i>Omsättningstillgångar</i>			
<i>Varulager</i>			
		3 866	2 893
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		17 336	16 669
Fordringar hos koncernföretag		2 360	0
Kortfristiga fordringar		29 811	8 147
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	25	39 346	28 817
Summa		88 853	53 633
<i>Kortfristiga placeringar</i>	26	6 061 465	4 577 274
<i>Kassa och bank</i>	26, 30	1 971 412	2 665 472
Summa omsättningstillgångar		8 125 596	7 299 272
SUMMA TILLGÅNGAR		19 989 599	17 567 293
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
<i>Eget kapital</i>			
Balanserat kapital		9 909 435	9 674 408
Ändamålsbestämda medel		202 215	212 119
Årets resultat efter omföringar		1 637 921	235 027
Summa		11 749 570	10 121 554
<i>Avsättningar</i>	27	33 398	34 258
<i>Kortfristiga skulder</i>			
Leverantörsskulder		77 076	74 244
Skuld till underkontohavare i Kyrkkontot	26	7 798 198	6 965 714
Skuld erhållna ej nyttjade bidrag	28	231 074	136 374
Skulder till koncernföretag		0	1 878
Övriga skulder		20 289	106 651
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	29	79 992	126 620
Summa kortfristiga skulder		8 206 630	7 411 481
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		19 989 599	17 567 293

11 Förändring av eget kapital

FÖRÄNDRING AV EGET KAPITAL

Belopp i tusen kronor	Balanserat kapital	Ändamålsbestämda medel	Årets resultat	Totalt eget kapital
Ingående balans 2020-01-01	8 214 331	214 394	1 460 077	9 888 802
Disposition av föregående års resultat	1 460 077		-1 460 077	0
Årets resultat före fördelning			232 752	232 752
Utnyttjande av ändamålsbestämda medel 2020		-7 164	7 164	0
Avsättning till av kyrkostyrelsen ändamålsbestämda medel 2020		4 890	-4 890	0
Utgående balans 2020-12-31	9 674 408	212 119	235 027	10 121 554
Ingående balans 2021-01-01	9 674 408	212 119	235 027	10 121 554
Disposition av föregående års resultat	235 026		-235 026	0
Årets resultat före fördelning			1 628 016	1 628 016
Utnyttjande av ändamålsbestämda medel 2021		-14 182	14 182	0
Avsättning till av kyrkostyrelsen ändamålsbestämda medel 2021		4 278	-4 278	0
Utgående balans 2021-12-31	9 909 435	202 215	1 637 921	11 749 570

Specifikation av ändamålsbestämda medel	2021	2020
<i>Bundna ändamålsbestämda medel</i>		
Medel bundna i fastigheter	38 930	39 356
Medel bundna i värdepapper	25 034	25 034
Övriga ändamålsbestämda medel		
<i>Medel hänförliga till den internationella verksamheten</i>		
- Insamlade Medel till projekt att använda kommande år	3 003	3 289
- Ackumulerade överskott i den internationella verksamheten att använda kommande år	126 238	122 117
Medel hänförliga till filialernas eget kapital	3 702	3 896
<i>Av kyrkostyrelsen beslutade ändamålsbestämda medel</i>		
- Medel avsatta för klimatkompensation	5 308	5 151
- Medel avsatta för bildande av stiftelse	0	13 277
Summa ändamålsbestämda medel	202 215	212 119

Fritt eget kapital i förhållande till målet för storleken på kapitalet *

Belopp i miljoner kronor	2021	2020
Fritt (inte ändamålsbestämt) kapital	11 545	9 906
Målet för storleken på kapitalet **	10 000	6 900
Skillnad mot målet för storleken på kapitalet	1 545	3 006

* I eget kapital ingår orealiserade värdeförändringar med 4 372 miljoner kronor (3 503 miljoner kronor).

** Kyrkomötet 2021 beslutade att målet för den nationella nivån kapital ska vid utgången av 2021 uppgå till lägst 10 miljarder kronor. Nivån ska årligen justeras i relation till konsumentprisindex.

12 Kassaflödesanalys

KsSkr 2022:2
Bilaga 1

KASSAFLÖDESANALYS

Belopp i tusen kronor	NOT	2021	2020
<i>Den löpande verksamheten</i>			
Verksamhetens resultat		1 627 733	226 435
Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet			
Avskrivningar och nedskrivningar		13 412	12 333
Försäljning/utrangering av materiella och immateriella anläggningstillgångar		9	
Ökning/minskning av avsättningar		-859	-14
Återinvesterat kapital från kapitalförvaltningen före uttag		-1 959 773	-403 351
Uttag ur kapitalförvaltningen		350 000	120 000
Erhållen ränta	15	54 923	62 856
Erhållen utdelning	15	-11	536
Erlagd ränta	15	-33 595	-67 390
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapitalet		51 839	-48 595
Ökning/minskning av varulager		-973	-121
Ökning/minskning av kortfristiga fordringar		-35 220	-10 252
Ökning/minskning av skuld underkontohavare		832 484	755 249
Ökning/minskning av övriga kortfristiga skulder		-37 335	-4 885
Kassaflöde från den löpande verksamheten		810 795	691 396
Investeringsverksamheten			
Förvärv utgifter för utveckling av programvaror	16,17		-3 810
Förvärv materiella anläggningstillgångar	18,19		-3 711
Förvärv filialer	14,19	-116	10
Amortering övriga långfristiga fordringar		180	14
Försäljning övriga finansiella anläggningstillgångar	23	0	14 157
Netto köp/försäljning kortfristiga placeringar		-1 504 919	399 951
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-1 504 855	406 611
Årets kassaflöde		-694 060	1 098 007
Kassa och bank vid årets början		2 665 472	1 567 465
Kassa och bank vid årets slut *		1 971 412	2 665 472

* För specifikation av i Kassa och bank ingående konton se not 26.

13 Noter

NOT 1 – REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningens omfattning

Svenska kyrkan är i enlighet med lag (1998:1593) om trossamfund ett registrerat trossamfund. Enligt lag (1998:1591) om Svenska kyrkan anges att Svenska kyrkan framträder som församlingar och stift samt att Svenska kyrkan också har nationella organ. I enlighet med samma lag anges att, förutom Svenska kyrkan som sådant, Svenska kyrkans församlingar, sammanslutningar av församlingar och stift får förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter, det vill säga är självständiga juridiska personer. Såsom självständiga juridiska personer ska dessa följa bokföringslagen (1999:1078) och avsluta räkenskaperna på det sätt bokföringslagen anger vad avser den verksamhet som bedrivs i dessa juridiska personer. Denna årsredovisning omfattar endast den verksamhet som de nationella organen är ansvariga för, det vill säga Svenska kyrkans nationella nivå, och är således inte en årsredovisning för Svenska kyrkan då det inte finns något lagstadgat krav att upprätta årsbokslut eller årsredovisning för hela Svenska kyrkan. Inom ramen för verksamheten på den nationella nivån finns fyra filialer placerade i Thailand, Hongkong, Italien och Israel.

Grund för årsredovisningens upprättande

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen (1995:1554) och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Undantag från årsredovisningslagens uppställningsform för resultaträkning har dock gjorts beträffande redovisning av kapitalförvaltningens intäkter och kostnader, där dessa redovisas som en post bland verksamhetens intäkter istället för bland finansiella intäkter och kostnader. Kapitalförvaltningen anses vara en av nationella nivåns kärnverksamheter och vars avkastning utgör en väsentlig del av de intäkter som finansierar verksamhetens kostnader. Den bedömning som har gjorts av denna kärnverksamhet får till följd att avkastningen från kapitalförvaltningen redovisas som en separat rad under verksamhetens intäkter. Detta för att över tid kunna ge en bättre bild av verksamhetsresultatet då avkastningen från kapitalförvaltningen är en av den nationella nivåns huvudsakliga finansieringskällor. Som framgår av underrubrikerna Kapitalförvaltningen och Kassaflödesanalys har även vissa anpassningar gjorts med avseende på kapitalförvaltningen i balansräkningen och i kassaflödesanalysen.

Intäktsredovisning

Intäkter har tagits upp till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas. Detta inkluderar medel som erhållits och förmedlats till andra juridiska personer men där förmedlingen grundas på beslut inom den nationella nivån.

Utjämningsavgifter

Den nationella nivån ansvarar för förmedling av de kyrkoavgifter som Skatteverket uppbär för kyrkans räkning från de som tillhör Svenska kyrkan. I samband med denna förmedling erhåller den nationella nivån en avgift för gemensam verksamhet som motsvarar sju (sju) öre per hundra kronor grundat på de tillhörigas avgiftsunderlag (taxerad inkomst). Härutöver uppbär den nationella nivån inkomst- och kostnadsutjämningsavgifter som grundas på ett antal komponenter som regleras i 44 kap. kyrkoordningen och där kyrkostyrelsen fastställer de närmare parametrarna för inkomst och kostnadsutjämningsberäkning. Intäkterna erhålls i samband med förmedlingen

av kyrkoavgifterna till församlingar och pastorat genom en månadsvis avräkning. Häruöver finns bestämmelser i kyrkoordningen att hälften av utdelningen från förvaltningen av prästlönetillgångar (skog, jord och fonder) som en del i utjämnings-systemet ska inbetalas till den nationella nivån. Denna inbetalning intäktsredovisas hos nationell nivå när prästlönetillgångarna genomfört betalningen.

Erhållna gåvor, bidrag och offentliga bidrag

Erhållna gåvor redovisas som intäkt i den period de mottagits. Bidrag och offentliga bidrag intäktsredovisas efter hand som villkoren som är förknippade med bidragen uppfylls. Som bidrag räknas även gåvor från allmänheten som av givaren genom villkor destinerats till ett ändamål och där återbetalningsplikt kan aktualiseras om villkoren inte uppfylls.

Finansiella intäkter

Ränteintäkter redovisas enligt effektivräntemetoden. Utdelning redovisas när rätten att erhålla utdelningen är säkerställd. Värdering av finansiella instrument sker med tillämpning av ÅRL 14 § a–e varvid värdeförändringar redovisas det år de avser. Orealiserade värdeförändringar redovisas över resultaträkningen.

Nettoomsättning

Försäljning av varor och tjänster intäktsredovisas normalt vid försäljningstillfället.

Leasing

All leasing redovisas som operationell leasing, det vill säga leasingavgifterna, inklusive en första förhöjd avgift, redovisas som kostnad linjärt över leasingperioden. Uppgifterna om avgifter i not 11 är redovisade i nominella belopp. Med leasingperiod avses den period som leasetagaren har avtalat att leasa en tillgång.

Ersättningar till anställda

Löpande ersättningar till anställda i form av löner, sociala avgifter och liknande kostnadsförs i takt med att de anställda utför tjänster. Eftersom alla pensionsförpliktelser klassificerats som avgiftsbestämda redovisas en kostnad det år pensionen tjänas in.

Inkomstskatt

Den nationella nivåns inskränkta skattskyldighet regleras i 7 kap. inkomstskattelagen (1999:1229). Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom den 9 februari 2021 fastställt att den nationella nivåns tillhandahållande av it-tjänster och administrativa tjänster till Svenska kyrkans församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift inte utgör näringsverksamhet. Högsta förvaltningsdomstolens domskäl är principiellt utformade och domen har generell räckvidd och kan tillämpas på alla typer av tillhandahållanden som sker mellan olika enheter inom trossamfundet Svenska kyrkan i syfte att bedriva Svenska kyrkans verksamhet. Det innebär att från och med första januari 2021 kan de enheter som fakturerar andra inomkyrkliga enheter göra detta moms- och skattefritt. Det gäller för transaktioner mellan inomkyrkliga enheter (församlingar, pastorat, stift och nationell nivå).

I den mån den nationella nivån bedriver näringsverksamhet riktad till utomkyrkliga enheter är huvudregeln att näringsverksamheten är skattepliktig. Näringsverksamhet kan undantas från skatteplikt om den har naturlig anknytning till det allmännyttiga ändamålet eller är hävdvunnen finansieringskälla. Även normalt sett skattepliktig

näringsverksamhet kan i vissa fall undantas från beskattning om huvudsaklighetsprincipen är tillämplig.

Vid fastighetsinnehav kan fastighetsinkomsten undantas från beskattning om fastigheten till mer än 50 procent används för att främja det allmännyttiga ändamålet alternativt att hyresinkomsterna har naturlig anknytning till det allmännyttiga ändamålet.

Aktuella skatter värderas utifrån de skattesatser och skatteregler som gäller på balansdagen. Uppskjutna skatter värderas utifrån de skattesatser och skatteregler som är beslutade före balansdagen. Uppskjuten skattefordran avseende underskottsavdrag eller andra framtida skattemässiga avdrag redovisas i den utsträckning det är sannolikt att avdraget kan avräknas mot överskott vid framtida beskattning. Fordringar och skulder nettoredovisas endast när det finns en legal rätt till kvittning. Eventuell aktuell skatt, liksom förändring i uppskjuten skatt, redovisas i resultaträkningen.

Immateriella anläggningstillgångar

Immateriella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. Immateriella anläggningstillgångar består av inköp av licenser och liknande rättigheter samt internt upparbetade tillgångar i form av balanserade utgifter för utveckling av programvaror. Den nationella nivån tillämpar aktiveringsmodellen för internt upparbetade immateriella tillgångar. Utgifter för forskningsfasen kostnadsförs i den period då de uppkommer. Utgifter som är direkt hänförliga till ett projekts utvecklingsfas redovisas som immateriell anläggningstillgång förutsatt att de uppfyller följande krav.

- ◆ Det är tekniskt möjligt att färdigställa tillgången så att den kan användas eller säljas.
- ◆ Man har för avsikt att färdigställa tillgången och att använda eller sälja den.
- ◆ Man har förutsättningar att använda eller sälja tillgången.
- ◆ Det är sannolikt att tillgången kommer att generera framtida ekonomiska fördelar.
- ◆ Det finns tillräckliga resurser för att färdigställa tillgången och för att använda eller sälja den.
- ◆ Utvecklingsutgiften kan mätas på ett tillförlitligt sätt.

Utvecklingsutgifter som inte uppfyller dessa kriterier för aktivering kostnadsförs när de uppkommer. Anskaffningsvärdet för balanserade utgifter inkluderar utgifterna för tillgångens framtagande. Direkt hänförliga utgifter inkluderar personalkostnader uppkomna i arbetet med utvecklingen tillsammans med en lämplig andel av indirekta kostnader. Immateriella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. Avskrivningar görs linjärt över den bedömda nyttjandetiden. Avskrivningstiden för immateriella anläggningstillgångar uppgår till fyra alternativt fem år.

Materiella anläggningstillgångar

I verksamheten finns materiella anläggningstillgångar redovisade enligt två olika definitioner i K3. Som grundregel gäller att en materiell anläggningstillgång är en fysisk tillgång som innehas för att bedriva näringsverksamhet (ge ekonomiska fördelar/kassaflöde). För ideell sektor gäller att materiell anläggningstillgång också omfattar fysisk tillgång som innehas för det ideella ändamålet även om grundregeln inte är uppfylld. De flesta anläggningstillgångar har klassificerats utifrån den senare regeln då den nationella nivåns ändamål är religiös verksamhet.

Datorer och inventarier med ett anskaffningsvärde under 50 procent av prisbasbeloppet har utifrån väsentlighetsbedömning redovisats som kostnad. Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår utgifter som direkt kan hänföras till förvärvet av tillgången.

En materiell anläggningstillgång som har betydande komponenter där skillnaden i förbrukning förväntas vara väsentlig, redovisas och skrivs av som separata enheter utifrån varje komponents nyttjandeperiod. När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utangeras eventuell kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras. Tillkommande utgifter som avser tillgångar som inte delas upp i komponenter läggs till anskaffningsvärdet till den del tillgångens prestanda ökar i förhållande till tillgångens värde vid anskaffningstidpunkten. Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader. Realisationsvinst respektive realisationsförlust vid avyttring av en materiell anläggningstillgång redovisas som Övriga verksamhetsintäkter respektive Övriga verksamhetskostnader.

Materiella anläggningstillgångar skrivs av systematiskt över tillgångens bedömda nyttjandeperiod. När tillgångarnas avskrivningsbara belopp fastställs, beaktas i förekommande fall tillgångens restvärde. Linjär avskrivningsmetod används.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Byggnader	15–100 år
Orgel	25 år
Installationer	10 år
Kontorsmöbler	5–10 år
Kontorsmaskiner	5 år
Övrig datautrustning	3 år

Nedskrivningar av materiella anläggningstillgångar

När det finns en indikation på att en materiell anläggningstillgångs värde har minskat, görs en prövning av nedskrivningsbehov. För tillgångar som tidigare skrivits ner görs per varje balansdag en prövning av om återföring bör göras. Materiella anläggningstillgångar skrivs ned enligt två huvudmetoder beroende på grunden för klassificering som materiell anläggningstillgång. Materiella anläggningstillgångar som används för att ge ekonomiska fördelar/kassaflöde skrivs ned enligt reglerna i K3 kapitel 27. De materiella anläggningstillgångar som innehas för det ideella ändamålet skrivs ned enligt kapitel 37 där det finns en grund- och en förenklingsregel. Tillämpad metod för nedskrivningar beskrivs i tilläggsupplysning i förekommande fall.

Finansiella instrument

Finansiella instrument som redovisas i balansräkningen inkluderar värdepapper, långfristiga fordringar, kundfordringar och övriga fordringar, kortfristiga placeringar, leverantörsskulder och låneskulder. Instrumenten redovisas i balansräkningen när den nationella nivån blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. Finansiella tillgångar tas bort från balansräkningen när rätten att erhålla kassaflöden från instrumentet har löpt ut eller överförs och den nationella nivån har överfört i stort sett alla risker och förmåner som är förknippade med äganderätten. Finansiella skulder tas bort från balansräkningen när förpliktelseerna har reglerats eller på annat sätt upphört. Värdering sker med tillämpning av ÅRL 4:14 § a–e varvid realiserade vinster och förluster redovisas över resultaträkningen.

Värdepappersförvaltningar

Den nationella nivån har definierat två separata värdepappersförvaltningar, en kapitalförvaltning och en likviditetsförvaltning, som förvaltas i enlighet med särskilda policyer och riktlinjer. Samtliga tillgångar inom de båda förvaltningarna har klassificerats som finansiella tillgångar som kan säljas och värderas till marknadsvärde. Den

orealiserade värdeförändringen redovisas i resultaträkningen. För noterade aktier och andelar sker värdering till senaste betalkursen under årets sista handelsdag. Obligationer och andra räntebärande tillgångar värderas utifrån balansdagens officiella marknadsnotering (oftast mid-kurs). Innehav som inte har officiell marknadsnotering värderas till noterade priser på en aktiv marknad. I de fall instrumenten inte handlas på en aktiv marknad och tillförlitliga marknadspriser inte finns att tillgå värderas instrumentet med hjälp av allmänt vedertagna värderingsmodeller som innebär att kassaflöden diskonteras till relevant värderingskurva.

Kapitalförvaltningen

Kapitalförvaltningen är en separat förvaltningsmassa där insättningar och uttag ur portföljen grundas på särskilda beslut. Kapitalet i kapitalförvaltningen härstammar i allt väsentligt från ett kapital som Svenska kyrkan övertog från den statliga Kyrkofonden i samband med relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten år 2000. Kapitalet och förvaltningen av detta var till och med år 2006 särskilt reglerad i kyrkoordningen. Kapitalet benämndes då kyrkofonden, men vid 2004 års kyrkomöte beslutades att begreppet kyrkofonden skulle ändras till den nationella nivåns kapital. Kyrkofondens styrelse, som var direkt utsedd av kyrkomötet, förvaltnade detta kapital och andra tillgångar på den nationella nivån. År 2006 övertogs de uppgifter som låg på Kyrkofondens styrelse av kyrkostyrelsen och regleringen i kyrkoordningen upphörde att gälla. En förväntad, försiktigt beräknad, långsiktig avkastning på kapitalet ingår i den rambudget som ligger till grund för kyrkomötets beslut om rambudget för den nationella nivåns verksamhet. Kyrkomötet bestämde 2021 att målet för storleken på den nationella nivåns kapital ska lägst uppgå till 10 000 miljoner kronor vid utgången av 2021. Målet för storleken på det egna kapitalet ska årligen justeras med hänsyn till konsumentprisindex. Samtliga tillgångar och eventuella fondlikvidskulder som är relaterade till portföljen inkluderas på raden Kapitalförvaltning i balansräkningen. Då den samlade portföljen har en långsiktig placeringshorisont redovisas portföljen som anläggningstillgång. I posten ingående tillgångar och eventuella skulder värderas var för sig och särredovisas i not 22.

Likviditetsförvaltningen

Likviditetsförvaltningen är förvaltning av de medel som den nationella nivån och trosamfundets organisatoriska delar (stift, pastorat, församlingar och till dessa närstående juridiska personer) satt in på underkonton till ett koncernkonto som benämns kyrkkontot, vilket förvaltas av den nationella nivån. Förvaltningen innebär att den del av medel på kyrkkontot som inte bedöms erfordras för ingående enheters löpande betalningar placeras i räntebärande värdepapper med låg risk i syfte att skapa en avkastning som överstiger en garanterad ränta. I förekommande fall gottskrivs underkontohavarna den överavkastning som genererats. Då merparten av placeringarna inom likviditetsförvaltningen är möjliga att sälja och har ränteförfallodagar som understiger ett år redovisas samtliga placeringar som kortfristiga placeringar trots att löptiderna i vissa fall överstiger tolv månader. Till skillnad från kapitalförvaltningen anses likviditetsförvaltningen inte utgöra en av den nationella nivåns kärnverksamheter och redovisas därför under Resultat från finansiella investeringar. I balansräkningen redovisas den samlade likviditetsförvaltningen i not 26 för kortfristiga placeringar.

Aktier och andelar i dotterföretag

Aktier och andelar i dotterföretag är finansiella instrument som redovisas till anskaffningsvärde efter avdrag för eventuella nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår

köpeskillingen som betalats för aktierna samt förvärvskostnader. Eventuella kapitaltillskott och koncernbidrag läggs till anskaffningsvärdet när de lämnas. Utdelning från dotterföretag redovisas som intäkt.

Intresseföretag

Med intresseföretag avses de företag, där den nationella nivån direkt eller indirekt innehar mer än 20 procent av rösterna och innehavet har en varaktig karaktär. Andelar i intresseföretag redovisas enligt anskaffningsvärdemetoden, vilket innebär att andelarna redovisas till anskaffningsvärde efter avdrag för eventuella nedskrivningar. I resultaträkningen ingår som intäkt från intresseföretaget endast erhållen utdelning till den del denna hänför sig till vad som intjänats efter anskaffningstillfället.

Andra långfristiga värdepappersinnehav

Andra långfristiga värdepapper består av andelar i företag som inte är koncernföretag, intresseföretag eller ingår i kapitalförvaltningen. Innehaven består dels av så kallade ideella placeringar, det vill säga placeringar som gjorts inom ramen för verksamheten och där huvudändamålet är annat än ekonomisk avkastning (och där innehaven är av karaktären intresseföretag utan att formellt uppfylla kraven att vara intresseföretag), dels av innehav i noterade värdepapper som är relaterade till placeringar inom ramen för den internationella verksamheten. De ideella placeringarna värderas till anskaffningsvärde efter avdrag för eventuella nedskrivningar. Övriga värdepapper värderas till marknadsvärde i enlighet med de principer som gäller för de värdepapper som ingår i de ovan nämnda särskilda värdepappersförvaltningarna.

Kundfordringar och övriga fordringar

Fordringar redovisas som omsättningstillgångar med undantag för poster med förfalldag mer än 12 månader efter balansdagen, vilka klassificeras som anläggningstillgångar. Fordringar tas upp till det belopp som förväntas bli inbetalt efter avdrag för individuellt bedömda osäkra fordringar.

Låneskulder och leverantörsskulder

Låneskulder och leverantörsskulder redovisas initialt till anskaffningsvärde efter avdrag för transaktionskostnader.

Omräkning av utländsk valuta

Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas till balansdagskurs, vilket är avistakursen på balansdagen.

Varulager

Varulagret värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. Anskaffningsvärdet fastställs med användning av först in-, först ut- principen (FIFU). För varulagret ingår alla utgifter som är direkt hänförliga till anskaffningen av varorna i anskaffningsvärdet.

Avsättningar

Med avsättningar avses förpliktelser på balansdagen som är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias. Avsättning redovisas med det belopp som motsvarar den bästa uppskattningen av den utbetalning som krävs för att reglera åtagandet.

Ändamålsbestämda medel

I posten ändamålsbestämda medel i eget kapital redovisas ännu inte förbrukade gåvor samt medel som inomkyrkliga organ beslutat reservera för vissa specifika ändamål. Ändamålsbestämda medel delas upp i bundna respektive övriga ändamålsbestämda medel där bundna ändamålsbestämda medel relaterar till investeringar i anläggningstillgångar.

Skuld för beslutade ej utbetalda bidrag

I de fall den nationella nivån fattat beslut om bidrag och detta meddelats mottagaren, eller på annat sätt offentliggjorts, men inte verkställt utbetalningen redovisas detta belopp som en kortfristig skuld såvida det inte av beslutet framgår att bidraget ska finansieras med kommande års medel.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen är upprättad enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medfört in- eller utbetalningar. Som likvida medel klassificeras förutom kassamedel, disponibla tillgodohavanden hos banker och andra kreditinstitut inklusive kyrkkontot. För att ge en rättvisande bild av den löpande verksamhetens kassaflöden har en justering gjorts av kassaflöden inom kapitalförvaltningen då avkastningen från denna återinvesteras i portföljen och således inte påverkar redovisade likvida medel. I de fall uttag har gjorts redovisas det på separat rad.

Eventualförpliktelser

En eventualförpliktelse är en sammanfattande beteckning på sådana garantier, ekonomiska åtaganden och eventuella förpliktelser som inte tas upp i balansräkningen. En eventualförpliktelse redovisas när det finns: a) en befintlig förpliktelse som härrör från inträffade händelser, men som inte redovisas som skuld eller avsättning på grund av att det inte är troligt att ett utflöde av resurser kommer att krävas eller att åtagandets storlek inte kan beräknas med tillräcklig tillförlitlighet, eller b) när det finns en möjlig förpliktelse som härrör från inträffade händelser och vars förekomst bekräftas endast av en eller flera osäkra framtida händelser.

NOT 2 – FÖRÄNDRADE REDOVISNINGSPRINCIPER

Under året har inga nya redovisningsrekommendationer trätt i kraft som medfört ändrade redovisningsprinciper.

NOT 3 – UPPSKATTNINGAR OCH BEDÖMNINGAR

När finansiella rapporter upprättas måste styrelsen och generalsekreteraren i enlighet med tillämplade redovisnings- och värderingsprinciper göra vissa uppskattningar, bedömningar och antaganden som påverkar redovisning och värdering av tillgångar, avsättningar, skulder, intäkter och kostnader. De områden där sådana uppskattningar och bedömningar kan ha stor betydelse för organisationen och som därmed kan påverka resultat- och balansräkningarna i framtiden beskrivs nedan.

Pensionsavsättningar

Avsättningen för pensionsåtaganden för personal inom Svenska kyrkan annan än på nationell nivå uppgår till 33,4 miljoner kronor (34,2 miljoner kronor) inklusive särskild löneskatt. Avsättningen baseras på rekommendationer från Pensionskassan från 2006 som då gjorde bedömningen att skulden uppgick till 100 miljoner kronor, vilket även avsattes i bokslutet samma år. Sedan dess har avräkningar skett utifrån

verkliga pensionsavgångar. Under 2014 påbörjade Statens pensionsverk en fördjupad genomgång av gjorda åtaganden. Inga indikationer har erhållits under 2021 från Statens pensionsverk eller Pensionskassan på att avsättningens storlek ska justeras. Genomgången fortsätter och kan innebära en förändring av bedömningen av skuldens storlek i kommande års bokslut. Se not 27.

Underskottsavdrag

Skattemässiga underskott föreligger och överskott bedöms ej föreligga inom över-skådlig framtid. Därmed redovisas ingen uppskjuten skattefordran.

NOT 4 – UTJÄMNINGSavgIFTER OCH UTJÄMNINGSbidRAG *

<i>Utjämningsavgifter</i>	2021	2020
Avgift gemensam verksamhet **	982 702	980 072
Utdelning prästlönetillgångar	263 043	234 677
Inkomstutjämningsavgift	427 858	415 685
<i>Kostnadsutjämningsavgift för</i>		
- Kyrkunderhåll enligt äldre modell		22 244
- Kostnadsutjämningskonstant		29 278
- Andel medlemmar enligt äldre modell		64 395
- Kyrkobyggnader	121 073	90 159
- Andel barn	50 075	37 400
- Andel medlemmar enligt ny modell	119 959	90 189
Avgifter inkomst/kostnadsutjämnings	718 965	749 350
Summa utjämningsavgifter	1 964 710	1 964 099
<i>Utjämningsbidrag</i>		
Inkomstutjämningsbidrag	-427 849	-415 692
<i>Kostnadsutjämningsbidrag för</i>		
- Kyrkunderhåll enligt äldre modell		-23 100
- Kostnadsutjämningskonstant		-29 014
- Andel medlemmar enligt äldre modell		-64 183
- Kyrkobyggnader	-121 185	-90 300
- Andel barn	-49 997	-37 543
- Andel medlemmar enligt ny modell	-120 047	-90 092
- Diakoni	-49 930	-37 667
- Glesbygd	-45 991	-33 835
Bidrag inkomst/kostnadsutjämnings	-815 000	-821 426
Kyrkunderhållsbidrag enligt ny modell	-100 000	-100 000
Stiftsbidrag	-365 260	-379 690
Extra stiftsbidrag	-65 000	
Summa utjämningsbidrag	-1 345 260	-1 301 116

* Regler om ekonomisk utjämnings återfinns i 44 kap. i kyrkoordningen. Under perioden 2018–2021 införs successivt ett nytt system för ekonomisk utjämnings inom Svenska kyrkan.

** Församlingarna betalar en avgift för gemensam verksamhet som uppgår till 7 öre per 100 kr av avgiftsunderlaget.

NOT 5 – ERHÅLLNA GÅVOR

<i>Gåvor som är redovisade i resultaträkningen</i>	2021	2020
<i>Kollekter</i>		
Rikskollekter	19 410	22 847
Stiftskollekter	59	336
Församlingskollekt	5 023	9 735
	24 491	32 917
<i>Gåvor</i>		
Testamenten	17 752	18 832
Församlings- och stiftsanslag	24 619	21 572
Övriga	91 576	85 890
	133 946	126 293
Summa kollekter och gåvor	158 438	159 211
<i>Gåvorna har tillförts:</i>		
Internationell verksamhet	141 349	142 818
Svenska kyrkan i utlandet	9 672	8 192
Övrig verksamhet	7 416	8 201
	158 438	159 211
Testamenten med ekonomiskt utfall	54	52

Gåvor som inte redovisats i resultaträkningen

Det förekommer ideellt arbete huvudsakligen på församlingsnivå. Inom den nationella nivån visst ideellt arbete i filialerna.

NOT 6 – ERHÅLLNA BIDRAG

	2021	2020
Sidabidrag för		
- Utvecklingssamarbete	108 672	109 053
- Katastrofbistånd	36 901	64 114
- Administration	11 202	13 912
- Övrigt	30 778	30 149
	187 553	217 228
Kyrkoantikvarisk ersättning	430 612	434 463
Stiftelser		
- Förvaltade av Svenska kyrkan på nationell nivå	10 059	5 519
- Övriga stiftelser	1 758	2 682
	11 817	8 201
Radiohjälpen	4 228	7 002
Europeiska Unionen	3 585	8 959
Övriga organisationer och företag	53 808	60 045
Summa erhållna bidrag	691 604	735 897
<i>Fördelning av erhållna bidrag:</i>		
Kyrkoantikvarisk ersättning	430 612	434 463
Internationell verksamhet	207 853	241 271
Svenska kyrkan i utlandet	2 739	2 329
Övrig verksamhet	50 400	57 834
	691 604	735 897

NOT 7 – AVKASTNING FRÅN KAPITALFÖRVALTNINGEN

	2021	2020
Aktier och fondandelar		
- Utdelningar	33 027	26 681
- Realiserat resultat vid försäljning	1 033 154	77 831
- Orealiserad värdeförändring	691 701	206 481
	1 757 882	310 993
Räntevärdepapper		
- Utdelningar	29 275	30 160
- Räntenetto	13 271	51 781
- Realiserat resultat vid försäljning	-4 000	169 423
- Orealiserad värdeförändring	200 068	-134 501
	238 615	116 862
Provisionskostnader		
- Förvaltningsarvoden	-36 508	-24 463
- Bankkostnader	-217	-40
	-36 724	-24 504
Avkastning från kapitalförvaltning	1 959 773	403 351

Utöver dessa förvaltningskostnader avseende diskretionära mandat och prestationsbaserade arvoden har 62,4 miljoner kronor (52,4 miljoner kronor) dragits direkt från fondförmögenheten i de fonder Svenska kyrkan är investerade i. Fondernas avkastning och förmögenhet redovisas net-of-fees.

NOT 8 – INTÄKTERNAS FÖRDELNING

	2021	2020
Varor	4 796	5 319
Tjänster*	-80 519	97 309
Hysesintäkter, frakt transport mm	2 526	1 496
Tillhandahållande av varor och tjänster till inomkyrkliga enheter*	248 796	188
Summa nettoomsättning	175 599	104 312

* Tillhandahållanden av varor och tjänster till inomkyrkliga enheter betraktas sedan domen från Högsta förvaltningsdomstolen 2021 inte längre som momspliktiga. Det innebär att både intäkter och kostnader ökat inom GIP och GAS. Med anledning av domen har intäkter och kostnader för 2020 rättats vilket påverkat intäkter och kostnader 2021. Fler anslutningar till GIP och Löneservice har även skett 2021 jämfört med 2020.

NOT 9 – ÖVRIGA LÄMNAD E BIDRAG

	2021	2020
Kyrkoantikvarisk ersättning	-430 612	-432 963
Utvecklingsarbete, katastrofbistånd och kyrkosamverkan i utlandet	-249 362	-269 003
Övrig verksamhet i Sverige	-149 404	-167 117
Svenska församlingar i utlandet	-30 895	-10 982
Summa övriga lämnade bidrag	-860 273	-880 064

NOT 10 – TRANSAKTIONER MED NÄRSTÄENDE

	2021	2020
Inköp och försäljning med koncernföretag		
Av moderföretagets omsättning avser försäljning till andra koncernföretag	996	480
Av moderföretagets inköp avser inköp från andra koncernföretag	-12 714	-12 714

NOT 11 – OPERATIONELLA LEASINGAVTAL

Nationella nivån som leasingtagare	2021	2020
Framtida minimileaseavgifter som skall erläggas avseende icke uppsägningsbara leasingavtal:		
Förfaller till betalning inom 1 år	-22 479	-21 925
Förfaller till betalning senare än ett men inom 5 år	-16 493	-21 701
Förfaller till betalning senare än 5 år	-6 424	
Summa	-45 396	-43 626
Under perioden kostnadsförda leasingutgifter	-22 383	-22 127

I nationella nivåns redovisning utgörs den operationella leasingen i allt väsentligt av hyrda fastigheter/lokaler. I beloppen ovan ingår inte kostnader för personalbostäder för utsänd personal. Bokförd kostnad uppgår till 2,0 miljoner kronor för 2021 (2,6 miljoner kronor).

NOT 12 – ERSÄTTNING TILL REVISORERNA

Kostnadsförd ersättning uppgår till:	2021	2020
<i>PwC</i>		
Revisionsuppdraget	-1 274	-1 502
Revisionsverksamhet utöver revisionsuppdraget	-520	0
Skatterådgivning	-1 349	-1 390
Övrigt	-967	-467
Summa	-4 109	-3 359

Med revisionsuppdrag avses arbetsuppgifter som det enligt lag ankommer på nationella nivåns revisorer att utföra samt rådgivning eller annat biträde som föranleds vid sådana arbetsuppgifter.

NOT 13 – LÖNER MED MERA

<i>Löner, andra ersättningar och sociala kostnader</i>	Löner och andra ersättningar	Sociala kostnader	(varav pensionskostnader)
	2021	2021	2021
Styrelse och generalsekreterare *	-3 423	-1 711	-1 049
Förtroendevalda som inte ingår i styrelsen	-4 596	-1 593	–
Övriga anställda	-287 092	-124 615	-34 639
Summa	-295 111	- 127 919	-35 688
	2020	2020	2020
Styrelse och generalsekreterare *	-3 342	-2 172	-1 122
Förtroendevalda som inte ingår i styrelsen	-2 131	-670	–
Övriga anställda	-275 946	-123 655	-35 897
Summa	-281 419	-126 497	-37 019

* Generalsekreteraren har under år 2021 en lön om 1 365 (1 367) tusen kronor. Inga avtal om avgångsvederlag eller om pensionsavgång föreligger med ledande befattningshavare.

NOT 13 – LÖNER MED MERA FORTSÄTTNING

KsSkr 2022:2
Bilaga 1

<i>Medelantalet anställda</i>	2021			2020		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
<i>Afrika</i>						
Etiopien		1	1		1	1
Tanzania	1		1	1		1
Uganda	1		1	1	1	2
Zimbabwe		1	1		1	1
<i>Asien</i>						
Kina					1	1
Myanmar					1	1
Thailand	2	1	3	2	2	4
<i>Australien</i>	1	1	2	1	1	2
<i>Europa</i>						
Belgien		2	2	1	2	3
Cypern	1	1	2	1	1	2
Danmark		1	1		1	1
Finland		1	1		1	1
Frankrike	1	3	4	2	3	5
Grekland		1	1		1	1
Italien	1	1	2	1	1	2
Nederländerna	1		1	1		1
Norge		1	1	1	1	2
Schweiz	2	1	3	2	1	3
Spanien	7	3	10	8	4	12
Storbritannien	1		1	3		3
Tyskland	4	2	6	2	3	5
Österrike	1	1	2	1	1	2
<i>Latinamerika</i>						
Brasilien	1		1	1		1
<i>Mellanöstern</i>						
Irak	1		1			
Israel	3	1	4	3	2	5
Jordanien	1		1			
<i>Korttidsanställda</i>				1		1
<i>Summa utland</i>	30	23	53	33	30	63
Sverige	318	121	439	334	86	420
Summa	348	144	492	367	116	483

Styrelseledamöter och andra ledande befattningshavare, antal på balansdagen

	2021		2020	
	Antal på balansdagen		Antal på balansdagen	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Styrelseledamöter	7	8	7	8
Generalsekreterare	1		1	

**NOT 14 – AV- OCH NEDSKRIVNINGAR AV MATERIELLA OCH IMMATERIELLA
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR**

	2021	2020
Avskrivning datorprogram	-2 961	-1 121
Återföring nedskrivning datorprogram	790	
Avskrivning licenser	-6 001	-6 001
Avskrivning byggnader	-4 124	-3 902
Avskrivning inventarier *	-1 117	-1 309
Summa	-13 412	-12 333

* Varav filialer -84 (-70) tusen kronor.

NOT 15 – RESULTAT FRÅN FINANSIELLA INVESTERINGAR

	2021	2020
Räntor	93	174
Utdelningar	782	1 306
Realiserat resultat vid försäljningar	0	5 473
Orealiserad värdeförändring	-1 099	-3 934
Summa	-224	3 018

<i>Varav avseende dotterföretag</i>	93	174
<i>Varav avseende intresseföretag</i>	0	0
<i>Varav avseende ideella placeringar</i>	0	0

Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

Ränteintäkter	54 798	57 164
Realiserat resultat vid försäljning	0	0
Orealiserad värdeförändring	-20 728	13 480
Övriga finansiella intäkter	32	45
Underkontohavares och bidragsgivares andel av intäkter *	-31 451	-65 704
Bankkostnader	-1 588	-1 450
Summa, nationella nivåns andel	1 063	3 535

* Specifikation av underkontohavares andel av intäkter

Underkontohavares andel		
- fördelad överavkastning	-31 451	-65 704
Summa	-31 451	-65 704

Räntekostnader och liknande resultatposter

Räntekostnader	-147	-209
Övriga finansiella kostnader	-409	-27
Summa	-556	-236

NOT 16 – BALANSERADE UTGIFTER FÖR UTVECKLING AV PROGRAMVAROR

	2021	2020
Ingående anskaffningsvärden	85 953	82 143
Årets balanserade utgifter		3 810
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	85 953	85 953
Ingående avskrivningar	-72 907	-71 786
Årets avskrivningar	-2 961	-1 121
Utgående ackumulerade avskrivningar	-75 868	-72 907
Utgående redovisat värde	10 085	13 045

NOT 17 – LICENSER OCH LIKNANDE RÄTTIGHETER

	2021	2020
Ingående anskaffningsvärden	30 004	30 004
Årets balanserade utgifter		
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	30 004	30 004
Ingående avskrivningar	-6 501	-500
Årets avskrivningar	-6 001	-6 001
Utgående ackumulerade avskrivningar	-12 502	-6 501
Utgående redovisat värde	17 502	23 503

NOT 18 – BYGGNADER OCH MARK

	2021	2020
Ingående anskaffningsvärden	156 740	153 712
Investering		3 028
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	156 740	156 740
Ingående avskrivningar	-48 820	-44 918
Årets avskrivningar	-4 124	-3 902
Utgående ackumulerade avskrivningar	-52 944	-48 820
Ingående nedskrivningar	-790	-790
Återföring av nedskrivning	790	
Utgående ackumulerade nedskrivningar	0	-790
Utgående redovisat värde	103 797	107 130
<i>Bokförda värden per fastighet</i>		
Svenska teologiska institutet i Jerusalem	22 035	22 308
Fastigheten Svenska kyrkan i Paris	36 355	38 022
Årkebiskopsgården, Fjärdingen 21:1, Uppsala	11 716	12 073
Kyrkobyggnad Bryssel	15 659	16 481
Lägenhet, San Agustin	793	853
Prästgård Torrevieja	1 888	1 197
Hyrd kyrka i San Agustin	113	338
Lokal Mallorca	15 238	15 858
Summa	103 797	107 130

Förvaltningsfastigheter

Samtliga fastigheter har förvärvats för att primärt användas i den allmännyttiga verksamheten.

NOT 19 – INVENTARIER

	2021	2020
Ingående anskaffningsvärden	25 416	35 924
Inköp		683
Försäljningar och utrangeringar	-2 266	-11 191
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	23 150	25 416
Ingående avskrivningar	-20 579	-30 531
Årets avskrivningar	-1 034	-1 239
Försäljningar och utrangeringar	2 257	11 191
Utgående ackumulerade avskrivningar	-19 356	-20 579
Filialers redovisade värden	218	186
Utgående redovisat värde	4 014	5 024

NOT 20 – ANDELAR I KONCERNFÖRETAG

	Organisations- nummer	Säte	Kapital- andel %	Antal aktier	Redovisat värde 2021	Redovisat värde 2020
Svenska kyrkans förvaltnings AB	556047-5773	Uppsala	100	1000	55 654	55 654
Svenska kyrkans utbildning AB*	556427-5823	Uppsala	100	100	120	120
Summa					55 774	55 774
Ingående anskaffningsvärde					58 130	58 130
Utgående ackumulerat anskaffningsvärde					58 130	58 130
Ingående nedskrivningar					-2 356	-2 356
Utgående ackumulerad nedskrivning					-2 356	-2 356
Utgående redovisat värde					55 774	55 774
<i>Svenska kyrkans förvaltnings AB</i>						
Omsättning					12 714	12 748
Resultat efter finansnetto					8 184	8 356
Eget kapital					41 043	36 203
<i>Svenska kyrkans utbildning AB *</i>						
Eget kapital					141	141

* Vilande företag

NOT 21 – ANDELAR I INTRESSEFÖRETAG

KsSkr 2022:2

Bilaga 1

	Organisations- nummer	Säte	Kapital- andel %	Antal aktier	Redovisat värde 2021	Redovisat värde 2020
<i>Intresseföretag som ej är ideella placeringar</i>						
Berling Media AB	556191-0521	Stockholm	41	512 814	57 740	57 740
<i>Intresseföretag som är ideella placeringar</i>						
Fairtrade Sverige AB	556554-0415	Stockholm	50	2 000	0	0
Summa					57 740	57 740
Ingående anskaffningsvärde					58 490	58 490
Utgående ackumulerat anskaffningsvärde					58 490	58 490
Ingående nedskrivningar					-750	-750
Utgående ackumulerad nedskrivning					-750	-750
Utgående redovisat värde					57 740	57 740
<i>Berling Media AB*:</i>						
Omsättning					388 802	335 726
Resultat efter finansnetto					73 733	28 610
Eget kapital					328 807	271 048
<i>Fairtrade Sverige AB*:</i>						
Omsättning					27 982	27 422
Resultat efter finansnetto					-146	-1 839
Eget kapital					30 517	29 569

* Föregående års siffror är justerade till slutliga siffror för respektive bolag.

NOT 22 – VÄRDEPAPPER I KAPITALFÖRVALTNINGEN

	2021	Andel 2021	2020	Andel 2020
SEB Ethos aktiefond	1 135 928	9,9%	823 285	8,3%
ODIN Sverige A	590 672	5,1%	0	0,0%
Nordea Institutionell Aktieförvaltning	535	0,0%	549 318	5,5%
Svenska aktier	1 727 135	15,0%	1 372 603	13,9%
RobecoSAM Ethos global	849 972	7,4%	871 066	8,8%
Generation IM Global Equity Fund	2 473 641	21,5%	2 380 770	24,0%
Ownership Capital Global Equity Fund	425 937	3,7%	0	0,0%
Mirova Global Sustainable Equity Fund	302 685	2,6%	0	0,0%
Globala aktier	4 052 235	35,2%	3 251 836	32,8%
Stewart Investors Global Emerging Markets Sustainability Fund	746 260	6,5%	650 047	6,6%
Generation IM Asia Fund	297 842	2,6%	270 817	2,7%
Emerging Markets	1 044 102	9,1%	920 864	9,3%
Total aktieportfölj	6 823 472	59,2%	5 545 303	56,0%
Nordea Institutionella räntefonden	799 435	6,9%	810 223	8,2%
SEB Ethos räntefond	781 343	6,8%	818 944	8,3%
SPP Grön Obligationsfond	436 929	3,8%	436 184	4,4%
Räntebärande värdepapper	2 017 707	17,5%	2 065 351	20,8%
Nordea 2 – European Cross Credit ESG Fund	652 875	5,7%	644 695	6,5%
Företagsobligationer	652 875	5,7%	644 695	6,5%
Total ränteportfölj	2 670 582	23,2%	2 710 046	27,3%

	2021	Andel 2021	2020	Andel 2020
Domestica Bostäder	210 713	1,8%	204 951	2,1%
Domestica Bostäder II	241 527	2,1%	208 110	2,1%
Domestica Bostäder III	79 612	0,7%	74 352	0,8%
Domestica Bostäder IV	122 216	1,1%	96 997	1,0%
Thule Real Estate Fund	402 802	3,5%	397 342	4,0%
Fastighetsfonder	1 056 870	9,2%	981 752	9,9%
Luminar Ventures I & II	81 445	0,7%	34 513	0,3%
SEB Impact Opportunity Fund	157 110	1,4%	153 120	1,5%
SEB Microfinance Fund III	5 320	0,0%	12 214	0,1%
SEB Microfinance Fund V	119 060	1,0%	115 770	1,2%
SEB Microfinance Fund VIII	103 890	0,9%	99 670	1,0%
Generation Credit Fund	0	0,0%	2 126	0,0%
Althelia Climate Fund	38 576	0,3%	37 657	0,4%
SFRE	83 740	0,7%	66 459	0,7%
Thule Buyout Co-Investment Fund I	149 242	1,3%	55 532	0,6%
Generation IM Sustainable Solutions Fund III	228 809	2,0%	65 493	0,7%
Alternativa placeringar	967 192	8,4%	642 554	6,5%
Likvida medel	924	0,0%	29 611	0,3%
Summa kapitalförvaltningen	11 519 040	100,0%	9 909 267	100,0%

NOT 23 – ANDRA LÅNGFRISTIGA VÄRDEPAPPERSINNEHAV

	2021	2020
Ingående anskaffningsvärde	69 638	83 024
Investering under året	793	770
Försäljning under året	0	-14 157
Utgående ackumulerat anskaffningsvärde	70 431	69 638
Ingående värdeförändringar	-3 363	571
Årets värdeförändring	-1 099	-3 934
Utgående värdeförändring	-4 462	-3 363
Utgående redovisat värde	65 969	66 274
<i>Ideella placeringar *</i>		
Andelar i Oikocredit Ecumenical Development Co-operative Society U.A.	26 472	26 472
<i>Övriga innehav</i>		
Innehav hos filial	1 278	1 195
Andelar i Ethos Aktiefond **	0	0
Andelar i Ethos Räntefond**	38 219	38 608
	39 497	39 802
Summa	65 969	66 274

* Placeringarna har finansierats av medel från den internationella verksamheten.

** Placeringarna är relaterade till särskilda skuldposter/ändamålsbestämda medel.

NOT 24 – ANDRA LÅNGFRISTIGA FORDRINGAR

	2021	2020
Ingående anskaffningsvärde	1 012	1 026
Deponering/investering under året		11
Återbetalning under året	-180	-25
Utgående anskaffningsvärde	832	1 012
Ingående nedskrivning	-750	-750
Utgående nedskrivning	-750	-750
Utgående redovisat värde	82	262

NOT 25 – FÖRUTBETALDA KOSTNADER OCH UPPLUPNA INTÄKTER

	2021	2020
Upplupna ränteintäkter	7 261	8 720
Övriga upplupna intäkter		724
Förutbetald försäkringskostnad	512	
Förutbetalda kostnader hänförliga till IT	21 309	11 250
Förutbetalda hyror	6 602	6 185
Övriga förutbetalda kostnader	3 662	1 939
Summa	39 346	28 817

NOT 26 – KASSA OCH BANK, KORTFRISTIGA PLACERINGAR

	2021	2020
Kassa och bank	1 971 412	2 665 472
Varav		
- Medel relaterade till kyrkkontot	7 992 977	7 142 921
- Disponerat av nationella nivån för placeringar	-6 050 123	-4 533 930
Nettosaldo kyrkkonto	1 942 854	2 608 991
Bankmedel filialer	6 381	4 738
Valutakonto	11 869	37 097
Spärrade bankmedel	9 800	9 800
Övriga bankkonton	507	4 846
Summa	1 971 412	2 665 472

Kassa och bank disponibelt för den nationella nivån

Kassa och bank enligt balansräkningen	1 971 412	2 665 472
Disponerat av den nationella nivån för placeringar	6 050 123	4 533 930
Skuld till underkontohavare	-7 798 198	-6 965 714

Kassa och bank disponibelt för den nationella nivån **223 337** **233 688**

	2021		2020	
	Redovisat värde	Portföljandel %	Redovisat värde	Portföljandel %
<i>Värdepapper</i>				
Löptid upp till 1 år	1 905 491	31,4	1 865 632	40,8
Löptid 1–3 år	2 253 405	37,2	1 870 692	40,9
Löptid över 3 år	1 902 568	31,4	840 950	18,4
Summa redovisat värde	6 061 465	100,0	4 577 274	100,0

Duration 0,4 år 0,4 år

<i>Emittentkategori</i>	2021		2020	
	Redovisat värde	Portföljandel %	Redovisat värde	Portföljandel %
Bank och bostad	3 578 440	59,0	2 348 003	51,3
Företag	1 630 227	26,9	1 648 152	36,0
Stat och kommuner	377 141	6,2	379 666	8,3
Världsbanken	375 654	6,2	101 010	2,2
African Development Bank	100 003	1,6	100 443	2,2
Summa redovisat värde	6 061 465	100,0	4 577 274	100,0

<i>Fem största innehav 2021</i>	Redovisat värde	Portföljandel %
	Swedbank FRN 26/11	302 184
Int Bank R&D 260316	275 226	4,5
Länsförsäkringar Bank FRN 25/03	204 524	3,4
Länsförsäkringar Bank FRN 26/02	203 050	3,3
SBAB FRN 240924	202 652	3,3
<i>Andel av den kortfristiga portföljen</i>	1 187 636	19,6
<i>Övrig del av kortfristig portfölj</i>	4 873 829	80,4
Summa redovisat värde	6 061 465	100,0

NOT 27 – AVSÄTTNINGAR

	2021	2020
Åtagande gentemot Kyrkans Pensionskassa för pensionsåtaganden enligt övergångsbestämmelser *		
Avsättning vid årets början	34 202	34 212
lanspråktaget belopp	-803	-10
Avsättning vid årets slut	33 398	34 202
Förmånsbestämd tjänstepension **		
Avsättning vid årets början	0	0
Avsättning vid årets slut	0	0
Övriga pensionsåtaganden		
Avsättning vid årets början	56	59
lanspråktaget belopp	-56	-4
Avsättning vid årets slut	0	56
Summa avsättningar	33 398	34 258

* Avser i huvudsak åtaganden för präster och andra anställda avseende intjänad pensionsrätt och avgångsförmåner som enligt övergångsregler har statliga eller kyrkokamerala pensionsvillkor.

** Anställda födda 1958 eller tidigare har rätt till förmånsbestämd pension enligt kyrkans tjänstepensionsavtal KAP-KL på inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp. Planen redovisas som en avgiftsbestämd plan på grund av att den försäkras årligen och att den nationella nivån inte har några aktuariella eller finansiella risker. Kyrkans pensionskassa har för 2021 och 2020 beslutat att rabattera premien inom KAP-KL, varför ingen avsättning gjorts.

NOT 28 – SKULD ERHÅLLNA EJ NYTTJADE VILLKORADE BIDRAG

	2021	2020
Ej nyttjade offentliga bidrag		
Kyrkoantikvarisk ersättning	108 010	78 622
Sidabidrag	4 464	25 675
EU/ECHO bidrag	469	964
Summa	112 943	105 260
Övriga ej nyttjade bidrag	118 131	31 114
Summa	231 074	136 374

Kyrkoantikvarisk ersättning

Skulden avser fördelade men ej rekvirerade medel per årsskiftet. Fördelade medel kan disponeras under en tvåårsperiod med möjlighet till ett års förlängning.

NOT 29 – UPPLUPNA KOSTNADER OCH FÖRUTBETALDA INTÄKTER

	2021	2020
Konsultarvoden IT drift / systemutveckling	6 240	11 609
Övriga konsultarvoden	3 184	3 931
Upplupna räntekostnader	6 142	43 005
Upplupna semesterlöner/löner	24 384	24 752
Upplupna pensionspremier	20 081	17 652
Upplupna sociala avgifter	12 301	11 219
Övriga upplupna kostnader	7 660	14 199
Förutbetalda intäkter	0	253
Summa	79 992	126 620

NOT 30 – STÄLLDA SÄKERHETER

	2021	2020
Spärrade bankmedel som säkerhet för bankgaranti	9 800	9 800
Pantsatt värdepå	12 539	42 902
Summa	22 339	52 702

NOT 31 – EVENTUALFÖRPLIKTELSER

Svenska kyrkan lämnar årligen bidrag och anslag till svenska och utländska samarbetspartner. Svenska kyrkans åtaganden grundas normalt på olika former av samarbetsavtal eller beslut av kyrkomöte eller kyrkostyrelse. Vissa av anslagen är direkt relaterade till en förväntan på att erhålla bidrag från andra organisationer eller myndigheter. Storleken på förväntade lämnade bidrag och anslag fastställs i allt väsentligt i en detaljbudget som beslutas av kyrkostyrelsen året innan bidragsåret. Genom beslut om detaljbudgeten har samarbetsparten en välgrundad förväntan på att Svenska kyrkan ska verkställa beslutade anslag. Bidragen är dock normalt förknippade med sådana villkor att Svenska kyrkan inte anser att de ska skuldföras i samband med beslutet. I 2022 (2021) års beslutade budget uppgår anslag och bidrag till 2 168 miljoner kronor (2 201 miljoner kronor) varav 1 678 miljoner kronor (1 656 miljoner kronor) beräknas kunna finansieras med bidrag från andra organisationer samt myndigheter i enlighet med redan ingångna avtal och beslut. Resterande del av beslutade anslag finansieras med gåvomedel, avgift för gemensam verksamhet samt övriga intäkter.

NOT 32 – VÄSENTLIGA HÄNDELSER EFTER RÄKENSKAPSÅRETS SLUT

Stor osäkerhet på finansmarknaderna med väsentliga prisfall på aktier har skett under inledningen av 2022 fram till mitten av mars. Osäkerheten och nedgången beror främst på Rysslands invasion av Ukraina tillsammans stigande inflation, högre räntor och lägre förväntad tillväxt. En stor del av uppgången 2021 har till mitten av mars raderats ut.

14 Hållbarhetsnoter

Styrningen av hållbarhetsarbetet på den nationella nivån

Hållbarhetsarbetet på Svenska kyrkans nationella nivå utgår från en bedömning av områden där verksamheten har störst risk för negativ påverkan på människa och skapelse. Arbetet tydliggör även områden med störst möjlighet att bidra till förändring i hållbar riktning utifrån uppdraget som kyrka, vår tro och verksamhet.

Kyrkostyrelsen beskriver arbetet på den nationella nivån utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsdimensioner med ett eget tillägg i en andlig och existentiell dimension. Svenska kyrkan verkar i samhället och bidrar på så sätt till de globala hållbarhetsmålen i Sverige och globalt, och behöver förhålla sig till de risker för människa och skapelse som verksamheten kan ge upphov till. Kyrkostyrelsen integrerar de olika hållbarhetsdimensionerna i verksamheten, både när den styrs, genomförs och följs upp. Det innebär att hållbarhetsarbetet ska bäras av alla anställda och förtroendevalda på den nationella nivån. Ansvaret för genomförandet av hållbarhetsarbetet ligger på generalsekreteraren. Se kapitlet *Så styrs Svenska kyrkans nationella nivå* för en redogörelse för hur kyrkostyrelsen styr och samordnar den nationella nivåns uppdrag och hur arbetet knyter an till hållbarhetsdimensionerna.

I hållbarhetsnoterna redogörs för hur kyrkostyrelsen hanterar de hållbarhetsrisker som kan kopplas till den nationella nivåns arbete. Grunden för hållbarhetsarbetet utgörs av en risk- och väsentlighetsanalys från 2015 och dialog med intressenter i relation till det uppdrag kyrkostyrelsen har omsatt i den verksamhet som bedrivs. Till stöd för arbetet finns ett systematiskt förhållningssätt för styrning och uppföljning av hållbarhetsarbetet genom policyer, rutiner, uppföljning och rapportering. Under 2022 kommer ytterligare systematisering av uppföljningen ske genom att mer kansliövergripande internkontrollplaner tas fram till stöd för verksamhetsplanering och rapportering.

Ytterligare kvalitetssäkring sker genom miljödiplomering av den nationella nivån och genom certifiering av det internationella arbetet mot Core Humanitarian Standards, CHS. Miljödiplomeringen är Svenska kyrkans miljöledningssystem.

Läs mer om det interna regelverket och hur arbetet styrs:

svenskakyrkan.se/hallbarhetsredovisning-och-styrning

Läs mer om Core Humanitarian Standards: corehumanitarianstandard.org

Intressentanalys och intressentdialog

En analys av den nationella nivåns intressenter genomfördes i samband med tidigare nämnda risk- och väsentlighetsanalys. Analysen identifierar den nationella nivåns viktigaste intressenter och redogör för hur de huvudsakliga dialogerna ser ut i praktiken och vad som är vägledande för dialogen. I årsredovisningen, under kapitlet *Verksamhetsuppföljning*, redogörs för flera av dialogerna med intressenter integrerat i redogörelsen för verksamheten under året. Dialogen med intressenter är en grundläggande del av arbetsmetoden och en viktig förutsättning för att lyckas med uppdraget och den övergripande målsättningen, målbilder 2030.

Intressenter som påverkas av den nationella nivåns verksamhet	Intressenter som den nationella nivån relaterar till
Stift och församlingar	Rättighetsbärare
Medarbetare och studenter	Beslutsfattare/lagstiftare & myndigheter
Ekumeniska nätverk	Statliga finansiärer
Andra trossamfund	Bolag och fonder (kapitalförvaltningen)
Bidrags- och gåvogivare	Leverantörer (inköp/ramavtal)
Partner i andra länder	
Lärosäten och forskningsinstitutioner	
Civilsamhällesorganisationer	
Medlemmar och icke-medlemmar	

Läs mer om dialogen med de olika intressenterna: svenskakyrkan.se/hur-vi-prioriterar

Risk- och väsentlighetsanalys

Hållbarhetsarbetet på Svenska kyrkans nationella nivå utgår från en bedömning av områden där verksamheten har störst risk för negativ påverkan på människa och miljö samt där arbetet kan bidra till förändring i positiv riktning. Grundanalysen sammanställdes 2015 i en risk- och väsentlighetsanalys. Då verksamheten är likartad och inga omvärldshändelser i betydande mening förändrat förutsättningarna är bedömningen att analysen fortsatt är giltig. Ett antal nya lagar har tillkommit sedan 2015 som har bäring på det praktiska arbetet, exempelvis lagen om hållbarhetsrapportering, visselblåsarordningen och dataskyddsförordningen. Det förändrar inte i väsentlig mening den grundläggande analysen. Dialogen med intressenter och omvärldsfaktorer som påverkar Svenska kyrkan har bidragit och bidrar löpande till prioriteringarna för hållbarhetsarbetet.

Riskområde	Hållbarhetsdimension	Risker	Möjligheter
Miljö- och klimatpåverkan	Ekologisk	Negativ miljö- och klimatpåverkan. Prisökningar för fossil energi på sikt.	Ökad trovärdighet i debatten. Minskade kostnader.
Hållbara investeringar och inköp	Ekonomisk, Ekologisk, Social	Människorättsrisker. Miljö- och klimatrisker. Finansiell risk. Trovärdighet.	Bibehållen avkastning. Möjlighet att påverka näringslivet. Trovärdighet i hållbarhetsdebatten.
Antikorruption	Ekonomisk	Ineffektiv och osaklig användning av ekonomiska resurser.	Aktivt bidrag till hållbar utveckling.
God arbetsmiljö	Social, Ekonomisk	Kostnader i form av ohälsa, brist på nyckelkompetens.	Förmåga att attrahera rätt kompetens.

Ytterligare tre riskområden som identifierades 2015 rör inte i första hand risk för negativ påverkan på människa och skapelse.

Riskområdet *Effektiv förvaltning* handlar om de ekonomiska förutsättningarna för Svenska kyrkans nationella nivå att genomföra sitt uppdrag. Det sorterar under en

ekonomisk hållbarhetsdimension och redogörs framför allt för i förvaltningsberättelsen och i de delar av verksamhetsberättelsen som berör den nationella nivåns uppdrag om ett stöd till en god förvaltning i stift, pastorat och församlingar, utöver det som beskrivs nedan om arbetet för samverkande inköp och ansvarsfull finansförvaltning.

Riskområdet *Andlig och existentiell hållbarhet* handlar om att ge en teologisk grund för värderingar och ställningstaganden som främjar existentiell hälsa och livsmod. Risken relaterar till förmågan att omsätta teologin i relevanta samtal och verksamhet som är till stöd för människor och samhället i stort. Stöd till stift, pastorat och församlingar som illustrerar detta beskrivs närmare under avsnittet Året som har gått 2021.

Riskområdet *Öppenhet och transparens* regleras genom den inomkyrkliga offentlighetsprincipen enligt 10 och 11 §§ lagen (1998:1951) om Svenska kyrkan och kyrkoordningen 53 och 54 kap.

Den nationella nivån har också ett tillsynsansvar för stiftens förvaltning av skog, jord och fonder. Tillsynen sker bland annat genom en tillsynsrapport en gång per år.

Läs mer om stiftens arbete med prästlönetillgångarna:

svenskakyrkan.se/prastlonetillgangarna

Läs också: svenskakyrkan.se/risk--och-mojlighetsanalys

Hantering av risk för negativ påverkan på människa och skapelse

God arbetsmiljö

Anställdas villkor, arbetsmiljö och utvecklingsmöjligheter utvärderas regelbundet genom medarbetarsamtal, medarbetarenkäter, skyddsronder, statistikinsamling samt samarbete med fackliga företrädare. Även säkerhet och krisförberedande arbete rymms inom ramen för goda arbetsförhållanden där avtal med SOS International finns för att stärka skyddet för medarbetare på resa. Året har präglats av pandemin och fokus har varit att stödja medarbetare och chefer i förändrade arbetsförhållanden. Under året uppdaterades arbetsmiljöpolicy och en fördjupad arbetsmiljöutbildning för chefer erbjöds. Utöver det systematiska arbetsmiljöarbetet och de årliga enkäterna fanns ett fortsatt förstärkt samarbete med skyddsombud där regelbundna risk- och konsekvensanalyser genomfördes kopplat till ökat hemarbete och sedan senare under året införde återgång till arbetsplatsen.

Stödande insatser som till exempel digitala utbildningar om hemarbete, utökade möjligheter att låna hem arbetsutrustning, digitala hälsoinspiratörspass samt ökat chefsstöd har erbjudits under året.

Samtliga anställda på den nationella nivån omfattas av kollektivavtal och har tillgång till företagshälsovård för arbetsrelaterad ohälsa. Satsningar på friskvård sker i form av ett friskvårdsbidrag på 2 000 kronor per år, en friskvårdstimme i veckan och aktiviteter varje månad som arrangeras av arbetsplatsens hälsoinspiratörer. Med anledning av pandemin erbjöds alla medarbetare ett extra friskvårdsbidrag på 1 000 kronor för det sista kvartalet och friskvårdstiden utökades till ytterligare 20 minuter per dag.

Att värna mångfalden är viktigt för att Svenska kyrkan ska ha en samlad bredd av kunskap och erfarenheter. Riktlinjer för hantering av kränkande särbehandling finns.

Systematiskt arbetsmiljöarbete och tillbudshantering

Den nationella nivåns arbetsmiljöarbete bedrivs utifrån kraven i arbetsmiljölagstiftningen och arbetstidslagen samt föreskrifter, som exempelvis Arbetsmiljöverkets

föreskrift om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:01). Ett systematiskt arbetsmiljöarbete innebär att kontinuerlig utvärdering och förbättringsarbete ingår. Utvärdering görs därför löpande. Den nationella nivån har en skyddskommitté och ett samverkansråd för samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare i arbetsmiljörelaterade frågor inklusive hälsa och säkerhet. Arbetstagare utser skyddsombud via de fackliga organisationerna och deltar i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Chefer utbildas specifikt i relation till sitt personalansvar om arbetsmiljöfrågor.

Tillbud hanteras i linje med framtagna rutiner. Alla anställda täcks av försäkring för arbetsskada och långvarig sjukdom, som en del av kollektivavtalet. Såväl anställda som uppdragstagare/förtroendevalda omfattas av försäkring för tjänsteresor. Utlandsplacerade och deras familjemedlemmar omfattas av en särskild försäkring.

Arbetet med hälsa och säkerhet styrs av Föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4). Arbetsmiljöansvaret är samma för anställda och inhyrda medarbetare. Ansvar omfattar även studenter vid utbildningsinstitutioner. Arbets-skador anmäls till Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket. Arbets-skade- och tillbudsanmälningar hanteras enligt framtagna rutiner och följs upp i skyddskommittén. Arbetsrelaterade olyckor inbegriper även mindre allvarliga arbets-skador. Svenska kyrkans nationella nivå bedöms vara en lågriskarbetsplats sett till arbetsplatsrelaterade skador och tillbud.

Under året genomfördes en revision av den nationella nivåns systematiska arbetsmiljöarbete. Rapporten lämnades till kyrkostyrelsen i juni 2021 och innehöll rekommendationer om vad som ytterligare kan stärkas gällande systematik och uppföljning av arbetsmiljöarbetet.

Nyckeltal anställda	2021	2020
Könsfördelning (procent)		
Fördelning män/kvinnor (samtliga)	29/71	33/67
Fördelning män/kvinnor (chefer)	30/70	34/66
Fördelning antällda/chefer (procent)	11	12
Personalomsättning (procent)	7,2	8,1
Nyanställningar (antal)	64	118
Aldersfördelning anställda (procent)		
Under 30	5,03	4,53
30–49	39,35	37,52
50–65	46,75	49,93
Över 65	8,88	8,03
Medelålder (år)	50	51
Sjuktal (procent)		
Sjukfrånvaro	2,79	2,69
Sjukfrånvaro 1–14 dagar	0,78	0,85
Sjukfrånvaro 15–90 dagar	0,72	0,58
Sjukfrånvaro 90+ dagar	1,29	1,27
Sjukfrånvaro kvinnor/män	3,12/1,97	3,06/1,92

Visselblåsning

Genom kollektivavtal har de anställda meddelarrätt motsvarande meddelarfriheten som grundlagarna ger åt offentliganställda. Därutöver omfattas den nationella nivån av lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Under 2021 har en modell för anpassning till den nya lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden tagits fram. Det nya interna visselblåsarsystemet implementeras våren 2022.

Miljö och klimatpåverkan

Den nationella nivåns klimatpåverkan är klart lägre 2021 jämfört med 2020. Det beror på pandemins konsekvenser för resandet, som minskade ytterligare under 2021. Koldioxidutsläppet är på grund av pandemin väsentligt lägre än normalåret 2019.

Resandet är den enskilt klart största utsläppskällan för den nationella nivån. Utsläppet mätt i koldioxidekvivalenter (Co_{2e}) för flyget var 2021 244,2 ton, vilket är en minskning med 47 procent från 2020. Resandet 2020 var till stor del kopplat till Kyrkomötets andra session i november. Kyrkostyrelsen strävar efter att begränsa resornas utsläpp genom att välja färdsätt med mindre miljöpåverkan och i ökad utsträckning använda video- och telefonkonferenser. Målsättningen är att resa miljövänligt så långt det går och att ta ansvar för resterande utsläpp som inte går att undvika, genom Fairtrade-certifierade klimatkompensationer. För att nå målsättningen med färre och miljövänligare resor, och på så sätt minska koldioxidutsläppen, infördes i december 2019 en ny plattform för att påskynda en övergång till digitala möten. På grund av verksamhetens karaktär, med en omfattande internationell verksamhet och utbyte mellan kyrkor och andra organisationer i andra länder, är flygresor ibland nödvändiga, men pandemin har visat att alla resor kanske inte är lika nödvändiga. Den verksamhet som ett normalår svarar för den största andelen reserelaterade utsläpp, Act Svenska kyrkan, har antagit en verksamhetsmålsättning om en minskning av resandet med 30 till 40 procent över den närmaste tvåårsperioden, jämfört med 2019. Framöver kommer resandet därför sannolikt att ligga på en fortsatt lägre nivå jämfört med 2019.

Energiförbrukningen har ökat något (3 procent) jämfört med 2020. De minskningar som kan utläsas är ett resultat av fortsatta energieffektiviseringar i kontorsmiljön och att datalagring i servrar har flyttats ut till extern miljö. Det är också en konsekvens av pandemin då elförbrukningen i stället sker i hemmet. Den totala ökningen förklaras av pandemirelaterade konsekvenser. Exempelvis har fjärrvärmeförbrukningen ökat med 22 procent till följd av ett ökat behov av ventilering av byggnaderna av smittskyddsskäl kombinerat med att färre medarbetare i lokaler kräver högre värmeuttag från anläggningen.

I klimatdatarapporteringen (se tabell nedan) är utsläppsberäkningar från hotellnätter, posttjänster och trycksaker med för första gången. Anledningen till det är att det är först under 2021 som utsläppsdata från leverantörer bedöms vara tillräckligt robusta. Därför finns ännu inte något jämförelseår. Det är en rapportering som är hänförlig till det som kallas scope 3 i den internationella beräkningsstandarden Green House Gas Protocol (GHG-protokollet). Det utgör ett första försök att redogöra för utsläpp för den nationella nivåns inköp, som sammantaget utgör en väsentlig utsläppskälla. Scope 3-rapporteringen gällande inköp utöver resor, kopieringspapper, hotellnätter, posttjänster och tryck kommer att utvecklas under kommande år, men beror på leverantörernas kapacitet att rapportera utsläpp. Från 2022 års hållbarhetsrapportering är planen att utsläppsdata presenteras i GHG-protokollets scope 1–3.

Under 2022 kommer utsläppen att öka i takt med att pandemirestriktionerna släpper på grund av ett ökat resande, genomförande av ärkebiskopsskifte och andra möten och

konferenser som skjutits upp. Dessutom kommer en omfattande ombyggnation av kansliet att påbörjas hösten 2022, vilket kommer att generera utsläpp utöver ett normalår. Sammantaget antas ett väsentligt högre utsläpp under 2022 jämfört med både 2020 och 2021, men målsättningen är att den nationella nivåns utsläpp över tid fortsatt följer en nedåtgående trend.

Metoder för utsläppsberäkningarna finns som not längst bak.

Läs mer om den nationella nivåns miljömål: svenskakyrkan.se/miljomal

KLIMATDATA

Källa	Basår	Klimatpåverkan 2020 (ton CO2e)	Klimatpåverkan 2021 (ton CO2e)	Utveckling sedan 2020	Utveckling sedan basår
Energi	2015	67,1	69,0	3%	-60%
Flyg	2015	463,3	244,2	-47%	-93%
Bil	2016	18,3	15,6	-15%	-12%
Tåg	2015	0,8	0,4	-46%	-83%
Kopieringspapper	2015	0,7	1,0	36%	-91%
TOTAL		550	330	-40%	
Posttjänster	2021	-	32,6		
Trycksaker	2021	-	84,1		
Logi	2021	-	43,4		

Ansvarsfulla investeringar

I slutet av 2021 förvaltare Svenska kyrkans nationella nivå ett kapital på 11,5 miljarder kronor. Kapitalet har ett avkastningskrav på 3 procent per år utöver inflationen sett över en rullande tioårsperiod. Avkastningen ses som en resurs för att bekosta långsiktiga åtaganden och prioriterade områden inom stift och församlingar. Innehavet styrs av en finanspolicy innehållande etiska placeringsriktlinjer, framtagen av kyrkostyrelsens kapitalförvaltningsråd. Policyn är styrande för de förvaltare som den nationella nivån anlitar samt de olika förvaltningar inom Svenska kyrkans organisation som antagit den nationella nivåns finanspolicy. Tyngdpunkten i förvaltningen ligger på företag som visar ansvar inom sin verksamhet och tillverkning samt företag som tar fram varor och tjänster som bidrar till att lösa viktiga samhällsproblem. Investeringar görs också i gröna obligationer, det vill säga obligationer där kapitalet endast används för olika miljöprojekt.

Finanspolicyn tillåter inte investeringar i företag som utviner fossil energi eller producerar vapen, tobak eller pornografi och utesluter bolag som bryter mot internationella normer för mänskliga rättigheter, miljöhänsyn och antikorrupcion, om de inte kan visa att de åtgärdar problemen. Vid årsskiftet fanns runt 400 svenska och internationella bolag och obligationer i den förvaltade portföljen.

Den nationella nivån erbjuder församlingar, pastorat och stift att investera i Svenska kyrkans Ethosfonder som har låga avgifter och klarar finanspolicyns hållbarhetskrav. Vid årsskiftet var 7,7 miljarder kronor investerade i Ethosfonderna.

En oberoende klimatanalys av aktie- och obligationsportföljen gjordes 2018 och 2019 med stöd av beräkningsverktyget PACTA för att säkerställa att förvaltningen utvecklas i linje med Parisavtalets mål om max 1,5 graders global uppvärmning. Då inga väsentliga förändringar i portföljen har skett sedan dess har ingen ny analys genomförts. Utsläppen av koldioxid är låga i portföljen och klimatpåverkan är låg.

Kyrkostyrelsen har undertecknat FN:s principer om ansvarsfulla investeringar, PRI, och den nationella nivån deltar i en rad olika andra nationella och internationella initiativ.

Bolagsdialoger och investerarsamverkan

Den nationella nivån har under flera år drivit frågor om investeringar för rent vatten och hållbara städer i investerarnätverket Swedish Investors for Sustainable Development, SISD, som syftar till att främja investeringar inom de 17 globala utvecklingsmålen. I Global Network Initiative, GNI, samverkar den nationella nivån med andra investerare, telekom- och sociala mediebolag, civilsamhällesorganisationer och akademien om yttrandefrihetsfrågor inom it-branschen globalt. Granskningsföretaget Sustainalytics granskar årligen den nationella nivåns portfölj utifrån hållbarhetskriterier och möjliggör investerarsamverkan för bolagsdialog utifrån uppkomna hållbarhetsproblem.

Under 2021 registrerade hållbarhetscreeningen tre nya hållbarhetsfrågor i den nationella nivåns portfölj och ytterligare sju pågår sedan tidigare. Det rör nio olika bolag, varav tre är svenska. En tredjedel av frågorna handlar om korruption och övriga relaterar till i huvudsak mänskliga rättigheter på olika sätt. Alla ärenden hanteras av Sustainalytics i linje med deras dialogmodell, på den nationella nivåns uppdrag.

Fokus på mänskliga rättigheter

Frågan om hantering av risken för att mänskliga rättigheter kränks berör både bolag och investerare. Som investerare har den nationella nivån länge sett att mänskliga rättigheter i leverantörskedjan är en svag länk hos bolagen. En lagstiftning om tillbörlig aktsamhet är på gång, med bindande krav på större bolag att göra en genomlysning av sina risker för negativ påverkan på mänskliga rättigheter. Under 2021 hade nätverket Hållbart värdeskapande, där den nationella nivån ingår, ett särskilt fokus på hur företag kan jobba med mänskliga rättigheter i hela sin värdekedja, för att hantera kommande lagstiftning.

Fokus på korruption

Korruption påverkar såväl bolagens lönsamhet som bolagens arbete kring miljö och rättvisa arbetsvillkor, utöver de samhällsproblem som följer i dess kölvatten. Inte heller svenska bolag är fria från korruption. Den nationella nivån startade därför under hösten 2021 en investerargrupp inom Transparency International Sverige, för att få bättre förståelse för hur bolagen jobbar mot korruption. Investerargruppen, Investors Integrity Forum, vänder sig främst till svenska bolag, för att kunna vara både ett stöd och en påtryckare för att bolagen ska jobba mer genomgripande med att minska riskerna för korruption.

Läs hela rapporten Hållbara investeringar: svenskakyrkan.se/hallbarainvesteringar

Insatser för att förhindra korruption och andra oegentligheter

Medarbetare på Svenska kyrkans nationella nivå omfattas av en antikorrupsionspolicy och uppförandekod för anställda. Uppförandekoden slår fast att det råder nolltolerans mot korruption och att ingen som arbetar för eller representerar verksamheten får utnyttja sin maktposition på ett otillbörligt sätt. Risken för korruption bedöms vara störst inom det internationella arbetet, eftersom insatser och projekt utförs i flera länder där korruptionen är hög enligt Transparency Internationals index. Riskanalyser görs därför i det internationella arbetet för respektive region- eller landprogram. Riskuppföljning görs också baserat på partnerorganisationers årliga räkenskapsrevision.

Andra riskområden gäller upphandlingar och representation. Det finns policyer, riktlinjer och rutiner som adresserar dessa risker. Hantering av avtal och större inköp följs årligen upp. Systeminställningar och rutiner som kräver att det alltid är minst två olika roller som ska godkänna betalningar begränsar möjligheten att göra otillåtna betalningar. Kontot för representation följs upp rutinmässigt.

Act Svenska kyrkans klagomålsfunktion

För den internationella verksamheten, Act Svenska kyrkan, finns en särskild klagomålsfunktion dit misstankar om brott mot uppförandekoder i det internationella arbetet kan anmälas av interna och externa intressenter samtidigt som konfidentialitet upprätthålls.

Anmälningarna har sedan starten 2012 gällt utnyttjande av inflytande och maktställning, sexuellt utnyttjande, trakasserier och övergrepp, korruption och bristande ekonomisk intern kontroll, i de fall misstankar finns mot en partnerorganisation och dess personal eller mot personal som arbetar för Act Svenska kyrkan. Arbetet med inkomna ärenden bidrar till viktiga slutsatser och lärande som bidrar till att förbättra ansvar och kvalitet i verksamheten.

Under 2021 gjordes 22 (25, 2020) nya anmälningar till klagomålsfunktionen. Av dessa omfattades inte 7 (9) av funktionens ansvarsområde, där anmälaren i de flesta fall kunde hänvisas till andra kyrkliga enheter, såsom församlingar eller stift. Resterande 15 (16) gällde verksamhet hos internationella partner eller annan verksamhet kopplad till Act Svenska kyrkan. 2 ärenden är fortfarande öppna vid ingången av 2022.

Hållbara inköp

2021 köpte den nationella nivån in varor och tjänster till ett värde av cirka 642 miljoner kronor (509 miljoner kronor, 2020) och ansvarade även för över 100 ramavtal som slutits för hela Svenska kyrkan. Den nationella nivån har ungefär 600 leverantörer, varav cirka 120 fakturerar över 500 000 kronor. En betydande del av den nationella nivåns inköp handlar om tjänster från svenska företag, där hållbarhetsrisken bedöms vara väsentligt lägre.

Information samlas också årligen in om hela Svenska kyrkans inköpsvolym och leverantörsregister. Den kategoriseras utifrån lämpligheten för nationell upphandling och därmed gemensamma avtal för hela Svenska kyrkan. Den senaste datainsamlingen skedde i april 2021 för 2020 från cirka 86 procent av Svenska kyrkans alla församlingar, pastorat och stift och visar att Svenska kyrkan som helhet har drygt 41 000 leverantörer. Uppskattningsvis görs inköp för cirka 7,5 miljarder kronor varje år inom hela Svenska kyrkan. Ungefär hälften av inköpen bedöms vara möjliga för gemensamma upphandlingar och nationella ramavtal.

Genom att låta hållbarhetsfaktorer väga tungt vid investeringar och inköp påverkar Svenska kyrkan näringslivet i en mer hållbar riktning. Det handlar dels om att undvika företag och verksamheter som inte lever upp till Svenska kyrkans krav, dels om att sporra företag i deras hållbarhetssatsningar genom att premiera företag som ligger långt framme. Arbetet utgår ifrån kyrkostyrelsens beslutade inköspolicy och uppförandekod för leverantörer. Uppförandekoden uppdaterades 2021 med ett starkare fokus på att säkerställa hållbara leverantörsled genom mer krav på arbete för ökad spårbarhet i leverantörsled.

BESPARINGAR GENOM RAMAVTAL (MILJONER KRONOR)

2018	2019	2020	2021
195	159	209	191

Uppföljning leverantörer

Genom att ställa krav på socialt ansvar, miljö- och klimathänsyn, kemikalier samt insatser mot korruption redan i offertförfrågan skickas en tydlig signal om att hållbara produkter och tjänster efterfrågas. Ramavtalsleverantörer, det vill säga leverantörer som alla Svenska kyrkans enheter har möjlighet att avropa tjänster och produkter från, bedöms rutinmässigt utifrån krav om miljöhänsyn, mänskliga rättigheter, inkluderande arbetsvillkor, kemikalieförekomst samt arbetet med att förhindra korruption. Inriktningen på bedömningen baseras på väsentlighet utifrån riskprofil för aktuell leverantör, bransch och produkt eller tjänst. Leverantörens positiva bidrag till Agenda 2030-målen är också en del av analysen.

Den nationella nivåns inköp av produkter och tjänster av större värde utvärderas på samma grunder. Samtliga avtalsleverantörer till den nationella nivån omfattas av uppförandekoden för leverantörer.

Genom en inköpsportal på Svenska kyrkans intranät kan församlingar, pastorat och stift ta del av hållbarhetsbedömningar, vilket kan bidra till att minska den egna miljöpåverkan och negativ påverkan på mänskliga rättigheter. Ramavtalen som sluts för att möta behov i församlingar, pastorat och stift gäller en bredd av produkter och tjänster, som inte sällan är förenade med en högre risknivå avseende hållbarhet. 2020 gjordes en intern riskbedömning av ramavtalen där det konstateras att cirka 30 procent av ramavtalen har en risknivå som är hög eller medelhög. Hållbarhetsuppföljningen fokuserar därför på dessa avtal. Under 2019 påbörjades en förstärkning av uppföljningsarbetet genom fördjupade granskningar och revisioner av utvalda ramavtalsleverantörer, med hjälp av upphandlade externa konsulter. Under 2021 gjordes en uppföljning om hanteringen av råvaran kobolt inom hand- och elverktyg, som syftade till ökad kunskap för leverantörer om risken för negativ inverkan på mänskliga rättigheter vid utvinningen och vilka kraven på leverantörerna är.

Under 2021 skapade den nationella nivån en digital seminarieserie kopplad till ramavtalen och hållbarhetsrisker. Under 2021 genomfördes tolv webinarier med totalt 400 deltagare från församlingar, pastorat och stift, där deltagare hade möjlighet att ställa frågor till avtalsleverantörer och lära sig om förknippade hållbarhetsrisker.

Uppföljning tvångsarbete

I slutet av 2020 uppdagades brister hos flera av våra leverantörer inom en rad olika affärsområden gällande risk för tvångsarbete i it- och telekombolagens leverantörskedjor, specifikt om uigurers situation i Kina. I samarbete med Sveriges Kommuner och Regioners inköpscentral Adda och Regionernas kansli för hållbar upphandling påbörjades i december ett gemensamt uppföljningsarbete i denna fråga, som resulterade i en gemensam rapport som lanserades i december 2021. Rapporten konstaterar att såväl varumärken som återförsäljare är dåligt förberedda på att både upptäcka och hantera denna risk. Under 2022 fortgår arbetet med fokus på bland annat bomull i arbetskläder, möbler samt solceller.

Metoder för utsläppsberäkningar

Klimatpåverkan redovisas enligt Greenhouse Gas Protocol. Utlandsfastigheter omfattas inte av energidatainhämtningen då den nationella nivån inte formellt ansvarar för den verksamhet som bedrivs där förbrukningen genereras.

Fullständiga data saknas idag för vissa av utlandsbilresorna (framför allt taxiresor i utvecklingsländer och taxiresor utanför avtal) medan data för milersättning, hyrbilar inom avtal och nationella bilresor bedöms vara fullständiga.

För el och värme har emissionsfaktorer inhämtats från den nationella nivåns leverantörer, med undantag för vindkraften i Lund där robust produktionsspecifik emissionsfaktor saknas. I stället har emissionsfaktor för vindkraft hämtats från Vattenfalls miljövarudeklaration. Fastigheten Brf Åsvid, där den nationella nivån har sitt arkiv, har liksom övriga Uppsalafastigheter Vattenfall som elleverantör. Dock har föreningen inte gjort ett aktivt elval. Därför används Energimarknadsinspektionens emissionsfaktor för residualmix för denna elanvändning. Det innebär att utsläppen är högre än om emissionsfaktor från leverantören skulle användas. Energimarknadsinspektionens emissionsfaktor baseras på nordisk elmix men omfattar inte livscykelperspektiv eller andra klimatgaser än koldioxid.

Network for Transport Measures (NTM) emissionsfaktorer används för att beräkna utsläppen av växthusgaser från milersättning för bil i Sverige. Den brittiska miljömyndigheten DEFRA:s emissionsfaktorer används för beräkning av utsläpp från flyg. Utsläpp från bil gällande milersättning och taxi utomlands baseras på DEFRA:s emissionsfaktorer. Naturvårdsverkets transportberäkningsverktyg används för tågresor och taxiresor.

Utsläpp från posttjänster kommer från leverantörer, medan utsläpp från tryck baseras på Intergrafs verktyg Climate Calc för utsläppsberäkningar som en av den nationella nivåns leverantörer är certifierad för. Övriga trycktjänster beräknas mot bakgrund av vikt utifrån detta. Utsläpp från hotellnätter beräknas baserat på emissionsfaktor från IVL Svenska miljöinstitutet (2016) för svenska hotellnätter och Hotel Carbon Measurement Initiatives (HCMI) emissionsfaktorer för övriga hotellnätter.

Utsläppsberäkningar för flygresorna inkluderar mellanlandningar och så kallade höghöjdsutsläpp. Genom att använda en höghöjdsfaktor (RFI) på 1,9 uppskattas den totala klimatpåverkan av flyget, inte bara koldioxidutsläppen. Uppgiften kommer från Naturvårdsverket (2018)

Utsläpp från nationell nivåns investeringar redovisas inte i denna rapport, men för flertalet av fonderna har förvaltarna utfört analyser för att förstå fondernas koldioxidavtryck som relativt sett är låga.

Utsläpp gällande energiförbrukning från den nationella nivåns fastigheter faller till 85–90 procent under scope 2-utsläpp, resterande 10–15 procent är hänförligt till scope 3.

Mer information om beräkningar och emissionsfaktorer lämnas på förfrågan.

Styrelsen för Trossamfundet Svenska kyrkan

KsSkr 2022:2
Bilaga 1

Uppsala den dag som framgår av vår elektroniska underskrift

Antje Jackelén
Ärkebiskop, ordförande

Wanja Lundby Wedin
1:e vice ordförande

Daniel Tisell
2:e vice ordförande

Lars Johnsson

Olof Reichenberg

Erik Sjöstrand

Amanda Carlshamre

Aron Emilsson

Jesper Eneroth

Marjut Ervasti

Nils Gårder

Marie Johansson

Berth Löndahl

Elisabeth Rydström

Margareta Winberg

Vår revisionsberättelse har lämnats

Uppsala den dag som framgår av vår elektroniska underskrift

Gunvor Hagelberg
Ordförande för revisionen

Olle Burell

Staffan Holmgren

Ola Isacsson

Lennart Sacrédeus

Conny Tyrberg

Erik Albenius
Auktoriserad revisor, PwC

Revisionsberättelse

Till kyrkomötet i Trossamfundet Svenska kyrkan, org.nr 25002-6135

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Trossamfundet Svenska kyrkan för år 2021 med undantag för hållbarhetsrapporten på sidorna 36–37 samt 65–74. Trossamfundets årsredovisning ingår på sidorna 32–75 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av trossamfundets finansiella ställning per den 31 december 2021 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Våra uttalanden omfattar inte hållbarhetsrapporten på sidorna 36–37 samt 65–74. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att kyrkomötet fastställer resultaträkningen och balansräkningen för trossamfundet.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisions sed i Sverige. Revisorernas ansvar enligt denna sed beskrivs närmare i avsnitten Den auktoriserade revisorns ansvar samt De icke-auktoriserade revisorernas ansvar.

Vi är oberoende i förhållande till trossamfundet enligt god revisors sed i Sverige. Jag som auktoriserad revisor har fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen

Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen och återfinns på sidorna 5–31, 36–37 samt 65–74. Det är kyrkostyrelsen som har ansvaret för den andra informationen.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Kyrkostyrelsens ansvar

Det är kyrkostyrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Kyrkostyrelsen ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar kyrkostyrelsen för bedömningen av trossamfundets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om kyrkostyrelsen avser att likvidera trossamfundet, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Den auktoriserade revisorns ansvar

Jag har att utföra revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- ◆ identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- ◆ skaffar jag mig en förståelse av den del av trossamfundets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- ◆ utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i kyrkostyrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- ◆ drar jag en slutsats om lämpligheten i att kyrkostyrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om trossamfundets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en trossamfundet inte längre kan fortsätta verksamheten.
- ◆ utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera kyrkostyrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

De icke-auktoriserade revisorernas ansvar

Vi har att utföra en revision enligt kyrkoordningen och revisionslagen och därmed enligt god revisionsd i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och om årsredovisningen ger en rättvisande bild av trossamfundets resultat och ställning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av kyrkostyrelsens förvaltning för Trossamfundet Svenska kyrkan för år 2021.

Vi tillstyrker att kyrkomötet beviljar kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionsd i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorernas ansvar. Vi är oberoende i förhållande till trossamfundet enligt god revisorssed i Sverige. Jag som auktoriserad revisor har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Kyrkostyrelsens ansvar

Kyrkostyrelsen ansvarar för trossamfundets organisation och förvaltningen av trossamfundets angelägenheter enligt kyrkoordningen. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma trossamfundets ekonomiska situation och att tillse att trossamfundets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och trossamfundets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Revisorernas ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon ledamot av kyrkostyrelsen i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot trossamfundet.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsd i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot trossamfundet.

Som en del av en revision enligt god revisionsd i Sverige använder den auktoriserade revisorn professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på den auktoriserade revisorns professionella bedömning och övriga valda revisorers

bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för trossamfundets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

Revisorernas yttrande avseende den lagstadgade hållbarhetsrapporten

Det är styrelsen som har ansvaret för hållbarhetsrapporten på sidorna 36–37 samt 65–74 och för att den är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen.

Vår granskning har skett enligt FAR:s uttalande RevR 12 Revisorns yttrande om den lagstadgade hållbarhetsrapporten. Detta innebär att vår granskning av hållbarhetsrapporten har en annan inriktning och en väsentligt mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige har. Vi anser att denna granskning ger oss tillräcklig grund för vårt uttalande.

En hållbarhetsrapport har upprättats.

Uppsala den dag som framgår av vår elektroniska underskrift

Gunvor Hagelberg
Ordförande för revisionen

Olle Burell

Staffan Holmgren

Ola Isacson

Lennart Sacrédeus

Conny Tyrberg

Erik Albenius
Auktoriserad revisor, PwC

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 11–12 maj 2022.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Marie Johansson, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Olle Reichenberg och Elisabeth Rydström samt tjänstgörande ersättarna Sofija Pedersen Videke, Marie Rydén Davoust och Karl-Gunnar Svensson.

Föredragande: ekonomi- och finanschefen Gustaf af Ugglas

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2022:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2021.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:3

Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala 16 juni 2022

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör kyrkostyrelsen för sin behandling av kyrkomötesärenden fram till den juni 2022. Vidare lämnas information om ärenden som inte är återrapportering av direkta uppdrag från kyrkomötet.

Innehåll

1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
2 Behandlingen av kyrkomötesärenden.....	3
2.1 Skrivelser från kyrkomötet 2021.....	3
2.2 Skrivelser från kyrkomötet 2020.....	12
2.3 Skrivelser från kyrkomötet 2019.....	14
2.4 Skrivelser från kyrkomötet 2018.....	16
2.5 Skrivelser från kyrkomötet 2017.....	18
2.6 Skrivelser från kyrkomötet 2016.....	19
2.7 Skrivelser från kyrkomötet 2015.....	20
2.8 Skrivelser från kyrkomötet 2014.....	21
3 Övrig rapportering	22
3.1 Projektet Överlåtelse av kyrkobyggnad	22
3.2 Programmet Interreligiös praktik för fred – En värld av grannar	22
Bilaga 1 Gudstjänstupplevelser – en forskningsöversikt.....	25
Bilaga 2 Identitetshandlingar för präster och diakoner.....	74
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	78

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden till handlingarna.

2 Behandlingen av kyrkomötesärenden

Kyrkostyrelsen lämnar i det följande en redogörelse för sin behandling av kyrkomötesärenden. Alla fortfarande öppna ärenden samt ärenden som avslutats till 30 juni 2022 redovisas. Detta är ett uttryck för kyrkostyrelsens övergripande ansvar för verksamheten på Svenska kyrkans nationella nivå och avser att skapa en samlad överblick.

För varje ärende redovisas kyrkomötets uppdrag i sammanfattning, vad som skett eller planerats i ärendets handläggning samt om skrivelsen fortfarande är under behandling eller avslutats sedan föregående redogörelse lämnades.

Följande är vägledande för när en skrivelse anges som slutbehandlad eller inte. En skrivelse är i första hand slutbehandlad när resultatet av vad kyrkomötet begärt finns och i förekommande fall lagts fram för kyrkomötet. Exempel på detta är när kyrkomötet begär att kyrkostyrelsen ska återkomma med ett utarbetat förslag i någon fråga. Skrivelsen är slutbehandlad när kyrkostyrelsens förslag läggs fram för kyrkomötet.

Kyrkostyrelsen betraktar även en skrivelse som slutbehandlad när det uppdrag kyrkomötet gett är omhändertaget i ett sammanhang som i sin tur har i uppdrag att göra en redovisning. Ett exempel är när kyrkomötet begär att kyrkostyrelsen ska tillsätta en utredning i en viss fråga. Skrivelsen anses slutbehandlad i och med att utredningen tillsatts. Kyrkomötet kommer då i en framtid att få ta del av utredningens betänkande samt av eventuella förslag från kyrkostyrelsen med anledning av den.

Skrivelser där kyrkomötet ger kyrkostyrelsen något till känna eller informerar kyrkostyrelsen om vad utskottet har anfört, är i regel avslutade när kyrkostyrelsen tagit del av kyrkomötets synpunkter och fört dem vidare till ansvarig verksamhet inom den nationella nivån. Eftersom denna typ av skrivelser inte innebär något uttalat uppdrag och de konsekvenser som de kan medföra inte är budgetprövade i kyrkomötets ekonomiutskott måste kyrkostyrelsen anses ha frihet att själv prioritera bland uppdragen. Däremot kan en sådan skrivelse återspeglas i den årliga redovisningen eller andra skrivelser till kyrkomötet.

Några uppdrag har senarelagts med hänvisning till nödvändiga omprioriteringar i planerad verksamhet.

2.1 Skrivelser från kyrkomötet 2021

Kyrkomötets skrivelse 2021:1 med Ekonomiutskottets betänkande 2021:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2020 (KS 2021-1606)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med ekonomiutskottets betänkande E 2021:2 dels att fastställa årsredovisning samt resultat- och balansräkning för Svenska kyrkans nationella nivå 2020, dels att bevilja kyrkostyrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2020.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:2 med
Ekonomiutskottets betänkande 2021:3 Redogörelse för behandlingen av
kyrkomötesärenden
(KS 2021-1607)**

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med ekonomiutskottets förslag i betänkande E 2021:3 att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse 2021:3 till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:3 med
Ekonomiutskottets betänkande 2021:4 Kyrkoantikvarisk ersättning
(KS 2021-1608)**

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med ekonomiutskottets betänkande E 2021:4 att bifalla motion 2021:87 punkt 1 av Suzanne Fredborg, Bevarande av kulturarvet, att uppdra till kyrkostyrelsen att se över och förnya påverkan och kommunikation med staten för att uppnå en ökning av kyrkoantikvarisk ersättning för bevarande av kulturarvet. I enlighet med samma betänkande beslutade kyrkomötet också att med anledning av motion 2021:87 punkt 2 uppdra till kyrkostyrelsen att kommande år fortsätta anslå medel för kyrkobyggnadsbidrag.

Arbetet enligt första beslutet utförs inom ramen för kyrkokansliets arbete med kontrollstation 2024. Avstämningen sker utifrån överenskommelsen mellan staten och Svenska kyrkan från 2000, som löper tills vidare. Vid kontrollstationerna görs en analys av frågor som rör de kyrkliga kulturvärdena och en uppföljning och utvärdering av de resultat som uppnåtts. Svenska kyrkan ska i samband med kontrollstationen ta fram ett underlag som ska ligga till grund för en allsidig belysning av de kyrkoantikvariska frågorna. Arbetet med kontrollstationen 2019 har rapporterats och analyserats i en promemoria. Även om utfallet till stora delar kan beskrivas som positivt, kan man konstatera att staten inte hörsammat Svenska kyrkans argument om att den kyrkoantikvariska ersättningen bör höjas. Att se över och förnya påverkan och kommunikation med staten för att uppnå en ökning av kyrkoantikvarisk ersättning för bevarande av kulturarvet, kvarstår alltså som en viktig uppgift i arbetet inför kontrollstation 2024. En planering av kontrollstationsarbetet inför 2024 har initierats under 2021 och intensifieras under 2022. En uppdragsbeskrivning har tagits fram. En första workshop kring kontrollstationsarbetets inriktning hölls i maj 2022 tillsammans med stiftens handläggare för kyrkoantikvarisk ersättning och kulturarvsfrågor. Utifrån vad som är känt om processen kan följande tidsatta moment i arbetet identifieras:

- Under hösten 2022 tas ett inriktningsdokument fram för den nationella nivåns arbete i samverkan med stiftet.
- Svenska kyrkans kontrollstationsrapport lämnas till regeringen våren 2023.
- Regeringskansliet (kulturdepartementet) kallar hösten 2023 samman en partsammansatt arbetsgrupp, där Svenska kyrkans och myndigheternas rapporter presenteras, kommenteras och diskuteras.
- Regeringen (kulturdepartementet) färdigställer våren 2024 en skrivelse om den kyrkoantikvariska ersättningen och det kyrkliga kulturarvet.
- Regeringsskrivelsen bereds i kulturutskottet och beslutas av riksdagen försommar eller tidig höst 2024.
- Frågan om ersättningens storlek för kommande period avgörs i samband med höstbudget 2024, en process vars komplexitet och utgång är beroende av ett flertal faktorer.

Kyrkomötets uppdrag om att se över och förnya påverkan och kommunikation med staten för att uppnå en ökning av kyrkoantikvarisk ersättning för bevarande av kulturarvet, har relevans för samtliga dessa moment, framför allt inriktningen och rapporteringen av uppdraget, men även i de kontaktytor mellan Svenska kyrkan, berörda myndigheter samt regering och riksdag som uppstår som en del av arbetet. I samband med att frågan bereddes i kulturutskottet 2019 genomförde Svenska kyrkan, såväl på den nationella nivån som i stiftet, ett omfattande påverkans- och kommunikationsarbete genom att lyfta fram det kyrkliga kulturarvets betydelse i möten med beslutsfattare, genom konferenser och seminarier och genom olika mediala kanaler. Ett motsvarande kommunikationsarbete, präglad av de budskap som då är aktuella, bör genomföras 2024. Mot bakgrund av denna redovisning kan kyrkomötesuppdraget slutrapporteras.

Kyrkomötets andra beslut innebär att kyrkostyrelsen ska fortsätta fördela kyrkounderhållsbidrag mellan stiftet på det sätt som styrelsen redan gör. Några särskilda resurser och tidsplan, utöver vad som redan ingår i ordinarie verksamhet, behöver därför inte tas i anspråk. Kyrkomötet tar själv ställning till, på förslag av kyrkostyrelsen, hur mycket kyrkounderhållsbidrag som ska fördelas varje år. Rapportering till kyrkomötet om kyrkounderhållsbidragets utfall och användning kommer att göras till 2023 års kyrkomöte, det vill säga i enlighet med kyrkostyrelsens förslag i skrivelsen 2016:6 Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem. I skrivelsen om *verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025* finns kyrkostyrelsens förslag om fördelning av kyrkounderhållsbidrag.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:4 med ekumenikutskottets betänkande 2021:5 Folkrätten i Israel och Palestina (KS 2021-1609)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 med anledning av ekumenikutskottets betänkande Eu 2021:5 att bifalla Daniel Tisells under överläggningen framlagda förslag att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att lyfta frågan om att granska folkrättens tillämpning i Israel och Palestina, även utifrån FN:s apartheidkonvention och Romstadgans skrivningar om apartheid, i internationella och ekumeniska organ, i synnerhet i Kyrkornas världsråd och Lutherska världsförbundet.

I samband med ACT-alliansens styrelsemöte i Geneve 30 maj–2 juni 2022 lyftes frågan muntligt i kontakter med Kyrkornas världsråd och Lutherska världsförbundet, i syfte att nå fram till ett gemensamt agerande. Vid kyrkostyrelsens sammanträde i juni har redovisats hur Kyrkornas världsråd och Lutherska världsförbundet tagit emot frågan. Mot denna bakgrund bedöms uppdraget kunna slutrapporteras till kyrkomötet.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:5 med förvaltarapsutskottets betänkande 2021:1 Hållbarhet i Svenska kyrkans skogsbruk (KS 2021-1610)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med förvaltarapsutskottets betänkande F 2021:1 att bifalla motion 2021:48 punkt 1 av Mats Ludvigsson m.fl., Hållbar förvaltning av prästlönetillgångarna, att uppdra till kyrkostyrelsen att mot bakgrund av hur utvecklingen på skogsförvaltningens område generellt utvecklats, utreda hur kyrkoordningens skrivningar, kapitel 46, angående förvaltningen av prästlönetillgångarna ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt

och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt. Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2021:48 punkt 2 att uppdra till kyrkostyrelsen att efter utredningen återkomma med förslag på erforderliga förändringar i kyrkoordningen. Vidare beslutade kyrkomötet i enlighet med samma betänkande att med anledning av motionerna 2021:69 av Sven Gunnar Persson m.fl., Hållbart skogsbruk, 2021:89 av Lars B Andersson m.fl., Biologisk mångfald i Svenska kyrkans skogsinnehav, och 2021:96 av Terence Honglo m.fl., Direktiv för förvaltning av prästlönetillgångarna, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

Kyrkostyrelsen behöver tillsätta en utredning för att omhänderta detta uppdrag. Ett förslag till utredningsdirektiv ska utarbetas. Experthjälp kommer att behöva hämtas in utifrån. En remiss av utredningens betänkande kan ske tidigast våren 2023. Behov av resurser är svårt att förutse. Start under 2022. Slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2024.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:6 med organisationsutskottets betänkande 2021:1 Övriga ändringar i kyrkoordningen (KS 2021-1611)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2021:1 att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2021:3) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2022.

Kyrkomötets skrivelse 2021:7 med organisationsutskottets betänkande 2021:3 Strukturfrågor (KS 2021-1612)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2021:3 att bifalla motion 2021:70, punkt 1 av Sten Janson m.fl., Beslut om indelningsändringar, att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att beslut om indelningsförändringar inom pastorat och av församlingar som inte ingår i pastorat i likhet med övriga indelningsförändringar ska tas av stiftsstyrelsen.

Beställningen från kyrkomötet är tydlig och förslaget innebär i huvudsak en återgång till det som gällde före 2014. Frågan behöver dock utredas med beaktande av de övriga förändringar i regelverket rörande den lokala strukturen som trädde i kraft 2014. En promemoria med förslag till ändringar i kyrkoordningen kan skrivas fram under 2022 för att därefter remitteras till stift och ett urval av församlingar. Slutrapporteras till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:8 med organisationsutskottets betänkande 2021:5 Valfrågor m.m. (KS 2021-1613)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2021:5 att bifalla motion 2021:58 av Victor Ramström m.fl., Digitalt godkännande av kandidatur i kyrkoval, att uppdra till kyrkostyrelsen att inför nästa kyrkoval utreda en förändrad metod för godkännande av kandidatur med hjälp av digital

signering. Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2021:61 av Bertil Olsson, Distribution av valsedlar, att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheten att ge stiftens i uppdrag att ansvara för distributionen av valsedlar till kyrkomötet och stiftsfullmäktige.

De tekniska, juridiska och ekonomiska förutsättningarna för en digital signering av kandidatförklaringen ska utredas under 2022. Stödet ska byggas in i befintligt grupp- och kandidatsystem och syftet är att förenkla processen för nomineringsgrupper, kandidater och stift. Utvecklingen av stödsystemet startar våren 2023.

Under våren 2022 undersöks förutsättningarna för att ge stiftens ansvar för distribution av valsedlar till kyrkomötet och stiftsfullmäktige i ett led att skapa en mer effektiv valsedelshantering. Som ett första steg har synpunkter hämtats in från stiftens direktörer vid ett möte i maj 2022. Slutrapporteras till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:9 med organisationsutskottets betänkande 2021:9 Verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans valprovsnämnd (KS 2021-1614)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2021:9 att lägga verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans valprovsnämnd till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:10 med organisationsutskottets betänkande 2021:10 Verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån (KS 2021-1615)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2021:10 att lägga verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans arvodesnämnd för den nationella nivån till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:11 med kyrkolivsutskottets betänkande 2021:2 Pastorsadjunktsåret (KS 2021-1616)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande KI 2021:2 att med anledning av motion 2021:4 av Leif Nordenstorm m.fl., Pastorsadjunktsåret, uppdra till kyrkostyrelsen att i utredningen av Svenska kyrkans prästutbildning beakta vad utskottet anför.

Kontakt har tagits med den utsedda utredaren för att i det fortsatta utredningsarbetet ta med synpunkter framförda från kyrkomötet. Utredaren fullföljer arbetet enligt tidsplanen med överlämnande av utredningen 31 oktober 2022.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:12 med kyrkolivsutskottets betänkande 2021:6 Ekonomiskt stöd till Ungresurs.nu (KS 2021-1617)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande KI 2021:6 att bifalla motion 2021:19 punkt 1 av Karin Janfalk m.fl., Ekonomiskt stöd till Ungresurs.nu, att uppdra till kyrkostyrelsen att se till att det årligen garanteras

ett fortsatt ekonomiskt stöd till Ungresurs.nu i dess nuvarande form. Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2021:19 punkt 2 att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningarna att knyta Ungresurs.nu till nationell nivå med fortsatt regional placering.

Ärendet enligt första beslutet bereds inom kyrkokansliet av befintliga resurser. Utifrån tidigare ekonomiskt stöd till Ungresurs.nu görs en översyn och utvärdering för att hitta nivå, omfattning och förutsättningar för fortsatt stöd. Rapport lämnas till kyrkostyrelsen hösten 2022.

Ärendet enligt andra beslutet bereds inom kyrkokansliet i samråd med Göteborgs stift och Svenska Kyrkans Unga i Göteborgs stift. En utredning görs för att titta på om, och i så fall hur, Ungresurs.nu kan knytas till den nationella nivån. Ärendet bereds inom befintlig ram. Slutrapporteras till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:13 med kyrkolivsutskottets betänkande 2021:10 Svenska kyrkans lärande- och undervisningspris (KS 2021-1618)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2021:10 att bifalla motion 2021:64 av Sven Milltoft, Svenska kyrkans lärande- och undervisningspris, att uppdra till kyrkostyrelsen att instifta ett Svenska kyrkans lärande- och undervisningspris.

Ärendet har beretts inom kyrkokansliet och programmet Lärande och undervisning. I samråd med verksamheten för Svenska kyrkans liturgipris har skapats en organisation för att möjliggöra instiftandet av ett lärande- och undervisningspris vid kyrkomötets andra session i november 2022. På så sätt kan liturgipriset och lärande- och undervisningspriset delas ut växelvis kommande år. Samordning kring rutinerna gällande de båda priserna har påbörjats och tillvägagångssättet för lärande- och undervisningspriset kommer att överensstämja med liturgipriset vad gäller nomineringsförfarande, kriterier, prispengar samt storlek på beredningsgrupp. Instiftandet av ett lärande- och undervisningspris sätter ett extra fokus på just frågor som rör lärande och undervisning i programmets slutskede – den eller de som utses som vinnare kommer att få sitt material/upplägg presenterat i resursbanken för lärande och undervisning. Kostnad för lärande- och undervisningspriset består av prispengar (50 000 kronor) samt sammanträdesarvode för beredningsgruppen.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:14 med kyrkolivsutskottets betänkande 2021:11 Könsidentitet och könsuttryck (KS 2021-1619)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2021:11 att bifalla motion 2021:67 av Karin Janfalk m.fl., Könsidentitet och könsuttryck, att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande gällande könsidentitet och könsuttryck.

Ärendet bereds genom att en teologisk analys och reflektion genomförs inom ramen för teologiska kommitténs arbete. Ärendet bedöms behöva bearbetning under hela mandatperioden med start 2022 och redovisning från teologiska kommittén 2025. Delrapportering sker i samband med teologiska kommitténs överläggningar med kyrkostyrelsen. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:15 med kyrkolivsutskottets betänkande 2021:13 Jourhavande präst (KS 2021-1620)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande KI 2021:13 att med anledning av motion 2021:99 av Lisa Gerenmark, Jourhavande präst, uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheterna att stärka Svenska kyrkans jourverksamhet med ytterligare personella resurser, utöver präster.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet med befintliga resurser. En utredning görs för att undersöka möjligheten för andra yrkeskategorier än präster att bidra med personella resurser till de jourverksamheter som Svenska kyrkan förvaltar och samordnar i samverkan med stiftet. En rapport till kyrkostyrelsen beräknas till hösten 2022. Slutrapporteras till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:16 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2021:1 Byte av uppdrag inom vinningstjänsten (KS 2021-1621)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2021:1 att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt bilaga 1 i kyrkostyrelsens skrivelse 2021:4, avsnitt 1, Byte av uppdrag inom vinningstjänsten.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2021:4) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2022.

Kyrkomötets skrivelse 2021:17 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2021:12 Verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar (KS 2021-1622)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2021:12 att lägga verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:18 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2021:13 Verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans överklagandenämnd (KS 2021-1623)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets förslag i betänkande TU 2021:13 att lägga verksamhetsberättelse 2020 för Svenska kyrkans överklagandenämnd till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:19 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:4 Sancta Birgitta
klostermuseum
(KS 2021-1624)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2021:4 att med anledning av motion 2021:10 av Kjell O Lejon, Sancta Birgitta klostermuseum, uppdra till kyrkostyrelsen att för relevanta myndigheter påtala vikten av att museets verksamhet kan fortleva.

Ärendet har beretts inom kyrkokansliet genom att en skrivelse författats som understryker vikten av att Sancta Birgitta klostermuseums verksamhet kan fortleva. Skrivelsen har skickats till Kulturdepartementet, Statens historiska museer, Länsstyrelsen Östergötland, Region Östergötland, Vadstena kommun, Stockholms katolska stift, Linköpings stift och Vadstena pastorat.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:20 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:6 Diakonins kunskap
(KS 2021-1625)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 med anledning av samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2021:6 att bifalla motion 2021:21 av Anna Karin Hammar och Elisabeth Rydström, Diakonins kunskap, att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur Svenska kyrkan mer systematiskt kan ta vara på det diakonala arbetets kunskap om samhällssituation, kristen teologi och diakonala arbetsmetoder.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet med befintliga resurser. Beredningen sker inom områdena diakoni och rättighetsbaserat arbete där en webbplats/resursbank redan finns för att tillgängliggöra material och kunskap för stift, församlingar och pastorat. Denna resursbank kan på så sätt mer systematiskt tillvarata det diakonala arbetets kunskap. För att ytterligare tillgängliggöra metoder och kunskap inom diakonin görs insatser bland annat genom en spridningskonferens i samarbete med relevanta aktörer. Slutrapporteras till kyrkomötet 2024.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:21 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:8 Nationell dopkampanj
(KS 2021-1626)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2021:8 att bifalla motion 2021:55 av Sofija Pedersen Videke m.fl., Nationell dopkampanj, att uppdra till kyrkostyrelsen att samordna en nationell dopkampanj.

Ärendet bereds huvudsakligen inom kyrkokansliet, med teologiska perspektiv. Det material som tas fram inom ramen för detta uppdrag kommer även att ingå i arbetet med kyrkomötesuppdraget Medlemsstrategi (KmSkr 2017:2), där ett fortsatt arbete påbörjas under 2022. Ett arbete har påbörjats med att fram material till församlingarna som de själva kan använda samt att stötta upp med material till vissa grupper som församlingarna har svårt att nå. Finansiering finns inom ramen för kyrkomötesuppdraget Medlemsstrategi (KmSkr 2017:2). I det fortsatta arbetet kommer stift och församlingar att involveras. Ambitionen är att ha material klart att dela med församlingarna under hösten 2022 och våren 2023. Slutrapporteras till kyrkomötet 2024.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:22 med
gudstjänstutskottets betänkande 2021:1 Psalmboken
(KS 2021-1627)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med gudstjänstutskottets betänkande G 2021:1 att bifalla kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6, Revision av psalmboken, att uppdra till kyrkostyrelsen att i det fortsatta arbetet med en revision av psalmboken beakta det kyrkomötet anfört beträffande direktiv, tidsramar, struktur och kostnader.

Kyrkomötets synpunkter rör de ekonomiska förutsättningarna och konsekvenserna, ekumeniska och internationella aspekter, att revisionsarbetet inkluderar externa experter samt att psalmbokens roll som kulturbärare i kyrka och samhälle tydligt tas tillvara. Vidare ska normkritiska perspektiv beaktas i arbetet, vad gäller såväl innehåll som organisationens sammansättning, för att visa på kyrkans mångfald. Barn och ungas representation är särskilt viktig. I revisionsarbetet ska hänsyn tas till vad som saknas i den nuvarande psalmboken såsom psalmer i kris och katastrof, fler psalmer för kyrkliga handlingar samt fler kyrkoårsanknutna psalmer. Under våren 2022 har arbete med projektplan, organisation och tidsplan för revision av psalmboken pågått. I arbetet med organiseringen av uppdraget har hänsyn tagits till kyrkomötets synpunkter och önskemål ovan. Det fortsatta arbetet med psalmboksrevisionen går att följa i rapporteringen av uppdraget Psalmboken (KmSkr 2016:9).

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:23 med
gudstjänstutskottets betänkande 2021:2 Kyrkohandboken i översättning
(KS 2021-1628)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med gudstjänstutskottets betänkande G 2021:2 att anta kyrkostyrelsens förslag i skrivelse 2021:5 att från och med 1 januari 2022 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till engelska, franska, spanska och tyska i urval enligt bilaga 2 användas i Svenska kyrkan.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2021:5) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2022.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:24 med
ekonomiutskottets betänkande 2021:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska
kyrkans nationella nivå 2022–2024
(KS 2021-1629)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med ekonomiutskottets betänkande E 2021:1 att anta kyrkostyrelsens förslag i skrivelse 2021:1 att

1. fastställa inriktning för verksamheten på den nationella nivån, med beaktande av utskottets överväganden i betänkandet,
2. fastställa kostnadsram för 2022 till 3 303 miljoner kronor,
3. medge planeringsram för 2023 till 3 274 miljoner kronor,
4. medge planeringsram för 2024 till 3 236 miljoner kronor,
5. mål för storleken på den nationella nivåns kapital ska vara 10 miljarder kronor vid utgången av 2021.

Kyrkomötet beslutade också i enlighet med samma betänkande att

6. bifalla motion 2021:34 punkt 3 av Anders Brunnstedt m.fl., Förändring av kyrkostyrelsens färdplan för samverkan och digitalisering, att uppdra till kyrkostyrelsen att klarlägga hur begravningsverksamheten kan ta sin del av kostnaderna för anslutning av Svenska kyrkans digitala infrastruktur,

7. utöver kostnadsram för 2022 och planeringsram för 2023 bifalla motion 2021:50 av Mats Ludvigsson och Jesper Eneroth, Stöd till Act Svenska kyrkan, att uppdra till kyrkostyrelsen att i budgeten för 2022 samt i planen för 2023 tillföra Act Svenska kyrkan sammanlagt 40 miljoner kronor, för att kompensera intäktsbortfallet i insamlingsverksamheten till följd av pandemin 2020–2021,
8. utöver kostnadsram för 2022 och planeringsram för 2023 bifalla motion 2021:72 av Anette Nordgren m.fl., Stöd till utlandsverksamheten, att uppdra till kyrkostyrelsen att i budgeten för 2022 samt i planen för 2023 tillföra Svenska kyrkan i utlandet sammanlagt 15 miljoner kronor för att kompensera intäktsbortfallet till följd av pandemin 2020–2021.

Kyrkostyrelsens budget för 2022 har beslutats i enlighet med kyrkomötets beslut och skrivelsen har i övrigt lagts till handlingarna såvitt avser punkterna 1–5, 7 och 8.

Kartläggning enligt punkt 6 genomförs för att utröna vilka möjligheter som finns att ”debitera” begravningsverksamheten för kostnader som hör till digitalisering och samverkan. Slutrapporteras till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är – i fråga om punkt 6 – inte slutbehandlad.

2.2 Skrivelser från kyrkomötet 2020

Kyrkomötets skrivelse 2020:10 med kyrkolivsutskottets betänkande 2020:1 Jämställdheten i Svenska kyrkan (KS 2020-1599)

Kyrkomötet beslutade 17 november 2020 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande K1 2020:1 dels att med godkännande lägga 2020 års jämställdhetskrivelse (KsSkr 2020:5 Jämställdheten i Svenska kyrkan) till handlingarna, dels att uppdra till kyrkostyrelsen att bredda innehållet i jämställdhetskrivelsen i enlighet med vad utskottet anfört.

Skrivelsen är lagd till handlingarna såvitt avser 2020 års jämställdhetskrivelse.

Uppdraget att bredda innehållet i jämställdhetskrivelsen bereds inom kyrkokansliet. Utskottet har anfört att synen på kön behöver uppdateras, breddas och benämna transpersoner och icke-binära. I kommande jämställdhetskrivelse planerar kyrkostyrelsen därför att redogöra för olika sätt att se på kön och tydliggöra att uppgifterna om könsfördelning utgår från juridiskt kön. I redogörelsen för den nationella nivåns arbete inom jämställdhetsområdet kan inkluderas ett avsnitt om arbete som rör transpersoner och icke-binära. I fråga om vad utskottet har anfört om ideella medarbetare noterar kyrkostyrelsen att det i verksamhetsstatistiken om ideella inom diakoni och barn- och ungdomsverksamhet, inte finns uppgifter om fördelning mellan män och kvinnor. Perspektiv på idealitet och jämställdhet behöver därför lyftas på annat sätt. När det gäller vad utskottet har anfört om åldersindelingsstatistiken kan konstateras att uppgifterna om förtroendevalda i församlingar, pastorat och stift hämtas från Kyrksam och att dessa uppgifter kan utökas med uppgift om ålder.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2020:15 med
ekonomiutskottets betänkande 2020:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska
kyrkans nationella nivå 2021–2023 med anledning av coronapandemin
(KS 2020-1604, 2020-1652, 2021-0037)**

Kyrkomötet beslutade 17 november 2020 i enlighet med ekonomiutskottets betänkande E 2020:1 att

1. fastställa inriktning för verksamheten på nationell nivå,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att i samarbete med stiftens genomföra en kartläggning av var församlingar och pastorat befinner sig i nuvarande planer för sina it-lösningar och administrativa system,
3. uppdra till kyrkostyrelsen att till 2021 års kyrkomöte, på basis av resultatet av nämnda kartläggning, presentera en färdplan som innehåller tidplan samt investerings- och finansieringsplan för det fortsatta införandet,
4. fastställa kostnadsram för 2021 till 3 461 miljoner kronor,
5. medge planeringsram för 2022 till 3 269 miljoner kronor,
6. medge planeringsram för 2023 till 3 273 miljoner kronor,
7. bifalla motion 2020:7, punkt 3, av Hans-Olof Andrén m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att redovisa för kyrkomötet sin långsiktiga strategi för användningen av kapitalavkastningen,
8. bifalla motion 2020:12 av Tomas Rosenlundh att med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2020:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2021–2023 med anledning av coronapandemin uppdra till kyrkostyrelsen att utreda och utveckla en metodik för Svenska kyrkan i sin helhet att möta medmänniskor som är utsatta för våld i nära relationer,
9. bifalla motion 2020:25 av Marjut Ervasti att uppdra till kyrkostyrelsen att utveckla metodik och göra en utbildningsatsning för Svenska kyrkans anställda och bidra till utveckling av arbetet med att agera i mötet med människor som är utsatta för våld i nära relationer,
10. bidrag till tryckning av valsedlar vid 2021 års val till kyrkomötet ska utgå till de nomineringsgrupper som är företrädare i kyrkomötet under innevarande mandatperiod eller som genom valet blir företrädare i kyrkomötet. Bidraget till respektive nomineringsgrupp ska högst motsvara kostnaden för tryckning av en valsedel per röstberättigad i respektive valkrets.

I fråga om punkterna 1–7 och 10 har slutrapportering skett i kyrkostyrelsens skrivelse 2021:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden.

Uppdragen enligt motion 2020:12 och 2020:25 bereds inom kyrkokansliet med interna resurser och extern expertkompetens. En kartläggning av befintlig verksamhet har genomförts, både inom Svenska kyrkan och i övriga samhället, över verksamheter, befintliga metoder och relevant aktuell teoribildning. Mot denna bakgrund analyseras i vilka sammanhang Svenska kyrkan bäst kan bidra och vilka insatser som krävs. Utifrån kartläggningen utvecklas metodstöd för att motverka, förebygga och agera vid våld i nära relationer. Här hämtas kunskap och erfarenheter från andra aktörer på fältet. Detta material tillgängliggörs för anställda i Svenska kyrkan i syfte att höja kunskapen om våld i nära relationer och att kunna agera på ett adekvat sätt. Beredningen har nära beröringspunkter med det under 2020 slutrapporterade uppdraget KmSkr 2018:16 Uppföljning av #metoo och #vardeljus och det fortsatta arbetet med att förebygga sexuella trakasserier. Uppdragen slutrapporteras till kyrkomötet 2024.

Skrivelsen är – i fråga om motion 2020:12 och 2020:25 – inte slutbehandlad.

2.3 Skrivelser från kyrkomötet 2019

Kyrkomötets skrivelse 2019:2 med ekonomiutskottets betänkande 2019:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden (KS 2020-0052)

Kyrkomötet beslutade 19 november 2019 i enlighet med ekonomiutskottets betänkande E 2019:3 att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse 2019:3 till handlingarna. Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2019:31, punkt 1, av Anna Karin Hammar, att uppdra till kyrkostyrelsen att i samband med hågkomsten av det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 (KsSkr 2019:3, KmSkr 2017:15) även högtidlighålla att det 2025 är 1700 år sedan kyrkomötet i Nicaea, samt bifalla motion 2019:43 av Jesper Eneroth m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra en översyn av och ta fram förslag på hur institutionssjälavården, där verksamhet och ansvar vilar på pastorat/församlingar, ska finansieras, med hänsyn till stiftens respektive nationell nivåns roll och uppgift och i förhållande till utjämnings-/bidragssystem.

I fråga om kyrkostyrelsens redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden är skrivelsen lagd till handlingarna.

Uppdraget enligt motion 2019:31 bereds inom kyrkokansliet och inom ramen för pågående beredning av KmSkr 2017:15 Ekumeniskt möte 1925 och 2025. Arbetet kommer att ske i samverkan med Sveriges kristna råd och med beaktande av de beslut och processer som finns inom Kyrkornas världsråd när det gäller hur de två viktiga ekumeniska märkesåren ska uppmärksammas. Slutrapporteras till kyrkomötet 2023 samt efter genomförande.

Uppdraget enligt motion 2019:43 bereds inom kyrkokansliet och tillsammans med KmSkr 2018:5 Flygplatskyrkans framtid. Uppdraget innebär en fördjupad översyn av de ekonomiska förutsättningarna för institutionssjälavårdsuppdragen och liknande uppdrag, där även det generella utjämningsystemet från 2016 och bidragsförfarande beaktas. I uppdraget behöver resonemang föras om stiftens och den nationella nivåns uppdrag och roll i relation till de församlingar/pastorat som har stora institutionsjälavårdsuppdrag eller har andra omfattande strukturer, till exempel flygplatser, inom sina gränser. Arbetet med uppdraget görs med utgångspunkt i och utifrån de förutsättningar som ges i kyrkoordningens skrivning om församlingens ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen (2 kap. 1 §). Under våren 2021 har fakta samlats in via en enkät där stiftskanslierna redovisar de olika uppdragen inom institutionssjälavården och andra större strukturer som ryms inom stiftet liksom de främjandeinsatser som är kopplade till dessa. Kyrkostyrelsen har därefter behandlat en rapport över genomförandet av kyrkomötesuppdragen om finansiering av institutionssjälavården och ett förslag att tillskapa en ny bidragsdel inom ramen för det nationella finansieringssystemet. Kyrkostyrelsen har beslutat att arbeta för införandet av en ny bidragsdel inom ramen för det nationella finansieringssystemet och att inhämta synpunkter från stiftet inför kyrkostyrelsens slutliga beslut. Förslaget har diskuterats vid en överläggning med stiftsstyrelsernas presidier i mars 2022 och därefter ytterligare en gång av kyrkostyrelsen. En promemoria med ett förslag om ett institutionssjälavårdsbidrag remitteras till stiftet under 2022. Ärendet återkommer därefter till kyrkostyrelsen under hösten 2022. Ärendets slutrapportering har senarelagts och sker till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2019:12 med
gudstjänstutskottets betänkande 2019:1 Gudstjänstupplevelser
(KS 2020-0066)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2019 i enlighet med gudstjänstutskottets betänkande G 2019:1 att bifalla motion 2019:3 av Sofija Pedersen Videke att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning som undersöker dels vilka faktorer som är viktiga för människors gudstjänstupplevelse, dels vilka metoder och förhållningssätt som ger framgång i gudstjänstarbetet.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. En forskningsöversikt har gjorts och behandlats av kyrkostyrelsen under våren 2022. Forskningsöversikten lämnas till kyrkomötet som en delrapportering, se *bilaga 1*. Kyrkostyrelsen kommer under hösten 2022 att ta ställning till ärendets fortsatta beredning.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2019:13 med
gudstjänstutskottets betänkande 2019:4 Svenskkyrklig sångsamling
(KS 2020-0067)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2019 i enlighet med gudstjänstutskottets betänkande G 2019:4 att med anledning av motion 2019:36 av Lisa Gerenmark m.fl. uppdra till kyrkostyrelsen att arbeta särskilt med nyproduktion av psalmer och sånger med svenskkyrklig teologi, som tilltalar ungdomar, och kan vara ett bidrag till arbetet med en kommande psalmboksrevision.

Ärendet har beretts inom kyrkokansliet. Beredningen har skett inom ramen för tidigare beslut i kyrkomötet om en psalmboksrevision (KmSkr 2016:9 och KmSkr 2018:4) och då med ytterligare uppmärksamhet på nyproduktion av psalmer och sånger med utgångspunkt i Svenska kyrkans teologi. I arbetet med nya psalmer och revidering av psalmboken har särskild hänsyn tagits till frågan om sånger och psalmer som tilltalar barn och unga. Kyrkomötet 2021 behandlade en skrivelse från kyrkostyrelsen om bland annat direktiv och struktur för en psalmboksrevision. Kyrkostyrelsen har därefter arbetat med projektplan, organisation och tidsplan för psalmboksrevisionen. Arbetsgrupper har inrättats för att säkerställa nyskapande av psalmer med svenskkyrklig teologi som kan tilltala barn och unga. Det fortsatta arbetet med nyproduktion av psalmer och sånger med svenskkyrklig teologi, som tilltalar ungdomar, går att följa i rapporteringen av uppdraget Psalmboken (KmSkr 2016:9).

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2019:25 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2019:1 Läroplan för Svenska kyrkan
(KS 2020-0079)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2019 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2019:1 att med anledning av motionerna 2019:1 av Lars-Ivar Ericson och 2019:16 av Kent Karlsson och Lena Arman uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta förslag till innehåll som stöd för församlingarnas undervisning för alla åldrar.

Ärendet har beretts inom kyrkokansliet och programmet för lärande och undervisning. I arbetet har andra processer med betydelse för ärendet beaktats, inte minst biskopsbrevet ”och lär dem ...” om lärande och undervisning. Arbetet med frågan om innehållsligt stöd till församlingarnas undervisning har skett inom programmets olika linjer. I linje 1 (stöd till församlingar) handlar det om identifiering och tillgängliggörande av befintligt material i den digitala resursbanken. Inom ramen för arbetet med linje 2 (undervisning på digitala arenor) har nya texter och annat material om kristen

tro publicerats på Svenska kyrkans webb. Linje 1 relaterar också direkt till programmet linje 3 (kyrkans synlighet och delaktighet i det offentliga samtalet), där arbetet riktar sig till att stärka opinionsbildarlandskapet genom att utbilda personer inom Svenska kyrkan i att bli bättre skribenter, att utbilda framtidens ledarskribenter, att ge journalister en bredare och djupare kunskap om kristen tro och att ta fram modeller för samverkan mellan Svenska kyrkan och skolan samt Svenska kyrkan och andra kulturaktörer. Förslaget till innehåll som stöd för församlingarnas undervisning för alla åldrar har tagits fram tillsammans med den stiftsreferensgrupp som finns i programmet för lärande och undervisning. Särskilt samarbete har skett med medarbetare från Karlstads stift, Strängnäs stift, Västerås stift och Stockholms stift. Förslaget omfattar alla åldrar i tre huvudmålgrupper – barn, konfirmander och vuxna – och relaterar till ovan nämnda processer. Materialet för vuxna och konfirmander relaterar till de nya texterna och filmerna om kristen tro på webben och förslaget med målgrupp barn relaterar till Bibeln och kyrkoåret. Materialet finns tillgängligt via resursbanken för lärande och undervisning.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2019:27 med kyrkolivsutskottets betänkande 2019:6 Låt oss lära på fler sätt (KS 2020-0081)

Kyrkomötet beslutade 20 november 2019 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2019:6 dels att bifalla motion 2019:9, punkt 1, av Elise Solberg m.fl. att uppdraga till kyrkostyrelsen att utreda hur ett inspirations- och kunskapsstöd på nationell nivå i frågor gällande tillgängligt lärande skulle kunna se ut, dels att bifalla samma motion, punkt 2, att uppdraga till kyrkostyrelsen att verkställa den typ av nationellt inspirations- och kunskapsstöd för tillgängligt lärande, som den efter utredning finner lämpligast.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet och programmet för lärande och undervisning. Frågan rör också diakoni och social hållbarhet. Uppmärksamhet läggs vid den kunskap om tillgänglighetsfrågor som finns inom Svenska kyrkan, funktionsrättsorganisationer och samhällets offentliga institutioner. Arbetet har påbörjats men tidpunkten för slutrapporteringen har senarelagts ett år och bedöms kunna ske till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

2.4 Skrivelser från kyrkomötet 2018

Kyrkomötets skrivelse 2018:5 med samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:10 Flygplatskyrkans framtid (KS 2018-1385)

Kyrkomötet beslutade 20 november 2018 i enlighet med samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2018:10 att bifalla motion 2018:67 av Marie Rydén Davoust m.fl. att uppdraga till kyrkostyrelsen att genomlysna skilda organisatoriska och ekonomiska möjligheter i syfte att säkerställa Svenska kyrkans fortsatta verksamhet på Sveriges största flygplatser.

Ärendet bereds tillsammans med uppdraget enligt KmSkr 2019:2 om att genomföra en översyn av och ta fram förslag på hur institutionssjälavården, där verksamhet och ansvar vilar på pastorat/församlingar, ska finansieras, med hänsyn till stiftens respektive nationella nivåns roll och uppgift och i förhållande till utjämnings-

/bidragssystem. Flygplatskyrkans förutsättningar och verksamhet har mycket gemensamt med andra verksamheter där kyrkan är närvarande på någon annans arena, det vill säga verksamheter som ofta benämns som ”institutionssjälavård” och som kännetecknas av att en stor del av de människor som kyrkan möter (på sjukhuset, kriminalvårdsanstalten, högskolans campus eller i Migrationsverkets förvar) kommer från ett upptagningsområde som är större än den egna församlingen eller stiftet. Ärendet bereds därför utifrån ett principiellt perspektiv genom att ge en helhetsbild över alla olika verksamheter som i likhet med flygplatskyrkan bedrivs i stiftet och ligger inom stiftens territoriella ansvarsområde. Stiftsbidragets syfte och användning för stiftens verksamhet och främjande samt till ekonomiska anslag beskrivs, med eventuella omfördelningseffekter. Ärendets slutrapportering har senarelagts ytterligare ett år och sker till kyrkomötet 2023 som del av uppdraget enligt KmSkr 2019:2.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2018:15 med förvaltarens utskottets betänkande 2018:3 Domkyrkornas ställning i Svenska kyrkan (KS 2018-1375)

Kyrkomötet beslutade 21 november 2018 i enlighet med förvaltarens utskottets betänkande F 2018:3 att bifalla motion 2018:61 av Johan Dalman m.fl. att uppdraga till kyrkostyrelsen att utreda och föreslå förändringar av domkyrkornas organisatoriska ställning och förutsättningar i Svenska kyrkan, för att bättre stödja och ta till vara domkyrkornas unika identitet och uppdrag.

Ärendet berör hela Svenska kyrkan på samtliga tre nivåer och innefattar såväl ekonomiska och organisatoriska frågor som läro- och kyrkosynsfrågor. Mot den bakgrunden tillsatte kyrkostyrelsen i december 2019 en särskild utredningsgrupp och fastställde direktiv för utredningen. Utredningen överlämnade sitt betänkande till kyrkostyrelsen 29 oktober 2021. Remittering av betänkandet till bland annat stiftet och ett brett urval av församlingar och pastorat sker under 2022. Slutrapporteras till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2018:20 med organisationsutskottets betänkande 2018:4 Församlingens grundläggande uppgift (KS 2018-1380)

Kyrkomötet beslutade 21 november 2018 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2018:4 att med anledning av motionerna 2018:6 av Anders Åkerlund m.fl. och 2018:54 av Celina Falk m.fl. uppdraga till kyrkostyrelsen att vidta nödvändiga åtgärder så att Svenska kyrkans verksamhetsindelning och redovisningssystem överensstämmer med kyrkoordningens beskrivning av församlingens grundläggande uppgift som en enda med fyra dimensioner.

Ärendet har beretts inom kyrkokansliet och kyrkostyrelsens redovisningsråd. Första steget innebär att undersöka församlingsinstruktionens ställning och roll genom samråd och intervjuer på nationell och stiftsnivå. Därefter har exempel på församlingsinstruktioner och budgetar på lokal nivå granskats. En undersökning har skett av kopplingen mellan församlingens teologiska reflektion i församlingsinstruktionens beskrivning av vad församlingen vill uppnå kring den grundläggande uppgiftens fyra dimensioner samt budgetens motsvarande uppställning i internredovisningen (verksamhetsindelningen) kring hur och till vilken kostnad detta ska göras. Underlaget har

därefter legat till grund för en analys av eventuella behov av förändringar i verksamhetsindelningen. Mot bakgrund av denna analys har kyrkostyrelsens redovisningsråd våren 2022 utvecklat, omarbetat och uppdaterat nuvarande modell för verksamhetsindelning till en handbok för internredovisning inom Svenska kyrkan, där en uppdaterad version av modell för verksamhetsindelning ingår. I processen har särskilt kompetens kring teologi, hållbarhets- och fastighetsredovisning bidragit. Mot denna bakgrund bedöms att uppdraget har slutförts.

Skrivelsen är slutbehandlad.

2.5 Skrivelser från kyrkomötet 2017

Kyrkomötets skrivelse 2017:2 med kyrkolivsutskottets betänkande 2017:1 Medlemsstrategi (KS 2018-0078)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2017 med anledning av kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:1 att bifalla motion 2017:117 av Jesper Eneroth och Mattias Kristenson att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer.

Kyrkostyrelsen har behandlat ärendet om en medlemsutvecklingsstrategi ett flertal gånger under 2018–2021. En förstudie genomfördes under hösten 2019 i samverkan med stift och församlingar. Förstudien identifierar ett antal viktiga avgränsade processer som ska stödja stift och församlingar i arbetet att följa medlemmen genom livet. Hit kan höra inbjudan till dop, konfirmation och kontakt med nyinflyttade samt församlingens tillgänglighet. Förstudien behandlades av kyrkostyrelsen under våren 2020 och ärendets beredning har därefter fortsatt. I skrivelsen Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2021–2023 fanns ett förslag om att under 2021 initiera en långsiktig särskild satsning för att stärka församlingarnas förmåga att systematisk följa medlemmen i enlighet med de behov som församlingar och kyrkoherdar efterfrågar. Denna satsning innebär utbildningsinsatser på samtliga nivåer, ett nytt gemensamt digitalt processtöd för församlingarna, förslag på kommunikationsinsatser samt möjlighet att dela goda exempel mellan församlingarna. Ett samlat arbete från nationella nivån ger möjlighet att säkra aspekter kring juridik, informationssäkerhet och teknik. Kyrkomötet 2020 beslutade om en kartläggning kring församlingars och pastorats framtida it-lösningar och administrativa system, där detta ingick som en del. Kartläggningen resulterade i en plan där ett arbete ska ske 2022–2024 tillsammans med stift, församlingar och pastorat. Resurser tas in under 2022 för att påbörja arbetet.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2017:15 med ekumenikutskottets betänkande 2017:3 Ekumeniskt möte 1925 och 2025 (KS 2018-0091)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2017 i enlighet med ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:3 att bifalla motion 2017:22 av Anders Roos m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att på lämpligt sätt högtidlighålla det ekumeniska mötet i Stockholm 1925, lämpligen år 2025.

Uppdraget genomförs i flera steg. Första steget är att ta reda på vad det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 innebar. Ett andra steg är att ta fram underlag med bland annat utvärderingar av tidigare större möten som grund, såsom den ekumeniska helg som Svenska kyrkan genomförde hösten 2018 i samarbete med Sveriges kristna råd.

Steg tre är att utifrån detta underlag ta beslut om omfång, resurser m.m. och påbörja konkret planering av högtidlighållandet. Beredningen sker i samråd med Sveriges kristna råd och Kyrkornas världsråd. Ärendet bereds tillsammans med uppdraget enligt KmSkr 2019:2 om att i samband med hågkomsten av det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 även högtidlighålla att det 2025 är 1700 år sedan kyrkomötet i Nicaea. Sveriges kristna råd har inlett arbetet med att samordna uppmärksammandet av Nicaea 325 och Stockholmsmötet 1925 år 2025. En samordningsgrupp med representanter från kyrkofamiljerna och ett idéseminarium som grund för planeringen ligger i processplanen för 2022. Processplanen anknyter till Kyrkornas världsråds planering inför märkesåret i kommissionen Faith and Order och inkluderar det Nordiskt-Baltiska Faith and Order-mötet i januari 2022. Slutrapportering bedöms kunna ske till kyrkomötet efter genomförande.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

2.6 Skrivelser från kyrkomötet 2016

Kyrkomötets skrivelse 2016:9 med gudstjänstutskottets betänkande 2016:7 Psalmboken (KS 2016-1320)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2016 i enlighet med gudstjänstutskottets betänkande G 2016:7 att bifalla motion 2016:47 av Katarina Ramnerö Ödestad och Sven Milltoft att uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet komma med förslag till revidering och utökning av Den svenska psalmboken, så att den kommer att fungera tillsammans med den nya kyrkohandboken.

Ärendet bereds tillsammans med KmSkr 2018:4 Ny psalmbok och KmSkr 2019:13 Svenskkyrklig sångsamling. Den första delen av uppdraget handlar om att tillse att den nya kyrkohandboken och psalmboken fungerar tillsammans. Detta arbete har genomförts under 2018. Den andra delen handlar om att inleda en psalmboksrevision. I gudstjänstutskottets betänkande anges att ”en planering för kommande revision bör inledas”. En sådan planering har påbörjats med en förstudie med en genomlysning av rättsfrågorna, ekumeniska förutsättningar och ekonomiska aspekter. Vidare har en frekvensanalys samt en kvalitets- och innehållsundersökning gjorts för att få fatt i frågor som önskemål, psalmbehov och psalmbruk. Förstudien delrapporterades till kyrkomötet 2020 (gudstjänstutskottet) och har i februari 2021 slutrapporterats till kyrkostyrelsen. I skrivelsen Revision av psalmboken (KsSkr 2021:6) hämtade kyrkostyrelsen in kyrkomötets synpunkter på direktiv, tidplan och andra ramar för en kommande revision. Kyrkomötets synpunkter rör de ekonomiska förutsättningarna och konsekvenserna, ekumeniska och internationella aspekter, att revisionsarbetet inkluderar externa experter samt att psalmbokens roll som kulturbärare i kyrka och samhälle tydligt tas tillvara. Vidare ska normkritiska perspektiv beaktas i arbetet, vad gäller såväl innehåll som organisationens sammansättning, för att visa på kyrkans mångfald. Barn och ungas representation är särskilt viktig. I revisionsarbetet ska hänsyn tas till vad som saknas i den nuvarande psalmboken såsom psalmer i kris och katastrof, fler psalmer för kyrkliga handlingar samt fler kyrkoårsanknutna psalmer. Under våren 2022 har arbete med projektplan, organisation och tidsplan för revision av psalmboken pågått. I arbetet med organiseringen av uppdraget har hänsyn tagits till kyrkomötets synpunkter och önskemål ovan. Under hela 2022 pågår insamling av förslag till nya psalmer. Slutrapportering av en psalmboksrevision till kyrkomötet är svårbedömd. Sannolikt omfattar arbetet upp till tio år.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2016:13 med
tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:2 Legitimation för präster
och diakoner
(KS 2016-1324)**

Kyrkomötet beslutade 23 november 2016 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2016:2 att med anledning av motion 2016:5 av Elisabeth Rydström uppdra till kyrkostyrelsen att i enlighet med utskottets överväganden tillhandahålla identitetskort.

När frågan under våren 2018 bereddes inom kyrkokansliet framkom att de rättsliga förutsättningarna inom området id-handlingar, mot bakgrund av en statlig utredning, kan komma att förändras inom några år. Detta ledde till att kyrkostyrelsen beslutade att avvakta vidare handläggning av ärendet. Den statliga utredningens förslag till reglering har varit föremål för remissbehandling men har ännu, snart tre år efter remisstidens utgång, inte lett fram till något förslag från regeringen. Beredningen av frågan om att tillhandahålla ett identitetskort för präster och diakoner återupptogs därför under våren 2022 i avsikt att utforska möjliga alternativa lösningar. Kyrkostyrelsen har, mot bakgrund av den alltjämt bestående oklarheten när det gäller de rättsliga förutsättningarna för att tillhandahålla id-kort, beslutat att fortsatt beredning av ärendet inte är meningsfull under rådande omständigheter och att ärendet därför ska slutrapporteras till kyrkomötet med en redovisning av den beredning som hittills har gjorts och den alltjämt bestående oklarheten när det gäller de rättsliga förutsättningarna. För denna redovisning, se *bilaga 2*.

Skrivelsen är slutbehandlad.

2.7 Skrivelser från kyrkomötet 2015

**Kyrkomötets skrivelse 2015:5 med
tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2015:17 Verksamhetsberättelse år
2014 för Svenska kyrkans överklagandenämnd
(KS 2015-1178)**

Kyrkomötet beslutade 17 november 2015 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2015:17 att lägga Svenska kyrkans överklagandenämnds verksamhetsberättelse för år 2014 till handlingarna samt att uppdra till kyrkostyrelsen att lägga fram förslag till sådana ändringar i kyrkoordningen att domkapitlet kan vara beslutfört i alla typer av ärenden även om såväl ordförande som vice ordförande är jäviga.

Frågan sambereds med ett annat ärende som handlar om en översyn av kyrkoordningens bestämmelser rörande domkapitlens handläggning av obehörighetsärenden m.m. Frågan om jäv i domkapitlet diskuterades vid den domkapitelsöverläggning som skedde i oktober 2014. Efter det har en beredning skett som bland annat innefattat samtal med stiftens jurister. Ett utredningsuppdrag lämnades under 2020 till en extern utredare, som 14 januari 2022 överlämnade en promemoria med förslag till ändringar i kyrkoordningen. Remittering av promemorian till bland andra stiftens och ett urval av församlingar och pastorat sker våren 2022. Tidpunkten för slutrapporteringen har senarelagts och bedöms kunna ske till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

2.8 Skrivelser från kyrkomötet 2014

KsSkr 2022:3

Kyrkomötets skrivelse 2014:20 med gudstjänstutskottets betänkande 2014:6 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan (KS 2014-1322)

Kyrkomötet beslutade 19 november 2014 i enlighet med gudstjänstutskottets betänkande G 2014:6 att bifalla motion 2014:79 av Hans-Olof Andrén att uppdra till kyrkostyrelsen att sedan en reviderad kyrkohandbok del I antagits av kyrkomötet återkomma med förslag till en reviderad kyrkohandbok del II (vignings- och mottagningshandlingar).

Arbetet inleddes 2019 med en inventering av möjliga vägval, inklusive upphovsrättsliga aspekter. Del ett i uppdraget har därefter genomförts, vilket betyder att en bearbetning och varsam revidering är genomförd. Under våren 2020 har del två genomförts genom att två arbetsgrupper med olika fokus granskat förslaget. En teologisk fokusgrupp har granskat materialet, så att det överensstämmer med kyrkohandboken del I i språkbruk och teologi samt i förhållande till direktiven. Gruppen med gudstjänst- och församlingsfokus har sett över användbarheten, språket och tillgängligheten i ordningarna. Under hösten 2020 har biskopsmötets utsedda arbetsgrupp fortsatt arbetet med granskning och kompletterande synpunkter. Ett förslag har därefter varit ute på remiss. Under våren 2022 har ett redigeringsarbete pågått samt ytterligare granskning av innehållet utifrån flera aspekter; Läsning av del två med teologisk blick, utifrån praktiskt användande, utifrån ett barnperspektiv samt utifrån rättsliga aspekter. Denna läsning och granskning har gett goda bidrag in i arbetet. Biskopsmötets bidrag är viktigt och sker under hösten 2022. Dessa återstående moment medför att uppdraget kommer att slutrapporteras först 2023.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

3 Övrig rapportering

Kyrkostyrelsen lämnar i detta avsnitt information om ärenden som inte är återrapportering av direkta uppdrag från kyrkomötet, utan ärenden som kyrkostyrelsen särskilt vill redovisa till kyrkomötet.

3.1 Projektet Överlåtelse av kyrkobyggnad

Kyrkostyrelsens arbetsutskott beslutade i maj 2021 att uppdragsbeskrivningen för delbeslutet Överlåtelse av kyrkobyggnad, inom ramen för Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem, ska revideras. Det pågående projektarbetet hade då identifierat en större komplexitet i frågeställningarna än vad som tidigare kunde ha förutsetts.

Arbetets utgångspunkt har inte förändrats. Det grundläggande problemet som projektet ska lösa är detsamma; ekonomiska svårigheter för församlingar med ett krympande medlemsunderlag som inte täcker kostnader för att både vara kyrka i det lokala sammanhanget, och förvaltning av kyrkobyggnader som inte används, men som måste vårdas av kulturmiljöskäl.

Målet med arbetet är att bidra till att ge församlingar och pastorat goda förutsättningar att utföra sin grundläggande uppgift, samtidigt som Svenska kyrkan som organisation stärker det gemensamma ansvarstagandet för förvaltning av kyrkobyggnaderna. De förslag till lösningar som tas fram ska vara kostnadseffektiva, långsiktiga och brett förankrade både inom och utanför kyrkan. Särskild vikt ska läggas vid hållbarhetsfrågor, och att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas.

Arbetet med att ta fram en reviderad uppdragsbeskrivning beräknas pågå under hela 2022.

3.2 Programmet Interreligiös praktik för fred – En värld av grannar

I januari 2018 initierade ärkebiskopen programmet Interreligiös praktik för fred – En värld av grannar, för att utveckla och fördjupa relationer med andra religiösa samfund och organisationer som arbetar med och för människor på flykt i Europa och de sammanhang som välkomnar dem, och att stärka, synliggöra och dela det arbete som görs av religiösa och interreligiösa aktörer. Svenska kyrkans syfte med programmet har varit att bidra till fredlig samexistens och ett mångfaldigt, humant och socialt hållbart Europa. Som en avslutande del genomförde programmet i februari 2022 ett Ärkebiskopens möte på temat ”Keeping our humanity”. I och med detta har programmet avslutats i den hittillsvarande formen. Arbetet fortsätter i stället som ett självständigt praktikernätverk, där Svenska kyrkans nationella nivå fortsätter bidra och dra nytta av nätverket. Nedan ges en kortfattad sammanfattning av programmet. Ytterligare information och material finns publicerat på webbplatsen aworldofneighbours.org.

Om programmet Interreligiös praktik för fred – En värld av grannar

Allt sedan programmet initierades har ambitionen varit att befinna sig i spänningsfältet mellan arbetet med och för människor på flykt i Europa och de möten och samarbeten mellan religioner som följer därav. Programmet har arbetat i linje med Svenska kyrkans plattform för ekumenik och interreligiös samverkan och har på nationell nivå sökt bidra till det strategiska arbetet för social sammanhållning mellan

grupper i samhälle och kyrka. Bärande element i arbetet har varit att söka synliggöra religiösa och interreligiösa aktörers arbete i fältet migration och välkommande i Sverige och i Europa, och att i allt arbete utgå från praktikerna som förändringsaktörer.

Programmets verksamhet har varit inriktad på att stärka och kompetenshöja kring den interreligiösa praktiken i Sverige och Europa, att bygga ett långsiktigt hållbart nätverk av praktiker, samt att synliggöra det interreligiösa görandet – till exempel genom ett Ärkebiskopens möte.

Milstolpar i programmets arbete

I det europeiska spåret, som i alla delar också inkluderat praktiker i Svenska kyrkan, var genomförandet av fem interreligiösa och tematiska arbetsgrupper under 2019 en första milstolpe. Material och dokumentation från dessa arbetsgrupper har fungerat som utgångspunkt för fortsatta samtal inom programmet. I januari 2020 samlade programmet ett 70-tal praktiker till ett internationellt och interreligiöst Pre-Summit/Future Search i Malmö, där de medverkande enades kring principer för det fortsatta arbetet tillsammans. För att bygga ett robust och uthålligt nätverk av praktiker utvecklade En värld av grannar tillsammans med forskare knutna till programmet en kursplan för nätverksbygge. Under 2020–2021 möttes fem digitala grupper (så kallade ”kohorter”) om vardera 10 deltagare vid 15 tillfällen för att lära av och stötta varandra, fördjupa sin interreligiösa förståelse och bygga ett nätverk av praktiker över Europa. I dagsläget består denna kärntrupp av ett 40-tal praktiker verksamma i ett 15-tal länder. Bland dessa praktiker finns kompetens och erfarenhet värd att dela med ett vidare sammanhang, något som programmet bidragit med genom att arrangera dels återkommande öppna zoomcasts för fördjupning, dels en digital slutkonferens i form av Ärkebiskopens möte.

I det svenska spåret har programmet sökt svara mot Svenska kyrkans behov av delande och fördjupning i fältet interreligiös praktik genom att organisera återkommande lärandeluncher och medverka i utbildningar på Svenska kyrkans utbildningsinstitut och vid stifts- och kontraktsamlingar. För att synliggöra interreligiös praktik i Sverige har programmet bidragit till publikationer som Uppdrag Mission, Svensk kyrkotidning, SSTs årsbok, Verbuds kyrkokalender och Ärkebiskopens fastebok 2022. Vidare släpptes under våren 2022 boken Råg i ryggen. Broderi för religionsfred på Argument förlag. En värld av grannar har också sökt bidra till den interreligiösa praktiken och infrastrukturen i Sverige bland annat genom att tillsammans med studieförbundet Sensus testa en modell för ett svenskt praktikernätverk, möjliggöra ungdomspodden Tro, hopp och fördom, företräda Svenska kyrkan i interreligiösa samlingar på nationell nivå och verkat för att företrädare för andra religioner ska finnas med i samtal både inom Svenska kyrkan och i det vidare samhället.

Ärkebiskopens möte februari 2022

Enligt den ursprungliga planen skulle programmet ha avslutats med en konferens i form av ett Ärkebiskopens möte i februari 2021. Till följd av pandemin senarelades mötet ett år, och kom slutligen att genomföras helt digitalt. Mötet bestod av tre delar – förmiddagarna avsattes för interna processer för nätverket, eftermiddagarna för öppna föreläsningar och events arrangerade av praktiker och organisationer verksamma i fältet och tillsammans avslutades mötet med en digital livesändning med ärkebiskopen som värd. Under de fyra dagarna genomfördes cirka 60 seminarier, workshops, filmvisningar och samtal på svenska och på engelska. Programpunkterna samlade totalt cirka 1200 deltagare och fler än 160 medverkande. Särskilt välbesökta

var de ”crucial talks” som ärkebiskopen inbjöd till och där bland annat chefsrabbinen av Polen Michael Schudrich, World Jewish Congress Claudio Epelman och Fabrice Leggeri, dåvarande chef för Frontex, medverkade. Samtliga programpunkter finns tillgängliga digitalt.

Förutom kunskapsdelande och synliggörande av brinnande frågor, metoder och goda exempel, innebar den digitala formen en omfattande digital kunskapshöjning bland många medverkande, inte minst inom Svenska kyrkan. Ärkebiskopens möte fungerade därför också som en modell för ett nytt sätt att mötas – med respekt för ekonomisk och ekologisk hållbarhet.

Ärkebiskopens möte avslutades 24 februari 2022 med en digital livesändning. Dagen präglades av den tidiga morgonens nyhet om Rysslands invasion av Ukraina, och en viss justering gjordes i programmet. Under sändningens 90 minuter blandades intervjuer i studion med reportage från En värld av grannars nätverk, intervjuer via länk och musik. Sändningen ligger kvar på webbplatsen för fortsatt användning, också i en version textad till svenska, och hade en vecka efter sändning setts cirka 5000 gånger.

Till programmet har kopplats ett interdisciplinärt externt forskarnätverk lett av Dr Ulrich Schmiedel, University of Edinburgh och en extern webbsida (aworldofneighbours.org) för att stärka det interreligiösa samägarskapet. Båda dessa delar följer med när arbetet nu tar en ny form.

Programmet avslutas – ett fristående nätverk tar vid

Programmet avslutades under våren 2022 i sin hittillsvarande form och övergick i ett fristående internationellt och interreligiöst praktikernätverk A World of Neighbours, där Svenska kyrkan är en av flera parter. Som ett första steg i detta samlades ett 30-tal praktiker ur A World of Neighbours nätverk till ett fysiskt möte i Bryssel i maj 2022. Syftet med mötet var att tillsammans enas om en struktur för nätverkets fortsatta arbete och styrning. Från Svenska kyrkan deltog både medarbetare från den nationella nivån och församlingsmedarbetare verksamma i nätverket. Mötet delfinansierades av medel från Lunds Missionssällskap. För nästa steg pågår arbete för att säkra finansiering. I februari 2022 ansökte En värld av grannar, tillsammans med Islamic Relief Germany, Caritas Europa och HIAS Europa, om så kallade CERV-medel (Citizens, Equality, Rights and Values Programme) från EU-kommissionen. Beslut väntas under 2022. Från Svenska kyrkans håll går verksamheten in i linjen och det är också där den fortsatta kontakten med och deltagandet i nätverket kommer att ligga.

Arbete i en föränderlig tid

Under programperioden har både externa och interna händelser påverkat arbetet. De förändrade förutsättningar som kom med coronapandemin innebar för En värld av grannars del en övergång till helt digitalt arbete då resor och möten, särskilt internationella sådana, omöjliggjordes. De nya utmaningar som många praktiker ställdes inför vid pandemins utbrott, med minskade ekonomiska och tidsmässiga resurser, gjorde vidare att delar av programmets planerade verksamhet fick ställas om. Den ryska invasionen av Ukraina formade programmets sista dagar, och betydelsen av det robusta nätverk som byggts blev tydligt när ett flertal digitala grupper genast organiserades av praktikerna själva för att dela information och assistera varandra i den mest akuta fasen. Internt kom medarbetaren och nyckelpersonen Dirk Ficcas oväntade bortgång 2021 att påverka både arbetslag och praktiker. Vidare kom det beslut i kyrkomötet 2021 som adresserade folkrätten i Israel och Palestina, och den offentliga debatt som följde, att påtagligt påverka En värld av grannars arbete. Detta visade sig bland annat genom frånvaro av svensk judisk medverkan i Ärkebiskopens möte 2022.

Bilaga 1

Gudstjänstupplevelser – en forskningsöversikt

KsSkr 2022:3
Bilaga 1

Caroline Klintborg

Innehåll

1 Inledning	26
1.1 Disposition	26
2 Metod	26
2.1 Var har jag sökt?	27
2.2 Hur har jag sökt?	27
2.3 Redovisning	28
3 Resultat	28
3.1 Gudstjänst och liturgi	28
3.1.1 Gudstjänst under förändring	28
3.1.2 Gudstjänstens (icke)betydelse för kyrkans medlemmar	31
3.1.3 Gudstjänstens betydelse för församlingsväxt	32
3.1.4 Gudstjänstgemenskap i folkkyrkan	34
3.1.5 Gudstjänstens kärnvärden	36
3.1.6 Människan i liturgin	37
3.1.7 Gudstjänst i det digitala rummet	40
3.2 Barn och unga	41
3.2.1 Barns röster om gudstjänst	41
3.3 Barnens plats i kyrkans liturgi	42
3.3.1 Gudstjänst som del av unga människors bricolage	44
3.3.2 Gudstjänstens betydelse för ungdomars möte med kyrkans församlingsliv	45
3.3.3 Gudstjänstens betydelse för konfirmander	45
3.4 Delaktighet	48
3.4.1 Delaktig i vilken mening?	48
3.4.2 Delaktighet i praktiken	49
3.5 Jämförande material	53
3.5.1 Profilgudstjänster: Taizé-gudstjänster	53
3.5.2 Profilgudstjänster: Sinnesrogudstjänst	54
3.5.3 Salutogena gudstjänstsatsningar	55
4 Sammanfattning	56
4.1 Gudstjänstens (icke) betydelse	57
4.2 En upplevelse av delaktighet	58
4.3 Kunskap, trovärdighet och språk	59
5 Avslutande reflektion	59
5.1 Faktorer av betydelse	59
5.2 Implikationer för fortsatt forskning	60
Referenser	62
Bilaga 1 Genomgång av tidigare studier	65

1 Inledning

Kyrkomötet beslutade 2019, i enlighet med Gudstjänstutskottets betänkande G 2019:1, att bifalla motion 2019:3 om att ”uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning som undersöker dels vilka faktorer som är viktiga för människors gudstjänstupplevelse, dels vilka metoder och förhållningssätt som ger framgång i gudstjänstarbetet”.¹ Ärendet bereds inom kyrkokansliet i Uppsala. Initialt konstaterades att en forskningsöversikt var rimlig att genomföra, en översikt vars resultat sedan får vägleda vidare steg i beredningen. Målet med kunskapen är, enligt kyrkostyrelsen ”att den kan bidra till att förnya och fördjupa kyrkans gudstjänstliv, både i det lokala och i det digitala rummet”.² Uppdraget gavs till undertecknad Caroline Klintborg, docent i religionspedagogik, verksam vid Stockholms universitet. Forskningsöversikten har sammanställts inom ramen för ett uppdrag som pågick under perioden augusti 2021 – januari 2022, under en sammanhållen tid av 2 månader.

Av överväganden i gudstjänstutskottets betänkande framgår att det delar motionärens önskan om ”att söka efter framgångsfaktorer snarare än att söka problem”.³ Utskottet ser därtill gärna att fokus läggs på gudstjänstdeltagarnas delaktighet samt på barn och unga.

Med denna utgångspunkt är syftet med föreliggande forskningsöversikt, att sammanställa forskning som kan bidra till en ökad förståelse och kunskap om vilka faktorer som är viktiga för människors positiva gudstjänstupplevelser.

Frågeställningarna är följande:

1. Vilka faktorer framträder som viktiga för människors positiva gudstjänstupplevelser?
2. Vad framträder vara av betydelse för människors upplevda delaktighet?

1.1 Disposition

I kapitel två presenteras den metod som tillämpats för genomgången av tidigare forskning: var har sökningarna gjorts och hur samt hur har materialet redovisats.

I kapitel tre presenteras resultat av litteraturgenomgången. Studier som bedömts vara av särskilt intresse redovisas med fokus på det material som forskarna utgått ifrån, de resultat de presenterar samt den analys de gör utifrån sina respektive material.

I kapitel fyra görs en sammanfattning utifrån de frågeställningar som väglett arbetet: d.v.s. vilka faktorer som framträder vara viktiga för människors positiva gudstjänstupplevelser samt vad som framträder vara av betydelse för människors upplevda delaktighet.

I kapitel fem delas några reflektioner utifrån studiens resultat och vilka implikationer resultaten kan tänkas få för fortsatt forskning.

2 Metod

Forskningsöversikten bygger på en systematisk litteraturgenomgång så som den beskrivs av bland andra Alan Bryman.⁴ I det följande presenterar jag var jag sökt, med vilka sökord, hur sökprotokoll och sökstrategi sett ut och hur jag redovisar resultatet av sökningen.

---

¹ Kyrkomötets beslut KmSkr 2019:12.

² Kyrkostyrelsen skrivelse KsSkr 2021:3.

³ Gudstjänstutskottets betänkande 2019:1, s.2.

⁴ Bryman 2002, s.460ff. Se även Skolforskningsinstitutet 2018, Bilaga 1.

2.1 Var har jag sökt?

De svenska databaser jag använt är följande:

- ◆ Libris
- ◆ SwePub
- ◆ Diva

Jag har därtill och i enlighet med utskottets önskade fokus gått igenom en del litteratur som jag själv samlat genom åren kring teman barn – gudstjänst – delaktighet.

2.2 Hur har jag sökt?

Sökningarna i de databaser som presenterats ovan utfördes under hösten 2021. Jag kombinerade så kallade block, dvs. kortare söksträngar med hjälp av den booleska operatorn⁵ AND och i förekommande fall OR. Jag har benämnt blocken X, Y, Z. Sökorden - delaktighet, gudstjänst, liturgi - valdes och kombinerades med varandra samt med orden: deltagande, erfarenhet, barn, unga, upplevelse.

I varje databas utfördes sökningar i sökfältet titel, sammanfattning, ämnesord samt nyckelord. Tanken har varit att begränsa sökresultaten till referentgranskade tidskriftsartiklar publicerade fr.o.m. år 2000 men även andra texter har presenterats när det fanns få resultat.

Block vars sökord är på svenska:

Block	Söksträng
Delaktighet (block X)	delaktighet AND gudstjänst; delaktighet AND gudstjänst AND deltagande
Gudstjänst (block Y)	gudstjänst; gudstjänst AND erfarenhet; gudstjänst AND erfarenhet AND delaktighet; gudstjänst AND barn OR unga; gudstjänst AND upplevelse
Liturgi (block Z)	Liturgi; liturgi AND gudstjänst

Underlaget utgörs framför allt av studier genomförda 2000 och framåt men bilagan redovisar därtill ett något större tidsspann.⁶ Valet av referensgranskade artiklar bygger på att ett empiriskt material har bedömts vara av särskild relevans för att besvara syfte och frågeställningar. Även andra texter som kan uppfattas ge exempel på teoretiska resonemang snarare än empirisk forskning samt mer personligt skriva texter finns också redovisade. Valet att redovisa de senare har gjorts när antalet empiriska studier varit få till antalet men också för att människors ”röster” i också mer argumenterande material, har bedömts ha relevans för att besvara syfte och frågeställningar. Genomgående redovisas vilket material som utgör underlag i respektive text och det ger därmed läsaren av denna översikt en möjlighet att avgöra texternas relevans för den egna praktiken.

Kriterier för exkludering av texter har varit att de ger exempel på historiska översikter eller hämtar exempel från andra religiösa och kristna traditioner än Svenska kyrkan.

---

⁵ Med hjälp av den booleska operatorn anger jag hur de sökord jag valt ska kombineras. De mest användbara booleska operatorerna är AND, OR och NOT.

⁶ Bilaga 1. I bilagan redovisas titlar endast första gången den förekommer.

2.3 Redovisning

De studier som står i fokus för analysen presenteras först var för sig. Studierna presenteras med några undantag endast en gång. Som exempel på undantagen kan nämnas Rubenson och Edgardhs studier vilka anger referenser också i den del av resultatet där gudstjänstens förändring över tid beskrivs. När det funnits underlag har studiernas teori, material och metod samt resultat redovisats. I sammanfattningen används därefter ett slags ”syntetiserad struktur”.⁷ Det innebär att jag kommenterar arbeten som inte självklart relaterar till varandra vare sig teoretiskt eller metodiskt. Det är i stället de innehållsliga teman som bidrar till ett samband mellan studierna. I forskningsöversiktens avslutande reflektion delar jag några personliga reflektioner avseende frågeställningarna samt de implikationer jag bedömer att resultaten har för fortsatt forskning.

3 Resultat

Gudstjänsten beskrivs enligt kyrkoordningen vara kyrkolivets centrum och en dimension av församlingens grundläggande uppgift.⁸ Kunskap om Svenska kyrkans verksamhet och gudstjänster samlas varje år in av den nationella nivån. I det sammanhanget är de samordnade digitala enkäterna, de så kallade Kyrkbussarna, av betydelse för att tillgängliggöra ett stort statistiskt material om allt från medlemsutveckling till gudstjänststatistik.⁹ I denna rapport kommer denna statistik inte att redovisas enskilt men några av de redovisade studierna ska visa sig bygga på detta material.

I det följande har jag valt att dela in presentationen i fyra avsnitt. Under rubriken ”Gudstjänst och liturgi” presenteras de studier som berör mer generella frågor kring gudstjänst men också mer övergripande liturgiska frågor. Därefter lyfter jag under rubriken ”Barn och unga” fram studier som undersökt barn och ungas relation till gudstjänst samt under rubriken ”Delaktighet” studier där delaktighet i såväl teori som praktik står i särskilt fokus. Under rubriken ”Ett jämförande material” lyfts studier av tydligt profilerade gudstjänster fram som ett i relation till söndagens gudstjänst jämförande material. När det varit möjligt presenteras de olika studiernas teoretiska val, material och metodiska arbete samt därefter studiernas resultat.

3.1 Gudstjänst och liturgi

Under denna rubrik ges först en bild av synbara förändringar avseende Svenska kyrkans gudstjänst under de senaste 150 åren. Utgångspunkten för denna genomgång tas i ett antal olika texter. Härfter presenteras studier av Per Pettersson, Fredrik Modéus, Martin Modéus, Jonas Eek samt några texter som särskilt ställt den digitala gudstjänsten i fokus.

3.1.1 Gudstjänst under förändring

De senaste 150 åren har synbara förändringar kunnat ses avseende Svenska kyrkans gudstjänst och därtill samhällsförändringar och förändringar i det religiösa landskapet, vilka i sig varit av betydelse för enskilda människors relation till Svenska kyrkan. Kyrkan har som Per Pettersson beskriver det ”förändrats från att vara en statlig

---

⁷ Bryman 2002, s.461.

⁸ Kyrkoordningen, 17 kap: Inledningen samt Andra avdelningen: Inledningen.

⁹ Svenska kyrkan 2021.

myndighet med formell makt över stora delar av samhället till att alltmer utvecklas till en specialiserad samhällsresurs med fokus på de religiösa funktionerna”.¹⁰

Under en period av 80 år har Svenska kyrkans gudstjänstliv reglerats genom tre handböcker: 1942 års kyrkohandbok, 1986 års kyrkohandbok samt 2017 års kyrkohandbok. Kyrkohandboken från 1986 kan beskrivas vara tydligt influerad av Andra Vatikanconciliets ideal om gemenskap och delaktighet, vilket då var något nytt i en jämförelse med föregångaren.¹¹ I Lena Petterssons studie *Kärlekens måltid* från 2005, analyserar hon 8 mässordningar som tillkommit sedan 1986. Hon konstaterar då att ”Intentionen till delaktighet är slående”.¹² Samtidigt visar Lena Petersson i sin studie att mässorna följer i stort sett samma struktur med undantag från gudstjänstens inledning och en med tiden större musikalisk bredd.

I kyrkohandboken från 1986 var gudstjänstordningen friare jämfört 1942 års version men fortsatt relativt hårt reglerad.

1986 års handbok innehöll ett stort antal olika gudstjänstordningar för huvudgudstjänst. Förutom högmässa fanns också ordningar för högmässogudstjänst, söndagsgudstjänst, söndagsmässa, familjegudstjänst och familjemässa. Dessutom fanns det ett flertal ordningar för gudstjänster som inte i första hand var tänkta att firas som huvudgudstjänst, som temagudstjänst och temamässa. Den stora variationen inbjöd till utvecklingen av målgruppsanpassade gudstjänster, till exempel gudstjänster anpassade för barn.¹³

Antalet gudstjänstordningar för huvudgudstjänst i 2017 års kyrkohandbok är två till antalet, men antalet valbara alternativ är desto fler.

Att man under senare år alltmer betonat betydelsen av gemenskap och det gemensamma ansvaret för gudstjänsten har fått till följd att fler än prästen fått utrymme för ett allt större inflytande över gudstjänstens gestaltning. Förändringar under de senaste 50 åren kan beskrivas som en förskjutning från en tidigare överbetonad kyrkdimension av gudstjänsten till en lokal församlingsdimension.¹⁴ Men förändringen är, som Ninna Edgardh konstaterar, inte entydig. Förändringarna har inneburit en maktförskjutning från kyrkosamfundet men inte självklart till lokalförsamlingen utan i några fall i stället till den enskilde prästen.¹⁵ I det senare fallet har då inte utrymmet för också andras inflytande över gudstjänsten självklart funnits.

I arbetet med 2017 års kyrkohandbok märktes diskussioner om betydelsen av ett ”inkluderande eller inklusivt språk och om hur liturgin kan synliggöra både kvinnor och män”.¹⁶ Frågor som särskilt handlat om barns plats i liturgin har präglat diskussionerna under 2010-talet och handlat bland annat om familjegudstjänstens plats vs allgenerationsgudstjänster.¹⁷

I sin avhandling från 2021 intresserar sig Karin Rubenson särskilt för relationen mellan barn och gudstjänst. Rubenson konstaterar att de gudstjänstordningar för familjegudstjänst och familjemässa som presenterades i och med 1986 års kyrkohandbok inneburit att olika typer av barnanpassade gudstjänster blivit alltmer vanliga i Svenska kyrkan. Den första barnanpassade gudstjänstordningen fanns dock med som

---

¹⁰ Pettersson 2013, s.14.

¹¹ Rubenson 2021, s.15.

¹² Edgardh 2013, s.57.

¹³ Rubenson 2021, s.15.

¹⁴ Edgardh 2010, s.104; Gustavsson 2016, s.113.

¹⁵ Edgardh 2010, s.104.

¹⁶ Rubenson 2021, s.16.

¹⁷ Se bland annat Gustavsson 2018; Eek 2013; Harling 1994b; Norrgård, 1999.

ett alternativ redan i 1942 års kyrkohandbok. Utvecklingen från barn- till familjegudstjänster kan ses i en ambition att inbjuda såväl barn som vuxna. Rubenson menar att ett avgörande steg för att synliggöra barn som gudstjänstdeltagare var psalmboken ”Kyrkovisor för barn” från 1960.¹⁸ I 2017 års kyrkohandbok saknas en särskild ordning för barn- och/eller familjegudstjänst men en enskild församling kan idag inbjuda till ”gudstjänst för alla åldrar”.¹⁹

Utvecklingen från barn gudstjänst (1942) till familjegudstjänst (1986) till möjligheten att skapa en gudstjänst med alla åldrar anpassad efter lokala förutsättningar (2018)²⁰, speglar samhällsliga och teologiska förändringar i synen på barn och i förståelsen av liturgi.²¹

Genom 1942 års kyrkohandbok riktades gudstjänsten till barnen och den ”skulle lära barn att fira gudstjänst”.²² När familjegudstjänsterna växte fram under 1970- och 1980-talen kan det uppfattas ha varit i ”ett behov av att knyta vardagsverksamhet närmare kyrkans liturgiska liv” och i det sammanhanget inbjöds särskilt församlingens olika barngrupper.²³ När man idag talar om en ”gudstjänst med alla åldrar” så är ”den fyrdelade ordo-strukturen tänkt att bidra till igenkänning”. Den fyrdelade strukturen som består av samling, ordet, måltiden och sändning, har av Svenska kyrkans revisionsgrupp uppfattas vara barnvänlig då barnen som Rubenson sammanfattar det ”kan lära sig den fyrdelade strukturen och därefter växa in i en liturgisk tradition”.²⁴

Under slutet av 1900-talet går det att se förändringar också i musiklivet som kommit att få en allt större betydelse för gudstjänstlivet.²⁵ Exempel på det senare är att en ny psalmbok tagits i bruk och att alternativa och kompletterande psalm- och sångböcker utformats samt mässformer som rymmer olika musikstilar.²⁶

Predikans plats och betydelse har också förändrats över tid. Marie Rosenius konstaterar, i likhet med Ninna Edgardh, att predikan har förlorat tyngd i Svenska kyrkans gudstjänster.²⁷ Edgardh menar att den tidigare auktoritet som predikan haft ”allt mer satts i fråga i takt med att gudstjänsten mer utvecklats till ett hela församlingens handlande och rollfördelningen mellan präst och andra medarbetare förändrats”.²⁸ Rosenius diskuterar denna förskjutning över tid i termer av en förändrad förståelse för det allmänna prästadömet och i synen på präster och lekfolk.²⁹ Rosenius utgår från att prediko- och gudstjänstsyn står i nära relation till varandra och beskriver en förändrad syn på predikan som hon menar innebär att ”individerna snarare än Kristus och evangeliet tenderar att stå i centrum”.³⁰

---

¹⁸ Rubenson 2021, s.18.

¹⁹ Kyrkohandbok för Svenska kyrkan 2017, s.10.

²⁰ Undertecknad utgår från att referensen som anges här syftar på Kyrkohandbok för Svenska kyrkan 2017.

²¹ Rubenson 2021, s.18.

²² Rubenson 2021, s.19.

²³ Rubenson 2021, s.19.

²⁴ Rubenson 2021, s.19.

²⁵ Edgardh 2010, s.18.

²⁶ Gustavsson 2016, s. 69.

²⁷ Rosenius 2017, s.85; Edgardh 2010, s.91.

²⁸ Edgardh 2010, s.91.

²⁹ Rosenius 2017, s.86.

³⁰ Rosenius 2017, s.89.

3.1.2 Gudstjänstens (icke)betydelse för kyrkans medlemmar

I det forskningsprojektet som professor i religionssociologi Per Pettersson 2013 redovisar i boken *Utmaningar för Svenska kyrkans identitet. När behovet av kyrkan ökar men söndagsgudstjänsterna minskar*, står Svenska kyrkans medlemmars relation till gudstjänsten i fokus. Pettersson utgår från den diskrepans mellan å ena sidan Svenska kyrkans officiella teologiska betoning av söndagens huvudgudstjänst som en identitetsmarkör och å andra sidan det vikande antalet gudstjänstdeltagare.³¹ Bland medlemmarna finns, skriver Pettersson, ”olika former av personligt upplevd kyrklig identitet, uttryckt i attityder och deltagande i aktiviteter, som inte är knuten till söndagens huvudgudstjänst”.³² Man kan, skriver Pettersson, ”fråga sig hur få som egentligen kan delta i söndagens gudstjänst för att den fortfarande ska kunna betraktas som kyrkolivets centrum?”.³³

Avsikten med det forskningsprojektet som Pettersson redovisar är att ”bidra till att utveckla den praktisk-teologiska reflektionen kring kyrkans fokus på söndagens huvudgudstjänst som det främsta uttrycket för kyrkans identitet”.³⁴ Boken vill därtill och utifrån forskningsresultat bidra till att stimulera ett utvecklingsarbete av gudstjänsterna.

Syftet beskrivs vara:

”Att belysa och problematisera spänningen mellan

- ◆ Svenska kyrkans starka fokus på söndagens huvudgudstjänst,
- ◆ det sjunkande deltagandet i denna gudstjänstform, och
- ◆ den ökande efterfrågan på kyrkans tjänster inom andra områden,
- ◆ samt
- ◆ att därmed bidra till samtal och reflektion kring Svenska kyrkans identitet och dess medlemmars upplevelse av kyrkans identitet.”³⁵

I rapporten ger Pettersson ett historiskt perspektiv på förändringar i kyrkans- och samhällets liv. Han konstaterar att Svenska kyrkan i likhet med andra religiösa organisationer står i ett spänningsfält mellan vad han kallar en ”organisationsorientering” som styrs av organisationens behov av enhetlighet och kontroll och vad han kallar en ”mottagarorientering, där de religiösa tjänsterna anpassas efter mottagarens behov”.³⁶

Pettersson redovisar i studien ett antal befolkningsundersökningar och undersökningar bland Svenska kyrkans medlemmar och konstaterar att gudstjänster har en svag ställning och att söndagens gudstjänst får ett allt mindre antal deltagare. Gudstjänster i samband med dop, konfirmation, vigsel och begravning har vid tidpunkten för studien ”en fortsatt stark och ganska stabil anslutning”.³⁷ En av slutsatserna som Pettersson drar är att dopet i stället för söndagens gudstjänst ska vara fokus för kyrkans identitet.

Med utgångspunkt i ett material från en fallstudie i Gävle lyfter Pettersson fram Svenska kyrkans roll som ”välfärdsaktör och därmed som ett komplement till det svenska välfärdssystemet”.³⁸ Studien genomfördes 2004 och var en del av ett större

---

³¹ Edgardh 2010, Pettersson 2013.

³² Pettersson 2013, s.12.

³³ Pettersson 2013, s.12.

³⁴ Pettersson 2013, s.13.

³⁵ Pettersson 2013, s.14.

³⁶ Pettersson 2013, s.28.

³⁷ Pettersson 2013, s. 51.

³⁸ Pettersson 2013. S.53.

europiskt forskningsprojekt under rubriken ”Välfärd och religion i Europeiskt perspektiv. En jämförande studie av kyrkans roll som välfärdsaktörer inom den sociala ekonomin”.

I en andra studie av Svenska kyrkans medverkan i samband med nationella kris- och katastrofsituationer som Pettersson hänvisar till lyfter han fram hur kyrkan allt oftare under en period av 10 år (1994–2003) efterfrågats i de sammanhangen. Exempel på händelser är Estonias förlisning 1994, mordet på utrikesminister Anna Lindh 2003 samt tsunamin 2004 utanför Sumatras kust.

Som utgångspunkt för sin reflektion över kyrkans roll vid skolavslutningar hänvisar Pettersson bland annat till en enkätundersökning bland Svenska kyrkans församlingar som genomfördes 2011, samt till en attitydundersökning bland ett representativt urval omfattande 3000 personer ur den svenska befolkningen. Utifrån det samlade materialet konstaterar Pettersson att kyrkan fortsatt efterfrågas vid skolavslutningar om än under andra villkor än tidigare. Han skriver att de kan ses som exempel på ”en fortsatt bred och omfattande efterfrågan på en ’gudstjänstliknande’ form av högtid i kyrkorummet”.³⁹

Pettersson menar att en majoritet av Svenska kyrkans medlemmar har en relation till kyrkan genom hela livet, även om kontakten med kyrkans aktiviteter kan beskrivas vara sporadisk. Samtidigt konstaterar han att det är en ”mycket liten minoritet av kyrkans medlemmar som deltar i gudstjänst en gång per månad eller oftare”.⁴⁰ Han säger att det finns skäl att anta ”att flertalet av Svenska kyrkans medlemmar inte ser sin kyrkliga identitet i första hand knuten till huvudgudstjänsten”.⁴¹ I stället kan medlemmarnas kyrkoidentitet uppfattas vara ”knuten till livsriterna, särskilt dop och begravning, till kyrkobyggnaderna och till kyrkans sociala verksamhet, särskilt dess roll i samband med kriser och katastrofer”.⁴² Avseende dop- och begravningsgudstjänsterna skriver Pettersson att dessa gudstjänster ”i samband med livsriterna skapar ett upplevt värde genom att ge sammanhang och mening”.⁴³

3.1.3 Gudstjänstens betydelse för församlingsväxt

Fredrik Modéus, nuvarande biskop i Växjö stift, presenterade 2009 boken *Längta efter liv. Församlingsväxt i Svenska kyrkan*. Boken tar sin utgångspunkt i ett material som Fredrik Modéus under 2008 insamlade från 35 församlingar vilka varit med om kvantitativ växt av den gudstjänstdeltagande församlingen. Han säger att det tidigt under arbetsprocessen stod klart att ”detta inte skulle vara ett strikt vetenskapligt arbete kring församlingsväxt”.⁴⁴ Själv beskriver han boken som ”argumenterande” med plats för hans egna åsikter och som ett ”personligt debattinlägg”.⁴⁵ I boken reflekterar han utifrån de samtal han fört med anställda, förtroendevalda och gudstjänstdeltagare. I de utvalda församlingarna har också 10–20 personer tillfrågats om att svara på ett frågeformulär. De svarande har valts ut av så kallade nyckelpersoner i respektive församling och de är alla exempel på människor som har blivit engagerade i församlingen under den period när den vuxit. Bland de 461 tillfrågade församlingborna valde 403 att besvara frågeformuläret. De är jämnt fördelade mellan 10 och 89 år, 35% av de svarande är män och 65% är kvinnor. De är, skriver Modéus, ”uppvuxna

---

³⁹ Pettersson 2013, s.96f.

⁴⁰ Pettersson 2013, s.105.

⁴¹ Pettersson 2013, s.107.

⁴² Pettersson 2013, s.107.

⁴³ Pettersson 2013, s.107.

⁴⁴ Modéus, F. 2009, s.21.

⁴⁵ Modéus, F. 2009, s.21.

jämnt fördelat i glesbygd, mindre samhälle, mellanstort samhälle och stor stad. 54% har högskoleexamen och 20% har studentexamen”.⁴⁶

Den innebörd av ”församlingsväxt” som Modéus föreslår lyder:

Församlingsväxt sker när fler och fler finner det angeläget att tillhöra en gudstjänstfirande gemenskap i vilken man fördjupas som kristen, mognar som människa och får näring för sitt vardagsliv.⁴⁷

Gudstjänst lyfts med andra ord fram som centralt för såväl en enskild kristen människas liv som för församlingen som gemenskap.

Modéus väljer att indela litteratur som skrivits om församlingsutveckling i: handböcker⁴⁸, litteratur skriven med utgångspunkt i församlingsarbete⁴⁹, litteratur om folkkyrkans situation⁵⁰, litteratur som specifikt handlar om gudstjänsten⁵¹ samt litteratur ”inom det akademiska fältet”.^{52,53} I sin egen framställning refererar han särskilt till sju tidigare genomförda undersökningar i vilka man lyft fram faktorer av betydelse för församlingsväxt.⁵⁴ De sju undersökningarna är, vilket Modéus själv konstaterar, sinsemellan olika. Någon ger exempel på ett historiskt perspektiv i vilken orsaker till församlingsväxt i missionshistorien studeras. En annan ger exempel på en studie av växande frikyrkoförsamlingar i Sverige. Av de fem kyrkor utanför Sveriges gränser som lyfts fram så är de sinsemellan olika avseende såväl omfång som kultur och tid för undersökningen. Modéus själv menar att de trots olikheter alla betonar ”det relationella perspektivet”.⁵⁵ Han skriver:

I samtliga undersökningar talar man antingen allmänt om vikten av gemenskap och om att vårda ett starkt, varmt, generöst och ärligt relationsklimat eller om de arbetsformer som gynnar relationsskapande i församlingen.⁵⁶

Avseende den betydelse av gemenskap som Modéus lyfter fram är det intressant att han också nämner en studie av Pete Ward.⁵⁷ Ward menar nämligen att kommunikation är viktigare än gemenskap. I stället för att betona söndagens gudstjänst talar Ward om en nätverksbaserad samhörighet och om en tydligare flexibel gemenskap och om betydelsen av det fria, individuella valet och dess stora betydelse för människor.⁵⁸

Modéus menar vidare att de församlingar han lyfter fram alla ger exempel på ett utåtriktat fokus där arbetet i kyrkan ska få handla om hela livet. Ett tredje drag som Modéus menar vara gemensamt för de församlingar som vuxit, är gudstjänstens centrala ställning. Här menar Modéus också att de ”upplevda kvaliteterna tycks vara viktigare än själva formen för gudstjänst”.⁵⁹ Ledarskapet är därtill något som de sju studierna lyfter fram, om än på olika sätt. I några fall betonas, enligt Modéus, ledarens

⁴⁶ Modéus, F. 2009, s.26.

⁴⁷ Modéus, F. 2009, s.27. [Modéus kursivering]

⁴⁸ Se exempelvis: Brunne et al 1997; Gullbrandzén & Lundberg 1991.

⁴⁹ Se exempelvis: Sandahl 1973, 1974, 1976; Modéus, F. 2005; Sjödin 1996.

⁵⁰ Se exempelvis: Aurelius 1997; Ekstrand 2002; Persenius 2000.

⁵¹ Se exempelvis: Byström & Norrgård 1996; Modéus, M. 2005.

⁵² Se exempelvis: Brodd 1989; Edgardh 2001; Håkansson 2001; Blükert 2000.

⁵³ Modéus, F. 2009, se not 16, s. 229f.

⁵⁴ Sahlberg 1988; Eriksson & Nygren 2008.

⁵⁵ Modéus, F. 2009, s.68.

⁵⁶ Modéus, F. 2009, s.68f.

⁵⁷ Modéus, F. 2009, s.65.

⁵⁸ Modéus, F. 2009, s.66.

⁵⁹ Modéus, F. 2009, s.70.

egenskaper medan andra av studierna lyfter fram ett tydligare icke-hierarkiskt ledarskap där deltagarna leder tillsammans. Den tidigare nämnda Pete Ward menar att ett formellt ledarskap kommer få endast liten betydelse i framtiden. I stället talar Ward om autenticitet och om betydelsen av människor som leder genom exempel.⁶⁰

När Modéus sammanfattar nycklar till församlingsväxt talar han om betydelsen av autentiska relationer.⁶¹ Han talar därtill om ”fem stora områden” som han bedömer vara särskilt avgörande.

1. Mötet med Gud
2. Det relationella draget i församlingen
3. Mötet med nya människor
4. Ledarskapet
5. Följarskap

Med hänvisning till Pete Ward, menar Modéus, att kyrkan måste sluta fylla behov för att i stället börja möta människors längtan. Vägen till ett levande gudstjänstliv börjar, menar Modéus vidare, med att människor finner varandra och inbjuds till delaktighet.⁶² Modéus lyfter fram betydelsen av att människor får delta i gudstjänstgrupper och att de därigenom får känna vad han beskriver som, en praktisk delaktighet. Han talar också om betydelsen av ett relationellt fokus och det är, menar han, något som också lyfts fram i de sju studier han särskilt kommenterar i boken. Modéus talar för en ”relationell ecklesiologi” som av betydelse för församlingens växt.⁶³ Det handlar då, enligt Modéus, bland annat om att fokusera identitet framför aktivitet, att inspireras av de nära relationer man lever i och om att våga vara äkta i mötet med varandra i församlingen.

Modéus talar också om ett relationellt ledarskap där ledaren ska vara ”varm och ha medkänsla, vara bra att samtala med och upplevas som socialt kompetent”.⁶⁴ Han talar om betydelsen av att som ledare ha en vision, av att vara äkta och av att leva nära dem man leder. Följeskap innebär i det perspektivet att vara medskapare av en vision och en del av ett strategiskt tänkande, som medansvarig för kyrkans framtid. Det handlar då både om församlingen som delar ett kollektivt följeskap och om individer som bidrar till gemenskapen.

3.1.4 Gudstjänstgemenskap i folkkyrkan

2015 försvarade Fredrik Modéus sin avhandling *Gudstjänstgemenskap i folkkyrkan – ett studium av gudstjänstgemenskapens identitet och ställning i Svenska kyrkan*.⁶⁵ Avhandlingens syfte är att ”förstå vilken identitet och ställning en gudstjänstgemenskap i Svenska kyrkan har och ge förslag till hur det istället skulle kunna se ut”.⁶⁶

Fyra forskningsfrågor vägleder arbetet:

---

⁶⁰ Modéus, F. 2009, s.66.

⁶¹ Modéus, F. 2009, s.73.

⁶² Modéus, F. 2009, s.99ff.

⁶³ Modéus, F. 2009, s118ff.

⁶⁴ Modéus, F. 2009, s.195.

⁶⁵ En förtjänstfull sammanfattning av avhandlingen presenterar Björn Vikström, TD, och tidigare biskop i Borgå, i Svensk Teologisk kvartalsskrift, vilken varit av betydelse för sammanfattningen i det följande. Se Vikström 2015.

⁶⁶ Modéus, F. 2015, s.24.

1. Vilken ställning har gudstjänstgemenskaper i Svenska kyrkan, under vilka betingelser existerar de i det senmoderna svenska samhället och hur kan vi sociologiskt förstå olika slags gudstjänstgemenskaper?
2. Vilken position har gudstjänstgemenskapen i svensk ecklesiologi under 1900-talet och det begynnande 2000-talet?
3. Vilka ecklesiologiska kärnvärden i svensk tradition behöver beaktas då gudstjänstgemenskapens identitet ska tydliggöras, på vilka sätt kan en teologisk vidgning inåt och utåt bidra och hur kan vi teologiskt förstå företeelsen gudstjänstgemenskap?
4. Vilken teoretisk identitet och praktisk ställning skulle en gudstjänstgemenskap kunna ha i Svenska kyrkan?

Teoretiskt utgår Modéus från att kyrkans identitet inte är en enbart abstrakt idé utan måste inbegripa faktiska människor ”i synnerhet de som firar gudstjänst”.⁶⁷ Han utgår också från att ecklesiologi måste vara såväl kontextuellt känslig, som historiskt förankrad och konfessionellt vidgat. Studien bygger på en textanalys där författarnas intentioner har fått samspela med Modéus egen förförståelse.

I sitt resultat betonar Modéus gemenskapens betydelse. Gemenskap som ”*deltagandet i ett meningsskapande relationellt sammanhang*”.⁶⁸ Han talar om gudstjänstgemenskap som ”*ett antal människor som synligt firar gudstjänst tillsammans*”.⁶⁹

I avhandlingens första del beskriver Modéus den kontext där ecklesiologin i dagens Sverige utformas. Han beskriver samtidigt gudstjänstgemenskaper som öppna men samtidigt isolerade intressegemenskaper. Modéus menar att människor har ett behov av varaktig gemenskap, något som kan uppfattas återspegla Modéus eget gudstjänstideal.⁷⁰ I avhandlingens fjärde kapitel målar Modéus upp fyra idealtyper för gudstjänstgemenskaper: en tillfällig, en ledig, en stabil och en sluten, fyra idealtyper som utgör analysinstrument i den fortsatta framställningen.

Avhandlingens andra del utgör en beskrivande analys av gudstjänstgemenskapens roll och funktion i svensk ecklesiologi sedan 1900-talets början. Genomgången visar den ”osynliga plats” som gudstjänstgemenskapen haft i svensk folk-kyrkoteologi.⁷¹

I avhandlingens tredje del skriver Modéus om betydelsen av en utvärdering av resurserna i den egna lutherska, svenska teologiska traditionen. Modéus beskriver sex grundläggande kärnvärden i denna tradition med stöd av analysen i de tidigare delarna av avhandlingen: grunden är det som räcks, en inkluderande ambition, ett konkret gensvar i gudstjänsten, respekten för valet, en synlig kyrka i den skapade världen samt otydlighet vid gränsen. För sin diskussion introducerar Modéus också ett antal teologer som tidigare deltagit i en internationell teologisk debatt.

I den ”samtidsecklesiologi” som Modéus konstruerar står gudstjänstgemenskapen i centrum. Han diskuterar hur de fyra idealtyperna - en tillfällig, en ledig, en stabil och en sluten gudstjänstgemenskap - värderas utifrån de ecklesiologiska grundkvaliteterna koinonia, leitourgia, kerygma, missio/martyria och diakonia. Modéus menar att en gudstjänstgemenskap i teologiskt avseende kvalificeras genom dessa fem grundkvalitéer. En gudstjänstgemenskap som har dessa kvalitéer menar han kan förstås som en kyrka. Det som delas är en gemenskap av heliga (*koinonia*) som har sitt centrum i

---

⁶⁷ Modéus, F. 2015, s.473.

⁶⁸ Modéus, F. 2015, s.17.

⁶⁹ Modéus, F. 2015, s.18.

⁷⁰ Vikström 2015, s.140.

⁷¹ Vikström 2015, s.140.

gemenskapen av heliga ting (*leitourgia*), utrustas genom förkunnelsen (*kerygma*) och sänds med uppgiften att vittna (*mission/martyria*) och tjäna (*diakonia*).⁷²

Modéus argumenterar för ett dubbelt tillhörighetsbegrepp, där dopet ger grund för kyrkotillhörighet och där delaktighet i gudstjänstgemenskapen ger en fördjupad tillhörighet. Han understryker, vilket redan nämnts, den betydelse han menar att gudstjänstgemenskapen har som centrum för kyrkan.

3.1.5 Gudstjänstens kärnvärden

Martin Modéus, nuvarande biskop i Linköpings stift, har skrivit boken *Gudstjänstens kärnvärden – om relationer, värden och form i gudstjänsten*.⁷³ I boken sammanfattas också delar av hans tidigare utgivna bok *Mänsklig gudstjänst. Om gudstjänsten som relation och rit* och den analys han i den gör av högmässan som rit.⁷⁴

Boken ”Gudstjänstens kärnvärden” beskriver Modéus själv som ett ”testamente” från sin tid som stiftsadjunkt i Stockholms stift.⁷⁵ Boken ”handlar om det där som människor säger i förbigående om gudstjänsten” och bokens idé är, skriver Modéus, att det är hos ”vanliga gudstjänstfirare, som den verkliga kunskapen om gudstjänstutveckling finns”.⁷⁶ Materialet bygger på mer informella samtal som Modéus själv fört med människor i grupp och enskilt. Antalet samtal samt hur eller var samtalen tagit plats framgår inte av texten. Utifrån samtalen har Modéus valt att lyfta fram tre aspekter av betydelse för gudstjänsten. För det första de tre grundrelationerna: till Gud, till medmänniskan och skapelsen och till en själv, för det andra vad han uppfattat som för människor centrala värden samt för det tredje gudstjänstens form. Modéus menar att tio värdeord återkommer när människor beskriver ”goda gudstjänstupplevelser”: gemenskap, delaktighet, glädje, beröring, helighet, igenkännande, öppenhet, trygghet, äkthet och närvaro.⁷⁷ Orden förväntas besvara frågan hur människor möter varandra i gudstjänsten men också hur man på sikt kan utforma densamma.⁷⁸ Modéus skriver:

Om dessa värden är så viktiga i människors gudstjänstupplevelse av vad den goda gudstjänsten i grunden är, så handlar gudstjänstutveckling om att se till att dessa värden skyddas och får växa i den lokala gemenskapen. Värdefrågorna går då alltid före frågorna om gudstjänstens form.⁷⁹

De kärnvärden han vill lyfta fram förväntas vara ”öppnande, inkluderande och befriande”.⁸⁰ Kärnvärden ska, enligt Modéus, utgöra ”kärnan i en gudstjänstvision, ett riktmärke att sträva mot”.⁸¹

Modéus uppmanar till ett förflyttat fokus från roller i gudstjänsten till relationer, från ordningar i gudstjänsten till trygghet.⁸² Han talar om betydelsen av ett förflyttat fokus från systemvärld till livsvärld. Systemvärld beskriver Modéus som ”det perspektiv på livet som har att göra med regler, strukturer, ekonomi, juridik och institutioner”. Begreppet livsvärld står i sin tur för ”det perspektiv på livet som handlar

---

⁷² Modéus, F. 2015, s.348.

⁷³ Modéus, M. 2013.

⁷⁴ Modéus, M. 2005. Se Modéus, M. 2013, s.102ff.m

⁷⁵ Modéus, M. 2013, 14.

⁷⁶ Modéus, M. 2013, s.18.

⁷⁷ Modéus, M. 2013, s.20.

⁷⁸ Modéus, M. 2013, s.179f.

⁷⁹ Modéus, M. 2013, s.21.

⁸⁰ Modéus, M. 2013, s.182.

⁸¹ Modéus, M. 2013, s.185.

⁸² Modéus, M. 2013, s.127.

om relationer, närhet, det emotionella och de personliga gemenskaperna”.⁸³ Han beskriver livsvärlden som det som händer mellan människor som möts.⁸⁴

Ett förflyttat fokus kan, enligt Modéus, till exempel innebära att man vid välkommandet till gudstjänsten inte framför allt ska presentera en ”instruktionsbok för gudstjänstfirande” eller annonsera kalendariet för kommande vecka, utan i stället välkomna i syfte att få människor att känna sig sedda och för att väcka glädje, trivsel och hemkänsla.⁸⁵

Modéus understryker att exempel på ”framgångsrika gudstjänstliv i kyrkan” inte går att kopiera genom att kopiera formen eller andra uttryck för systemvärlden.⁸⁶ Han skriver:

För att nå framgång måste vi först se var *vår* frukt kommer, var *vårt* liv och *våra* goda värden i gudstjänsten finns. Sedan kan vi stötta livet så att det kan växa.⁸⁷

Faktorer av betydelse framgår, utifrån Modéus vara, att flytta fokus från form till innehåll. Förhållningssättet handlar om att tillsammans ge utrymme för att formulera de värden som får utgöra en vision för gudstjänstens utformning och leva den vision man själv vill se.

3.1.6 Människan i liturgin

2013 presenterar religionspsykologen Jonas Eek boken *Här en strand. Människan i liturgin*.⁸⁸ Boken behandlar frågor om kyrkans gudstjänst och är skriven för alla som är intresserade av kyrkans gudstjänst och av hur den kan bli angelägen för fler människor.⁸⁹

Eek utgår från att kyrkans undervisning hör nära samman med gudstjänsten.⁹⁰ Han utgår också från övertygelsen att gudstjänsten är kyrkans centrum.⁹¹ Han menar att all undervisning i kyrkan borde knytas till gudstjänsten och han tror på möjligheten att och betydelsen av att socialiseras in i gudstjänstens sammanhang.⁹² Eek presenterar i boken tidigare empirisk forskning med särskilt fokus på ungdomars reception av gudstjänsten.⁹³

I boken beskriver Eek gudstjänsten som en ”religionspedagogisk händelse där människan inbjuds till en process av *learning by doing*”.⁹⁴ Eek beskriver gudstjänstens funktion i det pedagogiska sammanhanget som dubbel:

Gudstjänsten är både tillbedjan och undervisning, både dyrkan och mission; gudstjänsten är både teologiskt och pedagogiskt motiverad.⁹⁵

Eek menar att i en längtan efter att bli fler som deltar i gudstjänsten måste man ”ha en medvetenhet om vilka människor man vill nå och en nyfikenhet på dem som sällan

---

⁸³ Modéus, M. 2013, s.48.

⁸⁴ Modéus, M. 2013, s.219.

⁸⁵ Modéus, M. 2013, s.163–166.

⁸⁶ Modéus, M. 2013, s.169.

⁸⁷ Modéus, M. 2013, s.170.

⁸⁸ Eek 2013.

⁸⁹ Eek 2013, s.17f.

⁹⁰ Eek 2013, s.17.

⁹¹ Eek 2013, s.18.

⁹² Eek 2013, s.59.

⁹³ Eek 2013, s.26.

⁹⁴ Eek 2013, s.24,

⁹⁵ Eek 2013, s.25.

kommer”.⁹⁶ Vilka är, frågar han, ”invandrare i kyrkans värld och analfabeter i gudstjänstens språk?”.⁹⁷

Eek menar att rit och gudstjänst är ”av avgörande betydelse för människors religiösa växt och mognad”. Många människor upplever, menar han, kyrkans gudstjänster som ”stela, tråkiga, dystra och långsamma”.⁹⁸ Gudstjänsten måste uppfattas handla om de människor som besöker den.⁹⁹

Eek menar att kyrkans undervisning och därmed gudstjänst bör kännetecknas av en ”narrativ pedagogik” där människors existentiella längtan och frågor får komma i samtal med kristen tro.¹⁰⁰ Eek lyfter fram betydelsen av att kyrkan utarbetar alternativa växtplatser som vägar in mot gudstjänsten.¹⁰¹ I det arbetet talar han om samtalets betydelse.

Han lyfter fram betydelsen av att människor genom gudstjänsten får känslan av att de är del av ett större sammanhang.¹⁰² Eek talar om betydelsen av att socialiseras in i gudstjänstens sammanhang och om betydelsen av att de mer erfarna delar sina erfarenheter med de mindre erfarna. Han menar att ”en ökad förståelse om gudstjänstens komplexitet kan bidra till konstruktiv gudstjänstförnyelse”.¹⁰³

Eek lyfter fram studier som pekar på rummets betydelse för den gudstjänst som gestaltas. Bland annat pekar han på betydelsen av ett välfyllt rum. Med hänvisning till en studie av van der Lans och Geerts menar han att ett ”öde liturgiskt rum” inte främjar känslan av gemenskap.¹⁰⁴ Han hänvisar också till en tidigare svensk studie som visar hur föräldrar som nyligen döpt sina barn upplevde en tom kyrka ge ”upphov till känslor av alienation och främlingskap medan en fylld kyrka underlättade kontakter mellan gudstjänstdeltagarna”.¹⁰⁵

Religiös bakgrund, kunskap och intresse påverkar och styr gudstjänst-upplevelsen; ju mer bekant man är med budskapet och ju mer man instämmer i det, desto mer får man ut av och minns man av det.¹⁰⁶

Eek lyfter fram studier som pekar på att gudstjänster som har ett tydligt ”causa”, dvs en orsak, är enklare att identifiera sig med.¹⁰⁷ Att ett barn har fötts är ett exempel i det sammanhanget och den dopgudstjänst som då kan följa. Eek menar att det för en positiv gudstjänstupplevelse är av betydelse att gudstjänsten samspelar med ”de personliga relationerna”.¹⁰⁸ Eek skriver:

Positiva gudstjänstupplevelser handlar ytterst om god atmosfär och goda relationer (trygghet och gemenskap). Därmed utgör gudstjänstens anda, stämning och tilltal utan tvekan nycklar för gynnsamma gudstjänst-upplevelser.¹⁰⁹

---

⁹⁶ Eek 2013, s.27.

⁹⁷ Eek 2013, s.27.

⁹⁸ Eek 2013, s.27.

⁹⁹ Eek 2013, s.28.

¹⁰⁰ Eek 2013, s.34.

¹⁰¹ Eek 2013, s.37.

¹⁰² Eek 2013, s.42.

¹⁰³ Eek 2013, s.46.

¹⁰⁴ Eek 2013, s.48; Se Lans van der & Geerts 1990.

¹⁰⁵ Eek 2013, s.48; Se Krook 1987.

¹⁰⁶ Eek 2013, s.52.

¹⁰⁷ Eek 2013, s.53.

¹⁰⁸ Eek 2013, s.53.

¹⁰⁹ Eek 2013, s.53.

Eek hänvisar till en studie med 2600 konfirmander vilka fått rangordna olika gudstjänstmoment och hur de upplevt dessa. Viktigast visar sig då vara: ”musik, tid för tystnad, att få tända ljus, att fira nattvard, att gudstjänsten är kort och att få vara i kyrkans rum”.¹¹⁰ I en jämförelse värderas ”predikan och läsning av bibeltexter” lägst.¹¹¹ Eek menar också att kyrkligt aktiva personer generellt värderar gudstjänstens olika delar högre än de mindre vana gudstjänstdeltagarna. De konfirmander som deltog i den studie som Eek refererar till, ser ut att värdera ”öppna liturgiska moment” mer än färdigformulerade.¹¹²

Eek refererar därtill till en annan studie i vilken 7000 konfirmander deltagit och konstaterar att endast 11% upplevt gudstjänsten handla om dem själva.¹¹³ Gudstjänsten verkar som Eek skriver ”få allt svårare att möta människors liv och längtan”.¹¹⁴

Eek menar att människor idag saknar ”kunskap om och erfarenhet av kyrkans gudstjänster”.¹¹⁵ Han talar om en ”kristen språklöshet gränsande till analfabetism”.¹¹⁶ Han menar att ett rituellt beteende behöver övas upp.

Utan insikter i teori (teologi och symbolik) och praxis (beteende) blir ritnen tömd på innehåll och på sin höjd en intressant ceremoni att betrakta utifrån.¹¹⁷

Med hänvisning till pedagogen James Michael Lee menar Eek att människor behöver få ta del av gudstjänstliturgin för att lära sig delta i densamma, processen är så att säga själva innehållet.¹¹⁸

Eek menar utifrån de tidigare studier han hänvisat till att människor har följande förväntningar på kyrka och gudstjänst: ”man önskar ett öppet, iordningställt och välkommande rum, en präst som är förberedd, okonstlad och som talar så att man begriper, psalmer och musik som det går att identifiera sig med och sjunga med i”.¹¹⁹ När Eek jämför gudstjänstsatsningar som Allhelgonamässan i ett svenskt sammanhang eller Thomasmässan i Finland menar han att de sinsemellan ser olika ut men att det tycks dela detta ”övergripande förhållningssätt”. De lärdomar Eek lyfter fram efter sin genomgång av tidigare studier är betydelsen av praktisk pedagogik, tillitens tilltal, variationens välsignelser samt enkelhetens evangelium.

Eek talar om betydelsen av en frimodig kyrka:

den fria och öppna kyrkan är nyfiken och lärande; den modiga kyrkan är andlig och tydlig; den heta kyrkan är lockande och påverkande i sitt mysterium.¹²⁰

Han påtalar också betydelsen av att lära känna de människor man är satt att vara kyrka med och för.¹²¹ Eek beskriver gudstjänsten som kyrkans skyltfönster och menar med

---

¹¹⁰ Eek 2013, s.54.

¹¹¹ Eek 2013, s.54.

¹¹² Eek 2013, s.54.

¹¹³ Eek 2013, s.54.

¹¹⁴ Eek 2013, s.55.

¹¹⁵ Eek 2013, s.55.

¹¹⁶ Eek 2013, s.55.

¹¹⁷ Eek 2013, s.56.

¹¹⁸ Eek 2013, s.58.

¹¹⁹ Eek 2013, s.62.

¹²⁰ Eek 2013, s.80.

¹²¹ Eek 2013, s.83.

hänvisning till retorikern David Loid att kyrkan måste kommunicera möjligheter, självbild och någon form av välbefinnande.

Möjligheterna hör samman med den nytta man kan erbjuda; självbilden hör samman med den karaktär erbjudandet står för; välbefinnandet handlar om den upplevelse man förmedlar.¹²²

Erbjudandet måste uppfattas relevant för den enskilda människan i hennes liv här och nu.¹²³ Vilken nytta erbjuds, vilken självbild erbjuds och vilken upplevelse ger gudstjänsten? Det är frågor Eek menar att kyrkan måste ställa sig.

3.1.7 Gudstjänst i det digitala rummet

Utifrån angivna sökord – delaktighet, gudstjänst, liturgi – i kombination med orden: deltagande, erfarenhet, barn, unga, upplevelse – har inte några av de studier som under senare år fokuserat gudstjänst i det digitala rummet noterats. I en önskan om att denna forskningsöversikt ska få bidra till att förnya och fördjupa kyrkans gudstjänstliv, både i det lokala och i det digitala rummet, vill jag ändå nämna några redovisade och nu pågående studier.

I antologin *Corona och kyrkorna. Lärdomar, digitala möten och beredskap för nästa kris* presenteras texter utifrån frågan hur Coronapandemin påverkat kyrkor och ett kristet liv sedan 2020.¹²⁴ I en text av Sara Fransson, Stefan Gelfgren och Pernilla Jonsson presenteras statistik som visar att antalet församlingar som haft en digital gudstjänst ökat markant under 2020. I februari hade 12% av församlingarna i Svenska kyrkan haft en digital gudstjänst vilket kan jämföras med 84% i juni samma år.¹²⁵ Syftet med kapitlet som Fransson et al presenterar är ”att tolka, förstå och diskutera vilken funktion som det lokala ledarskapet haft för det digitala omställningsarbetet av gudstjänstlivet under våren 2020”.¹²⁶ Det empiriska materialet utgörs av en enkät som skickats ut inom ramen för det internationella forskningsprojektet CONTOC. Förkortningen står för ”Churches Online in Times of Corona” och syftar i sig till att studera hur kyrkor i sju länder ställt om sin verksamhet under mars-juni 2020.¹²⁷

Forskarna konstaterar ett samband mellan kyrkoherdarnas tidigare vardagspraktiska erfarenhet av digitala miljöer och de vägar församlingarna valt, för det digitala arbetet under pandemin.

Den praktisknära erfarenheten och pragmatiska förhållningssättet i kyrkoherdarnas ledarskap var således överordnat personlig åsikt och eventuell teologisk syn på att vara en digital kyrka.

I en av de andra artiklarna i antologin utgår Elin Lockneus från ett intervjumaterial och observationer hon inhämtat i två församlingar i södra Norrland.¹²⁸ Syftet med hennes text är att ”utveckla teorier om hur praktiker migrerar digitalt”.¹²⁹ Lockneus talar om skärmen som ”ständigt tillgängligt digitalt kyrkfönster” och menar att de liturgiska praktiker som vi idag finner digitalt påminner om ”att den lokala gudstjänsten hänger ihop med den himmelska och att de enskilda praktikerna hänger ihop

---

¹²² Eek 2013, s.91.

¹²³ Eek 2013, s.91.

¹²⁴ Fahlgren et al 2021.

¹²⁵ Fransson et al. 2021, s.133.

¹²⁶ Fransson et al. 2021, s.134.

¹²⁷ För mer info om Contoc hänvisas till projektets hemsida. www.contoc.org

¹²⁸ Lockneus 2021.

¹²⁹ Lockneus 2021, s.185.

med de gemensamma”.¹³⁰ Hon pekar också på att det digitala kyrkfönstret kan möjliggöra ett deltagande för de människor som av olika skäl inte kan se in genom ett fysiskt kyrkfönster eller gå genom kyrkans portar. Samtidigt går det inte menar hon att förmedla en högmässa genom ett kyrkfönster utan att vissa aspekter går förlorade.

praktiker som är beroende av kyrkorummets rumsliga aspekter och fysiska kroppars närhet har svårare att migrera digitalt.¹³¹

I antologin presenteras också reflektioner kring predikan, nattvarden och barn och ungas plats i de digitala gudstjänsterna.

3.2 Barn och unga

Under denna rubrik presenteras den så kallade ”Örebro rapporten” samt studier av Karin Rubenson, Kristin Graff-Kallevåg tillsammans med Tone Stangeland Kaufman, därtill Patrik Hagman samt Jonas Eek.

3.2.1 Barns röster om gudstjänst

I Örebro pastorat ville man ta reda på hur barn ser på gudstjänst och på sin egen delaktighet i kyrkan. Man valde att ställa frågorna direkt till barn och den så kallade ”Örebro rapporten” blev resultatet.¹³²

Under 2017 genomfördes intervjuer med 87 barn i åldrarna 4–18 år vilka deltar i pastoratets barn- och ungdomsverksamhet. I rapporten skriver man att syftet är att ”belysa barnperspektivet med hjälp av barnens röst”.¹³³ Materialet har tematiserats och barnens tankar om gudstjänst och delaktighet presenteras under rubrikerna: ”vad är kyrkan”, ”barnets kyrkorum” samt ”så vill barnet vara med”.

I rapporten beskriver barnen en skillnad mellan kyrkans olika rum och kyrkorummet omtalas då som ett annat rum än de övriga rummen i församlingshemmet. Författarna menar att barnen uppfattar det ”heliga” som viktigt och som något de förknippar med en gemenskapskvalitet.

För barnet tycks det vara centralt att det finns ett visst självbestämmande över i vilken grad de deltar i detta som har att göra med ”det heliga”.¹³⁴

I intervjuerna med barnen återkom att kuddar, mattor, vackra blommor och ljus, utgör viktiga inredningsdetaljer. Även ljusbäraren är en viktig möbel för barnen. I rapporten framkommer att flera barn uttrycker att det kan bli ”lite tråkigt” ibland i kyrkan.¹³⁵ Barnen frågar efter ”ett spa för hjärnan”, att det ska vara fridfullt, en stämning och gemenskap och de önskar att kyrkan ska vara ett rum där man kan ”slappna av och bli lugn”.¹³⁶ En stämning handlar, säger en 15-åring ”mer om personerna som står därframme än om själva kyrkan”.¹³⁷

De intervjuade frågar också efter musik och ett talat språk som de kan relatera till. Delaktighet handlade för de intervjuade om bland annat upplevelser av att få skratta tillsammans eller att någon sätter tillit till en. En av de intervjuade säger att det handlar ”om att göra någonting och att känslan av att ’min närvaro är viktig’” fick infinna

---

¹³⁰ Lockneus 2021, s. 189.

¹³¹ Lockneus 2021, s.199.

¹³² Ekman et al. 2017.

¹³³ Ekman et al. 2017, s.14.

¹³⁴ Ekman et al. 2017, s.20.

¹³⁵ Ekman et al. 2017, s.23.

¹³⁶ Ekman et al. 2017, s.24.

¹³⁷ Ekman et al. 2017, s.24.

sig.¹³⁸ Barnen ger också, enligt författarna, uttryck för att de vill se och lära. Författarna skriver ”Barnen lyfter ofta det faktum att ökad delaktighet kräver ökad förståelse av det som pågår i kyrkorummet”.¹³⁹

3.3 Barnens plats i kyrkans liturgi

2021 försvarade Karin Rubensons sin avhandling *Karnevalsk gudstjänst: Barns plats i kyrkans liturgi*. Avhandlingens syfte är ”att, genom analys av insamlat fältmaterial och teoretiska diskussioner, bidra till teoriutvecklingen i praktisk teologi, med särskilt fokus på barn och gudstjänst”.¹⁴⁰ Som en del av detta, skriver Rubenson vidare, ”vill jag också synliggöra och ge förutsättningar för ökad förståelse för barns plats i gudstjänster och för maktrelationerna mellan barn och vuxna”.¹⁴¹

Den övergripande frågeställningen är: Hur kan barns erfarenheter av gudstjänstfirande bidra till praktisk-teologisk teoriutveckling?

För att besvara den övergripande frågan använder hon följande analysfrågor:

- ◆ Hur förhåller sig barn till de gudstjänster de deltar i?
- ◆ På vilket sätt beskriver vuxna med ansvar för gudstjänster barns plats i kyrkans liturgi, och hur tar detta sig uttryck i gudstjänsterna?
- ◆ Hur kan resultaten från fältstudien bidra till praktisk-teologisk teoriutveckling genom att sättas i relation till andra teoretiska perspektiv?

Rubenson tar sin teoretiska utgångspunkt hos Gordon W. Lathrop och det som beskrivs i termer av ”liturgisk teologi”. Utgångspunkten är att liturgin betraktas vara en grundförutsättning för allt teologiskt arbete och en grundförutsättning för ett liv som kristen. En andra teoretisk utgångspunkt tar Rubenson i det sociologiskt präglade fältet kritiska barndomsstudier där Allison James och Alan Proust är exempel på två namnkunniga forskare. Rubenson menar med denna utgångspunkt att barndom till stora delar är socialt konstruerad och att vuxna genom sina föreställningar om barndom kan komma att begränsa barn.

Rubenson har insamlat ett fältmaterial bestående av intervjuer och fältanteckningar från observationer vid gudstjänster. Intervjumaterialet har insamlats i fem församlingar i Sverige. Intervjuer har genomförts med 11 barn, 5 vuxna och Rubenson har deltagit vid 12 söndagsgudstjänster, två eller tre i respektive församling. Barnen som intervjuades var mellan sju och tretton år, sju var flickor och fyra pojkar. Rubenson har också tagit del av skriftligt material från de fem församlingarna samt ett referensmaterial bestående av till exempel kyrkohandböcker.

Rubenson ger i avhandlingen exempel på hur liturgiska konstruktioner av barndom kan se ut: barn som gudstjänstdeltagare bland andra; barn som liturgiska ledare; barn som personer med en särskilt nära relation till Gud; barn som stör gudstjänsten och barn som symboler.

Rubenson visar i avhandlingen exempel på olika uppgifter som de barn hon intervjuat har haft i gudstjänsten samt hur barnen själva resonerar kring delaktighet, ansvar och nervositet.¹⁴² De barn Rubenson intervjuat ger uttryck för nervositet inför sina olika uppgifter men också uttryck för att de tycker om att ”vara med’ genom att ha ledarskapsuppgifter”.¹⁴³ Rubenson menar att barnen rör sig mellan rollen som

---

¹³⁸ Ekman et al. 2017, s.26.

¹³⁹ Ekman et al. 2017, s.28.

¹⁴⁰ Rubenson 2021, s.14.

¹⁴¹ Rubenson 2021, s.14.

¹⁴² Rubenson 2021, s.102.

¹⁴³ Rubenson 2021, s.102.

ledare och rollen som församling. Den erfarenheten menar Rubenson, förstärker församlingens rörlighet och flexibilitet och bidrar till att gudstjänstens gränser mellan exempelvis präst och barn, luckras upp.

Enligt Rubenson förstår barnen ”gudstjänsten som gemenskap”.¹⁴⁴ Gudstjänsten som social gemenskap och gudstjänsten som liturgisk gemenskap går därmed inte att hålla isär utan kan, menar Rubenson, tvärtom uppfattas vara ömsesidigt beroende av varandra.

Rubenson beskriver hur bön och ”personlig gudsrelation är en viktig del av de intervjuade barnens gudstjänstfirande”.¹⁴⁵ Hon menar att barnen uppfattar det enklare att förhålla sig till Gud när de är i kyrkan även om mötet sker också utanför. Ljuständningen beskrivs som ett för barnen viktigt liturgiskt uttryck, som en hjälp vid bön och som ett tecken på gudsnärvaro.¹⁴⁶

Rubenson uppfattar att barnen hon intervjuat har en ”mer individualistisk förståelse av relationen mellan Gud och människa än Lathrops ecklesiologi ger utrymme för”.¹⁴⁷ I en kritik av Lathrops teori skriver hon om betydelsen av att se individuella olikheter i den samtidigt kollektiva gemenskapen.¹⁴⁸ Rubenson talar om söndagskolan som ”en pedagogisk, social och liturgisk miljö”. Hon menar att barnen hon intervjuat betonar de pedagogiska och sociala aspekterna medan de vuxna vill ”understryka dess liturgiska aspekter som ’gudstjänst’”.¹⁴⁹

Om nattvarden skriver Rubenson att den teoretiska kunskapen kan förändra barnens praktiska erfarenhet. Samtidigt beskriver andra barn nattvarden i första hand som en praktik.

Det som utmärker nattvarden är inte den teologiska betydelsen av just bröd och vin, utan delaktigheten, rörelsen i rummet och möjligheten till bön i samband med att man tar emot.¹⁵⁰

Med utgångspunkt hos Bachtin, talar Rubenson om ”karnevalsteorin”.

Det karnevaleska är något som vänder upp och ner på normer och förväntningar och utmanar och förlöjligar makten, överraskar och öppnar för nya möjligheter. En viktig del av karnevalen är det materiella överflödet, med betoning på en karnevalsfest.¹⁵¹

Inspirerad av teoretikern Maria Nikolajeva talar Rubenson om karnevalen som ett utrymme att bryta mot normer.

Karnevalsperspektivet gör det möjligt att hantera kaos och självmotsägelser i materialet. Perspektivet kan också användas för att tolka gudstjänsternas kroppsliga och materiella aspekter. Karnevalsteori kan användas både för att förstå barn i ett socialt sammanhang och i det sociala sammanhanget gudstjänst, genom att teorin kan relateras till den liturgiska teologins idealistiska uppvärdering av liturgin och till kritiska barndomsstudiers uppvärdering av barn och maktkritiska perspektiv.¹⁵²

---

¹⁴⁴ Rubenson 2021, s.115.

¹⁴⁵ Rubenson 2021, s.163.

¹⁴⁶ Rubenson 2021, s.163.

¹⁴⁷ Rubenson 2021, s.172.

¹⁴⁸ Rubenson 2021, s.166.

¹⁴⁹ Rubenson 2021, s.168.

¹⁵⁰ Rubenson 2021, s.173.

¹⁵¹ Rubenson 2021, s.185.

¹⁵² Rubenson 2021, s.189f.

Rubenson menar att barnen i hennes studie uttrycker ”att deras gudsrelation inte är beroende av gudstjänsterna, men att det inte betyder att gudstjänsterna är irrelevanta”.¹⁵³ Av avgörande betydelse framträder dock gemenskapsaspekten av liturgin. Det handlar menar Rubenson om ”att be för andra, att tända ljus för andra, att vilja ’vara med’ och rörelsen som uppstår i kyrkorummet i samband med nattvardsutdelandet”.¹⁵⁴

I sin slutdiskussion föreslår Rubenson ”ett möjligt liturgiskt-teologiskt förhållningssätt till barn som symboler”.¹⁵⁵ Rubenson menar att det inte går att förneka att barn har ett symbolvärde men att barndomskonstruktioner samtidigt måste utmanas av liturgin och av barnets plats i den gudstjänstdeltagande församlingen. Barn är såväl symbol som aktör i gudstjänstens gemenskap. Barn är såväl ”beings” som ”becomings”. Barnen är närvarande, de upplever något och de lär sig något i gudstjänsten. Rubenson beskriver det som att undervisning och lärande i gudstjänsten hänger samman med ”ökade möjligheter till aktörskap”.¹⁵⁶

Medan nattvarden, enligt intervjumaterialet, handlar om den enskilda personens relation dels med Gud, dels med kyrkan, handlar ljuständning i högre utsträckning om omsorg om andra, både i form av förbön och som ett sätt att visa medkänsla. Genom barnens tolkningar av liturgiska praktiker synliggörs hur individuella och kollektiva perspektiv kan existera parallellt. Detta blir ett konkret exempel på hur liturgiska praktiker i en lokal församling ingår i ett större sammanhang.¹⁵⁷

Rubenson talar om barn som ”teologiska aktörer”.¹⁵⁸ Det senare en tanke som hon tar med sig i sin studie vid Svenska kyrkans enhet för forskning och analys. I ett projekt som pågår 2021–2023 undersöker hon hur man kan forska teologiskt tillsammans med barn för att därigenom fördjupa reflektionen kring teologiska frågor.

3.3.1 Gudstjänst som del av unga människors bricolage

I antologin ”Man ska vara sig själv” samlas ett antal peer-review granskade texter kring temat ”ungdomar, tro och delaktighet”.¹⁵⁹ En av texterna har skrivits av de praktiska teologerna Kristin Graff-Kallevåg och Tone Stangeland Kaufman i vilken de presenterar resultat från en studie av spiritualitet i Den norske kirken. I artikeln fokuserar de ”hur resurser från kristen tradition används av barn som är medlemmar i Den norske kirke, men som sällan går i kyrkan och inte är vana vid kristna praktiker”.¹⁶⁰ Det empiriska materialet har insamlats i fem församlingar och består av observation av gudstjänst samt intervjuer med anställda samt barn i en ålder mellan 6–12 år som deltog i gudstjänsten. Intervjuerna med barn skedde i grupp.

Studien visar att unga människor använder olika resurser för sin spiritualitet såväl inifrån som utifrån institutionaliserad religion. De använder kyrkliga resurser från gudstjänst och bön som delar av ett ”bricolage”. ”Därmed ser vi”, skriver författarna, ”att gudstjänsten och bönevandringen på ett särskilt sätt erbjuder viktiga rum, där det egna livet och den kyrkliga traditionen kan mötas”.¹⁶¹ Vid en inbjudan till kyrkan

---

¹⁵³ Rubenson 2021, s.226.

¹⁵⁴ Rubenson 2021, s.226.

¹⁵⁵ Rubenson 2021, s.231.

¹⁵⁶ Rubenson 2021, s.232.

¹⁵⁷ Rubenson 2021, s.233.

¹⁵⁸ Rubenson 2021, s.237.

¹⁵⁹ Forsling et al. 2019.

¹⁶⁰ Graff-Kallevåg et al 2019, s.77. Att artikeln ingår i en antologi publicerad i Sverige anger skäl till att den ges ett utrymme i denna forskningsöversikt.

¹⁶¹ Graff-Kallevåg et al 2019, s.90.

lyfter forskarna utmaningen att finna en väg mellan att ge rum för barnens egen spiritualitet och de delar av traditionen som barn kan komma att använda för att utveckla sin spiritualitet.

3.3.2 Gudstjänstens betydelse för ungdomars möte med kyrkans församlingsliv

I antologin ”Man ska vara sig själv” finns också en text av den praktiska teologen Patrik Hagman i vilken han diskuterar vad det är ”som går fel i det finska konfirmandarbetet”.¹⁶² Frågan är ställd mot bakgrund av statistik som visar att en mycket hög andel 15-åringar, 84%, konfirmeras i Finland samtidigt som ca 10% besöker en gudstjänst minst en gång per månad. Hagman skriver att ”[o]avsett vart de finländska ungdomarna tar vägen efter konfirmandtiden, så inte är det till kyrkans gudstjänster de kommer”.¹⁶³

Materialet samlades in under 2017 och utgörs av ”fyra fokusgruppsamtal med 4–9 deltagare, en rad spontana intervjuer med personal och församlingsmedlemmar” i Jakobstads svenska församling.¹⁶⁴ Hagman deltog därtill i olika typer av verksamhet som till exempel söndagens huvudgudstjänst och ungdomssamlingar. De ungdomar som intervjuades var i 17-års åldern eller mellan 23–25 år. Fokus under intervjuerna var hur ungdomarna upplever ungdomsarbetet och hur de ser på församlingen och kyrkan.

Resultatet visar att de intervjuade över lag uppskattade ungdomsarbetet. Det enda skriver Hagman som man var negativ till ”var de obligatoriska gudstjänstbesöken som ingår i konfirmandutbildningen”.¹⁶⁵

I Hagmans reflektion över ungdomarnas (icke) relation till gudstjänsten framgår att ungdomsarbetet har haft endast liten koppling till den övriga församlingen och dess verksamhet. Den enda kontakt de har är de obligatoriska gudstjänstbesöken och Hagman skriver. ”Om något verkar besöken vaccinera ungdomarna mot varje framtida dragning till gudstjänsten”.¹⁶⁶

Hagman menar utifrån sitt material att ungdomarnas relation till den gemensamma gudstjänsten ser ut att vara en nyckelfråga i en samtidig önskan att de också efter åren i ungdomsgruppen ska vilja vara en del av ett mer långsiktigt engagemang i församlingen. Hagman lyfter fram betydelsen av att ”skapa mer positiva erfarenheter av gudstjänstbesöken”. Vägar för att göra det, menar han vara, att involvera ungdomarna i gudstjänsten ”genom att uppmuntra den gudstjänstfirande församlingen att vara mera välkomnande mot ungdomarna, och genom att i undervisningen ge ungdomarna fler tolkningsnycklar till liturgin och gudstjänsten”.¹⁶⁷ Hagman argumenterar också för verksamhet som inte indelas utifrån givna åldersgrupper. Risken finns annars, menar han, att kyrkan i stället för att vara en gemenskap där olika åldrar möts, för de unga blir något ”som endast hör tonårstiden till”.¹⁶⁸

3.3.3 Gudstjänstens betydelse för konfirmander

Jonas Eek skrev 2011 *Stanna i vattnet. Kateketikens syfte och sammanhang*, en prästmötesavhandling framtagen till Göteborgs stifts präst- och diakonmöte. Boken

---

¹⁶² Hagman 2019, s.118. Att artikeln ingår i en antologi publicerad i Sverige anger skäl till att den ges ett utrymme i denna forskningsöversikt.

¹⁶³ Hagman 2019, s.117.

¹⁶⁴ Hagman 2019, s.118.

¹⁶⁵ Hagman 2019, s.121.

¹⁶⁶ Hagman 2019, s.127.

¹⁶⁷ Hagman 2019, s.128.

¹⁶⁸ Hagman 2019, s.129.

har inte helt tydligt forskningsfokus men ett fokus på konfirmandarbete bland ungdomar ur ett framför allt ”kateketiskt” perspektiv. Eek menar att kateketik handlar om ”religiös växt, mognad och fördjupning”.¹⁶⁹ Att boken nämns i detta sammanhang är för att den också diskuterar gudstjänstens plats och betydelse för konfirmanderna. Bokens syfte är att utifrån ”en rad grundläggande frågor” belysa ”delar av kateketikens syfte och sammanhang”.¹⁷⁰ Frågorna som ställs utifrån det beskrivna syftet är:

- ◆ Vad är kyrkan?
- ◆ Vad är en människa?
- ◆ Vad är konfirmation?
- ◆ Vad vet man?
- ◆ Hur gör man?
- ◆ Hur går man vidare?

Eek utgår från att gudstjänsten är centrum i kyrkans tro och liv. Vid bokens tillkomst är en av konfirmandarbetets och riktlinjernas målsättning att ge konfirmanderna ”förtrogenhet med gudstjänst och andakt”.¹⁷¹ Han utgår från att gudstjänsten är viktig i formandet av religiösa attityder och upplevelser.¹⁷² Samtidigt konstaterar han att huvudgudstjänsten sällan kommunicerar med unga människor.

Eek har sammanställt egna och andras tidigare studier. Studierna har olika karaktär och bygger i något fall på ett underlag av endast 8 konfirmander¹⁷³ och i andra fall på de stora enkäter som Svenska kyrkan skickar ut¹⁷⁴.

Eek menar att upprepade undersökningar visar att ”unga människor ofta känner sig viltsna, exkluderade och uttråkade i den institutionaliserade kyrkans gudstjänster”. Eek citerar Anders Sjöborg som skriver: ”Det är uppenbart att gudstjänstdeltagandet under konfirmandåret inte förmår socialisera in tonåringar i gudstjänsten som helhet”.¹⁷⁵ Ett och ett halvt decennium senare är Eeks bedömning att samma slutsats fortfarande kan dras.

Eek menar att det ligger en empirisk sanning i sentensen ”att anledningen till att människor inte besöker kyrkan är att de har varit där förut”.¹⁷⁶ Eek lyfter fram fyra adjektiv som han menar bidrar till en negativ upplevelse av gudstjänst och andakt: trött, ointresserad, okunnig, långt från Gud. Känslor som Eek sammanfattar med ordet ”tristess”.¹⁷⁷

De fyra adjektiv som han menar kan bidra till att gudstjänst och andakt ska uppfattas möta konfirmandernas liv är trygg, delaktig, säker, närvarande:

att få uppleva trygghet under gudstjänst och andakt, en trygghet som i sin tur kan leda vidare mot upplevelser av delaktighet, säkerhet och en känsla av att vara närvarande.¹⁷⁸

Bland de konfirmander som värderat olika liturgiska moment visar Eek att de moment som värderas högt är: musik, tid för tystnad, att få tända ljus, att fira nattvard, att

---

¹⁶⁹ Eek 2011, s.23.

¹⁷⁰ Eek 2011, s.24.

¹⁷¹ Eek 2011, s.123; se Svenska kyrkan 2008, s.17.

¹⁷² Eek 2011, s.123.

¹⁷³ Se t.ex. Eek 2011, s.126.

¹⁷⁴ Se t.ex. Eek 2011, s.129.

¹⁷⁵ Eek 2011, s.123; Se Sjöborg 1998.

¹⁷⁶ Eek 2011, s.123.

¹⁷⁷ Eek 2011, s.124.

¹⁷⁸ Eek 2011, s.124.

gudstjänsten är kort och att få vara i kyrkans rum. Eek sammanfattar de olika exemplen som uttryck för ”öppna liturgiska moment”.¹⁷⁹

De studier Eek hänvisar till visar att det som värderas lägst är: att själv ha en uppgift i gudstjänsten, att själv ha varit med och planerat, läsning av bibeltexter, predikan och att själv sjunga med.¹⁸⁰ Eek konstaterar att resultat som visar att unga inte vill vara med och planera kan uppfattas motsäga andra studier där unga människors önskan om delaktighet lyfts fram. Den motsägelsen bygger dock, vilket Eek också konstaterar, på att delaktighet framför allt förväntas handla om utrymme för konkreta uppgifter i gudstjänsten. Men att detta värderas lågt kan också förklaras av, att de unga inte själva har erfarenhet av att göra något. Resultaten kan, som Eek uttrycker det, ”vara en kritisk utmaning till en förenklad syn på delaktighet i gudstjänsten. Många, inte bara unga, verkar tilltala av gudstjänsten som ett kravlöst rum”. Eek menar att gudstjänsten kan ge ungdomar utrymme att slippa prestera och han konstaterar att ungdomar efterfrågar ”en djupare form av delaktighet, att gudstjänsten förmår rymma deras liv, frågor och, kanske, musik”.¹⁸¹

I sin bok hänvisar Eek till en studie i vilken ungdomar fått värdera nattvardens betydelse på en tregradig skala från oviktig till viktig. I ett av pastoraten genomfördes studien vid två tillfällen. 2005 då pastoratet under tre år byggt upp konfirmandarbetet kring en veckomässa samt 2010 då konfirmandarbetets nära anknytning till veckomässan upphört.¹⁸² Studien visar att konfirmanderna år 2005 till övervägande del (75%) finner nattvarden vara en viktig aspekt av gudstjänsten. Siffran ska jämföras med resultatet från 2010 då endast drygt hälften (51%) värderade nattvarden som viktig. Eek menar att siffrorna från 2005 pekar på betydelsen av ”liturgisk träning”.

För att lära sig delta i gudstjänstens liturgi måste man få ta del av den – processen är själva innehållet.¹⁸³

Eek menar att resultaten ger skäl för att tro att det är möjligt att socialiseras in i de olika gudstjänstmomenten och att det kan påverka hur de därefter värderas. Själv menar Eek att ”flickor i högra utsträckning än pojkar värderar gudstjänstens inre kvaliteter”.¹⁸⁴ Också de konfirmander som varit i kontakt med kyrklig verksamhet före sin tid som konfirmander värderar gudstjänstens inre kvaliteter högre. Eek drar av det slutsatsen att det arbete som görs bland barn och unga också före konfirmandtiden gynnar ungdomarnas upplevelse av gudstjänsten. Eek visar också siffror som pekar mot att ju oftare föräldrarna går i gudstjänst desto mer positivt värderar konfirmanderna gudstjänsten.¹⁸⁵

Eek menar att också antal lägerdygn påverkar gudstjänstupplevelsen positivt.¹⁸⁶ Eek säger att en viktig aspekt är att knyta gudstjänsten ”närmare konfirmandernas preferenser och liv”. Det är, säger Eek, viktigt att man i mötet med konfirmander integrerar gudstjänsten med övrig undervisning, ”så att gudstjänsten gestaltar mötet mellan människan (lyssnande) och Guds berättelser (berätta)”.¹⁸⁷ Eek argumenterar för att ”förnya gudstjänstens tilltal i samtiden”.¹⁸⁸

---

¹⁷⁹ Eek 2011, s.124f.

¹⁸⁰ Eek 2011, s.125.

¹⁸¹ Eek 2011, s.125.

¹⁸² Eek 2011, s.127.

¹⁸³ Eek 2011, s.128.

¹⁸⁴ Eek 2011, s.131.

¹⁸⁵ Eek 2011, s.132.

¹⁸⁶ Eek 2011, s.132.

¹⁸⁷ Eek 2011, s.162.

¹⁸⁸ Eek 2011, s.163.

Om konfirmandarbetet tar gudstjänstfrågan på allvar är det inte heller otänkbart att konfirmandarbetet kan komma att gå i bräschen för en förnyelse av gudstjänsten både till form, innehåll och deltagande.¹⁸⁹

3.4 Delaktighet

Följande avsnitt inleds med en reflektion kring innebörden av delaktighet varefter två studier av Caroline Klintborg (tidigare Gustavsson) tillika forskningsrapportens författare, presenteras. Resultat från Klintborgs båda studier redovisas därefter under en och samma rubrik.

3.4.1 Delaktig i vilken mening?

Delaktighet är ett begrepp som ofta lyfts fram i diskussioner kring människors gudstjänsterfarenheter. Religionspedagogen Caroline Klintborg (tidigare Gustavsson) ger i boken "Delaktighetens kris" exempel på hur ordet är synonymt med "ord som 'medverkande', 'inblandad' och 'medansvarig' men också synonymt med ord som 'medbrottsling' och 'insyltad'".¹⁹⁰ Klintborg visar därmed att ordet kan ha såväl positiva som negativa konnotationer. När begreppet används i ett kyrkligt sammanhang används ordet dock oftast för att uttrycka något positivt, en aktivitet och en uppgift. Jag ska återvända till Klintborgs empiriska material men först nämna två andra studier i vilka begreppet diskuterats.

Religionsvetaren Linda Vikdahls studie *Jag vill också vara en ängel* ger exempel på hur delaktighet i kyrkans sammanhang inte sällan relaterar till en förväntan om normalitet, vilket kommer till uttryck i en förväntan om aktivitet och ibland också en förväntan om medvetande.¹⁹¹ Vikdahl menar att riter och symboler spelar en stor roll för en upplevelse av delaktighet.¹⁹² Hon beskriver riter som ett symboliskt rum och menar att riter kan upplevas exkluderande eftersom de formats av normalitetskyrkan.¹⁹³ Att de symboliska rummen därtill tar plats i fysiska rum, gör att också frågor om tillgänglighet blir av betydelse för en upplevelse av delaktighet. Tillgången till det symboliska rummet förutsätter så att säga tillgång till det fysiska rummet.¹⁹⁴

Teologen Marie Rosenius gav 2021 ut boken *Delaktig i vilken mening? En teologisk analys av delaktighetsstrategier i svenskkyrkligt gudstjänstliv*.¹⁹⁵ Syftet med boken är "att genom återkopplingar till den moderna liturgiska rörelsen och ett sammanförande av perspektiv relaterade till pedagogik, ecklesiologi och liturgi, bidra med fördjupande ecklesiologiska reflektioner om liturgisk delaktighet samt aktualisera den kyrkoorienterade pedagogikens hemvist inom teologin".¹⁹⁶ Rosenius frågar sig hur delaktighetsstrategier som kommuniceras samt implementeras i Svenska kyrkan kan förstås och vad de säger "om relationen mellan liturgi, kyrka och samhälle".¹⁹⁷

Rosenius presenterar med exempel från historia och nutid vad hon betraktar som tre strategier i folkkyrklig kontext för att inbjuda människor till delaktighet. Hon benämner de tre: undervisningsstrategin, förenklingsstrategin samt insocialiserings-

---

¹⁸⁹ Eek 2011, s.162.

¹⁹⁰ Gustavsson 2016, s.13.

¹⁹¹ Vikdahl 2014, s.63.

¹⁹² Vikdahl 2014, s.198.

¹⁹³ Vikdahl 2014, s.199.

¹⁹⁴ Vikdahl 2014, s.164.

¹⁹⁵ Rosenius 2021.

¹⁹⁶ Rosenius 2021, s.11.

¹⁹⁷ Rosenius, 2021, s.11.

strategin.¹⁹⁸ Rosenius talar utifrån sin studie inte för *ett* sätt att främja delaktighet men en slutsats hon drar är ”nödvändigheten av en kombinerad teologisk och pedagogisk analys och reflektion”.¹⁹⁹ Hon menar att delaktighetsstrategierna i en och samma kyrka i annat fall riskerar ta sin utgångspunkt i inte självklart förenliga sätt att se på kyrka och lärande.

3.4.2 Delaktighet i praktiken

Caroline Klintborg har i två empiriska studier haft människors erfarenhet av söndagens huvudgudstjänst i fokus med ett särskilt intresse för deltagarnas upplevda delaktighet. De två studierna sammanfattas i det följande som ”körstudien” samt studien i ”Asarums pastorat”. De båda studierna presenteras först var för sig och resultat från de båda studierna sammanfattas därefter.

3.4.2.1 Körstudien

I boken ”Delaktighetens kris. Gudstjänstens pedagogiska utmaning” från 2016 redovisar Klintborg ett projekt under vilket hon intervjuade präster, kyrkomusiker och körsångare. Syftet med studien är ”att, i hermeneutisk mening, tolka och fördjupa förståelsen för hur 19–40-åriga körsångare beskriver sin delaktighet i gudstjänsten som social praktik”.²⁰⁰ I boken redovisas röster från 8 präster och kyrkomusiker samt 14 körsångare. De intervjuade representerar fyra olika slags församlingar i enlighet med SKL:s kommunklassificering: en förort till en storstad, en större stad, mindre stad i tätbefolkad region samt en mindre ort i glesbygdskommun.

I analysen av materialet kan Klintborg se hur ett antal aspekter sammantaget tycks vara av betydelse och behöver samverka för en upplevelse av delaktighet i gudstjänsten. Ett resultat av studien är en definition av delaktighet som lyder:

Den gemensamt definierade *aktiviteten* står i centrum för delaktighet i gudstjänsten. *Kontexten* och frågor om *makt* utgör ett slags villkor. Av betydelse för människors delaktighet är därtill en såväl *formell-* som *informell tillhörighet, interaktion, trygghet, autonomi, engagemang och identitet*.

Studien visar på ett övergripande plan att såväl präster som kyrkomusiker har ambitionen att ett deltagande i Svenska kyrkans gudstjänster också ska leda till en känsla av delaktighet hos dem som deltar. Studien visar att körsångarnas delaktighet tydligt står i relation till kören och den där gemensamt delade aktiviteten kring sång och musik.

I kören möts körsångarna kring det gemensamma intresset för sång och musik. De delar med andra ord ett intressefokus och en aktivitet. Studien visar att i relation till kören uttrycker körsångarna engagemang men också vad som framstår som en stark önskan om och utrymme för autonomi. Betydelsen av autonomi handlar om självbestämmande och om individens möjlighet att göra självständiga val och bestämma över sin situation. Det handlar därför inte enbart om att bli tilldelad ett beslutsutrymme utan också om deras upplevelse av möjligheten till inflytande över aktiviteten i sin helhet. Körsångarna blir i kören tagna i anspråk och får samtidigt eget utrymme.

I kören har de också utrymme att ställa frågor, diskutera och kommentera och därmed ger de exempel på ett slags makt med det samtidiga ansvar denna implicerar. I relation till kören kan man se exempel på en såväl formell- som informell

¹⁹⁸ Rosenius 2021, s.63ff.

¹⁹⁹ Rosenius 2021, s.169.

²⁰⁰ Gustavsson 2016, s.44. Se även Gustavsson2016.

tillhörighet. Formellt tillhöriga genom sin tillhörighet i kören och informellt tillhöriga därför att de känner sig accepterade i det sociala sammanhang som kören utgör. Körsångarna interagerar på ett självklart sätt med körledaren och varandra. I kören och som ett uttryck för delaktighet uttrycker körsångarna en upplevd identitet, dvs de kan och vill identifiera sig med körsammanhanget. De känner trygghet och deltagandet i kören bekräftas också i de andra kontexter och andra sociala praktiker i vilka de ingår.

Utifrån dessa olika aspekter – som exempel på och uttryck för delaktighet – så visar Klintborg att de alla besvaras i kören. Men studien visar därtill att relationen mellan att delta och vara delaktig i gudstjänsten inte är självklar och körsångarna beskriver hur betydelsebärande aspekter av delaktighet i gudstjänsten tvärtom utblir.

Studien ger exempel på en diskrepans mellan körsångarna och det sammanhang som är gudstjänstens, en diskrepans som är rumslig då prästen till exempel går upp i predikstolen, språkligt genom upplevelsen av ett högtravande språk och kroppsligt genom de kläder prästen bär och genom prästens rörelse i rummet. Genom de olika attributen blir prästen bärare av något som flera av körsångarna som intervjuas inom ramen för studien beskriver som stelt och svårt att relatera till.

Klintborg talar med utgångspunkt i sociokulturell teori om predikstolen, prästens kläder och kyrkorummet i termer av ”kulturella redskap” eller ”artefakter”. Egentligen ska de som symboler och symbolhandlingar i kyrkan förväntas utgöra "tolkningsmönster för det osägbara" men de tycks i mötet med körsångarna i stället skapa ett avstånd och en distans. De kulturella redskapen eller artefakterna ser med andra ord ut att utgöra hinder för ett möjligt möte och för en upplevd delaktighet i gudstjänsten.

Klintborg menar utifrån studiens resultat att utmaningen för Svenska kyrkan är att de kulturella redskapen *inte saknar* betydelse för den enskilde utan att de för många människor idag har en betydelse som kyrkan inte självklart önskar kommunicera. Det handlar därför inte om att överföra kunskap till en okunnig generation utan om att förändra en förståelse i en såväl individuell som kulturell mening, något som bjuder en förmodat både svårare och större uppgift.

Att fokus i gudstjänsten, i en samtidig önskan om människors delaktighet, skulle tas i ett arbete för att bygga relationer finns, utifrån studiens resultat, skäl att ifrågasätta. I stället pekar studiens resultat på betydelsen av att tydligare lyfta fram gudstjänstens gemensamma aktivitet, ett intressefokus kring vilket människor kan samlas och ur vilket relationer kan skapas.

Det sistnämnda säger Klintborg mot bakgrund av det tydliga och jämförande exempel som kören utgör. De relationer som körsångarna lyfter fram är inte självklart vare sig personliga eller privata. De relationer körsångarna har till andra körmedlemmar är en följd av, och inte en förutsättning för, ett fokus på det gemensamma intresset för sång och musik. Körsångarna lyfter under intervjuerna fram betydelsen av att man ser varandra, bekräftar de individer man är och att man också får ett fysiskt utrymme att vara det – men relationerna behövde inte vara vare sig personliga eller privata.

Den relation som körsångarna har till varandra kan förstås som exempel på en horisontell delaktighet och en delaktighetsrelation mellan jämlikar. Detta innebär inte ett ifrågasättande av att människor självklart står i någon slags relation till varandra. Klintborg menar dock att det pekar på nödvändigheten av att flytta fokus från relationen i sig, till aktiviteten för deltagarnas gemensamma intresse.

Den diskrepans som går att se mellan körsångarnas deltagande och delaktighet i gudstjänsten tycks alltså kunna förstås som en följd av att *aktiviteten*, ett intressefokus, i gudstjänsten *inte är gemensamt definierad*.

Klintborg menar att utmaningen för Svenska kyrkan handlar om hur kyrkan ska bemöta människors misstro och kräver en reflektion kring frågor om autonomi, identitet och makt i relation till Svenska kyrkans gudstjänst. I en reflektion kring gudstjänst och förkunskapskrav måste människor inbjudas till en relation mellan jämlikar menar hon och en samreflektion kring aktiviteten utifrån deltagarnas olika erfarenheter och språkförståelse. Gudstjänsten är inte enbart en ”kateketisk akt”, skriver hon, men den kan lika lite fungera som en levande mötesplats om den inte bärs upp av pedagogiska kvaliteter.²⁰¹

3.4.2.2 Asarums pastorat

En andra empirisk studie redovisar Caroline Klintborg 2021 i boken *Avstånd, delaktighet, längtan. Gudstjänst i en tid av religiös förändring*. I boken står delaktighet i söndagens gudstjänst i fokus och studien tar plats i Asarums pastorat i Blekinge.²⁰² Pastoratet är ett av tre pastorat i Karlshamns kommun och består av totalt 11 152 invånare varav 76,7% är tillhöriga Svenska kyrkan.²⁰³ Pastoratet består av två församlingar: Asarums församling med ca 8000 medlemmar samt Ringamåla församling med ca 450 medlemmar.²⁰⁴ I mitten av pastoratet ligger Svängsta som i formell mening tillhör Asarums församling.

Under två år satsar man i pastoratet för att öka antalet deltagare i söndagens gudstjänst samt deras upplevda delaktighet i densamma. Samtliga medarbetare engageras inför och under söndagens gudstjänst och annan verksamhet vilar. Under de två år gudstjänstsatsningen pågår så deltar Klintborg som följeforskare.

Syftet med den del av studien som redovisas i boken *Avstånd, delaktighet, längtan. Gudstjänst i en tid av religiös förändring* är att ”undersöka hur församlingsbor och medarbetare i Asarums pastorat beskriver sin delaktighet i söndagens huvudgudstjänst och hur deras beskrivningar kan bidra till en förståelse för gudstjänstens plats och betydelse i en tid av religiös förändring”.²⁰⁵ Materialet från medarbetarna utgörs av intervjuer med sammanlagt nio medarbetare varav någon intervjuats vid mer än ett tillfälle samt en enkät som samtliga sexton medarbetare i pastoratets ”inne-team” besvarar i slutet av projektet. Därtill deltar sammanlagt tolv församlingsbor i intervjuer som redovisas i boken.

Studien visar att antalet deltagare i söndagens gudstjänst efter två år inte är fler än tidigare men däremot har de anställdas delaktighet i gudstjänsten blivit större. Klintborg beskriver hur medarbetarna har fått en större förståelse för varandras professioner samt hur deras samarbete på också andra arenor har ökat. Medarbetarna talar om gudstjänst som såväl en självklarhet som en besvikelse och medarbetare uttrycker såväl tvivel som hopp inför gudstjänsten. Bland de intervjuade församlingsborna finns exempel på de som talar om gudstjänst i termer av såväl uppfordran som distans och längtan.

När projektet avslutats i Asarums pastorat konstaterar kyrkoherden att medarbetarna inte känner sin församling. Ett svar på det senare blir att man därefter väljer att satsa på en lokal centralt belägen i Asarum till vilken man bland annat inbjuder människor för att dela samtal över en kopp kaffe.²⁰⁶

---

²⁰¹ Larsson 2000, s.41.

²⁰² Klintborg 2021. Se även Gustavsson 2020.

²⁰³ Församlingsinstruktionen 2014, s.3.

²⁰⁴ Församlingsinstruktionen 2014, s.13.

²⁰⁵ Klintborg 2021, s.25.

²⁰⁶ Klintborg 2021, s.146.

Projektet ger exempel på att söndagens gudstjänst inte självklart tycks möta människors längtan efter en friare och enklare gudstjänstform. Klintborg skriver i en artikel utifrån projektet följande:

Att man i flera av de församlingar som under senare år lyfts fram som ”goda exempel” och där gudstjänstdeltagandet ökat, har fått dispens från stiftens för att frångå gudstjänstordningen, ger ytterligare stöd för denna analys. Samtidigt kan man fråga sig vilka lärdomar som Svenska kyrkan själv har dragit av dessa ”experiment”?²⁰⁷

Barnets plats i gudstjänsten är något som Klintborg särskilt diskuterar utifrån projektet i Asarum. Klintborg konstaterar att barn i likhet med många vuxna idag kan behöva ”introduceras för vissa moment i gudstjänsten”. Hon säger vidare att ”den mer erfarnes ansvar är då att fråga sig hur gudstjänsten ser ut ur barnets perspektiv,” en fråga som hon menar får sitt tydligaste svar av barnen själva.

Att ge barnet en röst handlar därför inte endast om att låta barnet komma till tals utan också om att lyssna till innehållet i det barnet säger.²⁰⁸

3.4.2.3 Resultat

Utifrån de båda här nämnda studierna framträder några faktorer vara av betydelse för människors positiva gudstjänstupplevelser samt för en inbjudan till gudstjänst.

De aspekter Klintborg lyfter fram som av betydelse för en upplevd delaktighet det vill säga en gemensamt definierad *aktivitet, kontext, makt, formell – som informell tillhörighet, interaktion, trygghet, autonomi, engagemang och identitet* – kan i överförd mening uppfattas bidra också till människors positiva gudstjänstupplevelser. Det handlar då om att människor behöver samlas kring en delad aktivitet eller ett intressefokus. Att man som deltagare vet att man samlas kring ett delat intresse för sång och musik eller inbjuds till gemensam bön eller att dela evangeliet. En människas positiva gudstjänstupplevelse kan därtill gynnas av att kontexten runt den enskilde bekräftar ens deltagande i gudstjänsten och att en själv upplever sig ha en viss makt över situationen. Att den enskilde har kunskap om innebörden av sin formella tillhörighet i kyrkan tycks också vara av betydelse liksom att den enskilde känner sig informellt tillhörig. Interaktion mellan deltagarna, liksom en upplevd trygghet, en känsla av autonomi, en vilja till och en inbjudan till engagemang samt en vilja att identifiera sig med sammanhanget ser också ut att vara av betydelse för en positiv gudstjänstupplevelse.

I Klintborgs studier ges exempel på faktorer som tycks försvåra en positiv gudstjänstupplevelse. Exempel är den diskrepans som beskrivs mellan vad som sägs och vad som hörs, mellan intentioner och ett uteblivet tilltal, mellan intentioner och en upplevelse av otrygghet, mellan en inbjudan och en ovilja att identifiera sig med sammanhanget. Exempelen kan på motsatt sätt uppfattas ge underlag för vad som också kan förväntas bidra till en positiv gudstjänstupplevelse och det förhållningssätt som krävs för att människor ska känna sig delaktiga. Klintborgs studier ger också skäl till en reflektion över det språk man använder i gudstjänsten och kring hur man inbjuder till samtal, hur man skapar trygga rum samt hur man inbjuder till ett sammanhang som människor vill identifiera sig med. Exempelen på den diskrepans som körsångarna beskriver mellan gudstjänstens och de egna sammanhangen och den tolkning

---

²⁰⁷ Gustavsson 2019, s.174.

²⁰⁸ Gustavsson 2018.

Klintborg gör av att artefakterna tycks stå i vägen, ger också skäl att fundera över hur gudstjänst idag gestaltas.

Studien från Asarums pastorat visar den betydelse ett välkomnande förhållningssätt har för människors upplevda inbjudan till gudstjänst. Den visar också att människor önskar utrymme för att med egna ord formulera sina tankar och böner. En slutsats Klintborg drar är att det har en betydelse att medarbetare själva vill dela den gudstjänst de inbjuder till. Gudstjänsten får inte, skriver hon, ”större relevans än den har för församlingsbors och medarbetares egna liv”.²⁰⁹ Ett förhållningssätt ser utifrån studierna ut att vara trovärdighet, det vill säga att dela de berättelser och det liv man själv tror på.

En aspekt av betydelse för barnens positiva gudstjänstupplevelser kan utifrån Klintborgs studier sägas vara att lyfta fram barnens perspektiv framför barnperspektiv. Det senare ger enligt Klintborg exempel på kulturella föreställningar om det som är bäst för barnet och verksamhet utformas i det perspektivet för barn men inte tillsammans med barn.²¹⁰ Att i stället lyfta barnens perspektiv ger utrymme för barns egna berättelser om sina liv och upplevelser. För en inbjudan till gudstjänst behöver barnens egna tankar och frågor ges ett självklart utrymme menar Klintborg.

3.5 Jämförande material

I det följande presenteras texter i vilka två profilgudstjänster särskilt lyfts fram: Taizé-gudstjänsten samt Sinnesrogudstjänsten. Härfter presenteras exempel på vad som skulle kunna ses som exempel på ”salutogena” gudstjänstsatsningar men där den traditionella söndagsgudstjänsten inte stått i centrum.

3.5.1 Profilgudstjänster: Taizé-gudstjänster

Taizé-gudstjänster utgör exempel på vad som här benämns som exempel på profilgudstjänster. Religionspsykologen Jonas Eek har i den tidigare nämnda boken *Här en strand* särskilt tittat på denna gudstjänstform. Han lyfter fram fyra faktorer som kan sägas känneteckna denna liturgi: sång och tystnad, bön, individ och kollektiv samt kyrkorummet.²¹¹

Eek menar att ”[k]änslor av kommunikation, delaktighet och gemenskap underlättas när människor tillsammans är aktiva i ett visst beteende”.²¹² I Taizé-gudstjänsten utgör sång och tystnad det gemensamma navet. I Taizé-gudstjänsten kan i stort sett alla moment definieras som bön och bönen tar sig olika uttryck genom tystnad och sång såväl individuellt som gemensamt. Andra moment som predikan, undervisning och information, finner däremot få exempel i en Taizé-gudstjänst.²¹³ I en Taizé-gudstjänst utgörs ca 25–30 min av en gemensam kollektiv del vilken föregås och åtföljs av mer individuella moment.²¹⁴ När deltagarna anländer och lämnar gudstjänsten gör man det i sin egen takt men till ljudet av gemensam sång.

I Taizé har man möjlighet att anpassa kyrkorummet genom att använda flyttbara väggar. Eek menar att en fullsatt kyrka har visat sig ha en positiv inverkan på människors gudstjänstupplevelse. Genom att flytta väggarna i Taizé är kyrkan så att säga alltid fullsatt.²¹⁵ Eek menar därtill att kroppsställningen är av betydelse när

---

²⁰⁹ Klintborg 2021, s.153.

²¹⁰ Gustavsson 2018.

²¹¹ Eek 2013, s.64–66.

²¹² Eek 2013, s.64.

²¹³ Eek 2013, s.65.

²¹⁴ Eek 2013, s.65.

²¹⁵ Eek 2013, s.66.

människor deltar i religiösa riter. Att man i Taizé saknar kyrkbänkar och i stället sitter på golvet eller bönepallar skiljer sig i jämförelse med många andra gudstjänster. Kyrkorummet i Taizé stimulerar därtill flera sinnen genom tända ljus, rökelse, och en varm ljussättning. Eek menar att detta tillsammans påverkar deltagarnas uppmärksamhet och tolkning av verkligheten positivt.²¹⁶

3.5.2 Profilgudstjänster: Sinnesrogudstjänst

2013 skrev professor i kyrkovetenskap Ninna Edgardh artikeln *Gud, ge mig sinnesro. Om sinnesrogudstjänstens plats i Svenska kyrkans gudstjänstförnyelse*. Syftet med artikeln är att beskriva och teologiskt diskutera den rituella förändring som går att se under de sista decennierna av 1900-talet. Denna tid menar Edgardh präglas av ”en uppluckring av den rituella enhetlighet som länge präglat kyrkan” och har inneburit stora förändringar avseende hur kyrkans gudstjänst firas.²¹⁷ Edgardh väljer att särskilt fokusera Sinnesrogudstjänsten som en av de gudstjänstformer som vuxit fram under 1990-talet.

Sinnesrogudstjänster har beskrivits ha en mer öppen och välkomnande attityd i jämförelse med Svenska kyrkans ordinarie gudstjänstformer. Deltagarna har beskrivits uppleva ”en annan form av gemenskap, ärlighet och delaktighet” som kopplats till ”utelämnandet av teologiska utläggningar” till förmån för ”den personliga erfarenheten av en andlighet”.²¹⁸ Mot bakgrund av denna beskrivning framträder Svenska kyrkan som institution såväl stel som föråldrad och ge lite utrymme för existentiella frågor med förankring i människors vardagsliv.

Utifrån denna beskrivning ställer sig Edgardh ett antal frågor:

- ◆ Är – eller var – Svenska kyrkans traditionella gudstjänst stel och föråldrad?
- ◆ Vad är det som skapar upplevelsen av gemenskap och delaktighet i Sinnesrogudstjänsten?
- ◆ Hur bekräftas personliga andliga erfarenheter?
- ◆ På vilket sätt ges sökandet plats?
- ◆ Varför finns ordet ärlighet med i beskrivningen?
- ◆ Vad är det i Sinnesrogudstjänsten som passar de existentiella behoven hos ”dagens människor”?
- ◆ Finns i Sinnesrogudstjänsten ett ärende till Svenska kyrkans gudstjänstliv mer generellt?

I artikeln beskriver Edgardh den förändring som sedan 1960-talet inneburit att ett idag större antal olika slags gudstjänster kan firas. Edgardh beskriver hur Sinnesrogudstjänster ger exempel på en förskjutning ”från ord till olika kroppsliga uttryck” där ”moment av rörelse, skrivande av bönelappar, ljusständning och personlig förbön, ibland med smörjelse av olja” är exempel.²¹⁹

Förskjutningen mot andra kommunikationsformer än verbalt lyssnande ökar påtagligt individens utrymme för att lägga in egna behov och egna tolkningar i det som sker i gudstjänsten.²²⁰

Edgardh menar att marginal och centrum i kristen tro måste leva i samspel:

---

²¹⁶ Eek 2013, s.66.

²¹⁷ Edgardh 2013, s.54.

²¹⁸ Pousard 2003 I: Edgardh 2013, s.55.

²¹⁹ Edgardh 2013, s.57.

²²⁰ Edgardh 2013, s.57.

helt enkelt därför att centrum i kyrkan är Jesus Kristus, som själv rörde sig i sitt samhällets och sin religiösa traditions utkant, identifierade sig med samhällets minsta och lyfte fram deras perspektiv som normerande. Centrum i kristen tro finns i periferin.²²¹

Skulle periferin komma att utgöra ett alltför stabilt centrum så utmanas kyrkan att på nytt rikta blicken utanför centrum, menar hon.

Edgardh lyfter fram senare års diskussioner kring möjliga vägar framåt för Svenska kyrkan. Ska församlingarna tjäna de som tillhör kyrkan men inte aktivt tror eller ska de tjäna framför allt de människor som deltar i gudstjänstlivet? Edgardh konstaterar att två utmanande brännpunkter går att se i diskussioner om vad och för vem en gudstjänst förväntas vara, men också diskussioner om trosbekännelsen och delandet av mer personliga berättelser.

Trosbekännelsens ord är svårsmälta i en sekulariserad storstadsmiljö på 2000-talet, särskilt för den som från början har svårt att tro på sin rätt att höra till.²²²

Edgardh beskriver hur det i förslag till grundordning för mässa i Svenska kyrkan som gick på remiss i processen mot en ny kyrkohandbok 2010, fanns med ett förslag om utrymme för delande av berättelser. Förslaget avvisades genom argumentet att mötet med Gud är viktigare än mötet med enskilda församlingsmedlemmars personliga erfarenheter.²²³

3.5.3 Salutogena gudstjänstsatsningar

Under åren har det tagits fram också andra material som beskriver vad som skulle kunna anses vara exempel på positiva gudstjänstsatsningar. Texterna är dock inte baserade på forskningsstudier utan tar sin utgångspunkt i medarbetares- och församlingsbors egna erfarenheter. En analys av hur positiva de olika exemplen faktiskt varit, är med denna utgångspunkt svår att göra. Men de kan trots det tjäna som exempel i detta sammanhang.

Ett exempel är en bok som gavs ut 2014 inom ramen för satsningen ”Succé”. Satsningen var ett samarbete mellan Verbum och Kyrkans tidning i syfte att ”sprida positiva exempel, uppmärksamma lyckosamma projekt, lyfta fram energi och engagemang”.²²⁴ Boken har rubriken ”Kyrkan vänder trenden. 14 församlingar berättar” och i den finner vi exempel från Sveriges 13 stift samt en utlandsförsamling som visar former för att gestalta evangeliet i vår tid.

I boken ges exempel på hur man arbetar med dop, konfirmander, unga ledare och vigslar utanför kyrkans lokaler. I boken ställs den retoriska frågan: ”Om inte kyrkan själv talar om kyrkan – vem ska då göra det?” I mötet med unga människor understryker man betydelsen av att visa att kristna människor är ”normala”.

Vi har visat att du får vara fullt normal, ha vilka intressen som helst, gå vilken linje som helst på gymnasiet. Du kan engagera dig i kyrkan och fortfarande vara den du är.²²⁵

I boken framträder verksamheten i Svenska kyrkan som ”dörröppnare”, där pilgrimsvandringar och föreläsningar utgör ett exempel.

---

²²¹ Edgardh 2013, s.62.

²²² Edgardh 2013, s.63.

²²³ Edgardh 2013, s.63.

²²⁴ Eek 2014, s.7.

²²⁵ Larsson 2014, s.39.

Kyrkan har lyckats skapa en mötesplats och människor nappar. [...] Församlingen är också bra på att locka människor till sig med spännande föreläsningar som fungerar som dörröppnare.²²⁶

I boken berättar en då verksam kyrkoherde i Kinda pastorat om konceptet ”Växt-
huset”. Benämningen sammanfattar vuxenväxtarbetet och de mötesplatser som
erbjuds vuxna i pastoratet som till exempel föreläsningar, resor och
samtalsgrupper.²²⁷ I sin reflektion över verksamhetens relation till gudstjänstlivet
menar han att livaktiga gudstjänster inte skapas genom sänkta trösklar utan genom
relation och han menar också att trösklarna in till gudstjänsten ska vara höga.

Människor som kommer till kyrkan söker inte bara något, de förväntar
sig att finna det som de söker. Här finns en förväntan och då måste det ju
finnas något i gudstjänsten och i kyrkans liv att hitta, att ta del av och
upptäcka. Tröskeln ska vara hög, den avspeglar förväntningarna!²²⁸

I en församling i Umeå kommenterar en av de anställda den uttalade ambitionen att få
upp gudstjänststatistiken och menar att den ambitionen innebär en risk att man
reducerar människor till konsumenter. Det är menar hon ”först då människor upplever
att de fyller en plats och har en funktion som de känner delaktighet”.²²⁹

4 Sammanfattning

I det följande gör jag en sammanfattning av de här nämnda studiernas resultat utifrån
de frågeställningar som väglett arbetet: d.v.s. vilka faktorer som framträder vara
viktiga för människors positiva gudstjänstupplevelser samt vad som framträder vara
av betydelse för människors upplevda delaktighet.

Utifrån genomgången kan ett första konstaterande göras och det är att få studier
gjorts i Sverige, i vilka människors faktiska upplevelser av gudstjänst undersökts.
Genomgången visar att få studier överhuvudtaget går att finna som genomförts under
de senaste tio åren. Detta sagt med reservation för att andra sökord möjligen kunde
givit ett annat utfall.

De texter som är sökbara utifrån angivna sökord har inte heller en självklart
vetenskaplig ansats, d.v.s. materialet är inte tydligt avgränsat eller en metod för
analysen tydligt angiven. Det är inte heller helt enkelt att pröva de teoretiska utgångs-
punkter som tagits. I några fall är texterna personligt argumenterande och materialet
kan uppfattas understödja författarens egna åsikter mer än de presenterar olika
människors erfarenheter.

Fredrik Modéus bok från 2009 är en viktig text i sammanhanget men den utgör
inte ett strikt vetenskapligt arbete.²³⁰ I stället beskriver han boken som ”argumenter-
ande” med plats för hans egna åsikter och som ett ”personligt debattinlägg”.²³¹ Martin
Modéus bok från 2013 är inte heller den strikt vetenskaplig utan handlar ”om det där
som människor säger i förbigående om gudstjänsten” och bygger på Modéus
informella samtal med människor.²³² Eeks texter presenterar inte heller de ett tydligt
prövbart material utan utgör snarare en sammanställning av egna och andras tidigare

---

²²⁶ Sandberg 2014, s.44.

²²⁷ Wallin 2014, s.47.

²²⁸ Wallin 2014, s.48.

²²⁹ Magnusson 2014, s.105.

²³⁰ Modéus, F. 2009, s.21.

²³¹ Modéus, F. 2009, s.21.

²³² Modéus, M. 2013, s.18.

studier. Studierna i Eeks bok *Stanna i vattnet* från 2011 har olika karaktär och bygger i något fall på ett underlag av endast 8 konfirmander²³³ och i andra fall på de stora enkäter som Svenska kyrkan skickat ut²³⁴. De empiriska studier som efterfrågats av kyrkomötet är därmed få till antalet men Edgardh, Vikdahs och Klintborg ger exempel på det senare.

Genomgången försvåras också av att några av de studier som faktiskt genomförts saknas i en lista utifrån angivna söksträngar. Jag tänker då bland annat på den avhandlingsstudie som Andreas Holmberg försvarade 2019 men också på andra studier som genomförts i relation till projektet *Framtiden bor hos oss*.²³⁵ Det senare finner säkert en förklaring i att projekten inte endast fokuserat gudstjänsten men föranleder frågor kring hur vi som forskare själva definierar innehållet i våra studier, vilka nyckelord vi väljer och hur vi därmed gör våra studier sökbara för andra.

4.1 Gudstjänstens (icke) betydelse

De här presenterade studierna bekräftar den generellt negativa gudstjänsttrend som går att se avseende söndagens gudstjänst. De synliggör också en genomgående krismedvetenhet men inte därmed ett självklart gemensamt svar på hur denna kris ska bemötas. Per Pettersson ifrågasätter utifrån sitt material, varför kyrkan alls håller fast vid att kyrkans identitet knyts till söndagens huvudgudstjänst. I stället föreslår han utifrån sin studie ett förflyttat fokus från söndagens gudstjänst till livsriterna där dop och begravning skulle få en mer framskjutet plats. Han vill också låta kyrkobyggnaderna och kyrkans sociala verksamhet utgöra en tydligare del av kyrkans identitet.

I några av studierna synliggörs orsaker till gudstjänstens icke-betydelse för människor. Jonas Eek sammanfattar som ett exempel, konfirmandernas känsla av ”tristess” i en upplevelse av att gudstjänsten är trött, ointresserad, okunnig och långt från Gud. Han menar att upprepade undersökningar visar att ”unga människor ofta känner sig vilsna, exkluderade och uttråkade i den institutionaliserade kyrkans gudstjänster”.²³⁶ För Eek är svaret inte, vilket Pettersson föreslår, att lämna fokus på gudstjänsten utan i stället att understryka betydelsen av att unga människor socialiseras in i densamma. Eek menar att gudstjänsten för att den ska få en betydelse för unga människor måste uppfattas ge exempel på trygghet, delaktighet, säkerhet och närvaro.

Caroline Klintborg pekar utifrån sina studier bland annat på betydelsen av en inbjudan till ett delat ”intressefokus”, d.v.s. betydelsen av att deltagarna i en gudstjänst vet kring vad man samlas. Hon talar vidare om betydelsen av trovärdighet, d.v.s. om betydelsen av att medarbetarna själva tror på den gudstjänst de inbjuder till.

Fredrik Modéus och Martin Modéus ger båda uttryck för gudstjänstens centrala plats och betydelse och har lyft fram faktorer som de menar vara av betydelse för att bygga en gudstjänstgemenskap. Fredrik Modéus talar om ”relationell ecklesiologi” och menar att vägen till ett levande gudstjänstliv börjar med att människor finner varandra och inbjuds till delaktighet.²³⁷ Martin Modéus beskriver på ett liknande sätt

---

²³³ Se t.ex. Eek 2011, s.126.

²³⁴ Se t.ex. Eek 2011, s.129.

²³⁵ Holmberg 2019; Helgesson Kjellin 2016.

²³⁶ Eek 2011, s.123, 124.

²³⁷ Modéus, F. 2009, s.99ff., 118ff.

hur tio värdeord återkommer i människors beskrivningar av ”goda gudstjänst-upplevelser”: gemenskap, delaktighet, glädje, beröring, helighet, igenkännande, öppenhet, trygghet, äkthet och närvaro.²³⁸

De två exempel på profilgudstjänster som lyfts fram i texter av Eek och Edgardh är Taize- och Sinnesrogudstjänsten. Edgardh beskriver en av framgångsfaktorerna för den sistnämnda vara ”utelämnandet av teologiska utläggningar” till förmån för ”den personliga erfarenheten av en andlighet”.²³⁹ Faktorer som Eek i sin tur menar kännetecknar Taize-gudstjänster är sång och tystnad, bön som tar sig olika uttryck genom tystnad och sång såväl individuellt som gemensamt, utrymmet för såväl individ som kollektiv samt det anpassningsbara kyrkorummet. Bland de konfirmander som värderat olika liturgiska moment visar Eek att de moment som värderas högst alla är exempel på ”öppna liturgiska moment”: musik, tid för tystnad, att få tända ljus, att fira nattvard, att gudstjänsten är kort och att få vara i kyrkans rum.²⁴⁰ De olika aspekter som lyfts fram i profilgudstjänsterna är med andra ord också de som människor i de här presenterade texterna uttrycker sig sakna i söndagens gudstjänst.

4.2 En upplevelse av delaktighet

Delaktighet är ett återkommande begrepp och studierna ger exempel på något olika innebörd av detsamma. Fredrik Modéus talar som ett exempel om ”praktisk delaktighet” och har ett relationellt fokus. Eek visar i sin text tvärtom hur unga människor kan uppskatta möjligheten att inte behöva göra något och menar att resultat av tidigare studier visar ”en kritisk utmaning till en förenklad syn på delaktighet i gudstjänsten”. Han menar att många människor, inte bara unga, verkar tilltalas av gudstjänsten som ett kravlöst rum. Innebörden av begreppet delaktighet har Klintborg undersökt närmare och hon menar utifrån sina studier att relationer inte är en förutsättning för, utan i stället en följd av en upplevd delaktighet. I likhet med Eek utmanar också hon föreställningen att delaktighet självklart innebär ett görande. Aspekter av större betydelse är, menar hon, att man känner sig trygg, att man känner sig sedd och att man inbjuds till ett engagemang som man kan besvara eller välja att tacka nej till.

Flera av författarna talar om betydelse av att socialiseras in i gudstjänsten redan som barn. Eek talar som exempel om betydelsen av ”liturgisk träning”. Patrik Hagman menar att den relation ungdomar får till den gemensamma gudstjänsten är en nyckelfråga i en samtidig önskan om deras fortsatta engagemang i församlingen. I det sammanhanget talar Hagman om betydelsen av att välkomna ungdomarna och ge dem fler ”tolkningsnycklar till liturgin och gudstjänsten”.²⁴¹ Han argumenterar också för verksamhet som inte indelas utifrån givna åldersgrupper. De resultat som Eek lyfter fram och som pekar på ett positivt samband mellan ungdomars upplevelse av gudstjänst under konfirmandtiden och deras tidigare erfarenheter av kyrkans verksamhet samt föräldrarnas antal gudstjänstbesök, kan tolkas som ytterligare ett stöd för att verksamhet i kyrkan måste hållas samman. Man vinner inte ungdomarna genom ett ensidigt ungdomsarbete utan det krävs en helhetssyn på kyrkans verksamhet från vaggan till graven och en verksamhet där gudstjänsten får utgöra en självklar del i en samtidig ambition att socialisera in människor i densamma. Betydelsen av att se barnens perspektiv lyfter såväl Örebro rapporten som Karin Rubensson och Caroline Klintborg fram. Det innebär att se barnen, att räkna med dem och ge dem utrymme till självbestämmande och engagemang utifrån sina förutsättningar.

²³⁸ Modéus, M. 2013, s.20.

²³⁹ Pousard 2003 I: Edgardh 2013, s.55.

²⁴⁰ Eek 2011, s124f.

²⁴¹ Hagman 2019, s.128.

4.3 Kunskap, trovärdighet och språk

Frågan om socialisation rör vid frågor om också kunskapens betydelse för en fortsatt vilja att delta i gudstjänst. Klintborg visar i sin studie av körsångare, att en bristande känsla av delaktighet i söndagens gudstjänst inte behöver handla om bristande kunskap. Körsångarna ger i hennes studie, exempel på en grupp som är väl förtrogna med gudstjänstens liturgi och söndagens texter. I stället tycks utmaningen för kyrkan i det fallet vara att förändra en redan delad förståelse för och kunskap om såväl gudstjänstens liturgi som dess artefakter, en förståelse och kunskap som kyrkan kanske inte själv önskar kommunicera.

Klintborgs studie visar också betydelsen av att lära känna människor, att som medverkande i gudstjänsten våga träda fram som vittnen, statuera exempel och visa den betydelse gudstjänsten har för en själv och det egna livet. Det handlar om trovärdighet. I en reflektion kring gudstjänst och förkunskapskrav måste människor, menar Klintborg, inbjudas till en relation mellan jämlikar och en samreflektion kring aktiviteten utifrån deltagarnas olika erfarenheter och språkförståelse.

En analys av vår tids religiösa språklöshet går också att se i de texter som presenterats. Eek talar som exempel om en ”kristen språklöshet gränsande till analfabetism”.²⁴² Klintborgs körstudie ger exempel på hur språket i gudstjänsten kan upplevas högtravande och i Örebro rapporten frågar de intervjuade barnen efter musik och ett också talat språk som de kan relatera till. Texterna synliggör med andra ord att såväl det språk som kyrkans representanter talar som det språk som människor idag delar kring tro och religion, behöver utvecklas. Symbolernas och materialitetens betydelse för att konkretisera tro genom tillexempel ljusständning är exempel på ett slags språk och går också att se i bland annat Rubensons studie. Klintborgs studie av körsångarna visar att exempelvis nattvarden kan upplevas vara ett (alltför) tydligt, om än ordlöst, uttryck för tro.

5 Avslutande reflektion

Syftet med föreliggande forskningsöversikt har varit att sammanställa forskning som kan bidra till en ökad förståelse och kunskap om vilka faktorer som är viktiga för människors positiva gudstjänstupplevelser. Jag ska i detta avslutande kapitel sammanfatta några faktorer som framträder i materialet samt vilka implikationer jag bedömer att resultatet får för fortsatt forskning.

5.1 Faktorer av betydelse

Studierna som redovisas i denna översikt visar betydelsen av att vara i dialog med de människor man som kyrka vill välkomna till gudstjänst – med barnen, konfirmanderna, med körsångarna. Kyrkans representanter måste fortsatt tala *med* och inte *om* människor. Studierna visar också betydelsen av att se individen i den samtidigt kollektiva gemenskapen. Studierna visar människors önskan om plats för såväl individuell som kollektiv bön och plats för såväl tro som tvivel.

Innebörden av den delaktighet som människor i kyrkan förväntas uppleva, är utifrån materialet svår att sammanfatta. I några texter framträder ”görandet” vara centralt för en upplevd delaktighet medan betydelsen av kravlöshet framträder som helt avgörande i andra. I några texter förväntas relationer stå i centrum för en upplevd delaktighet medan det gemensamma intressefokuset förväntas stå i centrum för en upplevd delaktighet i andra. I någon studie talas om betydelsen av ökad kunskap för

---

²⁴² Eek 2013, s.55.

en möjlig delaktighet medan andra texter visar att människor har kunskap men att de inte kan identifiera sig med den kyrka de möter. Studierna visar därför att det inte finns *ett* svar på hur man inbjuder till delaktighet eller vad begreppet i sig rymmer. Men studierna betonar betydelsen av en inbjudan till delaktighet vilket implicerar för enskilda församlingar att fundera över vad det får betyda i den kontext där man är satt att verka.

Ett resultat av betydelse för framtida samtal är, att de olika aspekter som människor lyfter fram som av betydelse i de så kallade profulgudstjänsterna, också är de aspekter som människor uttrycker sig sakna i söndagens gudstjänst. Edgardhs studie av Sinnesrogudstjänsten synliggör också betydelsen av att fundera över vilket utrymme man ger olika slags berättelser – de personliga, de bibliska, de historiskt traderade.

Sammanfattningsvis menar jag att några faktorer framträder vara av särskild betydelse för en positiv gudstjänstupplevelse:

1. Att deltagarna känner sig trygga och sedda
2. Att det ges plats för öppna liturgiska moment i gudstjänsten
3. Att deltagarna får plats som individer i en samtidigt kollektiv gemenskap

För att möjliggöra en positiv gudstjänstupplevelse för människor visar materialet också betydelsen av följande:

4. Att kyrkans representanter själva vill delta i den gudstjänst som kyrkan inbjuder till
5. Att människor får vara delaktiga
6. Att kyrkan har ett generationsöverskridande tilltal

Den fjärde punkten ovan pekar på betydelsen av trovärdighet vilket är ett tema som såväl Klintborg som Martin Modéus tar upp. Modéus hänvisar till Mahatma Gandhi som säger att man ska vara den förändring man själv önskar se i världen.²⁴³ Det handlar med andra ord om att själv bära och tro på den gudstjänst man vill vara med att gestalta.

Fler av de här nämnda texterna pekar på betydelsen av en medveten reflektion. Rosenius talar om betydelsen av att reflektera såväl teologiskt som pedagogiskt över församlingens delaktighetsstrategier. Klintborg talar om betydelsen av en fortsatt såväl teologisk som religionspedagogiskt medveten reflektion avseende gudstjänstens plats och betydelse i vår tid. Hur kan man som kyrka få människor att känna sig trygga och sedda och hur kan man ge plats för individen i en samtidigt kollektiv gemenskap? Hur ser den gudstjänst ut som man vill gestalta, hur inbjuder man till delaktighet och hur finner man det språk och de berättelser som möjliggör ett generationsöverskridande tilltal? Det är några av de frågor som materialet ger Svenska kyrkans medlemmar skäl att ställa sig.

5.2 Implikationer för fortsatt forskning

Exemplen visar att forskningsläget inte självklart bjuder det underlag som behövs för att helt kunna besvara kyrkomötets uppdrag. Jonas Eek konstaterade redan 2013 att endast ”begränsad empirisk forskning finns tillgänglig om människors gudstjänstupplevelse”.²⁴⁴ En kunskapslucka som Owe Wikström uppmärksammade redan under 1990-talet.²⁴⁵ Eek förklarade bristen på forskning bland annat med att ritualstudier är en relativt ny akademisk disciplin. Han menade också att det kan vara ett uttryck för

---

²⁴³ Modéus, M. 2013, s.194.

²⁴⁴ Eek 2013, s.25.

²⁴⁵ Eek 2013, s.25; Se Wikström 1994.

kyrkans ointresse för den enskilda människans upplevelse och reception av gudstjänsten. Liknande uttryck för vad han benämner ”kyrkans självcentrering” finner han exempel på hos Gustaf Wingren som kallade denna kyrkliga tendens en ”pesthärd av egocentricitet”. Owe Wikström ska ha hävdade att den självupptagenhet som kyrkan ger exempel på hindrar människors möte med heligheten.²⁴⁶

Eeks reflektioner pekar mot att det är kyrkans eget ointresse för frågan som måste betraktas vara orsak till den brist som går att se i forskningsfältet. Samtidigt kan motionen och kyrkomötesuppdraget som låg till grund för denna forskningsöversikt i sig uppfattas ge exempel på ett, från kyrkans sida, allt större intresse för enskilda människors gudstjänsterfarenheter. Det kan också konstateras att finansiering av forskningsprojekt med gudstjänsten i centrum idag finner sina exempel vid Svenska kyrkans enhet för forskning och analys. Huruvida de studier som nu genomförs kommer kunna ge exempel på ”människors positiva gudstjänstupplevelser” återstår att se. Konstateras kan dock att fler empiriska studier behövs. För en fördjupad förståelse av hur människor idag upplever gudstjänsten behöver vi som forskare tala *med* människor. Det behövs en fördjupad förståelse för hur individen kan få plats i det samtidig unisona och vilken betydelse kyrkorummet och fysiska kroppars närhet har, i en tid när möten mellan människor allt oftare sker digitalt. Det behövs en fördjupad förståelse för hur människor idag talar tro och vilket språk som kan användas för att dela evangeliets budskap i vår tid.

Att några av de studier som faktiskt genomförts inte går att finna genom de söksträngar jag angivit är i sig intressant. Ett skäl är självklart att de sökord jag angav kunde varit andra men ett annat skäl är också enligt min bedömning, att vi som forskare inte tycks ha ett enhetligt system för hur vi använder nyckelord. Studier i vilka en analys av gudstjänst faktiskt genomförts framträder därför inte självklart vid en genomgång.

Sammanfattningsvis kan sägas att vi ser ett fortsatt behov av empiriska studier som synliggör människors erfarenheter av gudstjänst och av ritens plats och betydelse i en tid av religiös förändring.

---

²⁴⁶ Eek 2013, s.25f.

Referenser

- Aurelius, Carl Axel, 1997. *Under ett enda valv. Folkkyrkan i den moderna staden*. Uppsala: Svenska kyrkans församlingsnämnd.
- Blükert, Kjell, 2000. *The Church as Nation. A Study in Ecclesiology and nationhood*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Brodd, Sven-Erik, 1989. *Pastoralteologisk praxis: om kyrkligt liv och arbete i en urbaniserad miljö*. Stockholm: Stockholms församlingsdelegerade.
- Brunne, Eva. et al. (red.), 1997. *Församlingsutveckling – en handbok*. Kristianstad: Origo.
- Bryman, Alan, 2002. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Byström, Jan & Norrgård, Leif, 1996. *Mer än ord. Liturgisk teologi och praxis*. Stockholm: Verbum.
- Eek, Jonas, 2011. *Stanna i vattnet. Kateketikens syfte och sammanhang*. Stockholm: Verbum.
- Eek, Jonas, 2013. *Här en strand. Människan i liturgin*. Stockholm: Verbum.
- Eek, Jonas, 2014. Förord I: *Kyrkan vänder trenden. 14 församlingar berättar*. Stockholm: Verbum.
- Edgardh, Ninna, 2001. *Feminism och liturgi – en ecklesiologisk studie*. Stockholm: Verbum.
- Edgardh, Ninna, 2010. *Gudstjänst i tiden: gudstjänstliv i Svenska kyrkan 1968–2008*. Lund: Arcus.
- Edgardh, Ninna, 2013. Gud, ge mig sinnesro. Om sinnesrogudstjänstens plats i Svenska kyrkans gudstjänstförnyelse. *Svensk teologisk kvartalsskrift*. 0039–6761.; 89:2, 54–64.
- Ekman, Peter, Falk, Anne & Karlsson Kempfi, Eva-Mari, 2017. *Barnets röst om gudstjänst och delaktighet. Örebroporten*. Strängnäs: Strängnäs stift.
- Ekstrand, Thomas, 2002. *Folkkyrkans gränser. En teologisk analys av övergången från statskyrka till fri folkkyrka*. Stockholm: Verbum.
- Eriksson, Klas & Nygren, Cathrine, 2008. *Växande församlingar i Sverige*. Nyköping: Svenska Baptistsamfundet/NFU.
- Fahlgren, Sune, Lockneus, Elin & Strömmer, Daniel (red.) 2021. *Corona och kyrkorna. Lärdomar, digitala möten och beredskap för nästa kris*. Stockholm: Libris, Tro& Liv Skriftserie.
- Forsling, Josef, Gustavsson, Caroline & Winell Fredrik, 2019. *”Man ska vara sig själv”: En bok om ungdomar, tro och delaktighet*. Örebro: Marcus förlag.
- Fransson, Sara, Gelfgren, Stefan & Jonsson, Pernilla, 2021. Att vara eller inte vara kyrka online. Utmaningar och möjligheter i Svenska kyrkans digitala arbete under coronapandemin I: Fahlgren, S. Lockneus, E. & Strömner, D. *Corona och kyrkorna. Lärdomar, digitala möten och beredskap för nästa kris*. Stockholm: Libris, Tro& Liv Skriftserie, 133–151.
- Församlingsinstruktionen* 2014, Asarums pastorat, Lunds stift.
- Graff-Kallevåg, Kristin & Stangeland Kaufman, Tone, 2019. Bricolage och byggklossar. Kyrkans tradition i händerna på barn och unga. I: Forsling, Gustavsson & Winell (red.) 2019. *”Man ska vara sig själv”: En bok om ungdomar, tro och delaktighet*. Örebro: Marcus förlag, 73–94.
- Gudstjänstutskottets betänkande* 2019:1. Uppsala: Svenska kyrkan.
- Gullbrandzén, Tony & Lundberg, Lars-Åke, 1991. *Handbok i församlingsstrategi*. Finland: Origo.
- Gustavsson, Caroline, 2016. *Delaktighetens kris. Gudstjänstens pedagogiska utmaning*. Skellefteå: Artos.

- Gustavsson, Caroline, 2018. Ska barnets plats vara i centrum av Svenska kyrkans gudstjänst? *Svensk kyrkotidning* nr 6, 2018, 172-175.
- Gustavsson, Caroline, 2019. Gudstjänst, intressefokus och längtan i en aktivitetsmättad tid. Fallstudium av gudstjänstarbete i Asarums pastorat. I: Forsling, Gustavsson, Winell (red.) 2019. "Man ska vara sig själv": *En bok om ungdomar, tro och delaktighet*. Örebro: Marcus förlag, 157–176.
- Gustavsson, Caroline 2020. Delaktighet i praktiken. Söndagens huvudgudstjänst som utmaning och möjlighet. I: *Nordic Journal of Practical Theology*. - 1893-4773; 37:2, 39–57.
- Hagman, Patrik, 2019. Världens bästa ungdomsarbete och världens sämsta gudstjänster. Finlands Evangelisk-lutherska kyrkas konfirmandarbete om "Den perfekta ön". I: Forsling, Gustavsson & Winell (red.) 2019. "Man ska vara sig själv": *En bok om ungdomar, tro och delaktighet*. Örebro: Marcus förlag, 115–132.
- Harling, Per, 1994. Gudstjänst och delaktighet. I. Göranson (red.) *Omvänd till verklighet. Gudstjänst för 2000-talet*. Stockholm: Origo, s. 11–32.
- Helgesson Kjellin, Kristina, 2016. *En bra plats att vara på. En antropologisk studie av mångfaldsarbete och identitetsskapande inom Svenska kyrkan*. Skellefteå: Artos.
- Holmberg, Andreas, 2019. *Kyrka i nytt landskap: en studie av levd ecklesiologi i Svenska kyrkan*. Skellefteå: Artos.
- Håkansson, Bo, 2001. *Vardagens kyrka. Gustaf Wingrens kyrkosyn och folkkyrkans framtid*. Lund: Arcus.
- Klintborg, Caroline, 2021. *Avstånd, delaktighet, längtan. Gudstjänst i en tid av religiös förändring*. Skellefteå: Artos.
- Krook, Caroline, 1987. *Gudstjänst och gudstro*. Stockholm: Verbum.
- Kyrkohandbok för Svenska kyrkan*, 2017. Stockholm: Verbum.
- Kyrkomötets beslut (KmSkr) 2019:12 *Gudstjänstupplevelser*. Uppsala: Svenska kyrkan.
- Kyrkoordningen* 2021. Stockholm: Verbum.
- Kyrkostyrelsens skrivelse (KsSkr) 2021:3 *Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden*. Uppsala: Svenska kyrkan, 9.
<https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=2238259&ptid=4326&infoscreen=true>
- Lans J.M. van der & Geerts, H. 1990. The impact of the liturgical setting. An empirical study from the perspective of environmental psychology I: Heimbrock & Boudewijnse (red.) *Current Studies on Rituals – Perspectives for the Psychology of Religion*. Amsterdam: Rodopi.
- Larsson, Martin, 2014. Unga får unga att komma till kyrkan. I: *Kyrkan vänder trenden. 14 församlingar berättar*. Stockholm: Verbum, 35–41.
- Larsson, Rune, 2000. Gudstjänsten som pedagogisk process. I. *Forskning om gudstjänst*. Tro&Tanke. Svenska kyrkans forskningsråd 2000:2, 40–53.
- Lockneus, Elin, 2021. Med skärmen som kyrkfönster. Digitala migrerande liturgiska praktiker. I: Fahlgren, Lockneus, & Strömner (red.) *Corona och kyrkorna. Lärdomar, digitala möten och beredskap för nästa kris*. Stockholm: Libris, Tro& Liv Skriftserie, 183–204.
- Magnusson, Erika, 2014. Umeåbor möts kring matbordet. I: *Kyrkan vänder trenden. 14 församlingar berättar*. Stockholm: Verbum, 99–106.
- Modéus, Fredrik, 2005. *Mod att vara kyrka*. Stockholm. Verbum.
- Modéus, Fredrik, 2009. *Längta efter liv: församlingstillväxt i Svenska kyrkan*. Stockholm: Verbum.

- Modéus, Fredrik, 2015. *Gudstjänstgemenskap i folkkyrkan. Ett studium av gudstjänstgemenskapens identitet och ställning i Svenska kyrkan*. Stockholm: Verbum.
- Modéus, Martin, 2005. *Mänsklig gudstjänst. Om gudstjänstens som relation och rit*. Stockholm: Verbum.
- Modéus, Martin, 2013. *Gudstjänstens kärnvärden. Om relationer, värden och form i gudstjänsten*. Stockholm: Verbum.
- Norrgård, Leif, 1999. Församling eller åhörare? Vad händer med gudstjänsten i Svenska kyrkan? I: Alwall (red.) *Kyrkan räknas. Perspektiv på Svenska kyrkans statistik 1998*. Tro&Tanke: Svenska kyrkans forskningsråd 1999:5, 58–65.
- Persenius, Ragnar, 2000. *Nådens budbärare- om den sakramentala folkkyrkan*. Stockholm: Verbum.
- Pettersson, Per, 2013. *Utmaningar för Svenska kyrkans identitet. När behovet av kyrkan ökar men söndagsgudstjänsterna minskar*. Karlstad: Karlstad stift.
- Pousard, Petra, 2003. "Gud, ge mig sinnesro" *En fenomenografisk undersökning av upplevelser i och kring sinnesrogudstjänsten*. D-uppsats, 10 poäng, Gävle: Gävle Högskola, Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap.
- Rosenius, Marie, 2017. Predikan och gudstjänst i den nutida folkkyrkan. Kristus mun eller emotionell performance? I: *Svensk Teologisk Kvartalskrift*, 93(1–2), 81–93.
- Rosenius, Marie, 2021. *Delaktig i vilken mening? En teologisk analys av delaktighetsstrategier i svenskkyrkligt gudstjänstliv*. Skellefteå: Artos förlag.
- Rubenson, Karin, 2021. *Karnevalesk gudstjänst. Barns plats i kyrkans liturgi*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Sahlberg, Carl-Erik, 1988. *Budskapets väg*. Värnamo: Verbum.
- Sandberg, Elisabet, 2014. Vuxnas tro växer i Kisa. I: *Kyrkan vänder trenden. 14 församlingar berättar*. Stockholm: Verbum, 43–46.
- Sandahl, Dag, 1973. *Vida hon famlar. Till kritiken av folkkyrkan*. Uppsala: Pro Veritate.
- Sandahl, Dag, 1974. *I himlen på jorden. Utkast till en pastoral teologi*. Uppsala: Pro Veritate.
- Sandahl, Dag, 1976. *Två systrars exempel*. Stockholm: Verbum/Studiebokförlaget.
- Sjöborg, Anders, 1998. Vad vill tonåringar med konfirmationen? I: Straarup & Winqvist Hollman (red.) *Med livet som läsebok. Konfirmandarbete i Svenska kyrkan*. Stockholm: Svenska kyrkans forskningsråd, Tro & Tanke 1998:3, 68–84.
- Sjödin, Anders-Petter, 1996. *Sök Guds ansikte*. Finland: Cordia/Trots allt.
- Skolforskningsinstitutet 2018. Bilaga 1: Sökstrategi. I: Skolforskningsinstitutet 2018. *Feedback i skrivundervisningen*. Systematisk översikt 2018:01. Solna: Skolforskningsinstitutet.
- Svenska kyrkan 2008. *Riktlinjer för konfirmandarbete*. Uppsala: Svenska kyrkan.
- Svenska kyrkan 2021. *Svenska kyrkan i siffror*. <https://www.svenskakyrkan.se/statistik>
- Wallin, Ing-Marie, 2014. "Utan engagerade församlingsbor är kyrkan död". I: *Kyrkan vänder trenden. 14 församlingar berättar*. Stockholm: Verbum, 47–50.
- Vikdahl, Linda, 2014. *Jag vill också vara en ängel: om upplevelser av delaktighet i Svenska kyrkan hos personer med utvecklingsstörning*. Skellefteå: Artos.
- Vikström, Björn, 2015. Recension av Fredrik Modéus, *Gudstjänstgemenskap i folkkyrkan. Ett studium av gudstjänstgemenskapens identitet och ställning i Svenska kyrkan*. Stockholm: Verbum, 2015. 550 sid. I: *Svensk Teologisk Kvartalskrift* Vol 91 Nr 3.
- Wikström, Owe, 1994. "Gudstjänstens psykologi och samhällliga kontext – en teoretisk diskussion" I: Gustafsson, Dahlgren, Pettersson, Geyer & Wikström. *Konsten att gå i kyrkan. Fyra rapporter från ett religionssociologiskt projekt i Göteborg*. Klippan: Svenska kyrkans forskningsråd, Tro&Tanke. 1994:4, 213–214.

I det följande listas de söksvar jag fått utifrån de i rubrikerna angivna söksträngarna. Sökningen genomfördes i mitten av oktober 2021. De svenska databaser jag använt presenteras kort. Antalet poster redovisas därefter under varje söksträng samt det urval som undertecknad bedömer faller inom ramen för forskningsöversiktens intresse, dvs studier som förväntas kunna bidra till en ökad förståelse och kunskap om vilka faktorer som är viktiga för människors gudstjänstupplevelse. I det fall poster dyker upp som svar på mer än en söksträng har jag, med några undantag, endast redovisat desamma när de nämns första gången. Undantag har gjorts när endast en post funnits.

I genomgången har historiska översikter samt texter som inte fokuserar på Svenska kyrkan valts bort. Jag har till exempel valt bort texter av typen ”De första kristnas riter” samt ”Pastorns gudstjänstansvar”.

Texterna redovisas i alfabetisk ordning och genomgången har fokus på de studier som genomförts de senaste 10 åren, dvs efter 2010. I några fall redovisas också så kallat icke-akademisk litteratur då den ger exempel på röster från församlingsbor.

LIBRIS

<https://libris.kb.se/>

LIBRIS är en nationell söktjänst med information om titlar på svenska bibliotek. Kungl. biblioteket ansvarar för drift och utveckling av tjänsten.

Söksträng: delaktighet AND gudstjänst

7 poster, 6 av 7 poster redovisas. [ej Nattvardspastoral som talbok]

Ekman, Peter; Falk, Anne & Karlsson Kempfi, Eva-Mari (red) 2017. *Barnets röst: om gudstjänst och delaktighet: Örebro rapporten*. Örebro: Örebro pastorat.

Eriksson, Robert & Halldorf, Joel & Molin, Åsa, 2018. *Söndag: gudstjänst i en ny tid*. Örebro: Libris förlag.

Gustavsson, Caroline 2018. Ska barnets plats vara i centrum av Svenska kyrkans gudstjänst? I: *Svensk kyrkotidning*. - 0346-2153; 6, 172–175.

Gustavsson, Caroline 2020. Delaktighet i praktiken [Elektronisk resurs] söndagens huvudgudstjänst som utmaning och möjlighet. I: *Nordic Journal of Practical Theology*. - 1893-4773; 37:2, 39–57.

Klintborg, Caroline 2021. *Avstånd. Delaktighet. Längtan. Gudstjänst i en tid av religiös förändring*. Skellefteå: Artos.

Rosenius, Marie 2021. *Delaktig i vilken mening? En teologisk analys av delaktighetsstrategier i svenskkyrkligt gudstjänstliv*. Skellefteå: Artos förlag.

Söksträng: delaktighet AND gudstjänst AND deltagande

1 post.

Gustavsson, Caroline 2020. Delaktighet i praktiken [Elektronisk resurs] söndagens huvudgudstjänst som utmaning och möjlighet. I: *Nordic Journal of Practical Theology*. - 1893-4773; 37:2, 39–57.

Söksträng: gudstjänst

4180 poster varav ”artikel/kapitel” uppgår till 259. Flera poster som här valts bort utgörs av TV-gudstjänster, historiska beskrivningar av ett förändrat gudstjänstliv samt texter som berör religiösa ritualer i andra traditioner än den kristna. Utöver de redan tidigare nämnda texterna noteras följande:

- Bexell, Olof 2013. Kyrka och gudstjänst. I: *Signums svenska kulturhistoria*. Karl Johantiden. - 2008. - 9789187896873 (inb.); s. 131-[167].
- Edgardh, Ninna 2013. Gud, ge mig sinnesro. Om sinnesrogudstjänstens plats i Svenska kyrkans gudstjänstförnyelse. *Svensk teologisk kvartalskrift*. - 0039-6761; 89:2, 54-64.
- Edgardh, Ninna 2010. *Gudstjänst i tiden: gudstjänstliv i Svenska kyrkan 1968-2008*. Lund: Arcus.
- Gunner, Ulla Marie, 2011. *Gudstjänst som berör*. Stockholm: Verbum.
- Gustavsson, Caroline 2016. *Delaktighetens kris. Gudstjänstens pedagogiska utmaning*. Skellefteå: Artos.
- Gustavsson, Caroline 2016. Ett pedagogiskt perspektiv på Svenska kyrkans gudstjänst. *Svensk kyrkotidning*. - 0346-2153; 2, 47-50.
- Hössjer Sundman, Boel 2017. *Ett öppet och tillåtande rum - byggt för gudstjänst. Mellan himmel och jord: Svenska kyrkans kulturarv inför framtiden*. - 9789152636664; s. 31-41.
- Jonsson, Åke; Camnerin, Sofia; Fahlgren Sune (red) 2015. *Motstånd och förvandling: gudstjänst på självförverkligandets marknad*. Örebro: Marcus.
- Modéus, Fredrik 2009. *Längta efter liv: församlingstillväxt i Svenska kyrkan*. Stockholm: Verbum.
- Modéus, Martin 1998. *Barnet i gudstjänsten: föredrag vid kursdagar om barn och gudstjänst i Linköping 6 och 26 september 1997*. Linköpings stiftsbok. Linköping: Linköpings stift, 1959-. - ISSN 0282-3373; 1997/98 (92), s. 14-31: ill.
- Modéus, Martin. 2013. *Gudstjänstens kärnvärden. Om relationer, värden och form i gudstjänsten*. Stockholm: Verbum.
- Weman, Gunnar; Nordenstorm, Leif & Tiit Pädam (red). *Och hela folket sade Amen: perspektiv på gudstjänst och kyrka: festskrift till ärkebiskop emeritus Gunnar Weman*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Rosenius, Marie 2017. Predikan och gudstjänst i den nutida folkkyrkan [Elektronisk resurs] Kristus mun eller emotionell performance? I: *Svensk teologisk kvartalskrift*. - 0039-6761; 93:1-2, 81-93.
- Rubenson, K. 2021. *Karnevalsk gudstjänst: barns plats i kyrkans liturgi*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Skoting, Lena 1998. *Barn och gudstjänst*. Karlstads stiftsbok. - Karlstad: Stiftskansliet, 1969-. - ISSN 0280-0705; 1999 (87), s. 69-71: ill.
- Sporre, Karin 2000. Genus, gudstjänst och ett nytt millennium: frågor om helhet och förnyelse. *Tro & tanke*. - 1101-7937; 75(2000):2, s. 27-39.
- Steinmetz, Uwe 2021. *Jazz i gudstjänsten och gudstjänst i jazz: Den liturgiska, sakrala och andliga jazzens språk i en postsekulär tidsålder [Elektronisk resurs]* Göteborg: Göteborgs universitet, Doktorsavhandling.
- Sundmark, Stina Fallberg (red) 2018. *Kristen gudstjänst: en introduktion*. Skellefteå: Artos.
- Åberg, Göran 2001. Det religiösa Jönköping 1991-2000: gudstjänst- och andaktsliv i ett tioårsperspektiv. I: *Då, nu och sedan: perspektiv på Svenska kyrkans statistik 2000*. - Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd, 2001. - (Tro & tanke, ISSN 1101-7937; 2001:4); S. 46-71.

Söksträng: gudstjänst AND erfarenhet

2 poster varav endast en relevant och redan tidigare nämnd ljudupptagning av Fredrik Modéus ”Längtan efter liv”.

Söksträng: gudstjänst AND erfarenhet AND delaktighet

Gav inga sökträffar alls.

KsSkr 2022:3
Bilaga 1

Söksträng: gudstjänst AND upplevelse

Sökningen gav noll träffar.

Söksträng: liturgi

337 poster innefattande liturgi i flera olika traditioner. Studier av särskilt intresse för denna genomgång och vilka inte nämnts tidigare bedöms vara följande:

Eek, Jonas 2013. *Här en strand människan i liturgen*. Stockholm: Verbum.

Groome, Thomas 2015. *Kommer det att finnas tro?: En ny vision för undervisning och växande tro*. Books on Demand.

Johnsen, Elisabeth Tveito. 2007. *Barneteologi og kirkens ritualer: perspektiver på trosopplæring, barn og konfirmanter*. Oslo: Det praktisk-teologiske seminar.

Rosenius, Marie 2019. *Spänning och samspel: en orientering i ekklesiologi och liturgi*. Skellefteå: Artos.

Stordal, Hans Ivar & Balsnes, Anne Haugland 2015. *Gudstjeneste à la carte: liturgireformen i Den norske kirke / Anne Haugland Balsnes ... [et al.] (red.)*. Oslo: Verbum akademisk.

Tobin, Henrik 2015. *Ett gemensamt kosmos: perspektiv på musik, liturgi och teologi*. Skellefteå: Artos.

Söksträng: liturgi AND gudstjänst

36 poster och inget nytt av intresse för översiktens fokus jämfört med sökningen på enbart ”liturgi”.

Söksträng: gudstjänst AND barn OR unga

Sökningen gav 41 620 nedslag men med ett mycket spretigt resultat. Det är fokus på barn och ungdomslitteratur. Ett exempel som kan uppfattas vara nära sökfokus men ändå utanför det tänkta urvalet var följande:

Suck: tidning för Sveriges unga katoliker. Sveriges unga katoliker (utgivare)
ISSN 0346-1998

DIVA

<https://www.diva-portal.org/smash/search.jsf?dswid=-7268>

”Diva (stiliserat DiVA) står för *Digitala vetenskapliga arkivet och* är ett digitalt publiceringssystem som gör det möjligt för universitet, högskolor, forskande myndigheter och institut att samla och tillgängliggöra publikationer för omvärlden. DiVA vidareutvecklas och drivs i samarbete mellan samtliga anslutna medlemmar. Sett till antalet medlemmar är DiVA det nationellt dominerande systemet för publikationsdata i Sverige idag med närmare 50 anslutna organisationer. Genom DiVA sker årligen 45 miljoner nedladdningar i fulltext vilket motsvarar drygt 123 000 per dygn och i genomsnitt 86 nedladdningar per minut. Systemet ägs av Uppsala universitet och ansvaret för den verksamhetsnära gemensamma förvaltningen sker vid Uppsala universitetsbibliotek. Vidareutvecklingen sker i samarbete mellan samtliga anslutna medlemmar som gemensamt fattar beslut om budget, strategier och utvecklingsmål. Förvaltning och vidareutveckling finansieras via

Avgränsning: Forskningspublikationer

Söksträng: delaktighet AND gudstjänst

8 poster.

- Forsling, Josef; Gustavsson, Caroline; Winell Fredrik 2019. *"Man ska vara sig själv": En bok om ungdomar, tro och delaktighet*. Örebro: Marcus förlag.
- Gustavsson, Caroline 2016. *Delaktighetens kris: Gudstjänstens pedagogiska utmaning*. Skellefteå: Artos.
- Gustavsson, Caroline 2018. Ska barnets plats vara i centrum av Svenska kyrkans gudstjänst? I: *Svensk kyrkotidning*. - 0346-2153; 6, 172-175.
- Gustavsson, Caroline 2019. Gudstjänst, intressefokus och längtan i en aktivitetsmättad tid: Fallstudium av gudstjänstarbete i Asarums pastorat. I: Forsling, Gustavsson, Winell 2019. *"Man ska vara sig själv": En bok om ungdomar, tro och delaktighet*. Örebro: Marcus förlag, s. 157-176.
- Gustavsson, Caroline 2019. Svenska kyrkans huvudgudstjänst mellan tradition och förnyelse. *Svensk kyrkotidning*, ISSN 0346-2153, nr 5, s. 144-147
- Gustavsson, Caroline 2020. Delaktighet i praktiken: söndagens huvudgudstjänst som utmaning och möjlighet. *Nordic Journal of Practical Theology*, ISSN 1893-4773, Vol. 37, nr 2, s. 39-57.
- Klintborg, Caroline 2021. *Avstånd. Delaktighet. Längtan. Gudstjänst i en tid av religiös förändring*. Skellefteå: Artos.
- Rosenius, Marie 2021. *Delaktig i vilken mening? En teologisk analys av delaktighetsstrategier i svenskkyrkligt gudstjänstliv*. Skellefteå: Artos förlag.

Söksträng: delaktighet AND gudstjänst AND deltagande

1 post.

- Gustavsson, Caroline 2020. Delaktighet i praktiken [Elektronisk resurs] söndagens huvudgudstjänst som utmaning och möjlighet. I: *Nordic Journal of Practical Theology*. - 1893-4773; 37:2, 39–57.

Söksträng: gudstjänst

93 poster.

- Ahlstrand, Kajsa 2009. Från plikten till hjärtat: Förändringar i vardagens gudstjänster. I: Stephan Borgehammar; Kajsa Ahlstrand [ed] *Gudstjänst och vardag*. Malmö: Artos&Norma bokförlag, 2009, Vol. 84, s. 9-25.
- Bexell, Oloph 2008. Kyrka och gudstjänst. *Signums svenska kulturhistoria*.: Karl Johanstiden. Stockholm: Atlantis förlag, 2008, s. 131–167.
- Borgehammar, Stephan, Fahlgren, Sune; Fallberg Sundmark, Stina 2019. *Gudstjänstens mening*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag,
- Brodd, Sven-Erik 2000. Kyrkosyn och gudstjänst. Om ecklesiologiskt studium av liturgi: Forskning om gudstjänstliv. *Svenskt Gudstjänstliv 75: Tro & Tanke*, nr 2, s. 83-99.
- Bäckström, Anders 1993. Gudstjänst i förändring. *Svensk kyrkotidning*, ISSN 0346-2153, nr 22, s. 242-243.

---

²⁴⁷ Wikipedia: sökord "Diva". Hämtad 2021-10-18.

- Camnerin, Sofia 2004. *Byggstenar för gudstjänst: idéer och material för gudstjänstförnyelse*. Stockholm: Verbum.
- Camnerin, Sofia 2015. *Motstånd och förvandling: gudstjänst på självförverkligandets marknad*. Örebro: Marcus förlag.
- Edgardh, Ninna 2006. Gemenskap, auktoritet och självbild. I: *Lika olika som andra: Röster om mångfald i gudstjänst*, Svenska kyrkan, Uppsala, 2006, s. sid. 103–112.
- Edgardh, Ninna 2010. *Gudstjänst i tiden: Gudstjänstliv i Svenska kyrkan 1968-2008*. Lund: Arcus förlag.
- Edgardh, Ninna 2013. Gud, ge mig sinnesro: Om sinnesrogudstjänstens plats i Svenska kyrkans gudstjänstförnyelse *Ingår i: Svensk teologisk kvartalskrift*, ISSN 0039-6761, Vol. 89, nr 2, s. 54-64 Artikel i tidskrift (Övrigt vetenskapligt) Published. Lund, 2013. Vol. 89, nr 2, s. 54-64
- Edgardh, Ninna 2014. Att mejsla fram ett språk för Gud. Ingår i: *Feminism och kyrkan: På spaning efter jämställdheten*. Varberg: Argument, 2014, 1, s. 47–53.
- Edgardh, Ninna 2016. Gudstjänst i tiden: - ekumenik, uppståndelsehopp och en kyrka som söker sin kropp. *Svensk kyrkotidning*, ISSN 0346-2153, Vol. 112, nr 12, s. 380-384.
- Edgardh, Ninna 2019. Ordet blir kött och slår upp sitt tält ibland oss: Om att fira gudstjänst i sin kropp. Ingår i: *Den kommunikativa kyrkan: Festskrift till Bernice Sundkvist på 60-årsdagen* / [ed] Birgitta Sarelin & Mikael Lindfelt, Skellefteå: Artos & Norma bokförlag, 2016, s. 41–54
- Edgardh, Ninna 2019. Liturgins grammatik i nordisk kontext. Ingår i: *Gudstjänstens mening* / [ed] Borgehammar, Stephan m fl, Skellefteå: Artos & Norma, 2019, s. 65–80.
- Pettersson, Per 2013. *Utmaningar för Svenska kyrkans identitet: När behovet av kyrkan ökar men söndagsgudstjänsterna minskar*. Karlstad: Karlstads stift.
- Rubenson, Karin. 2021. *Karnevalsk gudstjänst: barns plats i kyrkans liturgi*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Sporre, Karin 2000. Genus, gudstjänst och ett nytt millennium: Frågor om helhet och förnyelse. Ingår i: *Tro och Tanke 2000:2. Forskning om gudstjänst*, Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd, 2000, s. 27–39.
- Weman, Gunnar 2006. *Nutida gudstjänst och medeltida kyrkorum: Förhållandet mellan det sena 1900-talets liturgireform och det medeltida gudstjänstrummet i Svenska kyrkan*. Uppsala: Uppsala universitet.

Söksträng: gudstjänst AND erfarenhet

Gav inga träffar.

Söksträng: gudstjänst AND erfarenhet AND delaktighet

Gav inga träffar.

Söksträng: gudstjänst AND barn OR unga

93 sökträffar

- Appelqvist, Tomas 2014. Befrielse på folkspråk? Språk och ecklesiologi i reformationstida kyrkoordningar och i kyrkohandboksförslaget. I: *Framtidens gudstjänst? Kyrkohandboksförslaget granskat* / [ed] Stephan Borgehammar, Skellefteå: Artos & Norma bokförlag, 2014, s. 17–48
- Bexell, Oloph 2009. När vardagslivet profanerade gudstjänsten: Kyrkomötesdiskussionen om kungörelseläsningen i högmässan. I. *Gudstjänst och vardag* / [ed] S.Å. Selander, Skellefteå: Artos, 2009, s. 26–59

- Brander Jonsson, Hedvig 2000. Svensk forskning kring kyrkorummets gestaltning och utsmyckning. *Ingår i: Forskning om gudstjänst*, Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd, 2000, s. 11–26
- Camnerin, Sofia & Kazen, Thomas. 2004. *Byggstenar för gudstjänst: idéer och material för gudstjänstförnyelse*. Stockholm: Verbum
- Edgardh Beckman, Ninna 2008. Diakoni och gudstjänst - en relation med förhinder. *Ingår i: Svensk kyrkotidning*, Vol. 4875, nr 5–6
- Edgardh Beckman, Ninna 2006. Gemenskap, auktoritet och självbild. *Ingår i: Lika olika som andra: Röster om mångfald i gudstjänst*, Svenska kyrkan, Uppsala, 2006, s. sid. 103-112 (Övrig (populärvetenskap, debatt, m m)) Svenska kyrkan, Uppsala, 2006. s. sid. 103–112
- Edgardh, Ninna 2016 Ordet blir kött och slår upp sitt tält ibland oss: Om att fira gudstjänst i sin kropp *Ingår i: Den kommunikativa kyrkan: Festskrift till Bernice Sundkvist på 60-årsdagen / [ed] Birgitta Sarelin & Mikael Lindfelt*, Skellefteå: Artos & Norma bokförlag, 2016, s. 41–54

+ ett antal intresseväckande titlar från självständiga arbeten.

Söksträng: gudstjänst AND upplevelse

Sökningen gav noll träffar.

Söksträng: liturgi AND gudstjänst

21 träffar

- Lockneus, Elin 2021. Med skärmen som kyrkfönster: Digitalt migrerande liturgiska praktiker. *Ingår i: Corona och kyrkorna: Lärdomar, digitala möten och beredskap för nästa kris / [ed] Sune Fahlgren, Elin Lockneus, Daniel Strömner*, Stockholm: Libris, 2021, s. 183–204.

+ också här finns intresseväckande titlar bland självständiga arbeten.

SwePub

<https://swepub.kb.se/>

Vetenskaplig publicering vid svenska lärosäten: artiklar, konferensbidrag och avhandlingar med mera.

Söksträng: delaktighet AND gudstjänst

8 poster.

- Forsling, Josef; Gustavsson, Caroline; Winell Fredrik 2019. *"Man ska vara sig själv": En bok om ungdomar, tro och delaktighet*. Örebro: Marcus förlag.
- Gustavsson, Caroline, 2016 *Delaktighetens kris: Gudstjänstens pedagogiska utmaning*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.
- Gustavsson, Caroline, 2018. Ska barnets plats vara i centrum av Svenska kyrkans gudstjänst? *Ingår i: Svensk kyrkotidning*. - 0346-2153; :6, s. 172–175
- Gustavsson, Caroline, 2019 Svenska kyrkans huvudgudstjänst mellan tradition och förnyelse *Ingår i: Svensk kyrkotidning*. - 0346-2153; :5, s. 144–147
- Gustavsson, Caroline, 2019. Gudstjänst, intressefokus och längtan i en aktivitetsmättad tid: Fallstudium av gudstjänstarbete i Asarums pastorat. *Ingår i: "Man ska vara sig själv"*. - Örebro: Marcus förlag. - 9789179996925; s. 157–176
- Gustavsson, Caroline, 2020 Delaktighet i praktiken: söndagens huvudgudstjänst som utmaning och möjlighet. *Ingår i: Nordic Journal of Practical Theology*. - 1893-4773; 37:2, s. 39–57

- Klintborg, Caroline 2021. *Avstånd. Delaktighet. Längtan. Gudstjänst i en tid av religiös förändring*. Skellefteå: Artos.
- Rosenius, Marie, 2021. *Delaktig i vilken mening? En teologisk analys av delaktighetsstrategier i svenskkyrkligt gudstjänstliv*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag

Söksträng: delaktighet AND gudstjänst AND deltagande

1 sökträff, varför den anges här.

- Gustavsson, Caroline, 2020. Delaktighet i praktiken: söndagens huvudgudstjänst som utmaning och möjlighet *Ingår i: Nordic Journal of Practical Theology*. - 1893-4773; 37:2, s. 39–57.

Söksträng: gudstjänst

95 poster

- Borgehammar, Stephan (redaktör/utgivare), Fahlgren, Sune (redaktör/utgivare), Edgardh, Ninna (redaktör/utgivare) *Gudstjänstens mening*. Skellefteå: Artos & Norma, 2019
- Brodd, Sven-Erik 2000. Kyrkosyn och gudstjänst. Om ecklesiologiskt studium av liturgi: Forskning om gudstjänstliv. *Ingår i: Svenskt Gudstjänstliv 75: Tro & Tanke*: 2, s. 83–99.
- Bäckström, Anders, 1993. Gudstjänst i förändring: Studier av gudstjänstförnyelsen i Uppsala domkyrka. Uppsala: *Religionssociologiska skrifter, Serie: Religions-sociologiska skrifter*, 1101-4776; 7.
- Edgardh, Ninna, 2013. Gud, ge mig sinnesro: Om sinnesrogudstjänstens plats i Svenska kyrkans gudstjänstförnyelse. *Ingår i: Svensk teologisk kvartalskrift*. - Lund. - 0039-6761 ; 89:2, s. 54–64.
- Edgardh, Ninna, 2014. Att mejsla fram ett språk för Gud. Varberg: Argument, 2014. *Ingår i: Feminism och kyrkan*. - Varberg: Argument. - 9789173154543, s. 47–53. Bokkapitel.
- Edgardh, Ninna, 2016. Söndag: Gudstjänst i en ny tid. *Ingår i: Svensk teologisk kvartalskrift*. - 0039-6761; 92:3–4, s. 180–181.
- Edgardh, Ninna, 2016. Ordet blir kött och slår upp sitt tält ibland oss: Om att fira gudstjänst i sin kropp. *Ingår i: Den kommunikativa kyrkan*. - Skellefteå: Artos & Norma bokförlag. - 978 91 7580 7911; s. 41–54.
- Edgardh, Ninna, 2019. Liturgins grammatik i nordisk kontext. *Ingår i: Gudstjänstens mening*. - Skellefteå: Artos & Norma. - 9789177771128; s. 65–80.
- Gustavsson, Caroline, 2016. Ett pedagogiskt perspektiv på Svenska kyrkans gudstjänst. *Ingår i: Svensk kyrkotidning*. - 0346-2153; :2, s. 47–50.
- Johannesson, Karin, 2009. Brudar, kosmonauter, riddare och sportfantaster: Tro, gudstjänst och vardagsliv i Svenska kyrkans konfirmandverksamhet. *Ingår i: Gudstjänst och vardag*. - Skellefteå: Artos & Norma; s. 109-134. Bokkapitel.
- Johansson, Britt-Inger, 2018. Gudstjänstrum. *Ingår i: Kristen gudstjänst*. - Skellefteå: Artos & Norma bokförlag. - 9789177770602; s. 219–240
- Jonsson, Åke (redaktör/utgivare), Camnerin, Sofia, Högskolelektor, 1971- (redaktör/utgivare), Fahlgren, Sune, Docent, 1952- (redaktör/utgivare) *Motstånd och förvandling: gudstjänst på självförverkligandets marknad*. Örebro : Marcus, 2015 Svenska 168s. *Serie: Tro & Liv. Skriftserie*, 1403-2856
- Jullander, Sverker 2012. Gregoriansk sång i svensk gudstjänst: Historiska och aktuella perspektiv. *Ingår i: Kyrkomusik*. - Skellefteå: Artos & Norma bokförlag, s. 57–84.

- Lockneus, Elin, 2021. Med skärmen som kyrkfönster: Digitalt migrerande liturgiska praktiker Stockholm: Libris, 2021. *Ingår i: Corona och kyrkorna.* - Stockholm: Libris. - 9789173879293, s. 183–204.
- Lundblad, Jonas, Sjöberg, Johan-Magnus 2013. Musikens teologi och det gåtfulla folkets identitet Svensk kyrkotidning AB, 2013. *Ingår i: Svensk Kyrkotidning* - 0346-2153; 2013:21, s. 420–423.
- Modéus, Fredrik 2015. *Gudstjänstgemenskap i folkkyrkan. Ett studium av gudstjänstgemenskapens identitet och ställning i Svenska kyrkan.* Stockholm: Verbum.
- Pettersson, Per, 2013. *Utmaningar för Svenska kyrkans identitet: När behovet av kyrkan ökar men söndagsgudstjänsterna minskar.* Karlstad: Karlstads stift.
- Selander, Sven-Åke, Straarup, J (red), Winqvist Hollman, G (red), Att skapa gudstjänst: om sammanhangets betydelse i konfirmationsgudstjänsten. *Ingår i: Med livet som insats: konfirmandarbetet i Svenska kyrkan - konfirmandarbetet i Svenska kyrkan.* Svenska kyrkans forskningsråd; 1998:3, s. 131–148.
- Sporre, Karin 2000. Genus, gudstjänst och ett nytt millenium: - frågor om helhet och förnyelse *Ingår i: Forskning om gudstjänst* - Svenska kyrkans forskningsråd, Uppsala, s. 27–39.
- Weman, Gunnar, 2006. *Nutida gudstjänst och medeltida kyrkorum: Förhållandet mellan det sena 1900-talets liturgireform och det medeltida gudstjänstrummet i Svenska kyrkan* Skellefteå: Artos Serie: Bibliotheca theologiae practicae, 0519-9859; 79.

Söksträng: gudstjänst AND erfarenhet

1 sökträff

- Rubin, Lars 2000. *Engagemang i Lutherhjälpen: studier av motiv och drivkrafter hos frivilligt aktiva.* Lunds universitets kyrkohistoriska arkiv. Serie: Bibliotheca Historico-Ecclesiastica Lundensis, 0346-5438

Söksträng: gudstjänst AND erfarenhet AND delaktighet

0 sökträffar

Söksträng: gudstjänst AND barn OR unga

3097 söksvar

Sökningen ger ett mycket skiftande innehåll. Angivet utifrån ”relevans” finner jag högst upp i listan

- Karlsson, Maria, & Hedemark, Åse, 2016. *Unga läser: Läsning, normer och demokrati.* Möklinta: Gidlunds förlag,

Utifrån en sökning där ”nyast” anges först finner jag:

- Alfredsson Ågren, Kristin, 2021. Internet och delaktighet: Hur unga med intellektuell funktionsnedsättning använder internet Linköping: Linköping University Electronic Press.

Söksträng: gudstjänst AND upplevelse

0 söksvar

Söksträng: liturgi AND gudstjänst

25 söksvar

KsSkr 2022:3

Bilaga 1

- Borgehammar, Stephan (red), Fahlgren, Sune (red), Edgardh, Ninna (red), *Gudstjänstens mening*. Skellefteå: Artos & Norma, 2019. *Serie: Svenskt Gudstjänstliv, 2001-5828 0280-9133 Serie: Årsbok för svenskt gudstjänstliv, 0280-9133; 94.*
- Edgardh, Ninna, 2010. *Gudstjänst i tiden: Gudstjänstliv i Svenska kyrkan 1968-2008*. Lund: Arcus förlag. *Serie: Forskning för kyrkan, 1652-8581; 12.*
- Edgardh, Ninna, 2016. *Gudstjänst i tiden: - ekumenik, uppståndelsehopp och en kyrka som söker sin kropp. Ingår i: Svensk kyrkotidning. - 0346-2153; 112:12, s. 380–384.*
- Lundblad, Jonas, (red), Borgehammar, Stephan (red) 2012. *Kyrkomusik - ett tema med variationer: Årsbok för Svenskt Gudstjänstliv 87*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag. *Serie: Årsbok för Svenskt Gudstjänstliv, 2001-5828; 87.*
- Rubenson, Karin, *Karnevalsk gudstjänst: Barns plats i kyrkans liturgi*. Uppsala: Teologiska institutionen, Uppsala universitet, 2021.

Bilaga 2

Identitetshandlingar för präster och diakoner

Redogörelse upprättad inom kyrkokansliet 4 mars 2022, dnr KS 2016-1324.

Ärendet och dess beredning

Kyrkomötet 2016 beslutade att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att i enlighet med utskottets överväganden tillhandahålla id-kort (TU 2016:2, KmSkr 2016:13). Enligt utskottet ska de personer inom vigningstjänsten som innehar en kyrklig befattning ha möjlighet att inneha ett id-kort, dock efter beslut från respektive arbetsgivare och på arbetsgivarens bekostnad. Utskottet menade vidare att det är arbetsgivaren som ska ansvara för att id-kortet återlämnas om arbetstagaren lämnar sin befattning, men att det är den nationella nivån som ska ansvara för tillhandahållande av id-korten.

Vid kyrkostyrelsens arbetsutskotts sammanträde den 7 mars 2018 (§ 70) rekommenderade rättsavdelningen kyrkostyrelsen att avvakta de förslag till lagändringar som en då pågående utredning (SOU 2019:14, se vidare nedan) och regeringen skulle kunna komma att lämna, innan kyrkostyrelsen gick vidare med uppdraget att tillhandahålla identitetskort för de som har uppdrag inom kyrkans vigningstjänst. Arbetsutskottet konstaterade, mot bakgrund av att regeringen 2017 hade tillsatt en utredning med syfte att utreda svenska id-handlingar, att ärendet skulle återkomma efter att regeringen redovisat sin utredning i slutet av mars 2019. I kyrkostyrelsens skrivelse 2021:3 *Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden* angavs därefter följande (s. 16): ”Utredningens förslag till reglering har varit föremål för remissbehandling, men har ännu inte lett fram till något förslag från regeringen. De rättsliga förutsättningarna inom området är således fortsatt osäkra. Det finns mot den bakgrunden en uppenbar risk att ett tillhandahållande av id-kort enligt de förutsättningar som gäller idag, inte längre är möjligt inom en relativt snar framtid. Kyrkostyrelsen har därför beslutat att invänta regeringens förslag innan ärendet bereds vidare.” Ärendet behandlades på nytt i arbetsutskottet under våren 2022.

Tidigare behandling av frågan

Frågan om id-kort har varit uppe vid ett antal ombuds- (1989 och 1998) och kyrkomöten (2000, 2002, 2009 och 2011) samt varit föremål för utredning vid flera tillfällen. Vid 2009 års kyrkomöte anförde kyrkostyrelsen att den avsåg att ta upp en diskussion med stiftet om legitimationshandlingar för präster och diakonal personal. Frågan togs sedan upp vid domkapitelsöverläggningarna år 2009. Det undersöktes då särskilt hur den ordning med id-kort för präster och diakoner som Linköpings stift infört drygt tio år tidigare fungerade. Id-kort enligt SIS-standard som Linköpings stift hade valt hade ett standardiserat utseende med plats för utfärdarens logotyp. Inom kyrkokansliet färdigställdes en promemoria av vilken framgick att de rutiner som Linköpings stift hade valt kunde rekommenderas och att stiftet – om de skulle välja att införa id-kort – utifrån sitt tillsynsansvar borde utfärda legitimationshandlingarna i enlighet med vad Tillsyns- och uppdragsutskottet hade uttalat vid 2000 års kyrkomöte (se TU 2000:1). Den nationella nivån skulle då kunna stå till tjänst med att förhandla fram bästa möjliga pris. I maj 2010 sändes en förfrågan om intresse till stiftet tillsammans med en promemoria som bland annat innehöll information om bestämmelser angående SIS-märkta kort och om kostnader. Nio stift tackade nej med motiveringen att en sådan legitimationshandling inte behövdes. Några hänvisade även till ekonomiska avväganden. Ett stift skulle undersöka saken vidare men återkom inte.

Närmare om fysiska identitetshandlingar

Det finns inte i lag bestämt vilka id-kort som ska godkännas som id-handling. Det har lämnats fritt åt användarna att avgöra vilka kort som ska accepteras som godkänd legitimation för olika syften. De svenska id-handlingar som allmänt accepteras som godtagbara utfärdas av i huvudsak tre myndigheter – Polismyndigheten, Skatteverket och Transportstyrelsen. Det finns även möjlighet för banker och företag samt andra privata aktörer att efter att ha beviljats tillstånd från DNV GL Business Assurance Sweden AB (DNV GL) utfärda s.k. SIS-märkta id-kort (SIS, Swedish Standard Institute). Ett SIS-märkt id-kort accepteras allmänt som godtagbart på samma sätt som de id-kort som utfärdas av Polismyndigheten, Skatteverket och Transportstyrelsen. Linköpings stift har, som nämnts ovan, tidigare haft SIS-märkta id-kort för präster och diakoner. Vad avser fysiska identitetshandlingar som används inom offentlig förvaltning följer av 1 § förordningen (1958:272) om tjänstekort att sådana kort får utfärdas för den som tjänstgör vid eller innehar uppdrag för statligt eller kommunalt organ och som för sina tjänsteåligganden regelmässigt behöver kunna styrka sin identitet eller tjänsteställning.

Ett alternativ till att bli tillståndsgiven utfärdare av SIS-märkta id-kort är att den nationella nivån inrättar en egen ordning med tjänstekort inom Svenska kyrkan. Ett sådant kort skulle inte godkännas som en identitetshandling utanför Svenska kyrkan. I den utredning som genomfördes år 2010 konstaterades att ett sådant alternativ inte motsvarade det dåvarande uppdraget från kyrkomötet. Ett SIS-märkt id-kort med Svenska kyrkan som tillståndsgiven utfärdare var den enda typ av id-handling som bedömdes motsvara krav på säkerhet och allmänhetens förtroende. Detsamma torde gälla avseende det uppdrag som kyrkomötet lämnat denna gång (TU 2016:2).

Tillstånd att utfärda SIS-märkta id-kort

För att få tillstånd att utfärda SIS-märkta id-kort, på det sätt som förutsätts i kyrkomötesuppdraget, krävs att den nationella nivån ansöker om ett tillstånd som innefattar vissa undantag från de bestämmelser som i övrigt gäller för att kunna beviljas tillstånd enligt *särskilda bestämmelser för certifiering av överensstämmelse med standard SBC 151-U*, som baseras på den svenska standarden SS 614314, vilken tagits fram av en branschsammanfatt kommitté inom SIS. SBC 151-U tas fram av DNV GL och fastställs av en partssammansatt certifieringskommitté, som består av representanter från Svenskt Näringsliv, Finansinspektionen, polisen, Nationellt Forensiskt Centrum, SIS och DNV GL.

Enligt dessa regler förutsätts bland annat att den som praktiskt administrerar och de som är innehavare av korten är anställda av samma juridiska person som är utfärdare av korten. Undantag behöver därför framförhandlas med DNV GL, och accepteras av certifieringskommittén, så att någon person hos respektive ansluten organisatorisk del kan hantera de praktiska frågor som måste göras lokalt (ansökan om och utlämnande av id-kort). Det krävs vidare, innan en ansökan görs, att en korttillverkare upphandlas. Därutöver behöver ett regelverk för den praktiska hanteringen utformas som överensstämmer med tillståndet samt en modell utarbetas om hur kostnader för korten ska administreras. De närmare förutsättningarna kräver fördjupad utredning samt ytterligare kontakter och förhandling med tillståndsgivande företag och korttillverkare.

Skärpta krav och rutiner för identitetshandlingar bereds fortsatt

Regeringen tillsatte under 2017 en utredning med syfte att utreda svenska id-handlingar. Regeringen konstaterar i kommittédirektiven att bedrägeribrott med förfälskade id-handlingar har ökat dramatiskt under de senaste åren, vilket gör att det finns ett starkt behov av att se över säkerheten kring dessa handlingar. I exempelvis Brottsförebyggande rådets rapport *Bedrägeribrottsligheten i Sverige (2016:9)*, framgår att det under 2015 anmäldes drygt 173 000 bedrägerier enligt 9 kap. 1–3 §§ brottsbalken till Polismyndigheten. En många gånger gemensam nämnare för bedrägeribrottslighet anses vara att gärningspersonen olovligen använder någon annans identitetsuppgifter. Mot bl.a. denna bakgrund har regeringen uppdragit till utredaren att föreslå hur antalet id-handlingar och utfärdare ska begränsas, analysera och föreslå hur verifieringen av äktheten och giltigheten av id-handlingar kan förbättras, utreda och vid behov föreslå hur id-handlingar bör utfärdas och utformas för att bli säkrare, analysera och ta ställning till om fysiska id-handlingar bör innehålla en e-legitimation på hösta tillitsnivå och lämna förslag till nödvändiga ändringar i författningar. (Dir. 2017:90 Åtgärder för att minska bedrägeribrottsligheten – skärpta krav och rutiner för svenska identitetshandlingar).

Uppdraget redovisades den 27 mars 2019 genom betänkandet SOU 2019:14 *Ett säkert statligt ID-kort – med e-legitimation*. Utredningen föreslog en ny lag och förordning om statliga identitetshandlingar med bestämmelser om ett statligt identitetskort och en statlig e-legitimation. Endast pass och det statliga identitetskort som utredningen föreslår uppfyller de säkerhetskrav som bör ställas på identitetshandlingar och anses täcka de behov av identitetshandlingar som finns hos landets invånare. Endast dessa handlingar föreslås därför godtas som fysiska identitetshandlingar i de situationer som kräver en säker identifiering. Utredningen föreslog inte något förbud mot att det utfärdas andra id-kort än det statliga.

Utredningen har varit föremål för remissbehandling, men har ännu inte lett till något förslag från regeringen. Vid remissbehandlingen pekade bland annat DNV GL (se ovan) på att en konsekvens av genomförandet av förslaget är att regleringen troligen kommer att medföra att flertalet av de handlingar, inklusive de SIS-märkta korten, som generellt accepteras som id-handling, förlorar den statusen och därmed endast finns kvar några år efter en reform. Av dessa skäl har kyrkostyrelsen, som redovisats tidigare, valt att hittills avvakta en fortsatt utredning av uppdraget, innan ett nytt regelverk finns på plats. Något förslag till lagstiftning finns ännu inte, men frågan är enligt uppgift under fortsatt beredning inom Regeringskansliet.

Alternativa sätt för kyrkostyrelsen att utföra uppdraget

Utvecklingen vad gäller digitala tjänster går framåt. Som ett alternativ till ett fysiskt id-kort ("SIS-märkt" eller inte, se ovan) skulle i stället elektroniska alternativ kunna utredas. Det kan dock antas att ett elektroniskt alternativ, i likhet med ett id-kort utan SIS-märkning inte fullt ut skulle svara mot de högt ställda krav som finns för att id-handlingar ska åtnjuta allmänhetens förtroende. Det kan dock möjligen antas att allmänhetens förtroende för digitala tjänster med tiden ökar.

Legitimering via egenutvecklad lösning i kombination med personlig elektronisk identitet

En egenutvecklad lösning måste kombinera informationen från Kyrksam med en autentisering via exempelvis BankID. Det görs enklast via att utveckla en webbsida som interagerar med organisationsregistret Kyrksam och via en lyckad inloggning med BankID också hämtar och presenterar information om aktuella uppdrag inom

Svenska kyrkan. Det är också fullt möjligt att implementera funktionalitet där en extern part baserat på ett personnummer kan efterfråga information om uppdrag inom Svenska kyrkan och där prästen eller diakonen via en lyckad BankID-inloggning kan styrka uppdraget genom tjänstelegitimationen.

Legitimering via extern tjänst för elektroniska id-kort

Antalet externa tjänster som kan hantera tjänstelegitimationer är få, men det finns för närvarande en leverantör på marknaden. Lösningen bygger på att individen har en befintlig personlig elektronisk identitet i leverantörens tjänst. Till den kan sedan ett organisationskort knytas som talar om att personen har en formell relation till en organisation där det exempelvis kan framgå en yrkesroll. Legitimering sker via mobiltelefonapplikationen och där en lyckad inloggning kan kontrolleras på samma sätt som Swish genom respons på mobiltelefonens skärm.

Övergripande förutsättningar för införande av identitetshandlingar för präster och diakoner

Oavsett alternativ krävs fortsatt utredning för att kyrkostyrelsen ska kunna tillhandahålla id-kort till präster och diakoner. En utredning behöver ta sikte på vilka ändringar i bestämmelser som behöver göras för att stödja kyrkostyrelsens tillhandahållande. Den behöver överväga dels en administrativ ordning för tillhandahållandet, dels en analys av om uppgiften ryms inom kyrkostyrelsens uppgifter enligt kyrkoordningen och om inte, föreslå en utvidgning av uppdraget. Därutöver behöver stiftens roll och uppgifter inom ramen för kyrkostyrelsens tillhandahållande särskilt övervägas. En särskild analys behöver vidare göras av de dataskyddsrättsliga konsekvenserna. Eftersom anslutning till möjligheten att ha id-kort, liksom innehav av id-kortet enligt kyrkomötesuppdraget ska vara frivilligt för respektive arbetsgivare, bör också övervägas och utredas om tillhandahållandet bör vara en administrativ tjänst som regleras genom avtal i stället för genom bestämmelser. Utöver de rättsliga aspekterna behöver även det bakomliggande tekniska stödet utredas vidare. Det bedöms att det krävs en relativt omfattande vidareutveckling av Kyrksam. Kyrksam är det it-system som innefattar Svenska kyrkans centrala register över vilka de personer som är behöriga att utöva uppdraget som präst och diakon samt vilka av dessa som är anställda på en sådan befattning. Systemet har dock idag inte någon automatisk koppling mellan uppgifterna om vem som är behörig att utöva vinningstjänsten och vem som är anställd på en befattning som präst eller diakon. Detta torde vara en grundläggande förutsättning för att kyrkostyrelsen ska kunna upprätthålla ett tillförlitligt tillhandahållande av id-kort enbart till de präster och diakoner som är behöriga att utöva uppdrag inom vinningstjänsten och är anställda på befattningar som präst eller diakon. Därutöver behöver funktionalitet finnas som möjliggör att respektive kyrklig arbetsgivare kan välja vilka av deras befattningshavare som ska ha id-kort samt stå kostnaderna för tillhandahållandet. Det behöver också finnas funktionalitet som stödjer återkallelse av id-kort. Ett stöd för sådana funktioner innebär åtskilliga förändringar i Kyrksam avseende behörighetsstyrning för att säkerställa att ansvariga hos respektive arbetsgivare på ett säkert och spårbart sätt kan hantera tilldelning och återkallelse av id-kort för rätt person.

Sammantaget kan konstateras att de ovan beskrivna rättsliga oklarheterna alltså är bestående och att de alternativ som identifierats inte fullt ut svarar mot de behov som finns.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde 16 juni 2022.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Erik Sjöstrand och Margareta Winberg samt tjänstgörande ersättarna Carin Jakobsson, Bengt Kjellgren, Sofija Pedersen Videke och Marie Rydén Davoust.

Föredragande: expeditionschef Patrik Lidin.

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2022:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:4

Ändringar i kyrkoordningen m.m.

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 16 juni 2022

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen, som är uppdelad i tre separata avsnitt, föreslås följande ändringar:

- ♦ I det första avsnittet behandlas frågan om kyrkliga begravningsbyråer. Kyrkostyrelsen menar att näringsverksamhet i form av begravningsbyrå i en församlings/pastorats regi kan anses ha en naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift och i synnerhet till uppdraget att fira gudstjänst och utöva diakoni. Därmed utgör begravningsbyråverksamhet sådan näringsverksamhet som enligt kyrkoordningen kan bedrivas av enhet inom Svenska kyrkan. För att tydliggöra att begravningsbyråverksamhet ska ses som naturligt anknuten näringsverksamhet som en församling får bedriva, vilket innebär en ändring av hittillsvarande tolkning, föreslås ett tillägg i form av ett andra stycke i 2 kap. 2 § kyrkoordningen.
- ♦ I det andra avsnittet behandlas kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster. Kyrkostyrelsen föreslår – mot bakgrund av det beslut som kyrkomötet tidigare fattat om att etablera Svenska kyrkans gemensamma löneservice – att det införs en ny bestämmelse i 10 kap. 4 § kyrkoordningen som uttryckligen ger kyrkostyrelsen mandat att på uppdrag av en församling, ett pastorat, en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter eller ett stift tillhandahålla administrativa tjänster direkt till en sådan enhet.
- ♦ I det tredje avsnittet behandlas övriga ändringar, där det föreslås att ordet ”redovisning” i 22 kap. 1 § kyrkoordningen ersätts med ordet ”predikan” samt att ordet ”samfällighetens” förs in i 57 kap. 9 § tredje stycket. Vidare föreslås att ”särskilda skäl” för deltagande på distans tas bort i 5 a § i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen.

Ändringarna föreslås träda i kraft 1 januari 2023.

Innehåll

1 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer	4
1.1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	4
1.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	4
1.3 Ärendet och dess beredning	5
1.4 Bakgrund.....	6
1.4.1 Vad avses med begravningsbyråverksamhet?	6
1.4.2 Församlingsdrivna begravningsbyråer i Svenska kyrkan	6
1.4.3 Rättsliga frågor	7
1.4.4 Församlingsdrivna begravningsbyråer och församlingens grundläggande uppgift.....	12
1.4.5 Församlingsdrivna begravningsbyråer och en begravningsssed i förändring	15
1.4.6 Församlingsdriven begravningsbyrå och uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten	19
1.4.7 Församlingsdrivna begravningsbyråer – organisering och kompetens.....	20
1.4.8 Sammanfattande slutsatser av den förnyade genomgången av frågan om kyrkliga begravningsbyråer	23
1.5 Överväganden, förslag och bedömningar	26
1.5.1 Allmänt	26
1.5.2 Församlingsdrivna begravningsbyråer och församlingens grundläggande uppgift.....	34
1.5.3 Församlingsdrivna begravningsbyråer och en begravningsssed i förändring	36
1.5.4 Församlingsdriven begravningsbyrå och uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten	39
1.5.5 Församlingsdrivna begravningsbyråer – organisering och kompetens.....	42
1.6 Ikraftträdande.....	45
1.7 Konsekvenser för barn	46
1.8 Kommentrar till bestämmelsen i kyrkoordningen.....	46
2 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster	47
2.1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	47
2.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	47
2.3 Ärendet och dess beredning	48
2.4 Bakgrund.....	48
2.4.1 Gemensam administration	48
2.4.2 Uppgiftsfördelningen inom Svenska kyrkan	50
2.5 Överväganden och förslag	51
2.6 Ikraftträdande.....	57
2.7 Konsekvenser	57
2.8 Kommentrar till bestämmelsen i kyrkoordningen.....	58
3 Övriga ändringar	59
3.1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	59
3.2 Bestämmelser.....	59
3.2.1 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	59

3.2.2 Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen.....	60
3.3 Ärendet och dess beredning	61
3.4 Bakgrund.....	61
3.4.1 Anslag av tillkännagivanden i kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter.....	61
3.4.2 Momentet redovisning i 22 kap. 1 §	61
3.4.3 Deltagande på distans i kyrkostyrelsen.....	61
3.5 Överväganden och förslag	65
3.5.1 Momentet redovisning i 22 kap. 1 §	65
3.5.2 Anslag av tillkännagivanden i kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter.....	65
3.5.3 Deltagande på distans i kyrkostyrelsen.....	65
3.6 Ikraftträdande.....	66
3.7 Konsekvenser för barn	66
3.8 Kommentar till bestämmelserna i kyrkoordningen.....	66
3.9 Kommentar till bestämmelserna i kyrkostyrelsens instruktion.....	66
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	67

1 Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer

1.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

1.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 2 kap. 2 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift.

Den som bedriver begravningsbyråverksamhet och samtidigt är huvudman för begravningsverksamheten ska särskilt beakta de olika förutsättningar som enligt lag gäller för respektive verksamhet.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

1.3 Ärendet och dess beredning

Frågan om begravningsbyråer i kyrklig regi har varit ett återkommande ämne för diskussion inom Svenska kyrkan åtminstone sedan år 2004 då kyrkomötet avtog en motion om en rikstäckande kyrklig begravningsbyrå. Svenska kyrkans överklagandenämnd har i flera avgöranden konstaterat att det inte kan vara en uppgift för församlingar att bedriva begravningsbyråverksamhet. Trots detta kvarstår faktum att ett antal församlingar bedriver sådan verksamhet och det förefaller finnas en önskan bland ytterligare församlingar att följa efter.

Svenska kyrkan behöver kunna möta ett förändrat landskap vad gäller begravningsleden och förhålla sig till förändrade önskemål kopplade till begravning. Som ett led i ett fördjupat samtal kring dessa frågor tog kyrkostyrelsens arbetsutskott under våren 2018 beslut om att det skulle göras en genomlysning av de kyrkliga begravningsbyråernas verksamhet, för att på så sätt ta del av erfarenheter från de församlingar och pastorat som bedriver kyrkliga begravningsbyråer. Resultatet presenterades i rapporten *Vi sänker tröskeln till kyrkan – Erfarenheter av kyrkliga begravningsbyråer* som överlämnades till kyrkostyrelsens arbetsutskott hösten 2019. Mot bakgrund av nämnda rapport beslutade kyrkostyrelsen om en förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer där sådan verksamhet granskas utifrån bland annat skattefrågor, konkurrensfrågor, församlingens olika roller samt kompetens- och kvalitetsfrågor kopplade till verksamheten.

Med anledning av kyrkostyrelsens uppdrag har en inomkyrklig promemoria *Förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer* upprättats. Promemorian bygger på och hänvisar genomgående till dels Svenska kyrkans utredning *Arbetsformer i förändring - församlingens uppgift och förutsättningar* (SKU 2009: 2), dels den inventering av erfarenheter hos de kyrkliga begravningsbyråerna som presenterades för arbetsutskottet hösten 2019. Arbetet med genomgången har skett i en arbetsgrupp med olika kompetenser. I de delar av genomgången som rör skatterättslig och konkurrensrättslig lagstiftning kopplad till frågan om kyrkliga begravningsbyråer har samarbete skett med extern konsult. Inom ramen för uppdraget med genomgången har samtal förts, och kontakter tagits, med representanter för församlingar och pastorat som driver begravningsbyrå, representanter för domkapitel och stiftsjurister i berörda stift, biskopsmötet samt representanter för övriga begravningsbyråbranschen. Utredaren har även deltagit i seminarier med det begravningsforskningsnätverk som samordnas av Göteborgs universitet.

Nämnda promemoria sändes ut på remiss i november 2021 till samtliga stift, Svenska kyrkans överklagandenämnd, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, Svenska kyrkans valprovsnämnd, Svenska kyrkans Arbetsgivarorganisation, Kyrkans Akademikerförbund, SACO – Sveriges akademikers centralorganisation, Vision fackförbund och 50 församlingar och pastorat. Remissvar har inkommit från samtliga stift (från Stockholms stift i form av underhandsbesked) samt från Svenska kyrkans överklagandenämnd, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar och Kyrkans Akademikerförbund. Därutöver har remissvar inkommit från 18 församlingar och pastorat. Spontanremissyttrande har också inkommit från Sveriges Begravningsbyråers förbund/Memento Service AB och Sverigedemokraternas nomineringsgrupp i Västerås stift. Svenska kyrkans valprovsnämnd och Svenska kyrkans Arbetsgivarorganisation har meddelat att de avstår från att lämna några synpunkter. En övervägande del av remissinstanserna har tillstyrkt de föreslagna ändringarna. Remissvaren finns tillgängliga i ärendet KS 2018-0217.

1.4 Bakgrund

1.4.1 Vad avses med begravningsbyråverksamhet?

En begravningsbyrå tillhandahåller vanligen en rad olika varor och tjänster, med syftet att hjälpa de anhöriga till en avliden att ordna med sådant som enligt huvudregeln åligger de anhöriga. Kostnaderna för det som en begravningsbyrå tillhandahåller och utför bekostas vanligen av dödsboet. De flesta anhöriga väljer idag att anlita en begravningsbyrå för merparten av de åtaganden som åligger dem såsom anhöriga till en avliden, i stället för att utföra detta på egen hand. De varor och tjänster som en begravningsbyrå tillhandahåller är exempelvis kista och urna, tvagning, svepning och kistläggning av den avlidne. Begravningsbyråer ordnar även med transport till huvudmannens lokal för förvaring och bisättning i avvaktan på begravningsceremoni, kremering och gravsättning, alternativt transport direkt till begravningsceremoni och gravsättning. Begravningsbyråer bistår också med att boka exempelvis ceremoni, annonser, blomsterarrangemang, musik och minnesstunder med förtäring. Det förekommer även att begravningsbyråer förmedlar kontakt till huvudmannen för utseende av gravplats samt förmedlar gravstenar för stenfirmas räkning. En begravningsbyrå tillhandahåller vanligen även juridiska tjänster såsom upprättande av bouppteckning och arvskifte. Många byråer kan även bistå med att upprätta testamenten samt förvara dessa. Under senare år har begravningsbyråernas utbud generellt utökats med nya tjänster som till exempel digitala minnessidor, dödsbostädning och omplacering av avlidnas husdjur.

1.4.2 Församlingsdrivna begravningsbyråer i Svenska kyrkan

Kyrkliga begravningsbyråer har funnits sedan år 2005 då Västanfors Västervåla församling i Fagersta startade sin verksamhet – Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB – som idag återfinns på ett antal platser i landet genom franchise med andra församlingar/pastorat. Våren 2022 återfinns Kyrkans begravningsbyrå enligt den egna hemsidan på 13 platser. De flesta av byråerna finns inom Västerås stift, medan enstaka byråer finns i Linköpings, Uppsala och Stockholms stift. Den senast tillkomna församlingsdrivna begravningsbyrån inom Kyrkans begravningsbyrå etablerades i Lilla Edets församling i slutet av år 2021. Kyrkans begravningsbyråer erbjuder även juridiska tjänster genom Kyrkans juridiska byrå, som finns i Fagersta. På platser där Kyrkans begravningsbyrås verksamhet bedrivs i liten skala har det under åren funnits filialer till Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB. I dagsläget finns en filial i Västerås. Byråerna som står i relation till bolaget i Fagersta får tillgång till konceptet för verksamheten, blanketter, avtal och andra administrativa redskap, hemsida, marknadsbevakning, introduktion, utbildning, handledning och juridiskt stöd inom familjejuridiken. Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB prövar och antar nya aktörer/församlingar, som önskar starta begravningsbyrå i samverkan med Kyrkans begravningsbyrå, som ett led i kvalitetssäkringen av verksamheten. Organisationsupplägget hos franchisetagarna varierar. Några församlingsdrivna begravningsbyråer ägs direkt av församlingen, andra indirekt genom att de är dotterbolag till ett bolag som i sin tur ägs av församlingen/pastoratet. Sammansättning och representation från församlingen i styrelsen för begravningsbyråbolagen ser olika ut, liksom rollen kyrkoherden innehar i relation till bolagets ledning.

Utöver de församlingsdrivna begravningsbyråer som är anslutna till Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB, finns Toarps församlings begravningsbyrå som utgör en del av församlingsverksamheten i Toarps församling. Begravningsbyråen – som

funnits sedan år 2007 – verkar i samhällena Dalsjöfors, Gånghester, Målsryd, Rånge-dala och Åspered, vilket är samma geografiska område som Toarps församling omfattar. Ekonomiskt och administrativt utgör begravningsbyråtjänsten en del av församlingens serviceverksamhet, men med särredovisning för att särskilja den från begravningsverksamheten och församlingens övriga verksamhet.

Vid uppstart av en församlingsdriven begravningsbyrå ges som regel ett lån från församlingen till detta. Den ekonomiska risken med verksamheten kan sägas vara relativt liten, eftersom utgifter i verksamheten i princip endast uppstår i samband med att man även har inkomster. Begravningsbyråerna köper som regel in personalresurser från församlingen när de får uppdrag. När det inte finns uppdrag arbetar personalen i församlingens ordinarie verksamhet. De församlingsdrivna begravningsbyråernas köp av personalresurser från den egna församlingen innebär inte sällan att församlingen har råd att behålla anställd personal. En genomgång av de kyrkliga begravningsbyråernas ekonomiska resultat för år 2020 visar att ett antal av de församlingsdrivna begravningsbyråerna uppvisade ett överskott, medan resultatet för några andra byråer i princip var plus minus noll. Tre av de församlingsdrivna begravningsbyråerna uppvisade negativa resultat för år 2020.

1.4.3 Rättsliga frågor

1.4.3.1 Inledning

Som framhållits inledningsvis har frågan om begravningsbyråer i kyrklig regi varit ett återkommande ämne för diskussion i princip sedan relationsändringen och särskilt efter ett antal avgöranden i Överklagandenämnden, såväl före som efter införandet av regleringen i kyrkoordningen som stadgar att en församling får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften – nuvarande 2 kap. 2 § kyrkoordningen. Nedan redogörs för denna bestämmelse samt för de centrala avgöranden från Överklagandenämnden som berör frågan om tolkningen av bestämmelsen i förhållande till frågan om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer. Vidare lämnas en sammanfattning avseende hur frågan om kyrkliga begravningsbyråer har behandlats i kyrkomöte och kyrkostyrelse, med särskilt fokus på tiden efter införandet av bestämmelsen i kyrkoordningen om näringsverksamhet. Vidare redogörs för stiftens tillsyn över näringsverksamhet generellt och kyrkliga begravningsbyråer i synnerhet. Avslutningsvis redogörs även kortfattat för den skatterättsliga och konkurrensrättsliga utredning som gjorts av extern expertis inom ramen för den förnyade genomgången av kyrkliga begravningsbyråer.

1.4.3.2 Överklagandenämndens beslut om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer samt gällande reglering om näringsverksamhet

Enligt Svenska kyrkans överklagandenämnd kan det inte anses vara en uppgift för Svenska kyrkans församlingar att bedriva begravningsbyrå. Överklagandenämnden har i fyra olika avgöranden (2007/22, 2007/30, 2008/03 och 2012/09) berört frågan om kyrkliga begravningsbyråer. De två centrala fallen utgörs av ÖN 2007/22 och 2012/09. I ÖN 2007/22 behandlar Överklagandenämnden för första gången frågan om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer och detta avgörande ligger sedan till grund även för kommande beslut. I sin behandling av frågan refererar nämnden till ekonomi- och egendomsutskottets betänkande 2004:6, kopplat till behandlingen av den motion som samma år lagts fram om att utreda möjligheterna att skapa en för Svenska kyrkan rikstäckande begravningsbyrå (motion 2004:22). I sitt betänkande anförde utskottet bland annat att begravningsbyråverksamhet inte kan anses vara en av

kyrkans kärnverksamheter och att det kan vara problematiskt för kyrkan, såsom huvudman för begravningsverksamheten, att samtidigt bedriva begravningsbyråverksamhet. I ÖN 2012/09 gör nämnden sedan vissa tillägg i argumentationen med anledningen av tillägget i kyrkoordningens andra kapitel om församlingars bedrivande av näringsverksamhet som infördes år 2012.

Den åsyftade bestämmelsen är nuvarande 2 kap. 2 §, vari det stadgas att församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift. I den bakomliggande utredningen *Arbetsformer i förändring* (SKU 2009:2), hade frågan om begravningsbyråverksamhet särskilt uppmärksammats och utredarens förslag var att sådan verksamhet skulle tillåtas under vissa förutsättningar. Kyrkostyrelsen ansåg dock att det behövdes en djupare reflektion kring frågan om begravningsbyråverksamhet, varför utredarens förslag om att tillåta sådan verksamhet inte lades fram till kyrkomötet. Däremot föreslogs ett tillägg i kyrkoordningen som delvis motsvarade utredningsförslaget och som skulle klargöra att näringsverksamhet som har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift får bedrivas (KsSkr 2010:7 s. 19). Även organisationsutskottet delade kyrkostyrelsens uppfattning om att det behövdes en djupare reflektion kring frågan om kyrkliga begravningsbyråer (O 2010:1). Organisationsutskottet föreslog också att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att dels ytterligare utreda de juridiska konsekvenserna för såväl församlingar som stift av att församlingar bedriver näringsverksamhet, dels ta fram råd till församlingar om bedrivande av näringsverksamhet samt ett stödmaterial till stiftens rörande tillsynen över sådan verksamhet. Utöver detta föreslogs även att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att ytterligare utreda kyrkoherdens roll i framtida kyrkliga bolag. Kyrkomötet beslutade i enlighet med organisationsutskottets förslag.

Som framhållits ovan har Överklagandenämnden efter införandet av bestämmelsen om näringsverksamhet i 2 kap. 2 § kyrkoordningen i ÖN 2012/09 förtydligt att tillägget inte innebär någon förändring i förhållande till begravningsbyråverksamhet, utan att nämndens tolkning av kyrkoordningen i ÖN 2007/22 står fast, med följden att det inte ska anses tillåtet för församling att bedriva begravningsbyråverksamhet.

1.4.3.3 Behandling av frågan om kyrkliga begravningsbyråer i kyrkomöte och kyrkostyrelse

Som framhållits i avsnittet ovan valde kyrkostyrelsen att inte gå vidare med utredningsförslaget om att kyrkliga begravningsbyråer skulle tillåtas, men åtog sig ändå att återkomma till kyrkomötet i frågan. Från och med 2012 års kyrkomöte och framåt har frågan om kyrkliga begravningsbyråer behandlats vid ett flertal tillfällen i kyrkomötet, vilket i sin tur har inneburit olika insatser som rör Svenska kyrkans roll och uppdrag i samband med död och begravning.

Vid 2012 års kyrkomöte tydliggjorde kyrkostyrelsen att ett fortsatt förbud mot kyrkliga begravningsbyråer skulle gälla och att det främst motiverades utifrån omsorgen om huvudmannskapet för begravningsverksamheten och omsorg om kyrkans trovärdighet (KsSkr 2012:2, bilaga 2). Kyrkostyrelsen underströk att Svenska kyrkans församlingar har andra möjligheter att förbättra sina relationer med människor som drabbas av sorg och död än att driva en begravningsbyrå. Kyrkostyrelsen informerade också om att de i december 2011 beslutat om *Råd vid bedrivande av näringsverksamhet i församling* samt *Råd till församling vid bolagsbildning*. Råden syftar till att stödja församlingar som överväger att bedriva, eller som redan bedriver, näringsverksamhet. Sammanfattningsvis återrapporterades i skrivelsen KsSkr 2012:2 hela utredningen *Arbetsformer i förändring* såsom slutbehandlad.

Diskussionen rörande kyrkliga begravningsbyråer kom dock upp till behandling redan vid nästkommande kyrkomöte 2013 med anledning av en motion. I motionen (2013:86) föreslogs att kyrkomötet skulle ge kyrkostyrelsen i uppdrag att bland annat ”utarbete förslag till definition som tydliggör gränsdragningen mellan Svenska kyrkans huvudmannaskap för begravningsverksamheten och kyrklig näringsverksamhet med begravningsbyråverksamhet.” Vidare föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att ”förmedla inspirerande exempel på hur församlingarna inom ramen för sina grundläggande uppgifter kan stärka och utveckla Svenska kyrkans tillgänglighet för, bemötande av och medverkan bland människor som drabbas av sorg genom dödsfall.” Kyrkomötet beslöt enligt organisationsutskottets förslag att, med anledning av motionen, uppdra till kyrkostyrelsen att tydliggöra gränsdragningen mellan Svenska kyrkans huvudmannaskap för begravningsverksamheten och kyrklig näringsverksamhet i samband med begravning. Vidare beslöts att med anledning av punkt 4 i samma motion, uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram förutsättningar för en nationell kraftsamling kring frågorna om begravning och mötet med människor i sorg – med utgångspunkt i biskopsbrevet om begravning – i likhet med den tidigare nationella kraftsamlingen för barn och unga.

Vid 2014 års kyrkomöte återrapporterade kyrkostyrelsen att de slutbehandlat den del av uppdraget från 2013 års kyrkomöte som avsåg att tydliggöra gränsdragningen mellan Svenska kyrkans huvudmannaskap för begravningsverksamheten och kyrklig näringsverksamhet i samband med begravning (KsSkr 2014:2). Kyrkostyrelsens slutsats var att utrymmet för kyrklig näringsverksamhet i samband med begravning torde vara mycket litet. Rörande den andra delen av uppdraget – att ta fram förutsättningar för en nationell kraftsamling kring frågorna om begravning och mötet med människor i sorg – anförde kyrkostyrelsen att de påbörjat planeringen av en förstudie rörande Svenska kyrkans roll vid möten med människor i sorg och vid begravning. Vidare framhölls att i samband med att förstudien redovisades skulle även det av organisationsutskottet påpekade behovet av *åtgärder i syfte att komma framåt i samtalet om kyrkliga begravningsbyråer* ingå.

Till 2016 års kyrkomöte återrapporterade kyrkostyrelsen att det under hösten 2015 tagits fram en plan för genomförandet av en nationell kraftsamling. Vid 2017 års kyrkomöte rapporterade kyrkostyrelsen att den plan för nationell kraftsamling som tagits fram under hösten 2015 resulterat i två nationella seminarier som genomförts under våren 2017 med fokus på samtidsanalys respektive pastoral strategi. Kyrkostyrelsen rapporterade, med anledning av de åtgärder som vidtagits, kyrkomötets skrivelse såsom slutbehandlad vad avsåg uppdraget om nationell kraftsamling. När det gällde den andra delen – om kyrkliga begravningsbyråer – anfördes att ”frågan om kyrkliga begravningsbyråer kommer att behandlas vidare i kyrkostyrelsen” (KsSkr 2017:2).

Vid 2018 års kyrkomöte anförde kyrkostyrelsen att frågan om kyrkliga begravningsbyråer behandlats i kyrkostyrelsen under våren 2018 och att styrelsen beslutat att frågan skulle beredas vidare (KsSkr 2018:3). Kyrkostyrelsens arbetsutskott hade då redan tagit beslut om att göra en genomlysning av de kyrkliga begravningsbyråernas verksamhet som ett led i ett fördjupat samtal kring frågor om bland annat förändrade begravningstraditioner och en ändrad begravningsbyråbransch. Resultatet från genomlysningen presenterades i rapporten *Vi sänker tröskeln till kyrkan – Erfarenheter av kyrkliga begravningsbyråer* som överlämnades till kyrkostyrelsens arbetsutskott hösten 2019.

I samband med 2019 års kyrkomöte återrapporterades endast att genomlysningen skulle behandlas av kyrkostyrelsen under hösten 2019, som därefter skulle ta ställning till frågans fortsatta beredning (KsSkr 2019:3). Det uppdrag som kyrkomötet 2013 gett till kyrkostyrelsen rapporterades slutligen som slutbehandlat vid *kyrkomötet 2020*

(KsSkr 2020:3). Som framhållits i avsnitt 1.3 beslöt kyrkostyrelsen dock att mot bakgrund av bland annat nämnda rapport göra en förnyad genomgång av frågan om kyrkliga begravningsbyråer, vilket resulterade i den promemoria som utgör bakgrunden till förevarande skrivelse.

1.4.3.4 Stiftens tillsyn över kyrkliga begravningsbyråer

En av stiftens huvuduppgifter är att ha tillsyn över församlinglivet. Uppgiften omfattar även tillsyn över näringsverksamhet som bedrivs av församlingen, vilket tydliggjordes i skrivelsen *Arbetsformer i förändring* (KsSkr 2010:7 s. 10). I skrivelsen framhålls att näringsverksamhet som har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften inte ska uppfattas som någon form av verksamhet vid sidan av det som är församlingens uppgift och som därför inte skulle omfattas av tillsynen från stiftet. I skrivelsen framhålls vidare att det är nödvändigt att det instrument för tillsyn som står till stiftens förfogande – *församlingsinstruktionen* – också innehåller uppgifter om bodelags ändamål och verksamhet, så att stiftet ska kunna fullgöra sin uppgift på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Inom ramen för stiftens tillsynsansvar ligger att tillse att församlingar följer beslut från domkapitel eller Överklagandenämnden, liksom att tillse att församlingar följer kyrkoordningen. Den episkopala strukturen medför att varje biskop – och stift – har att självständigt utöva tillsyn över de församlingar som finns i stiftets regionala pastorala område enligt 6 kap. 1 § kyrkoordningen. Stiftet är även självständiga på så sätt att det är upp till varje stift att inom ramen för sin tillsyn tolka och tillämpa kyrkoordningen med stöd av bland annat förarbeten och beslut ifrån Överklagandenämnden. För det fall ett stift anser att det finns skäl kan domkapitlet självständigt besluta att inleda ett tillsynsärende.

När kyrkoordningen kom till väcktes frågan om vilka yttersta konsekvenser av tillsynen i form av sanktioner som kan tänkas. I kyrkoordningen finns inga bestämmelser om sanktioner. Frågan har dock behandlats – bland annat vid 2009 års kyrkomöte – då kyrkostyrelsen föreslog att sanktionsmöjligheter i form av exempelvis indelningsändringar eller ekonomiska åtgärder inte skulle skrivas in i kyrkoordningen, då sådana åtgärder sannolikt enbart skulle resultera i en envägskommunikation mellan domkapitlet och den församling/pastorat det gällde, vilket inte ansågs önskvärt (se KsSkr 2009:5). Dock föreslogs vissa ändringar i kyrkoordningens kapitel 57 för att stärka kyrkoordningens efterlevnad när ett beslut upphävts vid överprövning (se 57 kap. 20 § kyrkoordningen).

Inom ramen för den förnyade genomgången av kyrkliga begravningsbyråer har samtliga stift där det vid tidpunkten för utredningen bedrevs begravningsbyråverksamhet kontaktats och domkapitelsärenden med koppling till sådan verksamhet har inhämtats. Genomgången har begränsats till ärenden som tillkommit efter den ovan nämnda utredningen och de centrala rättsfallen ifrån Överklagandenämnden. Samtliga stift – fem stycken – som kontaktades inkom med uppgifter som redovisas mer ingående i promemorian. Sammanfattningsvis visar genomgången att fyra av dessa stift haft tillsynsärenden kopplade till begravningsbyråverksamhet i domkapitlet under perioden 2012–2021. I flertalet fall är det personer med anknytning till begravningsbyråbranschen som har begärt tillsyn, varav i ett fall via ombud. Trots att domkapitlet i samtliga fall har uttalat en förväntan om lojalitet till Överklagandenämndens beslut fortsätter samtliga församlingar att bedriva begravningsbyråverksamhet. Genomgången visar även att tillsynsärendena initierats efter att det anmärkts på att församlingarna inte följer det inomkyrkliga regelverket. Tillsynen har således inte initierats med anledning av att byråerna på något sätt skulle ha agerat på ett otillbörligt eller oprofessionellt sätt i själva verksamhetsutövandet gentemot enskilda sorgehus. I något

fall har det framhållits att församlingen som bedriver begravningsbyråverksamhet inte kan hålla isär sina olika ”roller”, dock utan konkreta exempel på vad som närmare avses. I någon begäran om tillsyn har det vidare nämnts att andra aktörer inom begravningsbyråbranschen missgynnas vad gäller tillgänglighet, dock saknas även här förtydligande av vad som närmare avses samt exempel på konkreta händelser när ett missgynnande varit för handen.

1.4.3.5 Skatterättslig och konkurrensrättslig utredning

Som en del av den aktuella genomgången av frågan om kyrkliga begravningsbyråer har revisionsbyrån PwC Sverige haft i uppdrag att utreda och beskriva dels de skatterättsliga förutsättningarna för församlingsägda begravningsbyråer, dels den konkurrensrättsliga reglering som kan gälla vid bedrivande av sådan verksamhet. Utredningarna återfinns i sin helhet som bilagor till promemorian. Då en liknande utredning gjordes inom ramen för SKU 2009:2, *Arbetsformer i förändring*, fokuserar den nu aktuella rättsliga genomgången av den externa utredaren framför allt på de områden där uppdateringar och alternativa tolkningar har tillkommit sedan den föregående utredningen färdigställdes.

När det gäller den skatterättsliga lagstiftningen konstaterar utredaren att det inte finns något skatterättsligt hinder för att en församling direkt, eller indirekt via ett aktiebolag som församlingen äger, bedriver begravningsbyråverksamhet. Att en församling bedriver sådan verksamhet riskerar sannolikt inte heller att påverka församlingens inskränkta skattskyldighet som sådan. Detta gäller oavsett i vilken form verksamheten bedrivs, men det förutsätter att överskottet av begravningsbyråverksamheten används för att främja Svenska kyrkans allmännyttiga ändamål och att byråverksamheten i sig inte bedrivs på ett sådant sätt att den kan anses främja ett ej allmännyttigt ändamål. Vidare konstateras att vilka skattemässiga effekter som uppkommer för en församling som bedriver begravningsbyrå beror till stor del på hur verksamheten bedrivs och organiseras; om den bedrivs direkt av församlingen eller via ett hel- eller delägt aktiebolag.

Avseende den konkurrensrättsliga lagstiftningen och kyrkliga begravningsbyråer konstaterar utredaren att det inte finns någon reglering som förbjuder en församling inom Svenska kyrkan att engagera sig på den öppna marknaden i konkurrens med privata företag. Däremot reglerar konkurrenslagen på vilket sätt verksamheten får bedrivas. En församling som bedriver begravningsbyråverksamhet måste exempelvis beakta att den inte snedvrider eller hämmar konkurrensen på den relevanta marknaden på ett sätt som kan strida mot konkurrensrättsliga bestämmelser. Likaså måste en församling som både är huvudman för begravningsverksamheten och bedriver begravningsbyråverksamhet säkerställa att de statliga medel som erhålls för bedrivande av begravningsverksamheten hålls åtskilda från de medel som används för bedrivande av begravningsbyråverksamheten. Sammanfattningsvis konstaterar den externa utredaren att Svenska kyrkan och dess församlingar har långtgående möjligheter att planera, utveckla och bedriva begravningsbyråverksamheten på ett sådant sätt att den är förenlig med konkurrenslagens bestämmelser.

1.4.3.6 Sammanfattande slutsatser från promemorian

Som framhållits ovan har frågan om kyrkliga begravningsbyråer varit föremål för diskussion i princip sedan relationsändringen. I promemorian konstateras sammanfattningsvis att även om Överklagandenämndens slutsats i frågan om kyrkliga begravningsbyråer är tydlig, skapar skälen för besluten en viss ”förvirring” i och med den återkommande kopplingen tillbaka till 2004 års kyrkomöte och den motion som då behandlades rörande frågan om en för Svenska kyrkan *rikstäckande begravningsbyrå*.

Vidare konstateras att det är svårt att tolka slutsatsen av det som framhålls i förarbetena där frågan om kyrkliga begravningsbyråer aldrig förefaller ha kommit till ett ”slutligt avgörande”, då frågan återkommande har tagits upp för behandling av såväl kyrkostyrelse som kyrkomöte, om än med lite olika perspektiv. Genomgången av domkapitelsärenden visar att det även ute i stiftet förefaller finnas en viss osäkerhet om hur rättsläget ska tolkas och att man förväntar sig att frågan om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer ska klargöras. Kyrkostyrelsen uttryckte i sin skrivelse KsSkr 2010:7 en förväntan om att inte fler församlingsdrivna begravningsbyråer skulle etableras förrän frågan analyserats vidare och rättsläget i frågan hade förändrats. Som framgått tidigare finns det dock ett antal församlingsdrivna begravningsbyråer, varav flera av dessa har startat upp efter såväl kyrkostyrelsens uttalande som Överklagandenämndens senaste avgörande i frågan 2012. Som konstateras i promemorian finns det inga tydliga sanktioner för den som bryter mot kyrkoordningen och vidare framhålls att det finns en diskrepans mellan kyrkorättslig reglering och församlingarnas praxis, vilket i sin tur skapar en trovärdighetsproblematik, såväl inom Svenska kyrkan som i relation till andra aktörer, såsom exempelvis övriga begravningsbyråbranschen.

I promemorian nämns vidare att vikten av att frågan om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer kommer till ett slutligt avgörande även är något som poängterats av biskopsmötet, som vid ett antal tillfällen berört frågan om kyrkliga begravningsbyråer. I oktober 2017 konstaterade biskopsmötet att de inte såg några principiella teologiska hinder rörande kyrkliga begravningsbyråer, men däremot praktiska och pastorala frågor som behöver lösas. Vidare uttalades att det är viktigt att den process som initierades av kyrkomötet 2013 genom uppdraget till kyrkostyrelsen att ”komma framåt i samtalet om kyrkliga begravningsbyråer” slutförs och att ett väl motiverat positivt eller negativt beslut kommer till stånd (protokoll från biskopsmötet 2017-10-03–06, nr 5/2017 § 115). Att frågan om kyrkliga begravningsbyråer ”behöver få en lösning” betonades återigen på ett biskopsmöte i maj 2021 (protokoll 2021-05-04, nr 16/2021 § 49).

Sammanfattningsvis framhålls i promemorian att den rättsliga genomgången visar att det är av stor vikt att frågan om tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer klargörs. Vidare framhålls att det – oaktat Överklagandenämndens avgöranden i frågan – behövs ett klarläggande i kyrkoordningen avseende tillåtligheten av församlingsdrivna begravningsbyråer då begravningsbyråverksamhet kan uppfattas som en sådan näringsverksamhet som generellt har en nära anknytning till den grundläggande uppgiften, särskilt vid jämförelse med andra näringsverksamheter som är tillåtna för församlingar att bedriva.

1.4.4 Församlingsdrivna begravningsbyråer och församlingens grundläggande uppgift

Församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning och utöva diakoni och mission. Detta framgår uttryckligen av både 4 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och 2 kap. 1 § kyrkoordningen. Församlingen är det lokala pastorala området och omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Församlingens har dock enligt 2 kap. 1 § andra stycket ansvar för den kyrkliga verksamheten för *alla* som vistas i församlingen. Som finansiering av den grundläggande uppgiften ska kyrkoavgiften användas. Det är också möjligt att komplettera kyrkoavgiften med annan typ av finansiering av den grundläggande uppgiften. Det är sålunda inte arten av finansiering som avgör om en verksamhet är en del av den grundläggande uppgiften, utan verksamheten i sig.

Som framhållits ovan i avsnitt 1.4.3.3 gäller att en församling får *bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift*, vilket stadgas i 2 kap. 2 § kyrkoordningen. Med *näringsverksamhet* avses en yrkesmässigt bedriven verksamhet som bedrivs regelbundet och med viss varaktighet. Verksamheten ska antingen vara självfinansierande eller tillföra finansiering till församlingens övriga verksamhet. I likhet med övrig församlingsverksamhet ska näringsverksamhet i församlings regi rikta sig till den egna församlingens medlemmar och område och alltså vara territoriellt begränsad. Vidare menas med *naturlig anknytning* att det ska finnas ett begripligt innehållsligt samband mellan den näringsverksamhet som församlingen bedriver och församlingens grundläggande uppgift. Sambandet kan antingen bestå i att verksamheten i sig är ett utflöde av församlingens grundläggande uppgift eller att verksamheten skapar bättre förutsättningar för församlingen att kunna utföra den grundläggande uppgiften. När det gäller begripligheten kring sambandet mellan församlingens grundläggande uppgift och församlingars bedrivande av begravningsbyråverksamhet framkommer det i erfarenhetsinsamlingen från de kyrkliga begravningsbyråerna att människor som anlitar en kyrklig begravningsbyrå ofta ser sådan verksamhet som en naturlig förlängning av församlingens övriga uppdrag.

Näringsverksamhet som bedrivs av en församling ska finansieras på annat sätt än med kyrkoavgift eller begravningsavgift. Sådan verksamhet får inte heller enbart syfta till att församlingen ska tjäna pengar. Näringsverksamhet ska vidare vara underställd församlingens ordinarie styrning och ledning, stiftets tillsyn och benämnas i församlingsinstruktionen.

I december 2011 beslutade kyrkostyrelsen, vilket nämnts ovan i avsnitt 1.4.3.3, om *Råd vid bedrivande av näringsverksamhet i församling* och *Råd till församlingar vid bolagsbildning*. Råden anger de grundläggande förutsättningarna för all slags näringsverksamhet som kan bedrivas av församlingar, liksom vad som ska gälla när en församling bedriver näringsverksamhet i bolagsform.

I promemorian slås fast – i likhet med vad som fastslogs i SKU 2009:2, se ovan avsnitt 1.4.3.2 – att det finns ett tydligt pastoralteologiskt/diakonalt/liturgiskt samband mellan begravningsbyråverksamhet i församlings regi och församlingens grundläggande uppgift. När församlingar tar beslut om att starta begravningsbyrå motiveras detta primärt utifrån gudstjänst- och diakonidimensionen i den grundläggande uppgiften. I promemorian konstateras att det i församlingars bedrivande av begravningsbyrå främst behöver vara det diakonala uppdraget som utgör utgångspunkt för verksamheten. I promemorian redogörs för olika definitioner av begreppet diakoni, som kan bidra till reflektionen över sambandet mellan församlingens uppdrag att utöva diakoni och bedrivandet av begravningsbyrå. Det finns även ett samband mellan bedrivande av begravningsbyrå och den grundläggande uppgiften i det att församlingsägda begravningsbyråer kan bidra finansiellt till andra verksamheter som församlingen driver.

I promemorian reflekteras även över den gränsdragningsproblematik som kan uppstå när församlingar/pastorat också bedriver kommersiell verksamhet i form av begravningsbyrå. I det mångåriga samtal som förts om de församlingsdrivna begravningsbyråerna har omsorgen om Svenska kyrkans uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten genomgående varit ett bärande argument mot ett tillåtande av församlingsdrivna begravningsbyråer. Oron har handlat om att medel och uppdrag riskerar att blandas samman och att förtroendet för Svenska kyrkans sätt att sköta uppdraget som huvudman kan rubbas. Även det samband som finns med den grundläggande uppgiften som den uttrycks i församlingsverksamheten och begravningsbyråverksamheten kan skapa en gränsdragningsproblematik. Den pastorala omsorg som ska känneteckna församlingens verksamheter som helhet ska också genomsyra den tjänst som kan köpas genom en församlingsdriven begravningsbyrå. Livstolkande

samtal av existentiell karaktär erbjuds inom församlingens pastorala och själavårdande arbete, som del i begravningsbyråns verksamhet och ibland också i mötet mellan besökare och personal på kyrkogården. För församlingsborna kan det vara svårt att urskilja vilken tjänst som ingår i vilken av församlingens verksamheter.

Den pastorala omsorg som det innebär att församlingen slår följe med sörjande anhöriga på vägen mot begravningsgudstjänsten och finns tillhands efteråt när livet ska gå vidare, har varit och är ett självklart uppdrag för församlingen. I promemorian redogörs för att resonemangen kring det diakonala åtagandet i bedrivandet av begravningsbyrå kan föras i två olika spår, som delvis överlappar varandra. Först och främst handlar det om att möta individers behov av samtal och själavårdande kontakter vid dödsfall och om ett bemötande präglad av omsorg och respekt i samband med planeringen av begravningen. Det andra diakonala spåret handlar om bygdens behov av nära service för att skapa sammanhållning och goda livsmöjligheter för människor på orten och där en lokalt förankrad begravningsbyrå kan bidra till detta.

Ett ytterligare skäl för församlingarna att bedriva begravningsbyråverksamhet är värnandet om den kyrkliga begravningsseden och begravningsgudstjänsten. Hos de församlingar som driver begravningsbyråverksamhet finns en oro kring förutsättningarna för den kyrkliga begravningsseden framöver. I promemorian konstateras att i bedrivandet av begravningsbyrå ges församlingen möjlighet att i ett tidigare skede möta och bygga relation med sörjande och att församlingen i detta möte ges möjlighet att peka på begravningsgudstjänsten som meningsskapande sammanhang och plats för bearbetning av död och sorg. I mötet med de anhöriga kan den kyrkliga begravningsbyråns medarbetare berätta om begravningsgudstjänstens utformning och innehåll och om möjligheterna att uttrycka det personliga och individuella också inom ramen för en given gudstjänstordning. I dessa möten finns också möjligheten att hänvisa sörjande vidare till präst eller diakon för samtalsstöd i sorgen.

Erfarenheten från de kyrkliga begravningsbyråerna är att majoriteten av de uppdrag som församlingsdrivna begravningsbyråer utför handlar om begravningar i Svenska kyrkans ordning. Namnet ”Kyrkans begravningsbyrå” utgör en tydlig identitetsmarkör. Samtidigt är det rimligt att anta att en församlingsdriven begravningsbyrå som är välkänd och som har ett högt förtroende hos människor på den lokala orten också kan komma att anlitas för begravningar i annan ordning. När en församling väljer att driva begravningsbyrå måste kompetens och beredskap finnas för att tillmötesgå också dessa önskemål. I sammanhanget bör nämnas att de flesta församlingar redan idag har erfarenhet av – och beredskap för – att i sina olika verksamheter möta människor som tillhör andra religiösa traditioner än den kristna.

Den lokala församlingens verksamhetsyta omfattar, såsom tidigare nämnts, det geografiska område som församlingen omfattar. Likaså har en församlingsdriven begravningsbyrå de som bor och vistas inom den territoriella församlingens gränser som sin huvudsakliga målgrupp. I praktiken kommer församlingsdrivna begravningsbyråer i likhet med andra begravningsbyråer dock ha kunder från olika orter och församlingar – människor som personligen anser sig ha en anknytning till den lokala församlingen eller som har detta genom att den avlidne bodde inom församlingens upptagningsområde. Likaså bidrar utvecklingen av nätbaserade begravningsbyråer och digitaliserade beställningsförfaranden till att den geografiska marknaden utvidgas. Om en församlingsdriven begravningsbyrå däremot expanderar sin verksamhet på ett sådant sätt att man etablerar sin verksamhet i en annan församling än den egna, ska verksamheten ske i samverkan med den lokala församlingen där.

Utöver den bolagsrättsliga revisionen står all bolagsverksamhet i Svenska kyrkan under den kyrkliga tillsyn som utövas av stiftet. I de av kyrkostyrelsen beslutade *Råd*

till församlingar vid bolagsbildning anges hur ändamålen med tillsynen i kyrkoordningen bör kunna uppfyllas när en församling bedriver näringsverksamhet i form av bolag. Eftersom begravningsbyråverksamhet kan sägas ha en naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift ska den, i likhet med annan näringsverksamhet i bolagsform som bedrivs av en församling, finnas benämnd i församlingsinstruktionen.

I promemorian lyfts även frågan om församlingsdrivna bolag ska omfattas av offentlighetsprincipen. Även i denna fråga hänvisas till råden vid bolagsbildning (s.10) som anger att församlingen ska se till att skapa regler som, så långt det är möjligt, ger församlingsbor, media och andra aktörer samma möjlighet till insyn i ett församlingsägt bolag som i församlingens övriga verksamhet, och att dessa regler tas in i bolagsordningen.

1.4.5 Församlingsdrivna begravningsbyråer och en begravningsсед i förändring

1.4.5.1 Övergripande om en begravningsсед i förändring

Sedvänjorna när det gäller död, sorg och begravning är under ständig förändring. Sverige är ett mångkulturellt och mångreligiöst samhälle och begravningstraditioner utvecklas genom att förfaringsätt från olika traditioner möts och influerar varandra, nya seder inkorporeras i den egna traditionen, läggs samman och anpassas. Inspiration till utformningen av begravningsceremonier hämtas till viss del även från helt nya sammanhang såsom till exempel eventbranschen. Det blir även vanligare att riter kopplade till livsavgörande skeenden iscensätts utanför de religiösa samfundens ordningar, så kallad borgerlig ritualisering.

En tendens som skönjs är att också kyrkotillhöriga väljer andra ceremoniformer än de svenskkyrkliga. Valet av borgerlig rit är ofta ett uttryck för att den avlidne eller de efterlevande inte omfattar en religiös livstolkning. Ibland kan en sekulär ceremoni också vara en pragmatisk lösning för människor som delar liv, men inte livsåskådning. I en personligt utformad rit – som skapas för det specifika tillfället utanför de etablerade trossamfundens rituella former, men i nära anknytning till dessa – kan böner och religiösa texter från olika traditioner ändå rymmas. Det faktum att många människor – inte minst i de yngre generationerna – kan ha liten erfarenhet av kyrkans sammanhang kan framöver komma att påverka utvecklingen vad gäller den kyrkliga begravningsleden i än större utsträckning än idag, då relationen till Svenska kyrkan ändå har betydelse för människors val av livsriter.

Kyrkostatistiken visar redan en stadigt nedgående trend vad gäller antalet begravningar i Svenska kyrkans ordning. År 2021 begravdes 61 242 personer i Svenska kyrkans ordning, vilket motsvarar 66,5 procent av samtliga avlidna i Sverige detta år. År 2000 var motsvarande siffra 87,7 procent. Det minskande antalet begravningsgudstjänster i Svenska kyrkans ordning kan till viss del tillskrivas det faktum att antalet tillhöriga i Svenska kyrkan minskar, men nedgången hör också ihop med att en lägre andel av de avlidna medlemmarna begravs inom Svenska kyrkan. År 2009 begravdes 95,1 procent av avlidna kyrkotillhöriga i en gudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning. År 2020 var motsvarande siffra 86 procent. I Svenska kyrkans forskningsrapport *En riktigt begravning - Förändringar i begravningsleden inom Svenska kyrkan 2010–2020* kan utläsas att om andelen begravningsgudstjänster minskar i samma takt som under perioden 2010–2020 kommer 77 procent av de avlidna medlemmarna begravas enligt Svenska kyrkans ordning år 2030 (s.108f).

Begravningsgudstjänsten ingår i ett sammanhang som sträcker sig från dödsbädden till avskedet vid kistan eller graven. Ibland kan relationen mellan anhöriga och

församling sträcka sig över ännu längre tid, till exempel genom deltagande i sorgegrupper/leva-vidare-grupper. Den bedömning som sammanfattningsvis görs i promemorian är att kyrkans erbjudanden och traditionella mötesplatser i samband med sorg och död brukas allt mindre. Ofta kan det bero på att människor inte känner till att dessa möjligheter finns. Det behöver vidare ifrågasättas om Svenska kyrkans församlingar i tillräcklig grad kommunicerar erbjudandet om församlingens stöd och ”medvandrar-skap” i samband med död och sorg.

För Svenska kyrkan är det väsentligt att värna om den kyrkliga begravningsseden och att kunna erbjuda de egna medlemmarna en begravningsgudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning. Anhöriga ska också kunna nås av inbjudan till tacksägelse för den avlidne och få del av erbjudanden om själavård och leva-vidare-grupper. Begravningsgudstjänsten utgör även en viktig del av den bearbetning som kyrkan erbjuder människor i sorg. Inte sällan uttrycker anhöriga att de upplever en trygghet i den fasta gudstjänstordningen och i välkända ord och sånger, samtidigt som man ser det som viktigt att kyrkan är beredd att anpassa begravningsgudstjänsten så att den också speglar den dödes personlighet och livsverk.

Upplevelsen av begravningsgudstjänsten och dess värden påverkas inte enbart av själva gudstjänsten utan också av andra skeenden mellan dödsfallet och begravningen. Det innebär att de möten som föregår begravningsceremonin och de relationer som byggs upp med människor i förberedelserna av ceremonin, till exempel med begravningsbyrå och församling, påverkar hur människor förmår bearbeta sin sorg och hur man fortsättningsvis ser på de aktörer man mött i samband med begravningen.

I begravningsbyråbranschens kommunikation kring begravningsceremonier och deras utformning framstår just anhörigas möjlighet att utforma begravningsceremonin på ett personligt och individualiserat sätt som den kanske viktigaste kvalitetsfaktorn när anhöriga står inför att planera en begravning. En personligt utformad ceremoni kan ses som ett uttryck för de anhörigas tillgivenhet till den avlidne. Möjligheten att mer fritt välja innehåll och struktur för begravningsceremonin kan bli till ett argument för att välja en borgerlig begravningsceremoni framför en begravningsgudstjänst, som har en fastställd struktur och där det individuella behöver rymmas inom de fastställda momenten. Valet av en borgerlig rit behöver således inte handla om ett avståndstagande från religiösa organisationer eller religiös tro, utan tvärtom kan även en borgerlig ritualisering knyta an till religiös tradition och religiöst trosinnehåll. I sin kommunikation framhåller begravningsbyråerna att en borgerlig begravningsceremoni mycket väl kan innehålla religiösa moment, som till exempel psalmer. De flesta begravningsbyråer informerar också om att även medlemmar i Svenska kyrkan kan välja en borgerlig begravningsceremoni. Denna information åtföljs dock inte alltid av upplysningen om att sorgehuset därmed kan få betala extra för tjänster som vid en kyrklig begravningsceremoni är kostnadsfria för den som varit medlem i Svenska kyrkan.

I promemorian framhålls att det framöver blir väsentligt hur Svenska kyrkan berättar sin egen berättelse om begravningsgudstjänsten, den kristna begravningsseden och innebörden av dessa. Det behöver bli ännu tydligare hur begravningsgudstjänsten kan vara värdefull för människans egen sorgbearbetning och hur gudstjänsten – trots en gudstjänstordning som ligger fast – samtidigt kan rymma det djupt personligt existentiella och öppna upp för människors delaktighet och medverkan.

1.4.5.2 Förändringar i begravningssedens enskilda delar

I den inventering av erfarenheter från de kyrkliga begravningsbyråerna som genomfördes år 2019 identifierades ett antal pågående förändringar i begravningsseden.

Dessa förändringar var tydliga redan före pandemin, men det är troligt att de tillvägagångssätt som gällt för begravningar under pandemin förstärkt och påskyndat denna utveckling, vilket även går att se utifrån vad begravningsbyråbranschen som helhet erbjuder och marknadsför. Det är rimligt att anta att dessa modifierade förfaranden också kommer att efterfrågas framöver. Exempel på sådana förfaranden är begravningsgudstjänst med urna, begravningsgudstjänst utomhus, livestreaming av begravningsgudstjänster, erbjudande om enskilt avskedstagande vid kistan före eller efter begravningsgudstjänsten och privat anordnade minnesstunder som genomförs en längre tid efter dödsfallet för att samla nära och kära som inte kunde närvara vid begravningen.

En annan möjlig utveckling skulle kunna bli att restriktionerna under pandemin kopplade till begravningsituationen framöver resulterar i en reaktion hos människor som innebär att begravningsceremoniers genomförande och deltagande expanderar till att bli mer omfattande händelser. Den smärtsamma upplevelse som det inneburit för många människor att inte kunna inbjuda till begravning eller närvara vid begravningar, kan tänkas bidra till detta. Det skulle kunna innebära att begravningsmanhanget vidgas och byggs ut, med större sammankomster – kanske av eventkaraktär – som sträcker sig över längre tid än de få timmar som en begravningsceremoni/gudstjänst och efterföljande minnesstund varar. Det går redan nu att hitta sådana expanderade erbjudanden hos begravningsbyråerna.

I promemorian beskrivs ett antal identifierade förändringar i begravningsleden. Att välja att samlas kring urnan i stället för kistan vid begravningsceremonin blir allt vanligare. Pandemiskeendet har ytterligare förstärkt denna trend. I begravningsbyråernas information framhävs att begravningsakt med urna kan göra att det blir mer flexibelt både med plats och tidpunkt för ceremonin.

Statistik visar att antalet begravningar utan känd ceremoni har ökat under 2000-talet. För drygt tio år sedan begravdes två procent av de avlidna i Sverige utan känd ceremoni. År 2021 var det dock hela 10 % av de avlidna i Sverige som gravsattes utan någon ceremoni som var känd av begravningsbyrån. Kremationer utan föregående känd ceremoni kan dock ibland innebära att privata ceremonier – som anhöriga räknar som betydelsefulla och som ett ”riktigt avsked” – ändå genomförts. Sådana ”privata” ceremonier bokförs eller räknas emellertid inte av någon. Även tidsspannet mellan dödsfallsdag och begravningsdag har ökat. År 2019 tog det i genomsnitt 23,2 dagar från det att en person avlidit till dess att en begravningsceremoni genomförts. År 2012 var motsvarande tid 19 dagar.

Sammanfattningsvis konstateras i promemorian att de borgerliga begravningsceremonierna fortsätter att öka i antal. I texterna på begravningsbyråernas hemsidor återkommer ett narrativ om att en borgerlig begravningsceremoni innebär en större frihet i utformningen av riten än begravningsgudstjänsten. Som nämnts ovan behöver dock valet av en borgerlig begravningsceremoni inte självklart innebära en önskan om en ceremoni utan kristna inslag och symboler, utan kan vara ett uttryck för att människor i högre grad önskar vara med och påverka utformningen av själva riten.

I promemorian konstateras vidare att under pandemin har rituella handlingar utanför den fastlagda riten tillskapats för att möta människors behov av sorgebearbetning och deltagande. Eftersom antalet deltagare vid begravningsgudstjänster/ceremonier har varit begränsat har det ofta getts möjlighet för bekanta och vänner till den avlidne att ta ett enskilt avsked vid kistan i kyrkan/kapellet vid en tidpunkt strax före eller efter begravningsceremonin. Det har också varit möjligt att delta i begravningsakten genom livestreaming på nätet. Digitaliseringen, dess möjligheter och dess redskap påverkar hur människor ”gör död” i nutiden. Begravningsriter och minnespraktiker påverkas och förändras genom användningen av de digitala redskapen. Minnesstunden som

annars skulle skett i anslutning till begravningsceremonin skjuts fram till en tidpunkt när det återigen är möjligt att samlas i större grupper. När den etablerade begravningsriten kombineras med utvidgade minnesritualer som är privat initierade och utformade kan det också innebära att riterna alltmer flyttar ut från kyrkans sammanhang. Det ligger en utmaning i att som församling bli tagen i anspråk och inbjuden till dessa senarelagda minnesstunder.

Pandemin har också inneburit att begravningsgudstjänster firas utomhus på kyrkogården. En ökad medvetenhet hos människor om att begravningsceremonier kan ske på andra platser än i kyrkor och kapell och utomhus, innebär att församlingarna måste förhålla sig till sådana önskemål och ha vilja och kompetens att möta dessa önskemål i dialog med människor. I ett sådant sammanhang är det också väsentligt att församlingarnas medarbetare kan peka på de värden och den resurs som kyrkorummet innebär.

1.4.5.3 Begravningsbyråbransch i förändring

Begravningsbyråbranschen växte fram under 1900-talets början och mitt, som svar på behov som framför allt kan kopplas samman med urbaniseringen. I dagsläget finns det cirka 800 begravningsbyråer i Sverige. Majoriteten av dessa är fristående och medlemmar i Sveriges Begravningsbyråers Förbund (SBF) eller ingår i den ekonomiska föreningen Fonus. Från år 2010 och framåt har det även etablerats begravningsbyråer som i huvudsak är nätbaserade och bygger på att människor planerar sina anhörigas begravning framför datorn. Ofta är rådgivning på nätet eller per telefon gratis när man anlitar en nätbaserad begravningsbyrå medan det personliga mötet kostar. Tjänsterna som dessa begravningsbyråer erbjuder presenteras ofta i olika ”begravningspaket”. Det alternativ som innebär direktkremation presenteras ibland som det första och enklaste ”paketet” följt av övriga paket som innebär en begravningsceremoni av något slag. När kunden har valt det paket och de alternativ för begravningsceremonin som man föredrar, fyllt i sina uppgifter och skickat in beställningen tar begravningsbyrån kontakt för att gå igenom de olika valen och svara på frågor och funderingar. Även de traditionella begravningsbyråerna har behövt anpassa sin verksamhet till den ökade efterfrågan på digitala tjänster på så sätt att kunden kan förbereda sin beställning genom att fylla i digitala formulär, som sedan utgör underlag för den fortsatta kontakten med byrån inför begravningen.

Hur begravningsbyråerna beskriver de olika alternativen för begravningsceremonier som finns, har betydelse för begravningssedens utveckling framöver. Byråernas hemsidor ger utförliga råd och anvisningar som rör sammanhangen kring begravningen. I så hög grad som möjligt strävar byråerna efter att anpassa sina erbjudanden till de önskemål man vet finns hos människor och man betonar kvalitéer som ska bidra till att de sörjande ska känna sig så nöjda som möjligt i den svåra situation som det innebär att planera och genomföra en begravning. Begravningsbyrån är vidare oftast den första externa aktör som de sörjande talar begravningsfrågor med. Eftersom begravningsbyråernas medarbetare har mångårig erfarenhet av och kompetens i frågorna får den information de ger stor betydelse för de val som anhöriga gör, vilket i förlängningen även påverkar begravningssedens utveckling.

Som nämnts ovan återkommer på så gott som samtliga begravningsbyråers hemsidor betydelsen av att som anhörig kunna utforma en närståendes begravning på ett så personligt och individualiserat sätt som möjligt. Det framhålls att den borgerliga begravningsceremonins utformning präglas av en stor frihet i utformningen medan beskrivningarna av Svenska kyrkans begravningsgudstjänst tenderar att fokusera på själva gudstjänstordningen. Annan information om begravningsgudstjänsten i Svenska kyrkans ordning kan ibland signalera restriktivitet och begränsningar och att

det är någon annan än de efterlevande själva som bestämmer om ritens utformning, det vill säga kyrkan, prästen eller kyrkomusikern. När människor har liten erfarenhet av möte med Svenska kyrkans församlingar blir det särskilt viktigt hur begravningsgudstjänsten beskrivs. I promemorian konstateras sammanfattningsvis att Svenska kyrkan behöver stärka sin egen berättelse om begravningsgudstjänsten som menings- skapande sammanhang och dess betydelse för människors sorgebearbetning.

1.4.6 Församlingsdriven begravningsbyrå och uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten

Begravningsverksamhet definieras som alla de åtgärder som har direkt samband med förvaltning av allmänna begravningsplatser. Begravningsverksamheten regleras i första hand genom begravningslagen (1990:1144) och begravningsförordningen (1990:1147). Av begravningslagen framgår att förvaltningslagen (2017:900) tillämpas när en församling handlägger enskilda ärenden enligt begravningslagen. Huvudman för begravningsverksamheten är församlingar och pastorat inom Svenska kyrkan. Regeringen kan dock besluta att en kommun i stället ska anordna och hålla allmänna begravningsplatser, vilket är fallet i Stockholms respektive Tranås kommun. Begravningsverksamheten finansieras genom begravningsavgiften, vilket är en avgift som erläggs av alla som betalar kommunalskatt. I huvudmannens uppdrag ingår bland annat att utan kostnad för dödsboet för den som var folkbokförd inom en huvudmans förvaltningsområde, tillhandahålla ett antal tjänster såsom:

- ◆ gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år,
- ◆ gravsättning inklusive gravöppning, återfyllning och iordningställande av öppnad grav,
- ◆ transporter från det att huvudmannen övertagit ansvaret för stoftet till dess att gravsättning har skett, med undantag av transport för gravsättning utanför huvudmannens område, om inte transporten beror på ett avtal om tillhandahållande av särskilda gravplatser,
- ◆ kremering,
- ◆ lokal för förvaring och visning av stoftet, samt
- ◆ lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler.

Svenska kyrkans församlingar har sedan år 2012 haft möjligheten att bedriva näringsverksamhet som har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften. Sådan näringsverksamhet kan bedrivas såväl inom ramen för församlingsverksamheten som i form av församlingsägda aktiebolag. Det som särskilt utmärker situationen när en församling bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå är verksamhetens särskilda relation och närhet till uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten. Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter, i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttaga saklighet och opartiskhet. I promemorian redogörs för den lagstiftning som reglerar begravningsverksamheten. Likaså innehåller promemorian en genomgång av förvaltningslagens jävsregler och tecknar några situationer där risk för jävsproblematik skulle kunna föreligga när en församling också driver begravningsbyrå.

De regler som omgärdar begravningsverksamheten syftar till att kontrollera att verksamheten bedrivs lika för alla även med beaktande av religionsfriheten. Varje huvudman har minst ett begravningsombud förordnat av länsstyrelsen, som ska ta tillvara deras intresse som inte tillhör Svenska kyrkan. Ombudet ska bland annat till-

eller avstyrka den av huvudmannen föreslagna kostnadsbudgeten till Kammarkollegiet i samband med att begravningsavgiften fastställs varje år. Kammarkollegiet ska vid fastställande av begravningsavgiften tillse att endast begravningsverksamhetens kostnader läggs till grund för avgiften. Tillsyn över begravningsverksamheten utövas av sju av landets länsstyrelser.

Farhågorna om att församlingar inte ska kunna upprätthålla en strikt åtskillnad i utförande av de olika uppdragen och neutralitet i uppdraget som huvudman, samtidigt som man bedriver kommersiell verksamhet i form av begravningsbyrå, har hittills varit ett tungt vägande argument mot tillåtligheten för församling att bedriva begravningsbyråverksamhet. Kritik har framförts från övriga begravningsbyråbranschen i relation till församlingar som driver begravningsbyrå. Kritiken har handlat om att huvudmannen positivt särbehandlat den egna begravningsbyråns kunder eller försvårat för övriga begravningsbyråer på orten genom att inte underlätta ett gott samarbete. I detta konstateras i promemorian att både en positiv och negativ särbehandling i förhållande till den som är kund hos församlingens begravningsbyrå skulle kunna förekomma på ett sådant sätt att huvudmannens opartiskhet kan ifrågasättas, men att reglerna om jäv generellt inte kan anses utgöra ett hinder för en församling eller ett pastorat att driva begravningsbyrå, oavsett i vilken juridisk form som begravningsbyrån bedrivs. Det är alltid omständigheterna i det enskilda ärendet som avgör. Eftersom begravningsverksamheten står under tillsyn av länsstyrelsen kan misstänkt opartiskhet eller andra överträdelser alltid anmälas dit.

Den slutsats som sammanfattningsvis framhålls i promemorian är att församlingens uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten generellt inte hindrar att församlingen också bedriver begravningsbyrå. Det ligger dock i sakens natur att misstankar om partiskhet och särbehandling kan uppkomma när två så nära kopplade verksamheter bedrivs av en och samma juridiska person, det vill säga församlingen. Samma sak gäller om församlingen äger aktierna i ett bolag eller har ett bestämmande inflytande över en annan typ av juridisk person. Så länge församlingen är medveten om sina olika roller och strikt förhåller sig till den lagstiftning som gäller för uppdraget som huvudman är det dock inget som uttryckligen hindrar församlingen att bedriva begravningsbyråverksamhet. Däremot är det viktigt att församlingen organiserar sina olika verksamheter på bästa sätt, med hänsyn till uppställda krav på korrekthet och opartiskhet. Vidare behöver tillses att det finns erforderlig kompetens inom församlingen/pastoratet att hantera såväl gränsdragningar mellan de olika verksamheterna som andra svåra situationer som kan uppkomma. I promemorian konstateras avslutningsvis att eftersom det inte finns några belegg för att näringsverksamhet i form av begravningsbyråer hittills har påverkat begravningsverksamheten på ett otillåtet eller olämpligt sätt, bör enbart risken för misstanke inte påverka ställningstagandet att församlingen kan bedriva begravningsbyråverksamhet.

1.4.7 Församlingsdrivna begravningsbyråer – organisering och kompetens

1.4.7.1 Organisering av församlings näringsverksamhet

Näringsverksamhet i församlings regi kan drivas som en del av församlingsverksamheten eller i annan associationsform. Det ankommer på församlingen själv att överväga och ta ställning till vilken verksamhetsform som är bäst anpassad för just den näringsverksamhet som man har för avsikt att bedriva. Samtliga begravningsbyråer inom Kyrkans begravningsbyrå bedrivs i dagsläget i form av församlingsägda aktiebolag. Toarps begravningsstjänst utgör däremot en separat enhet inom den egna församlingsverksamheten. Svenska kyrkans utredning *Arbetsformer i förändring* (SKU

2009:2) gjorde bedömningen att aktiebolag är den närmast till hands liggande associationsformen för näringsverksamhet i församlings regi, en bedömning som delades av kyrkostyrelsen och kyrkomötet. Skälet som angavs för denna bedömning var att de regler som finns i aktiebolagslagen ger goda möjligheter att åstadkomma en nära organisatorisk koppling mellan församlingens demokratiskt valda organ och bolagets styrning och möjliggöra för församlingen att styra och leda verksamheten. Det är även en fördel för församlingar som bedriver begravningsbyråverksamhet att denna drivs i bolagsform och därmed utgör en tydligt avskild del – verksamhetsmässigt och redovisningsmässigt – i förhållande till församlingens övriga verksamheter.

Om en församling kommer fram till att den vill förlägga verksamhet i ett sådant bolag ska denna verksamhet betraktas som en del av den totala verksamhet som församlingen bedriver. Det innebär att näringsverksamhet som bedrivs av en församling utifrån motivet att verksamheten har en naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift, också ska inkluderas i församlingsinstruktionens pastorala program. Det avgörande är att bolaget och därmed verksamheten kontrolleras av församlingen och så att säga ingår i ”koncernen”. Det innebär även att verksamhet bedriven på sådant sätt omfattas av församlingens revision och av stiftets tillsynsfunktion. Den verksamhet som kan komma i fråga för att skötas i bolagsform är enbart näringsverksamhet, det vill säga sådan verksamhet som finansieras på annat sätt än med kyrkoavgift eller begravningsavgift och som har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften.

I de av kyrkostyrelsen beslutade råden vid bedrivande av näringsverksamhet i församling understryks att oavsett vilken annan associationsform som väljs för näringsverksamhet i församlings regi, måste församlingen se till att verksamheten är förenlig med kyrkans grundläggande värderingar och församlingens uppgifter enligt kyrkoordningen. Näringsverksamhet som bedrivs av församling/pastorat får inte ianspråkta så mycket resurser att församlingens övriga verksamhet påverkas negativt. En annan förutsättning för församlings bedrivande av näringsverksamhet – däribland kyrkliga begravningsbyråer – är att verksamheten ska vara självfinansierande men även kunna tillföra finansiering till övrig församlingsverksamhet. Därutöver måste kyrkoherdens möjlighet att utöva sitt ledarskap över församlingens hela verksamhet garanteras, liksom stiftets möjlighet att utöva sin tillsyn. Stöd i hur ovanstående kan garanteras går bland annat att finna i de av kyrkostyrelsen utfärdade råden för församlingar vid bolagsbildning.

Kyrkoherden ska leda all verksamhet i församlingen och har därför ett helhetsansvar även för sådan församlingsverksamhet som bedrivs i formen av bolag. Kyrkostyrelsen gjorde i sin skrivelse KsSkr 2010: 7, bedömningen att näringsverksamhet som har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften i princip ska ledas av församlingens kyrkoherde i egenskap av verkställande direktör, utifrån att kyrkoherden har ledningsansvaret över all verksamhet i församlingen. Enligt aktiebolagslagen är det alltid bolagsstyrelsen som tillsätter och avsätter sin VD. Det finns därför ingen reglering i kyrkoordningen som innebär att kyrkoherden automatiskt har uppdraget som verkställande direktör i ett församlingsägt aktiebolag. I kyrkostyrelsens råd vid bolagsbildning anges även möjligheten att kyrkoherden, som ett alternativ till att vara verkställande direktör, i stället kan inneha posten som ordförande i styrelsen för församlingsägda bolag.

I promemorian redovisas en skatterättslig och konkurrensrättslig genomgång av vad som gäller när församling/pastorat bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå (se ovan avsnitt 1.4.3.5). I denna genomgång konstateras att det inte finns någon skattemässig reglering som innebär att en församling skulle vara förhindrad att

direkt, eller indirekt via ett församlingsägt aktiebolag, bedriva begravningsbyråverksamhet. Såväl Toarps begravningsstjänst, som drivs som en del av församlingens serviceverksamhet, som övriga kyrkliga begravningsbyråer som utgör församlingsägda bolag, är verksamheter som drivs utan egen personal och där huvuddelen av de personalresurser som behövs för att bedriva verksamheten köps från församlingen. I den aktuella skatterättsliga genomgången konstateras att dessa verksamhetsmodeller är mer administrativt komplexa än om en församlingsdriven begravningsbyrå har egen personal. Av promemorian framgår även att det inte heller finns någon konkurrensrättslig reglering som förbjuder en församling inom Svenska kyrkan att engagera sig på den öppna marknaden i konkurrens med privata företag. Däremot reglerar konkurrenslagen på vilket sätt verksamheten får bedrivas. En församling som driver begravningsbyråverksamhet måste bedriva sin verksamhet på ett sådant sätt att den inte snedvrider eller hämmar konkurrensen på den relevanta marknaden och därmed inte strider mot konkurrensrättsliga bestämmelser.

1.4.7.2 Kompetensen att bedriva näringsverksamhet

Församlingarnas kompetens att bedriva näringsverksamhet är under uppbyggnad. Ett antal av Svenska kyrkans församlingar har i dagsläget erfarenhet av att bedriva olika slag av näringsverksamhet och det är rimligt att tänka att fler församlingar och pastorat framöver kommer att starta näringsverksamhet i någon form. Kompetensen för detta byggs till stora delar lokalt, med inhämtande av erfarenheter från andra sektorer i samhället och från andra församlingar som redan kommit igång med liknande verksamhet. Gemensamma strukturer för hela Svenska kyrkan som innebär ackumulerad kompetens och erfarenhet i frågor kopplade till bedrivande av näringsverksamhet, bolagsbildning med mera finns inte i dagsläget.

I promemorian framhålls att församlingar som äger bolag behöver skapa bolagsstyrelser som säkerställer att församlingen kan fullfölja sitt ansvar att styra och leda verksamheten, samtidigt som styrelsen har kompetens när det gäller såväl bolagets art av verksamhet som för bedrivande av näringsverksamhet i allmänhet. Kompetensfrågan hör även ihop med kyrkoherdens roll och ledningsansvar för all församlingsverksamhet inklusive församlingens näringsverksamhet och den utmaning som kompetensfrågan kan komma att utgöra i samband med nyrekrytering av kyrkoherde.

Efter 15 år med församlingsdrivna begravningsbyråer finns i nuläget utvecklad kompetens och erfarenhet av att bedriva just näringsverksamhet i form av begravningsbyråer inom delar av Svenska kyrkan. Svenska kyrkans samlade kompetens i att möta och stödja sörjande utgör därtill en viktig tillgång i den verksamhet som utgörs av begravningsbyråer. I inventeringen av erfarenheter från de kyrkliga begravningsbyråerna framgår det att i uppstartsskedet hade ett antal av de församlingsdrivna begravningsbyråerna stor nytta av församlingsmedarbetare som i ett tidigare yrkesliv arbetat på begravningsbyrå och som tagit med sig kompetens därifrån.

Om det funnits större kvalitativa och återkommande brister i de kyrkliga begravningsbyråernas verksamhet finns anledning att tro att dessa skulle ha benämnts specifikt av företrädarna för övriga begravningsbyråbranschen. I synnerhet som Sveriges Begravningsbyråers Förbund (SBF) och delar av Fonus fortsätter att anföra kritik mot de kyrkliga begravningsbyråerna. Kritiken som framförts har till exempel gällt att församlingar med begravningsbyrå förbokar/blockerar de eftersökta begravningsstiderna på fredagar i församlingens bokningssystem för egen räkning. Rapporten om erfarenheter från de kyrkliga begravningsbyråerna beskriver hur församlingarna i medvetenhet om denna kritik strävar efter att skapa system för en jämlik fördelning av begravningstider. Annan kritik handlar om församlingarnas och de kyrkliga begravningsbyråernas

bristande tillgänglighet och brist på jour dygnet runt. Man menar att de församlingsdrivna begravningsbyråerna utnyttjar att andra begravningsbyråer har jour för transporter dygnet runt eftersom man inte har sådan själv. Kritik kring församlingars bristande tillgänglighet har under årens lopp fortlöpande framförts också från inomkyrkligt håll. En professionellt genomförd begravningsbyråverksamhet förutsätter hög tillgänglighet, jour dygnet runt och flexibilitet hos församlingen som kan innebära att nya strukturer och arbetssätt behöver utvecklas.

Den huvudsakliga kompetensen att bedriva kyrkliga begravningsbyrå innehas i dagsläget av en begränsad del av Svenska kyrkan, nämligen av Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB och de därtill anslutna församlingsdrivna begravningsbyråerna. Detta faktum innebär såväl en möjlighet som ett problem. För församlingar som önskar starta begravningsbyrå finns möjligheten att ansluta till koncernen Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB och därmed få del av den kompetens och kvalitetssäkring som erbjuds i denna relation. Det kan dock antas att församlingar framöver väljer att bedriva näringsverksamhet i form av begravningsbyrå oavhängigt koncernen Kyrkans begravningsbyrå. I dessa fall behöver kompetensen inhämtas från annat håll, till exempel genom att medarbetare rekryteras som har tidigare erfarenhet av begravningsbyråbranschen.

Den bedömning som sammanfattningsvis framhålls i promemorian är att det föreligger behov av att stärka kompetensen i stift och församlingar när det gäller bedrivandet av näringsverksamhet i allmänhet och av begravningsbyråverksamhet i synnerhet. De råd för bedrivande av näringsverksamhet och för bolagsbildning som kyrkostyrelsen tagit fram har i nuläget visat sig inte vara tillräckligt kända eller använda. Råden behöver således både utvecklas vidare och därefter kommuniceras. I ett sådant arbete behöver erfarenheter tas till vara från församlingar och pastorat som redan har upparbetad kompetens för begravningsbyråverksamhet. I promemorian pekas också på begravningspastoralen och begravningsriktlinjerna som redskap, vilka kan vidareutvecklas av församlingar som bedriver/avser att bedriva begravningsbyråverksamhet. Dessa dokument kan inkludera frågor som rör rutiner i den egna begravningsbyrån och hur samverkan ska ske med samtliga begravningsbyråer i den lokala kontexten inklusive församlingens egen byrå.

1.4.8 Sammanfattande slutsatser av den förnyade genomgången av frågan om kyrkliga begravningsbyråer

Frågan om församlingsdrivna begravningsbyråer har i olika omgångar varit uppe för behandling i kyrkomöte och kyrkostyrelse sedan början av 2000-talet. Svenska kyrkans överklagandenämnd har i fyra olika avgöranden framhållit att församlingar inte får bedriva begravningsbyråverksamhet. Trots att olika insatser gjorts för att förtydliga frågeställningar kopplade till de kyrkliga begravningsbyråerna har behandlingen av frågan inte kunnat slutföras i kyrkostyrelse och kyrkomöte. Även biskopsmötet har vid flera tillfällen diskuterat frågan, senast under våren 2021, då mötet konstaterade att ”[...] *begravningsleden är i stark förändring och behöver värnas, dels att kyrkliga begravningsbyråer finns och kan komma att öka i antal*” (BM 2021-0016, 49 §). Biskopsmötet framhöll sammanfattningsvis att deras bedömning är att frågan behöver få en lösning. I promemorian konstateras vidare att det är problematiskt både att församlingar fortsätter att bedriva begravningsbyråverksamhet trots att detta strider mot kyrkoordningen och att nya församlingsdrivna begravningsbyråer successivt tillkommer. Detta förhållande skapar en osäkerhet kring hur församlingarna kan förhålla sig till kyrkans regelverk.

I promemorian konstateras att ett flertal av de frågeställningar som relaterar till näringsverksamhet i form av församlingsdrivna begravningsbyråer även rör andra former av näringsverksamhet som också bedrivs av församlingar. Det kan handla om huruvida näringsverksamheten har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften, det ekonomiska risktagandet för församlingen, tyngdpunktsförskjutningar i församlingens verksamhet respektive näringsverksamhetens påverkan på utförandet av den grundläggande uppgiften, strukturer för organiseringen av näringsverksamheten och frågor som rör stiftets tillsyn av verksamheten. Det ”farhågeargument”, som ofta framförts kopplat till de kyrkliga begravningsbyråerna och som handlat om att eventuella misstag som görs i en sådan verksamhet kan få negativa konsekvenser för förtroendet för Svenska kyrkan som helhet, kan även gälla om det skulle visa sig att det finns missförhållanden i annan typ av näringsverksamhet som bedrivs av församling. Ändå har detta argument främst kopplats samman med de kyrkliga begravningsbyråerna.

I promemorian konstateras – i likhet med vad som framhölls i utredningen *Arbetsformer i förändring* (SKU 2009:2) – att begravningsbyråverksamhet, utifrån olika perspektiv, har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften. Med en sådan utgångspunkt blir formuleringen i 2 kap. 2 § kyrkoordningen om att församlingen får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften tillämplig även på begravningsbyråverksamhet, även om den hittills inte har haft den innebörden enligt Överklagandenämndens uttolkning.

Vidare konstateras att begravningsbyråer utgör viktiga aktörer i relation till begravningsssedens utformning och utveckling. Det faktum att en begravningsbyrå oftast är den första externa aktören som sörjande anhöriga möter torde ha betydelse för de val sorgehusen gör ifråga om begravningsceremoni och gravsättning. Församlingen har, med utgångspunkt i uppgiften att fira gudstjänst och utöva diakoni, uppdraget att möta och bistå när människor drabbas av död och sorg. För Svenska kyrkan är det väsentligt att kyrkotillhöriga kan erbjudas en kyrklig begravningsgudstjänst och att anhöriga ges möjlighet att ta del av församlingens inbjudan till exempelvis tacksägelse och leva-vidare-grupper. Av promemorian framgår att Svenska kyrkan behöver inta en mer aktiv roll i förhållande till en begravningsssed i förändring där ett tillåtande av församlingsdrivna begravningsbyråer kan möjliggöra ett tidigarelagt möte med de sörjande; ett möte där det även ges möjlighet att berätta om begravningsgudstjänstens innehåll och betydelse för bearbetning av sorgen.

Vidare har den förnyade genomgången visat att det inte finns några formella hinder vare sig i skatte- och konkurrenslagstiftningen, begravningslagen, begravningsförordningen eller förvaltningslagen, för församlingar att bedriva begravningsbyråverksamhet. En förutsättning för att bedriva sådan verksamhet är dock att den bedrivs på ett kompetent sätt under iakttagande av de förutsättningar som lagstiftningen ger.

I promemorian konstateras sammanfattningsvis att det ytterst är två frågor som behöver vara centrala för Svenska kyrkans fortsatta bedömning av frågan om församlingsdrivna begravningsbyråer. Den första frågan är huruvida omsorgen om uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten även fortsättningsvis kan sägas utgöra ett huvudargument mot tillåtligheten av kyrkliga begravningsbyråer och om detta uppdrag kan anses hotat om församlingar samtidigt bedriver begravningsbyråer. Den andra frågan gäller på vilket sätt Svenska kyrkan önskar att bemöta en begravningsssed i snabb förändring på vilka sätt kyrkan kan stärka sina insatser för att värna den kyrkliga begravningssseden.

Eftersom Svenska kyrkan ser huvudmannaskapet som ett prioriterat uppdrag behöver omsorgen om detta uppdrag relatera till församlingars bedrivande av begravningsbyrå. Det är väsentligt att Svenska kyrkan även fortsättningsvis tar ett kompetent

ansvar för detta samhällsuppdrag utifrån att begravningsverksamheten utgör en väsentlig kontaktyta med samhället i stort och med människorna på en ort vidare att Svenska kyrkan förfogar över och förvaltar huvuddelen av landets kyrkogårdsmiljöer.

Den samlade bedömningen som framhålls i promemorian är att församlingar i Svenska kyrkan besitter kompetens – även om den kan skifta mellan församlingar – vad gäller att administrativt särskilja verksamheter som har olika finansieringskällor. Uppdraget som huvudman innebär att det finns upparbetad erfarenhet och befintliga redskap att, inom ramen för en församlings ansvarsområde, bedriva parallella verksamheter. Likaså besitter medarbetarna i Svenska kyrkans församlingar god erfarenhet av att möta människor med olika kulturell och religiös bakgrund utifrån erfarenheter som görs i församlingsverksamheten och i uppdraget som huvudman. När församlingen driver begravningsbyrå innebär det att byrån också ska kunna ansvara för borgerliga ceremonier och ceremonier i andra trossamfunds ordningar.

På grund av det nära sambandet mellan näringsverksamhet i form av begravningsbyrå och begravningsverksamheten kan det finnas risk för att misstanke uppkommer om att exempelvis positiv särbehandling sker av den egna begravningsbyråns kunder och att kritik riktas mot församlingen av den anledningen. Eftersom det inte finns några belägg för att näringsverksamhet i form av begravningsbyrå hittills påverkat uppdraget som huvudman på ett otillåtet eller olämpligt sätt är bedömningen att endast risken för misstanke inte bör påverka ställningstagandet att församlingen kan bedriva begravningsbyråverksamhet.

Att fira gudstjänst utgör centrum i kyrkans liv och uppdraget att utöva diakoni beskrivs ibland som en ”liturgi efter liturgin”. Svenska kyrkan har ett uppdrag att främja den kyrkliga begravningsleden. När begravningsleden är under stark förändring och begravningsbyråbranschen har att möta en efterfrågan på individuellt och personligt utformade begravningsceremonier blir det viktigt för Svenska kyrkan att vidareutveckla och nå ut med den egna berättelsen om begravningsgudstjänstens innebörd och ordning och visa på de möjligheter till delaktighet och personlig utformning som också erbjuds inom ramen för denna. I detta ligger att skapa olika mötesplatser med människor, som i många fall har liten erfarenhet av kyrkans liv och verksamheter. I avsikt att skapa en utvidgad mötesyta för Svenska kyrkans församlingar med de kyrkotillhöriga kan församlingsdrivna begravningsbyråer vara en väsentlig insats och möjliggöra ”medvandarskap” från de allra första dagarna efter ett dödsfall.

Den sammanfattande slutsatsen i promemorian är – med hänsyn taget till de slutsatser som redovisats ovan – att Svenska kyrkan behöver komma fram till ett slutligt avgörande i frågan om kyrkliga begravningsbyråer, som innebär att sådan verksamhet ska vara tillåten. För att åstadkomma detta föreslås i promemorian ett tillägg, i form av ett andra stycke i 2 kap. 2 § kyrkoordningen, med lydelsen: *Den som bedriver begravningsbyråverksamhet ska särskilt beakta de förutsättningar för huvudmannskapet som följer av begravningslagen.*

1.5 Överväganden, förslag och bedömningar

1.5.1 Allmänt

Kyrkostyrelsens förslag: Det ska vara tillåtet för församlingar att bedriva näringsverksamhet i form av kyrklig begravningsbyrå. En församling som bedriver sådan näringsverksamhet och samtidigt är huvudman för begravningsverksamheten måste särskilt beakta de olika förutsättningar som enligt lag gäller för respektive verksamhet.

Ändrad paragraf: 2 kap. 2 § kyrkoordningen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med kyrkostyrelsens förslag, med den skillnaden att kyrkostyrelsen föreslår en i viss utsträckning annan lydelse av tillägget i 2 kap. 2 §.

Remissinstanserna: En majoritet av stiftens tillstyrker promemorians förslag om förändrad skrivning i 2 kap. 2 § kyrkoordningen. Även en majoritet av församlingar och pastorat som lämnat yttrande tillstyrker promemorians förslag om den förändrade skrivningen. Samtidigt påtalar ett antal av remissinstanserna behovet av ytterligare klagöranden och insatser kopplade till frågan om kyrkliga begravningsbyråer. Remissinstansernas efterfrågade insatser och förtydliganden kopplas i många fall, till församlingars bedrivande av näringsverksamhet i allmänhet.

Översiktligt om remissvarens innehåll

Domkapitlet i *Härnösands stift* tillstyrker förslaget till ändring i kyrkoordningen samt anser att det i kyrkoordningen ska införas en bestämmelse som innebär att om en församling/ett pastorat bedriver näringsverksamhet med koppling till den grundläggande uppgiften ska församlingsinstruktionen innehålla de uppgifter om bolagets ändamål och verksamhet som behövs för att stiftet ska kunna fullgöra sin tillsynsskyldighet på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Stiftsstyrelsen i *Strängnäs stift* tillstyrker förslaget i promemorian när det gäller möjligheten för församlingar och pastorat att bedriva begravningsbyråer; detta under förutsättning att förslaget till bestämmelse och formulering i kyrkoordningen (2 kap. 2 §) omarbetas så att vad som avses med begravningsbyråverksamhet definieras och det blir tydligt vilka riktlinjer som gäller. Stiftet anger även ett antal frågeställningar som behöver bearbetas ytterligare. *Skara stift* och *Lindköping stift*, genom sina stiftsstyrelser, tillstyrker promemorians förslag. Även stiftsstyrelsen i *Karlstads stift* tillstyrker förslaget om ändring i kyrkoordningens andra kapitel gällande möjlighet till begravningsbyråverksamhet inom Svenska kyrkan och menar att sådan verksamhet är förenlig med församlingens grundläggande uppgift och skapar en större mötesyta för Svenska kyrkan med de kyrkotillhöriga. Stiftsstyrelsen i *Visby stift* anger att de tillstyrker att 2 kap. 2 § kyrkoordningen ändras i enlighet med det förslag som föreligger, men att kyrkostyrelsen ges i uppdrag att återkomma med förnyade råd och regler angående stiftens tillsyn samt att erforderliga förändringar i kyrkoordningen gällande detta genomförs. Stiftsstyrelsen i *Göteborgs stift* anser med beaktande av skälen som framgår av promemorian, att det är angeläget och nödvändigt att det kyrkorättsliga läget vad gäller begravningsbyråverksamhet i församlings regi klagörs genom ett tillägg i kyrkoordningen. Förslaget till tillägg i kyrkoordningen bedöms som väl avvägt och tillstyrks därför. *Lunds stift* tillstyrker förslaget i promemorian men ser även en rad praktiska utmaningar med detsamma. Lunds stift föreslår att bestämmelsen i 57 kap. 5 § kyrkoordningen kompletteras med tillägget: ”När församling eller pastorat bedriver näringsverksamhet ska det redovisas i vilken form den bedrivs och på vilket sätt verksamheten har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften.” Såväl stiftsstyrelsen som domkapitlet i *Uppsala stift* tillstyrker i

separata yttranden den föreslagna kyrkoordningsändringen och instämmer i stort i promemorians slutsatser. Man menar att promemorian innebär en slutpunkt på en diskussion som pågått länge inom Svenska kyrkan. Uppsala stift anser att det finns fördelar med att frågan har tagit tid vilket lett till en process som landat. Domkapitlet i Uppsala påpekar att det också lär bli mindre klimatpåverkan med närliggande begravningsbyråer i landsbygdsförsamlingar. *Luleå stift* delar promemorians bedömning om att det enligt kyrkoordningen ska vara tillåtet för församlingar att bedriva begravningsbyråverksamhet och menar att den föreslagna ändringen är logisk och skapar ett tydligt rättsläge. Stiftet ser även ett behov, på nationell och regional nivå, av att öka de personella resurserna för kompetensuppbyggnad och förstärkt tillsyn kopplat till området. Däremot avstyrker stiftet att regeländringen ska träda i kraft redan 1 januari 2023 och förordar en senare tidpunkt. Även *Västerås stift* tillstyrker den föreslagna kyrkoordningsändringen och hänvisar till att en sådan möjliggör för stiftet att stärka sin tillsyn över näringsverksamhet som bedrivs i församlingars regi framför allt kopplad till församlingsinstruktionen. Domkapitlet i *Växjö stift* tillstyrker förslaget med reservationen att frågor om hur en begravningsbyrå i kyrklig regi ska bedrivas utreds, både vad avser kopplingen till den grundläggande uppgiften och vad det innebär för församling/pastorat att driva ett bolag och att tydliga riktlinjer för tillsyn och främjande behöver utarbetas innan den föreslagna ändringen i kyrkoordningen genomförs. *Stockholms stift* menar i ett underhandsbesked inför stiftsstyrelsens kommande beslut att det föreslagna tillägget är rimligt och tillstyrker förslaget till kyrkoordningsändring. *Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar* har, utifrån de utgångspunkter som nämnden har att beakta, inget att erinra mot förslagen i promemorian. *Kyrkans akademikerförbund* tar som fackförbund inte ställning till huruvida det ska finnas kyrkliga begravningsbyråer eller inte. Förbundet har dock inget att invända mot att det skulle finnas församlingsdrivna begravningsbyråer.

Majoriteten av de arton församlingar och pastorat som avgett yttrande bifaller förslaget till ändrad skrivning i kyrkoordningen. Två remissinstanser avstyrker. *Södertälje pastorat* är i princip positiv till att Svenska kyrkans församlingar/pastorat inom begreppet näringsverksamhet kan bedriva så kallade kyrkliga begravningsbyråer, men avstyrker förslagen ändring i kyrkoordningen. Pastoratet anser att det föreslagna tillägget är till intet förpliktigande och anför att förutsättningarna för att Svenska kyrkans församlingar ska ha kvar huvudmannaskapet för begravningsverksamheten inte enbart beror på begravningslagen. Vidare framhålls att bedrivandet av församlingsdrivna begravningsbyråer inte får riskera att Svenska kyrkans församlingar förlorar huvudmannaskapet för begravningsverksamheten och att promemorians samlade förslag inte är tillfyllest för att säkerställa att detta inte händer om begravningsbyråverksamheten utvidgas till ett större antal enheter. Pastoratet anser även att en ändring av kyrkoordningen i denna del måste bearbetas ytterligare innan beslut kan fattas. Även *Nyköpings församling* avstyrker promemorians förslag och anser att förslaget till formulering för tillägg i kyrkoordningen inte räcker till och anför att definitionen av begravningsbyrå behöver förtydligas liksom hur en begravningsbyrå i Svenska kyrkan ska bedrivas. *Svenska kyrkans överklagandenämnd* menar att den föreslagna regleringen i kyrkoordningens andra kapitel är ofullständig och att frågan om tillåtlighet för kyrkliga begravningsbyråer behöver utredas ytterligare. Nämnden anför att om samma huvudman ska kunna bedriva både myndighetsutövning och kommersiell verksamhet krävs en betydligt mer omfattande reglering för att undvika sammanblandning än den som nu föreslås. Vidare framhålls att tillsynen måste intensifieras och att det inte räcker med den förvaltningstillsyn eller den utökade tillsyn som stiftet numera har. Nämnden menar vidare att fokus måste ligga på jävsfrågorna som kan bli betydande och ge upphov till fler överklaganden. Vidare pekar nämnden på att den gränsdragning som måste

ske mellan församlingens grunduppgift och bedrivandet av begravningsbyrå måste klarläggas; de likheter och skillnader som finns mellan kyrkliga begravningsbyråer och andra former av näringsverksamhet i kyrklig regi behöver klarläggas och konsekvenser dras när det gäller gränsdragningarna i en kyrkorättslig reglering.

Spontanyttrande har inkommit från *Sveriges Begravningsbyråers Förbund/Memento Service AB* (SBF) som bland annat föreslår en alternativ formulering av den föreslagna kyrkoordningens ändringen: ”Den församling/pastorat som är begravningshuvudman ska särskilt beakta det vid bedrivande av begravningsbyrå så att ingen sammanblandning av uppgifterna sker.” SBF menar att det inte är en önskvärd situation att Svenska kyrkans församlingar i egenskap av samverkanspartner till de externa begravningsbyråerna kan komma att utgöra även konkurrenter om församlingen bedriver begravningsbyrå. Förbundet framhåller risken för att församlingen inte ska klara av att hålla tydliga skiljelinjer mellan sina olika åtaganden och roller. Sammanfattningsvis menar SBF att förslaget till förändring i kyrkoordningen inte är förenligt med vad som åligger en begravningshuvudman i att sammanblanda huvudmannauppdraget med näringsverksamhet på ett så nära område. Spontanremiss har också inkommit från *Sverigedemokraternas nomineringsgrupp i Västerås stift*, som ställer sig positiva till kyrkliga begravningsbyråer.

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inledande utgångspunkter

Kyrkostyrelsen föreslår, i likhet med förslaget i promemorian, en ändring i 2 kap 2 § kyrkoordningen som innebär att församlingar och pastorat kan bedriva näringsverksamhet i form av begravningsbyrå. Församlingsdrivna begravningsbyråer inräknas därmed i sådan näringsverksamhet som församlingar kan bedriva för att den har en naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift.

I promemorians förslag till ändring av bestämmelsen betonas vikten av att den som bedriver begravningsbyråverksamhet särskilt beaktar de förutsättningar för huvudmannaskapet som följer av begravningslagen. Denna skrivning är avsedd att betona betydelsen av att Svenska kyrkans församlingar tar ett fortsatt kompetent ansvar för uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten, även om de väljer att också bedriva näringsverksamhet i form av begravningsbyrå. Det är väsentligt att Svenska kyrkan även fortsättningsvis upplevs som en trovärdig utförare och aktör av såväl staten som samarbetspartners när det gäller detta uppdrag, varför hänvisningen till huvudmannaskapet och begravningslagen är relevant.

Kyrkostyrelsen ser dock – bland annat med beaktande av de synpunkter som har inkommit på den föreslagna skrivningen – att det finns anledning att inte endast erinra om vikten av att beakta huvudmannaskapets förutsättningar, utan även om de förutsättningar som följer av annan lag för den som bedriver begravningsbyråverksamhet och samtidigt är huvudman för begravningsverksamheten. Här åsyftas bland annat konkurrens- och skattelagstiftning. Självfallet måste alla församlingar som bedriver någon form av näringsverksamhet – oaktat om församlingen är huvudman för begravningsverksamheten eller inte – beakta och följa gällande lagar. Den som både är huvudman och bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå måste dock vara *särskilt observant* så att verksamheterna inte bedrivs på ett sådant sätt att sammanblandning av verksamheterna och de olika rollerna riskeras, vilket i sin tur skulle kunna leda till att verksamheterna bedrivs i strid med gällande lag. Av denna anledning anser kyrkostyrelsen således att det är befogat att i kyrkoordningen uttryckligen erinra om detta på det sätt som föreslås.

Den föreslagna kyrkoordningsändringen innebär ett slut på det förhållande som nu råder och som innebär att församlingar i Svenska kyrkan bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå trots att sådan hittills inte varit tillåten. Nämnda förhållande har i hög grad försvårat stiftens tillsyn över denna typ av verksamhet, vilket har inneburit en risk vad gäller verksamhetens utförande och kvalité och hur den påverkar församlingen i dess övriga uppdrag och roller. Församlings bedrivande av begravningsbyrå utgör även ett slags näringsverksamhet som i många avseenden är att jämföras med annan näringsverksamhet som församlingar kan bedriva och som har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften. För detta behöver församlingar och pastorat upparbeta en generell kompetens när det gäller bedrivandet av sådan kommersiell verksamhet.

Samtidigt inser kyrkostyrelsen att näringsverksamhet i form av begravningsbyrå har ett särskilt nära släktskap med flera av uppdragen inom den grundläggande uppgiften liksom med den myndighetsutövning som begravningshuvudmannaskapet innebär. Medarbetarna i Svenska kyrkans församlingar har god kompetens att, i sina olika uppdrag, möta och bistå människor som drabbats av sorg, samtidigt som de olika rollerna i de olika uppdragen förutsätter att medarbetarna kan göra tydlig åtskillnad mellan vad som ingår i respektive uppdrag. Vid ett tillåtande för församlingar att bedriva begravningsbyrå blir det därför väsentligt att verksamheten kan kvalitetssäkras och att församlingar och pastorat innehar relevant kompetens för att bland annat eliminera risken för sammanblandning av roller och uppdrag. Om en församling bedriver begravningsbyråverksamhet ska detta föras in i församlingsinstruktionen och verksamheten ska, liksom övrig näringsverksamhet som bedrivs i församlingens regi, vara föremål för stiftets tillsyn.

Kyrkostyrelsen har erfarenhet att de råd för bedrivande av näringsverksamhet och för bolagsbildning, som styrelsen tidigare tagits fram, inte varit tillräckligt kända eller använda av församlingar, pastorat och stift. Svenska kyrkans församlingar och pastorat har också olika förutsättningar vad gäller resurser och kompetens, vilket framhålls av ett antal remissinstanser. Det är således kyrkostyrelsens bedömning att det finns ett behov av att ytterligare stärka den gemensamma kompetensen när det gäller församlingars bedrivande av näringsverksamhet. I sina remissyttranden påtalar stiftens behov av utvecklade redskap för stiftens tillsyn av näringsverksamhet i församlings regi. Kyrkostyrelsen avser att med anledning av den föreslagna ändringen om att tillåta begravningsbyråverksamhet, att såväl uppdatera som vidareutveckla de råd som redan finns rörande bedrivande av näringsverksamhet och bolagsbildning. Kyrkostyrelsen avser även att – inom ramen för råden eller såsom ett eget material – utarbeta ett stödmaterial som synliggör sådant som kan vara särskilt viktigt att beakta vid församlingars bedrivande av begravningsbyråverksamhet och som kan bidra till en kvalitetssäkring av verksamheten. Materialet ska även kunna ge vägledning inför det att en församling överväger att starta upp begravningsbyråverksamhet, liksom kunna vara till hjälp för stiftens tillsyn över sådan verksamhet.

Tillägget i 2 kap. 2 § kyrkoordningen

Som framhållits ovan föreslår kyrkostyrelsen ett tillägg, i form av ett nytt andra stycke, i 2 kap. 2 § för att tydliggöra att det ska vara tillåtet för en församling att bedriva begravningsbyråverksamhet och att Överklagandenämndens tidigare tolkning av nämnda bestämmelse i kyrkoordningen därmed inte längre ska gälla. Några remissinstanser har påpekat att de önskat en annan skrivning för att tydliggöra det ändrade rättsläget. Bland annat har *Överklagandenämnden* i sitt remissvar anfört att den bedömning nämnden tidigare gjort i frågan fortfarande har aktualitet och att denna inte

kan avfärdas på det sätt som har skett i promemorian. Vidare har nämnden angående den ändring som föreslås i 2 kap. 2 § kyrkoordningen anfört att det inte synes behöva anges särskilt i kyrkoordningen att den som bedriver begravningsbyråverksamhet ska beakta lagens regler samt ”är det tveksamt om kyrkoordningen för närvarande medger att en församling driver begravningsbyrå, måste denna fråga först klarläggas.” *Strängnäs stift* har framhållit att vad som avses med begravningsbyråverksamhet bör definieras och *Södertälje pastorat* har anfört att den föreslagna formuleringen om att ”beakta de förutsättningar för huvudmannskapet som följer av begravningslagen” inte på något sätt är förpliktande. Vidare har *SBF* föreslagit en annan formulering av tillägget i 2 kap. 2 §, nämligen ”[d]en församling som är begravningshuvudman ska särskilt beakta det vid bedrivande av begravningsbyrå så att ingen sammanblandning av uppgifterna sker.”

Kyrkostyrelsen önskar inledningsvis, mot bakgrund av vad Överklagandenämnden anfört, framhålla att styrelsen inte har någon annan uppfattning än att Överklagandenämndens praxis, samt nämndens uttolkning av kyrkoordningen vad gäller kyrkliga begravningsbyråer, ska följas fram till dess att kyrkomötet har beslutat om en annan ordning. Oaktat detta kan kyrkostyrelsen förstå det som framhålls i promemorian om att den reglering som finns idag – som tydliggör att en församling får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften – har kommit att framstå som något svårbegriplig i förhållande till tillåtligheten av just kyrkliga begravningsbyråer. Detta eftersom sådan verksamhet i hög grad kan tyckas vara just sådan näringsverksamhet som har en nära anknytning till den grundläggande uppgiften och ofta också har motiverats så av de församlingar som valt att bedriva begravningsbyråverksamhet.

När formuleringen i kyrkoordningen om näringsverksamhet utarbetades i den ovan nämnda utredningen *Arbetsformer i förändring* var avsikten att detta skulle innefatta även kyrkliga begravningsbyråer. Samtidigt föreslogs dock en ytterligare reglering för just begravningsbyråer som innebar införande av ett ”kvalitetssystem” mot vilken begravningsbyråverksamhet skulle prövas innan den fick bedrivas efter medgivande av kyrkostyrelsen. Som framhållits ovan ansåg kyrkostyrelsen vid denna tidpunkt att frågan om kyrkliga begravningsbyråer behövde analyseras ytterligare, varför utredningens förslag samt därtill hörande tillägg i kyrkoordningen om just begravningsbyråverksamhet aldrig lades fram till kyrkomötet. Däremot valde kyrkostyrelsen att utan omskrivningar behålla utredningens föreslagna formulering om att en församling får bedriva näringsverksamhet om den har naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften, utan att i kyrkoordningen förtydliga att begravningsbyråverksamhet inte skulle räknas till sådan tillåten näringsverksamhet. Denna avgränsning framgick enbart av kyrkostyrelsens uttalanden i förarbetena och var något som Överklagandenämnden tog fasta på i sina skäl för att även efter tillägget komma till samma slutsats som tidigare. I efterhand kan kyrkostyrelsen se att det möjligen – mot bakgrund av den utveckling som skett i regelverket och tolkningen av detsamma och de många frågor som regleringen har föranlett – hade varit bra med ett uttryckligt undantag för begravningsbyråverksamhet i kyrkoordningen när begreppet ”naturlig anknytning” infördes.

Angående de synpunkter som inkommit gällande det föreslagna tillägget i 2 kap. 2 § är det kyrkostyrelsens uppfattning att den formulering som nu föreslås av kyrkostyrelsen på ett ändamålsenligt sätt tydliggör att rättsläget ändras. Det finns enligt kyrkostyrelsen ingen anledning att – i motsats till vad Överklagandenämnden förefaller mena – uttryckligen i kyrkoordningen ange att kyrkliga begravningsbyråer ska tillåtas eftersom grunden för att tillåta dem, deras naturliga anknytning till den grundläggande uppgiften, redan är angiven. Att då särskilt nämna begravningsbyråverksamhet bland

alla andra naturligt anknutna näringsverksamheter som kan bedrivas med stöd av bestämmelsen ser inte kyrkostyrelsen är nödvändigt. Tillägget i 2 kap. 2 § tillsammans med de nya förarbeten som nu tillskapas visar på ett tillräckligt tydligt sätt att Överklagandenämndens praxis vad gäller tolkningen av 2 kap. 2 § inte längre ska gälla och att begravningsbyråverksamhet härfter ska ses såsom en sådan tillåten näringsverksamhet som har nära anknytning till den grundläggande uppgiften. De båda styckena i 2 kap. 2 § måste således läsas tillsammans. När det gäller Strängnäs stifts yttrande om att definiera vad som avses med begravningsbyråverksamhet hänvisas till vad som anförs nedan om definitionen av begravningsbyråverksamhet.

Som framhållits ovan föreslår kyrkostyrelsen en i viss utsträckning annan formulering av det tillägg som ska göras i 2 kap. 2 §, i jämförelse med vad som föreslås i promemorian. I sammanhanget vill kyrkostyrelsen lyfta fram det förslag till formulering som SBF lagt fram och särskilt ordet ”sammanblandning”. Som konstaterats tidigare utgör huvudmannaskapet inget formellt hinder för ett tillåtande av församlingsdrivna begravningsbyråer. Däremot är det en förutsättning att den församling som önskar bedriva begravningsbyråverksamhet och samtidigt är huvudman för begravningsverksamheten särskilt beaktar de olika förutsättningar som gäller för dessa verksamheter. Verksamheterna får inte under några omständigheter sammanblandas. Den myndighetsutövning som följer med huvudmannaskapet ställer särskilda krav på likvärdigt bemötande och en korrekt hantering i enlighet med förvaltningslagens regler. Att kombinera en myndighetsutövande roll med bedrivande av en näralliggande näringsverksamhet på en konkurrensutsatt marknad ställer också särskilda krav, bland annat ur ett konkurrensperspektiv. Konkurrenssnedvridning får inte förekomma. Det är just vikten av detta som tillägget i 2 kap. 2 § andra stycket syftar till att uppmärksamma.

Vikten av nogsamt övervägande av olika faktorer

Kyrkostyrelsen vill också understryka att ett formellt tillåtande för församlingar att bedriva begravningsbyråverksamhet inte nödvändigtvis behöver innebära att den enskilda församlingen väljer att starta sådan. Trots ett generellt tillåtande blir det angeläget att ett sådant beslut bygger på församlingens lokala omvärldsanalys, som inbegriper pastorala och teologiska aspekter liksom en bedömning av tillgången till resurser och kompetens i frågor som rör bedrivande av näringsverksamhet i allmänhet och begravningsbyråverksamhet i synnerhet. Vidare behöver hänsyn tas till eventuell påverkan på det lokala näringslivet och relationen till redan befintliga begravningsbyråer. Detta understryks av flera av remissinstanserna. *Vadstena - Dals pastorat* menar att det ska upplevas som nyttigt och bra för det lokala sammanhanget att en församling bedriver begravningsbyråverksamhet. *Fryksände pastorat* ser det som angeläget att kyrkliga begravningsbyråer inte konkurrerar ut privata aktörer och tar över för stor del av samhällsnyttan. Om det finns byråer som däremot undergräver Svenska kyrkans roll som utförare av begravningsgudstjänster, genom att exempelvis förorda olika borgerliga alternativ, menar pastoratet att det kan finnas starka skäl att starta en begravningsbyrå i egen regi. *Kalmar pastorat* tillstyrker förslaget till ändring i 2 kap. 2 § kyrkoordningen men anser att kyrklig begravningsbyråverksamhet endast ska startas i undantagsfall. *Luleå stift* skriver att om det blir tillåtet att bedriva kyrklig begravningsbyrå innebär det inte att det är lämpligt för församling att bedriva sådan verksamhet. Varje församling behöver ha ett tydligt syfte med en sådan verksamhet, realistiska förväntningar samt göra risk-och konsekvensanalyser för en sådan verksamhet.

Definitionen av begravningsbyråverksamhet

Flera remissinstanser efterfrågar en tydligare definition av vilka tjänster som ska innefattas i en kyrklig begravningsbyrås uppdrag; detta med hänsyn till gränsdragningsfrågan mot å ena sidan församlingens uppdrag inom den grundläggande uppgiften och, å andra sidan, det statliga uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten.

Kyrkostyrelsen menar att en definitiv avgränsning av vilka tjänster som en kyrklig begravningsbyrå ska tillhandahålla inte självklart låter sig göras. Detta beror främst på att människors önskemål och handlande i samband med död och sorg är under kontinuerlig förändring, vilket i sin tur påverkar begravningsbyråbranschens utbud av tjänster. Medan de tjänster som ska bekostas av begravningsavgiften är definierade i begravningslagen kan gränsen mellan vad som ingår i församlingsverksamhetens stöd till sörjande – vilket bekostas av kyrkoavgiften – och vad som utgör en köpt tjänst från en begravningsbyrå, vara mer flytande. Det är angeläget att församlingen förmår skilja mellan sina åtaganden i de olika rollerna och att församlingen värnar sitt pastorala ansvarstagande i mötet med människor, som drabbats av sorg och död. Tjänster som församlingarna hittills kostnadsfritt erbjudit människor inom ramen för den grundläggande uppgiften och det diakonala ansvarstagandet ska inte framöver införlivas i den kommersiella verksamheten. Under senare år har begravningsbyråbranschens utbud utökats med nya tjänster som liknar församlingens åtaganden inom den grundläggande uppgiften, som till exempel samtalsgrupper för sörjande. *Uppsala stift* pekar i sitt yttrande på att det även kan finnas flera funktioner som en begravningsbyrå normalt står för som har en stark koppling till den grundläggande uppgiften, och som därmed skulle kunna bidra till en närmare relation mellan sorgehus och församling, såsom till exempel svepning. Här behöver en församling som bedriver begravningsbyråverksamhet skapa en tydlighet kring vad som ingår i vilket uppdrag.

Några av remissinstanserna ställer sig frågande eller negativa till att en kyrklig begravningsbyrå även ska tillhandahålla juridiska tjänster. *Fryksände pastorat* menar att juridiska tjänster inte bör tillhandahållas av kyrkliga begravningsbyråer utifrån risken att församlingen kan bli indragen i släktfejder eller att jävsmisstankar kan uppstå.

Enligt kyrkostyrelsen kan det för en församling som bedriver begravningsbyrå många gånger vara lämpligt att man kan erbjuda samtliga tjänster som vanligtvis ingår i det som en begravningsbyrå brukar erbjuda, för att inte behöva hänvisa sorgehusen till ytterligare en aktör. I detta inbegrips professionellt tillhandahållande av vanliga juridiska tjänster såsom upprättande av bouppteckning och arvskifte, men rimligtvis även upprättande av testamente och förvaring av sådant. Eftersom den efterfrågade juridiska kompetensen i de flesta fall inte finns att tillgå bland församlingars anställda medarbetare kan sådana tjänster lämpligen köpas från annan aktör. För en församlingsdriven begravningsbyrå som ingår i Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB finns Kyrkans Juridiska Byrå att tillgå som upprättar bouppteckningar, handhar arvskiftesavtal liksom hanterar andra familjejuridiska frågor. För den som bedriver sådan verksamhet utanför det konceptet finns troligen sådan kompetens att tillgå på annat sätt lokalt. När en församling överväger att starta begravningsbyråverksamhet som inkluderar juridiska tjänster behöver tillgång till juridisk kompetens på något sätt säkerställas, vilket i regel kan förväntas innebära särskilda kostnader för verksamheten.

Vem ska en kyrklig begravningsbyrå finnas till för?

Erfarenheten från de kyrkliga begravningsbyråerna är att det oftast är människor som redan har en relation till Svenska kyrkans församlingar som anlitar dessa begravningsbyråer. Den absoluta majoriteten av dessa önskar beställa en begravningsgudstjänst

enligt Svenska kyrkans ordning. Några av remissinstanserna önskar förtydligande kring huruvida en kyrklig begravningsbyrå ska ansvara för att arrangera begravningsceremonier i andra ordningar. *Lunds stift* efterfrågar ett klargörande av vad begreppet ”arrangera” innebär i detta sammanhang. *Fryksände pastorat* menar att det är tveksamt att församlingsdrivna begravningsbyråer ska handlägga borgerliga begravningar och andra religioners begravningsceremonier.

Kyrkostyrelsen menar att församlingsdrivna begravningsbyråer ska vara öppna för alla – det vill säga även för den som inte tillhör Svenska kyrkan – och att en församlingsdriven begravningsbyrå också behöver ha beredskap för att ansvara för begravningsceremonier i annan ordning. Vid bedrivande av sådan näringsverksamhet gäller också diskrimineringslagen, vilket är något som församlingen måste räkna in i sin tolkningsprocess kring vad det innebär att bedriva begravningsbyråverksamhet. Som begravningsbyrå kommer man att möta människor med olika livsåskådning och var och en som anlitar en församlingsdriven begravningsbyrå ska kunna förvänta sig ett likvärdigt och kvalitativt bemötande från byråns sida. I detta ingår då att – när sörjande som anlitar begravningsbyrån så önskar – ansvara för såväl borgerliga begravningsceremonier som begravningsceremonier i annan trostradition. En kyrklig begravningsbyrå kan däremot inte förväntas att explicit erbjuda begravningsceremonier i annan ordning än Svenska kyrkans, men ska på sorgehusets anmodan, kunna sätta samman de tjänster som behövs för att möjliggöra sådana i de lokaler som huvudmannen ska tillhandahålla eller på annan plats. Uppdraget att arrangera innebär inte heller att församlingen ska tillhandahålla borgerliga begravningsförrättare, men att kontakt tas med externa personer i denna funktion när så efterfrågas.

I sammanhanget vill kyrkostyrelsen framhålla att en församling som avser att bedriva begravningsbyråverksamhet behöver uppbygga relationer och samarbeten med företrädare för andra trostraditioner. Många församlingar inom Svenska kyrkan har sedan länge mångkulturell och mångreligiös kompetens utifrån erfarenheter i församlingsverksamheten och begravningsverksamheten. En kyrklig begravningsbyrås ansvarstagande för begravningsceremonier i annan ordning kan inte anses ingå i den grundläggande uppgiftens uppdrag att fira gudstjänst, men kan däremot ses som ett utflöde av församlingens uppdrag att utöva diakoni och därmed som en diakonal tjänst till de efterlevande.

1.5.2 Församlingsdrivna begravningsbyråer och församlingens grundläggande uppgift

Kyrkostyrelsens bedömning: Näringsverksamhet i form av församlingsdriven begravningsbyrå har naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift, särskilt vad gäller perspektiven diakoni och gudstjänst.

Promemorians bedömning överensstämmer med kyrkostyrelsens bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna delar uppfattningen att kyrklig begravningsbyråverksamhet har en naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften och utgör en viktig mötesplats med församlingsborna. Särskilt framhävs begravningsbyråverksamheten som del av det diakonala åtagandet från församlingens sida. *Lunds stift* menar att begravningsbyråverksamhet har tillräcklig anknytning till den grundläggande uppgiften för att kunna betraktas som tillåten. *Umeå pastorat* ser främst kyrkliga begravningsbyråer som ett sätt att värna den diakonala kontakten med sorgehusen. Att tidigt få kontakt med anhöriga och följa dem genom processen omkring ett dödsfall har betydelse för den som sörjer. *Strängnäs stift* och *Nyköpings församling* understryker att syftet med en kyrklig begravningsbyrå ska vila på diakonal grund och inte på ekonomiska intressen. *Visby stift* menar att grundfrågan om begravningsbyråverksamhet har en naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift är komplicerad ur flera aspekter. Stiftet framhåller att delar av den verksamhet som idag utförs av begravningsbyråer, såsom exempelvis kontakter med sorgehus och erbjudanden om stödsamtal, kan anses stå i samklang med kyrkans grundläggande uppdrag då det är en del av kyrkans diakonala uppdrag. Samtidigt pekar man på att det finns delar av en begravningsbyrås uppdrag som inte kan anses utgöra del av församlingens grundläggande uppgift, såsom till exempel försäljning av kistor, urnor, transporter av stoft med mera. Stiftsstyrelsen i *Uppsala stift* anför att de ”ser faror med att tankar om en bygdediakoni ger en församlingsverksamhet som i för stor utsträckning och till nackdel för församlingens grundläggande uppgift blir koncentrerad på verksamheter som någon annan kan eller bör driva, med motivet att samhället behöver leva.” Domkapitlet i *Härnösands stift* med flera remissinstanser, påtalar att om en församling/ett pastorat bedriver näringsverksamhet med koppling till den grundläggande uppgiften ska församlingsinstruktionen innehålla de uppgifter om bolagets ändamål och verksamhet som behövs för att stiftet ska kunna fullgöra sin tillsynsskyldighet på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

I några remissyttranden uttrycks betydelsen av att hålla fast vid att det är den geografiska församlingen som utgör det pastorala området och att det är inom detta område som församlingens kan bedriva näringsverksamhet. Samtidigt pekas på möjligheten för församlingar att genom formella samverkansavtal driva verksamheter tillsammans. Stiftsstyrelsen i *Uppsala stift* pekar på att begravningsbyråbranschen idag i hög grad är centraliserad och att vi ser en framväxt av helt digitala byråer. Vidare framhålls att det kan finnas fördelar med att en församling kan ge service från en egen begravningsbyrå även till grannförsamlingar, utan att för den skull tappa den lokala anknytningen och fördelarna med närheten till sorgehusen. *Motala församling* anför att ”[e]n annan frågeställning som bör säkerställas är att den kyrkliga begravningsbyråen i första hand bedriver sin verksamhet i det upptagningsområde för de som bor och vistas inom den territoriella församlingen så till vida inte formaliserat samarbetsavtal tecknats mellan församlingar/pastorat utanför den territoriella gränsen”. *Västerås stift* berör också territorialprincipen och förespråkar en utveckling av formaliserade samarbeten mellan församlingar.

Uppsala stift har även framhållit att utgångspunkten bör vara att församlingsdrivna bolag, i likhet med kommunala bolag, bör omfattas av den inomkyrkliga offentlighetsprincipen.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Enligt de av kyrkostyrelsen framtagna råden för församlingars bedrivande av näringsverksamhet innebär den naturliga anknytningen att det ska finnas ett samband mellan den näringsverksamhet som en församling bedriver och församlingens grundläggande uppgift. Sambandet kan antingen bestå i att verksamheten är ett utflöde av församlingens grundläggande uppgift eller att verksamheten skapar bättre förutsättningar för församlingen att utföra denna uppgift. När församlingen bedriver näringsverksamhet ska den till sitt innehåll och i sitt utförande spegla den kristna församlingens identitet och uppdrag. Kyrkostyrelsen vill i sammanhanget understryka att den ekonomiska aspekten inte ensam kan utgöra skäl för att en församling bedriver begravningsbyråverksamhet. När motivet till näringsverksamheten utgörs av församlingens grundläggande uppgift ska information om denna verksamhet också inkluderas i församlingsinstruktionens pastorala program. Detta gäller oavsett om näringsverksamheten bedrivs inom församlingsverksamheten eller i annan associationsform. Stiften ska i dialog med församlingarna tillse att församlingsinstruktionerna innehåller beskrivning av, och motivering till, den näringsverksamhet som församlingen bedriver.

Näringsverksamheten ska därtill vara självfinansierande eller tillföra finansiering till församlingens övriga verksamheter. Kyrkoavgiftsmedel, gåvor eller liknande ska inte användas för att finansiera församlingars näringsverksamhet. På samma sätt ska begravningsavgiften aldrig svara för kostnader när församlingar bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå. Kyrkostyrelsen vill också understryka vikten av att en av den lokala nivån bedriven näringsverksamhet – vare sig den är i egen regi eller i någon annan associationsform – inte kan ha en sådan omfattning att arbetet med den grundläggande uppgiften kommer i andra hand. Detta blir särskilt viktigt när de församlingsdrivna begravningsbyråerna köper sina personalresurser från församlingsverksamheten. Samtidigt kan det faktum att de kyrkliga begravningsbyråerna i dagsläget regelmässigt köper sina personalresurser av församlingen innebära att församlingen kan behålla anställd personal, trots att intäkterna från kyrkoavgiften minskar.

Kyrkostyrelsen menar sammanfattningsvis att näringsverksamhet i form av församlingsdriven begravningsbyrå, i tillräcklig grad har en naturlig anknytning till församlingens grundläggande uppgift och särskilt vad gäller perspektiven diakoni och gudstjänst. Bedrivandet av begravningsbyrå innebär ytterligare en mötesplats med församlingsbor när sorg och död drabbar, och möjliggör därtill ett tidigarelagt möte med de sörjande. I detta möte ges möjlighet för församlingen att peka på begravningsgudstjänsten som ett meningsbärande sammanhang och på församlingens övriga möjligheter att stödja sörjande människor i samtal, själavård och praktisk handling. I de fall då församlingsbor ianspråktar den församlingsdrivna begravningsbyråns tjänster och önskar en begravningsceremoni i annan ordning än Svenska kyrkans, ska detta primärt ses som en diakonal tjänst till de sörjande. Som församling med en församlingsägd begravningsbyrå måste en sådan förfrågan från ett sorgehus tolkas som ett uttryck för förtroende för församlingen och församlingens sätt att möta människor. Församlingsdrivna begravningsbyråer kan därmed sägas utgöra ett steg mot en stärkt medlemsvård även i relation till församlingsbor som inte står i en aktiv relation till den lokala församlingen.

Församlingen utgör det pastorala området och det är inom detta område som den grundläggande uppgiften, och därmed också näringsverksamhet kopplad till den samma, ska utföras. Det är sålunda inte förenligt med kyrkoordningens bestämmelser att en församling går utöver sin territoriella kompetensbegränsning i bedrivandet av verksamhet, inkluderat näringsverksamhet. Om så sker faller detta inom ramen för stiftets tillsyn. Samtidigt är det vanligt att samverkansavtal skapas mellan församlingar och pastorat i bedrivandet av olika verksamheter som betjänar människor från flera församlingar inom ett större geografiskt område. Kyrkostyrelsen menar att det är angeläget att denna typ av samverkan kan fortgå och utvecklas inom ramen för församlingens grundläggande uppgift, vilket också inbegriper näringsverksamhet som har en naturlig anknytning till denna. Kyrkostyrelsen vill också peka på den möjlighet som anges i råden för bolagsbildning i församling som innebär att flera församlingar kan driva aktiebolag tillsammans som delägare (se sid. 2 i nämnda råd).

Församlingsdrivna bolag omfattas inte av den inomkyrkliga offentlighetsprincipen, även om församlingen har ett bestämmande inflytande över verksamheten. *Uppsala stift* har anfört att denna ordning bör ändras och att utgångspunkten bör vara att församlingsdrivna bolag – i likhet med kommunala bolag – omfattas av den inomkyrkliga offentlighetsprincipen. Kyrkostyrelsen menar att det är viktigt med öppenhet och möjlighet till insyn i de fall en församling bedriver näringsverksamhet i bolagsform. Ytterst vilar den inomkyrkliga offentlighetsprincipen på regleringen i lagen om Svenska kyrkan. Därmed gäller den formellt bara för trossamfundet som sådant och för församlingar, pastorat, kyrkliga samfälligheter och stift. En reglering i kyrkoordningen om en offentlighetsprincip för kyrkligt ägda bolag skulle alltså vara en självpåtagen sådan, utan motsvarande lagstöd. Huruvida det finns skäl att ändra kyrkoordningen i denna del är dock en fråga som kyrkostyrelsen får lov att återkomma till. Lämpligen kan frågan ingå i den vidare översynen av kyrkoordningens sekretessbestämmelser som kyrkostyrelsen avser att genomföra. I sammanhanget vill kyrkostyrelsen dock poängtera det som redan idag lyfts fram i kyrkostyrelsens råd till församlingar vid bolagsbildning, om möjligheten att i bolagsordningen ta in en bestämmelse som ger stiftet rätt att ta del av handlingar i bolaget för att stiftet ska kunna utöva sin tillsyn. Av råden framgår vidare att det går att utöka denna möjlighet till insyn så att den inomkyrkliga offentlighetsprincipen i praktiken gäller även för ett församlingsdrivet bolag, dock med beaktande av de begränsningar som följer av 54 kap. kyrkoordningen (se sid. 9–10 i nämnda råd).

1.5.3 Församlingsdrivna begravningsbyråer och en begravningsssed i förändring

Kyrkostyrelsens bedömning: Genom församlingsdrivna begravningsbyråer kan Svenska kyrkan stärka sitt aktörskap i relation till en begravningsssed i förändring. Samtidigt behöver Svenska kyrkan, också genom andra åtgärder, utveckla sin kommunikation om begravningsgudstjänsten som meningsskapande sammanhang till stöd för människors sorgebearbetning.

Promemorians bedömning överensstämmer med kyrkostyrelsens bedömning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som valt att kommentera sambandet mellan förekomsten av kyrkliga begravningsbyråer och en begravningsssed i förändring kommer fram till olika slutsatser. *Nora Tärnsjö* församling menar att en lokal begravningsbyrå och då speciellt på landsbygden blir en viktig kontaktväg mellan kyrkan och dödsboet, i synnerhet då anhöriga kan bo långt ifrån den avlidnes samhälle. *Umeå*

pastorat anger tre olika skäl för en församling att starta begravningsbyrå där huvudskälet är att församlingen tidigt kan få kontakt med anhöriga och följa dem genom processen omkring ett dödsfall. Ytterligare ett skäl är att församlingen får en möjlighet att värna kyrkans begravningsgudstjänst och kyrkans övriga riter vid ett dödsfall, som bisättning, tacksägelse med mera. Ett tredje skäl kan vara att befintliga begravningsbyråer finns långt borta och att en församling som driver en begravningsbyrå möjliggör för människor att ha servicen på nära håll. Domkapitlet i *Uppsala stift* menar att bedrivandet av begravningsbyråverksamhet kan leda till en tidigare kontakt mellan sorgehuset och församlingen. Vidare framhålls att församlingsdrivna begravningsbyråer bör utvecklas och följa med i samhällsförändringarna och därmed vara lyhörda också för de mångkulturella aspekterna. Även stiftsstyrelsen i Uppsala stift instämmer i promemorians slutsats att Svenska kyrkan utifrån de förändrade förutsättningarna behöver flytta fram sina positioner när det gäller den kyrkliga begravningsleden och värna den kunskap och erfarenhet som församlingarna har inom bland annat själavården. Stiftsstyrelsen pekar på att begravningsbyråbranschen centraliseras, vilket innebär att den första telefonkontakten sker långt ifrån församlingen, och att begravningsbyrån blir ett extra led mellan sorgehus och församling. Vidare framhålls att decentraliseringens möjligheter som kommer med en församlingsdriven begravningsbyrå inte är tillräckligt utforskade. Samtidigt ser man att en alltför stor betoning av ett byggediakonalt perspektiv kan skapa förskjutningar i den grundläggande uppgiften och riskerar att hota den affärsmässighet i upphandling som regleras i kyrkoordningen. *Kils pastorat* ser det som en risk att kyrkliga begravningsbyråer provocerar fram en ännu tydligare kantring mot andra ceremonier från konkurrerande begravningsbyråer. *Lunds stift* ser inte begravningsbyråverksamhet som ett förstahandsval för att främja den kyrkliga begravningsleden och menar att det finns andra sätt att göra detta. *Strängnäs stift* ser det som väsentligt att Svenska kyrkan slår vakt om den kyrkliga begravningsleden, men anser inte att frågan löses genom bildandet av begravningsbyråer. Inte heller *Nyköpings församling* menar att man främjar den kyrkliga begravningsleden genom att bedriva begravningsbyråer. *Visby stift* anser att slutsatsen som anges i promemorian – att kyrkan skulle kunna stärka sina insatser för att värna den kyrkliga begravningsleden genom att kyrkligt ägda begravningsbyråer tillåts – är något missvisande och anför att den beskrivning av förändringar i begravningsleder som finns i promemorian egentligen inte påverkar grundfrågan. Däremot menar stiftet att den nämnda förändringar utmanar församlingarna och Svenska kyrkan att hantera utvecklingen och hitta nya former för att kunna tillmötesgå nya önskemål och traditioner.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Kyrkostyrelsen instämmer i den reflektion som görs i yttrandet från Visby stift om att det faktum att begravningsleden är under förändring – vilket därtill är något som ytterligare påskyndats av pandemin – behöver hanteras av Svenska kyrkan som har ett uppdrag att främja den kyrkliga begravningsleden. Begravningsbyråer utgör tydliga förändringsaktörer när det gäller hur begravningsleden utvecklas i det att man, i så hög grad som möjligt, försöker att anpassa sitt tjänsteutbud till det som efterfrågas av människor. Kyrkostyrelsen menar att bedrivandet av församlingsdrivna begravningsbyråer kan vara *ett sätt bland andra* att främja den kyrkliga begravningsleden och detta främst genom att församlingsdrivna begravningsbyråer möjliggör ett tidigare möte med sorgehusen. I detta möte ges möjlighet att i ett initialt skede av de anhörigas begravningsplanering berätta om begravningsgudstjänstens innebörd och utformning. Samtidigt är det väsentligt att Svenska kyrkans församlingar också förstärker andra

insatser som kommunicerar och tydliggör Svenska kyrkans församlingars erbjudande om stöd i samband med död och sorg.

Församlingsdrivna begravningsbyråer kan i någon mån även beskrivas i termer av förstärkt medlemsvård. Anhörigas beslut att anlita en församlingsdriven begravningsbyrå torde bygga på att det finns ett förtroende för församlingen och dess sammanhang. Upplevelsen av att man som sörjande anhörig blivit väl bemött av församlingens begravningsbyrå kan i sin tur bygga förutsättningar för fortsatta kontakter med församlingsverksamhet och församlingsliv.

Kyrkostyrelsen ser det som angeläget att Svenska kyrkan i den egna kommunikationen utvecklar berättelsen om begravningsgudstjänsten som en meningsskapande rit, som inom ramen för den givna gudstjänstordningen också ger möjlighet till en personlig utformning av ceremonin. På Kyrkans begravningsbyrås hemsida återfinns i dagsläget ingen beskrivning av vad en begravningsgudstjänst i Svenska kyrkans ordning innebär. Kyrkostyrelsen menar att begravningsbyråer som är församlingsägda, utifrån anknytningen till den grundläggande uppgiften, också har ett särskilt uppdrag att kommunicera en fördjupad beskrivning av begravningsgudstjänsten som ett meningsskapande sammanhang, som inbjuder människor till delaktighet. Detta också utifrån erfarenheten av att den absoluta majoriteten av dem som anlitar de kyrkliga begravningsbyråerna önskar en begravningsgudstjänst i Svenska kyrkans ordning. Detta låter sig göras samtidigt som man tydligt kommunicerar att man som församlingsdriven begravningsbyrå är öppen för var och en som bor eller vistas i församlingen.

En annan eventuell förändring framöver vad gäller begravningsleden handlar om begravningsriten som enstaka rit och händelse, då alla berörda samlas runt en avliden för att manifestera dödsfallet, ta avsked och gå ut i en förändrad verklighet. Svenska kyrkans forskningsrapport *En riktig begravning. Förändringar i begravningsleden inom Svenska kyrkan 2010–2020* pekar på att i en inte så avlägsen framtid kan denna särskilda enstaka mötesplats i stället brytas upp i en serie av händelser där olika grupper med berörda samlas och utformar de riter man upplever sig ha behov av – i digitala eller fysiska rum – med eller utan konfessionella inslag (s.118). En sådan utveckling kan redan skönjas kopplad till olika tillvägagångssätt för avskedstagande som kommit i bruk under pandemin och i den ökande förekomsten av gravsättningar utan föregående känd ceremoni, och där någon typ av egenutformad rit ändå förekommit. Med begravningsbyråkontakten som utgångspunkt för fortsatta kontakter med anhöriga efter begravningsgudstjänsten/begravningsceremonin öppnas möjligheter för Svenska kyrkans församlingar att ta följe med människor ett stycke längre, i dessa delvis nya former för avsked och i samband med dessa också erbjuda den kristna traditionens rituella uttryck, texter och sånger liksom själavård och sorgestöd.

1.5.4 Församlingsdriven begravningsbyrå och uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten

KsSkr 2022:4

Kyrkostyrelsens bedömning: Huvudmannaskapet för begravningsverksamheten utgör inte hinder för tillåtande av församlingsdrivna begravningsbyråer. Däremot måste en församling som bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå tydligt särskilja de olika rollerna.

Promemorians bedömning överensstämmer med kyrkostyrelsens bedömning.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissvaren tar upp betydelsen av att säkra församlingarnas utförande av uppdraget som huvudman för begravningsverksamheten i det fall bedrivandet av begravningsbyråer blir tillåten verksamhet för församlingar och pastorat. Några remissinstanser ser särskilda problem i detta. *Strängnäs stift* menar att problematiken med att både driva begravningsbyrå och vara begravningsverksamhetens huvudman behöver bearbetas ytterligare. *Svenska kyrkans överklagandenämnd* menar i sitt yttrande att i det fall en församling/pastorat ska bedriva såväl myndighetsutövning som kommersiell verksamhet krävs det en betydligt mer omfattande reglering för att undvika sammanblandning än den som föreslås i remissunderlaget. Vidare anförs att stiftens tillsyn måste intensifieras och utökas ytterligare, inte minst med tanke på jävsfrågorna. *Södertälje pastorat*, som i princip ställer sig positiva till att Svenska kyrkans församlingar/pastorat inom begreppet näringsverksamhet kan bedriva begravningsbyråverksamhet, påtalar samtidigt att sådan näringsverksamhet inte får riskera att Svenska kyrkans församlingar förlorar huvudmannaskapet för begravningsverksamheten. Pastoratet menar att promemorians förslag inte är tillfyllest för att säkerställa att detta inte händer, i synnerhet om verksamheten utvidgas till ett större antal enheter inom Svenska kyrkan. Lunds stift ser det som viktigt att fortsättningsvis ta ansvar för det statliga uppdraget som huvudman. Det finns inga formella hinder i det att en församling driver begravningsbyrå samtidigt som man är huvudman, men i praktiken kan problem uppstå i särskiljande av verksamheterna och när det gäller kvalitén på de tjänster som erbjuds och utförs. Stiftet framhåller att detta möjligen underskattas utifrån vad som anförs i promemorian. Domkapitlet i Uppsala stift menar att tillsynen över begravningsbyråverksamheten är en naturlig del av stiftets förvaltningstillsyn. Inledningsvis skulle en årlig översyn över begravningsbyråernas årsredovisningar och revisionsberättelser vara ett sätt att säkerställa att verksamheten inte skadar Svenska kyrkans övriga delar. Det finns en risk att fler ”omogna” organisationer väljer att starta en begravningsbyrå. Detta har hittills delvis kontrollerats genom franchisekonceptet, där församlingar som vill starta byrå inom Kyrkans begravningsbyrå ”kontrolleras” innan. För att underlätta för tillsynen är det en grundläggande förutsättning att verksamheten benämns och beskrivs i församlingsinstruktionen.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Kyrkostyrelsen menar att Svenska kyrkan också fortsättningsvis ska ta ett kompetent och kvalitativt ansvar för det statliga uppdrag som huvudmannaskapet innebär. Ett tillåtande av näringsverksamhet i form av begravningsbyrå får inte innebära att det uppstår ifrågasättanden av hur församlingar och pastorat fullgör detta uppdrag. En av de viktigaste aspekterna när en församling bedriver begravningsbyråverksamhet är att de statliga medlen som erhålls för bedrivande av begravningsverksamheten hålls särskilda från de medel som används för bedrivande av begravningsbyråverksamheten. För att bevara ett gott anseende och förtroende hos allmänheten, samt hos samarbets-

partner, krävs således ett tydligt särskiljande av de olika verksamheterna. Detta betyder bland annat tydligt särskiljande av de olika finansieringskällorna, att strikt opartiskhet i myndighetsutövningen upprätthålls, att näringsverksamheten bedrivs på sunda konkurrensmässiga grunder och att kyrkans grundläggande värderingar kommer till uttryck i samtliga av församlingen bedrivna verksamheter.

Näringsverksamhet i församlings/pastorats regi utgör därtill del av den samlade verksamhet som församlingen bedriver inom ramen för den grundläggande uppgiften, vilket betyder att även näringsverksamheten ska inkluderas i församlingsinstruktionens pastorala program, i församlingens revision och vara föremål för stiftets tillsyn.

I ett flertal remissyttranden efterfrågas råd och anvisningar för hur begravningsbyråverksamhet ska bedrivs, liksom redskap för stiftets tillsyn. Kyrkostyrelsen menar att ett antal redskap för kvalitetssäkring redan är för handen i det fall församling/pastorat vill bedriva näringsverksamhet i form av begravningsbyrå, liksom för stiftets tillsyn av denna. De redskap som avses är först och främst de av kyrkostyrelsen framtagna råden till församlingar vid bolagsbildning och vid bedrivande av näringsverksamhet i församling. Erfarenheten från arbetet med den förnyade genomgången av frågan om kyrkliga begravningsbyråer har varit att stift och församlingar inte alltid är medvetna om dessa råd, som kyrkostyrelsen tog fram och beslutade om år 2011, och därför inte använder sig av dem. Kyrkostyrelsen menar att dessa råd – även om dessa i egenskap av råd inte är tvingande – fortsättningsvis behöver utgöra ett grundläggande ramverk för hur näringsverksamhet som bedrivs av församlingar ska utformas, liksom för stiftet i deras tillsyn av församlingars näringsverksamhet.

Eftersom utvecklingen har gått vidare sedan råden togs fram och fastställdes avser kyrkostyrelsen att vidareutveckla och uppdatera dessa och då särskilt ta hänsyn till vad som behöver gälla när församling bedriver näringsverksamhet i form av begravningsbyrå. I vetskapen om att råden hittills varit sparsamt använda blir det därefter viktigt att kommunicera råden så att de aktivt kan tas i bruk och användas av församlingar och stift. Kyrkostyrelsen vill också peka på de redskap för tillsyn av begravningsverksamheten som utgörs av begravningsriktlinjerna och – för den grundläggande uppgiften – begravningspastoralen. För församlingar som avser att starta begravningsbyrå behöver samtliga dessa dokument aktualiseras och utvecklas. Dokumenten behöver bland annat relatera till varandra ömsesidigt för att både stärka de olika verksamheternas kvalité och utgöra utgångspunkter för stiftets tillsyn.

I råden för bolagsbildning anges att församlingen i *församlingsinstruktionen* ska ange att den bedriver verksamhet i bolagsform. I takt med att näringsverksamhet i församlings regi blivit allt vanligare blir det också angeläget att utveckla församlingsinstruktionen som redskap för stiftets främjande och tillsyn av sådan verksamhet. Vilka uppgifter om församlingsägda bolags ändamål och verksamhet som ska inkluderas i församlingsinstruktionens skrivningar blir upp till stiftet att komma fram till i dialog med församlingar och pastorat. I enlighet med slutsatsen i kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2010:7, menar dock kyrkostyrelsen att ett tillåtande av församlingsdriven näringsverksamhet såsom begravningsbyråer, inte föranleder någon ändring eller tillägg i kyrkoordningens 57:e kapitel vad gäller stiftets tillsyn och församlingsinstruktionen. Däremot behöver församling som bedriver näringsverksamhet tillse att stiftet har möjlighet att utöva tillsyn även för näringsverksamheten genom att – såsom framhålls i råden för bolagsbildning – se till att det i bolagsordningen eller aktieägardirektiv tas in en bestämmelse som ger stiftet *rätt att ta del av handlingar* i bolaget. Församlingen ska vidare, i egenskap av aktieägare, på bolagsstämman rösta för att sådant

ska rättas till som stiftet har anmärkt på inom ramen för sin tillsyn och ge bolagets styrelse i uppdrag att vidta behövliga åtgärder för att åstadkomma detta.

I samtal med representanter för övriga begravningsbyråbranschen har det påpekats att de kyrkliga begravningsbyråerna saknar etiska riktlinjer för sin verksamhet. Kyrkostyrelsen vill, i likhet med vad som anges i råden för bedrivande av näringsverksamhet, understryka att den näringsverksamhet som bedrivs av församling/pastorat ska genomsyras av kyrkans värdegrund. Det innebär att möta människor med respekt och omsorg när sorg och död drabbar, utifrån kristen människosyn och den pastoral erfarenhet som kyrkans medarbetare bär på. Det är dessutom ett ansvar för bolagsstyrelsen att utarbeta riktlinjer för bolagets uppträdande i etiskt hänseende gentemot anställda, kunder, leverantörer och det omgivande samhället i övrigt. En kyrklig begravningsbyrå ska därtill skötas marknadsmissigt och intäkterna ska svara mot kostnaderna för verksamheten. Kunden ska erbjudas god och prisvärd service, utan någon ambition till merförsäljning för att vinstmaximera.

Kyrkostyrelsen vill också påminna om de möjligheter som finns inom ramen för församlingars/pastorats framtagande av begravningsriktlinjer. Kyrkomötet beslutade år 2017 att för varje församling och pastorat som är begravningshuvudman ska det finnas riktlinjer för hur begravningsverksamheten ska vara utformad, att kyrkostyrelsen ska svara för övergripande frågor som avser begravningsverksamheten och att stiftets tillsyn även omfattar hur församlingar och pastorat fullgör uppdraget som begravningshuvudmän. Bestämmelsen om riktlinjer för begravningsverksamheten trädde i kraft den 1 januari 2019. Vid framtagandet av begravningsriktlinjer ska de som arbetar inom begravningsverksamheten medverka och synpunkter inhämtas från begravningsombud.

Riktlinjerna kan användas när kyrkorådet utvecklar begravningsverksamheten och genomför internrevision och vara ett underlag för samråd och avstämning mellan kyrkoherde och kyrkogårdschef eller arbetsledare. Församlingen eller pastoratet kan även använda riktlinjerna i kontakter med andra kyrkliga enheter och med samhällsorgan. I riktlinjerna ska redogöras för de lokala förutsättningarna för begravningsverksamheten. Kyrkokansliet har tagit fram ett stödmaterial att använda vid arbetet med riktlinjerna. Av stöd materialet framgår att riktlinjerna kommer att vara ett viktigt dokument vid stiftets tillsyn över begravningsverksamheten.

Även om riktlinjerna ska gälla begravningsverksamheten bör avgränsningen till andra verksamheter som är närliggande begravningsverksamheten tas upp. Om församlingen ska bedriva begravningsbyråverksamhet bör riktlinjerna också omfatta beskrivningar av gränsdragningen mellan begravningsverksamheten och näringsverksamheten. För fullständighetens skull bör riktlinjerna även innehålla sådan serviceverksamhet som är kopplad till begravningsverksamheten, som exempelvis gravskötsel. Riktlinjerna rekommenderas att indelas i två delar där den första är mer formell och beslutas om av kyrkofullmäktige. I den andra delen ska det finnas en redogörelse för nuvarande förutsättningar och redovisning av grundläggande faktorer som bidrar till kvalitet i begravningsverksamheten och i olika samverkanskontakter samt till effektivitet i ekonomi och förvaltning. Beskrivningarna bör alltså avse övergripande frågor, såsom exempelvis församlingens överväganden inför uppstart av och intentioner med näringsverksamheten. Av beskrivningarna bör även framgå hur församlingen arbetar för att hålla begravningsverksamheten och näringsverksamheten åtskilda så att sammanblandning inte sker på ett felaktigt eller olämpligt sätt. Exempelvis kan det gälla hur de respektive verksamheterna organiseras i syfte att hålla åtskillnad mellan beslut enligt begravningslagen och olika ställningstaganden i näringsverksamheten. Det kan

även handla om åtskillnad gällande ekonomin, innehållet i olika yrkesroller i syfte att motverka att jävssituationer uppkommer, införande av internkontroll i syfte att minska riskerna för positiv eller negativ särbehandling av enskilda, etcetera.

Församlingen kan inom ramen för riktlinjerna också ta fram egna dokument och instruktioner om annat som anses viktigt för att verksamheten ska hålla en god kvalitet. Flera av remissvaren uttrycker oro över jävsproblematik som kan uppstå när församling/pastorat väljer att driva begravningsbyrå. Kyrkostyrelsen vill här peka på begravningsriktlinjerna som ett relevant redskap för att reducera riskerna för att jävsproblematik eller enbart misstanke om sådan uppstår. För församlingar/pastorat som avser att bedriva eller bedriver begravningsbyrå kan riktlinjerna innehålla särskilda skrivningar som berör denna problematik.

Kyrkostyrelsen menar att även begravningspastoralen utgör ett dokument vars innehåll bör relatera till den verksamhet som församlingsdrivna begravningsbyråer bedriver, utifrån att verksamheten har ett naturligt samband med den grundläggande uppgiften. Begravningspastoralen, som ibland utgör bilaga till församlingsinstruktionen, ska enligt biskopsbrevet för begravning vara ”en lokal överenskommelse om hur anställda och förtroendevalda i församlingen/församlingarna avser att arbeta med begravningsfrågorna” (s.61). Begravningspastoralen ska vara en praktiskt användbar text, formulerad och genomtänkt för lokala förhållanden. Pastoralen är ett arbetsledningsinstrument för kyrkoherden och det åligger de anställda att lojalt följa de riktlinjer som läggs fast i begravningspastoralen. Begravningspastoralen rekommenderas också att tas fram i samråd med samtliga yrkeskategorier i församlingen som arbetar med begravningsfrågor och även inkludera representation för bland andra de begravningsbyråer som man samverkar med. Pastoralens skrivningar under framför allt rubrikerna ”Helhet”, ”Tillgänglighet” och ”Samverkan” kan utformas med tanke på församlingens bedrivande av begravningsbyråverksamhet och dess nära relation med uppdraget att fira gudstjänst och utöva diakoni.

1.5.5 Församlingsdrivna begravningsbyråer – organisering och kompetens

Kyrkostyrelsens bedömning: Aktiebolag är den närmast till hands liggande associationsformen för näringsverksamhet – inkluderat begravningsbyråverksamhet – i församlings regi, som möjliggör en nära organisatorisk koppling mellan församlingens demokratiskt valda organ och bolagets styrning.

Församling/pastorat som avser att starta näringsverksamhet – inkluderat begravningsbyråverksamhet – behöver tillse att man har tillgång till relevant kompetens för detta.

Promemorians bedömning överensstämmer med kyrkostyrelsens bedömning.

Remissinstanserna: Ett flertal av remissinstanserna betonar betydelsen av att näringsverksamhet i församlings regi bedrivs som en tydligt avskild del i församlingens totala verksamhet. *Motala församling* anser att den organisationsform som väljs för en församlingsdriven begravningsbyrå inte ska vara alltför komplex utan så renodlad som möjligt. Domkapitlet i *Uppsala stift* anser att det finns stora fördelar med att en begravningsbyrå bedrivs i aktiebolagsform, då denna verksamhet kan vara tydligt avskild från övrig församlingsverksamhet. *Kramfors pastorat* understryker att det är av

största vikt att verksamheten sker konkurrensneutralt vad gäller bland annat prissättning och jourverksamhet. Det får heller inte finnas misstanke om att församlingsavgiften eller begravningsavgiften används för att skapa osund priskonkurrens.

Några remissinstanser tar upp den problematik som det kan innebära att kyrkoherden per automatik ska inneha uppdraget som verkställande direktör för en församlingsdriven begravningsbyrå. *Södertälje pastorat* menar att frågan om ledarskap för begravningsbyrån behöver bearbetas och anför vidare att problematiken kan kopplas samman med kompetens- eller rekryteringsfrågor. Vidare anför att det är av vikt att inte samla ett alltför stort operativt ansvar hos kyrkoherden, för att undvika en alltför stor arbetsbelastning på vederbörande. *Strängnäs stift* menar att ledarskapet inom de kyrkliga begravningsbyråerna behöver problematiseras och alternativ diskuteras. Kyrkoherdens ansvar vid till exempel medling är inte förenligt med uppdraget som VD. *Vadstena-Dals pastorat* menar att kyrkoherden inte behöver vara VD eller styrelseordförande om det i övrigt finns tydlig ledning från församlingen och tydliga strukturer för hur de olika verksamheterna ska ledas och styras. *Växjö stift* undrar vilka konsekvenser det blir för ett kyrkoråd när församlingen bedriver begravningsbyråverksamhet i bolagsform? *SBF* pekar på den problematik som det kan innebära att kyrkoherden i och med bedrivandet av näringsverksamhet i form av begravningsbyrå innehar tre olika roller och att det därmed kan finnas risk för rollsammanblandning.

De av remissinstanserna som behandlar kompetensfrågorna kopplar i regel samman församlingars bedrivande av näringsverksamhet i allmänhet med församlingars bedrivande av begravningsbyråverksamhet i synnerhet. *Lunds stift* önskar se att det på kyrkostyrelsens uppdrag tas fram ett uppdaterat material som synliggör sådant som är viktigt att beakta vid bedrivande av näringsverksamhet i kyrklig regi till exempel begravningsbyrå, och som kan bidra till kvalitetssäkring av verksamheten. Materialet ska också innehålla redskap för analys som kan föregå beslut om att begravningsbyrå ska startas. Domkapitlet i *Uppsala stift* understryker behovet av att utveckla gemensam kompetens kring bedrivandet av näringsverksamhet generellt samt särskilt kring frågorna om bolagsbildning. En samlad kompetenshöjning kan bidra till ett professionellt drivande av begravningsbyråer i församling men även vara en tillgång för stiftets tillsyn. *Luleå stift* ser ett behov av att på nationell och regional nivå öka de personella resurserna för kompetensuppbyggnad kopplat till området. Man ser ett ökat behov av stöd om fler församlingar startar begravningsbyråer, vilket i sin tur skapar ett utökat tillsynsuppdrag. Stiftet har en förväntan på den nationella nivån att bygga nödvändig kompetens för att fungera som sammanhållande och övergripande instans för området och anser att det är angeläget att det genomförs en tydlig analys av vilka konsekvenser ett tillåtande av begravningsbyråverksamhet får för den nationella och regionala nivån, vilket saknas i promemorian.

Skälen för kyrkostyrelsens bedömning

Kyrkostyrelsen menar i enlighet med slutsatserna i Svenska kyrkans utredning *Arbetsformer i förändring* (SKU 2009:2) att aktiebolag är den närmast till hands liggande associationsformen för näringsverksamhet i församlings regi. Bedrivandet av näringsverksamhet i form av aktiebolag ger goda möjligheter att åstadkomma en nära organisatorisk koppling mellan församlingens demokratiskt valda organ och bolagets styrning och därmed goda förutsättningar för församlingens styrning och ledning av verksamheten. Det är församlingens högsta beslutande organ som utser styrelseledamöter, styrelseordförande och lekmannarevisorer i bolaget och tillser att revisorer i bolaget utses på bolagsstämman. Därmed kan representation från kyrkorådet ingå i

bolagets styrelse. Församlingen ska i egenskap av ägare kunna ta ställning till frågor av principiell beskaffenhet eller av större vikt innan bolaget fattar beslut i dessa. Aktiebolagsformen ger också goda förutsättningar för att det görs tydlig åtskillnad mellan församlingens olika åtaganden. Detta gäller i synnerhet om begravningsbyråverksamheten drivs som ett aktiebolag med egen personal och egna resurser. I dagsläget drivs samtliga begravningsbyråer i församlings regi utan egen personal och de personalresurser som behövs för att bedriva verksamheten köps från församlingen. Detta ”dubbelutnyttjande” möjliggör ett optimalt utnyttjande av församlingens personalresurser och bidrar inte sällan med ett viktigt finansiellt tillskott till församlingsverksamheten.

Kyrkostyrelsen anser samtidigt att den optimala formen för bedrivande av begravningsbyrå torde vara ett aktiebolag som drivs med egen personal. Detta för att så långt som möjligt motverka misstankar om att verksamheten inte bär sina egna kostnader eller bedrivs på ett icke marknadsmässigt sätt. I den praxis som nu ändå utvecklats hos de befintliga byråerna och som innebär att personalresurser köps från församlingarna blir det väsentligt att församlingar och pastorat som bedriver begravningsbyrå har kompetens och rutiner för att administrativt och redovisningsmässigt skilja de olika verksamhetsdelarna åt.

När det gäller frågan om hur kyrkoherdens ledningsansvar ska säkerställas när församling bedriver näringsverksamhet i bolagsform hänvisar kyrkostyrelsen till de, av kyrkostyrelsen fastställda, råden till församlingar vid bolagsbildning. Där framgår det att denna fråga kan lösas på flera sätt. Råden understryker att det behöver ske en ordentlig analys i varje enskilt fall innan rollerna som kyrkoherde och verkställande direktör förenas. I en sådan analys behöver hänsyn tas till hur stor arbetsbörda rollen som verkställande direktör innebär och överväganden görs kring hur kyrkoherdens ledningsansvar kan tillgodoses på annat sätt än genom att kyrkoherden också ikläder sig denna roll. En annan möjlighet, som uppfyller såväl kyrkorättsliga krav på att kyrkoherden ska ha ett helhetsansvar för all verksamhet i församlingen som krav på god bolagsstyrning, kan vara att kyrkoherden är styrelseordförande i bolag som ägs av en församling. I de befintliga begravningsbyråerna har funktionen som verkställande direktör lösts på olika sätt. I ett antal församlingar är kyrkoherden verkställande direktör för församlingens begravningsbyrå, i andra är kyrkoherden ordförande i bolagsstyrelsen. I något fall ingår kyrkoherden i begravningsbyråns bolagsstyrelse, men är inte ordförande. I några fall innehas rollen som verkställande direktör av annan person som arvoderas för uppdraget som verkställande direktör.

I de fall bedömningen blir att kyrkoherden inte ska vara vare sig verkställande direktör eller ordförande i begravningsbyråns bolagsstyrelse behöver detta påverka utformningen av bolagskonstruktionen och bolagsurkunderna. Kyrkoherdens ledningsansvar över all verksamhet i församlingen, inklusive den näringsverksamhet som bedrivs av församlingen, måste kunna garanteras. Detta kan till exempel ske genom att man i bolagets urkunder inför regleringar som är så anpassade till församlingens organisatoriska uppbyggnad att de även möjliggör den insyn i bolaget som krävs både för att kyrkoherdens ledningsfunktion ska kunna upprätthållas och för att stiftet ska kunna fullgöra sin tillsynsfunktion.

Kyrkostyrelsen vill understryka att en församlings bedrivande av näringsverksamhet i form av församlingsägda bolag förutsätter kompetens och kvalitetssäkring. I en församling som överväger att initiera någon form av bolagsbildning behöver den föregående omvärlds- och invärldsanalysen alltid inbegripa en inventering av de resurser, den kompetens och de strukturerade arbetsformer som finns att tillgå för församlingen i driften av det planerade bolaget. Är dessa inte förhanden ska man avstå från att starta

den planerade verksamheten. Det är också viktigt att kyrkofullmäktige i sitt tillsättande av bolagsstyrelse tillser att styrelseledamöterna dels kan säkerställa att församlingen kan leda och styra verksamheten, dels att ledamöterna har god kunskap om vad det innebär att bedriva näringsverksamhet inom den specifika branschen.

Kyrkostyrelsen instämmer i remissinstansernas bedömning att tillåtandet av församlingsdrivna begravningsbyråer behöver föranleda insatser som kan stärka Svenska kyrkans gemensamma kompetens i frågorna. Enskilda misslyckanden hos de kyrkliga begravningsbyråerna riskerar att undergräva förtroendet för Svenska kyrkans som helhet.

I utredningen *Arbetsformer i förändring* föreslogs inrättandet av en rådgivande funktion för församlingar i samband med planerad bolagsbildning liksom att ett kvalitetssystem skulle tas fram av Svenska kyrkan i relation till församlingsdrivna begravningsbyråer. Kyrkostyrelsen valde att inte initiera något av detta, men beslutade i stället om ovan nämnda *Råd för bedrivande av näringsverksamhet i församling och Råd till församlingar vid bolagsbildning*.

Kyrkostyrelsen ser inte heller i dagsläget någon möjlighet att inrätta en specifik rådgörande funktion på den nationella nivån för frågor som rör näringsverksamhet i församlings regi, eller att initiera någon typ av nationell certifiering av församlingsdrivna begravningsbyråer. Däremot avser kyrkostyrelsen, som tidigare redovisats, att vidareutveckla, komplettera och kommunicera de råd för bedrivande av näringsverksamhet och för bolagsbildning som tidigare tagits fram. Ambitionen är att de utvecklade råden framöver kan utgöra väsentliga redskap när församlingar överväger bedrivande av begravningsbyrå och när stiftens ska främja och ha tillsyn över församlingsdrivna begravningsbyråer. I dagsläget är det dessutom möjligt att inhämta erfarenheter från de församlingar som redan har mångårig kompetens på området och framför allt från Kyrkans begravningsbyrå i Sverige AB. I frågor som rör gränssnittet begravningsverksamhet och begravningsbyråverksamhet finns den nationella nivåns rådgivningsverksamhet att tillgå. I stiftens främjande och tillsyn behöver arbetet med de relationsdokument som utgörs av församlingsinstruktionen, begravningspastoralen och begravningsriktlinjerna utvecklas vidare när allt fler församlingar framöver väljer att bedriva näringsverksamhet och däribland begravningsbyrå. Luleå stift efterfrågar en analys av vilka konsekvenser ett tillåtande av begravningsbyråverksamhet får för den nationella och regionala nivåns resurser. Utöver det som nu har sagts menar kyrkostyrelsen att om begravningsbyråverksamhet tillåts innebär det att stiftens kan ställa tydliga krav på församlingar och pastorat på vilken information om denna verksamhet, som ska inkluderas i de olika dokumenten, uppgifter som, i sin tur, kan utgöra grundval för främjande och tillsyn. Eftersom dessa dokument redan idag utgör relationsdokument mellan stift och församlingar vid tillsynsförfaranden är bedömningen att stiftens resurser för tillsyn endast borde påverkas marginellt.

1.6 Ikraftträdande

Kyrkostyrelsen föreslår att tillägget i 2 kap. 2 § andra stycket kyrkoordningen, av vilket det framgår att även näringsverksamhet i form av en begravningsbyrå får bedrivas, ska träda i kraft den 1 januari 2023. I och med att tillägget i kyrkoordningen inte fordrar något agerande från församlingar, utan endast öppnar för en möjlighet att bedriva även sådan näringsverksamhet, saknas anledning att ha en längre genomförandetid, särskilt mot bakgrund av att det redan finns ett antal församlingar som bedriver sådan verksamhet som nu blir att anse som tillåten i och med ändringen i kyrkoordningen.

1.7 Konsekvenser för barn

Förslaget bedöms inte medföra några särskilda konsekvenser för barn.

1.8 Kommentar till bestämmelsen i kyrkoordningen

2 kap.

2 §

Ett tillägg i form av ett nytt *andra stycke* har gjorts, av vilket det framgår vad som särskilt ska beaktas av den som bedriver (naturligt anknuten) begravningsbyråverksamhet och samtidigt är huvudman för begravningsverksamheten. Tillägget knyter således an till första styckets generella reglering som anger den grundförutsättning som gäller för all näringsverksamhet som en församling bedriver; att näringsverksamheten har naturlig anknytning till den grundläggande uppgiften.

Vid alla typer av näringsverksamhet som en församling bedriver behöver församlingen beakta gränstragningen mellan församlingsverksamheten och näringsverksamheten. För den som samtidigt är huvudman för begravningsverksamheten och bedriver begravningsbyråverksamhet blir det därtill särskilt viktigt att beakta de olika förutsättningar som gäller enligt lag för respektive verksamhet. En erinran om detta har tagits in i andra stycket. Sådan lagstiftning som åsyftas är, utöver begravningslagen, bland annat konkurrens- och skattelagstiftning, aktiebolagslagen, diskrimineringslagen, förvaltningslagen etcetera.

Utöver att en församling som bedriver begravningsbyråverksamhet måste kunna särskilja sina olika roller är det även angeläget att församlingsdrivna begravningsbyråer drivs på ett marknadsmässigt sätt, dels i syfte att skapa en bärkraftig ekonomi för verksamheten, dels för att motverka att misstankar uppstår om att verksamheten bedrivs på ett sätt som strider mot konkurrensrättsliga bestämmelser. Det är vidare av vikt att församlingen säkerställer att alla begravningsbyråer som verkar inom församlingens område behandlas lika vad gäller exempelvis möjlighet att boka lokal och präst till en begravningsgudstjänst.

Övervägandena finns i avsnitt 1.5.

2 Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster

KsSkr 2022:4

2.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen.

2.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 10 kap. 4 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

4 §

Kyrkostyrelsen får på uppdrag av en församling, ett pastorat, en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter eller ett stift tillhandahålla administrativa tjänster till en sådan enhet.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

2.3 Ärendet och dess beredning

Med anledning av det beslut som kyrkomötet 2019 fattade om att etablera en gemensam löneservice har kyrkostyrelsen uppmärksammat att det behövs ett tillägg i kyrkoordningen som ger den nationella nivån ett tydligt mandat att få tillhandahålla administrativa tjänster direkt till församlingar, pastorat, kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter, liksom till stift. Inom kyrkokansliet har under våren 2022 upprättats promemorian *Kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster* med förslag till ett tillägg i 10 kap. 4 § kyrkoordningen som ger kyrkostyrelsen ett sådant mandat. Eftersom den administrativa samverkan kan komma att utökas till att omfatta fler administrativa tjänster har även detta tagits i beaktande vid utarbetande av det föreslagna tillägget i kyrkoordningen.

Promemorian har sänts på remiss till samtliga stift samt fyra församlingar/pastorat inom varje stift. Därutöver har promemorian remitterats till Svenska kyrkans överklagandenämnd, Svenska kyrkans valprovsnämnd, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, Svenska kyrkans arvodesnämnd samt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. Sammantaget har 10 stift, 16 pastorat/församlingar, Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar, Svenska kyrkans arvodesnämnd samt Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation avgett remissyttranden. Svenska kyrkans valprovsnämnd har meddelat att de avstår från att lämna synpunkter. Av de som lämnat synpunkter har samtliga utom två tillstyrkt den föreslagna ändringen.

2.4 Bakgrund

2.4.1 Gemensam administration

2.4.1.1 Behandling i kyrkomötet

Vid 2012 års kyrkomöte beslutades att den nationella nivån i nära samverkan med stiftet skulle intensifiera arbetet med gemensam administration och förvaltning. Arbetet har sedan dess pågått och vid kyrkomötet 2018 beslutades om kyrkostyrelsens Målbilder 2030, varav en målbild är att kyrkostyrelsen till år 2030 ska bidra ”till utveckling av en effektiv styrning, administration och förvaltning i Svenska kyrkan, så att församlingarna kan fullgöra sitt grundläggande uppdrag” (KsSkr 2018:1 s. 8). En av de utmaningar som kyrkostyrelsen lyfter särskilt i nämnda skrivelse är det sviktande medlemsunderlaget som kräver en långsiktig resursplanering för att Svenska kyrkan även i framtiden ska kunna fira gudstjänst, bedriva undervisning och utöva diakoni och mission. Därtill framhålls att samverkan och samordning är centralt för att Svenska kyrkan ska kunna bedriva kostnadseffektiv, kvalitativ och hållbar verksamhet. Vidare anförs att kyrkostyrelsens strävan är att det ska finnas en likvärdig kvalitet inom det administrativa området i hela Svenska kyrkan, även om förutsättningarna ser olika ut i landets församlingar. Av nämnda skrivelse (KsSkr 2018:1) framgår även att avsikten är att den nationella nivån tillsammans med stiftet administrativt ska samverka inom de fem verksamhetsområden som stiftet och kyrkostyrelsen beslutat prioritera: it, fastigheter, ekonomi- och lönehantering, ärende- och dokumenthantering samt inköpsstöd.

Vid kyrkomötet 2019 framhöll kyrkostyrelsen att ett av de områden där Svenska kyrkan har möjlighet att uppnå stora effektiviseringar är kopplat till löne- och arvodeshantering och att kyrkostyrelsen efter dialog med stiftet inriktat sig på att etablera ett gemensamt lönecenter med verksamhetsstart 1 januari 2022 (KsSkr 2019:1). Kyrkomötet beslöt att bifalla nämnda skrivelse i enlighet med ekonomiutskottets förslag och därmed även kyrkostyrelsens inriktning att etablera ett gemensamt lönecenter. Vid

kyrkomötet 2020 framhöll kyrkostyrelsen återigen att det krävs samverkan och gemensamma lösningar för att kyrkan ska kunna verka rikstäckande för ett hållbart kyrkoliv och samtidigt hushålla med de samlade ekonomiska resurserna. Vidare anfördes att man efter förslag från kyrkostyrelsens råd för administrativ samverkan – som i sin tur konsulterat stiftet – utarbetat en strategi fram till 2030 inom området digitalisering och samverkan. I skrivelsen framhålls bland annat följande angående den långsiktiga strategin (KsSkr 2020:1 s. 8).

Svenska kyrkan har samverkat i gemensamma system sedan relationsändringen år 2000 och kyrkostyrelsens arbete är en fortsättning på en utveckling som pågått i 30 år, men som nu behöver påskyndas. Målsättningen är att ingen enhet i Svenska kyrkan ska behöva ha en egen IT-drift samt att den grundläggande infrastruktur som behövs inom Svenska kyrkan ska finansieras gemensamt. Det handlar om gemensam IT-plattform inkluderande nätverk och grundläggande digitala verktyg för varje arbetsplats, idag Microsoft 365. Likaså ett gemensamt lönecenter, ett gemensamt economicenter, digitalisering av medlemskommunikation, dokument- och diariesystem samt elektroniskt arkiv. Det mest effektiva är att administration sker på den plats och på det sätt där det blir mest rationellt med kvalitetssäkrade, effektiva gemensamma system och arbetsätt.

Ekonomiutskottet anförde i sitt betänkande E 2020:1 att de stödjer kyrkostyrelsens strävan enligt Målbild 3 att bidra med resurser till effektivisering och samordning av administrationen inom Svenska kyrkan, för att på så sätt frigöra resurser till den grundläggande uppgift som församlingarna utför. Utskottet ansåg dock att det behövdes en kartläggning av var församlingar och pastorat befinner sig i nuvarande planer för sina it-lösningar och administrativa system och kyrkostyrelsen fick därför i uppdrag att tillsammans med stiftet genomföra en sådan kartläggning och att därefter till kyrkomötet 2021 presentera en färdplan samt investering- och finansieringsplan för det fortsatta införandet.

I den *Färdplan för samverkan och digitalisering* som presenterades för kyrkomötet 2021 framgår att kyrkostyrelsens långsiktiga strategi för digitalisering och samverkan omfattar åtta områden (KsSkr 2021:1, bilaga 3 s. 46).

Målbilden i strategin är att tillhandahålla en grundläggande infrastruktur inom Svenska kyrkan som finansieras gemensamt. Kyrkostyrelsen ska också tillhandahålla en gemensam it-plattform med nätverk som inkluderar grundläggande digitala verktyg för varje arbetsplats, gemensam löneservice, gemensam ekonomiservice, dokument- och diariesystem samt elektroniskt arkiv.

Angående löneservice och ekonomiservice anfördes i färdplanen att båda dessa tjänster syftar till att minska kostnaderna för administrativa arbetsuppgifter så att landets församlingar ska kunna lägga mer tid och resurser på den grundläggande uppgiften. I färdplanen redogörs vidare för att de församlingar som väljer att ansluta sig till Svenska kyrkans löneservice betalar för tjänsten utifrån den volym av lönespecifikationer som hanteras och att det därmed blir mer ekonomiskt fördelaktigt för hela Svenska kyrkan ju fler enheter som ansluter sig. Inriktningen är att löneservice senast 2030, eller vid 80 procents anslutning – vilket som inträffar först – finansieras av den gemensamma avgiften. Målet är således gemensam finansiering, men valbar anslutning (KsSkr 2021:1, bilaga 3 s. 54).

Beträffande ekonomiservice framhåller kyrkostyrelsen i färdplanen att det ännu inte finns något kyrkomötesbeslut om att starta Svenska kyrkans gemensamma ekonomiservice, men om en sådan tjänst etableras skulle den kunna erbjuda församlingar och pastorat fortsatt trygghet och kontinuitet i ekonomiarbetet. Vidare anføres att en sådan service inte syftar till att kyrkostyrelsen ska ta över några beslut från församlingar/pastorat, utan att man enbart vill verka för att minska kostnaderna för transaktionsintensiv ekonomihantering till förmån för den grundläggande uppgiften. En särskild färdplan för införande av Svenska kyrkans gemensamma ekonomiservice ska tas fram till kyrkomötet 2022 (KsSkr 2021:1, bilaga 3 s. 48 och 55).

2.4.1.2 Svenska kyrkans löneservice

Som framhållits ovan i avsnitt 2.4.1.1 fattade kyrkomötet i november 2019 beslut om att etablera ett för Svenska kyrkan gemensamt lönecenter med verksamhetsstart den 1 januari 2022. I juni 2020 beslutade kyrkostyrelsen att löneservice ska ligga i Uddevalla och den 3 maj 2021 invigdes vad som idag benämns *Svenska kyrkans löneservice*. Organisatoriskt hör Svenska kyrkans löneservice till den nationella nivån och personalen är också anställda i kyrkokansliet i Uppsala. Löneservice ska på sikt ha kapacitet att stödja hela Svenska kyrkan. Stiftens servicebyråer kommer tills vidare att finnas kvar och erbjuda framför allt ekonomihantering, medan avsikten är att all lönehantering som idag utförs på servicebyråerna på sikt ska övertas av Svenska kyrkans löneservice för att på så sätt effektivisera hanteringen och därmed spara resurser.

Anslutning till Svenska kyrkans löneservice är frivillig och för att en enhet på lokal nivå eller ett stift ska kunna nyttja tjänsten behöver enheten ingå ett avtal med den nationella nivån. Avtalet består i nuläget av en anslutningsöverenskommelse till vilken det finns kopplat tillhörande generella allmänna och särskilda villkor för såväl själva tjänsten som personuppgiftsbehandlingen. Avtalskonstruktionen med allmänna och särskilda villkor innebär i jämförelse med enskilt utformade avtalsvillkor en förenkling och förutsägbarhet för båda avtalsparter, det vill säga både den anslutande enheten och den nationella nivån. Avsikten med avtalskonstruktionen är även att man enkelt ska kunna använda den för andra administrativa tjänster som kan komma att erbjudas från den nationella nivån, såsom exempelvis ekonomitjänster, för det fall kyrkomötet beslutar att starta Svenska kyrkans gemensamma ekonomiservice.

2.4.2 Uppgiftsfördelningen inom Svenska kyrkan

Svenska kyrkans organisation regleras ytterst i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan. Lagen utgör det ramverk som trossamfundet själv har att hålla sig till när det gäller respektive nivåns grundläggande ansvarsfördelning samt vad kyrkomötet har att förhålla sig till när kyrkomötet tar beslut om inomkyrkliga bestämmelser.

I lagens 1 § anges att "Svenska kyrkan är ett evangeliskt-lutherskt trossamfund som framträder som församlingar och stift. Svenska kyrkan har också nationella organ." I 4 § stadgas att församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Vidare stadgas i 5 § att stiftets grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet. Därtill anges i 6 § att kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande organ och vidare att kyrkomötet inte får "besluta i sådana enskilda frågor som det är en församlings eller ett stifts uppgift att besluta i." Det sistnämnda ger uttryck för en subsidiaritetsprincip, det vill säga att beslut inte ska fattas på högre nivå än nödvändigt. Kyrkomötet kan dock besluta om generella bestämmelser på områden som hör till stiftens och församlingarnas grundläggande uppgifter (prop. 1997/98:116 s. 59).

Vad som är den nationella nivåns uppdrag regleras närmare i kyrkoordningens kapitel 10, där det i 3 § i punktform mer specifikt stadgas vad kyrkostyrelsen ska göra. Sammanlagt finns det tio punkter, som har tillkommit vid olika tillfällen. Bestämmelsen är uttömmande för vad kyrkostyrelsen har mandat att göra men i andra kapitel i kyrkoordningen utvecklas och preciseras kyrkostyrelsens uppdrag och de uppgifter som kyrkostyrelsen har att fullgöra. Sedan relationsändringen har det efter hand uppkommit behov av att justera och göra tillägg avseende vad som är kyrkostyrelsens uppdrag. Beslut som fattas av kyrkostyrelsen ska ha stöd av någon av punkterna i 10 kap. 3 § eller i de efterföljande bestämmelserna/kapitlen där uppdraget preciseras. Finns det inte stöd för ett förslag/beslut krävs en ändring i kyrkoordningen. I sammanhanget är det även relevant att nämnda 10 kap. 2 a § där det stadgas att kyrkomötets bestämmelser ska ingå i kyrkoordningen om inte särskilda skäl talar mot detta. Kyrkomötet har genom nämnda bestämmelse – som infördes 2009 – ålagt sig att i huvudsak använda kyrkoordningens form för att utfärda bestämmelser avseende de områden som kyrkomötet enligt 2 § ska utfärda bestämmelser om.

När det gäller församlingar och deras uppdrag är detta närmare reglerat i kapitel 2 kyrkoordningen. Som framgår redan av lagen om Svenska kyrkan är församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission, vilket även förtydligas i 2 kap. 1 § första stycket kyrkoordningen. När det specifikt gäller ansvar för administrativa uppgifter – såsom exempelvis ekonomi och personal som behandlas i denna skrivelse – framgår det av fjärde stycket samma paragraf att det är församlingens ansvar att anställa och avlöna den personal samt anskaffa och underhålla den egendom som behövs för församlingens verksamhet. Ansvaret för de resurser som krävs i form av fastigheter, inventarier och personal är således en konsekvens av församlingens grundläggande uppgift. Om en församling ingår i ett pastorat framgår det av 5 § tredje stycket att de uppgifter som tas upp i 1 § fjärde stycket är pastoratets ansvar.

2.5 Överväganden och förslag

Kyrkostyrelsens förslag: Det införs en ny bestämmelse i kyrkoordningen som stadgar att kyrkostyrelsen på uppdrag av en församling, ett pastorat, en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter eller ett stift får tillhandahålla administrativa tjänster till en sådan enhet.

Ändrad paragraf: 10 kap. 4 §.

Promemorians förslag överensstämmer med kyrkostyrelsens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker den föreslagna ändringen i kyrkoordningen som ger kyrkostyrelsen mandat att tillhandahålla administrativa tjänster direkt till en församling, ett pastorat, kyrkliga samfälligheter eller ett stift.

Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift anför att de delar kyrkostyrelsens uppfattning avseende behovet av tydliggörande i kyrkoordningen att kyrkostyrelsen har möjlighet att tillhandahålla administrativa tjänster till lokala och regionala enheter. Vidare framhålls att det är av godo att den föreslagna paragrafen är generellt utformad så att det inte behövs särskilda regleringar för olika typer av tjänster. Även *stiftsstyrelsen i Luleå stift* framhåller att det är positivt att regelverket förtydligas och att regleringen möjliggör för den nationella nivån att tillhandahålla administrativa tjänster direkt till andra organisatoriska enheter inom Svenska kyrkan. *Stiftsstyrelsen i Växjö stift* yttrar att de

i grunden är positiva till administrativ samverkan. Stiftet ser att det krävs samverkan och gemensamma lösningar för att Svenska kyrkan ska kunna hushålla med de samlade ekonomiska resurserna. Vidare framhålls att det mest effektiva är att administration sker på den eller de platser och på det sätt där det blir mest rationellt med gemensamma arbetssätt och system. Stiftet poängterar dock att ordet ”får” i förslaget är betydande och att det är viktigt att frivilligheten att ansluta sig till gemensamma administrativa tjänster kvarstår.

Stiftsstyrelsen i Strängnäs stift tillstyrker förslaget men påpekar angående den föreslagna bestämmelsen att det tydligt bör framgå att i det fall det gäller uppdrag från församling är det enbart församling som inte ingår i pastorat som avses.

Stiftsstyrelsen i Visby stift anför att de inte har något att invända mot förslaget i promemorian. Däremot framhåller stiftet vikten av det som de i tidigare remissvar lyft fram till kyrkostyrelsen – som har samband med de återkommande åtta områden som tas upp på sidorna 6–7 i förevarande promemoria – och som utgör grunden för tillhandahållandet av administrativa tjänster. Stiftet har i sitt remissvar bland annat infogat citat som omnämner att stiftsstyrelsen är kluven till en höjning av den gemensamma avgiften samt att man i grunden är tveksam till anslutning avseende gemensam ekonomiservice.

Stiftsstyrelsen i Västerås stift har framhållit att det är en förutsättning att det kommer till ett tillägg i kyrkoordningen som ger nationell nivå ett tydligt mandat att få tillhandahålla administrativa tjänster direkt till andra organ inom Svenska kyrkan, och att detta även är en förutsättning för ett fortsatt arbete framåt. Stiftet understryker dock att frågan borde ha varit behandlad och beslutad långt tidigare i och med att nationell nivå redan idag tillhandahåller administrativa tjänster direkt till andra organ inom Svenska kyrkan, trots avsaknad av stöd i kyrkoordningen. Även *Västerås pastorat* poängterar att då verksamheten redan inletts ”är det förstås klädsamt att detta också är tillåtet enligt kyrkoordningen.” Pastoratet lyfter även finansieringsfrågan och anför bland annat; för att valfriheten i den föreslagna formuleringen ”på uppdrag av församling [...]” ska vara reell kan inte finansieringen vara gemensam och obligatorisk. Vidare poängteras att lokala samarbeten bör uppmuntras – både existerande och tänkbara framtida – och att möjligheterna till sådana samarbeten ytterligare stärkts i och med momsfrifriheten mellan kyrkliga enheter. Pastoratet menar dock att det finns en risk med de nationella lösningarnas finansiering och att man i praktiken med en sådan lösning omöjliggör lokal samverkan eller konkurrerar ut lokala enheter då totalkostnaderna för administrationen inte kan motiveras. Pastoratet lyfter även tillsynsfrågan och anför att det inte går att komma ifrån det faktum att stiftet i någon mån kommer att utöva tillsyn över nationell nivå och vidare att stiftet inte längre själv har möjlighet att korrigera eventuella brister i det utförda arbetet, såsom är fallet vid de stiftsdrivna servicebyråerna.

Örebro pastorat anför att förslaget ligger i linje med det som pastoratet tidigare uttryckt avseende det nödvändiga i att avlägsna alla former av obligatorier för lokal nivå. Vidare framhålls att ”[f]örslaget formar en god balansgång mellan demokrati, rättssäkerhet och effektivitet när det slår vakt om subsidiaritetsprincipen, den lokala nivåns beslutskapacitet samt mandat att sluta avtal.” Även *Oscars församling* tillstyrker förslaget och framhåller att det är bra att tillägget blir en egen bestämmelse – och inte en del av 10 kap. 3 § – då ”frivilligheten är en förutsättning för det nu föreslagna mandatet”.

Katrineholmsbygdens församling framhåller att den föreslagna förändringen i grunden är bra. Samtidigt anför församlingen att det är viktigt att valfriheten för församlingarna kvarstår och omnämner att de själva tillsammans med omkringliggande

församlingar har långt framskridna planer på att bilda någon typ av gemensam administration och att frivillighetsaspekten ger dem möjlighet att kunna välja den lösning som för dem blir mest effektiv och/eller billigast. Vidare nämner församlingen även vikten av att en gemensam administrationslösning inte blir för likriktad, utan att det finns möjligheter till anpassningar utifrån olika behov och förutsättningar. Församlingen nämner också – avseende prisbilden för såväl administrativa tjänster som it-support – att nationell nivå behöver arbeta hårt med att hitta funktioner och produkter som inte bara håller måttet utan som även är prismässigt konkurrenskraftiga. Församlingen avvisar vidare en gemensam finansiering och menar att den som utnyttjar tjänsten är den som ska betala den faktiska kostnaden.

Visby domkyrkoförsamling tillstyrker förslaget men betonar samtidigt vikten av frivilligt deltagande och att det kanske inte är möjligt med gemensam finansiering utifrån församlingars olika förutsättningar. Församlingen poängterar också att det framgent behöver göras en kostnadsberäkning på om den nationella nivåns administrativa tjänster verkligen frigör resurser lokalt. Församlingen anför vidare att de ser vissa risker avseende en eventuell centralisering av ekonomin; ekonomihanteringen utgör ett viktigt redskap i verksamhetsplanering, långsiktig ekonomisk utveckling, bokslut och uppföljning, vilket medför att hanteringen bör ligga nära de ansvariga beslutsfattarna lokalt för att inte riskera att den grundläggande uppgiften på sikt kan bli lidande.

Säffle pastorat ställer sig positiva till den föreslagna ändringen och anför att detta är en långsiktig hållbar väg att gå, men att de samtidigt vill framhålla några viktiga synpunkter i den fortsatta planeringen av administrativa tjänster. Bland annat poängteras vikten av frivillighet och att det finns bra och rationella rutiner för att tjänsterna ska bli korrekt utförda och för att samarbetet ska fungera. Pastoratet framhåller vidare att de vill trycka på medvetenheten om att alla uppgifter som rör en aktuell tjänst inte försvinner helt och hållet på det lokala planet bara för att den lyfts till stift- eller nationell nivå, och att den lokala organisationen därmed behöver ha kvar resurser som kan hantera exempelvis problem och fel som kan uppstå samt vid behov hjälpa aktuella medarbetare. Pastoratet önskar även att alla serviceverksamheter inom Svenska kyrkan kunde jobba med SLA (Service Level Agreement) för att klargöra förväntansbilden som finns, samt för att ge underlag till hur den utförda tjänsten och det fortsatta samarbetet kan utvecklas på sikt.

Ösmo Torö Församling tillstyrker även de promemorians förslag, men framhåller att de inte anser att finansieringen av de tjänster som tillhandahålls ska finansieras med en gemensam avgift, samt att det måste vara frivilligt för församlingar och pastorat att ansluta sig till gemensamma lösningar. Vidare poängteras att de inte känner sig övertygade om att gemensamma lösningar verkligen skapar mer pengar och utrymme för församlingens verksamhet, utan att åtgärderna i stället tvärtom skulle kunna leda till ökade kostnader och mer administration för små församlingar.

Saltsjöbadens församling framhåller att de betraktar förslaget till ändring i kyrkoordningen som en motiverad komplettering av vad som redan tillämpas avseende gemensamma funktioner. Samtidigt poängteras att det är särskilt angeläget att vad som efterfrågas kan erbjudas på sådana villkor att valfriheten säkras och blir reell och att de system som utvecklas endast ska betalas av de som använder dem.

Uppsala pastorat framhåller att det för församlingar och pastorat är gynnsamt med samverkan så till vida tjänsterna är efterfrågade och kommer verksamheterna till gagn. Vidare anføres att detta i sin tur förutsätter en inblick och förståelse för de olikheter som förekommer mellan stift, större pastorat och mindre församlingar och att det inte är synonymt med kostnadsbesparingar, effektiviseringar och kvalitetsökningar att

tvinga in församlingar och pastorat i enhetliga lösningar genom gemensam finansiering. Även *Norra Billings pastorat* framhåller att förutsättningarna ser olika ut i landets församlingar och att det då är positivt att få möjlighet till en god kompetens med likvärdig kvalitet inom det administrativa området. Pastoratet framhåller dock att det är viktigt att det är frivilligt för församlingar och pastorat att ingå avtal till en rimlig kostnad. Liknande synpunkter framförs av *Roslagens östra pastorat* som anför att en förutsättning för att de ska tillstyrka förslaget är att varje pastorat och församling själv har möjlighet att ta ställning till om man vill ansluta sig till ett centralt erbjudande om administrativa tjänster eller inte, då de lokala förutsättningarna i landet varierar liksom de olika enheternas organisation.

Bollnäs pastorat har tillstyrkt förslaget och samtidigt lämnat synpunkter på den finansieringsmodell som nämns i promemorian, genom att föreslå en egen betalmodell samt utvärdering av löneservice. Även *Växjö pastorat* tillstyrker förslaget och anför att det föreslagna mandatet kan vara till god nytta i den samverkan som bör kunna ske inom hela Svenska kyrkan, under förutsättning att det är efterfrågade tjänster. Vidare framhålls att det inte är synonymt med effektivisering och kvalitetsökning att tvinga in församlingar och pastorat i enhetliga lösningar och att kyrkostyrelsen behöver säkerställa en väl fungerande ”kunddialog” och organisation för att ge pastorat och församlingar riktigt inflytande tidigt i utvecklingsprocessen.

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation tillstyrker förslaget och anför att de anser att ändringen är väl motiverad utifrån kyrkomötets beslut. Arbetsgivarorganisationen framhåller dock bland annat, att det är viktigt att kontinuerligt följa upp implementeringen av administrativ samverkan för att säkerställa att den lokala nivån och stift verkligen frigör resurser till den grundläggande uppgiften, vilket är avgörande för att så småningom kunna växla kyrkoavgiften till gemensam finansiering.

Kramfors pastorat avstyrker förslaget med motivet att en centralstyrd upphandling inte kommer att ta hänsyn till de olika förutsättningar som finns i församlingar, pastorat och stift. Vidare anför att förslaget riskerar att bli dyrare på sikt då utvecklingen av programvaror sker snabbt och därför bör utvecklas lokalt. Även *Västervåla-Väst-anfors* församling avstyrker förslaget med motiveringen att förslaget ”är ytterligare ett försök från kyrkokansliet att centralisera makt och i framtiden undvika att kyrkomötet fattar beslut som strider mot kyrkoordningen.”

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Inledningsvis vill kyrkostyrelsen förtydliga att det förslag till ändring i 10 kap. 4 § kyrkoordningen som läggs fram till kyrkomötet 2022 *enbart* berör kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster till andra organisatoriska enheter inom Svenska kyrkan och *inte* hur dessa tjänster ska finansieras eller närmare utformas etcetera. Som framgår av sammanställningen ovan berör dock flertalet remissinstanser just sådana frågor. Då dessa synpunkter faller utanför det förslag som nu behandlas kommer kyrkostyrelsen inte närmare att beröra eller bemöta dessa synpunkter nedan. Det som har framförts i dessa avseenden kommer dock att finnas med inom ramen för kyrkostyrelsens fortsatta arbete med administrativ samverkan.

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen har olika beslut i kyrkomötet lett fram till att det nu har etablerats en gemensam löneservice – Svenska kyrkans löneservice på den nationella nivån. Syftet är att den nationella nivån därigenom kan tillhandahålla lönetjänster både till församlingar, pastorat, andra kyrkliga samfälligheter och stift.

Som också har redovisats ovan framgår det av kyrkoordningen att varje enskild församling har ansvar för sin ekonomi och för den personal som behövs för att församlingen ska kunna bedriva sin verksamhet. Om en församling ingår i ett pastorat

ankommer dock nämnda uppgifter på pastoratet. Att församlingen har det yttersta ansvaret för exempelvis lönehantering för sin personal, betyder dock inte att församlingen också måste ha egen personal som hanterar församlingens löner och arvoden, utan församlingen har möjlighet att anlita någon annan till att utföra uppdraget. Det finns således enligt kyrkoordningen inget hinder för en församling att anlita en annan aktör för att utföra församlingens löne- och arvodeshantering.

Frågan är om det gör någon skillnad ifall enheter i stället för en privat aktör anlitar den nationella nivån för en sådan tjänst, vilket är vad som sker genom Svenska kyrkans löneservice. En annan relevant fråga är om det finns stöd i kyrkoordningen för att den nationella nivån erbjuder en sådan tjänst *direkt* till församlingar, pastorat, andra kyrkliga samfälligheter och stift.

Utgångspunkten i kyrkoordningen är att kyrkostyrelsen ska stödja stiftet och att stiftet i sin tur stödjer församlingarna. Praxis är dock delvis annorlunda då flera administrativa frågor i praktiken kräver direktkontakter mellan den nationella nivån och församlingar och pastorat. Det gäller exempelvis hantering inom ramen för kyrkobokföringssystemet, utbetalning av kyrkoavgifter etcetera. Av stor betydelse för att det behöver finnas ett direkt stöd till församlingarna i dessa fall är kyrkostyrelsens övergripande ansvar för gemensamma system i enlighet med 10 kap. 3 § punkten 7, men också kyrkostyrelsens mandat att bestämma om användningen av sådana gemensamma datasystem enligt 56 kap. 3 §.

Som nämnts inledningsvis är Svenska kyrkans löneservice tänkt att administrativt avlasta framför allt församlingar vad gäller deras arvodes- och lönehantering. Syftet är att församlingarnas kostnader för lönehantering ska minska genom att de inte längre ska behöva ha egen personal som hanterar de anställdas och förtroendevaldas löner och arvoden, utan att detta i stället ska kunna överlämnas till Svenska kyrkans löneservice. Även om gemensamma datasystem kommer att användas som ett led i arbetet, kan konstateras att den administrativa tjänsten som sådan – det vill säga utförandet av själva arbetsuppgiften – inte ryms inom någon av de punkter som finns uppräknade i 10 kap. 3 § eller i 56 kap. avseende kyrkostyrelsens mandat.

Sett till det faktum att Svenska kyrkans löneservice i stor utsträckning kan likställas med de servicebyråer som stiftet har ansvar för, är det enligt kyrkostyrelsen relevant att titta på hur man tidigare har sett på frågan att stiftet utför en uppgift som enligt kyrkoordningen ankommer på församlingen. Mot bakgrund av den ökade samverkan inom bland annat administration som har skett under de år som kyrkoordningen har funnits, upprättades inom rättsavdelningen år 2013 en promemoria (Stiftets främjande- och tillsynsansvar inom förvaltningsområdet) där bland annat just frågan om ett stift får utföra vissa av församlingarnas uppgifter belystes. I nämnda promemoria framhölls att det i kyrkoordningens förarbeten varit viktigt att betona att det alltid är församlingarna som har ansvar för den grundläggande uppgiften, samtidigt som det kan finnas uppgifter som på grund av sin karaktär och de resurser som finns tillgängliga, är särskilt lämpliga att hantera på stiftsnivå. Slutsatsen av utredningen var att den verksamhet som bedrivs genom stiftets servicebyråer kunde anses falla inom stiftets uppgift att främja församlingarnas liv. I promemorian diskuterades även huruvida det faktum att ett stift själv – eller genom exempelvis en servicebyrå – erbjuder tjänster är förenligt med stiftets tillsynsansvar rörande en god förvaltning i församlingarna, då även den administrativa förvaltningen ingår i det som stiftet har tillsyn över. Den slutsats som drogs i promemorian var att det inte har varit menat att kyrkoordningens reglering ska omöjliggöra för stiftet att, trots sin tillsynsroll, bistå församlingarna genom att exempelvis bedriva en servicebyrå som har hand om lönehantering. Dock framhölls att det var viktigt ”att församlingen *på frivillig grund* gett

ett uppdrag till stiftet att för församlingens räkning utföra vissa uppgifter och att arbetet sker i nära samarbete med församlingen.” Slutligen framhölls att det ändock i teorin skulle kunna uppstå en situation där stiftet finner anledning att rikta kritik mot en församling för den förvaltning som på uppdrag av församlingen sker hos stiftets servicebyrå, men att det i praktiken aldrig borde kunna uppstå en sådan situation mot bakgrund av att stiftet råder över den kritiserade verksamheten och därmed även har möjlighet att tillse att bristerna åtgärdas.

Det förhållandet att det enligt kyrkoordningen är godtagbart att stiftet driver servicebyråer innebär inte en legitimitet per automatik för samma typ av verksamhet på den nationella nivån. Som framhållits tidigare är det tydligt reglerat vad respektive nivå inom Svenska kyrkan har för uppdrag och vilka uppgifter de får/ska utföra. Den nationella nivåns uppdrag i relation till “utveckling av församlingslivet och av en god förvaltning i församlingar och pastorat” är – som framgår av 10 kap. 3 § punkten 1 kyrkoordningen – att stödja stiftet. Detta innebär att det inte genom punkten 1 finns stöd för den nationella nivån att i ett direkt avtalsförhållande med församlingen utföra uppgifter åt denna, utan att det behövs ett förtydligande i kyrkoordningen som ger kyrkostyrelsen ett sådant mandat såsom nu föreslås.

Flertalet remissinstanser har pekat på vikten av just frivillighet att ansluta sig, såsom en avgörande faktor för kyrkostyrelsens mandat att tillhandahålla administrativa tjänster. I sammanhanget är det enligt kyrkostyrelsen av vikt att belysa det som nämns i ovan nämnda promemoria från år 2013, angående kravet på frivillighet för att det ska anses tillåtet för ett stift att “ta över” och utföra en uppgift som i grunden åvilar församlingen enligt gällande regler. Angående tillåtligheten av stiftens servicebyråer hade det inte varit förenligt med gällande bestämmelser – och nämnda uppgiftsfördelning – om det varit tvingande för församlingarna att låta stiftens servicebyråer sköta lönehanteringen. Det mandat som kyrkostyrelsen föreslår för nationell nivå bygger således på frivillighet att ansluta sig, vilket också tydliggörs av orden ”får” och ”på uppdrag av” i den föreslagna bestämmelsen.

Då flera remissinstanser berört finansieringsfrågan såsom en del av frågan om frivillighet vill kyrkostyrelsen förtydliga att frågan om eventuell gemensam finansiering av dessa tjänster saknar betydelse för hur man rent juridiskt ser på mandatfrågan. Som tidigare nämnts avser det nu aktuella förslaget endast kyrkostyrelsens befogenhet att tillhandahålla administrativa tjänster till den lokala nivån, men hur det närmare ska ske och under vilka förutsättningar utöver att det ska vara på uppdrag, är frågor som får hanteras när det är aktuellt för kyrkostyrelsen att utnyttja mandatet. Frågor om finansieringsmodell avgörs ytterst av kyrkomötet.

Bland annat *Uppsala pastorat* har framhållit vikten av att de tjänster som erbjuds är efterfrågade och kommer verksamheterna till gagn. Angående detta vill kyrkostyrelsen framhålla att vilka tjänster som ska tillhandahållas alltid ska förankras med stiftet i enlighet med den administrativa *samverkan* som stiftet och den nationella nivån gemensamt beslutat om och arbetar efter, för att på så sätt säkerställa att de tjänster som erbjuds från nationellt håll gagnar hela kyrkan.

Sammanfattningsvis konstaterar kyrkostyrelsen – i likhet med vad som även uppmärksammas av *Västerås stift* och *Västerås pastorat* – att det är av vikt att kyrkoordningen hålls aktuell och uppdaterad och att det därför behövs ett tillägg i kyrkoordningen för att regelverket ska uttrycka det som kyrkomötet redan har beslutat om när det gäller gemensam löneservice, nämligen att kyrkostyrelsen får tillhandahålla administrativa tjänster direkt till församlingar, pastorat, kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter och stift. I och med att de tjänster som tillhandahålls från den nationella nivån kan komma att utökas med exempelvis ekonomiservice, föreslår kyrkostyrelsen en generell formulering av det tillägg som föreslås i kyrkoordningen, vilket uttrycks

med orden ”administrativa tjänster”. Vidare föreslår kyrkostyrelsen att tillägget placeras i en egen bestämmelse – 10 kap. 4 § – och inte såsom ett tillägg i 10 kap. 3 §. Det beror på att det mandat som bestämmelsen reglerar berör något kyrkostyrelsen får göra, till skillnad från uppräkningsparagrafen i 3 § som handlar om sådant som kyrkostyrelsen har ett direkt ansvar för.

Angående den synpunkt som framförts från *Strängnäs stift* – att man i förslaget till formulering i 10 kap. 4 § kyrkoordningen bör tydliggöra att det endast är församling som inte ingår i pastorat som avses – anser kyrkostyrelsen att det inte finns skäl för att ändra bestämmelsen såsom föreslås. Det är visserligen korrekt såsom stiftet påpekar att en församling som ingår i ett pastorat inte själv har mandat att ge i uppdrag till nationell nivå att tillhandahålla administrativa tjänster till församlingen. Detta följer redan av uppgiftsfördelningen mellan församlingar som ingår i pastorat och pastoratet enligt 2 kap. 5 § kyrkoordningen. Det är pastoratet som har det ekonomiska ansvaret för alla församlingens uppgifter och som ska anställa och avlöna den personal som behövs för församlingarnas verksamhet. Detta är självklart något som kyrkostyrelsens beaktar när det är aktuellt att ingå avtal med en församling, utan att det behöver anges särskilt.

När det gäller tillsynsfrågan – som också var föremål för analys i den tidigare promemorian från år 2013 – anser kyrkostyrelsen att även den frågan behöver uppmärksammas i förhållande till att man från den nationella nivån på uppdrag av en församling har hand om dess lönehantering. Som nämnts ovan kan ett stift som har en servicebyrå hamna i en situation där de finner anledning att rikta kritik mot en församling för den förvaltning som i praktiken sker hos stiftets servicebyrå. En liknande situation skulle kunna uppstå rörande en församling som överlämnat sin lönehantering till Svenska kyrkans löneservice. I en sådan situation kan frågan ställas dels hur kritiken ska framföras, dels vilket ansvar som kan läggas på den enskilda församlingen som i realiteten inte har någon faktisk möjlighet att påverka förvaltningen. Det rimliga i en sådan situation torde vara att stiftet framför sin kritik till församlingen som i sin tur får informera den nationella nivån, som i enlighet med avtalsvillkoren mellan parterna har att beakta och åtgärda eventuella fel och brister som uppmärksammas. *Västerås pastorat* har angående detta påpekat att det inte går att komma ifrån det faktum att stiftet i någon mån kommer att utöva tillsyn över nationell nivå. Kyrkostyrelsen förstår om det förhållande som uppstår möjligen kan uppfattas på detta sätt. Församlingen är dock ytterst – gentemot stiftet – den som är ansvarig för lönehanteringen oaktat om församlingen utför denna uppgift själv, eller anlitar en extern byrå eller Svenska kyrkans löneservice. Sammanfattningsvis är kyrkostyrelsens uppfattning att tillsynsfrågan inte bör leda till några problem.

2.6 Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Det bedöms inte nödvändigt med några särskilda övergångsbestämmelser.

2.7 Konsekvenser

Bestämmelsen bedöms sammantaget bidra till tydlighet avseende vad den nationella nivån har mandat att göra, vilket är av vikt för att upprätthålla förtroendet för det inomkyrkliga regelverket. Förslaget bedöms inte medföra några särskilda konsekvenser för barn.

2.8 Kommentar till bestämmelsen i kyrkoordningen

10 kap.

4 §

Paragrafen är ny och anger att den nationella nivån får tillhandahålla administrativa tjänster *direkt* till församlingar, pastorat, kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter och stift. En anslutning till sådana administrativa tjänster som erbjuds av den nationella nivån ska vara frivillig, vilket framgår uttryckligen av bestämmelsen genom formuleringen att det enbart är ”på uppdrag av” en församling, pastorat, kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter eller stift som den nationella nivån får tillhandahålla en sådan tjänst direkt till enheten. Detta betyder i praktiken att ett avtal behöver upprättas mellan den nationella nivån och den enhet som önskar ansluta sig till en administrativ tjänst som erbjuds. Vilka administrativa tjänster som överhuvudtaget ska kunna erbjudas från den nationella nivån direkt till annan enhet är därtill ett sådant beslut som alltid ska förankras med stiftens i enlighet med den administrativa samverkan som stiftens och den nationella nivån gemensamt beslutat om och arbetar efter.

Övervägandena finns i avsnitt 2.5.

3 Övriga ändringar

3.1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen,
2. anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen.

3.2 Bestämmelser

3.2.1 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkoordningen att 22 kap. 1 § och 57 kap. 9 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 kap.

1 §

<p>Konfirmationen ska innefatta dopundervisning, deltagande i församlingens gudstjänstliv samt en konfirmationsgudstjänst med <i>redovisning</i>, trosbekännelse, bön med handpåläggning och sändning.</p>	<p>Konfirmationen ska innefatta dopundervisning, deltagande i församlingens gudstjänstliv samt en konfirmationsgudstjänst med <i>predikan</i>, trosbekännelse, bön med handpåläggning och sändning.</p>
--	---

57 kap.

9 §

Domkapitlet avgör som första instans frågor om beslutsprövning när beslut har fattats av en församling, ett pastorat eller en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter. Svenska kyrkans överklagandenämnd avgör frågor om beslutsprövning när beslut har fattats av ett stift eller en tillsättningsnämnd enligt 34 kap. 12 §.

En begäran om beslutsprövning ska avfattas skriftligt, egenhändigt undertecknas och ges in till prövningsinstansen. Klaganden ska därvid ange vilket beslut som ska prövas och vilka omständigheter som åberopas till stöd för prövningen.

<p>Framställningen ska ha kommit in till prövningsinstansen inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på församlingens, pastoratets respektive stiftets anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats.</p>	<p>Framställningen ska ha kommit in till prövningsinstansen inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på församlingens, pastoratets, <i>samfällighetens</i> respektive stiftets anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats.</p>
---	---

Anslaget om protokolljusteringen måste vara uppsatt på anslagstavlan under hela klagotiden för att tiden ska löpa ut.

Om framställningen före klagotidens utgång har kommit in till församlingen, pastoratet, samfälligheten respektive stiftet i stället för till prövningsinstansen, ska den ändå prövas.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

3.2.2 Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen

Kyrkomötet beslutar att 5 a § kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 a §

Kyrkostyrelsen får, *om särskilda skäl föreligger*, sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokaler där deltagande i sådant sammanträde sker ska vara så beskaffade att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud.

Kyrkostyrelsen får sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokaler där deltagande i sådant sammanträde sker ska vara så beskaffade att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud.

Ledamot som önskar delta på distans ska, senast det antal dagar som kyrkostyrelsen bestämt, i förväg anmäla detta till kyrkokansliet. Ordföranden avgör om närvaro får ske på distans.

Den som är ordförande för sammanträdet ska alltid vara närvarande på den plats där sammanträdet hålls.

Kyrkostyrelsen får bestämma vad som närmare ska gälla om deltagande på distans i styrelsen.

En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid styrelsens sammanträde.

Detta beslut träder i kraft den 1 januari 2023.

3.3 Ärendet och dess beredning

Kyrkostyrelsen har under året uppmärksammat behov av två ändringar i kyrkoordningen. Den första ändringen är en konsekvens av ändringar i kyrkohandboken gällande konfirmationsgudstjänsten, som antogs av kyrkomötet 2017. Den andra ändringen består av ett tillägg som missades att föra in i kyrkoordningen i samband med att det år 2019 gjordes vissa förändringar i regelverket rörande de kyrkliga samfälligheterna för särskilda uppgifter. Ändringarna är av sådan karaktär att de inte har föranlett behov av remissbehandling.

Kyrkostyrelsen har vidare under de år som bestämmelser om deltagande på distans gällt för styrelsen, uppmärksammat ett behov av justeringar även i dessa. De föreslagna ändringarna berör endast förhållanden avseende kyrkostyrelsen och är av sådan karaktär att de inte har föranlett behov av remissbehandling.

3.4 Bakgrund

3.4.1 Anslag av tillkännagivanden i kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter

Vid kyrkomötet 2019 beslutades om ändringar i kyrkoordningen, med innebörden att de bestämmelser som finns rörande stiftens tillsyn ska gälla även för de kyrkliga samfälligheterna för särskilda uppgifter (se TU 2019:2). Beslutet innebar bland annat ändringar i 57 kap. 8–10 §§ rörande beslutsprövning. Emellertid missades att göra en ändring i 57 kap. 9 § tredje stycket som berör inom vilken tid en framställan om beslutsprövning ska ha inkommit till prövningsinstansen. Av nämnda stycke framgår att tidsfristen för att begära överprövning av ett beslut räknas från den dag då det tillkännages på församlingens, pastoratets respektive stiftets anslagstavla att protokollet över beslutet har justerats. Det finns därför en brist i regelverket som medför en otydlighet om när tidsfristen för att överklaga beslut fattade av kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter börjar löpa.

3.4.2 Momentet redovisning i 22 kap. 1 §

I samband med att nuvarande kyrkohandbok antogs av kyrkomötet 2017 kom momentet redovisning i 1986 års kyrkohandbok att ersättas av predikan, såsom konfirmationsgudstjänstens förkunnande huvudmoment. Av nuvarande kyrkohandbok framgår att predikan i konfirmationsgudstjänsten gestaltas av konfirmanderna, med hjälp av präst och ledare. Prästen är ansvarig för predikan. Vidare framgår att om konfirmanderna haft en redovisning vid ett särskilt tillfälle ersätter *inte* en sådan redovisning predikan i konfirmationsgudstjänsten (Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, del I, s. 206 f.). Denna ändring återspeglas inte i kyrkoordningen, där det i 22 kap. 1 § alltså anges att momentet redovisning är ett moment i konfirmationsgudstjänsten.

3.4.3 Deltagande på distans i kyrkostyrelsen

3.4.3.1 Kyrkoordningens bestämmelser om deltagande på distans

Kyrkoordningen förutsätter som huvudregel att sammanträden i organ inom Svenska kyrkan genomförs med ledamöter som är fysiskt närvarande. Den 1 januari 2020 infördes en möjlighet i kyrkoordningen för beslutande och verkställande organ att sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Enligt kyrkoordningen får ledamöter delta i kyrko- och stiftsfullmäktiges sammanträden på distans, om fullmäktige har beslutat det och det sker genom ljud- och bildöverföring i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor. Den som är

ordförande för sammanträdet får inte delta på distans. Om fullmäktige beslutar att ledamöter får delta i fullmäktiges sammanträden på distans, ska det också anges i vilken utsträckning sådant deltagande får ske. En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid fullmäktiges sammanträde. Fullmäktige beslutar även om och i vilken utsträckning ledamöter får delta på distans i sammanträden med kyrkoråd, församlingsråd och valnämnder på lokal nivå samt för stiftsfullmäktige, stiftsstyrelsen och nämnder på stiftsnivå. Deltagandet ska då ske på det sätt som anges för fullmäktige för att en ledamot ska anses närvarande på sammanträdet. (3 kap. 17 a §, 4 kap. 15 a, 27 §§, 7 kap. 6, 15 §§, 38 kap. 5 § kyrkoordningen.)

För de beslutande och verkställande organ som regleras genom bemyndiganden till kyrkostyrelsen, till exempel för de två kyrkliga samfälligheterna för särskilda uppgifter, finns bestämmelser utfärdade av kyrkostyrelsen.

För organ som domkapitel och de nationella nämnderna saknas i kyrkoordningen uttryckligt stöd för beslutsfattande på distans (se ovan nämnda skrivelse). Kyrkostyrelsen bereder dock frågan om formerna för sådant beslutsfattande i nämnda organ och en promemoria med sådana förslag remissbehandlas för närvarande (se Dnr Ks 2020-1620).

För kyrkostyrelsen är det kyrkomötet som fattar motsvarande beslut. I kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) med instruktion för kyrkostyrelsen finns motsvarande bestämmelser om deltagande på distans i kyrkostyrelsen. Kyrkostyrelsen får, om särskilda skäl föreligger, sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokaler där deltagande i sådant sammanträde sker ska vara så beskaffade att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud. (5 a § första stycket). Med ledamot avses även tjänstgörande ersättare. Den som inte deltar i beslutsfattande omfattas inte av bestämmelserna.

Av förarbetena framgår vidare att möjligheten till deltagande på distans är en kompletterande möjlighet för ett beslutsfattande ”som annars överhuvudtaget inte hade kommit till stånd, eller för de fall där deltagandet på distans på ett väsentligt sätt förbättrar någon enstaka ledamots möjlighet till deltagande” och att huvudregeln fortfarande ska vara att sammanträden genomförs med ledamöter närvarande på den plats där sammanträdet äger rum (se KsSkr 2019:4, s. 85). Deltagande ska ske med ljud och bild i realtid, bland annat därför att ledamöterna ska kunna se vilka som deltar i sammanträdet, oavsett om deltagande sker på distans eller inte, och kunna vara fullt delaktiga i överläggningarna. Deltagandet ska också ske på lika villkor. Ett av syftena med detta är, enligt kyrkostyrelsen, att motverka att ett deltagande på distans i sig underlättar möjligheten att påverka utgången i ett beslutsärende, exempelvis om tekniken inte fungerar. I en situation som denna betraktas, enligt förarbetena, deltagandet som en rättighet för den distansdeltagande ledamoten att också kunna delta i sammanträdet på distans (se vidare angående detta och andra förutsättningar, (nämnda skrivelse, s. 87). Kyrkostyrelsen framhöll vidare att ”med de grundläggande förutsättningar som föreslås regleras i kyrkoordningen, ställs det i vissa fall tämligen höga krav för att distansdeltagande ska vara tillåtet. Enligt kyrkostyrelsen är detta dock rimligt när det gäller deltagande i beslutsfattande i den demokratiska ordning som gäller inom kyrkan.”, (nämnda skrivelse s. 86 f.). Ansvaret för att den tekniska utrustning som finns uppfyller kraven och tillförsäkras att deltagandet sker på lika villkor är ytterst en fråga för ordföranden. Ordföranden har ett särskilt ansvar för genomförandet av mötet och ordningen på detsamma och måste därför fysiskt befinna sig på den plats där sammanträdet hålls (nämnda skrivelse, s. 88).

Bestämmelserna utformades huvudsakligen i enlighet med kommunallagens motsvarande regler. Med beaktande av den lokala självstyrelsen, reglerades enbart grunderna för deltagandet på distans i bestämmelser. (Se vidare KsSkr 2019:4, O 2019:3).

I syfte att understryka att deltagande på distans inte är en huvudregel utan ett komplement till det fysiska sammanträdet, angavs uttryckligen i kyrkostyrelsens instruktion att ett deltagande på distans förutsätter att det finns särskilda skäl. Det särskilda skälet ska, enligt förarbetena, föreligga för den ledamot som önskar delta i ett sammanträde på distans och kan till exempel bero på att personen på grund av långa avstånd har svårt att komma till sammanträdet, att ett ärende brådskar eller att föredragningslistan är så kort att den inte motiverar fysisk närvaro av samtliga ledamöter. Det bör därför också vara en fråga för ordföranden att avgöra om distansdeltagande kan medges i det enskilda fallet. Det ansågs inte vara fråga om en rättighet för någon ledamot att delta på distans. I syfte att ge ordföranden möjlighet att ta ställning till frågan om distansdeltagande reglerades även i instruktionen att ledamoten måste anmäla detta till kyrkostyrelsens kansli ett visst antal dagar före sammanträdet. (KsSkr 2019:4 s. 93). Vad som gäller för kyrkostyrelsen i dessa delar utgör även exempel för lokala överväganden när det beslutande organet tar ställning i frågor om deltagande på distans inom respektive enhet (se KsSkr 2019:4 s. 90 f.).

3.4.3.2 Kyrkostyrelsens riktlinjer för beslutsfattande under särskilda omständigheter för organ inom Svenska kyrkan m.m.

Med anledning av pandemin beslutade kyrkostyrelsen den 26 mars 2020 att utfärda *Riktlinjer för beslutsfattande under särskilda omständigheter för organ inom Svenska kyrkan*. Riktlinjerna utfärdades med hänvisning till kyrkostyrelsens uppdrag enligt 12 kap. 2 § kyrkoordningen att leda och samordna Svenska kyrkans beredskap och vidta de åtgärder som behövs i händelse av kris och höjd beredskap. Styrelsen konstaterade att kyrkoordningens bestämmelser varit i kraft under kort tid, att det medfört att många kyrkofullmäktige då inte hunnit ta ställning till att nyttja möjligheten eller införskaffa nödvändig teknik samt att de inte gällde för alla organ. Sammantaget menade kyrkostyrelsen att kyrkoordningens bestämmelser om beslutsfattande inte ensamt kunde säkerställa de kyrkliga organens beslutskapacitet utan att någon enskild person skulle utsätta sig för risk för liv och/eller hälsa. (Dnr Ks 2020-0437, prot. bil. 5 till kyrkostyrelsens protokoll 2020:2). Styrelsen underrättade kyrkomötet om sitt beslut år 2020 (KsSkr 2020:1, E 2020:1, KmSkr 2020:2).

Enligt de av styrelsen utfärdade riktlinjerna gäller som förutsättning för att en ledamot som deltar på distans ska anses närvarande på ett sammanträde i ett organ inom Svenska kyrkan att 1) det finns rekommendationer från statliga myndigheter som medför att en eller flera ledamöter inte fysiskt kan delta i sammanträdet 2) det finns ett ärende som måste avgöras och där beslutet inte kan skjutas upp till ett senare tillfälle, 3) det finns inte något beslut om att nyttja möjligheten till beslutsfattande på distans som kommer till uttryck i bland annat 3 och 4 kap. kyrkoordningen som gäller för det aktuella organet, eller att ett sådant beslut har fattats men det saknas praktiska förutsättningar att nyttja möjligheten på grund av tekniska begränsningar, eller organet inte är ett sådant organ som träffas av dessa bestämmelser, och 4) det finns inte en lämnad delegation som skulle kunna nyttjas för att fatta beslutet. Om samtliga förutsättningar är uppfyllda gäller att den person som fullgör uppgiften som ordförande kan besluta att ett sammanträde ska hållas med ledamöter närvarande på distans. Deltagandet ska då företrädesvis ske genom ljud- och bildöverföring i realtid och på ett sådant sätt att samtliga ledamöter kan delta på lika villkor. I den utsträckning detta inte är möjligt får detta deltagande i stället ske enbart genom ljudöverföring i realtid.

Ledamöter som deltar på detta sätt ska anses närvarande på sammanträdet. Ordföranden behöver inte befinna sig på den plats där sammanträdet äger rum. Vidare anges att om ett sammanträde enligt kyrkoordningen ska vara offentligt ska detta krav anses uppfyllt om de personer som befinner sig på den fysiska plats där sammanträdet äger rum enligt kallelsen kan följa sammanträdet via en ljudöverföring i realtid.

Kyrkomötet 2021 avslog en motion om att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag som skulle innebära att de sätt som varit möjliga att sammanträda på under pandemin, att ge ordföranden rätt att bestämma att organ ska genomföra ett sammanträde med alla deltagande närvarande på distans och enbart ljudöverföring i realtid skulle permanentas (O 2021:7, Km prot., beslut § 95). Utskottet framhöll följande:

Utskottet konstaterar inledningsvis att sammanträden som genomförs under digitala former kommer att fortsätta, sett till den allmänna samhällsutvecklingen. Utskottet ser positivt på möjligheterna att mötas digitalt i och med att denna arbetsform möjliggör ett deltagande som i vissa fall annars inte hade kunnat komma till stånd.

Såsom utskottet framhöll när bestämmelserna om deltagande på distans ursprungligen infördes, menar utskottet att bestämmelserna om detta alltjämt är ett gott komplement till kyrkoordningens övriga bestämmelser om sammanträden och att fysisk närvaro är huvudregel. Enligt bestämmelserna ska deltagande på distans bland annat ske på lika villkor och med ljud- och bildöverföring i realtid. Ordföranden för sammanträdet ska också närvara på den plats där sammanträdet äger rum. Den undantagsmöjlighet i kyrkostyrelsens riktlinjer för beslutsfattande under särskilda omständigheter för organ inom Svenska kyrkan, som innebär att deltagandet kan ske enbart med ljudöverföring, är enligt utskottets mening inte en god ordning för sammanträden under ordinarie omständigheter. När ett deltagande sker med enbart ljudöverföring går flera dimensioner av det samtal som förs förlorat, jämfört med de möjligheter som finns när det går att både se och höra den som deltar i överläggningarna. På motsvarande sätt menar utskottet att kravet på att ett sammanträde ska äga rum på en plats och att ordföranden närvarar på den platsen ur ett demokratiskt perspektiv är viktigt, som en garant att säkra möjligheter för deltagare att alltid kunna bege sig till en viss plats och därmed alltid kunna delta i ett sammanträde.

Utskottet vill avslutningsvis framhålla att de ordinarie bestämmelserna om beslutsfattande på distans skapar goda förutsättningar för beslutande och verkställande organ inom Svenska kyrkan att sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Bestämmelserna är teknikneutrala och beaktar den lokala självstyrelsen genom möjligheter för respektive beslutande organ att ange om och i vilken utsträckning deltagande på distans kan ske. Utskottet föreslår mot denna bakgrund att motionen ska avslås.

3.5 Överväganden och förslag

3.5.1 Momentet redovisning i 22 kap. 1 §

Kyrkostyrelsens förslag: En ändring görs i kyrkoordningen så att ordet redovisning byts ut mot ordet predikan.

Ändrad paragraf: 22 kap. 1 § kyrkoordningen

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Med anledning av att momentet redovisning har tagits bort i kyrkohandboken såsom obligatoriskt moment i konfirmationsgudstjänsten och i stället ersatts med momentet predikan ska detta återspeglas även i kyrkoordningen. Kyrkostyrelsen föreslår därför att ordet redovisning stryks i 22 kap. 1 § och ersätts av ordet predikan.

3.5.2 Anslag av tillkännagivanden i kyrkliga samfälligheter för särskilda uppgifter

Kyrkostyrelsens förslag: En ändring, i form av ett tillägg av ordet ”samfällighets”, görs i 57 kap. 9 § tredje stycket.

Ändrad paragraf: 57 kap. 9 § kyrkoordningen

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Det får anses självklart att tidsfristen för när ett beslut som har fattats av en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter börjar löpa är densamma som för beslut som fattats av en församling, ett pastorat eller ett stift – det vill säga när det tillkännages på samfällighetens anslagstavla att protokollet över beslutet justerats. Kyrkostyrelsen föreslår därav att ordet ”samfällighetens” läggs till i uppräkningsdelen i 57 kap. 9 § tredje stycket.

3.5.3 Deltagande på distans i kyrkostyrelsen

Kyrkostyrelsens förslag: Det ska inte längre uttryckligen anges i kyrkostyrelsens instruktion att särskilda skäl behöver föreligga för att en ledamot ska tillåtas att delta på distans i ett sammanträde med kyrkostyrelsen.

Ändrad paragraf: 5 a § kyrkomötets beslut (SvKB 1999:4) om Instruktion för kyrkostyrelsen

Skälen för kyrkostyrelsens förslag

Kyrkostyrelsen har vid ett antal tillfällen – särskilt under pandemin åren 2020–2021 – genomfört sammanträden med ledamöter närvarande på distans med goda erfarenheter. Kyrkostyrelsen konstaterar vidare, i likhet med vad kyrkomötet 2021 uttalade (O 2021:7), att sammanträden som genomförs med digitala inslag kommer att fortsätta, sett till den allmänna samhällsutvecklingen. Styrelsen ser också positivt på möjligheterna att mötas digitalt i och med att denna arbetsform möjliggör ett deltagande som i vissa fall annars inte hade kunnat komma till stånd. Därutöver har en teknikutveckling, genom de nya gemensamma it-lösningar som kyrkostyrelsen tillhandahåller, medfört ökade möjligheter till ett enklare, säkrare och bättre deltagande på distans, vilket kan antas vara en utveckling som fortsätter. Ökade möjligheter för distansnärvaro kan vidare vara särskilt positivt för unga och yrkesaktiva, som idag kanske har svårt att åta sig och medverka i förtroendeuppdrag på grund av krav att närvara fysiskt

långt från hemorten. Till detta kommer att sådant deltagande även kan bidra positivt ur ett hållbarhets- och kostnadsperspektiv, inte minst genom ett minskat antal resor.

Mot ovanstående bakgrund finns det skäl att i större utsträckning än vad som nu medges i kyrkostyrelsens instruktion att överlämna till kyrkostyrelsen att själv avgöra när deltagande på distans ska kunna ske, utan ett i instruktionen reglerat krav på särskilda skäl.

3.6 Ikraftträdande

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Det bedöms inte nödvändigt med några särskilda övergångsbestämmelser.

3.7 Konsekvenser för barn

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

3.8 Kommentar till bestämmelserna i kyrkoordningen

22 kap.

1 §

Ordet *redovisning* byts ut mot ordet *predikan*. Ändringen görs mot bakgrund av att momentet redovisning i 1986 års kyrkohandbok har kommit att ersättas av momentet predikan – såsom förkunnande huvudmoment i konfirmationsgudstjänsten – i nuvarande kyrkohandbok som antogs av kyrkomötet 2017.

Övervägandena finns i avsnitt 3.5.1.

57 kap.

9 §

Ett tillägg i form av ordet ”*samfällighetens*” görs i tredje stycket för att tydliggöra att tidsfristen för att begära beslutprövning av ett beslut som har fattats av en kyrklig samfällighet för särskilda uppgifter börjar löpa när det tillkännages på samfällighetens anslagstavla att protokollet över beslutet justerats. Ändringen görs mot bakgrund av de ändringar rörande stiftens tillsyn över de kyrkliga samfälligheterna som beslutades vid kyrkomötet 2019.

Övervägandena finns i avsnitt 3.5.2.

3.9 Kommentar till bestämmelserna i kyrkostyrelsens instruktion

5 a §

I paragrafen har orden ”särskilda skäl” tagits bort.

Övervägandena finns i avsnitt 3.5.3.

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 16 juni 2022.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Erik Sjöstrand och Margareta Winberg samt tjänstgörande ersättarna Carin Jakobsson, Bengt Kjellgren, Sofija Pedersen Videke och Marie Rydén Davoust.

Föredragande: rättschef Maria Lundqvist Norling

Kyrkostyrelsen beslutade

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2022:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m.

Wanja Lundby-Wedin, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Lars Johnsson, Margareta Winberg och Sofija Pedersen Videke **reserverade** sig mot beslutet till förmån för det inte bifallna yrkandet om återremiss av delen om kyrkliga begravningsbyråer, och utvecklade reservationen:

Vi anser att frågan om vilken påverkan ett beslut om att allmänt tillåta pastorat/församlingar att ha kyrkliga begravningsbyråer kommer ha på kyrkans uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten inte är tillräckligt utrett. Huvudmannaskapet är redan idag ifrågasatt från olika håll och vi anser att en riskanalys behöver genomföras innan frågan om att tillåta kyrkliga begravningsbyråer tas upp till förnyad prövning.

Det är närmast självklart att det inte finns några lagrum som hindrar kyrkliga begravningsbyråer, det är inte den svåra frågan. Enligt utredningen finns för närvarande ett mycket litet antal kyrkliga begravningsbyråer. Skulle antalet öka väsentligt så står Svenska kyrkan enligt vår mening i en helt ny situation. Vi menar att denna nya situation noga måste analyseras innan ett beslut fattas. Denna analys saknas i utredningen som ligger till grund för förslaget.

Kyrkostyrelsen noterar i skrivelsen att de anvisningar och råd för att bedriva näringsverksamhet i allmänhet som också föreslås gälla för begravningsbyråer i stort är okända inom Svenska kyrkan, samt att dessa behöver uppdateras. Vi anser att detta bör göras innan ett beslut fattas.

Ett av huvudskälen för att tillåta kyrkliga begravningsbyråer är att begravningsse- den snabbt förändras i en icke önskvärd riktning för Svenska kyrkan. Kyrkostyrelsens skrivelse argumenterar för att kyrkliga begravningsbyråer är en garant för att de kyrkliga begravningsbyråerna utvecklas. Vi delar uppfattningen att frågan om hur utvecklingen kan vändas i en positiv riktning är av strategisk vikt, men anser att det är en fråga som kräver ett engagemang från hela kyrkan och ser inte att det kan lösas med att några fler församlingar väljer att starta egna begravningsbyråer.

Sammantaget så finns flera skäl för att en vidare analys bör genomföras innan frågan om kyrkliga begravningsbyråer åter tas upp till behandling.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:5

Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala 16 juni 2022

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I enlighet med regleringen i kyrkoordningen beslutar kyrkomötet vilka översättningar till andra språk av Svenska kyrkans gudstjänstböcker som får användas i Svenska kyrkan. En översättning av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I föreligger och läggs här fram för kyrkomötet för beslut. Skrivelsen beskriver innehållet i översättningen och hur översättningsarbetet gått till. Översättningen är

- ♦ Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk, i urval.

Innehåll

1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
2 Bakgrund och överväganden	3
2.1 Sammanfattning	3
2.2 Reglering och policy	3
2.3 Teologiska perspektiv	4
2.4 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk, i urval	4
2.4.1 Arbetssätt och teologisk granskning	4
2.4.2 Språkliga överväganden.....	5
2.4.3 Redigeringsprinciper.....	6
3 Konsekvenser för barn	6
3.1 Barnkonventionen	6
3.2 Svenska kyrkan och barnets rätt till kultur och andlighet	6
Bilaga 1 Tidsplan för översättningar	8
Bilaga 2 Uppgifter om översättare av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk, i urval	9
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	10

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att från och med pingstdagen 28 maj 2023 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till svenskt teckenspråk i urval användas i Svenska kyrkan.

2 Bakgrund och överväganden

2.1 Sammanfattning

Den översättning av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I (kyrkohandboken) till svenskt teckenspråk i urval som nu läggs fram är en översättning som ska fungera i Svenska kyrkans kyrkoliv.

Kyrkostyrelsen fastställde redan 14 juni 2012 att den nationella nivån ”svarar för att Svenska kyrkans böcker finns tillgängliga på de språk som används i gudstjänster och kyrkliga handlingar samt att influenser från olika språk och traditioner tas tillvara i arbetet med att utveckla Svenska kyrkans gudstjänstliv och böcker”.

Kyrkohandboken består, förutom av de liturgiska texterna, av en inledning, övergripande anvisningar, löpande anvisningar i den liturgiska texten samt anvisningar inför varje kyrklig handling Dop, Bikt, Konfirmation, Vigsel och Begravning. Till vissa av de kyrkliga handlingarna finns det ytterligare ordningar till exempel dop i krissituation eller begravningsgudstjänst för dödfött barn.

Översättningen innebär att kyrkohandboken är översatt i urval så att en fullständig högmässa ska kunna firas och att de kyrkliga handlingarna: Dop, Bikt, Konfirmation, Vigsel och Begravning kan firas fullt ut. Teologiska överväganden har varit en integrerad del av översättningen.

I bilaga 1 finns en samlad tidsplan för alla pågående översättningar av Svenska kyrkans gudstjänstböcker, inklusive den som nu är aktuell för beslut.

I bilaga 2 framgår det vilka som deltagit i översättningsarbetet.

2.2 Reglering och policy

Enligt kyrkoordningen är Svenska kyrkans gudstjänstböcker Bibeln, Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, Den svenska psalmboken, Den svenska evangelieboken och En liten bönbok (18 kap. 1 §).

I enlighet med regleringen i 18 kap. 8 § kyrkoordningen beslutar kyrkomötet vilka översättningar till andra språk av Svenska kyrkans gudstjänstböcker som får användas i Svenska kyrkan. Av 57 kap. 5 § kyrkoordningen kan indirekt utläsas att församlingar behöver beakta de språk som talas i församlingen för att fullgöra sin grundläggande uppgift.

Efter reformationen har Svenska kyrkans psalmbok och kyrkohandbok helt eller delvis funnits på andra språk än svenska. Syftet har varit att språkliga minoriteter inom Svenska kyrkan ska få möjlighet att använda sitt eget språk.

Det svenska teckenspråket har också ett särskilt skydd som regleras i språklagen (2009:600). Dövas och hörselskadades rätt till teckenspråk är tryggad, eftersom Sverige ställt sig bakom åtagandena i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

I policydokumentet En flerspråkig kyrka – policy och mål för Svenska kyrkans arbete på andra språk än svenska (Svenska kyrkan 2010) står följande under ”Utgångspunkter” (s. 7):

Svenska kyrkan har, i kraft av den evangelisk-lutherska traditionen, under flera hundra år firat gudstjänst och utövat själavård på flera språk. I denna tradition spelar folkspråket/modersmålet en central roll som bärare och förmedlare av kyrkans liv och tro. En öppen folkkyrka med demokratisk organisation måste garantera människor med olika språklig, kulturell eller nationell bakgrund möjlighet till delaktighet och inflytande i kyrkans liv. Då verksamheten i Svenska kyrkan är rikstäckande, är det en utmaning att fullgöra den grundläggande uppgiften att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission på olika språk, även i församlingar där representanterna för de olika språkliga grupperna inte är så många.

I ett av målen i samma dokument (s. 18) tydliggörs att det är den nationella nivån som har ansvar för att översätta Svenska kyrkans gudstjänstböcker: ”Den nationella nivån svarar för att Svenska kyrkans böcker finns tillgängliga på de språk som används i gudstjänster och kyrkliga handlingar samt att influenser från olika språk och traditioner tas tillvara i arbetet med att utveckla Svenska kyrkans gudstjänstliv och böcker.” Målen i policydokumentet beslutades av kyrkostyrelsen 14 juni 2012.

2.3 Teologiska perspektiv

Urvalet har styrts av de grundläggande perspektiv som präglar kyrkohandboken:

- ◆ **Inklusivitet** – Detta handlar om respektive språks användning av grammatiskt genus och könsneutrala pronomen, om delaktighet och om relationen mellan vardaglighet och högtidsspråk.
- ◆ **Bibelanvändning** – Bara en liten del av bibeln finns i etablerad översättning på svenskt teckenspråk. Därför är endast ett begränsat antal bibeltexter översatta för varje kyrklig handling.
- ◆ **Barnperspektiv** – Barnperspektivet har i första hand handlat om textval så att barn kan förstå och känna igen sig. Urval har gjorts med alternativ för barn i alla gudstjänster så att dessa går att fira med barn närvarande och aktivt deltagande.
- ◆ **Delaktighet** – I kyrkohandboksarbetet handlar delaktighet om församlingens medverkan, här handlar hela översättningen om delaktighet för den som enbart använder svenskt teckenspråk.

Utifrån de givna förutsättningarna följer de översatta texterna de grundläggande principerna för kyrkohandboken så långt det är möjligt.

2.4 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk, i urval

2.4.1 Arbetssätt och teologisk granskning

Översättargruppen har bestått av tre personer. Två hörande med tjänst i Svenska kyrkan och med mångårig erfarenhet av teckenspråkigt arbete. Den tredje personen är döv teckenspråkig lingvist.

Översättningarna har prövats av översättarna som själva är aktiva i Svenska kyrkans teckenspråkiga gudstjänstliv och korrigerats efter prövning. Den teologiska granskningen är genomförd genom att en teologisk sakkunnig i samspel med översättarna diskuterat materialet och dess direktiv.

Då svenskt teckenspråk har sin specifika karaktär och sin specifika grammatik påverkar det också stundtals teologin. Liksom på finska är konstruktionen i den

trinitariska formeln med ett inledande Guds följt av kolon, problematiskt att använda då det uppfattas som fyra gudsaspekter. Följaktligen presenteras här två varianter i stället för tre av den trinitariska formeln.

I svenskt teckenspråk används inte tempusböjningar, när i tid något sker eller har skett markeras på annat sätt. Det gör att instiftelseordens inledning ”Den natt då han blev förrådd...” inte kan översättas rakt av, det behövs ett tecken som markerar förfluten tid för begriplighetens skull. Det som tecknas är *förut natt då Jesus bli förrådd*. Här har det även varit nödvändigt att lägga till namnet Jesus eftersom personliga pronomen utgörs av pekningar. Och utan att först ha gjort en referensmärkning, det vill säga att ha gett Jesus en plats, så blir en pekning obegriplig.

I Herrens bön blir tecknet för komma i ”Låt ditt rike komma” (= anlända, upprättas) problematiskt att använda. Beroende på vad eller vem som kommer så varierar både själva handformen och val av riktning för tecknets rörelse. I stället har tecknet skapa använts för att visa på att Gudsriket ska upprättas. Tidigare översättning har endast använt tecknet för öka i betydelsen växa i mängd/breda ut sig.

När vinet och brödet markeras i instiftelseorden har traditionen varit att markera utdelandet genom att dela ut brödbit efter brödbit till flera personer i en ring, likadant med vinet – bågaren har förts fram och tillbaka flera gånger i en halvmåneformad rörelse. Här bryts brödet itu och delas ut en gång och bågaren ges neutralt rakt fram.

I den tidigare översättningen av Välsignelsen översattes ”vände sitt ansikte till er” med tecknen för att se var och en. Här används tecknen för att ansiktet vänds kompletterat med att se var och en.

Kyrkohandboken för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk, i urval, består av ett antal inspelade digitala filmer. Översättningen föreslås tas i bruk 28 maj 2023 och den kommer att kunna ses och laddas ned genom Svenska kyrkans webbverktyg för gudstjänstarbete.

2.4.2 Språkliga överväganden

Tecknade språk kan beskrivas som visuella – gestuella. De uppfattas med synen och produceras med händerna. Tecknen utgörs av händernas form, rörelser och läge. Men även rörelser med munnen, ansiktet, ögonen, huvudet och överkroppen ingår i språkproduktionen. Dessa icke-manuella signaler fungerar som grammatiska markörer på olika nivåer i språket, bland annat när det gäller satskonstruktioner.

Det tredimensionella rumsliga området framför den tecknande ingår också och kan ha en referens- och textbindande funktion. Vissa teckens riktningar eller positioner i kombination med blickriktning, överkroppens position, huvudets vridning och så vidare, påverkas av hur teckenrummet används och vilka referensmärkningar som har gjorts i texten. Tecknade språk saknar skriftspråk.

Svenskt teckenspråk är ett språk som uttrycks i en helt annan språklig dräkt än den lyssnande – talande modaliteten – som svenskan utgör. Insikten om denna princip har varit ledande genom hela översättningsarbetet.

Det finns en språklig variation som är beroende av variabler som ålder, kön och geografisk hemvist. På de fem orter i Sverige där det funnits specialskolor för döva och hörselskadade märks ibland olika teckenval för samma ord och sannolikt har även dövprästernas val av tecken i till exempel konfirmationsundervisningen haft inflytande över de tecken som etablerats i olika regioner. Som exempel kan nämnas att det finns flera tecken för konfirmation, nattvard, gudstjänst, mässa, jungfru, kristen, korsfäst och så vidare.

Att tecknen skiljer sig geografiskt utgör dock ingen skillnad för betydelsen. Här har i översättningen valts en variant av respektive tecken och det vore inte fel av

kommande användare av kyrkohandboken att välja ett annat tecken som är vanligare i församlingsgemenskapen på den ort som verksamheten bedrivs. Därför är vissa teckenval i denna översättning inte att betrakta som strikt normerande.

2.4.3 Redigeringsprinciper

Kyrkohandboken för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk är i urval och ska ses som ett komplement till kyrkohandboken. Eftersom den som använder svenskt teckenspråk kan läsa svenska så är inga av de inledande texterna eller de anvisningar som följer med kyrkohandboken översatta. I de kyrkliga handlingarna är ett begränsat antal bibeltexter översatta för varje gudstjänst.

3 Konsekvenser för barn

3.1 Barnkonventionen

Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, antogs av FN:s generalförsamling 20 november 1989. Den syftar till att ge barn oavsett bakgrund rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Bland annat ska barnets bästa komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn. Konventionen definierar barn som varje människa under 18 år och innehåller fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av konventionens övriga artiklar:

- ◆ **Artikel 2** handlar om alla barns lika värde och rättigheter. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den.
- ◆ **Artikel 3** anger att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet ”barnets bästa” är konventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.
- ◆ **Artikel 6** understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikelken handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- ◆ **Artikel 12** lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör barnet. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

Även **artikel 30** är viktig i detta sammanhang då den lyfter fram att barn som tillhör minoriteter eller urfolk har rätt till sitt språk och en kulturell identitet. Och till slut lyfter **artikel 31** fram barns rättighet att delta i det kulturella och konstnärliga livet och det uppmuntras att tillhandahålla lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet.

3.2 Svenska kyrkan och barnets rätt till kultur och andlighet

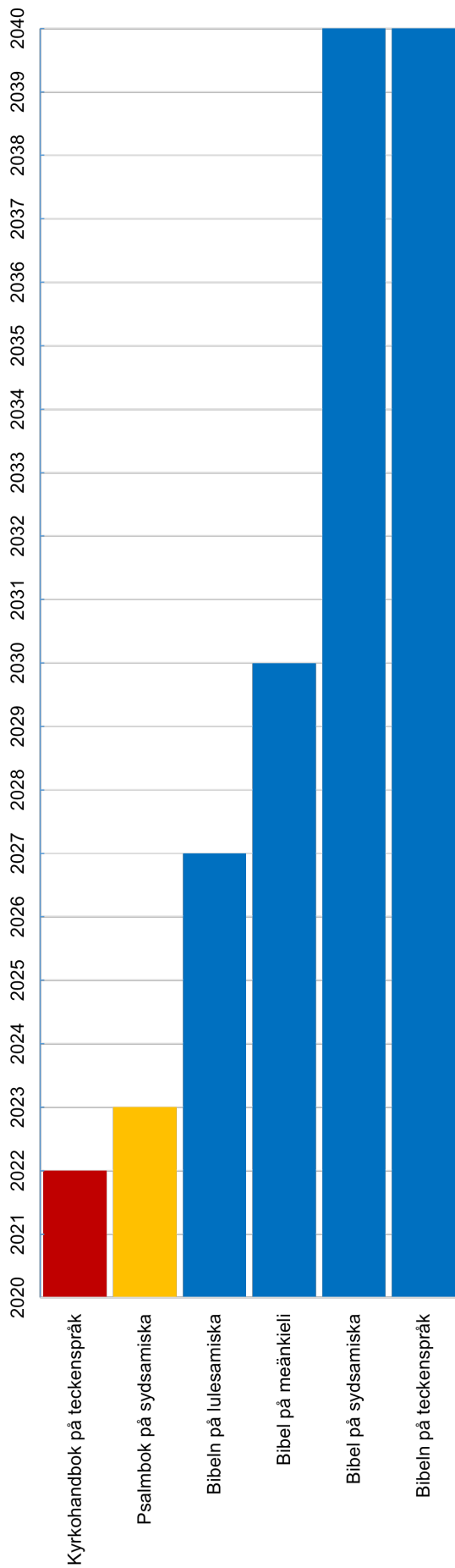
Svenska kyrkan har en viktig roll som bärare, vårdare och förmedlare av både det materiella och det immateriella kyrkliga kulturarvet som bibeln och psalmboken är en del av. Att ha möjlighet att delta i gudstjänst på det egna språket, till exempel genom att ta del av evangeliet på det egna språket, bör befrämjas över hela landet, inte minst för barn och unga som är i stort behov av fler arenor för sitt minoritetsspråk. Svenska kyrkan har en unik position genom att finnas även på platser där annan verksamhet på minoritetsspråk centraliserats.

Kyrkohandboken för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk ger en god förutsättning för gudstjänstliv för döva, hörselskadade och övriga teckenspråkiga. Denna översättning spelar en viktig roll för att understödja minoritetens engagemang och intressen i kyrka och gudstjänstliv och för att främja och synliggöra minoritetens identitet. Det har en stor betydelse för barn och ungas identitetsutveckling och livsmod.

KsSkr 2022:5

Bilaga 1 Tidsplan för översättningar

Översättningar av kyrkans gudstjänstböcker till nationella minoritetsspråk

Bilaga 2 Uppgifter om översättare av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I på svenskt teckenspråk, i urval

KsSkr 2022:5
Bilaga 2

- Akar Holmgren, stiftsdiakon Härnösands stift, teckenspråks- och dövblindtolk.
- Barbro Lilja Brattgård, teckenspråkspräst, stiftsadjunkt Skara stift.
- Mats Jonsson, tidigare universitetsadjunkt Stockholms universitet, teckenspråkslärare, översättare.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 16 juni 2022.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Marie Johansson, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Olle Reichenberg, Erik Sjöstrand och Margareta Winberg samt tjänstgörande ersättarna Carin Jakobsson och Karl-Gunnar Svensson.

Föredragande: avdelningschef Karin Sarja, enhetschef Ann-Katrin Bosbach och stiftsdiakon Akar Holmgren.

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2022:5 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på svenskt teckenspråk.

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2022:6

Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan

---

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 16 juni 2022

Antje Jackelén

Helén Ottosson Lovén

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I denna skrivelse föreslås att en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan ingås mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan (The Episcopal Church). Överenskommelsen föreslås träda i kraft när Svenska kyrkans ärkebiskop och Den episkopala kyrkans ärkebiskop (Presiding Bishop) har undertecknat överenskommelsen. Vidare föreslås att en kontaktgrupp med företrädare från båda kyrkornas utses för att samordna arbetet med att fördjupa gemenskapen mellan kyrkorna.

Överenskommelsen består av två delar. Först beskrivs de teologiska och kyrkosynsrelaterade grunder som kyrkorna är överens om som förutsättning för gemenskapen. Därefter anges det kyrkorna förpliktar sig att göra inom ramen för gemenskapen.

Innehåll

1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
2 Ärendet och dess beredning	3
3 Bakgrund	4
4 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag	6
5 Barnkonsekvensanalys.....	8
Bilaga 1 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan	9
Bilaga 2 Memorandum of Understanding	11
Bilaga 3 Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church (2015)	13
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	34

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan ingås mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan (The Episcopal Church), *bilaga 1*,
2. överenskommelsen träder i kraft när Svenska kyrkans ärkebiskop och Den episkopala kyrkans ärkebiskop (Presiding Bishop) har undertecknat överenskommelsen,
3. en kontaktgrupp med företrädare från båda kyrkorna utses för att samordna arbetet med att fördjupa gemenskapen mellan kyrkorna.

2 Ärendet och dess beredning

Den episkopala kyrkan kontaktade Svenska kyrkan 2010 med en önskan om att fördjupa relationen mellan de två kyrkorna. Man hänvisade till de olika historiska kontakter som funnits sedan 1700-talet och till positiva erfarenheter av samverkan mellan kyrkornas utlandsförsamlingar som grund för att undersöka möjligheterna till att vidareutveckla relationen.

En samtalsprocess inleddes 2010. Efter möten mellan representanter för de två kyrkorna och delegationsbesök färdigställdes ett dokument som beskrev de historiska och nutida omständigheterna, de teologiska skälen och eventuella framtida samverkansområden som motiverade en fördjupad gemenskap. Detta resulterade i ett förslag att bekräfta den redan befintliga kyrkogemenskap som historiskt funnits i praktiken. Ingen formell överenskommelse skulle ingås. Svenska kyrkans biskopsmöte ställde sig positivt till detta 12 mars 2014 (§ 36) och yttrade 2015 (§71) att man tillstyrkte att kyrkogemenskapen med Den episkopala kyrkan bekräftas. Förslaget togs emot och bejakades 2015 av Den episkopala kyrkans kyrkomöte (General Convention som äger rum vart tredje år). Gemenskapen bekräftades i samband med den avslutande gudstjänsten på Svenska kyrkans kyrkomöte 2015.

På sitt kyrkomöte 2018 fattade Den episkopala kyrkan ett beslut om att inleda en process tillsammans med Svenska kyrkan i syfte att nu formalisera gemenskapen genom en ekumenisk överenskommelse (Memorandum of Understanding). Denna process inleddes hösten 2021. En gemensam arbetsgrupp möttes 14–15 januari 2022, gick genom förutsättningarna för detta steg och formulerade ett förslag till överenskommelse (*bilaga 1* och 2).

För Svenska kyrkans del handlar det om en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan i enlighet med 59 kap. 5 § kyrkoordningen. Ärendet behandlades av kyrkostyrelsens arbetsutskott vid sitt sammanträde 17 mars 2022 då frågan överlämnades för yttrande till biskopsmötet i enlighet med 12 kap. 3 a § kyrkoordningen. Biskopsmötet behandlade ärendet vid sitt sammanträde 5 maj 2022 vid vilket biskopsmötet beslutade att tillstyrka förslaget till ekumenisk överenskommelse med Den episkopala kyrkan, dess innehåll och process. Biskopsmötet hade tidigare behandlat frågan 15 februari 2022 genom en rapport från biskop Johan Dalman som lett överläggningarna med Den episkopala kyrkan.

I enlighet med 59 kap. 11 § kyrkoordningen har samråd skett med Lutherska världsförbundet och de kyrkor med vilka Svenska kyrkan har överenskommelser om särskild ekumenisk samverkan – Borgå-gemenskapen, Oberoende filippinska kyrkan och Utrechtunionen. Ett särskilt samråd har också genomförts med Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika.

3 Bakgrund

Den episkopala kyrkan är provins inom Anglikanska kyrkogemenskapen (Anglican Communion). Kyrkan har 111 stift framförallt i USA men också i ytterligare 17 länder. Antalet kyrkemedlemmar är totalt cirka 1,8 miljoner varav cirka 1,6 i USA. Kyrkan har utlandsförsamlingar i flera länder i Europa (till exempel Rom, Paris, Bryssel). I dessa upplevde man god samverkan med Svenska kyrkans utlandsförsamlingar, vilket föranledde biskopen som är ansvarig för Den episkopala kyrkans församlingar i Europa, att på dess kyrkomöte 2009 väcka en motion om att fördjupa relationen med Svenska kyrkan. Ett första möte för att diskutera hur en sådan process skulle kunna genomföras ägde rum i Paris 9–10 december 2010. Då föreslogs det att en delegation från Den episkopala kyrkan skulle besöka Uppsala för att diskutera arbetet och lära sig mer om Svenska kyrkan. Delegationen under ledning av ärkebiskopen kom till Sverige 9–11 maj 2011. Detta besök bekräftade att processen skulle fortsätta.

Året därpå ägde ett arbetsmöte rum i New York 11–12 juni. Då identifierades vilka frågor som behövde bearbetas och att målet var att lyfta fram och bekräfta den redan existerande relationen som faktisk kyrkogemenskap. Ett dokument skulle utarbetas som beskrev de historiska och teologiska skälen för detta ställningstagande och föreslog områden för fördjupad samverkan.

Redan inför detta möte fanns det en ömsesidig önskan om att samverka i närtid kring klimatfrågan, och det gjordes på mötet i New York en inledande planering av en klimatkonferens. Denna genomfördes sedan i maj 2013 i Washington DC då Den episkopala kyrkan, Svenska kyrkan och Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika stod som arrangörer. Programmet innehöll gudstjänster, föredrag, seminarier och lobbying på Capitol Hill. Detta engagemang i klimatfrågan kom sedan till uttryck i en gemensam uppmaning från de tre kyrkorna (*A Call to Join in the Care of Creation from the Episcopal Church, the Evangelical Lutheran Church in America and the Church of Sweden, 2019*).

Arbetet med dokumentet och förslaget att bekräfta relationen som kyrkogemenskap fortsatte. I mars 2014 fick biskopsmötet en redovisning för förslaget och information om planen att lägga fram detta för respektive kyrkas beslutande organ under 2015. Biskoparna ställde sig positivt till detta. Dokumentet med titeln *Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church* (bilaga 3) blev färdigt på våren 2015. Rapporten innehöll en redogörelse för de historiska och nutida kontakterna mellan kyrkorna som motiv till antagandet att kyrkogemenskap funnits i praktiken sedan länge, en beskrivning av de teologiska grunderna för kyrkogemenskapen, förslag på samverkansområden och en självpresentation av vardera kyrkan så att man fick grundläggande kunskaper om varandras historia och nutida situation.

Det har alltså funnits förhållningssätt i pastoralt arbete som kan tolkas förutsätta kyrkogemenskap. Präster från Svenska kyrkan tjänstgjorde till exempel redan på 1700-talet i Den episkopala kyrkan utan re-ordination och man hade delat nattvardsbord mellan de två kyrkorna. En del av Svenska kyrkans församlingar i Amerika blev inkorporerade i Den episkopala kyrkan när kontakten med Sverige efterhand minskade. Att ha delat nattvardsbord och att präster togs emot utan re-ordination fortsatte under 1800-talet. I det sena 1800-talet uppmärksammades Svenska kyrkans episkopala ordning i anglikanska sammanhang där Den episkopala kyrkan deltog. Att Svenska kyrkan och Engelska kyrkan fick ett delat nattvardsbord 1922 sågs som positivt. Under det sena 1900-talet fanns det olika kontakter och besök mellan kyrkorna som uttryckte gemenskap. Det kan särskilt noteras att biskop Barbara Harris

– den första kvinnliga biskopen i Den episkopala kyrkan – deltog i vigningen av biskop Christina Odenberg 1997, Svenska kyrkans första kvinnliga biskop. Katharine Jefferts Schori, första kvinnliga Presiding Bishop i Den episkopala kyrkan, deltog 2010 i firandet av 50-årsjubileet av prästvigningen av kvinnor i Svenska kyrkan.

Det är i den teologi och kyrkosyn som ligger till grund för Borgå-gemenskapen och kyrkogemenskapen mellan Den episkopala kyrkan och Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika som också den teologiska motiveringen för gemenskapen mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan kan hämtas. Dessa överenskommelser bygger i sin tur på det teologiska arbete som gjorts i internationella luthersk-anglikanska dialoger, särskilt i rapporterna från Cold Ash 1983 och Niagara 1987. Med lite olika formuleringar och varierande inbördes ordning uttrycker dessa ekumeniska dokument den teologiska grunden för kyrkogemenskap genom samförstånd om följande:

- ◆ Skriften som källa och auktoritet.
- ◆ Apostoliska och nicenska trosbekännelserna och den tidiga kyrkans läror om Kristus och treenigheten som tolkats i respektive kyrkas konfessionella dokument.
- ◆ Förståelsen av Guds rättfärdiggörelse av människan av nåd genom tron på grund av Jesu Kristi förtjänst.
- ◆ Kyrkan som skapad av Gud genom ordet och sakramenten som ett tecken på och redskap för frälsning och inte något som uppstår genom människors önskan och beslut att gå samman.
- ◆ Dopet som förenar människor med Kristi död och uppståndelse och inlemmar dem i kyrkans gemenskap som Kristi kropp.
- ◆ Kristus som verkligt närvarande i nattvardens bröd och vin för att tas emot i tro till syndernas förlåtelse och Kristi övriga gåvor.
- ◆ Likartade ordningar för gudstjänst och sakrament där frälsningen firas och tron kommer till uttryck.
- ◆ Alla döptas kallelse att på olika sätt sprida evangeliet och vigningstjänstens uppgift att tjäna detta hela kyrkans uppdrag.
- ◆ Den pastoralas tillsynen i kyrkan – för vilken biskopsuppdraget är ett uttryck – som ett tecken på och ett redskap för dess enhet och apostolicitet.
- ◆ Hoppet om den slutliga fullbordan i Guds rike som utmanar kyrkan att arbeta i nuet för rättvisa, fred och skapelsens integritet som en föraning om riket.

Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church drar slutsatsen att det teologiska arbete som gjorts i de luthersk-anglikanska ekumeniska dialogerna och tidigare ekumeniska överenskommelser gör att en ny bearbetning av de teologiska och kyrkosynsrelaterade frågorna inte behöver göras för att motivera det principiella bejakandet av relationen mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan som kyrkogemenskap.

I juni 2015 ägde kyrkomötet i Den episkopala kyrkan rum och vid detta tillfälle lades rapporten fram, diskuterades i relevant utskott och av kyrkans biskopar innan den officiellt togs emot och bejakades. Ärkebiskop emeritus Anders Wejryd närvarade. En delegation från Den episkopala kyrkan närvarade vid Svenska kyrkans kyrkomöte 2015. Ärkebiskop emeritus Katharine Jefferts Schori (tidigare Presiding Bishop) höll ett anförande och i samband med kyrkomötets avslutande gudstjänst 18 november högtidlighölls det ömsesidiga bejakandet av relationen. Följande förklaring lästes upp.

Eftersom Den episkopala kyrkan och Svenska kyrkan har kommit i kontakt med varandra på olika sätt ända sedan 1700-talet har det varit lämpligt att ta reda på vilken relation de två kyrkorna har haft och vill ha nu och i framtiden. Det har varit en glädje att upptäcka att de har delat

det kristna livet och kyrkans uppdrag lokalt på vissa platser i Amerika i det förflutna. Det är betydelsefullt att de två traditionerna har uppfattats ha en liknande karaktär i teologiska diskussioner vid olika tillfällen i historien. Det är uppmuntrande att kyrkorna har kunnat ge stöd till varandra i sina utlandskyrkors uppdrag på vissa ställen. Idag möter de likartade utmaningar där de kan ömsesidigt berika varandras arbete genom att dela perspektiv och lära av varandras engagemang i frågorna. Båda kyrkorna deltar aktivt i sökande efter större kristen enhet i den ekumeniska rörelsen. Var och en av dem har redan ingått kyrkogemenskap med kyrkor från den andras kyrkofamilj – Den episkopala kyrkan med Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika genom överenskommelsen Called to Common Mission; Svenska kyrkan med anglikanska kyrkor på de brittiska öarna och Iberiska halvön i Borgå-överenskommelsen. De uppfattar att dessa överenskommelser och insikterna från de internationella anglikansk-lutherska dialogerna som helhet bildar en tillräcklig teologisk grund för att bejaka den sedan århundraden redan existerande relationen dem emellan som ett uttryck för kyrkogemenskap. Därför vill de nu fördjupa denna gemenskap. Vi ber Gud i denna stund att välsigna denna föresats och ge Den episkopala kyrkan och Svenska kyrkan nåden att tillsammans tjäna evangeliet om Jesus Kristus när tillfället ges. Vi kommer att be för varandra.

Vid sitt kyrkomöte 2018 beslutade Den episkopala kyrkan att formellt erkänna och bekräfta den kyrkogemenskap som hade bejakats 2015 och som dess ärkebiskop då hade fått uppmaningen att finna vägar att fördjupa. I enlighet med detta uppdrogs nu åt denna att tillsammans med Svenska kyrkan förbereda en överenskommelse (Memorandum of Understanding) som anger villkoren och formerna för full kyrkogemenskap (terms and procedures of the full communion) mellan de två kyrkorna. Uppdraget skulle vara färdigt till Den episkopala kyrkans kyrkomöte 2021. På grund av pandemin sköts detta kyrkomöte upp och arbetet med uppdraget kunde inte initieras förrän hösten 2021. Den episkopala kyrkan har för avsikt att godkänna en sådan överenskommelse vid det uppskjutna kyrkomötet, som äger rum sommaren 2022.

Kontakt togs med kyrkokansliet i oktober 2021 och den gemensamma arbetsgruppen bildades. Vid en digital konferens 14–15 januari 2022 kom gruppen fram till – efter en genomgång av materialet från den tidigare processen – att de skäl som redovisas i rapporten från 2015 utgör en tillräcklig grund för att skriva en formell överenskommelse. Ett förslag till överenskommelse som bygger på Borgå-överenskommelsen har därför utarbetats och lämnats för behandling och beslut till de två kyrkornas beslutande organ.

4 Kyrkostyrelsens överväganden och förslag

Kyrkostyrelsen menar att de historiska och nutida relationerna mellan våra två kyrkor är av sådan art att vi kan tala om kyrkogemenskap. De teologiska övervägandena i nutida ekumeniska dokument och tidigare ekumeniska överenskommelser kan principiellt motivera en sådan bedömning och bilda grunden för att formalisera gemenskapen i en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan. Överensstämmelsen mellan den föreslagna texten och Borgå-överenskommelsen med ett avsnitt som uttrycker de teologiska punkter där det finns samförstånd och ett avsnitt med förpliktelser som anger hur gemenskapen konkret kan gestaltas är en tydlig motivering att

fatta detta beslut. Den teologiska samhörigheten är alltså välgrundad och hur förpliktelserna kan komma till uttryck har prövats.

Det finns i den luthersk-anglikanska ekumeniska kontexten en differentierad förståelse av kyrkogemenskap som ger utrymme för både enhet och mångfald. Denna förståelse beskrivs i rapporten från 2015 och får ses som en förutsättning för överenskommelsen mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan liksom för Borgågemenskapen. Kyrkostyrelsen menar att en sådan förståelse är viktig för möjligheten att fatta detta beslut. Kyrkogemenskap (communion) är i denna förståelse en relation mellan två kyrkor i vilken de låter sig vara ömsesidigt beroende men är autonoma, erkänner varandras katolicitet och apostolicitet och hävdar att båda bejakar det väsentliga i kristen tro utan att vara förpliktade att acceptera allt i varandras traditioner. Den ena kyrkan försöker alltså inte omforma den andra i sin egen tappning utan de är öppna för varandras gåvor i sökande efter att vara trogen Kristus och hans uppdrag. Svenska kyrkan bevarar sin egen identitet i en sådan relation.

Kyrkostyrelsen ser att denna överenskommelse ligger i linje med och kan förstärka Svenska kyrkans ekumeniska engagemang. Svenska kyrkans delaktighet i Borgågemenskapen är en viktig faktor i förutsättningarna för denna överenskommelse liksom Den episkopala kyrkans relation av full kyrkogemenskap med Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika genom det förnyade konkordatet *Called to Common Mission* (2000). På detta sätt är båda kyrkorna redan i gemenskap med kyrkor i varandras kyrkotraditioner. Dessutom har Den episkopala kyrkan och Svenska kyrkan ingått full kyrkogemenskap med samma kyrkor från andra traditioner, nämligen den Oberoende Filippinska kyrkan (Den episkopala kyrkan 1961, Svenska kyrkan 1995), Gammalkatolska kyrkan av Utrechunionen (Den episkopala kyrkan 1934, Svenska kyrkan 2015). Överenskommelser om full kyrkogemenskap med samma tredje part betyder visserligen inte per automatik att alla berörda kyrkor har full kyrkogemenskap med varandra men dessa olika relationer är uttryck för att liknande bedömningar av relevanta aspekter av teologi och kyrkosyn har gjorts. Om kyrkogemenskapen mellan våra två kyrkor formellt förtydligas kommer det att kunna bidra till att övriga relationer ömsesidigt kan utvecklas. Dessutom kommer gemenskapen att ge flera möjligheter till nära samverkan i andra ekumeniska sammanhang där båda kyrkorna är involverade och då man vill arbeta med liknande frågor.

Den konkreta samverkan som har funnits mellan Svenska kyrkans och Den episkopala kyrkans utlandsförsamlingar i Europa har varit betydelsefull för att främja goda relationer och detta var också en viktig anledning till att frågan om gemenskapen lyftes. Därför skulle överenskommelsen kunna bidra till att främja samverkansmöjligheter i mötet med utmaningarna i och utvecklingen av utlandskyrkans situation och arbete.

Kyrkostyrelsen ser som ett gott motiv att stärka gemenskapen mellan de två kyrkorna att de uppvisar likheter i hur tro och liv gestaltas i mötet med en värld full av utmaningar. Båda kyrkorna har till exempel tagit frågan om kvinnans roll i samhälle och kyrka på allvar, bland annat tillträde till vigningstjänst i dess tre delar. Båda kyrkorna präglas av öppenhet för att hitta ansvarsfulla vägar att vara kyrka i samhällen som mer och mer präglas av mångfald och utveckla teologisk reflektion och pastorala strategier i frågor som till exempel äktenskapssyn och hbtqi eller klimatkrisen.

Det finns ett antal områden och samarbetsfrågor där kyrkogemenskapen kan komma till uttryck och för vilka den skulle kunna skapa fler möjligheter. Detta skulle kunna gagnas av att gemenskapen formellt erkänns i den föreslagna överenskommelsen. Kyrkostyrelsen noterar att det i *Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church* och i kontakterna hösten 2021 inför

arbetet med denna överenskommelse finns förslag som det skulle vara värdefullt att överväga och som den föreslagna kontaktgruppen får arbeta med.

- ◆ Vänstifts- och vänförsamlingsrelationer.
- ◆ Samspel mellan respektive kyrkas utlandsförsamlingar där det finns liknande utmaningar.
- ◆ Samspel i gemensamma frågor i relation till och tillsammans med Evangelisk-lutherska kyrkan i Amerika, Oberoende filippinska kyrkan och Utrechtunionen.
- ◆ Samspel kring strategier och program där vi har gemensamma intressen inom Kyrkornas världsråd.
- ◆ Samspel inom olika tematiska områden som båda kyrkorna prioriterar till exempel klimat, fred, genusrättvisa med mera, där gemensamt policyarbete skulle vara konstruktivt och ömsesidigt lärande och stöd för varandras engagemang i den egna kontexten skulle vara till hjälp.
- ◆ Migrantfrågor där båda kyrkorna har ett engagemang och viktiga erfarenheter.
- ◆ Fortsatt teologisk reflektion med fokus på kyrkosyn.
- ◆ Ungdomsutbyten.

Utifrån dessa överväganden anser kyrkostyrelsen att det finns välgrundade skäl att formalisera relationen till Den episkopala kyrkan i en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan. Detta blir ytterligare en bekräftelse av den faktiska verkligheten som råder i relationen mellan våra två kyrkor och en naturlig följd av den process som resulterade i bekräftelsen i Uppsala domkyrka 2015. En överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan stärker förutsättningarna för och främjar gemensamt arbetet med viktiga gemensamma frågor.

5 Barnkonsekvensanalys

En överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan skapar rum för att närmare utveckla relationer mellan stift och församlingar mellan de inblandade kyrkorna. Detta ger möjlighet för barn att möta andra barn i en annan del av världen och i en annan lokal kontext. Detta samtidigt inom ramen för en nära gemenskap – kyrkans gemenskap. Detta kan skapa förutsättningar för fördjupat lärande för barn om vad det innebär att leva i en världsvid gemenskap, att leva i ömsesidig solidaritet och att kunna bidra till och lära av andra barn i denna gemenskap. Det innebär också möjlighet till ekumeniskt lärande. Både Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan har ett omfattande arbete tillsammans med barn. Det skapar förutsättningar för utbyte av kunskap och erfarenheter kring hur församlingar på ett bra sätt kan utveckla ett inkluderande och väl reflekterat arbete tillsammans med barn. Det ger också konkreta möjligheter för barn att mötas – inte minst med de digitala redskap vi har till förfogande. För respektive kyrkas medlemmar som bor utomlands betyder överenskommelsen om att betrakta varandras medlemmar som sina egna att det underlättar för barn att finna en församlingsgemenskap också på platser där Svenska kyrkan inte har utlandsförsamlingar. För de familjer där medlemmar tillhör våra olika kyrkor skapar överenskommelsen förutsättningar för ett gemensamt församlingsliv. Överenskommelsen ger möjligheter till rådslag och utbyten med rum för bearbetning och ömsesidigt lärande i frågor som påverkar barns situation och rättigheter.

Bilaga 1 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan

KsSkr 2022:6
Bilaga 1

Den episkopala kyrkan, företrädd av.....

och Svenska kyrkan företrädd av.....

påminner om vår dialog sammanfattad i "Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church" som förtydligade den gemenskap som existerar mellan våra kyrkor

är tacksamma att denna rapport togs emot av Den episkopala kyrkans sjuttioåttonde kyrkomöte (General Convention) som ägde rum 2015

inspireras av det formella högtidlighållandet av denna gemenskap som hölls vid en nattvardsgudstjänst i Uppsala domkyrka i Sverige i november 2015 under ledning av Katharine Jefferts Schori, Den episkopala kyrkans ärkebiskop (Presiding Bishop), och Antje Jackelén, Svenska kyrkans ärkebiskop

följer önskemålet från Den episkopala kyrkans sjuttionionde kyrkomöte (General Convention) att ärkebiskopen (Presiding Bishop) möjliggör framtagandet av en överenskommelse mellan oss som anger villkoren och formerna för full kyrkogemenskap mellan Den episkopala kyrkan och Svenska kyrkan

rekommenderar att de beslutande organen i båda våra kyrkor tar emot och bekräftar följande överenskommelse.

På grundval av den gemensamma syn på kyrkans väsen och syfte, den grundläggande enighet i tron och den enighet om biskopsämbetet som ett sätt att uttrycka kyrkans apostolicitet som är formulerade i "Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church" antar Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan följande erkännanden och förpliktelser.

- a. Vi är överens om följande:
  - i. Vi erkänner varandras kyrkor som kyrkor tillhöriga Jesu Kristi ena, heliga, allmänliga och apostoliska kyrka och i sanning delaktiga i hela Guds folks apostoliska uppdrag.
  - ii. Vi erkänner att Guds ord rent förkunnas i våra kyrkor, och att dopets och nattvardens sakraments sakrament rätt förvaltas.
  - iii. Vi erkänner att våra kyrkor delar samma bekännelse av den apostoliska tron.
  - iv. Vi erkänner varandras vigningstjänster som gåvor från Gud och som redskap för Guds nåd, utrustade inte endast med Andens inre kallelse, utan också med Kristi uppdrag genom hans kropp som är kyrkan.
  - v. Vi erkänner att personlig, kollegial och gemensam tillsyn (episkopé) finns och utövas i våra kyrkor i en mångfald av former, i en kontinuitet av apostoliskt liv, uppdrag och tjänst.

- vi. Vi erkänner att biskopsämbetet värderas och bevaras i våra kyrkor som ett synligt tecken, vilket uttrycker och tjänar kyrkans enhet och kontinuitet i apostoliskt liv, uppdrag och tjänst.
- b. Vi förpliktar oss:
- i. Att dela ett gemensamt liv i uppdrag och tjänst, att be för och med varandra och att dela våra resurser.
  - ii. Att välkomna varandras medlemmar att motta sakrament och pastorala tjänster.
  - iii. Att betrakta döpta medlemmar i båda våra kyrkor som medlemmar av vår egen.
  - iv. Att välkomna utlandsförsamlingar i de inhemska kyrkornas liv för att ömsesidigt berika varandra.
  - v. Att välkomna personer som i någon av våra kyrkor vigts av biskop till biskop, präst eller diakon att på inbjudan och i enlighet med vid varje tillfälle gällande förordningar utöva sin vigningstjänst inom den mottagande kyrkan utan att vigas på nytt.
  - vi. Att inbjuda varandras biskopar att delta i handpåläggningen vid biskopsvigning som tecken på kyrkans enhet och kontinuitet.
  - vii. Att utveckla lämpliga former för kollegialt och konciliärt rådslag angående frågor om tro och kyrkoordning, liv och tjänst.
  - viii. Att uppmuntra till rådslag mellan representanter för våra kyrkor och underlätta lärande och idé- och informationsutbyte i teologiska och pastorala angelägenheter.
  - ix. Att tillsätta en kontaktgrupp med uppgift att vidare utveckla vår gemenskap och samordna förverkligandet av denna överenskommelse.

Efter att denna överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan har godkänts av Den episkopala kyrkans kyrkomöte (General Convention) och Svenska kyrkans kyrkomöte träder den i kraft när den har undertecknats av Svenska kyrkans ärkebiskop och Den episkopala kyrkans ärkebiskop (Presiding Bishop).

Undertecknad i _____ domkyrka Datum _____

Bilaga 2 Memorandum of Understanding

KsSkr 2022:6
Bilaga 2

The Episcopal Church, represented by _____,

and The Church of Sweden, represented by _____

Recalling the summary of our dialogue, “Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church,” which made clear the existing relationship of communion between our two churches.

Grateful that this report was accepted by the Seventy-Eighth General Convention of the Episcopal Church, held in 2015.

Inspired by the formal celebration of this relationship held at a service of Holy Eucharist at Uppsala Cathedral, Sweden, in November of 2015, led by The Most Reverend Katharine Jefferts Schori, then Presiding Bishop and Primate of the Episcopal Church, and The Most Reverend Antje Jackelén, Archbishop and Primate of the Church of Sweden.

Mindful of the request of the Seventy-Ninth General Convention of the Episcopal Church, held in 2018, that the Presiding Bishop facilitate the development of a Memorandum of Understanding between us “setting forth the terms and procedures of full communion between The Episcopal Church and The Church of Sweden”.

Recommend that the governing bodies of both our churches receive and affirm the following Memorandum of Understanding:

We, the Church of Sweden and the Episcopal Church, on the basis of our common understanding of the nature and purpose of the Church, fundamental agreement in faith and our agreement on episcopacy in the service of the apostolicity of the Church, contained in “Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church”, make the following acknowledgements and commitments:

a. We agree to the following:

- i. We acknowledge one another’s churches as churches belonging to the One, Holy, Catholic and Apostolic Church of Jesus Christ and truly participating in the apostolic mission of the whole people of God.
- ii. We acknowledge that in our churches the Word of God is authentically preached, and the sacraments of baptism and the eucharist are duly administered.
- iii. We acknowledge that our churches share in the common confession of the apostolic faith.
- iv. We acknowledge that one another’s ordained ministries are given by God as instruments of God’s grace and as possessing not only the inward call of the Spirit, but also Christ’s commission through his Body, the Church.
- v. We acknowledge that personal, collegial and communal oversight (episcopate) is embodied and exercised in our churches in a variety of forms, in continuity of apostolic life, mission and ministry.

- vi. We acknowledge that the episcopal office is valued and maintained in our churches as a visible sign expressing and serving the Church's unity and continuity in apostolic life, mission and ministry.

b. We commit ourselves:

- i. To share a common life in mission and service, to pray for and with one another, and to share resources.
- ii. To welcome one another's members to receive sacramental and other pastoral ministrations.
- iii. To regard baptized members of both our churches as members of our own.
- iv. To welcome diaspora congregations into the life of the indigenous churches, to their mutual enrichment.
- v. To welcome persons episcopally ordained in either of our churches to the office of bishop, priest or deacon to serve, by invitation and in accordance with any regulations which may from time to time be in force, in that ministry in the receiving church without re-ordination.
- vi. To invite one another's bishops to participate in the laying on of hands at the ordination of bishops as a sign of the unity and continuity of the Church.
- vii. To establish appropriate forms of collegial and conciliar consultation on significant matters of faith and order, life and work.
- vii. To encourage consultations of representatives of our churches, and to facilitate learning and exchange of ideas and information in theological and pastoral matters.
- ix. To establish a contact group to nurture our growth in communion and to co-ordinate the implementation of this agreement.

Following approval of this Memorandum of Understanding by the General Convention of the Episcopal Church, and the synod of the Church of Sweden, This MEMORANDUM OF UNDERSTANDING comes into force immediately after being signed by the Archbishop of Uppsala and the Presiding Bishop of the Episcopal Church.

DONE in _____ Cathedral, this _____

Bilaga 3 Report on the Grounds for Future Relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church (2015)

KsSkr 2022:6
Bilaga 3

(Presentationen av Svenska kyrkan i rapporten speglar läget vad gäller vissa processer som pågick vid tidpunkten för författandet. Några av dessa har sedan dess nått resultat. Här noteras följande uppdateringar i beskrivningen av Svenska kyrkan; kyrkogemenskap med Utrechtunionen ingicks 2015; nya kyrkohandboken (del I) för Svenska kyrkan antogs av kyrkomötet 2017; det ekumeniska högtidlighållandet av reformationen genomfördes av Lutherska världsförbundet och Vatikanen i Lund i oktober 2016; ekumenisk överenskommelse om partiell kyrkogemenskap ingicks med Eumeniakyrkan 2016.)

1 Introduction.....	14
2 Historical and Contemporary Reasons for Closer Relations.....	14
3 Theological and Ecclesiological Bases of Communion.....	17
4 Suggestions for Concrete Ways of Cooperating.....	18
5 Self-presentation of the Church of Sweden	19
5.1 Medieval Origins (9th – 15th century).....	19
5.2 Reformation and Uniformity (16 th – 18 th century).....	20
5.3 Challenges to Uniformity (19 th – 20 th century).....	20
5.4 Contemporary Situation and Life of the Church.....	21
5.4.1 Polity.....	22
5.4.2 Liturgy	22
5.4.3 Missiology	23
5.4.4 Diaconia.....	23
5.4.5 Ecumenism	24
6 Self-presentation of the Episcopal Church	25
6.1 The Episcopal Church and the Anglican Ethos.....	26
6.2 The Colonial Period (1607 – 1789).....	27
6.2.1 Polity.....	27
6.2.2 Liturgy	28
6.2.3 Doctrine	28
6.2.4 Missiology	28
6.3 The National Period (1789 – 1928).....	28
6.3.1 Polity.....	29
6.3.2 Liturgy	29
6.3.3 Doctrine	30
6.3.4 Missiology	30
6.4 The Modern Period (1928 – Present).....	31
6.4.1 Polity.....	31
6.4.2 Liturgy	31
6.4.3 Doctrine	32
6.4.4 Missiology	32
6.5 Current Challenges and Changes	33

1 Introduction

This document is a report which aims to present grounds for closer relations between the Church of Sweden and the Episcopal Church. The proposal is not that a new ecumenical agreement on communion between these two churches be written, such as has been the case between a number of Lutheran and Anglican churches. Both the present churches are party to such agreements. Rather this document intends to show that there are historical and contemporary reasons for claiming that the two churches have in practice lived in fellowship with each other at various times, and therefore can be understood to do so today. This is a fact that we wish to acknowledge and celebrate, as the basis for closer cooperation where suitable in the future.

The document will first describe the historical contacts and various reasons that are the background to this initiative, including a description of the ecumenical antecedents. This will lead on to a theological and ecclesiological rationale for communion between us. This will not be worked out anew but will be based on reasons already accepted by our churches in other ecumenical agreements. Thereafter each church will give a brief self-presentation, sufficient to make members of the other church acquainted with its history, structures, life and current situation. Finally, some ideas will be given for areas in which we think fruitful cooperation could be expected in the future.

2 Historical and Contemporary Reasons for Closer Relations

The first contacts between the Church of Sweden and the Episcopal Church occurred in the colonial period in the 18th century in the areas of Delaware and Pennsylvania. At that time there was Eucharistic sharing between Episcopal and Swedish congregations, and on occasion Swedish priests served in Episcopal churches without re-ordination (and vice versa?), which presupposed recognition of each other as belonging to the Church of Christ. Eventually, as contacts between the Swedish congregations and the home church diminished for a variety of reasons, and priests were no longer sent to America, a number of these congregations were incorporated into the Episcopal Church. In addition to the practical problem of contact, a variety of reasons has been given for this development: assimilation of Swedes to the English language, a mutual more “Catholic” self-understanding, Erastian influences with both churches considered “national” churches authorized by their home state authorities, although links were “disconnected” after the colonial period, obviously for different reasons in the respective cases.

In the second part of the nineteenth century a second phase of contacts took place, this time due to a desire in the Episcopal Church to gather immigrant communities coming from churches with episcopal traditions in a non-Roman “catholic family”. This was probably due to ecumenical contacts amongst others with the Orthodox tradition (Russo-Greek Committee of 1862) and involvement in the development of the Old Catholic Churches in 1870’s. New waves of Swedish immigration and the formation of Swedish congregations in urban areas called forth various reactions. Bishop Henry Whitehouse of Illinois had a Swedish-speaking congregation in his diocese and received Swedish clergy without re-ordination. He also took part in the consecration of the English church in Sweden. In 1880’s and 1890’s the Episcopal Church established a Swedish mission (as well as German and Italian) and eventually appointed a General Missionary to head the Swedish work which at its height had 27 clergy serving. However, the Augustana Synod opposed any normalization of the relationship between the Episcopal Church and the Church of Sweden. In the 1890’s

efforts were instigated by General Convention to investigate the episcopal character of the Church of Sweden, but the committee presented an initial negative report which it later admitted was badly done. So the question of the theological basis for a relation between the Episcopal Church and the Church of Sweden was referred to the general treatment of the issue of churches with the historic episcopate, against the background of the rejection of Anglican orders by the Roman Catholic Church in *Apostolicae curae* 1896, at the Lambeth Conferences in 1888, 1897 and 1908. This eventually resulted in the acceptance of intercommunion between the Church of England and the Church of Sweden in 1922.¹

In the late twentieth century there was a variety of contacts between the churches. Presiding bishop Edmond Browning visited Uppsala in December 1990 with presiding bishop Herbert Chilstrom of the Evangelical Lutheran Church of America (ELCA) as part of a trip to mark the importance of the ongoing dialogue between their churches and to learn about the similar ecumenical process in Northern Europe. They took part in a service in the cathedral, at which Browning led the act of confession and Chilstrom preached. Bishop Barbara Harris, the first woman bishop in the Episcopal Church, took part in October 1997 in the consecration of Christina Odenberg, the first woman bishop in Sweden. As a part of courses in sacramental theology (*Sacramental Presence in a Changing World*) run by the Peter Fjellstedt Foundation in Uppsala, study visits in America were arranged involving both ELCA and Episcopal institutions, and Episcopal theologians taught on these courses as well as on preparatory courses for working in Anglican churches within the Porvoo Communion. This led to representatives of the board of the foundation writing to the archbishop of Uppsala in August 2000 asking that initiatives be taken to enter into fellowship with the Episcopal Church, bearing in mind the recent agreement on communion between it and ELCA and the positive co-operation the foundation had experienced.

Another sphere in which the two churches have met and cooperated is in their respective parishes abroad in Europe. This was especially constructive in Brussels and it was bishop Pierre Whalon of the convocation of Europe, who brought the resolution to the Episcopal convention of 2009 requesting that the possibility of full communion be explored. This led to this current dialogue.

In addition to contacts, cooperation and conversations in history and today one can detect similarities in the ways the two churches have understood and attempted to encounter and respond to the challenges of the contemporary world. They have responded to developments in the relations and roles of men and women in family, society and the church, and therefore amongst other things acknowledge the ministry of women in deaconate, priesthood and episcopate. They attempt to express the Gospel and carry out the mission of the church in changed ideological and sociological circumstances characterized amongst other things by secularization, globalization, multiculturalism and multi-religiosity, although in not altogether identical configurations. They have responded to ethical and socio-ethical questions in a situation of changing values in varying, but at times similar ways, and so both have adopted an accepting attitude towards and concrete measures for same-sex relations. All of this could be reason to develop our fellowship, challenging and supporting each other in our tasks.

Finally, a further reason for acknowledging and developing our fellowship is the ecumenical commitment of both churches. Anglican churches and the Church of

---

¹ For the historical information of the first two paragraphs see Lyttkens, Carl Henrik, *The Growth of Swedish-Anglican Intercommunion between 1833 and 1922*, Gleerups förlag, Lund 1970, chapters 2 and 3.

Sweden have often in modern times described themselves as “bridge-building churches”, combining traditions which have at times been considered opposites. They have taken an active part in the contemporary ecumenical movement since its beginnings in the early 20th century, both multilaterally through various ecumenical organizations, and bilaterally by maintaining relations with particular churches.

Of special relevance in this respect is the involvement of the Episcopal Church and the Church of Sweden in Anglican – Lutheran relations in other contexts. After the agreement on intercommunion between the Church of England and the Church of Sweden in 1922, mutual participation in bishops’ consecrations followed. From the 1980’s conversations were then carried on in a wider context between the Anglican churches of the British Isles and the Nordic and Baltic Lutheran churches, which eventually led to the Porvoo Agreement on communion in 1992. An episcopal structure was recognized as necessary for this close relationship, and continuous historic succession was seen as an important sign of apostolicity. If, however, other important factors prevailed, a break in succession could be accepted and restored. Since the signing of the agreement many dioceses and parishes have formed links with each other, and clergy from one church have served in another.

Three series of dialogues between TEC and ELCA (and its predecessor bodies) spanning two decades resulted in a *Concordat of Agreement* which in the event was not mutually satisfactory. Further consultation produced the document *Called to Common Missions (CCM)*. CCM was adopted by both churches in 2000 and full communion between them has existed from that time.

The Episcopal Church and the Church of Sweden hosted a Forum on Climate Change in Washington DC in May 2013, which included speakers from both countries, webinars and live-streaming and lobbying on Capitol Hill.

There is a concordat between the Church of Sweden and the Philippine Independent Church since 1995. The Church of Sweden has supported various projects and sent teachers to its seminaries.

Since 2005 there has also been a dialogue between the Old Catholic Churches of the Union of Utrecht which resulted in 2013 in a document proposing an agreement on full communion. This proposal will have to be examined by the general synod of the Church of Sweden and the national synods of the member churches of the union. A decision on the part of the Church of Sweden can probably be expected in 2015.

The Episcopal Church has been in full communion with the Iglesia Filipina Independiente (Philippine Independent Church or IFI) since 1961. The Concordat of Full Communion was renewed in 1985 and again in 2006.

In 1934, the Episcopal Church entered into full communion with Old Catholic Churches in communion with the See of Utrecht through ratification of the Bonn Agreement of 1931.

The fact that each of our churches thus lives in formal agreements of communion with several other churches with which the other also has fellowship gives the deepening of our relationship an important ecumenical dimension. A question much discussed in ecumenical theology is that of transitivity, i.e. whether an agreement between two churches can be applied to third parties with which one of them has a relationship. The normal answer is that this cannot for good reasons automatically be the case. By manifesting our communion we would overcome the problem of transitivity in relation to several of the above-mentioned churches.

3 Theological and Ecclesiological Bases of Communion

Both the Episcopal Church and the Church of Sweden have entered into agreements on communion with other churches of each other's tradition. Since there are in these previous texts Anglican – Lutheran theological precedents for establishing communion, this current document does not need to explore the theological rationale anew and formulate its own basis but can adopt the conclusions common to these previous processes. The immediate sources for this are of course the Porvoo Common Statement 1992 and the revision of the Concordat of Agreement, Called to Common Mission 2000. The understanding of communion itself behind these agreements can be traced to the explication of the Cold Ash Report of the Anglican – Lutheran Joint Working Group from 1983. The content of the agreement in faith on which both the Porvoo Statement and the Concordat base the possibility of communion originates in the Niagara Report 1987.² Although it focuses on the question of *episcopé* this latter report summarizes the broader theological unity which is a presupposition for attempting to reconcile variations in the understanding of the significance of the historical episcopate in and between the two traditions. Bearing in mind some small variations in the order and formulation of what is variously termed “The truths we share”,³ “What we agree in faith”,⁴ “Agreement in the Doctrine of the Faith”,⁵ the theological basis can for present purposes be summarized in the following points:

- ◆ We accept the canonical scriptures of the Old and New Testaments as the source and authority of the Christian faith.
- ◆ We accept the Niceno-Constantinopolitan and the Apostles' creeds, and the Christological and Trinitarian doctrines of the early church, which have been interpreted and confirmed in our respective confessional documents.
- ◆ We wish to proclaim the Gospel of love and redemption in Jesus Christ. We share a common understanding of God's justification of human beings which accounts and makes them righteous by grace through faith for the merits of Jesus Christ.
- ◆ We believe that the church is not created by the intention of individuals to share their faith with each other, but constituted and kept faithful by God's saving action in word and sacrament, as a sign and instrument of the salvation of humanity, of the kingdom of God and of renewal of creation.
- ◆ We believe that baptism is the sacramental act which unites humans with the death and resurrection of Christ, giving new life and entry into the fellowship of the church as the Body of Christ.
- ◆ We believe that in the Eucharist the body and blood of Christ are truly present under the forms of bread and wine, and are received in faith for the forgiveness of sins and all other benefits of the salvific act of Christ
- ◆ We recognize in each other's traditions similar orders of worship and sacraments, and that salvation is celebrated and faith is expressed in liturgical worship in the life of the church.
- ◆ We believe that all members of the church are called through baptism to share in a variety of ways in the context of their own lives in the mission to spread the Gospel. We understand that the role of the ordained ministry of word and sacrament, which is a gift of God, is to serve the ministry of the whole church.

---

² All three documents have been collected and are easily accessible in *Anglican-Lutheran Agreements. Regional and International Agreements 1972-2002*, LWF Documentation, Geneva 2004.

³ Niagara Report §§ 60–80.

⁴ Porvoo Common Statement § 32.

⁵ Called to Common Mission §§ 4–5.

- ◆ We believe that the ministry of pastoral oversight exercised in personal, collegial and communal ways is a witness to and safeguard of the unity and apostolicity of the church. The historic office of bishop is exercised in our churches as a sign of our commitment to this unity and apostolicity.
- ◆ We share in the hope of the final consummation which will be the kingdom of God in its fullness. This eschatological dimension in the faith and life of the church challenges us to work in the present for justice, peace and the integrity of creation as pre-formations of the kingdom.

Based on these theological presuppositions we can acknowledge each other as true churches of Christ in which the Gospel is authentically preached and the sacraments rightly administered,⁶ belonging to the one, holy, catholic and apostolic church⁷ through the ages.

What is meant by the fellowship which is possible on the basis of this fundamental theological agreement? The ecclesiological concept of communion is used in ecumenical theology to connote both the basic understanding of the church as such and the relationships possible between different ecclesial bodies in the configuring of renewed unity after separation. The fellowship between the Episcopal Church and the Church of Sweden which we now wish to acknowledge and celebrate will be seen as a realizing of communion in the sense in which this was defined by the report of the Anglican – Lutheran Joint Working Group from Cold Ash,⁸ which is also referred to in the Concordat of Agreement.⁹

Full communion is understood as a relationship between two distinct churches, in which they are interdependent, but autonomous whilst recognizing the catholicity and apostolicity of the other, and believing the other to hold the essentials of the Christian faith. It does not mean that each body is committed to accepting every feature of the other's tradition. Neither church seeks to remake the other in its own image, but each is open to the gifts of the other as they seek to be faithful to Christ and his mission. This implies certain things:

- ◆ Members of the one church can receive the sacraments of the other.
- ◆ Bishops of the one church may take part in the consecration of bishops of the other.
- ◆ Bishops, priests and deacons of the one church may be invited to minister in congregations of the other.
- ◆ There should be organs of consultation and communication, including episcopal collegiality, to express and strengthen the fellowship and enable common witness, life and service.¹⁰

4 Suggestions for Concrete Ways of Cooperating

Anglican and Lutheran churches have now some experience of living and working together in communion. Reflecting on the realities of for example Porvoo and Called to Common Mission, the following points might be considered in creating constructive conditions for concrete practice in our fellowship.

- ◆ It has proved important that there should be encounters and relationships at parish and diocesan levels, for instance in the form of twinning, and not just between

---

⁶ Niagara Report § 71; Porvoo Common Statement § 58 a ii; Called to Common Mission § 27.

⁷ Niagara Report § 80; Porvoo Common Statement § 58 a i; Called to Common Mission § 2.

⁸ Cold Ash Report §§ 24–27.

⁹ Called to Common Mission §§ 1–2.

¹⁰ See also Joint Declaration in Porvoo Common Statement § 58 b i–x.

church leaders. Otherwise there is a risk that communion will remain purely theoretical or symbolic.

- ◆ There is a need to clarify the exact meaning of the sharing of resources if any is proposed. Our churches have different presuppositions and methods of organizing church life and its resources.
- ◆ There needs to be an awareness of differing formal decision-making structures and processes of discernment for the feasibility of mutual commitments of communion. When the respective churches are discussing or deciding questions of doctrine or ethics, what does consultation, consensus etc mean in the context of communion? It is easy to use such ideas in ecumenical theory but more complicated in concrete ecclesiological practice. Expectations should be realistic.

The following areas for fruitful cooperation in the future can be identified. This is not an exhaustive list, but possibilities which seem to be realistic at the present time:

- ◆ In practical work in parishes of the Episcopal Church's Convocation of Europe and the Church of Sweden Abroad in Europe, where they may share similar challenges as ex-patriot congregations. In this context there may also be occasions when one church's members can find a spiritual home in the other, if there is no parish of their own church in the vicinity.
- ◆ In tripartite areas of interest as and when they arise in relation to common partners:
  - ELCA
  - IFI
  - Old Catholics
- ◆ In issues of common concern in the strategy and programmatic work of the World Council of Churches
- ◆ In specific questions which the two churches prioritize, ie. climate change, peace, gender justice etc. Here joint advocacy in international arenas would be constructive, but also mutual learning and support for each church's involvement in such issues in their own context.

5 Self-presentation of the Church of Sweden

5.1 Medieval Origins (9th – 15th century)

The Church in Sweden originated as a part of the medieval western church. The first recorded missionary presence in Sweden was already in the 9th century. More lasting contacts with Christianity developed during the Viking era of the 10th and 11th centuries. On their travels Swedes encountered both the western and eastern traditions of the church. There was an early Orthodox presence in Sweden, but the decisive missionary influences came from the British Isles, France and Northern Germany and so Christianity took a western form.

At first Sweden was under the jurisdiction of the archbishop of Lund, which at the time was part of Denmark. The selection of Uppsala as the seat of the archbishop in 1164 signified a breakthrough for Christianity in Sweden. The church became a strong indigenous institution, closely linked with the crown and the nobility. Counties had their own laws which reflected considerable regional independence, even to a certain extent in relation to canon law. There was a high degree of lay responsibility in the local parishes.

5.2 Reformation and Uniformity (16th – 18th century)

From the end of the 14th century the Nordic countries were united, but when the union king, Christian II of Denmark, in 1520 had two bishops executed in Stockholm a movement for national liberation, both from the union and from the pope, began. The leader of the insurrection, Gustav Vasa, was crowned king of Sweden in 1523. The new monarch received ideological support for a break with Rome and for the creation of a national Swedish church from theologians, for example the brothers Olavus and Laurentius Petri, who had studied in Germany. The Swedish reformers were cautious: much of the old structure and order was retained, unless perceived as superstition or false belief. Though most of the episcopal sees were vacant, the historic episcopate was transmitted to a new generation of bishops approved by the king. In 1531 Laurentius Petri was appointed as the first archbishop of Uppsala during the Reformation.

The Reformation brought with it new books and practices. In 1530 it was decided that the mass should be celebrated in the vernacular; the New Testament was published in Swedish in 1526 and the whole Bible in 1541; in 1543/44 a Swedish hymnal and lectionary appeared, and a new church ordinance was finally ratified in 1571. A convocation in Uppsala in 1593 finally and formally decreed that the Church of Sweden had severed its ties with Rome and based its faith on the Bible, the three classic creeds, the Augsburg Confession of 1530 and the Ordinance of 1571.

Church practice and spiritual life continued much the same in the local churches which had been built by the parishioners in 12th-15th century. They were not despoiled by iconoclasm. Church buildings remained relatively unchanged as did their liturgical function. In some areas certain medieval practices and popular religiosity continued into the nineteenth century. The diocesan structures were preserved as was the office of bishop.

Although the Swedish reformation was theologically and liturgically moderate, under the impact of Lutheran Orthodoxy in the 17th century the church took on a more distinctive confessional Lutheran character amidst fierce controversy. The monarch was seen as responsible for enforcing the law of God, as Sweden increasingly became a major power through its role in the religious wars in Europe.

The first church law that codified Reformation practice and theology was adopted in 1686, reflecting the consolidation of Lutheran orthodoxy as it had developed after the Thirty Years War. Lutheran doctrine and catechism were used for creating social cohesion amongst the diverse ethnic and linguistic groups around the Baltic Sea. Religious and social uniformity was promoted and foreigners who for some reason lived in Sweden and who did not subscribe to the Augsburg Confession were obliged to worship in private.

5.3 Challenges to Uniformity (19th – 20th century)

In the 18th and 19th centuries a number of pietistic and revivalist movements challenged Lutheran Orthodoxy. The authorities reacted strongly. In 1726 the so-called “Conventicle Edict” was issued, prohibiting worship in private groups. During the 19th century the parish church with its public Sunday service was still regarded as the natural focus of a predominantly rural life. Some revival movements remained within the church, such as the Swedish Evangelical Mission. Others left and formed their own congregations joining into “free” denominations. This was a result of tensions with the official church leadership, but there were also theological reasons for splitting the church, such as different understandings of the atonement, adult baptism, lay leadership of the Lord’s Supper, and a “pure” communion table. Freedom of religion gradually increased. In 1784 a public Roman Catholic service was allowed in

Stockholm for the first time since the Reformation. The Conventicle Edict was repealed in 1858. From 1860 Swedish citizens could leave the Church of Sweden, as long as they became members of another denomination recognized by the state. It was not until 1951 that full freedom of religion was guaranteed for everyone by law.

At the beginning of 20th century, the Church of Sweden seemed to be losing ground, with the increase of free churches and nascent secularization leading to a decrease in church practice in many parts of the country. However, it soon witnessed a profound renewal of the church. It regained self-confidence and developed through the so-called Young Church Movement (*ungkyrkligheten*) and the idea of a “folk church” (*folkkyrkotanken*), which connected to the development in the political context of the idea of the “folk home” (*folkhem*) as the basis of the welfare system in society.

At the same time international dimensions became significant in the church. It became strongly involved in ecumenical and missionary work. At the universities of Uppsala and Lund, exegetical and systematic theology gained international reputation, and Lund became the centre of a renaissance of Luther studies. There was a growing interest in questions of ecclesiology. Liturgical life started to be affected by contacts with high church movements in other countries.

As Sweden remained outside the World War II, the post-war church was materially well off. But it was affected by increasing secularization and decreasing church attendance. Demography changed, urbanization accelerated, agriculture decreased and industry flourished. Separation between church and state had been on the political agenda for decades, and was discussed in the church throughout the later 20th century. There were structural and financial complications, and varying theological and political groupings influenced the process. In the year 2000 the church finally ceased to be a state church, which in fact meant an adjustment of relations between church and state/society rather than a radical separation.

5.4 Contemporary Situation and Life of the Church

The Swedish constitution obliges the church still to maintain its outreach and serve people in the entire country. For the first time since the Reformation, the church regulates its own life by its own church ordinance, not determined by the state. Despite a large increase of other faiths, dwindling church attendance, and a small but steady defection, some 64% of all Swedish citizens remain members of the Church of Sweden. All church members pay a small percentage of their income as an obligatory church-membership fee collected through the tax system. In surveys about what motivates people to remain members, the most common answers are: diaconal work, international aid, the role of the church in personal and general crisis, the desire to maintain and keep churches open for people to visit, and the more general role of the church in society and culture, not least with its rich musical and choral life.

In the church ordinance promulgated in the year 2000, it is stated that the task of a parish is to celebrate worship, teach the faith, carry out diaconal ministry and conduct mission. These four aspects of the church’s life and mission are equally essential and mutually dependent. Each parish is required to have a parish strategy (*församlingsinstruktion*) in which it presents how it intends to work with these four aspects. This strategy must be approved by the diocesan chapter.

5.4.1 Polity

Contemporary life and theology in the Church of Sweden have been influenced by a number of movements within the churches at large, for instance liturgical renewal and ecumenism, liberation and feminist theology, and international involvement.

Today the ordained ministry is described as being threefold in the sense that there is only one ministry but three specific dimensions, episcopal, priestly and diaconal. There is a sequential relationship between priesthood and episcopacy, but priests do not become deacons before being ordained to the priesthood. The diaconate is a ministry in its own right, but it was only fully and formally restored as a permanent, specific order in the new church ordinance of 2000, after a gradual development from the mother-house deaconess system of German pietistic Lutheranism in the 19th century.

The presence and determinative influence of women can be seen at all levels, both lay and ordained. Access for women to the priesthood and the episcopate respectively were not kept separate. When the Church of Sweden General Synod in 1958 took the decision that the priesthood should be open to women, that decision also implied that it was possible to have women bishops, although it was not until 1997 that the first woman was consecrated bishop.

Since 1963 the lay people of a diocese have the right to take part in the election of their bishop, returning to a practice which already existed in medieval times. As a sign of the unity of the church, bishops are consecrated in Uppsala Cathedral by the archbishop, assisted by other bishops.

The Church of Sweden has a synodic structure at all levels, with decision-making assemblies and executive boards. In each diocese there is also a diocesan chapter, with roots in medieval times. Prior to the separation of church and state it was a state institution employing the clergy; now it is a purely ecclesiastical organ of authority. The role of the chapter is to accept candidates for the ordained ministry, admit to and examine them for ordination, vet and declare eligible any priest or deacon who applies for a position in a parish, exercise oversight over how clergy fulfill their ministry and keep their ordination vows, and on how parishes manage their pastoral tasks according to the Church Ordinance. It can censure clergy, and also has to adjudicate on whether there are any doctrinal questions involved in a conflict if a parish wants to dismiss a priest.

5.4.2 Liturgy

Worship in the Church of Sweden has its roots in the liturgical life of the Western medieval church. Since the Reformation, and especially since the period of Lutheran Orthodoxy, the emphasis in the services of worship has often been on the proclamation of the Word. The frequency of Eucharistic worship has varied through the centuries, but until the revival of regular communion in the middle of the 20th century, mass was celebrated only a limited number of times a year. To receive the sacrament was considered an important act that required proper preparation. Celebrating communion with the sick in their homes has been a regular part of pastoral care. Participation in communion was also part of social control in a uniform society to the end of the 19th century. Today the main Sunday service is usually Eucharistic due to a strong Eucharistic revival as in many other churches since the early 20th century, as a fruit of the international liturgical renewal and the ecumenical movement. The current book of worship was introduced in 1986. It was heavily influenced by the liturgical reform of the Second Vatican Council and a result of liturgical renewal and experimentation in 1970's and early 1980's. The book from 1986 is presently being revised and the

new proposed service book is being tested during a trial period. It may be approved by the General Synod in 2017.

A significant feature of worship in the Church of Sweden is hymn singing. It would be most unusual not to sing hymns, regardless of whether it is a Sunday or weekday service, or even just simple devotions. Since the publication of the first officially approved hymnbook in 1695, an official hymnal has been used (at least at the main service) throughout the church. Choir singing is a very prominent part of parish life. There are more than 100 000 people who regularly sing in church choirs.

5.4.3 Missiology

Sweden is considered a secularized country. Although there is a large nominal church membership, the average church attendance is low at ordinary Sunday services. Despite this, large numbers go to church on certain days of the year: First Sunday of Advent, Christmas Midnight Mass and Christmas Morning service, Good Friday and Easter Sunday, as well as on All Saints Day. This creates a pastoral challenge for the ministers and other representatives of the church to present the Gospel in a clear but popular manner in such a context.

Parishes have a variety of catechetical activities. Those that are aimed at children and youth are seen as a form of baptismal catechesis post factum. Each parish is supposed to have a pastoral strategy for following up baptism and taking responsibility for those that have received the sacrament. Some parishes will run Sunday schools, usually by offering children special instruction during the sermon on the theme of the texts for the day. Most parishes have different children's groups meeting during the week, from parent and toddler groups up to pre-school groups. In these there will be some form of "teaching" in addition to play and socializing.

The most explicit and even liturgically marked form for following up baptism is confirmation. The Church of Sweden still confirms a large number of youths at the age of 15 – varying in different parts of the country between 30% – 60% of the age group. All parishes have a pastoral strategy for this and structured confirmation classes usually meet for about 50 hours over a period of one year. The actual method of catechesis can vary a lot, often combining special interests in confirmation groups, i.e. music or sport. The groups must spend some time at a confirmation camp, sometimes in the form of travel abroad. Some parishes and many diocesan institutions offer summer camps during which the preparation for confirmation is carried out intensively for a month. For catechetical programs related to children and young people, most parishes employ specially qualified youth workers. They are trained at special colleges run by the church, or have an equivalent teaching qualification.

The need for adult catechesis is felt in many parishes. Various methods for an adult path to faith are used, for example The Adult Catechumenate, Alpha, Emmaus. There is no generally approved method; it is up to a parish to find the one that suits them and the people they encounter.

5.4.4 Diaconia

The church does not run many diaconal institutions for social and medical services. This as well as running church schools became difficult when the Swedish welfare state was built up. There was little space left for non-governmental actors and they were seen as interfering with what was considered the sole responsibility of society. This has now changed and there is greater scope for other agencies to work in these fields. The Church of Sweden makes its contribution to social welfare primarily through parish diaconal work. Each parish has the responsibility to serve those within

its boundaries who are in need. The responsibility for leading and coordinating the diaconal work of a parish usually belongs to permanent deacons. Many parishes have employed deacons. The deacon's role is not to do everything that needs to be done, but to inspire and train others to serve their neighbour and to apply professional social and caring competence in the work of the parish. Diaconal volunteer groups often help with pastoral visiting and other activities for people needing support. Much of such work relates to the elderly and disabled, addicts, refugees and immigrants. The deacon will represent the parish in its relations with social institutions, and is supposed also to give voice to the voiceless in both church and society.

There has traditionally been a strong interest in "foreign missions" in many parishes. The Church of Sweden International Department, which previously was two organizations, Church of Sweden Mission and Church of Sweden Aid, is responsible for developing strategies and coordinating concrete work for international diaconal work and mission in the form of projects either with bilateral partners or through the work of World Council of Churches (WCC), ACT Alliance and Lutheran World Federation (LWF). In the past missionaries were sent out to other countries. The work of these missionaries was often followed with great interest in many parishes. Today the number of missionaries abroad has been significantly reduced, and the emphasis is on supporting partner churches in their missionary task in their own context, through capacity-building and concrete projects, and when necessary by providing personnel for a limited time rather than on a long-term basis.

5.4.5 Ecumenism

Ecumenical engagement is characteristic of the Church of Sweden today, affecting both its self-understanding and its practical life. This challenges and enriches it. For example it cannot take its role as a majority church at home for granted in an uncritical way. Nor can it live its Lutheran tradition within the world church without learning from other ways of being church. Archbishop Nathan Söderblom of Uppsala was an early pioneer of ecumenism. The Stockholm Conference on Life & Work which he convened in 1925 was one of the major steps leading eventually to the creation of the WCC in 1948. He also adopted a pan-Scandinavian and Baltic church policy with the intention of making the Church of Sweden a bridge church gradually reuniting Lutherans, Anglicans and even Catholics, by taking advantage of a recognized episcopal succession. The Church of Sweden has ever since actively taken part in all dimensions of the ecumenical movement organized in the WCC. For example the Faith and Order Conference in 1952 took place in Lund and the WCC General Assembly in 1968 in Uppsala. It has also been a member of the Conference of European Churches (CEC) since its founding in 1959.

It has developed contacts with Orthodox and Oriental Churches for many years on a bilateral level and within the multilateral context of WCC and CEC. At the local level there is practical cooperation between Church of Sweden parishes and different Orthodox and Oriental immigrant congregations, for instance in the use of the same church building. At the national level the Church of Sweden has for the last 20 years annually invited all the Orthodox and Oriental communities in Sweden to conversations about topics of common interest, without the intention of producing ecumenical documents. At present official dialogues are being conducted with the Serbian Orthodox Church, the Syrian Orthodox Church and the Coptic Church in Sweden. Theologians from the Church of Sweden have been involved in international dialogue between the Orthodox Churches and the LWF.

Informal contacts between the Church of Sweden and the Roman Catholic Church, both at home and internationally, existed prior to the Second Vatican Council, but it was in connection with this council that relationships really began to develop. As with the Orthodox and Oriental Churches there has been at the local level a lot of contact and practical cooperation between parishes, and priests in pastoral situations. This has included the use of church buildings belonging to the Church of Sweden for Roman Catholic masses and other services or activities, if the Catholic parish has not had premises of its own. When the official Lutheran-Catholic dialogue started immediately after the council, Swedish theologians were involved. In the 1970's dialogues started also at the national level between the Church of Sweden and the Roman Catholic diocese of Stockholm. They have produced a series of documents.¹¹ The Church of Sweden ratified the *Joint Declaration on the Doctrine of Justification* published by the LWF and the Pontifical Council for Promoting Christian Unity in 1999.¹² This statement has also formed the basis of one of the most recent expressions of ecumenical relations between the Church of Sweden and Roman Catholic Church in the Nordic context. In the spring of 2010 a dialogue between the Church of Sweden and the Evangelical Lutheran Church in Finland on the one hand and the Roman Catholic Dioceses of Stockholm and Helsinki on the other was concluded with the publication of *Justification in the Life of the Church*.¹³

In 1994 the Church of Sweden entered an agreement on church fellowship, mutually recognizing ministries, with the Methodist Church in Sweden which is episcopal and a part of the global United Methodist Church. The understanding of apostolicity and ministry developed in amongst others the Lima document on Baptism Eucharist, Ministry (1982) and the Porvoo Agreement is also reflected in an agreement on church fellowship with the Swedish Mission Covenant Church from 2006. The Church of Sweden has also conducted a theological dialogue with the Baptist Union of Sweden between 1998 and 2010, but not reaching the agreement some people had hoped for. Despite greater convergence on sacramental theology and ecclesiology than might have been expected, there were still aspects of the understanding of baptism which could not be reconciled. The Methodist, Mission Covenant and Baptist denominations have now formed a uniting church. It remains to be seen what kind of relationship with this new church will develop in the future, since the existing agreements with two of them cannot simply be transferred. A dialogue is in progress.

6 Self-presentation of the Episcopal Church

The history of the Christian churches in the United States is a story of traditions transplanted. This botanical image is apt for a number of reasons since it not only involves an organic metaphor for the life and ministry of Christian communities, but it also connotes a risk taken. For a plant dealt with thus may either die or thrive. The

---

¹¹ *Äktenskap och familj i kristen belysning*, Verbum 1975. (Marriage and the Family from a Christian Point of View); *Dop och kyrkotillhörighet*, Verbum 1978 (Baptism and Church Membership); *Biskops-ämbetet*, Verbum 1988 (published in English as *The Office of Bishop*, LWF Studies, Geneva 1993); *Kyrkan som sakrament*, Stockholms katolska stift och Svenska kyrkan, 1999 (The Church as Sacrament); *Ekumeniska äktenskap*, Stockholms katolska stift och Svenska kyrkan, 1999 (Ecumenical Marriages).

¹² *Joint Declaration on the Doctrine of Justification*, The Lutheran World Federation and the Roman Catholic Church, William B Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK 2000.

¹³ *Rättfärdiggörelsen I kyrkans liv*, Veritas förlag, Stockholm 2010 (English translation, *Justification in the Life of the Church*, Church of Sweden, Roman Catholic Diocese of Stockholm, Evangelical Lutheran Church of Finland, Roman Catholic Diocese of Helsinki, Uppsala, Stockholm, Helsinki 2010).

metaphor also assumes that some kind of transformation will occur: a plant that survives the process, while remaining what it is, will nonetheless be intimately affected by its new ground and surroundings. It is important, however, to keep in mind that traditions do not transplant themselves – people do.

This brief essay is not intended to be a narrative chronicle of The Episcopal Church. Rather, the focus is directed toward the perception of certain continuities and discontinuities manifested in the historical experience of the Episcopal Church with respect to the Anglican *ethos* or *character* as inherited from the Church of England. The Episcopal Church was born as a daughter of the Church of England following the colonial War for Independence. But it also signaled the emergence of Anglican churches independent from the Church of England, especially since the latter half of the 19th century, resulting in what has come to be known generally as the world-wide Anglican Communion. Consideration thus necessarily begins with the gestation period provided by the colonial era during which there was no Episcopal Church, but rather the Church of England in its North American colonies.

Scholarship has traditionally divided the history of the United States into three general phases: the colonial, the national, and the modern. Similarly, the history of the Episcopal Church can be divided into periods as follows: the colonial, 1607-1789; the national, 1789-1928; and the modern, 1928- the present. Such a periodization provides the horizontal members of a grid or screen with which to sift historical data in order to elicit meaningful and comprehensible patterns of the Episcopal Church's ecclesial life and mission. The vertical members of the grid or screen for interpretation are provided by a set analytical approach in each of the chronological periods and using standard ecclesiological categories of any church's life and mission. Thus, in each of the periods of the American Anglican experience the Episcopal Church's polity, liturgy, doctrine and operative missiology will be considered with special attention in each of these interrelated areas to (1) status/growth under a particular heading, (2) issues principally exercising the church in that era, and (3) endeavors or issues at a particular time that attracted the energies of Episcopalians.

6.1 The Episcopal Church and the Anglican Ethos

How can the Anglican ethos of which the Episcopal Church is both an heir and a participant be described? There is no easily identified critical principle such as “by grace and faith alone” of the Lutheran tradition; we have consciously rejected in our history the rigorously interpreted “by the rule of Scripture alone” of the Reformed tradition; and most certainly we do not have the assurance of the principle laid down at the Council of Trent: “saving always in all things the authority of the Apostolic See.” Yet Anglicans are, of course, indebted to Richard Hooker (1554-1600) in his *Laws of Ecclesiastical Polity* for identifying the methodological interplay of Scripture, reason, and tradition as a characteristic. Beyond that Bishop Lancelot Andrewes (1555-1626) may be credited with the articulation of a slogan for Anglicanism: “one canon, two testaments, three creeds, four councils, and five centuries.” When method and slogan are combined with safeguards against antiquarianism, on the one hand, and biblicism, on the other hand, then three essential elements may be abstracted for application in any description of Anglican character: (1) an appeal to Christian antiquity for the norms of polity, liturgy, and doctrine; (2) a theological method which functions by maintaining a dynamic tension among Scripture, reason, and tradition; and (3) a curious attitudinal blend that exhibits at once a passion for national ecclesiastical comprehension and an equal but countervailing willingness to indulge

the divisive interplay of party spirit within a Church claiming to be both reformed and catholic.

In the very era of Hooker and Andrewes, the English began the colonization of North America. When King James VI & I issued the Great Patent of Virginia in 1606, no one possessed the foresight to see that a new nation would ultimately emerge as a test of whether or to what degree the still developing Anglican ethos was inextricably tied to the English nation and the Royal Supremacy in the Church. But consideration now turns to that testing in the colonial, national, and modern periods as previously designated.

6.2 The Colonial Period (1607 – 1789)

This era witnessed the gradual establishment of thirteen colonies eventually belonging to Great Britain and ultimately separating from it to form a nation composed of United States. Various immigrant populations were to comprise the blend of these Atlantic seaboard colonies, and though there was a diversity of religious background and practice imported from Europe, the language and civil institutions of England were to prevail.

In such a milieu, spanning nearly two centuries, the experience of the Church of England was to be quite mixed. In the early Jamestown settlement, the presence of the Church of England was little more than a chaplaincy to merchant adventurers. But gradually throughout the 17th century the Church of England became the legally established Christian body of a number of middle and southern colonies. Within the Puritan stronghold of New England, however, the Church made little headway.

From 1700 to the American Revolution the Church of England achieved significant growth in the colonies, especially through the English Society for the Propagation of the Gospel in Foreign Parts. This growth was compromised during and after the Revolution (1) by the fact that many Church of England adherents were Loyalists; (2) by the flight of many clergy and laity to eastern Canada, England and the West Indies; and (3) by the legal attempts of other Christian groups to dis-endow and destroy the remains of the Church of England wherever it had been officially planted. That the Episcopal Church arose like a proverbial phoenix from the ashes of the colonial Church of England between 1783 (Peace of Paris) and 1789 (year of the Episcopal Church's constitution and first Book of Common Prayer) is not rhetorical overstatement.

6.2.1 Polity

Three anomalies with respect to Anglican ethos appear in the polity of the colonial Church of England in America. First, if governance by bishops is essential to Anglican ethos, why was not a colonial episcopate established? In brief, New England provided active opposition to such a scheme, while the growth of parish governance through the vestry system in mid-Atlantic and southern colonies left Anglicans there (inclined to low church views about the necessity of bishops in any case) content that general oversight should remain with the faraway Bishop of London. Yet while clerical and lay models of governance remained an occasional issue where the Church of England was established, ironically during the 18th century in New England where the Church of England had the status of a free church, a decidedly "high" ecclesiological view came into prominence. Thus the second anomaly was formed. Yet in any case, without an indigenous episcopate, clergy either had to come from England to live in America or candidates had to hazard the long and dangerous sea voyage to and from England for ordination. The third anomaly, finally, consists in the fact that the project for an

American episcopate was effected in 1784, one year after Great Britain recognized the independence of its former colonies where episcopacy was no longer tied to the state or civil government in any way

6.2.2 Liturgy

Throughout the colonial era American Anglicans used the 1662 BCP. As in England, the normal pattern of Sunday worship consisted of Morning Prayer, Great Litany, and the Order for Holy Communion through the sermon and offertory. Rarely was the service concluded with the celebration and reception of the Holy Communion. Church music in the period was largely limited to the singing of metrical psalms. Instruments and organs were rare, though by the late 18th century some hymns were featured in colonial Anglican worship. Finally, with the dignified style of a set liturgy, Anglicans (with a few exceptions) tended to resist the exhibition of such religious enthusiasm as appeared first with the Great Awakening, peaking in the early 1740s, but only the first instance of a recurring theme in American religious experience.

6.2.3 Doctrine

Doctrine In this period doctrine was reflected by the 1662 BCP and the XXXIX Articles of Religion. Anglican preaching generally participated in that late 17th- and 18th-century practice of steering between a religion solely of the head or of the heart. Preaching, therefore, tended to represent the moralism of the age, *i.e.* condemnation of vice and encouragement of virtue. In regard to the doctrine of salvation, therefore, Anglicans rejected the enthusiasm attendant upon conversion experiences.

6.2.4 Missiology

Anglican endeavors for the spread of Christianity among white colonists, African-American slaves, and Native Americans was chiefly undertaken through the auspices of English voluntary missionary societies. The Bishop of London's Commissary for the American colonies, Thomas Bray, and others Englishmen with a passion for the spread of the Gospel in English overseas territories founded the Society for the Promotion of Christian Knowledge (SPCK, 1699) and the Society for the Propagation of the Gospel in Foreign Parts (SPG, 1701). That these missionary societies met with some success, although focusing primarily on white colonists, is attested by the fact that there were sufficient numbers of Anglican clergy and laity between 1783 and 1789 to form the Episcopal Church.

6.3 The National Period (1789 – 1928)

The long colonial period of gestation largely determined the Episcopal Church's similarities to and differences from its parent Church of England. The outlines of continuing issues within the Episcopal Church had also been set: (1) the conflict between high and low church emphases – though this would be modified in the national period as a result of theological and liturgical influences growing out of the Oxford Movement (1833-1845) within the Church of England; (2) the inherited characteristic of a desire for national comprehension among Christians which would result in ecumenical overtures and various plans of union with other church bodies – especially in the 20th century; and (3) a continued expenditure of theological energy on ecclesiological issues centered around liturgical concerns and matters pertaining to the validity of ordained ministries.

6.3.1 Polity

The Episcopal Church was founded along the lines of the English parliamentary model, with a “general convention” of deputies and bishops from territorial dioceses, corresponding at first to the boundaries of the individual states. A triennial meeting of a General Convention was established for the governance of the Church. The first of these, held in 1789 in Philadelphia, Pennsylvania, authorized an American Book of Common Prayer and adopted a constitution and a canon law for the church. This body is composed of two houses: a house of deputies composed of equal numbers of lay and clerical representatives elected by the synods or “conventions” of the dioceses; and a house of bishops holding jurisdiction over the church in states and regions, later known as dioceses. Binding legislation has to be enacted concurrently by both houses. In this there was a departure from prior Anglican polity reflected in the constitutional inclusion of the laity (albeit only males at this time) in Church government on the national as well as the diocesan level. Even so, the heritage of having once been an established church both sparked and compromised mission.

During this period the issues faced by the church were similar to those faced by the United States generally, *e.g.* westward expansion, growth in burgeoning industrial centers, outreach among Native Americans, the assimilation of immigrant populations into American life, and the issue of slavery and the viability of the Union. The rupture of the 1861-65 Civil War found Episcopalians on opposite sides of its moral and political questions. Yet after the conflict the Church was again one in organization as was not the case with many other churches.

By the close of the 19th century a vocation to wider unity was discovered and given a platform for future Anglican ecumenism in the Chicago (1886) - Lambeth (1888) Quadripartite. The four points of the Quadripartite envisioned unity around acceptance of the Scriptures, the Sacraments of Baptism & Eucharist, the Apostles and Nicene Creeds, and the Historic Episcopate, locally adapted. Even so, slow but steady rather than substantial growth in the numbers of Episcopalians occurred during this period largely due to the fact that the Episcopal Church was seen by other Christians as an emerging *de facto* national church with the concomitant power and prestige of the nation’s elite.

6.3.2 Liturgy

The new American church required a revised liturgy, though as stated in the 1789 “Preface” to the Book of Common Prayer there was no intention “to depart from the Church of England in any essential point of doctrine, discipline, or worship; or further than local circumstances require” (p. 11, 1979 Book of Common Prayer) However, these required the inclusion of the Episcopal Church of Scotland’s Order for Holy Communion rather than that of the English 1662 BCP – a result of a Concordat with that church in return for the consecration in 1784 of Samuel Seabury for Connecticut, the Episcopal Church’s initial bishop and the first bishop outside of the British empire. The first hymnal in a subsequent series of expanding versions was also authorized. Though the 1789 book was slightly revised only once (1892) in the national period, liturgical enrichments in ceremony through influences growing out of the Oxford and Cambridge-Camden Movements in England marked the later decades of the 19th century. These led to sharp controversies within the Episcopal Church, but by the 20th century liturgical vesture (or at least stoles) in seasonal colors, candles on the altar (as opposed to “communion table”), vested choirs, and splendid organs became the norm. When the Hymnal 1940 appeared it featured “service music” for the first time (*e.g.*, settings for *Kyrie*, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, and *Agnus Dei*).

If liturgy is taken in both its senses – service as well as worship – then the latter part of the period was marked by the Episcopal Church’s engagement in the so-called Social Gospel of the American Progressive Era. The rise of the “Broad Church” party coincides with this emphasis. Leaders made the connections between values celebrated in liturgy and the need to demonstrate those values in life as urbanization, industrialization, and poor or oppressive working conditions became prevalent. But sometimes they found Episcopal clergy unwilling to cooperate closely with other denominations in this work. This represents a continuing tension between a church comprehensively “catholic and reformed” and yet sometimes indulging sectarian attitudes.

6.3.3 Doctrine

In a revised form, the Articles of Religion were only adopted by the Episcopal Church in 1801 and they never had the same doctrinal authority as in the Church of England. Also, there were certain unresolved doctrinal conflicts within the American Anglican heritage as it was developing in this era. A dispute, for instance, over the issue of baptismal regeneration focused in tensions associated with the then dominant evangelical Protestantism of American Christianity, led by 1873 to the schism of a small *Reformed Episcopal Church*. The difficulty accounts to some degree for the muted influence and participation of the Episcopal Church in the tenor of American Protestant life and endeavors in this period and beyond (*e.g.*, awakenings or revivals, whether in the small town context, or later in the urban settings, or finally those of the mass-media type represented by contemporary televangelists). By 1895 Fundamentalism had appeared, especially in disputes over the interpretation of Scripture, but it did not affect the Episcopal Church as much as other traditions. Internally, ecclesiological differences over the growth of sacramental realism tended to characterize the Episcopal Church’s doctrinal engagement in this period. Beyond this, the original and traditional Anglican desire for an educated ministry bore fruit in the establishment of all but two of today’s ten accredited Episcopal seminaries by the end of the 19th century.

6.3.4 Missiology

In the first decades of the 19th century The Episcopal Church was more concerned with institutional survival than missionary outreach. Spurred on by the initiative of American Protestant missionary societies and the encouragement of the English Church Missionary Society, the Episcopal Church’s General Convention in 1821 formed the Domestic and Foreign Missionary Society of the Protestant Episcopal Church in the United States (DFMS). The new DFMS, however, failed to garner the imagination of Episcopalians. Informed by a more catholic ecclesiology, the General Convention reorganized the DFMS in 1835 with significant innovations such as: (1) understanding the whole church to be *the* missionary society; (2) holding all Episcopalians to be missionaries, not by virtue of voluntary subscription, but as a direct implication of their baptism; and (3) setting forth the principle that the first missionary into any mission field should be the bishop – a new advent of the missionary episcopate. While these catholic ideals informed a new missionary outreach the real work of the DFMS was fostered by and supported by the volunteerism of the women of the church through the Women’s Auxiliary to the Board of Missions of the DFMS. With the support of the women, the Episcopal Church pushed forward with quality schools, good hospitals, and well-ordered worship in its missions on the western frontier of the United States and overseas in China, Japan and Liberia.

6.4 The Modern Period (1928 – Present)

Within alternating moods of despair and social experimentation characterizing western civilization in the 20th century, the Christian churches have all been pressed to reflect on their position in a pluralistic world and the shape of their mission to it. With the demise of Constantinian Christendom, three areas of endeavor (related to polity, liturgy, and doctrine) have been the focus for ecclesial concern: ecumenical *rapprochement*, liturgical *renewal*, and theological *restatement*. If American Christians have been more optimistic than their European counterparts with respect to this process, it is in large measure due to the fact that people and institutions of the United States have been slower to perceive that all the spiritual and social givens of the previous age had been shattered by the cataclysm of two World Wars and their after-effects. Within the American setting and with respect to the tensions of its Anglican ethos, the Episcopal Church represents no exception to the quality of this process. Yet by the mid-1960s the Episcopal Church had a membership of 3.6 million, then 2.8 million by 1976 and today 1.8 million, reflecting the general growth of secularity in America and a few small schisms over controversies noted below.

6.4.1 Polity

The Episcopal Church's General Conventions from 1907-19 transformed the church's polity by making the office of Presiding Bishop elective rather than honorary by seniority. Also provided was a structure of extra-diocesan "provinces" to provide for regional cooperation, an executive council, and the creation of a national ecclesial bureaucracy for administration of the church's foreign and domestic mission between the triennial legislative meetings. After 1943 the Presiding Bishop upon election resigned his see to become the Episcopal Church's primate. Since that time this office has evolved into what is by custom and canon almost an archiepiscopal stature. By the last decades of the 20th century the title honorifically changed from "Right Reverend" to "Most Reverend" and very limited metropolitan rights were accorded to the Presiding Bishop – both things which had been specifically excluded from the English inheritance at the Episcopal Church's constitutional inception.

The 20th century witnessed many ecumenical initiatives by the Episcopal Church along the range of traditions. Most fruitful of these, of course, has been the growth of full communion between the Episcopal Church and the Evangelical Lutheran Church in America (ELCA). These initiatives and the Lutheran development from 1978-2000 were in large part made possible on the basis of the Episcopal Church's 1978 *Detroit Report – A Communion of Communion*s. This work of the Episcopal Church's ecumenical theologians provided a more organic and flexible reading of the *Chicago-Lambeth Quadrilateral* than had previously been the case. This development has helped Anglicans and Lutherans to move through long-standing "sticking points" of polity even where liturgical and doctrinal accord has long been recognized between the traditions.

The Episcopal Church has been since 1931 in full communion with the Old Catholic Churches of the Union of Utrecht; since 1961 with the Philippine Independent Church (Iglesia Filipina Independiente); and since 1979 with the Mar Thoma Church. In 2010 the Moravian Church – Northern and Southern Provinces entered into full communion with the Episcopal Church.

6.4.2 Liturgy

In 1928 the Episcopal Church authorized a new Book of Common Prayer after a process begun before WW I. Though significant, it was the last liturgy consistent with the Constantinian Christendom that the war had rendered moot. The same General

Convention created a Standing Liturgical Commission to begin a new revision, leading to an extended process resulting in the 1979 Book of Common Prayer and, concomitantly, the Hymnal 1982. This latter reflected the now characteristic importance of music in worship, but is also a testament to the quality and competence of the Episcopal Church's church musicians and organists whose contributions to worship are widely appreciated. Both the revised BCP and hymnal together reflected a renewed appropriation of the centrality of Baptism as formational in a secular world and the weekly celebration of the Holy Eucharist as essential to nourishment of the faithful through word-and-sacrament. It was also recognized that archaic language was increasingly inadequate to such worship as would effectively inspire ecclesial life and ministry. Such changes, of course, have taken longer time for reception and pastoral implementation and they have not been without controversy. The proof, however, of an incarnate spirituality remains to be seen, that is, whether continuing liturgical renewal is capable of fostering authentic life and enhancing the release of renewed energies for mission in the 21st century.

6.4.3 Doctrine

In the modern period the Episcopal Church's doctrinal standards have not changed beyond the original exceptions. It is apparent, nevertheless, that there are two doctrinal conversations that need to take place both within the Episcopal Church and throughout the Anglican Communion. One of these concerns hermeneutics, the principles for interpreting Scripture in ecclesial life and mission. The second involves ecclesiology or the theology of the church. To some degree these conversations are already taking place as differing assumptions about hermeneutics and ecclesiology have come to light in controversy across many areas: liturgical revision, the ordination of women, and socio-economic issues about race, sexuality, environment, political power, inter-faith dialogue, and poverty. These two interrelated conversations need, however, to become explicit before there can be any hope of mutual accord in the resolution of controversy or a common mind and action with regard to multi-faceted social issues and faithfulness to the Gospel.

6.4.4 Missiology

At the turn of the 20th century The Episcopal Church increasingly saw itself as the de facto "national church" whose mission it was to spread the riches of American democracy and the richness of Anglican tradition at home and around the world. In 1919, the General Convention merged the work of the church's separate boards of education, social service, and missionary outreach under unified National Council. This National Council overseen by an elected Presiding Bishop and supported by a national funding scheme helped to advance a "national church ideal" for the Episcopal Church. The operative missiological metaphor of the "national church" was that of corporation dispensing goods and services in the United States and new American territories around the world following the Spanish-American War.

The corporation of the national church ideal lasted for almost a half a century. In the closing decades of the 20th century, civil rights struggles, urban unrest, and the emergence of post-colonial nations around the world seriously undermined the ideal. A resulting decline in financial resources led to the slashing of missionary numbers and a wholesale decrease in national church programs. The metaphor of corporation for church structure was replaced with that of a regulatory agency, as numbers of committees, commissions, agencies and boards of the Episcopal Church more than doubled between 1982 and 2012. Significant steps were taken, however, to include

previously marginalized groups, specifically people of color, women, and gay and lesbian people, in positions of power in the church, including the priesthood. At the same time several of the previous overseas missionary districts of the Episcopal Church such as in the Philippines, Mexico, and Central America became autonomous churches (“provinces”) of the Anglican Communion in their own right. Today the Episcopal Church is present in 17 countries, with eleven dioceses outside the United States, and the European Convocation. The creation of new provinces of the Anglican Communion is still ongoing, part of the tradition of the missionary society founded in 1821.

6.5 Current Challenges and Changes

Despite the drop in numbers, the ministry of the Episcopal Church remains vibrant wherever it is present. Social ministries of all kinds continue to be developed, from traditional work like medical care and aid to families, to addressing the emerging realities of America and other countries. The Episcopal Church’s ministries with immigrants and refugees have grown significantly. From the border with Mexico to the center of Rome, Italy, with Iraqi refugees in France and Sudanese refugees in the American heartland, Episcopalians are more than ever involved in this worldwide 21st-century phenomenon. Initiatives to address gun violence in the States, human trafficking across borders, and racial reconciliation have burgeoned in recent years. One interesting development has been the church’s increasing willingness to accept responsibility for the significant role that Episcopalians played in the American slave trade.

New models for church planting are being tried. The Diocese of Honduras, for example, has more than quadrupled in the past twenty years. As with the Fresh Expressions movement in the Church of England, new **forms** of congregations are appearing in the United States as well. Episcopalians are very present in social media, and various networks of affinities are increasingly taking advantage of them.

Therefore it is not surprising that by the end of the twentieth century, there has been a growing dissatisfaction with much of the inherited structures of the general church. The General Convention of 2012 called for sweeping reforms of the church’s structures, governance, and administration. With proposals offered by a blue ribbon committee known as the Task-force for Reimagining the Episcopal Church (TREC), the General Convention of 2015 will consider radical changes to the church’s organizational life and ministry, and elect a new Presiding Bishop to help take these changes forward. The Episcopal Church’s polity, liturgy, doctrine, and missiology will continue to respond to the realities of the 21st century, just as it has in its previous periods. A Church grounded in and faithful to the incarnation of God in Jesus Christ, and trusting in the leading of the Holy Spirit, can and will adapt and change in order to more faithfully participate in God’s mission of restoration and reconciliation.

This report was prepared by the Reverend Dr. Christopher Meakin, the Very Reverend Dr William H. Petersen, the Right Reverend Dr. Ian T. Douglas, and the Right Reverend Pierre W. Whalon with the assistance of the Reverend Margaret Rose and Mr. Richard Mammana.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 16 juni 2022.

Närvarande: Antje Jackelén, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Daniel Tisell, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Marjut Ervasti, Nils Gårder, Marie Johansson, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Olle Reichenberg, Erik Sjöstrand och Margareta Winberg samt tjänstgörande ersättarna Carin Jakobsson och Karl-Gunnar Svensson.

Föredragande: avdelningschef Karin Sarja och handläggare Christopher Meakin.

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2022:6 Överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan mellan Svenska kyrkan och Den episkopala kyrkan.

Kyrkomötets presidiums skrivelse

PSkr 2022:1

Kyrkomötets presidiums skrivelse

PSkr 2022:1 Tematiska kyrkomötessammanträden

Kyrkomötet
Presidiets skrivelse 2022:1

Tematiska kyrkomötessammanträden

Kyrkomötets presidium överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 17 juni 2022

Karin Perers

Levi Bergström

Carina Etander Rimborg

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen innehåller två delar. I skrivelsens första del redovisas bakgrunden till beslutet 2017 att genomföra ett tematiskt kyrkomötessammanträde 2019. Vidare finns en redovisning av genomförandet av detta kyrkomötessammanträde och något om den utvärdering som gjorts.

Det tematiska sammanträdet genomfördes med stöd av en tidsbegränsad särskild arbetsordning för kyrkomötet som har upphört att gälla. I skrivelsen föreslås ändringar i kyrkomötets arbetsordning som gör det möjligt att även framöver, efter beslut av kyrkomötet, genomföra tematiska kyrkomötessammanträden där motionsrätten är begränsad till att omfatta motioner som rör skrivelser från kyrkostyrelsen eller som rör sammanträdet tema. Vidare föreslås att det i kyrkoordningen ska finnas en grundläggande bestämmelse som erinrar om denna reglering

I skrivelsens andra del föreslås att det ska hållas ett tematiskt kyrkomötessammanträde år 2024. För det fall att kyrkomötet beslutar detta föreslås att temat ska vara *Kyrkan i det offentliga rummet*. Det är samma tema som presidiet 2019 föreslog skulle vara tema för kyrkomötet 2021 och som då fick stöd av kyrkomötet. På grund av pandemin genomfördes dock inget tematiskt kyrkomöte det året.

Innehåll

Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	1
1 Tematiska kyrkomötessammanträden.....	3
1.1 Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut	3
1.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen	3
1.3 Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbets- ordning för kyrkomötet.....	4
1.4 Bakgrund.....	6
1.4.1 Översyn av kyrkomötets arbetsformer.....	6
1.4.2 Kyrkomötets beslut 2017 om tematiska kyrkomötessammanträden.....	6
1.4.3 Tematiskt kyrkomötessammanträde 2019	7
1.4.4 Beslut om tematiskt kyrkomötessammanträde efter 2019	9
1.4.5 Kyrkoordningen och kyrkomötets arbetsordning	9
1.5 Överväganden och förslag	10
1.5.1 Tematiska kyrkomötessammanträden som en reguljär ordning	10
1.5.2 Begränsad motionsrätt	11
1.5.3 Beslut om tematiska kyrkomötessammanträden.....	12
1.6 Ikraftträdande.....	13
1.7 Konsekvenser för barn	13
1.8 Kommentar till bestämmelserna i kyrkoordningen.....	13
1.9 Kommentar till bestämmelserna i kyrkomötets arbetsordning	13
2 Ett tematiskt kyrkomöte 2024.....	14
2.1 Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut	14
2.2 Tematiskt kyrkomötessammanträde 2024.....	14
2.3 Tema vid tematiskt kyrkomötessammanträde 2024.....	14
2.3.1 Bakgrund.....	14
2.3.2 Överväganden och förslag	16
Bilaga Kyrkomötet, sammanträdesplan 2019 session 1.....	19
Utdrag ur presidiets protokoll	21

1 Tematiska kyrkomötessammanträden

1.1 Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. anta presidiets förslag till ändringar i kyrkoordningen,
2. anta presidiets förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet.

1.2 Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 11 kap. 10 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

10 §

Kyrkomötet ska besluta i ärenden som har väckts av

1. kyrkostyrelsen genom en skrivelse,
2. en ledamot eller en biskop genom en motion, egenhändigt underskriven eller signerad enligt en metod som kyrkostyrelsen fastställer,
3. ett utskott inom dess beredningsområde genom ett betänkande,
4. kyrkomötets presidium i frågor som avser kyrkomötets arbetsformer, och
5. revisorerna, om det gäller ett ärende som har samband med deras uppdrag.

Kyrkostyrelsen, ledamöter och biskopar får väcka ärenden endast till årets första sammanträde.

Det finns särskilda bestämmelser i kyrkomötets arbetsordning om vad som gäller vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde.

Detta beslut träder i kraft omedelbart.

1.3 Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet,

dels att 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 1 kap. 3 a och 3 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 a §

Kyrkomötet får under en mandatperiod hålla ett sammanträde som behandlar ett eller flera särskilda ämnen (tematiskt kyrkomötessammanträde). Vid detta sammanträde får bara väckas motioner som

- 1. berör det eller de särskilda ämnen som kyrkomötet ska behandla, eller*
- 2. har inlämnats med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen.*

3 b §

Förslag om att hålla ett tematiskt kyrkomötessammanträde enligt 3 a § och vilket eller vilka särskilda ämnen som ska behandlas vid det sammanträdet läggs fram av kyrkomötets presidium.

Kyrkomötet får fatta beslut om att hålla ett tematiskt kyrkomötessammanträde och om tema för ett sådant sammanträde senast vid kyrkomötet året innan sammanträdet ska hållas.

4 §

Kyrkomötet kan på förslag av ordföranden besluta att för särskilt fall avvika från bestämmelser i *arbetsordning*.

Ett förslag enligt första stycket prövas genom omröstning utan föregående beredning i utskott. För beslut fordras att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kyrkomötets ledamöter ansluter sig till förslaget.

Kyrkomötet kan på förslag av ordföranden besluta att för särskilt fall avvika från bestämmelser i *arbetsordningen*.

5 kap.

1 §

Om ordföranden finner att en viss fråga enligt kyrkoordningen eller *arbetsordning* inte ska behandlas av kyrkomötet, ska ordföranden tillkännage det vid ett sammanträde i plenum med

Om ordföranden finner att en viss fråga enligt kyrkoordningen eller *arbetsordningen* inte ska behandlas av kyrkomötet, ska ordföranden tillkännage det vid ett sammanträde i plenum med

angivande av skälen för sitt ställnings- tagande. En sådan fråga kan därefter behandlas av kyrkomötet, bara om kyrkomötet på yrkande av någon ledamot förklarar att det inte godkänner ordför- andens bedömning.

angivande av skälen för sitt ställnings- tagande. En sådan fråga kan därefter behandlas av kyrkomötet, bara om kyrkomötet på yrkande av någon ledamot förklarar att det inte godkänner ordför- andens bedömning.

PSkr 2022:1

Detta beslut träder i kraft omedelbart.

1.4 Bakgrund

1.4.1 Översyn av kyrkomötets arbetsformer

Kyrkomötets presidium fastställde 2016 direktiv för en utredning med uppgift att göra en översyn av kyrkomötets arbetsformer. Presidiet lade 2017 fram skrivelsen Kyrkomötets arbetsformer, PSkr 2017:1. Skrivelsen byggde på utredningens betänkande och inkomna remissvar. Yttranden hade inhämtats från kyrkomötets nomineringsgrupper, utlandsförsamlingarnas ledamöter i kyrkomötet, Svenska Kyrkans Unga, Valprövningsnämnden, Överklagandenämnden, biskopsmötet och kyrkostyrelsen.

I presidiets skrivelse lämnades ett antal förslag som i huvudsak kom att genomföras efter beslut av 2017 års kyrkomöte. Det innebar bland annat en ändrad utskottsindelning i kyrkomötet, inrättande av en kyrkorättsnämnd med uppgift att granska förslag till ändringar i det av kyrkomötet beslutade regelsystemet och att revisorerna gavs yttranderätt vid plenarsammanträdena vid behandlingen av revisionsberättelsen. Det var i första hand fråga om ändringar i kyrkomötets arbetsordning men i fråga om revisorerna även i kyrkoordningen (PSkr 2017:1, Kr 2017:1, KmSkr 2017:10)

1.4.2 Kyrkomötets beslut 2017 om tematiska kyrkomötessammanträden

Presidiets förslag

I presidiets skrivelse till 2017 års kyrkomöte om kyrkomötets arbetsformer framhölls betydelsen av en ordning för kyrkomötena som kunde ta tillvara ledamöternas delaktighet och engagemang, i ännu högre utsträckning än vad som hade varit fallet. En ordning med tematiska kyrkomöten skulle, mer än tidigare, kunna ge plats för stora vägvals- och framtidsfrågor. De kunde bli tillfällen att tänka nytt och att tänka stort. Genom sin utformning skulle tematiska kyrkomöten på ett nytt sätt ge tillfälle till bibelförklaringar och åsiktsutbyte. Vid remissbehandlingen av utredningsgruppens betänkande hade nomineringsgrupperna sett förslaget om tematiska kyrkomöten som en intressant idé. Det fanns vissa invändningar rörande de konkreta förslagen om genomförandet av kyrkomöten av detta slag. Även övriga remissinstanser bejakade att en ordning med tematiska kyrkomöten skulle komma till stånd. I skrivelsen 2017 redovisades en enighet mellan utredningen och presidiet i fråga om att tematiska kyrkomöten borde införas.

I presidieskrivelsen föreslogs att det skulle införas en ordning med tematiska kyrkomötessammanträden under det andra och fjärde året i mandatperioden. Kyrkomötet skulle då behandla ett fastställt tema. Vid det första tematiska sammanträdet, år två i mandatperioden, borde temat vara en strategisk plan från kyrkostyrelsen. Under det andra tematiska kyrkomötessammanträdet, år fyra i mandatperioden, skulle ett i särskild ordning fastställt tema behandlas. Temat skulle fastställas av presidiet efter ett brett samråd med berörda parter såsom kyrkostyrelsen, biskopsmötet och företrädare för nomineringsgrupperna.

Även till de tematiska sammanträdena skulle kyrkostyrelsen avge skrivelser om verksamhet och ekonomi, med årsredovisning samt med redovisning av de ärenden som kyrkostyrelsen har handlagt. När kyrkomötets sammanträden var tematiska skulle kyrkomötet dock bara behandla motioner med anknytning till kyrkostyrelsens skrivelser eller till det valda temat.

Behandling och beslut i kyrkomötet

Kyrkorättsutskottet svarade för beredningen av skrivelsen om kyrkomötets arbetsformer (Kr 2017:1). Utskottet välkomnade att presidiet i sin skrivelse hade lämnat förslag om tematiska kyrkomöten. Samtidigt menade utskottet att det var en så

genomgripande förändring att det fanns skäl att efter det första genomförda tematiska kyrkomötet utvärdera arbetsformen. Utskottet föreslog att det andra sammanträdet i den kommande mandatperioden, alltså 2019 års kyrkomöte, skulle vara tematiskt. Om den tänkta utvärderingen gav ett positivt utfall, borde också det fjärde året i mandatperioden utformas som ett tematiskt kyrkomöte.

För att möjliggöra den av utskottet föreslagna ordningen lade kyrkorättsutskottet fram ett förslag till en *särskild arbetsordning* för kyrkomötet med bestämmelser om tematiska kyrkomötessammanträden. Den föreslagna särskilda arbetsordningen var avsedd att tillämpas vid 2019 års kyrkomöte. Den var tidsbegränsad och gällde till och med den 31 december 2021. Efter en utvärdering av ett tematiskt kyrkomöte 2019, vilken skulle överlämnas till 2020 års kyrkomöte, kunde beslut tas om att eventuellt genomföra ett tematiskt sammanträde också 2021 med stöd av den särskilda arbetsordningen. När pandemin senare slog till, blev förutsättningarna för det som var planerat helt förändrade.

I enlighet med vad som hade föreslagits i presidieskrivelsen angavs i utskottets förslag till särskild arbetsordning att presidiet efter samråd med berörda parter skulle besluta vilket eller vilka ämnen som skulle behandlas vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde. Där fanns också bestämmelser om att kyrkomötet bara skulle behandla motioner som berörde det eller de särskilda ämnen som kyrkomötets presidium hade bestämt för det tematiska sammanträdet eller som hade inlämnats med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen. Kyrkomötet beslutade att anta den föreslagna särskilda arbetsordningen.

2017 års kyrkomöte beslutade på kyrkorättsutskottets förslag att 2019 genomföra ett tematiskt kyrkomöte i huvudsak i enlighet med den särskilda arbetsordningen. Angående vem som ska besluta om temat beslutade kyrkomötet dock att bifalla ett förslag som hade lagts fram under överläggningen och som innebar att kyrkomötet ska besluta om själva temat. Vidare beslutade kyrkomötet att uppdra till presidiet att utvärdera arbetsformerna i den särskilda arbetsordningen och att utvärderingen skulle överlämnas till kyrkomötet 2020 tillsammans med förslag om huruvida 2021 års kyrkomöte skulle genomföras som ett tematiskt sammanträde.

1.4.3 Tematiskt kyrkomötessammanträde 2019

Om genomförandet av det tematiska kyrkomötessammanträdet

2018 års kyrkomöte beslutade att bifalla presidiets förslag att temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet 2019 skulle vara undervisning (PSkr 2018:1, O 2018:2, kyrkomötets protokoll 2018 § 159). Ett tematiskt kyrkomötessammanträde med det temat genomfördes därmed 2019.

Sammanträdesplaner för första och andra sessionerna vid 2019 års kyrkomöte finns som *bilaga*. Planerna ger en bild av hur kyrkomötets sammanträdestid användes för olika aktiviteter. Det går också att se vilka inslag under de båda sessionerna som var en direkt följd av att det var fråga om ett tematiskt sammanträde. Det som framträder när man bara ser sammanträdesplanerna ger dock långt ifrån en fullständig bild av det valda temats betydelse för kyrkomötet 2019. Ser man bara till den schemalagda sammanträdestiden är det omkring 30 procent av den tiden som avsåg direkt temarelaterade inslag. I verkligheten fanns temat i stor utsträckning med också i utskottsarbetet och vid sammanträdena i plenum.

Till 2019 års kyrkomöte väcktes 46 motioner varav två avvisades av kyrkomötet då de bedömdes behandla annat än kyrkomötets tema och inte var väckta med anledning av skrivelser från kyrkostyrelsen. Det var fem motioner som var väckta med anledning av skrivelser från kyrkostyrelsen. Det var därmed 39 motioner som på olika

sätt rörde kyrkomötets tema ”undervisning”. Det innebar att utskottsarbetet och senare diskussioner och beslut i plenum var relaterade till temat. Därtill kommer att alla utskott avgav betänkanden med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2019:5 *Tematiskt kyrkomöte 2019 – Undervisning*. I den skrivelsen behandlades kyrkans kallelse att undervisa och en vision för vad som ska ha uppnåtts 2030. Där fanns förslag till frågor som utgångspunkt för samtal i utskotten och till ett uttalande från kyrkomötet med uppmaning till församlingar, stift och den nationella nivån till en satsning på undervisning och lärande.

Antalet motioner till kyrkomötet 2019 var betydligt färre än tidigare. De fem åren före 2019 behandlade kyrkomötet i genomsnitt 96 motioner som inte var kopplade till någon skrivelse från kyrkostyrelsen. De 39 motionerna vid 2019 års kyrkomöte var alltså kopplade till kyrkomötets tema medan motionerna vid föregående kyrkomöten hade tagit upp en mängd olika ämnen.

Utvärdering

En enkät skickades i slutet av 2019 via mejl till ledamöter och ersättare som tjänstgjort vid någon av kyrkomötets båda sessioner, samt till biskoparna. Av 275 mottagare besvarade 203 enkäten. Det ger en svarsfrekvens på 73,8 procent. På kyrkomötets webbplats finns en sammanställning av enkätsvaren.

I detta sammanhang finns anledning att redovisa det som är av betydelse för frågan om det bör genomföras tematiska kyrkomöten framledes och bestämmelser om detta. Det finns också mycket information att hämta som gäller upplägg och genomförande av tematiska kyrkomöten, men som hör till det som inte ska vara närmare reglerat. Det gäller både svar på enkätfrågor och inte minst de många kommentarer som lämnats i anslutning till de olika frågorna. Det är naturligt att det finns utrymme för förbättringar av en ny ordning som bara har tillämpats en gång.

Sist i enkäten kommer en fråga som är grundläggande i detta sammanhang, nämligen: ”Vill du att fler kyrkomöten ska vara tematiska?”. Svaren på frågan redovisas både för de svarande som en sammanhållen grupp och fördelat på nomineringsgrupper, ålder och kön. Vid en sådan differentiering framträder vissa skillnader. Den samlade bilden är dock att det finns en majoritet bland de svarande som menar att det ska genomföras fler tematiska kyrkomöten. Det var 75,1 procent som svarade ”Ja, mycket gärna” eller ”Ja” på frågan om de ville att fler kyrkomöten ska vara tematiska. Mot detta stod att 19,9 procent svarade ”Nej” eller ”Nej, absolut inte”. Det återstod 5 procent som inte uttryckte någon direkt åsikt genom att svara ”Vet ej”. Det kan noteras att frågan ställdes i ett särskilt sammanhang när ett ytterligare tematiskt kyrkomöte planerades med stöd av den särskilda arbetsordningen. Frågan hade ändå en generell karaktär. Därmed bör svaren kunna tolkas som att de hade en mer långsiktig inriktning.

En annan fråga gällde hur man såg på den begränsning av motionsrätten som gällde vid det tematiska kyrkomötessammanträdet. I det fallet var frågan: ”Vad tycker du om att ha begränsad motionsrätt på tematiska kyrkomöten?” I detta fall var det 73 procent som svarade ”Mycket bra” eller ”Ganska bra” Det var 21,5 procent som svarade ”Ganska dåligt” eller ”Mycket dåligt” medan 5,5 procent svarade ”Varken bra eller dåligt” eller ”Vet ej”. Stödet för att motionsrätten ska vara begränsad vid tematiska kyrkomöten låg alltså ungefär på samma nivå som för att det skulle genomföras fler tematiska kyrkomöten.

1.4.4 Beslut om tematiskt kyrkomötessammanträde efter 2019

I presidietts skrivelse 2019:1 Tematiskt kyrkomöte 2021 föreslogs att kyrkomötet, under förutsättning av att det skulle komma att genomföras ett tematiskt kyrkomöte 2021, skulle besluta att temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet skulle vara ”Kyrkan i det offentliga rummet”. Detta förslag bifölls av 2019 års kyrkomöte.

I skrivelsen konstaterades att, i enlighet med kyrkomötets beslut, en utvärdering skulle göras av 2019 års tematiska kyrkomötessammanträde. Resultatet skulle redovisas i en skrivelse till 2020 års kyrkomöte. Därför var förslaget till beslut i skrivelsen 2019 villkorat. Avsikten var att i en skrivelse till 2020 års kyrkomöte återkomma med förslag om ett tematiskt kyrkomötessammanträde 2021.

Pandemin ändrade förutsättningarna för tidigare planering och för genomförandet av 2020 års kyrkomöte. Kyrkomötets sammanträde i plenum genomfördes med bara presidiet närvarande på plats och 41 ytterligare ledamöter och biskoparna deltagande på distans. Vad som skulle gälla vid 2020 års kyrkomöte byggde på en överenskommelse som efter samråd med presidiet hade ingåtts mellan företrädare för alla nomineringsgrupper och utlandsförsamlingarnas representanter i kyrkomötet. I överenskommelsen ingick också att kyrkomötet skulle behandla ett begränsat antal ärenden och endast besluta i ärenden som rör kyrkostyrelsens skrivelser, motioner som anknyter till dessa och verksamhetsberättelser som lämnats av de särskilda nämnderna. När 2020 års kyrkomöte genomfördes kunde ingen med säkerhet säga vad som skulle komma att gälla 2021. Mot den här bakgrunden var det inte aktuellt med någon skrivelse eller något beslut om ett kommande tematiskt kyrkomötessammanträde.

1.4.5 Kyrkoordningen och kyrkomötets arbetsordning

Ur formell synvinkel är det inte någon skillnad mellan å ena sidan kyrkoordningen och å andra sidan kyrkomötets arbetsordning. Det är i båda fall fråga om bestämmelser beslutade av kyrkomötet som högsta beslutande organ i Svenska kyrkan. Samtidigt finns det ändå en uppenbar skillnad i den dignitet som de båda samlingarna av bestämmelser åtnjuter.

Det anges i 10 kap. 2 § kyrkoordningen att kyrkomötet ska utfärda bestämmelser på vissa områden. Bland dessa märks bl. a. ”de regler efter vilka församlingarna och stiftet samt organen på den nationella nivån ska fullgöra sina uppgifter”. Vidare sägs i 10 kap. 2 a § att kyrkomötets bestämmelser ska ingå i kyrkoordningen om inte särskilda skäl talar mot detta. I förarbeten till den bestämmelsen angavs att det som inte skulle ingå i kyrkoordningen var ”mer detaljerade bestämmelser som avser Kyrkomötets eget arbete och den närmare organisationen på nationell nivå”, *Styra och leda* (Svenska kyrkans utredningar 2008) s. 259. Detta kan ses samman med vad som sägs om arbetsordningen i kyrkoordningskommentaren till 11 kap. 23 § i Centralstyrelsens kyrkoordningsskrivelse till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3). Där anges att kyrkoordningen innehåller de grundläggande bestämmelserna om kyrkomötet men att det också behövs ”mer detaljerade bestämmelser om Kyrkomötets arbetsformer” i en särskild arbetsordning.

När det gäller närmare bestämmelser som kyrkostyrelsen får utfärda med stöd av bestämmelser i kyrkoordningen står det klart att kyrkostyrelsens bestämmelser inte kan gå utöver det som föreskrivs i kyrkoordningen. Det sägs i 10 kap. 2 § att kyrkostyrelsen får utfärda just närmare bestämmelser på områden där kyrkomötet ska utfärda bestämmelser och när detta särskilt anges i kyrkoordningen. De formella förutsättningarna är annorlunda men det kan ändå vara rimligt att se arbetsordningen, dess ställning och relation till kyrkoordningen, på ett i huvudsak motsvarande sätt som kyrkostyrelsens närmare bestämmelser.

1.5 Överväganden och förslag

Presidiets förslag: Det ska finnas en grundläggande bestämmelse i kyrkoordningen om tematiska kyrkomötessammanträden.

Vidare ska det i kyrkomötets arbetsordning införas bestämmelser som gör det möjligt att, efter beslut av kyrkomötet, hålla tematiska kyrkomötessammanträden med av kyrkomötet beslutat tema. Vid tematiska kyrkomöten ska motionsrätten vara begränsad.

Ändrade bestämmelser: 11 kap. 10 § kyrkoordningen samt 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 § kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet.

Nya bestämmelser: 1 kap. 3 a och 3 b §§ kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet.

1.5.1 Tematiska kyrkomötessammanträden som en reguljär ordning

När 2017 års kyrkomöte behandlade presidiets skrivelse PSkr 2017:1 Kyrkomötets arbetsformer blev beslutet såvitt gällde förslaget om tematiska kyrkomöten en särskild och tidsbegränsad arbetsordning. Tidsbegränsningen innebar att den särskilda arbetsordningen gällde fram till och med 2021. Den tidsbegränsade arbetsordningen låg till grund för att ett tematiskt kyrkomöte kunde genomföras 2019. Avsikten var att det skulle hållas ett tematiskt kyrkomötessammanträde även 2021. Den pandemi som härjade medförde att det inte gick att fullfölja det som var planerat.

Eftersom den tidsbegränsade arbetsordningen inte längre gäller är det nödvändigt att på nytt ta ställning till frågan om det ska vara möjligt att genomföra tematiska kyrkomötessammanträden. Det var tänkt att det vid detta tillfälle skulle finnas mer erfarenhet av tematiska sammanträden att bygga på. När det inte blev på det sättet skulle ett tänkbart alternativ kunna vara att förlänga tiden för den tillfälliga arbetsordningens giltighet. Vi menar dock att detta inte är den bästa lösningen. Det kan konstateras att den utvärdering som genomfördes efter det tematiska kyrkomötessammanträdet 2017 visar på ett starkt stöd för att det ska genomföras fler tematiska sammanträden. Det var sammantaget 75 procent av dem som svarade på enkäten som ville att fler tematiska kyrkomötessammanträden ska genomföras. Till detta starka stöd vid utvärderingen kommer, att vårt förslag innebär att det är kyrkomötet som helt och fullt förfogar över beslutet om ett tematiskt kyrkomötessammanträde ska genomföras.

Våra överväganden leder således fram till att det bör införas bestämmelser som gör tematiska kyrkomötessammanträden till en reguljär möjlighet. När 2017 års kyrkomöte fattade sitt beslut var det bara fråga om bestämmelser som avsåg kyrkomötets arbetsordning. Vi ser skäl för att det även bör finnas en bestämmelse i kyrkoordningen som avser tematiska sammanträden. I kyrkoordningen framträder kyrkomötet enbart som ett beslutande organ. Den funktionen ska kyrkomötet ha även när det genomförs tematiska kyrkomötessammanträden. Samtidigt är tematiska kyrkomötessammanträden en särskild form för kyrkomötenas sammanträden som bör framgå av de grundläggande bestämmelser om kyrkomötet som finns i kyrkoordningen. Hur regleringen i kyrkoordningen bör utformas återkommer vi till i det följande.

Vi föreslår att en motsvarande bestämmelse som fanns i den särskilda arbetsordningen om att tematiska kyrkomötessammanträden får hållas tas in i en ny 1 kap. 3 a § i kyrkomötets arbetsordning. Därmed står det klart att tematiska sammanträden är en reguljär form för kyrkomötets arbete. Det finns inte skäl att närmare reglera när sådana sammanträden ska hållas. Hur beslut ska fattas om detta återkommer vi till i avsnitt 1.3.3 nedan.

1.5.2 Begränsad motionsrätt

I 11 kap. 10 § kyrkoordningen sägs att kyrkomötet ska besluta i ärenden som har väckts av en ledamot eller en biskop genom en motion. På detta sätt kan sägas att motionsrätten är given i kyrkoordningen. Det sägs inget direkt om vad motioner får avse, men det ligger i sakens natur att det gäller allt sådant som kyrkomötet kan fatta beslut om. Före relationsändringen år 2000 angavs i 29 kap. 10 § kyrkolagen (1992:300) att kyrkomötet skulle behandla kyrkliga ärenden som hade väckts genom en motion av en ledamot eller en biskop. Vad som rymdes i begreppet ”kyrkliga ärenden” var inte närmare reglerat och ibland omtvistat. En viss praxis hade dock utvecklats i fråga om vilka ämnen som låg inom kyrkomötets kompetens att ta upp. När kyrkoordningen tillkom kunde inte samma reglering gälla. Det kan snarast sägas att det förhållandet att kyrkomötet behandlar ett visst ärende visar att det är ett kyrkligt ärende. Detta hindrar inte att det kan finnas olika syn på vad kyrkomötet bör ta upp för ärenden.

Bestämmelserna om att kyrkomötet *ska* behandla ärenden som väckts av en ledamot eller en biskop genom en motion får anses innebära en motsvarande motionsrätt för ledamöter och biskopar. Den motionsrätten avser att väcka motioner i alla frågor där kyrkomötet kan fatta beslut.

Om samma rätt att väcka motioner i alla frågor ska gälla vid tematiska kyrkomötessammanträden som vid sammanträden i övrigt, kommer inte det tema som ska behandlas att ges tillräcklig tid. Det tänkbara alternativet, att förlänga sammanträdes-tiden när ett tematiskt sammanträde ska hållas, menar vi inte är aktuellt. Det skulle medföra påtagligt ökade kostnader och svårigheter för ett antal ledamöter att delta i sammanträdet. Utvärderingen av det tematiska kyrkomötessammanträdet 2017 ger också ett tydligt stöd för att göra en nödvändig begränsning av motionsrätten vid tematiska sammanträden. Vi menar att det ska finnas bestämmelser som begränsar i vilken utsträckning motioner ska få väckas vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde. Eftersom det är en bestämmelse som primärt riktar sig till dem som får väcka motioner menar vi att bestämmelsen bör gälla detta och inte som vid kyrkomötets sammanträde 2017 vilka motioner som kyrkomötet ska ta upp till behandling. I praktiken innebär detta inte någon skillnad. Det blir en fråga för ordföranden att bedöma om en viss motion får väckas och ytterst för kyrkomötet att besluta vad som ska gälla enligt 5 kap. 1 § i arbetsordningen.

Det är tänkbart med en ordning som innebär att samma rätt att väcka motioner skulle gälla vid alla kyrkomötessammanträden men att kyrkomötet bara skulle behandla dem som avsåg en skrivelse från kyrkostyrelsen eller det för sammanträdet fastställda temat. Behandlingen av resterande motioner skulle då kunna skjutas upp till kommande år. Vi menar att den ordningen inte ska införas. Nya förhållanden kan medföra att en tidigare väckt motion inte är relevant på samma sätt som tidigare och det står varje ledamot och biskop fritt att lämna en motion som inte fått väckas till det tematiska sammanträdet, till ett framtida sammanträde.

Motionsrätten är reglerad i 11 kap. 10 § kyrkoordningen. Då vårt förslag om tematiska kyrkomötessammanträden innebär en begränsning i denna rätt, bör det i paragrafen anges att det finns särskilda bestämmelser i kyrkomötets arbetsordning om vad som gäller vid ett sådant sammanträde. På så sätt kommer det att framgå av kyrkoordningen att det kan hållas tematiska sammanträden även om den närmare regleringen finns i arbetsordningen. Samtidigt erinras om att motionsrätten berörs av den särskilda regleringen i arbetsordningen.

Vi föreslår att en motsvarande bestämmelse som den som fanns i 2 § i den särskilda arbetsordningen ska utgöra en ny 1 kap. 3 a § i kyrkomötets arbetsordning. Det innebär

att det vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde bara får väckas motioner som antingen berör det eller de särskilda ämnen som kyrkomötet ska behandla eller har inlämnats med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen. Det kan noteras att det inte finns några bestämmelser som begränsar rätten för kyrkostyrelsen att väcka ärenden genom skrivelser. Samtidigt får förutsättas att det inte avges skrivelser som avser ärenden av mer omfattande karaktär och som medför risk för att sammanträdet tema ska komma i skymundan.

1.5.3 Beslut om tematiska kyrkomötessammanträden

För att ett tematiskt kyrkomötessammanträde ska få ordnas bör det krävas ett särskilt beslut av kyrkomötet. Vi menar att det bör vara presidiet som har initiativrätten i frågan om det ska genomföras ett tematiskt sammanträde och om vad ett sådant ska behandla. Ett förslag i enlighet med detta finns i nya 1 kap. 3 b § i arbetsordningen.

När presidiet lägger fram förslag om att ett tematiskt kyrkomötessammanträde ska hållas och om vad som ska vara temat behöver detta ha en förankring hos nomineringsgrupperna, biskoparna och kyrkostyrelsen. I den särskilda arbetsordningen fanns bestämmelser om samråd från presidiet sida med de nämnda parterna i kyrkomötets arbete före beslut om det eller de ämnen som skulle behandlas vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde. Någon särskild reglering av det nödvändiga samrådet behövs inte när det är kyrkomötet som fattar beslut om tema. Däremot är det självklart att presidiet inför att initiativ tas, samråder med dem som är närmast berörda och på så sätt förankrar sitt förslag.

Det krävs förberedelsearbete av olika slag för att genomföra ett tematiskt kyrkomötessammanträde. Beslut om när ett sådant sammanträde ska hållas kan därför behöva fattas i god tid innan det genomförs. Samtidigt är det enligt presidiet rimligt att kyrkomötet även i ett relativt sent skede ska kunna besluta om detta. Vi föreslår därför att ett sådant beslut får fattas av kyrkomötet senast året innan det tematiska sammanträdet ska hållas. Det bör dock finnas utrymme att fatta beslut tidigare och den bestämmelse vi föreslår ger möjlighet till det.

Det är sannolikt och rimligt att temat för ett kyrkomötessammanträde beslutas vid samma tillfälle som beslutet om att ett tematiskt sammanträde ska genomföras. Även i detta fall bör dock en flexibilitet finnas så att dessa två beslut kan fattas vid olika tillfällen om det av något skäl bedöms lämpligt.

Det saknas skäl att närmare reglera *när* under mandatperioden som ett tematiskt kyrkomötessammanträde ska äga rum och med vilken frekvens sådana sammanträden ska hållas. Det är naturligt att det i första hand blir fråga om andra eller tredje året under en mandatperiod. Första året under en mandatperiod kan det vara rimligt att ett nyvalt kyrkomöte med ett antal nya ledamöter har ett reguljärt sammanträde. Detsamma men av andra skäl får också anses gälla för det sista sammanträdet under en mandatperiod. Det finns dock goda skäl att lämna öppet för framtida kyrkomöten att utifrån gjorda erfarenheter fatta beslut om vad som ska gälla.

Vi återkommer i den andra delen av skrivelsen med förslag om tematiskt kyrkomötessammanträde innevarande mandatperiod.

Ett par mindre justeringar

Efter att kyrkomötet 2017 hade fattat beslut om en särskild arbetsordning kom det att under en fyraårsperiod finnas två arbetsordningar för kyrkomötet. Därför ändrades i 1 kap. 4 § i den sedan tidigare och fortfarande gällande arbetsordningen ordet ”arbetsordningen” till det obestämda och därmed också mindre precisa ”arbetsordning”. På

motsvarande sätt infördes ”arbetsordning” i 5 kap. 1 §. När bara en arbetsordning ska finnas bör i båda fallen en återgång göras till det tydligare ”arbetsordningen”.

PSkr 2022:1

1.6 Ikraftträdande

Förslagen föreslås träda i kraft omedelbart när kyrkomötet har fattat beslut. Som framgår av skrivelsens andra del föreslår presidiet att kyrkomötet redan innevarande år ska besluta att 2024 års kyrkomöte ska vara tematiskt och att temat då ska vara *Kyrkan i det offentliga rummet*. För att göra det möjligt behöver de föreslagna ändringarna i kyrkoordningen och i kyrkomötets arbetsordning träda i kraft omedelbart.

Det bedöms inte nödvändigt med några särskilda övergångsbestämmelser.

1.7 Konsekvenser för barn

Förslagen bedöms inte medföra några direkta eller indirekta konsekvenser för barn.

1.8 Kommentar till bestämmelserna i kyrkoordningen

11 kap.

10 §

Ett nytt *andra stycke* har införts med en hänvisning till att det i kyrkomötets arbetsordning finns särskilda bestämmelser om tematiska kyrkomötessammanträden. Genom hänvisningen klargörs dels att det finns en särskild form av kyrkomötessammanträden som benämns ”tematiska”, dels att det som annars gäller enligt paragrafen inte fullt ut gäller vid sådana kyrkomötessammanträden. Av nya 1 kap. 3 a och 3 b §§ i kyrkomötets arbetsordning framgår närmare vad som då gäller, bl.a. att motionsrätten är begränsad i vissa avseenden.

1.9 Kommentar till bestämmelserna i kyrkomötets arbetsordning

1 kap.

3 a §

Övervägandena finns i avsnitt 1.5.2.

3 b §

Övervägandena finns i avsnitt 1.5.3.

4 §

I paragrafen har ordet ”arbetsordning” ändrats från obestämd form till det mer precisa ”arbetsordningen”, då det numera endast finns en arbetsordning för kyrkomötet.

Övervägandena finns i avsnitt 1.5.3.

5 kap.

1 §

Se kommentaren till 1 kap. 4 §.

2 Ett tematiskt kyrkomöte 2024

2.1 Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. år 2024 genomföra ett tematiskt kyrkomötessammanträde,
2. temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet 2024 ska vara *Kyrkan i det offentliga rummet*.

2.2 Tematiskt kyrkomötessammanträde 2024

Presidiets förslag: År 2024 ska det genomföras ett tematiskt kyrkomötessammanträde.

Mot den i skrivelsens första del redovisade bakgrunden och under förutsättning att övriga förslag i denna skrivelse som möjliggör tematiska kyrkomötessammanträden beslutas av kyrkomötet, föreslår vi att kyrkomötet 2024 ska genomföras som ett tematiskt kyrkomötessammanträde.

Nedan redovisas våra överväganden när det gäller tema för ett sådant kyrkomötessammanträde.

2.3 Tema vid tematiskt kyrkomötessammanträde 2024

2.3.1 Bakgrund

Som redovisats ovan biföll kyrkomötet 2019 presidiets förslag att, under förutsättning att det skulle komma att genomföras ett tematiskt kyrkomöte 2021, temat skulle vara *Kyrkan i det offentliga rummet*.

Presidiet anförde då att detta tema ger kyrkomötet möjlighet att reflektera över Svenska kyrkans identitet och uppdrag i det svenska samhället. Det handlar om identiteten utifrån att vara den till numerären största civilsamhällesorganisationen, men också utifrån att vara en evangelisk-luthersk kyrka, där församlingens grundläggande uppgift syftar till att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas.

Vidare framhölls att Lutherska världsförbundets (LVF) studiedokument *Kyrkan i det offentliga rummet*¹ från 2016, som handlar om kyrkans uppdrag i samhället utifrån den lutherska tvåregementsläran, skulle kunna utgöra ett inspirationsmaterial och underlag för rådslag som förberedelse inför det tematiska kyrkomötet.

Närmare om skälen bakom det föreslagna temat och tänkbara perspektiv

Av skrivelsen till kyrkomötet 2019 framgår att det fanns många skäl bakom det föreslagna temat *Kyrkan i det offentliga rummet*. Presidiet konstaterade att flera av delmålen i kyrkostyrelsens långsiktiga målbilder 2030, vilka fanns med i kyrkostyrelsens skrivelse Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2020–2022 (KsSkr 2019:1), anknöt till kyrkans roll och uppdrag i det offentliga rummet.

Ett av delmålen är att den nationella nivån ska stärka och stödja församlingarnas förmåga att fullgöra sitt diakonala uppdrag med särskild inriktning på barns och ungas utsatthet. För att församlingen ska kunna utvecklas och verka i samhället utifrån sina

¹ Dokumentet nås via följande länk: www.svenskakyrkan.se/nyheter/ny-rapport-om-kyrkan-i-det-offentliga-rummet.

egna drivkrafter och värden behöver den vara medveten om och tydlig med sin identitet och klar över hur den tolkar det diakonala uppdraget.

Andra delmål talar om att Svenska kyrkan ska vara erkänd part i samhällets utveckling.

Ytterligare andra delmål betonar strategiska insatser för att verka för sammanhållning mellan grupper i samhälle och kyrka.

Presidiet konstaterade vidare i skrivelsen 2019 att förväntningarna är stora på det civila samhällets organisationer när det gäller insatser för att möta utmaningar i välfärden. Det finns också en identifierad betoningsförskjutning från att erkänna civilsamhällesorganisationers självständiga och oberoende roll att finnas, verka och vara en kritisk röst, till att alltmer efterfrågas som utförare av uppdrag för det offentliga i ett kontraktsförhållande. Tendensen är också att civilsamhällets organisationer förväntas möta och lindra social utsatthet hos specifika grupper, som av olika skäl inte omfattas av de offentliga välfärdssystemen. I sammanhanget framhölls att Svenska kyrkan, som civilsamhällesaktör med sin rikstäckande organisation, har en unik ställning med möjlighet att skraddarsy sociala insatser utifrån identifierade behov i den lokala kontexten och bidra till sociala innovationer, som kan skalas upp och spridas.

Under rubriken ”Svenska kyrkan och social sammanhållning” noterade presidiet att Svenska kyrkans församlingar har potential att bidra till social sammanhållning och gränsöverskridande gemenskaper, vilket märktes inte minst i samband med den stora flyktinginströmningen 2015.

Församlingarna är väsentliga kulturaktörer i de lokala sammanhangen, vilket också uppmärksammades i presidieskrivelsen. I Svenska kyrkans församlingar möts människor för att sjunga i kör, här erbjuds kulturupplevelser med kyrkorummet som inramning och det är ofta församlingens musiker, som bidrar med kulturinslag vid sammankomster i det lokala kulturlivet. Uppdraget för arbetet med kultur på Svenska kyrkans nationella nivå beskrivs i kyrkoordningen som att verka för ett rikt och mångfaldigt kulturliv som främjar dialogen mellan religion och livstolkning och av kyrkostyrelsen som en del av Svenska kyrkans strategi för att utveckla och stärka kontakterna med kyrkans omvärld.

Presidiet konstaterade också att Svenska kyrkan efterfrågas när det gäller att bidra till den existentiella hälsan bland befolkningen i en tid då den psykiska ohälsan är utbredd bland yngre och äldre, och lyfte fram att Svenska kyrkans miljöer har potential att vara platser där människor finner gemenskap och sammanhang och där det ges möjlighet till livsnära samtal och själavård.

I skrivelsen 2019 nämndes också några tänkbara perspektiv på det föreslagna temat: En mångfaldig kyrka i ett mångfaldigt samhälle, Att vara kyrka i olika samhällskontexter, Samhällsanalys och samhällsaktörskap som konsekvens av kristen tro, Arbeta med teologi som samhällsresurs, Mänskliga rättigheter och Agenda 2030 som ”teologiska redskap”, Kyrkan som välfärdsaktör, Svenska kyrkans potential att bidra till inkludering och sammanhållning, Svenska kyrkans bidrag till existentiell hälsa.

För en utförligare redogörelse av det föreslagna temat hänvisar vi till presidiets skrivelse till 2019 års kyrkomöte.

2.3.2 Överväganden och förslag

Presidiets förslag: Temat för det tematiska kyrkomötessammanträde 2024 ska vara *Kyrkan i det offentliga rummet*.

Förslaget om tema som vi lämnade till kyrkomötet 2019 fick också stöd av kyrkomötet. Såväl temat som motiven för det, som översiktligt presenterats här, har enligt vår mening alltfjämt aktualitet.

Lutherska världsförbundets studiedokument *Kyrkan i det offentliga rummet* har betydelse för hur vi idag ska förstå kyrkans roll i offentligheten och kan, enligt vår mening, fortfarande tjäna som ett gott underlag och inspirationsmaterial inför ett tematiskt kyrkomöte med samma tema. Studiedokumentet behandlar kyrkans uppdrag i samhället utifrån den lutherska tvåregementsläran och den distinktion som där görs mellan det världsliga och det andliga regementet.

Dopets och nattvardens gåvor är grunden för och stärker kyrkan som Guds Ords gemenskap. Tillsammans pekar de mot kyrkans grundläggande kallelse, det vill säga hennes mångsidiga missionsuppdrag: förkunnelse, profetisk diakoni och opinionsarbete. Kyrkans röst är en nödvändig del i det offentliga rummet. De olika kontexterna att tala och handla offentligt – i kyrkan och i samhället i stort – behöver noggrant skiljas från och stå i relation till varandra. I det avseendet kan tvåregementsläran som utvecklats i den lutherska traditionen vara vägledande.²

Studiedokumentet ställer frågor om vad distinktionen innebär för lutherska kyrkor idag när de verkar i det offentliga rummet.

Vad är då kyrkans särskilda kallelse i politiken och i det offentliga rummet utifrån distinktionen mellan de två regementena? För det första måste kyrkor protestera när man gör politik av religion och religion av politik. Att använda religion och politik som instrument är en förvanskning och ett svek mot de båda regementenas innebörd och funktion och kan vara skadligt för hela samhället. För det andra måste kyrkor värna om distinktionen mellan statlig myndighetsutövning och religion – både i sin egen maktutövning och i myndigheternas rättmätiga maktutövande. För det tredje behöver kyrkor noga följa politiken och själva engagera sig där så krävs utifrån den förståelse de har om att Guds rättvisa och nåd är en konkret verklighet i samhället. För det fjärde behöver kyrkor se det offentliga rummet som en plats där de lever tillsammans med människor som inte delar samma tro och övertygelse. På den platsen har mänskliga rättigheter öppnat vägen för ett gemensamt språk. Tack vare mänskliga rättigheter kan vi utifrån en gemensam grund ta itu med globala utmaningar tillsammans.³

I studiedokumentet lyfts också fram fem exempel som i korta drag visar på betydelsen av ett konsekvent och långsiktigt engagemang i det offentliga rummet.

Det första exempel som nämns är *engagemang för människor som befinner sig på flykt*, ett exempel som i högsta grad fortfarande är aktuellt 2022 och dessvärre torde vara det även 2024.

² Kyrkan i det offentliga rummet – Ett studiedokument av Lutherska världsförbundet, sid. 22

³ Kyrkan i det offentliga rummet – Ett studiedokument av Lutherska världsförbundet, sid. 26

Det andra exemplet är *engagemang för att överbrygga exkludering*. I studiedokumentet lyfts fram att frågan om att bekämpa rasism i alla former har varit, och fortsätter vara, viktig för lutherska kyrkor. Med skärpt uppmärksamhet på synliga och dolda exkluderingsmekanismer visar lutherska kyrkor på andra former av exkludering och kämpar för rättvisa relationer.

Engagemang för jämställdhet mellan könen är det tredje exemplet som ges i studiedokumentet. Här lyfts arbete för kvinnors rättigheter och det ständigt pågående arbetet att göra det möjligt för kvinnor och ungdomar att vara medbestämmande i sina gemenskaper. Att kvinnor ska få prästvigas nämns också som en väsentlig del av de ekklesiologiska reflektionerna inom LVF.

Som fjärde exempel nämns *engagemang för klimaträttvisa*, något som bland annat tagit och tar sig uttryck i att LVF, tillsammans med sina ekumeniska och mångreligiösa samarbetspartners, ständigt och outtröttligt har arbetat för att öka medvetenheten om klimatförändringarnas negativa ekologiska och sociala påverkan.

Det femte och sista exempel är *engagemang för fredliga interreligiösa relationer*. Att sammanföra människor med olika trosuppfattningar för att fördjupa ömsesidig förståelse och att verka tillsammans i viktiga frågor av gemensamt intresse är ett påtagligt exempel på vittnesbörd i det offentliga i en värld som präglas av motsättningar och stridigheter också i religiösa gemenskaper.

I kyrkostyrelsens skrivelse Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2023–2025 (KsSkr 2022:1) synliggörs, i likhet med den motsvarande skrivelse till kyrkomötet 2019, på flera sätt kyrkans roll i det offentliga rummet. Kyrkostyrelsen framhåller, mot bakgrund av pandemin och Rysslands invasion av Ukraina, att i kristider kommer existentiella frågor upp till ytan. Den kristna tron visar på ett hopp som frigör handlingskraft och skapar mening och gemenskap, inte minst i tider av osäkerhet och missmod.

Svenska kyrkans medverkan i det offentliga är en teologiskt motiverad tjänst i och till samhället och världen. Det är en del av vår gudstjänst och tjänst åt människor. I denna tid uppmärksammar vi särskilt gott förvaltar-
skap för hållbarhet och skapelsens återupprättelse.

Kyrkostyrelsen konstaterar vidare att trossamfundens bidrag och verksamhet efterfrågas alltmer och i samhället, inte minst de diakonala och själavårdande bidragen.

Svenska kyrkan har en rikstäckande närvaro och en bred kontaktyta genom församlingarna. Avgörande för framtiden är att evangelium förkunnas i ord och handling så att den kristna tron får större utrymme i människors liv samt i kultur- och samhällssamtalet.

Det vi 2019 anförde om förväntningarna på civilsamhällets aktörer gäller fortfarande och har ytterligare stärkts. Inte minst tydligt har detta blivit under pandemin då Svenska kyrkan tillsammans med andra bidragit med viktiga insatser. Svenska kyrkan var t.ex. en av de organisationer som beviljades statsbidrag för arbete med socialt särskilt utsatta under 2021. Svenska kyrkan har också gjort betydelsefulla insatser när det gäller mottagandet av flyktingar från kriget i Ukraina. Tendensen att det allmänna har en förväntan på att civilsamhällets organisationer ska bidra i att möta och lindra social utsatthet hos specifika grupper, som av olika skäl inte omfattas av de offentliga välfärdssystemen, har stärkts.

Församlingarna är också fortsatt betydelsefulla kulturaktörer i det lokala sammanhanget och Svenska kyrkan har fortfarande en viktig roll att fylla när det gäller att bidra till den existentiella hälsan bland befolkningen i en tid då den psykiska ohälsan är utbredd.

Den digitalisering av samhället som nu har pågått under en längre tid men, inte minst till följd av pandemin, har accentuerats under de senaste åren, har visat på ett perspektiv som skulle kunna beskrivas som kyrkan i det *digitala* offentliga rummet. Många församlingar och pastorat, liksom stiftet och den nationella nivån, har en ambition att upprätthålla en relevant närvaro på internet och att bygga relationer i olika sociala medier. Som kyrka vill vi finnas där människor är och de digitala kontakt-ytorna blir allt viktigare.

Sammantaget anser vi att många goda skäl talar för att temat för ett tematiskt kyrkomötessammanträde 2024 ska vara *Kyrkan i det offentliga rummet*.

Bilaga

Kyrkomötet, sammanträdesplan 2019 session 1

PSkr 2022:1
Bilaga

uppdaterad 16 september 2019

Kyrkomötet, sammanträdesplan 2019 session 1

	Tisdag 1/10	Onsdag 2/10	Torsdag 3/10	Fredag 4/10
8.00	8.00 Mötobyråns öppnar för registrering, Uppsala Konsert & Kongress (UKK)	8.00 Morgonmässa i domkyrkan, ärkebiskopen	8.15 Morgonmässa på UKK, sal B, biskop Martin Modéus	8.00 Morgonmässa i domkyrkan, domprost Annica Anderbrant
9.00	10.30 Gruppmöten	9.00 Tema, block 2 Föreläsning David Thurffjell Panelsamtal Dialogforum	9.00 Gruppmöten	9.00 Gruppmöten
10.00				
11.00			10.30 Utskottsarbete	10.30 Utskottsarbete
12.00	12.00 Lunch, UKK	12.00 Gruppmöten	12.30 Lunch, UKK	12.30 Lunch, UKK
13.00		13.00 Lunch, UKK		
14.00	14.00 Mässa i domkyrkan, biskop Thomas Petersson	14.00 Utskottsarbete (t.o.m. 18.00)	13.30 Tema, block 3 Valbara seminarier	13.30 Tema, block 4 eller utskottsarbete
15.00	Direkt därefter: Kyrkomötets inledning, hälsningsanföranden.			15.00-ca 15.30 Avslutning, plenisalen. Kyrkomötet ajourneras
16.00				
17.00	17.00 Anmälan av ärenden, fylfnadsval, plenisalen, UKK			
18.00	17.45 Tema, block 1 Tal av ärkebiskopen, kulturprogram		17.30 Middag, UKK	
19.00	19.00 Middag, UKK		18.30 Utskottsarbete Utskottet bestämmer sluttiden	
20.00	19.45 Utskottsarbete Utskottet bestämmer sluttiden	19.30 Stiftsmyndigheter (inbjudan kommer från stiftet)		
21.00				

Färgkod

Utskottsarbete, UKK

Möte med nomineringsgrupperna, UKK

Plenisal session 1 = stora salen, UKK, ingång från plan 6

Domkyrkan

Tid för tema, UKK

Kyrkomötet, sammanträdesplan 2019 session 2

uppdaterad 16 september 2019

	Söndag 17 nov	Måndag 18 nov	Tisdag 19 nov	Onsdag 20 nov
8.00		8.00 Morgonmässa i domkyrkan, biskop Åke Bonnier	8.15 Morgonmässa i sal B, UKK, biskop Eva Nordung Byström	
9.00		9.00 Kyrkomötets förhandlingar återupptas. Arbetsplenium, plenisalen	9.00 Gruppmöten	8.30 Gruppmöten
10.00			10.30 Arbetsplenium, plenisalen	10.00 Arbetsplenium, plenisalen
11.00				11.00 Tema, block 6 Avslutande panelsamtal
12.00		12.30 Lunch, UKK	12.30 Lunch, UKK	12.00 Lunch, UKK
13.00				13.00 Arbetsplenium och avslutning
14.00	14.00 Mötessbyrån öppnar Uppsala Konsert & Kongress (UKK)	14.00 Arbetsplenium, plenisalen	14.00 Arbetsplenium, plenisalen	14.30– Mässa i domkyrkan, biskop Karin Johansson
15.00	Söndag eftermiddag: tid för gruppmöten, UKK. Grupperna bestämmer start- och sluttid. Rekommenderad starttid kl 15. Grupperna kallar.	15.00 Tema, block 5 Stiftsvisa seminarier med utgångspunkt i en text från biskopsmötet om lärande och undervisning		
16.00			17.45 Utdelning av kulturstipendier och kulturpris	
17.00				
18.00		18.00 Middag, UKK	18.30 Buffé, UKK	
19.00	19.00 Gruppmiddagar	19.00 Arbetsplenium, plenisalen	19.30 Arbetsplenium, plenisalen	
20.00		Arbetsdagen slutar vid obestämd tid beroende på arbetsplanen	Arbetsdagen slutar vid obestämd tid beroende på arbetsplanen	
21.00				

Färgkod

Plenisal session 2 = sal D på UKK (entréplanet).

Möte med nomineringsgrupperna, UKK

Domkyrkan

Tid för tema, UKK

Utdrag ur presidiets protokoll

PSkr 2022:1

Utdrag ur protokoll fört vid presidiets sammanträde den 17 juni 2022.

Närvarande: Karin Perers, Levi Bergström och Carina Etander Rimborg.

Presidiet beslutade

att till kyrkomötet lämna skrivelsen PSkr 2022:1 Tematiska kyrkomötessammanträden

Motioner 2022
Mot 2022:1–85

Motioner

- 2022:1 Säkrare valsystem
Petter Nilsson och Nima Gholam Ali Pour
- 2022:2 Konsekvenser av ökad sekretess
Petter Nilsson m.fl.
- 2022:3 Portalparagrafen för kyrkans grundläggande uppgift
Torbjörn Aronson m.fl.
- 2022:4 Uigurnas situation
Torbjörn Aronson m.fl.
- 2022:5 Svenska kyrkans skogstillgångar
Ingvar Jonsson
- 2022:6 Vindkraftens miljöpåverkan
Anders Skogberg
- 2022:7 Förnyat valsystem och organisation för missionsbefallningen
Petter Nilsson och Daniel Engström
- 2022:8 Strategi för ökade intäkter och minskade kostnader
Fredrik Ottesen och David Lång
- 2022:9 Familjeträffar och intressebaserade forum
Mikael Sandén och Jonas Larsson
- 2022:10 Återupprättad relation med Israel och det judiska folket
Gary Aelius m.fl.
- 2022:11 Nya testamentet till 18-åringar
Gary Aelius m.fl.
- 2022:12 Kompendium med kyrkoårets texter
Anna-Karin Åström och Daniel Engström
- 2022:13 Kompletterande gudstjänstformer
Anna-Karin Åström
- 2022:14 Den nya psalmboken
Anna-Karin Åström
- 2022:15 Förföljda kristna
Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour
- 2022:16 Volontära krafter i församlingen
Jonas Larsson och Mikael Sandén
- 2022:17 Årlig kristen konferens
Jonas Larsson m.fl.
- 2022:18 Dimensioner i hållbarhetsredovisningen
Ronnie Nilsson m.fl.
- 2022:19 Obligatoriska barnkonsekvensanalyser
Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson

- 2022:20 Svenska kyrkans varumärke som familjekyrka
Peter Laufer och Gary Aelius
- 2022:21 Information på skolor om konfirmation och tro
Peter Laufer och Gary Aelius
- 2022:22 Mobbning inom Svenska kyrkan
Daniel Engström m.fl.
- 2022:23 Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper
Daniel Engström m.fl.
- 2022:24 Jesus, religionsdialogen och islamismen
Nima Gholam Ali Pour m.fl.
- 2022:25 Kristna samarbetsavtal
Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg
- 2022:26 Svenska kyrkans investerade tillgångar
David Lång och Fredrik Ottesen
- 2022:27 Församlingsrådets ansvar och uppgifter
Karl-Gunnar Svensson m.fl.
- 2022:28 Avståndstagande från omprogrammering av sexuell läggning
och könsidentitet
Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk
- 2022:29 Obehörigförklaring av biskop
Margaretha Herthelius m.fl.
- 2022:30 Nationella listor vid kyrkoval
Margaretha Herthelius m.fl.
- 2022:31 Råd och institut för lärande och undervisning
Niklas Grahn och Sören Dalevi
- 2022:32 Antalet revisorer
Leif Nordlander
- 2022:33 Reglerna för kyrkounderhållsbidrag
Leif Nordlander
- 2022:34 Extra anslag till församlingar och pastorat
Bengt Kjellgren m.fl.
- 2022:35 Missionskampanjer inför storhelgerna
Berth Löndahl m.fl.
- 2022:36 Kyrkordningens bestämning av Svenska kyrkan
Berth Löndahl m.fl.
- 2022:37 Utbildning i att omstarta och bygga församling
Berth Löndahl m.fl.
- 2022:38 Talartiden i plenum
Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson

- 2022:39 Utvecklingen av begravningskostnaderna
Sten Janson m.fl.
- 2022:40 Digitalisera och effektivisera
Johan Hjertén m.fl.
- 2022:41 Det sociala engagemanget och arbetet med exitprocesser
Anders Lundberg m.fl.
- 2022:42 Ställningstagandet för Agenda 2030
Lennart Matikainen
- 2022:43 Frågeinstitut i kyrkomötet
Mona Olsson och Lina Ahl
- 2022:44 Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum
Mona Olsson
- 2022:45 Mission som församlingens grundläggande uppgift
Katarina Glas m.fl.
- 2022:46 Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina
Olov Lindquist m.fl.
- 2022:47 Informationskampanj för kyrkomusikerutbildningar
Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius
- 2022:48 Förtroendevalda revisorer
Jan-Hugo Nihlén
- 2022:49 Avsättningar i kyrkans skogar
Paul Höglund
- 2022:50 Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar
Axel W Karlsson
- 2022:51 Engagemang, efterföljelse och lärjungaskap
Anne Olofsson och Stig Axelsson
- 2022:52 Ansvar för kyrkomusikalisk utbildning
Mattias Lundberg m.fl.
- 2022:53 Psalmen Fädernas kyrka
Axel W Karlsson
- 2022:54 Själavård
Sofija Pedersen Videke
- 2022:55 Förbättrat brandskydd för kyrkor
Axel W Karlsson
- 2022:56 Studier i religionspsykologi för blivande präster
Boel Johansson m.fl.
- 2022:57 Svenska kyrkans medlemstapp
Axel W Karlsson
- 2022:58 Avståndstagande från omvändelseterapi
Jonas Noréus m.fl.

- 2022:59 Tillsättning av domprost
Jonas Noréus
- 2022:60 Effekter av barnkonsekvensanalyser
Rebecca Hägg
- 2022:61 Ekumenisk dialog om nedrustning
Peter Weiderud och Klas Corbelius
- 2022:62 Sammanläggningar av församlingar och pastorat
Margareta Andersson
- 2022:63 Parlamentarisk utredning om indirekta val
Sven Gunnar Persson m.fl.
- 2022:64 Jämställdheten i Svenska kyrkan
Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth
- 2022:65 Inrättande av elfond
Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- 2022:66 Ursäkten till samerna
Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- 2022:67 Ekobegravningar
Lena Östholm m.fl.
- 2022:68 Begäran om ändring av lagen om Svenska kyrkan
Elisabeth Sandlund m.fl.
- 2022:69 Genomlysning av dödshjälpsfrågan
Elisabeth Sandlund m.fl.
- 2022:70 Underhåll av kyrkor av nationellt intresse
Elisabeth Sandlund och Leif Nordlander
- 2022:71 Prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par
Åsa Öckerman m.fl.
- 2022:72 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd
Klas Corbelius och Jesper Eneroth
- 2022:73 Skydd av skog
Åsa Rehndell
- 2022:74 Placeringsanvisningarna för kapitalförvaltningen
Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.
- 2022:75 Naturnära skogsbruk
Åsa Rehndell
- 2022:76 Beräkningar av skogens klimatnytta
Åsa Rehndell m.fl.
- 2022:77 Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning
Åsa Rehndell m.fl.
- 2022:78 Återlämning av mark som tagits från samerna
Åsa Rehndell m.fl.

- 2022:79 Naturnära skogsbruk inom traditionellt samiskt område
Åsa Rehdell m.fl.
- 2022:80 Contortatallen
Åsa Rehdell och Lena Östholm
- 2022:81 Höjd tröskel för deltagande i kyrkomötet
Jesper Eneroth m.fl.
- 2022:82 Utbildning om klimatkrisen
Åsa Rehdell m.fl.
- 2022:83 Obehörigförklaring av präster som diskriminerar
Jesper Eneroth m.fl.
- 2022:84 Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval
Olle Reichenberg m.fl.
- 2022:85 Nationell visselblåsarfunktion
Sofija Pedersen Videke och Amanda Carlshamre

Kyrkomötet
Motion 2022:1
av Petter Nilsson och Nima Gholam Ali Pour

Säkrare valsysteem

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att valnämnderna åläggs att registrera plombering vid kyrkovalen,
2. utreda möjligheten att införa ett valsysteem med en gemensam valsedel för samtliga valbara alternativ,
3. utreda möjligheten att med personlig elektronisk signatur kunna rösta i kyrkovalet via internet.

Motivering

Under kyrkovalet 2021 i Malmö fick Sverigedemokraterna Malmö in information om att valurnorna vid Limhamns församlingshus inte plomberades på ett sätt som avslöjar om en plomb brutits och ersatts av en annan. Det fanns med andra ord ingen uppföljning av plomberingen och det fördes ingen registrering av plomberingen för att se vem som öppnar vad.

Plomberna hade unika serienummer men dessa registrerades inte, vilket innebar att syftet med plomber med unika serienummer försvann. Plomber med unika serienummer som hade tagits av urnorna slängdes bort. Valvet där valurnorna förvarats hade varit öppet. Dessa omständigheter skapade en stor risk för att valfusk skulle förekomma.

När Sverigedemokraterna Malmö skickade en skrivelse om detta till valnämnden så var svaret från valnämnden att det inte fanns något särskilt regelverk för hur avgivna förtidsröster skulle förvaras, annat än att avgivna röster skulle förvaras säkert. Enligt valnämnden i Malmö pastorat fanns det ingen regel som sa att dessa röster skulle förvaras i plomberat kärl.

Trots att bestämmelser saknades från centralt håll i Svenska kyrkan beslutade valnämnden i Malmö pastorat att införa en rutin där det i varje röstmottagningslokal instruerades om att valurnan ska vara plomberad med numrerad säkerhetsplomb. Till detta lades även en händelselogg där varje öppning och plombering av valurnan ska noteras med tidpunkt, plombnummer och namn på den som utfört handlingen.

Denna händelse visar att risken för valfusk är avsevärt större vid kyrkovalen och att åtgärder måste vidtas för att minska riskerna för manipulation av kyrkovalen. Malmö pastorat, där denna händelse ägde rum, är trots allt Svenska kyrkans största pastorat med en stor administration. Riskerna för valfusk är självklart större i mindre församlingar där de åtgärder som valnämnden i Malmö pastorat genast vidtog inte alltid kan genomföras när valprocessen väl påbörjats.

Det är viktigt att kyrkostyrelsen utfärdar nödvändiga bestämmelser för att plombering av valurnorna ska registreras på ett säkert sätt vid kyrkovalen. Även en översyn av den övriga valprocessen bör göras för att upptäcka och åtgärda de risker som kan underminera kyrkovalen.

Svenska kyrkan ska vila stadigt i, och vara evigt förankrad i, den kristna trosbekännelsen och det luthersk-evangeliska samfundets bekännelseskriter. Det är den kristna kallelsen med missionsbefallningen i centrum. Samtidigt ska samfundets medlemmar ha ett demokratiskt inflytande över samfundet och dess omgärdande verksamheter. Därför är det viktigt att val förrättas på ett säkert sätt, där allas deltagande i valet behandlas likvärdigt.

I syfte att garantera valhemligheten och att ge samtliga aktörer i valet jämlika möjligheter att erbjuda väljarna en valsedel på plats, bör kyrkan utreda möjligheten att enligt dansk modell införa ett system med en gemensam valsedel för samtliga valbara alternativ. Detta för att säkerställa att inte valfusk med borttappade valsedlar äger rum.

Med ett valsysteem likt det danska minimeras möjligheter till misstag som bortglömda valsedlar och säkrar allas lika rätt att vara valbara. Det ointetgör dessutom misstankar om fusk som bland annat risken för undångömda eller bortplockade valsedlar. Det skulle istället kunna bli ett tryggt och stabilt system där den demokratiska delaktigheten i samfundet säkerställs.

Svenska kyrkan är Sveriges folkkyrka med en majoritet av landets medborgare som medlemmar och i särklass det största trossamfundet. Det är även en av de största organisationerna i civilsamhället och en mycket stor arbetsgivare. Kyrkan är därmed en stor och synlig kulturbärare samt en aktör av stor betydelse i vår mentalitet och genom livets olika skeden närvarande för såväl den enskilda människan som för familjen. Sverigedemokraterna betraktar därför Svenska kyrkans öde som en angelägenhet för alla svenskar, troende såväl som icke troende. I århundraden har kyrkan i både glädje och sorg varit en omistlig del av det svenska folkets liv och är så än idag. Samtidigt som Svenska kyrkan är i särklass det största trossamfundet ser vi tendenser till ett minskat stöd från landets medborgare. Att Svenska kyrkan möter samhället och de nya generationerna är av stor betydelse ur ett kommunikativt och arbetsmässigt perspektiv. Här ser vi sverigedemokrater ett värde av att Svenska kyrkan tar ytterligare kliv framåt vad gäller att möta och tillgängliggöra kyrkan för medborgarna och medlemmarna. I syfte att dels öka valdeltagandet, dels öka tillgängligheten för de medlemmar som av olika anledningar har svårt att ta sig till vallokalerna, bör även möjligheten att med elektronisk signatur kunna rösta i kyrkovalet via internet utredas.

Umeå den 27 juni 2022

Petter Nilsson (SD)

Nima Gholam Ali Pour (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:2
av Petter Nilsson m.fl.

Konsekvenser av ökad sekretess

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda konsekvenserna av de förändringar man gjorde i kyrkoordningens 54 kapitel under kyrkomötet 2020 och vilka begränsningar dessa ändringar innebär för transparensen och informationsinhämtningen för oberoende granskande aktörer som forskare, journalister, författare samt medlemmar i Svenska kyrkan som önskar följa upp Svenska kyrkans interreligiösa samarbeten.

Motivering

Svenska kyrkans verksamheter bör präglas av öppenhet och offentlighet så långt det över huvud taget är möjligt. Att utforma generella förbud mot utlämning av uppgifter gällande Svenska kyrkans verksamheter, såväl nationellt som internationellt, försvårar inte bara insyn och granskning av verksamheterna utan riskerar även att späda på misstänksamheten mot kyrkan och dess företrädare. Mörkande av vissa verksamheter, riskerar därigenom att accelerera medlemsutträdena ur Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan bör inte ägna sig åt sådant som kräver en ”generell sekretess”, förutom sådant som redan är reglerat i lag, utan kyrkans verksamheter måste kunna tåla granskning och insyn av såväl journalister, forskare, författare som enskilda medlemmar. Att jämföra sig med verksamheter som berör relationen mellan olika stater, så kallad diplomati, haltar betänkligt.

Då Svenska kyrkan dessutom uppstår en ansevärd summa medel från offentliga myndigheter i sitt arbete, exempelvis från Sida och i förlängningen då även från de svenska skattebetalare som valt att inte vara medlemmar i Svenska kyrkan, så borde vikten av öppenhet och offentlighet vara ännu mer viktig. Kyrkomötet 2020 beslutade på inrådan av kyrkostyrelsen att ändra bland annat 54 kap. 8 b § kyrkoordningen: Förbud gäller mot att röja uppgifter om Svenska kyrkans ekumeniska och interreligiösa förbindelser. Förbudet gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att det är till skada för dessa förbindelser. Förbud gäller även i övrigt mot att röja uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, hänförliga till ekumenisk och interreligiös verksamhet. Förbudet gäller om det av någon särskild anledning kan antas att personen i fråga eller någon närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Denna ändring ger alltså Svenska kyrkan möjlighet att sekretessbelägga och förhindra insyn för utomstående, medlemmar och förtroendevalda när det gäller Svenska kyrkans interreligiösa förbindelser, där det skulle kunna misstänkas att just ”förbindelsen” kan ta skada om den kom till allmän kännedom.

Kyrkans interreligiösa förbindelser måste tåla granskning. Vi har sett tidigare granskningar gjorda av såväl den internationellt framstående terroristforskaren

Mot 2022:2

Magnus Ranstorp samt författaren Johan Westerholm. Deras resultat har visat att organisationer som Svenska kyrkan samarbetar med har kopplingar till Muslimska brödrskapet. Ibn Rushd är också ett studieförbund som Svenska kyrkan samarbetar med och som vid granskningar inte visat sig leva upp till de krav som ställs på ett studieförbund i Sverige. Deras rätt till bidrag från samhällets övriga institutioner ifrågasätts på allt fler håll och de står även under granskning för tidigare utbetalade medel. För att undanröja eventuella misstankar om sekretessbeläggning för att dölja oegentligheter och samarbeten med klandervärda organisationer, måste kyrkans verksamheter vara öppna för extern granskning. Den begränsning som beslutet av 2020 års kyrkomöte innebär när det gäller interreligiösa samarbeten och möjligheten till sekretessbeläggning av dessa, behöver därför utvärderas.

Umeå den 27 juni 2022

Petter Nilsson (SD)

Daniel Engström (SD)

Nima Gholam Ali Pour (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:3
av Torbjörn Aronson m.fl.

Portalparagrafen för kyrkans grundläggande uppgift

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till omformulering av 2 kap. 1 § kyrkoordningen som tydliggör att kyrkans och församlingens grundläggande väsen är mission uttryckt genom gudstjänst, evangelisation, diakoni och undervisning.

Motivering

2005 skrev dåvarande biskopen i Växjö stift, Anders Wejryd, en motion om att ändra portalparagrafen i 2 kap. 1 § kyrkoordningen för att tydliggöra kyrkans och församlingens grundläggande väsen som är mission (motion 2005:3). I Matt 28:18–20, dopbefallningen, säger Jesus: ”Gå ut och gör alla folk till lärjungar” och i Mark 16:15 återges samma befallning från Jesus med orden: ”Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen”, vilket pekar på att vår kyrkas främsta uppgift är mission. Behovet av att klargöra detta har inte minskat utan snarare ökat i takt med att andelen invånare i Sverige som tillhör Svenska kyrkan år efter år minskat och idag närmar sig 50 procent. Mission som kyrkans väsen behöver därför både betonas och förtydligas. I missionsbegreppet ingår både att fira gudstjänst, sprida evangeliet, eller med ett annat ord evangelisera, bland dem som inte har en kristen tro, undervisa och utöva diakoni.

Mission är således inte ytterligare en av våra grundläggande uppgifter utan är den grundläggande uppgiften där evangelisation, gudstjänst, diakoni och undervisning ingår. Med kyrkoordningens nuvarande formuleringar finns det risk att mission antingen glöms bort eftersom Svenska kyrkans mission (SKM) är nedlagt och ersatt med ett diakonalt inriktat internationellt arbete, eller blir en avgränsad aktivitet. Det är missionen, sändningen, som är det övergripande uppdraget och kan beskrivas tydligare genom en omformulering av 2 kap. 1 § kyrkoordningen.

Bunkeflostrand den 27 juni 2022

Torbjörn Aronson (KR)

Bertil Olsson (KR)

Kerstin Rossipal (KR)

Irene Oskarsson (KR)

Helén Lindbäck (KR)

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Kyrkomötet
Motion 2022:4
av Torbjörn Aronson m.fl.

Uigurerernas situation

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att lyfta uigurerernas situation i Kina i internationella ekumeniska organisationer och i dessa även föreslå en granskning av folkrättens tillämpning i Kina.

Motivering

Uiguriska autonoma regionen Xinjiang utgör en sjättedel av Kinas totala yta och är landets största region. Invånarantalet är närmare 22 miljoner och uigurererna är den största minoritetsgruppen. De utgör omkring 50 procent av befolkningen. Uiguriska källor menar att det finns närmare 18 miljoner uigurer i Kina som helhet. Xinjiang är rikt på kol, olja och mineraler som nickel, koppar, mangan och bly och har en stor industrisektor. Inflyttningen av hankineser har varit omfattande under de senaste årtiondena i takt med att utvinningen av bland annat olja och gas i den resursrika regionen ökat.

Enligt Amnesty international har många uigurer i årtionden upplevt systematisk etnisk och religiös diskriminering i Xinjiang (www.amnesty.se/aktuellt/krossade-hjartan-krossade-liv-kina-uigurer-och-xinjiang). Från 2014 och framåt har regionen sett en kraftigt ökad polisenärvaro och en tung övervakning. Under 2017 började saker och ting att ta en ännu mer fruktansvärd vändning för uigurer, kazaker och andra huvudsakligen muslimska folkgrupper i regionen. Sedan dess har uppskattningsvis minst en miljon människor hållits godtyckligt frihetsberövade i så kallade omskolningsläger i Xinjiang, där de har utsatts för olika former av tortyr och misshandel, politisk indoktrinering och påtvingad kulturell assimilering (www.amnesty.se/aktuellt/kinas-fortryck-av-muslimar-i-xinjiang-ar-ett-brott-mot-manskligheten).

Omvärldens reaktioner på förtrycket av uigurererna har varit svaga och främst kommit från väst. Uigurererna får i princip inget stöd från andra muslimska länder. Motionen innebär att kyrkostyrelsen ges i uppdrag att i internationella ekumeniska organ lyfta frågan och även föreslå en granskning av hur de kinesiska myndigheterna lever upp till folkrätten. Folkrätten består traditionellt sett av regler och principer som reglerar hur stater förhåller sig till varandra men innehåller idag också mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt.

Bunkeflostrand den 27 juni 2022

Torbjörn Aronson (KR)

Irene Oskarsson (KR)

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Helén Lindbäck (KR)

Kyrkomötet
Motion 2022:5
av Ingvar Jonsson

Svenska kyrkans skogstillgångar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en nationell strategi med stiftsgemensamma verktyg för översyn över skadedjur och svampars påverkan på Svenska kyrkans skogsbestånd.

Motivering

Svenska kyrkans församlingar i lands- och glesbygd lever i nära samklang med våra naturområden. Det ligger därför ett ansvar på ledningen för Svenska kyrkan att engagera sig i de naturtillgångar som samfundet äger och att också se till att tillgångarna förvaltas på ett förtjänstfullt sätt.

Svenska kyrkans tillgångar är till stor del placerade i skog där problem med olika former av skadedjur och svamp kan vara växande. Vissa bedömare menar att den här typen av problem har blivit större på senare tid och att skötseln av skogen är rejält eftersatt under nuvarande ledning. På grund av en stor ökning av skadedjur i form av granbarkborrar som kommer av just bristande skötsel behöver en översyn göras av tillståndet i de skogar som Svenska kyrkan äger, men också av organisation och arbetsprocesser som har att göra med det operativa arbetet för skogens förvaltning.

Eftersom skog är en viktig del av samfundets tillgångar som också ger avkastning inom ramen för samfundets samlade inkomster är det högst brådskande att tillsätta en projektgrupp som arbetar med att se över förvaltningen av samfundets skogstillgångar. Detta särskilt ur ett perspektiv om skogens välmående och dess hälsotillstånd. Det behövs också en ökad insikt i om nu gällande hantering av ägd skog och dess eventuella negativa påverkan på den biologiska mångfalden och ekosystemen.

I Tyskland har nationalparker getts i uppdrag att skydda naturens egna processer. Det kan låta bra men när man ser till konsekvenserna innebär det att granbarkborren får härja fritt med en enorm förödelse som följd. Bara fläckvis syns små grupper av träd som ännu bär gröna barr. Resten är ett grått täcke som sträcker sig så långt ögat når. Märkbart är att granbarkborrens framfart i de tyska skogsområdena är brutal och har lett till att personer anställs för att projektera avveckling av skogen i sin helhet.

Vi kan se hur detta nu även kommit till Sverige, exempelvis skogen i Ulriksdal som är en del av Nationalstadsparken. Statens fastighetsverk lägger nu pengar på att ta bort ett stort antal träd som baggarna har förstört. Om Svenska kyrkan antar liknande attityder och låter snarlika processer ske, är risken stor att betydande delar av samfundets tillgångar går förlorade.

Vidare kan vi se hur svamp är ett påtagligt problem i skogen. Rottickan är den vanligaste svampen som ger upphov till rotröta. Rotröta är ett stort problem i gallrings-

Mot 2022:5

och slutavverkningsskog med gran och beräknas kosta skogsbruket en miljard kronor om året.

Sammantaget är granbarkborrar och rottickor problem som innebär stora förluster. Detta påverkar Svenska kyrkans stora skogstillgångar på ett sådant sätt att det är av största betydelse att ta ett samlat grepp i frågan och upprätta en övergripande strategi för hur problemen bäst ska tacklas.

Möklinta den 28 juni 2022

Ingvar Jonsson (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:6
av Anders Skogberg

Vindkraftens miljöpåverkan

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i 46 kap. kyrkoordningen som ger uttryck för en restriktiv hållning till etablering av vindkraft på Svenska kyrkans mark, särskilt i områden av höga natur- och kulturvärden.

Motivering

Utifrån den kristna förvaltarskapstanken har vi ett uppdrag från vår Herre att vi ska vårda vår skapelse för att kunna lämna det vi fått vidare i samma skick till efterkommande generationer.

Vi ser i motsats till denna devis att Svenska kyrkan öppnat för att installera vindkraftverk på samfundets mark vilket innebär mycket stora miljöproblem. Utöver detta bidrar Svenska kyrkans beslut till hälsoproblem för både människor och djurliv genom buller som vingarna ger när de snurrar. Dessutom innebär det att samfundet misslyckas med att förvalta sina egna kyrkliga kulturarvsmiljöer till efterkommande. Som lök på laxen saknas infrastruktur med nät för de nya vindkraftverken, elnät som redan är installerade till kärnkraftverken som lagts ned.

Svenska kyrkan har 400 000 hektar produktiv skogsmark och 47 000 hektar jordbruksmark. I prästlönetillgångarnas årsrapport 2019 står att på dessa marker ska miljömässiga och sociala värden förvaltas, skyddas och utvecklas. Av årsrapporten framgår också att Stiftens egendomsförvaltningars förening bland annat satt som mål att minska allvarliga körskador och skador av markberedning. Vi ställer oss därför mycket frågande till hur vindkraftparker kommer in i miljömässiga och sociala värden. När man kalavverkar skogen, myr- och våtmarker (som binder och lagrar kolet) och förstör naturen för djur, insekter och människor där de kunde gå ut och stärka sin folkhälsa genom att bland annat promenera, plocka bär, svamp och mycket mer.

Världsnaturfonden (WWF) hävdar om vindkraftverk att: ”De allra flesta av de beviljade tillstånden innebär så stora konsekvenser för biologisk mångfald att tillstånden borde ha avvisats om WWF:s kriterier hade använts som grund.”

Vindkraftparkerna består av en stor grusplan där man gräver stora håll i marken, i detta gjuter man betongfundament med 750 ton betong och 40 ton järn och stål till varje fundament, därefter kommer själva verkets materiel av järn och stål, men även sällsynta jordartsmetaller. Till dessa verk, som oftast ska vara 250 meter eller högre, har vi sedan vingarna som är gjorda av bisfenolhaltig epoxi som sprider mikroplaster. Bisfenol A är ett ämne som är misstänkt hormonstörande och som kan påverka fortplantningen, vilket är extra intressant ur perspektivet att Gud står för livet och hans motståndare står för döden. Bisfenol A används framför allt för att tillverka just epoxi-

och polykarbonatplaster men även i tillverkningen av vingar till vindkraftverk. European Chemicals Agency (ECHA) har nu lagt till bisfenol A till deras kandidatförteckning över särskilt farliga ämnen.

Det är mycket material som krävs för att tillverka en vindturbin på 2 MW (idag byggs ännu större vindturbiner). En sådan vindturbin väger 1 700 ton totalt och utgörs av:

- Fundamentet
- 1 300 ton betong
- Vindkraftverket
- 290 ton stål
- 50 ton järn
- 2 ton koppar
- 0,4 ton neodymium
- 0,06 ton dysprosium
- 25 ton glasfiber som tillverkas från olja och naturgas.

För detta krävs i storleksordningen 600 ton kol bara för tillverkningen av järnet/stålet och cementen. Dessutom krävs ytterligare förbränning av fossila bränslen för uppförande av vindkraftverket. Det stora problemet med vindkraftsel är nämligen att det krävs mycket stora materialmängder för att producera en liten mängd energi. Det krävs cirka tio gånger mer material för vindkraft jämfört med kärnkraft för att producera samma mängd energi, 1 TWh. Genom att det behövs så pass mycket mer material för tillverkning av vindkraftverk än kärnkraftverk för att producera samma mängd energi leder vindkraftsindustrin till betydligt större ingrepp i naturen, ofta rena miljökatastrofer, inte sällan i fattiga länder på grund av malmbrytning samt betydligt mer användning av fossila bränslen för transporter och tillverkning vilket i sin tur leder till:

- Ca 4 ggr högre utsläpp av NO_x och SO₂
- 2 ggr så mycket utsläpp av PM
- 4 ggr högre CO₂-utsläpp.

Om vi jämför LCA-analyserna för vindkraft och kärnkraft är det uppenbart att vindkraftsel resulterar i betydligt högre halter av giftiga föroreningar som försurar skog och sjöar samt leder till fler dödsfall på grund av dålig luft. Det är därför helt obegripligt varför miljörörelsen vill satsa på mer vindkraft, om man ser till den katastrofala inverkan vindkraften har på vår miljö och människors hälsa. Föroreningarna är relaterade till tillverkningen av komponenter till vind- och kärnkraftverk samt tillverkning av kärnbränsle. Denna tillverkning sker globalt vilket innebär att även föroreningarna sprids globalt.

Vi har fyra krav på elproduktion, den ska vara:

- Tillförlitlig, det vill säga elen ska kunna levereras när den behövs
- Lång drifttid innan det behöver bytas ut
- Över tid sett och i ett framtida perspektiv billig (ett högt elpris påverkar välfärden negativt)
- Miljövänlig.

Det visar sig att vindkraften är betydligt sämre än kärnkraften i alla fyra kategorier ovan.

Slutsatsen är både uppenbar och tydlig för alla – el från vindkraft är betydligt mindre miljövänlig än kärnkraftsel. Därför ska Svenska kyrkan helt och hållet avveckla sitt engagemang i vindkraft för att ta sitt miljö- och klimatansvar.

Mangskog den 28 juni 2022

Anders Skogberg (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:7
av Petter Nilsson och Daniel Engström

Förnyat valsystem och organisation för missionsbefallningen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. verka för att det i rollbeskrivningen för kyrkoherdar tydligt framgår att den lokala missionsbefallningen är den högst prioriterade uppgiften,
2. utreda geografiska avgränsningar för att verkställa missionsbefallningen,
3. återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att kyrkovalet förläggs mitt emellan de allmänna valen, mitt emellan påsken och pingsten,
4. utreda nya kriterier för registrering av nomineringsgrupper till kyrkovalet.

Motivering

När den tyske biskopen Ansgar missionerade i Sverige för över ett millennium sedan startades också en rörelse av kristen väckelse i Sverige. Samfundet Svenska kyrkan har dock på senare tid tappat fokus på byggandet av aktiva levande församlingar som verkställer missionsbefallningen och istället sett ett avfall. Bland de luthersk-evangeliska samfunden internationellt och sett till den världsvida kristenheten är Svenska kyrkan dessutom helt ensam i hela världen om att tillämpa ett valsystem med partipolitiska och ideologiskt kopplade nomineringsgrupper vilket kan vara en delförklaring i stagnationen och avfallet. Vi anser därför att tiden nu är mogen för att Svenska kyrkans organisation och dess valsystem tar teologisk utgångspunkt från missionsbefallningen och tanken om församling och samfund som del av Kristi kropp.

Ändra inriktning för kyrkoherden att prioritera lokalt missionsarbete

I Sverige har kyrkligheten och de kristna samfunden ofta skickat missionärer till andra delar av världen, exempelvis Afrika, Asien, Latinamerika och Sydostasien, vilket är en positiv sak. Men i flera länder i dessa världsdelar är redan väldigt många troende kristna medan Norden, Europa och den norra delen av världen är den del där kristna är färre och minskar i antal. Sverige är dessutom ett av de mest sekulariserade länderna i världen och därför borde Sverige och Norden snarare vara ett av de viktigaste missionsfälten. Svenska kyrkan har dock varit en stark nationell angelägenhet för människor i Sverige i över tusen år men på bara trettio år har dessvärre gudstjänstdeltagandet minskat med cirka två tredjedelar. Samtidigt har vi sett ett stort utträde ur Svenska kyrkan årligen. Detta under en tid då den psykiska ohälsan och brottsligheten i samhället har ökat lavinartat. Mot bakgrund av utvecklingen och med avstamp i bibelversen: ”Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar.” (Matt. 28:19), föreslår vi att alla de svenskkyrkliga församlingarna i framtiden leds av en person som bokstav-

ligen brinner för att gå ut på missionsfältet Sverige – i sitt närområde runt sin lokala församling eller pastorat.

I uppdragsbeskrivningen av rollen ska det alltså framgå att missionsbefallningen är av absolut högsta prioritet för rollen och att samtliga andra uppgifter i rollen ska ge stöd till detta. Det innebär att allt annat som utträttas i församlingen också ska bidra till att verkställa missionsbefallningen. Församlingens andra aktiviteter blir ett bidrag för den övergripande målsättningen om att erbjuda allt fler omvändelse till Gud. Kyrkoherden ska alltså sätta mindre fokus på administrativa sysslor och tillsyn och istället främst prioritera att agera som en evangelist i det lokala missionsarbetet.

Genom denna ändring av inriktning väntas församlingarna i framtiden ledas av personer som brinner för att samla människor inför Gud och sätta den engagerade kristna kyrkan på kartan mitt i byn. Kyrkoherden och dennes medhjälpare förväntas vara människofiskare som vill göra människor i lokalsamhället till lärjungar. Att mer aktivt låta församlingen gå ut och möta alla människors andliga behov i lokalsamhället med det glada budskapet i evangeliet om Jesus.

Utred geografiska avgränsningar för att verkställa missionsbefallningen

Ursprungligen var församlingarna baserade på socknarna med kyrkan mitt i byn vilket lever kvar än idag. Det har alltid varit och är fortsättningsvis en mycket god tanke, men med tiden har ett antal pastorat vuxit fram utifrån de behov man sett organisatoriskt och ekonomiskt. Från andra hållet har stiftens indelats i kontrakt för att man från stiftens ibland distanserade position skulle kunna komma närmare de lokala verksamheterna i stiftets perifera områden. I någon mening har vi idag i praktiken fem nivåer: kyrkomötet, stift, kontrakt, pastorat, församlingar. Man kan betrakta det som att kontrakten och pastoraten är på väg att smälta samman på vissa håll. Det är därför hög tid att utvärdera vilken som är den mest lämpliga nivån för att samordna de lokala församlingarna och framförallt hur den bör se ut. Detta med avseende på vilken geografisk avgränsning som är mest effektiv för att kunna verkställa missionsbefallningen. Men också för att kunna ge rätt förutsättningar för att bygga starka lokala församlingar med ett aktivt och levande församlingsliv, något som är en förutsättning för att kyrkan ska vara relevant mitt i byn.

En möjlig tanke är att de mest lämpliga geografiska områdena för missionsbefallningen ersätter alla kontrakt och pastorat, förslagsvis med ny beteckning ”missionsfält” eller ”missionsområde”. Utredningen bör sammanställas i en rapport med kartor och listade förteckningar per stift som kyrkomötet senare kan diskutera och ta ställning till om önskat.

Förlägg kyrkovalet mitt emellan de allmänna valen och mellan påsken och pingsten

En förändring av tidpunkten för när val till Svenska kyrkan bör ske för att distansera kyrkovalet från de allmänna valen till riksdag, regioner och kommuner. Vårt förslag är att valen förläggs vart fjärde år mitt emellan de allmänna valen och till ett datum på våren mitt mellan korsfästelsen vid påsken och andeutgjutelsen vid pingsten för att tydligt markera att valet syftar till att välja företrädare till den kristna församlingen och till ett kristet samfund. Tillsatt utöver detta en utredning om vecka och datum för när kyrkovalet lämpligen ska kunna hållas utifrån dessa riktlinjer.

Utred nya kriterier för registrering av nomineringsgrupper för kyrkovalet

Diskussionen om personval och indirekta val har pågått en tid men modellen med nomineringsgrupper med relativt fria ledamöter kan även fortsättningsvis tillämpas

tills vidare. Dock antyder en majoritet av namnen på nomineringsgrupperna en koppling till politiska partier eller en ideologisk grund, vilket för väljaren blir otydligt hur valet har relevans för de kyrkliga teologiska frågorna och den kristna tron. Blandningen av rena partier, partikopplade nomineringsgrupper, ideologiska nomineringsgrupper och andra icke-politiska grupper gör att valet för många upplevs som än mer förvirrande och kan bidra till ett lägre valdeltagande. Därför föreslår vi nya kriterier för registrering av nomineringsgrupper inför nästa och kommande kyrkoval.

Vårt förslag är att nomineringsgruppernas namn:

- inte ska anspela på ideologi eller ett politiskt partinamn
- ska framhålla någonting utifrån teologi, liturgi, fromhetsriktning
- eller ska visa på en kyrklig prioritering inom ramen för kyrkoordningen
- eller ska antyda någonting annat relevant inom den kristna tron

Alla nuvarande ledamöter kan således fortsättningsvis kandidera på nytt och andra personer som är aktiva inom politiska partier kan också kandidera genom nomineringsgrupper på ett sätt som är snarlikt med dagens system, men inramningen av valen ska enligt förslaget ske på ett nytt sätt där samtliga nomineringsgrupper registreras utifrån kyrkliga och teologiska preferenser – lika för alla. Vi föreslår därför att tillsätta en utredning utifrån ovan angivna punkter om hur nya kriterier i denna riktning för registrering av namn på nomineringsgrupper ska upprättas och befästas inför nästkommande och framtida kyrkoval.

Umeå den 28 juni 2022

Petter Nilsson (SD)

Daniel Engström (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:8
av Fredrik Ottesen och David Lång

Strategi för ökade intäkter och minskade kostnader

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. utreda möjligheten att starta upp en årlig crowdfunding till stöd för kulturarvet och den diakonala verksamheten,
2. till regeringen framföra att den kyrkoantikvariska ersättningen är i behov av att indexregleras och räknas upp retroaktivt sedan dess införande, utifrån inflation och pris- och löneomräkning,
3. utreda förutsättningarna att upprätta en mall för partneravtal mellan Svenska kyrkan och aktörer inom svenskt näringsliv, om samarbete och/eller sponsring till stöd för kulturarvet och det diakonala arbetet,
4. göra en total genomlysning av hela samfundets samlade verksamhet för att bedöma om dess kostnader faller inom ramen för kärnverksamheten – gudstjänst, undervisning, diakoni och mission – eller inte.

Motivering

Svenska kyrkan har under en längre tid haft vikande medlemssiffror. Det innebär minskade intäkter för samfundet och en risk på längre sikt. Samtidigt har samfundet kostnader för mycket annat än det som är samfundets uppenbara kärnuppgifter. På lång sikt är detta en riskabel utveckling som behöver mötas med konkreta åtgärder. Vi föreslår crowdfunding, höjd antikvarisk ersättning, partneravtal med näringslivet för ökade intäkter i kombination med en avgränsning av kostnaderna till samfundets kärnupdrag, som fyra nyckelverktyg för att stärka samfundets ekonomi över tid.

Crowdfunding för kulturarvet

Svenska kyrkan äger flera tusen kyrkor och andra vackra byggnader som utgör en betydande del av det som vi brukar kalla för det svenska kulturarvet. Enligt den bibliska förvaltarskapstanken ska vi lämna vidare det vi ärvt till efterkommande i lika gott skick som vi fick det. För att förvalta dessa fastigheter väl behövs mer ekonomiska resurser att investera i underhåll och reparationer. Men inte bara fastigheterna behöver repareras. Det diakonala arbetet i Svenska kyrkan har mycket stora behov bland sargade människor i samhället som behöver stöd.

För att möta upp behoven i både utsatta människors liv och i fastighetsbeståndet bör Svenska kyrkan kunna dra nytta av konceptet ”crowdfunding”. Detta genom att hålla insamlingsgalor för alla i hela Sverige, där syftet är att belysa Svenska kyrkans kulturarv, förtälja berättelser om dess historia, hålla vackra musikkonserter från domkyrkor och även bidra till Svenska kyrkans diakonala arbete, särskilt till förmån för hemlösa fattigpensionärer. Dessa insamlingsgalor bör hållas på bästa sändningstid

på SVT en gång per år. Evenemanget kan bli en folkfest för gemenskap i likhet med melodifestivalen då många sitter bänkade framför tv-apparaterna.

Kyrkoantikvarisk ersättning

I dag är den kyrkoantikvariska ersättningen 460 miljoner kronor. Det är samma belopp som ersättningen legat på ända sedan 2009 och den ligger kvar på den nivån än idag. Ersättningen har alltså stått still sedan dess, men har i realiteten minskat över tid om man ser till inflation och att anslaget inte räknats upp utifrån pris- och löneomräkning.

Samtidigt kan vi konstatera att behovet av kyrkoantikvarisk ersättning är stort ute i församlingarna och att den statliga nivån utgör en förhållandevis liten del av de totala vård- och underhållskostnaderna. Den kyrkoantikvariska ersättningen är viktig, men långt ifrån tillräcklig. Till stor del bekostas vården av de kulturhistoriska miljöerna av kyrkoavgiften, vilken också ska täcka kyrkans ordinarie verksamhet. Detta samtidigt som det råder enighet om att det kyrkliga kulturarvet är en gemensam angelägenhet, oavsett om man är medlem av Svenska kyrkan eller ej.

I många församlingar är ekonomi, fastighetsfrågor och budgetbalans ett växande bekymmer och i värsta fall ser man sig nödgad att välja mellan fullgod församlings- och själavård eller vård och underhåll av kyrkobyggnader och andra former av det kyrkliga kulturarvet. Det är en situation som inte längre är ny, men kan förväntas växa i omfattning. I och med att det kyrkliga kulturarvet är en nationell angelägenhet, oavsett medlem i Svenska kyrkan eller ej, så menar vi att det är tid för staten att ta ett utökat ansvar och höja den kyrkoantikvariska ersättningen. Vårt samfund förvaltar Sveriges största sammanhållna fysiska kulturarv och har en viktig uppgift i att understryka behovet av kulturell hållbarhet. Svenska kyrkans roll som kulturvårdare kräver att så många äldre kyrkor och kyrkomiljöer som möjligt kan bevaras för framtiden.

År 2000 var den kyrkoantikvariska ersättningen 53,3 miljoner kronor vilket innebär en ökning till 2009 om cirka 40 miljoner per år i genomsnitt. Hade uppräkningsen fortsatt fram till idag hade den kyrkoantikvariska ersättningen idag legat på närmare 1 miljard per år. Det motsvarar mindre än cirka 0,1 procent av statens totala kostnader.

Kyrkomötet bör därför uppdra till kyrkostyrelsen att ta förnyade och ökade initiativ gentemot staten och primärt regeringen i syfte att få till stånd en uppjusterad kyrkoantikvarisk ersättning utifrån vad som anförs i denna motion med ett riktmärke om cirka 0,1 procent av statens kostnader.

Partneravtal med näringslivet

Vi ser därför att det kunde vara till fördel om Svenska kyrkan utreder en ny modell om att teckna partneravtal med lokala näringslivsorganisationer och kommuner i syfte att kunna tillgå mer resurser för att stärka både kulturarvet och den diakonala verksamheten.

Det behöver bli möjligt att lägga mer resurser på underhåll av kulturarvet och utökade insatser till stöd för de svaga i samhället som fattigpensionärer eller barnfamiljer med små marginaler. Detta kan handla om sponsring med pengar för kulturarvet med kyrkobyggnader men det kan även handla om att samarbetspartnern i samarbetsavtalet från näringslivet upplåter lokaler som de äger till diakonala ändamål. Soppök för fattiga eller värme för hemlösa eller andra med exempelvis missbruksproblem.

En utredning bör tillsättas som tar fasta på en standardiserad modell för detta förfarande om partneravtal mellan Svenska kyrkan och svenskt näringsliv.

Strategi för kostnadsbesparingar

Svenska kyrkans ekonomi har stora utmaningar framöver och det kommer bli nödvändigt att se över kostnadsbilden totalt sett. Samfundets grundläggande uppdrag är samtidigt gudstjänst, undervisning, mission och diakoni. Därför är det rimligt att göra en total genomlysning av hela samfundets samlade verksamheter för att bedöma om dess kostnader faller inom ramen för kärnverksamheterna eller inte. Vi menar att detta är en metod som behövs för att åstadkomma besparingar.

Verksamheter som är uppenbart ideologiskt politiskt motiverade med kostnader inom till exempel migration, genus och mångkultur behöver därför avvecklas i sin helhet för att åstadkomma besparingar och därigenom ge utrymme för satsningar på kärnverksamheterna gudstjänst, undervisning, mission och diakoni.

Marieholm den 28 juni 2022

Fredrik Ottesen (SD)

David Lång (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:9
av Mikael Sandén och Jonas Larsson

Familjeträffar och intressebaserade forum

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram en strategi till stöd för stift, kontrakt, pastorat och församlingar att

1. arrangera månadsvisa eller kvartalsvisa familjeträffar,
2. arrangera olika intressegrupper.

Motivering

De globala vindarna och våra nationella förutsättningar sätter ton och färg på våra liv. Men familjen och samvaro inom församlingen är de minsta enheterna i samhället. De utgör de små gemenskaperna som har väldigt stor betydelse i våra vardagliga liv. Kyrkolivet bör fånga upp möjligheter som skapar förutsättning för de små gemenskaperna för familjer och enskilda personer. Församlingens familjeaktiviteter ska vara ett brett forum som förenar familjer men som också utgör en större "församlingsfamilj" större än kärnfamiljen. Det blir alltså fråga om en familj där hela församlingen är familj gemensamt. Alla inom församlingen från gammal till ung, bildar en enhet. Alla de äldre kan ha rollen av att vara förebilder för de yngre inom församlingen så att de inte hamnar på glid i kriminalitet. En stark gemenskap ska kunna prägla en församling vilket vi tror kan åstadkommas genom att församlingen får ett större fokus på de familjevänliga aktiviteterna.

Därför vill vi se att Svenska kyrkan upprättar en nationell plan och strategi för hur församlingarna ska erbjuda regelbundna familjeträffar, kanske på månadsbasis. Syftet vore att människor ska få del av en kristen social och familjär gemenskap, i vilken de ska kunna stärka varandra i utbyten och stöd sinsemellan.

Många personer har sekulariserats idag och har därför en relativt stor distans till församlinglivet och dess verksamheter. I vissa fall har en rädsla för det okända byggts in och ibland bygger det på ren okunskap. Svenska kyrkans församlingar bör därför på ett mer utåtriktat sätt arrangera fler sociala aktiviteter som kopplar till människors olika intresseområden. Det kan handla om sport, kultur, ekonomi, hälsa, matlagning, djur, resor, naturliv med mera. Det viktiga är att detta blir kanaler in där människor känner att tröskeln för kontakt med kyrkan blir lägre. Vi tror att det här kan ge skjuts till arbetet med att kunna gå ut med evangeliet till alla.

En stor frihet ska ges till stift, kontrakt, pastorat och församlingar att själva utforma dessa forum, men det ska också göras på ett sådant sätt att stor hänsyn och respekt visas för kulturarvet och att den svenskkyrkliga liturgiska traditionen som församlingen bär på inte rivs på ett destruktivt sätt.

Laholm den 29 juni 2022

Mikael Sandén (SD)

Jonas Larsson (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:10
av Gary Aelius m.fl.

Återupprättad relation med Israel och det judiska folket

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att göra ett officiellt uttalande från Svenska kyrkans sida att samfundet är Israelvänligt utifrån vad Bibeln, Guds ord, säger om judarna som Guds utvalda folk, och utifrån att staten Israel idag är världens enda judiska stat.

Motivering

Under lång tid har en närmast Israelfientlig inställning manifesterats av Svenska kyrkan. Detta är problematiskt både ur ett antisemitiskt och teologiskt perspektiv när man ser till Bibeln, Guds ord, och hur Israel och judarna beskrivs som Guds utvalda folk. Glöm inte heller att Jesus var jude, något som gör Svenska kyrkans anti-judiska och anti-israeliska hållning ytterst märklig i ett kristet sammanhang. Inte minst är det en skam inför den världsvida kristenheten att samfundets politiker antytt att, och vill utreda om, Israel är en apartheidstat. Kyrkostyrelsen fick alltså i uppdrag att i internationella ekumeniska organisationer, lyfta frågan om en granskning av folkrättens tillämpning i Israel och Palestina och att i en sådan granskning inkludera FN:s apartheidkonvention och Romstadgans skrivningar om apartheid. Detta saknar stöd i den kristna tron och i Bibeln.

Svenska kyrkan behöver mot bakgrund av sin tvivelaktiga position de senaste decennierna, ändra inriktning genom ett officiellt uttalande om att samfundet är Israelvänligt. Liksom man bett samiska folket om ursäkt för övergrepp och illabehandling, vilket var rätt och riktigt, måste också Svenska kyrkan be om ursäkt för vad man kommunicerat negativt om Israel under lång tid. Svenska kyrkan behöver tydligt och officiellt återupprätta en god relation med Israel och det judiska folket.

Sundbyberg den 29 juni 2022

Gary Aelius (SD)

Anna Sundberg (SD)

Nima Gholam Ali Pour (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:11
av Gary Aelius m.fl.

Nya testamentet till 18-åringar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. starta ett samarbete med den kristna organisationen Goda nyheter om att skicka en pocketbibel med nya testamentet och psaltaren till varje årskull som fyller 18 år,
2. starta ett samarbete med den kristna organisationen Brevlådemissionen om att skicka pocketbibeln Boken om hopp NT till varje årskull som fyller 18 år.

Motivering

Den allmänna bibelkunskapen har på senare tid blivit allt sämre i det svenska samhället, trots att den svenska majoritetskulturen i stor utsträckning bygger på kristen tro. Detta beror framför allt på att tidigare regeringar aktivt har drivit frågan om avskaffandet av kristendoms kunskap och bibelkunskap i skolan. Det beror även på att vänsterorienterade kyrkopolitiker aktivt har drivit frågan om att förminska värdet av Bibelns betydelse inom samfundet Svenska kyrkan.

Det har under lång tid pågått ett successivt arbete för att decimera Bibeln och den kristna tron i hela det svenska samhället. Trots att vår ryggmärgsreflex ofta återspeglar den kristna tron, är många väldigt okunniga om den kristna tron och har svaga bibelkunskaper. Människor har på ett radikalt sätt låtit sig förblindas genom detta och saknar därmed insikter om den bibliska sanningen om evigheten. Detta kan också ha bidragit till en allmän existentiell identitetsförvirring i samhället som bidragit till den psykiska ohälsan.

Det är dock rimligt att ge människor en chans att själva förstå vad den kristna tron handlar om och var de moraliska värderingarna i Sverige har sin grund. Därför vill vi bidra till utökad bibelkunskap och förståelse för den kristna tron genom att låta Svenska kyrkan återkommande skicka ut biblar.

Redan idag finns samarbete med delar av det kristna civilsamhället som delar ut biblar, till exempel Goda Nyheter (som har en organisation redo). Samma sak med Brevlådemissionen som delar ut Boken om hopp.

Svenska kyrkan behöver därmed inte upprätta en ny egen organisation för utdelningen. Dessutom kan själva utdelningen bli en ekumenisk brobyggare mellan Svenska kyrkan och andra kristna organisationer i Sverige. Förslaget går ut på att upprätta ett samarbetsavtal med dessa organisationer och ge dem i uppdrag att dela ut biblar till varje årskull som fyller 18 år.

Sundbyberg den 29 juni 2022

Gary Aelius (SD)

Nima Gholam Ali Pour (SD)

Anna Sundberg (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:12
av Anna-Karin Åström och Daniel Engström

Kompendium med kyrkoårets texter

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att extrahera delen Kyrkoårets söndagar och helgdagar i Den svenska psalmboken och trycka upp den som ett smidigt tunt litet kompendium för samfundets medlemmar att delas ut i församlingen till besökare.

Motivering

I Den svenska psalmboken finns en del som heter Kyrkoårets sön- och helgdagar. Den innehåller de texter ur Bibeln som läses upp för respektive söndag och helgdag under hela kyrkoåret, allt från första advent till söndagen efter alla helgons dag.

Många medlemmar i Svenska kyrkan har kanske Bibeln i bokhyllan i hemmet, men få har sannolikt psalmboken. Därför föreslår vi att denna del ur psalmboken extraheras och trycks upp i ett kompendium i pocketformat med tydlig kronologisk innehållsförteckning för kyrkoåret, likt en almanacka.

Detta för att den sedan ska kunna delas ut till kyrkobesökarna så att de kan ta hem den till sig. De får då möjlighet att läsa bibeltexterna inför gudstjänsterna varje söndag. När de väl återigen läses upp på gudstjänsten blir det en repetition som rimligen bör leda till att bibelordet som andlig mat sätter sig bättre.

Bergby den 29 juni 2022

Anna-Karin Åström (SD)

Daniel Engström (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:13
av Anna-Karin Åström

Kompletterande gudstjänstformer

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att anta en strategi till stöd för pastorat och församlingar att på ett fritt sätt utifrån lokala förutsättningar kunna

1. utöka antalet veckovisa kvällsmöten,
2. hålla böne- och lovsångsmöten.

Motivering

Av tradition är det viktigt att de konventionella gudstjänsterna liksom skolavslutningar i kyrkan, julkonserter och påskgudstjänster behålls som tidlösa återkommande sammankomster med dess särskilda kulturella anknytning till den svenska kulturen och den svenskkyrkliga luthersk-evangeliska liturgin.

Samtidigt är dock många människor väldigt ofta upptagna i dessa tider. När helgen kommer åker människor ibland bort på resor fredag kväll till söndag eftermiddag. Det innebär att tiden kl. 11 på söndagarna för många passar väldigt dåligt. Däremot den som kommer hem från en resa söndag eftermiddag kan fortfarande ofta delta på gudstjänsten om den förläggs på söndag kväll. Många yngre familjer har dessutom idrottande barn där matcher kan äga rum vid lunchtid på söndag och därför skulle det vara bättre om gudstjänsterna kan hållas senare på eftermiddagen eller kvällen under en söndag.

Erfarenheter visar dessutom att ungdomar och unga vuxna särskilt tenderar att uppskatta kvällsmöten på söndagarna. I församlingar där endast en viss grupp av besökare varit delaktiga har erfarenheter också visat att när de börjat med bön och lovsångsmöten så har det istället blivit en blandad grupp av människor.

Det är viktigt vid satsning på bön och lovsångsmöten för att nå de yngre att utformningen samtidigt måste vara sådan att den inbjuder alla åldrar.

För den som jobbar helger men är ledig mitt i veckan kan det finnas intresse att gå på en kvällsgudstjänst mitt i veckan istället, till exempel onsdagar. Även denna typ av gudstjänster behöver erbjudas för att möta flera människor som idag är onådda av evangeliet. Ungdomar bör också erbjudas någonting under fredagskvällarna som ett fridfullt alternativ till att vara ute och göra en massa hyss.

Därför bör Svenska kyrkan ge i uppdrag till varje församling att hålla kvällsmöten. Om det ska arrangeras varje vecka eller varannan eller en gång i månaden och om det ska förläggas på församlings-, pastorats- eller kontraktsnivå bör vara upp till varje lokalt område att bedöma. Det bör dock innefatta bönemöten, lovsångsmöten, bibelstudium, alla som alternativ till de konventionella gudstjänsterna.

För att kunna erbjuda detta över hela landet bör uppdrag ges till inomkyrkliga luthersk-evangeliska rörelser som exempelvis EFS, Oasrörelsen och Evangelisk

Mot 2022:13   luthersk mission i samarbete med Svenska kyrkan att dessa får nyttja befintliga och oanvända lokaler och kyrkor, att i dessa arrangera den här typen av kompletterande gudstjänster.

Bergby den 29 juni 2022

Anna-Karin Åström (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:14
av Anna-Karin Åström

Den nya psalmboken

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. i processen med framtagande av ny psalmbok ta stor hänsyn till kontinuitet, beprövad liturgi och det svenska språkets särställning,
2. tillse att alla kategorier av svenskkyrkliga liturgiska teman i nuvarande psalmbok bevaras och uppfylls även i den nya psalmboken,
3. tillförsäkra att en kommitté av präster och teologer finns tillgänglig att granska alla förslag till psalmer och sånger och göra urvalet utifrån hur de har förankring i Bibeln och den kristna tron, samt att de förslag som står i strid med Bibeln och den kristna tron helt ska utgå.

Motivering

Den svenska psalmboken är en av Sveriges mest lästa böcker. Nuvarande psalmbok utgavs 1986. Sverige har genom historien haft fyra officiella psalmböcker bortsett från Uppsalapsalmboken från 1645. Nu står vår kyrka i begrepp att låta ta fram en ny psalmbok. En historisk kyrkomusikalisk och nationell händelse, inte minst i den bemärkelsen att man just nu låter folk skicka in sina förslag och tycka till om vilka psalmer, lovsånger eller annat som man vill ska ingå i denna gemensamma levande kulturskatt. Psalmboken finns i många svenska hem och är en fysisk illustration av hur integrerad kyrkans liv och lära är med den svenska folkkulturens. Miljöer, målade beskrivningar, flora och fauna samt seder och bruk som återspeglas i många psalmer indelade i årstider och högtider, är inte sällan sprungna ur denna integration. Melodin kan vara en folkmelodi och texten en spegling av människors liv i det svenska landskapet. Jämte detta står uttryck för den världsvida kristna gemenskapen och lånade melodier och texter från närbesläktade länder och kulturella miljöer.

För Sverigedemokraterna är det i den process som nu tagit vid med en ny version av psalmboken, viktigt att stor hänsyn tas till kontinuitet, kristen tro, liturgi och tradition, det svenska språket och det musikaliska kulturarvet. Processen måste också genomföras i ett nära samspel med 1986 års psalmbok, så att dessa på ett lyhört sätt kan stå i armkrok med varandra och upprätthålla tydlig igenkänning. Allt av de klassiska vackra psalmerna som har ett djupt teologiskt innehåll kan inte bara rensas ut utan att stora värden går förlorade. I beaktande bör också tas det svenska språkets särställning som folk- och huvudspråk, samt teologisk och liturgisk lyhördhet till den kyrkliga förrättningen i övrigt. Att psalmboken fungerar i liturgin och för människor, såväl vana som ovana, att sjunga med i, är också en aspekt att ha i beaktande för att skapa samhörighet och delaktighet i detta levande svenskkyrkliga kulturarv.

Psalmbokens uppställda kategorier måste fortsatt finnas med i den nya psalmboken för att tydligt koppla till teologi, tro, kyrkoårets händelser samt ceremonier och högtider av särskild betydelse för människor. Det handlar om att även den nya psalmboken behöver lyfta fram lovsång och tillbedjan, fadern, sonen och den helige ande, treenigheten, Gud som vår skapare och fader, Jesus som vår herre och broder, Anden vår hjälpare och tröst, kyrkan och nådemedlen, bibelordet, dopet, nattvarden, helg och gudstjänster, vigsel, vittnesbörd, tjänst, mission, advent, jul, trettondedag jul, fastan, påsken, Kristi himmelfärds dag, pingst, kyndelsmässodagen, jungfru Marie bebådelsedag, Kristi förklarings dag, den helige Mikael's dag, tacksägelsedagen, alla helgons dag, hädangångnas minne, alla själars dag, domsöndagen, kyrkoårets slut, morgonpsalmer, dagspsalmer, kvällspsalmer, helgsmål, söndagskväll, årsskifte, årstiderna, att leva av tro, stillhet och meditation, bönen, sökande och tvivel, kallelse, bättring och omvändelse, skuld och förlåtelse, förtröstan och trygghet, glädje och tacksamhet, vaksamhet kamp prövning, efterföljd helgelse, tillsammans i världen, barn och familj, pilgrimsvandring, livets gåva och gräns, Kristi återkomst och himlen.

Alla dessa temaområden är djupt förankrade i den kristna tron, Bibeln och den svenskkyrkliga liturgiska traditionen. Det är inte möjligt att ersätta dessa temaområden med någonting av en helt annan icke-kristen innebörd, exempelvis världsliga och ideologiskt färgade teman, eftersom det skulle riva ut hela den kristna tron ur psalmboken. Det om något hade varit förödande och ett mycket destruktivt självskadebeteende som inte på något sätt hade varit försvarbart. Därför måste alla dessa kategorier vara bevarade med flera psalmer och sånger i varje kategori även i den nya psalmboken.

Svenska kyrkan är ett kristet samfund som grundas på Bibeln och evangeliet om Jesus. Detta är samfundets existensberättigande. Därför är det i processen med att ta en fram ny psalmbok en fundamental förutsättning att de nya bidrag som tillkommer har en mycket tydlig förankring i Bibeln. Jag ser ett behov av att kyrkostyrelsen säkerställer att en kommitté av präster och teologer ges det specifika uppdraget att sälla bland förslagen som inkommer. De förslag som har biblisk förankring ska kunna ingå medan de förslag som står i direkt konflikt med den kristna tron och läran ska sorteras bort och helt utgå.

Bergby den 29 juni 2022

Anna-Karin Åström (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:15
av Anna Sundberg och Nima Gholam Ali Pour

Förföljda kristna

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att Act Svenska kyrkan ska inrätta ett nytt fokusområde avseende att stödja förföljda kristna.

Motivering

Sverigedemokraterna ser med bestörtning hur förföljelsen av kristna fortsätter att öka runt om i världen. Den internationella organisationen Open Doors visar i sin rapport som släpptes 2022 (för perioden 1 oktober 2020 till 30 september 2021) att det nu finns omkring 360 miljoner kristna som upplever en hög grad av förföljelse enbart på grund av sin kristna tro. Det motsvarar en av sju kristna. Många kristna mördas på grund av sin kristna tro. Under den redovisade perioden mördades 5 898 kristna vilket är en ökning med 23,8 procent i jämförelse med det tidigare året 2020. Covid 19-pandemin har därtill bidragit till att kontrollen av kristna ökat och restriktioner har använts för att försvaga den kristna kyrkan.

Sverigedemokraterna vet att Svenska kyrkan redan idag bedriver ett omfattande arbete för att stötta och stärka utsatta kristna som utsätts för våld och övergrepp på olika platser i världen. I takt med att förföljelsen och våldet mot kristna ökar anser Sverigedemokraterna att Svenska kyrkans arbete med förföljda kristna nu behöver intensifieras och synliggöras i en större omfattning än vad som sker idag, därav vårt yrkande att Act Svenska kyrkan ska lägga till ett nytt fokusområde avseende förföljda kristna.

Av ovan nämnda skäl behöver alltså Svenska kyrkan än mer engagera sig i kampen mot det förtryck som våra kristna syskon utsätts för runt om i världen. Act betyder just att agera och det nämns också på Svenska kyrkans hemsida om Act Svenska kyrkan att vi inte kan stå bredvid när andra människor kränks, utan då behöver vi agera. Därför behöver ett nytt och permanent fokusområde införlivas i Act Svenska kyrkans internationella arbete som fokuserar på området förföljda kristna.

Act Svenska kyrkans nuvarande fokusområden är: Försörjning och klimaträttvisa, Jämställdhet och hälsa, Fred och demokrati, Tro och lärande och Katastrofinsatser. Flera av dessa områden är ideologiskt grundade fokusområden. Med detta som utgångspunkt är det märkligt att Act Svenska kyrkan inte har stöd till förföljda kristna som ett prioriterat fokusområde för att visa solidaritet med våra förföljda trossyskon. Utifrån en biblisk kristen tro borde rimligen det området ha en hög prioritet som fokusområde. Sverigedemokraterna ser med fördel att Svenska kyrkan kan använda uppgifter från Open Doors rapporter för att kunna rikta insatser där de bäst behövs och också samarbeta med Open Doors då det gynnar målet.

Mot 2022:15

I Bibeln står det skrivet: ”Amen säger jag er: Allt vad ni har gjort för en av dessa mina minsta bröder, det har ni gjort mot mig” (Matt. 25:40). Det vill säga: det man gör mot en av Jesu lärjungar, det gör man också mot Jesus.

Gävle den 29 juni 2022

Anna Sundberg (SD)

Nima Gholam Ali Pour (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:16
av Jonas Larsson och Mikael Sandén

Volontära krafter i församlingen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. utforma en kommunikationsplan till stöd för präster och församlingsledare som i större utsträckning vill informera om möjligheterna till volontärt engagemang i församlingen,
2. inrätta en rikstäckande utbildning för volontärer

Motivering

Under en längre tid har Svenska kyrkan haft sjunkande intäkter till följd av att människor gått ur Svenska kyrkan och därmed inte betalar kyrkoavgift. Detta kan i framtiden komma att innebära att samfundet får svårt att bära kostnader för personal.

Mot bakgrund av en vikande medlemsbas och avtagande medlemsintäkter i samfundet Svenska kyrkan kommer behovet av fler ideella krafter i gudstjänsterna öka över tid om trenden fortsätter. För att lyckas med det uppdraget behöver varje gudstjänst öppna för möjligheterna till det och ge information om saken.

Därför behöver detta bli en obligatorisk del av gudstjänster och församlingslivet utifrån en nationell policy.

För att kunna upprätthålla ett rikt och levande gudstjänst- och kyrkoliv vill vi se att det upprättas en rikstäckande utbildning för volontärer. Volontärer som ska kunna verka i gudstjänster.

Volontärer är också en grupp människor som ofta drivs av ett starkt personligt engagemang utan ekonomisk vinning. De kan ofta välja att engagera sig enbart för den goda sakens skull. De ger av sin tid på ett frivilligt sätt som bland annat Bibeln talar om. För att introducera fler volontärer i kyrkans arbete bör kyrkan upprätta en standardiserad utbildning för denna målgrupp.

Falköping den 30 juni 2022

Jonas Larsson (SD)

Mikael Sandén (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:17
av Jonas Larsson m.fl.

Årlig kristen konferens

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att arrangera en årligen återkommande nationell kristen konferens på pingstdagen i de 13 stiftet för alla i hela Sverige, i samverkan med luthersk-evangeliska kristna inomkyrkliga rörelser och eventuellt andra kristna frikyrkliga samfund.

Motivering

Människor i vår tid har aldrig haft mer att göra och varit så upptagna som nu med världsliga saker och ting. Samtidigt visar undersökningar att endast 15 procent definierar sig som ateister, med andra ord är 85 procent inte ateister utan en stor del av gruppen har sannolikt istället en tro på någonting odefinierat. Svenska kyrkan behöver därför påminna om att hon finns som ett alternativ till världen och göra sig synlig och hörd. Samfundet behöver bidra till att göra Jesus mer känd i Sverige.

Vi vill därför låta Svenska kyrkan hålla en nationell kristen samlingskonferens för hela svenska kristenheten och för alla som bor i Sverige. Det ska vara en nationell kristen konferens varje år under pingsthelgen som hålls samma datum men på 13 platser i samtliga stift i Sverige. Det ska vara en konferens med predikan, bön, psalmer och lovsånger.

På uppdrag av Svenska kyrkans nationella nivå ska den årliga kristna konferensen genomföras av Oasrörelsen, som är en andlig förnyelserörelse inom Svenska kyrkan, och i samarbete med samtliga lokala/regionala inomkyrkliga luthersk-evangeliska kristna rörelser och frikyrkliga kristna samfund i Sverige.

En informationskampanj om att konferensen äger rum bör göras i medier, internet, sociala medier, tidningar och tv-media. En konferens av detta snitt kan väcka känedom hos allt fler människor om kyrkan, den kristna tron och dess värde.

Falköping den 30 juni 2022

Jonas Larsson (SD)

Mikael Sandén (SD)

Anna Sundberg (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:18
av Ronnie Nilsson m.fl.

Dimensioner i hållbarhetsredovisningen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i kommande hållbarhetsredovisningar inkludera

1. teologisk hållbarhetsredovisning med strategiskt uppbyggda och mätbara mål och delmål,
2. medlemsmässig hållbarhetsredovisning med strategiskt uppbyggda och mätbara mål och delmål,
3. organisatorisk hållbarhetsredovisning med strategiskt uppbyggda och mätbara mål och delmål.

Motivering

I senaste hållbarhetsredovisningen kan man läsa om de fyra dimensioner som Svenska kyrkan arbetar efter: andlig, ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Andlig hållbarhet handlar om att ge en teologisk grund för värderingar och ställningstaganden som främjar existentiell hälsa och livsmod. Ekologisk hållbarhet handlar om att hus hålla med naturresurserna och värna miljön. Ekonomisk hållbarhet handlar om att ekonomiska resurser används och förvaltas hållbart, samt att social hållbarhet handlar om att verka för de mänskliga rättigheterna, tillit, inkludering och egenmakt.

Vi anser att det bör tillkomma ytterligare tre dimensioner:

- ◆ Teologisk hållbarhet: Det är av vikt att den lutherska läran är hållbar i förhållande till traditionen och våra bekännelseskriterier, samt väsentlig i dagens samhälle. Inom ramen för den andliga hållbarheten lyfts teologi, men vi anser att den även bör lyftas ur detta perspektiv.
- ◆ Medlemsmässig hållbarhet: Det är inte ett ödesbestämt faktum att medlemsantalet minskar och att man måste prognostisera utifrån detta faktum. Det måste finnas en strategisk plan för att istället få ett inflöde. Målet bör helt resolut vara att medlemsantalet inte minskar. Ett faktum är att till exempel nyfödda inte längre automatiskt blir medlemmar i kyrkan, även om föräldrarna är tillhöriga, utan dopet är idag medlemsgrundande. Ett annat faktum är att allt färre barn döps i Svenska kyrkan och ännu färre konfirmeras. Den naturliga folkliga förankringen är inte längre naturlig, utan kyrkans värld ter sig alltmer obekant för allt fler. Samtidigt är situationen kontrastrik. Svenska kyrkan har en särställning och är inte ett trosamfund bland andra. En majoritet av landets medborgare är ännu medlemmar och man kan tala om en folkkyrka. Vi förstår att ett minskat medlemsantal är naturligt i ett sekulärt och pluralistiskt samhälle, men vårt mål måste vara att följa missionsbefallningens andemening. Vi som kyrka måste våga prata mer om missionsbefallningen.

Mot 2022:18

- ◆ Organisatorisk hållbarhet: Svenska kyrkan bör inte göra det som andra myndigheter gör inom dagspolitiska områden. För att få en hållbar ekonomisk och organisatorisk dimension måste kyrkan optimera sina resurser.

Vi önskar således lägga till dessa tre dimensioner. Vi är överens gällande de fyra dimensioner som nämns i inledningen, men vi vill förtydliga hur de bör genomföras. Vi anser att hållbarhetsredovisningen är tydlig, illustrativ och tar upp nödvändiga områden, men att målen i en hållbarhetsredovisning måste vara mer tydligt mätbara. Vi menar att man bör föra in delmål så att målet lättare kan följas upp. Detta torde även underlätta revisionens arbete med att utvärdera våra mål.

Lyckeby den 30 juni 2022

Ronnie Nilsson (SD)

Daniel Engström (SD)

Leif Gustavsson (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:19
av Ronnie Nilsson och Leif Gustavsson

Obligatoriska barnkonsekvensanalyser

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötets beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att det ska vara obligatoriskt för beslutande och verkställande organ att ta del av framtagna barnkonsekvensanalyser inför beslut.

Motivering

Enligt 4 kap. 4 § kyrkoordningen ska kyrkorådet verka för barnets bästa och göra barnkonsekvensanalyser inför beslut. Samma sak gäller stiftsstyrelsen enligt 7 kap. 11 § kyrkoordningen och kyrkostyrelsen enligt 12 kap. 3 §.

Gemene man kan tolka detta som att en barnkonsekvensanalys ska tas fram som underlag vid beslut och att förtroendevalda inom respektive kyrkopolitisk församling har tillgång till detta underlag inför beslut. Men så är inte fallet enligt den praxis som har fastställts av domkapitlet i Lunds stift och Svenska kyrkans överklagandenämnd.

Enligt ett beslut från domkapitlet i Lunds stift från 17 februari 2021 (Dnr 3.6 2021-0012) gällande att Andreasgården i Malmö pastorat sålts utan att barnkonsekvensanalys tillgängliggjorts för vare sig kyrkofullmäktige eller kyrkoråd, resonerar domkapitlet i Lunds stift på följande sätt:

Här görs bedömningen att det saknas skäl misstro uppgiften om att det 2020-10-05 faktiskt upprättats en barnkonsekvensanalys avseende det planerade beslutet om att sälja Andreasgården. Den sålunda upprättade barnkonsekvensanalysen är en sådan som avses i kyrkoordningen. Det finns inga bestämmelser i kyrkoordningen om vilka handlingar som ska bifogas kallelsen till ett kyrkofullmäktigesammanträde. I den mån detta inte är reglerat i en arbetsordning för kyrkofullmäktige får ordföranden bestämma detta. Om en eller flera ledamöter i fullmäktige anser att beslutsunderlaget vid sammanträdet är bristfälligt i något avseende finns alltid möjlighet att begära bordläggning, yrka på återremiss eller i övrigt ställa frågor för att få den nödvändiga informationen. Ungefär på det sätt som också skedde vid kyrkofullmäktiges sammanträde 2020-11-24. Avsaknaden av handlingar till ett fullmäktigesammanträde är därmed inte en sådan brist att den vid en beslutsprövning kan ligga till grund för ett upphävande av det vid sammanträdet fattade beslutet.

Svenska kyrkans överklagandenämnd fastställer denna praxis även om de tillägger följande i sitt beslut från 23 mars 2021 (ÖN 2021/9):

Den barnkonsekvensanalys som upprättats i ärendet borde lämpligen ha varit tillgänglig för kyrkorådet och kyrkofullmäktige i samband med ärendets behandling. Den omständigheten att så inte varit fallet är dock inte något sådant fel som kan föranleda undanrövande av beslutet.

En sådan praxis innebär att kyrkoordningens bestämmelser ålägger Svenska kyrkan att ta fram barnkonsekvensanalyser som inte behöver tillgängliggöras för förtroendevalda inför beslut. Detta är ett mycket märkligt förfarande och kan inte ha varit syftet med att ta fram barnkonsekvensanalyser. Utan syftet måste ha varit att barnkonsekvensanalyser ska fungera som underlag inför beslut och därmed tillgängliggöras för beslutsfattarna.

Det är beklagligt att den praxis som utvecklats gällande barnkonsekvensanalys slår fast att dessa underlag ska fungera som hyllvärmare. Därför är det viktigt att kyrkoordningen klargör att barnkonsekvensanalyser ska tillgängliggöras för de kyrkopolitiska församlingarna inför beslut.

På Svenska kyrkans webbplats kan man läsa att barnkonsekvensanalys är en process där uppgiften är att bedöma och redogöra för vad som är barnets bästa i ett visst tidsbundet sammanhang. Självklart måste detta underlag vara tillgängligt för dem som tar själva besluten som påverkar barnen. Den praxis som finns idag där det är ordföranden i den kyrkopolitiska församlingen eller en majoritet av ledamöterna som ska se till att barnkonsekvensanalys tillgängliggörs urholkar själva syftet med barnkonsekvensanalysen, vilket är att fungera som beredningsunderlag för att lyfta barnens intressen för beslutsfattarna.

Lyckeby den 30 juni 2022

Ronnie Nilsson (SD)

Leif Gustavsson (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:20
av Peter Laufer och Gary Aelius

Svenska kyrkans varumärke som familjekylla

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra ett projekt som syftar till att utveckla Svenska kyrkans profil och varumärke som familjekylla.

Motivering

Många människor har olika bilder av vad kyrkan är för någonting. Vissa tänker att det är ”där man går och tror”, andra tänker att där kan ceremonier som dop, bröllop eller begravning ske. Många känner inte heller till att kyrkan finns för dem från livets början till tidens ände i en sammanhängande tråd, från dop till begravning. Men kyrkans liv längs vägen kan också gestaltas i olika skepnader. Kyrkan kan möta de svaga eller de som har allt men ändå saknar något, genom barnkörer liksom i möten mellan äldre.

Men när kyrkan enas som en kyrka för sammanlänkade generationer och en familjekylla kan styrkan bli påtaglig i form av varm gemenskap som inte går att finna på annat håll i samhället.

Därför behöver människor en mer rättvisande bild av vad kyrkan är och varför den är relevant genom hela livet. Ett arbete med Svenska kyrkans profil behöver därför inledas och dess varumärke behöver stärkas hos svenska folket.

Vi föreslår därför att man skapar ett projekt inom samfundet med uppgift att bygga varumärket ”Gemenskap mellan generationer i Svenska kyrkan som en familjekylla”. Projektledaren ska ges ett relativt fritt utrymme att utveckla detta både i termer av vilken kommunikation som ska förmedlas och vilka aktiviteter som ska ingå i programmet för att förstärka bilden av samfundet som en familjekylla.

Torshälla den 30 juni 2022

Peter Laufer (SD)

Gary Aelius (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:21
av Peter Laufer och Gary Aelius

Information på skolor om konfirmation och tro

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera en återkommande informationskampanj på eller i nära anslutning till skolor om Svenska kyrkan, kristen tro, konfirmation och andra aktiviteter inom samfundet.

Motivering

Den äldre generationen i Sverige växte upp med kristen tro i hemmet, i skolan och i samhället i övrigt. Det var en naturlig del av vardagen. Till följd av att den kristna tron motarbetats av vänsterliberala krafter har dock många medelålders vuxit upp utan att tron utgjort en naturlig del av deras liv. Deras barn, den uppväxande generationen, har i många fall därför aldrig fått kontakt med tron och kunnat ta ställning till den.

För att unga ska förstå sitt ursprung och utveckla en stark identitet, med frid i själen, är det viktigt att de förstår vad som format kulturen de lever i och vad etiska och moraliska principer tar sin utgångspunkt i. Det handlar om att de kristna värderingarna är djupt rotade i den svenska kulturen.

För att ge tron en chans till alla unga vill vi att Svenska kyrkans närvaro i skolan blir aktivare. Politiska partier och andra organisationer gör presentationer, ställer ut med bokbord, montrar och roll-ups i skolorna. På samma sätt bör Svenska kyrkan varje år göra ett antal skolbesök runt om i landet för att ge en introduktion till den kristna tron, samt information och erbjudande om sommarläger, aktiviteter, konfirmation och medlemskap i Svenska kyrkan.

Torshälla den 30 juni 2022

Peter Laufer (SD)

Gary Aelius (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:22
av Daniel Engström m.fl.

Mobbning inom Svenska kyrkan

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning om mobbning och vidta åtgärder för att i Guds kärlek åstadkomma samförstånd och acceptans för olikheter inom samfundet Svenska kyrkan.

Motivering

Svenska kyrkan ska införa ett visselblåsarsystem. Det är betydelsefullt att få till stånd ett sådant system både för de anställda och för Svenska kyrkan. Det är viktigt att anställda ska kunna nyttja det framtida systemet för att kunna signalera om många olika typer av missförhållanden, exempelvis utfrysning och trakasserier.

Vissa medarbetare och medlemmar har också upplevt svåra situationer där de varit utfrysta eller mobbade utifrån preferenser, personlighet, stil, värderingar eller perspektiv på tron. Detta om något är helt oacceptabelt inom ett kristet samfund och kännetecknar inte överhuvudtaget Jesu kärlek.

Det är viktigt att Svenska kyrkan istället med vidsträckta armar hålls öppen för alla på ett sätt som gör att så många som möjligt kan få delta i Svenska kyrkans gudstjänstliv och att samfundet som arbetsgivare med dess arbetsmiljöer inte exkluderar människor av olika skäl. Svenska kyrkan ska vara en tidlöst inkluderande kyrka utifrån den luthersk-evangeliska tron på Gud och Jesu kärlek, som låter alla människor vara med och delta i kyrkolivet. Ingen anställd ska kunna känna sig mobbad eller utfryst i ett samfund som säger sig ska utgöra Guds kärlek. När mobbning förekommer i ett kristet samfund är det en kärlekslös handling och det är då uppenbart att man missat någonting helt fundamentalt och centralt i den kristna tron, det vill säga att Gud är kärlek (1 Joh. 4:7–8).

Därför behöver samfundet tillsätta en granskningskommitté med bred representation som går till botten med eventuella oegentligheter om trakasserier och utfrysning. En kommitté som lägger fram en rikstäckande konkret handlingsplan om åtgärder som i Herrens namn ska vidtas för att helt eliminera all form av ogudaktig mobbning inom samfundet.

Landskrona den 30 juni 2022

Daniel Engström (SD)

Ronnie Nilsson (SD)

Leif Gustavsson (SD)

Fredrik Ottesen (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:23
av Daniel Engström m.fl.

Kompetensutveckling, teologi och bibelkunskaper

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötets beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. genomföra en enkätundersökning om gudsbild, teologi och bibelkunskaper bland anställda i Svenska kyrkan,
2. utforma ett internutbildningsprogram på ämnet teologi och bibelkunskaper för alla anställda inom samfundet som erbjuds återkommande.

Motivering

Svenska kyrkan har under en längre tid låtit sig influeras av yttre synsätt och perspektiv som inte alltid hämtat sin näring i den luthersk-evangeliska och bibelbaserade teologin och den svenskkyrkliga liturgin. Detta är ett problem för att det riskerar att leda människor bort från tron och in i föreställningar som bygger på olika avgudar. Gudstjänstlivet kan bland annat också färgas av världsliga uttryck istället för den teologiska grund som samfundet är satt att förmedla. Den ursprungliga läran är på grund av detta satt i gungning och det gör samfundet mer otydligt och irrelevant för många som söker teologiska och existentiella svar.

Därför behöver en enkätundersökning genomföras som skapar en allmän bild av hur samtliga anställda i hela samfundet betraktar sitt uppdrag ur ett teologiskt perspektiv och hur deras gudsbild ser ut. Syftet med undersökningen är inte att sätta dit någon utan att identifiera vilken utvecklingspotential som kan finnas inom det teologiska området. Med det underlaget kan samfundet jobba ännu mer med kompetensutveckling och interna vidareutbildningar inom teologi och bibelkunskaper för att stärka samfundets samlade kompetens på ämnet. Inom samfundet finns förstås redan idag en mycket stor kompetens bland många, men det är viktigt att den också sprids vidare till alla anställda som får växa i goda kunskaper om Bibeln och det teologiska området. Ibland sägs att ingen blir någonsin helt fullärd på teologi och bibelkunskaper, vilket föranleder att detta är en process som kan behöva pågå löpande med jämna mellanrum utan bortre stoppdatum.

Landskrona den 30 juni 2022

Daniel Engström (SD)

Leif Gustavsson (SD)

Ronnie Nilsson (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:24
av Nima Gholam Ali Pour m.fl.

Jesus, religionsdialogen och islamismen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. anta en policy vilken slår fast att samtliga företrädare för Svenska kyrkan alltid ska framhålla och tillerkänna Jesus som enda vägen till Gud, med utgångspunkt i Joh. 14:6, samt att man som företrädare bär på en uppgift att när tillfälle ges i debatter och i möten också ingående förklara varför Jesus är helt central i den kristna tron,
2. anta en policy om att religionsdialog alltid hålls utanför Svenska kyrkans lokaler samt att andra icke-kristna samfund inte ska kunna nyttja Svenska kyrkans lokaler,
3. se till att Svenska kyrkans samarbete med islamister upphör och att Svenska kyrkan upphör med all samverkan och samarbete med organisationer som har någon form av association med Muslimska brödrskapet eller med andra islamistiska organisationer.

Motivering

Det har ibland visat sig att svenskkyrkliga företrädare vacklat på sanningen om att Jesus är enda vägen till Gud. De har gett uttryck för att de olika världsreligionerna egentligen har samma Gud. Detta är ett påstående som saknar förankring i Bibeln. Den gudsbild som är beskriven i Bibeln är alldeles uppenbart inte densamma som den som står skriven i de icke-judisk-kristna religionernas skrifter. Därför är det inte bara ett felaktigt utan också ett märkligt ställningstagande som i huvudsak inte tycks ha sin grund i en teologisk ansats utan sannolikt i samtida ideologiska strömningar. Sverigedemokraterna vill att Svenska kyrkan inte ska tveka om vilken tro och lära den står för och därför tydliggöra att Jesus är enda vägen till Gud.

Därför är Sverigedemokraternas förslag att Svenska kyrkan ska inrätta en tydlig policy för samtliga företrädare för Svenska kyrkan, att de i ekumeniska och inter-religiösa utbyten alltid ska framhålla och tillerkänna Jesus som enda vägen till Gud och att man som företrädare bär på en obligatorisk uppgift att när tillfälle ges i debatter och i möten också ingående förklara varför Jesus är helt central i den kristna tron.

Det är självklart så att samtal mellan enskilda företrädare för Svenska kyrkan och företrädare för andra religiösa samfund än kristna ska kunna hållas och ibland kan det också vara givande. Men det har förekommit att Svenska kyrkan har upplåtit sina lokaler till andra samfund än kristna. Vi menar att det är fel väg att gå och ett brott både mot Svenska kyrkans egna bekännelseskriterier och mot den kristna ekumeniken. Svenska kyrkans lokaler är en plattform för att nå ut med evangeliet, inte en mötesplats där budskapet om Jesus får vittra bort.

För att tydliggöra att kyrkan går ut med sitt budskap om Jesus som herre och frälsare bör en policy fastställas där villkoret för alla religionsdialoger är att de sker utanför Svenska kyrkans lokaler, exempelvis på Folkets hus eller andra neutrala platser såsom en paneldebatt i en tv-studio. Religionsdialogen ska alltid också vara ett tillfälle att hålla fram Jesus som frälsare och enda vägen till Gud med motivering om varför den kristna tron skiljer sig på ett särskilt sätt från alla andra religioner.

Svenska kyrkan har samarbeten med Islamic Relief. I en rapport från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap beskrivs Islamic Relief som en central organisation för att ge Muslimska brödrskapet trovärdighet. Islamic Relief har även flera gånger gett utrymme till hatpredikanter som vill se dödsstraff för homosexuella, som beskriver judar som ”grisar och apor” och som förespråkar att man mördar dem som lämnar islam. Bland annat har USA, Tyskland och Nederländerna upphört med ekonomiskt stöd till Islamic Relief på grund av organisationens kopplingar till Muslimska brödrskapet och deras återkommande antisemitiska uttalanden. Det finns omfattande underlag som påvisar Islamic Reliefs kopplingar till militanta islamister och att dess syfte är mycket annat än välgörenhet. Det ovannämnda är endast ett axplock av flera incidenter som visar att Islamic Relief är en islamistisk organisation som Svenska kyrkan inte bör samarbeta med.

Ännu ett exempel på en sådan organisation som fungerar som bulvan för islamister är Ibn Rushd, som Svenska kyrkan vid flera tillfällen har samverkat med. Folkbildningsrådet skriver i sin utvärdering av Ibn Rushd följande.

Vi har också nyktert och odramatiskt konstaterat att de kritiker har rätt som hävdar att det finns en viss ideologisk anknytning till Muslimska brödrskapet. Flera centralt placerade personer i Ibn Rushd och dess medlemsorganisationer inspireras av några av brödrskapets företrädare. Däremot menar vi att kritikerna har fel när de därutöver hävdar att det också skulle finnas en direkt organisatorisk koppling till brödrskapet.

Det är helt oacceptabelt att Svenska kyrkan samverkar med och därmed legitimerar en organisation som har en ideologisk anknytning till Muslimska brödrskapet, som är en islamistisk rörelse.

Sverigedemokraterna är inte emot interreligiös dialog. Däremot menar vi att organisationer som har styrka kopplingar till islamismen inte ska legitimeras av Svenska kyrkan. Majoriteten av muslimerna är inte en del av dessa organisationer men ändå har Svenska kyrkan vänt sig till dessa islamistiska organisationer. Sverigedemokraterna menar att samarbete med dessa islamistiska organisationer stärker och legitimerar islamismen i Sverige. Därmed bör Svenska kyrkans samarbete med islamister genast upphöra.

Malmö den 1 juli 2022

Nima Gholam Ali Pour (SD)

Anna Sundberg (SD)

Gary Aelius (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:25
av Nima Gholam Ali Pour och Anna Sundberg

Kristna samarbetsavtal

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. upprätta en strategi för samarbetsavtal mellan Svenska kyrkan och inomkyrkliga rörelser,
2. upprätta samarbetsavtal med frikyrkliga kristna samfund för att missionera, att evangelisera och en stärkt diakonal verksamhet,
3. etablera nya samarbetsavtal med fler svenska kristna organisationer för att utöka missionen och det diakonala arbetet.

Motivering

Svenska kyrkan har upprättat former för avtal om samarbetskyrkor med Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS). Det är en förebild för andra luthersk-evangeliska inomkyrkliga kristna rörelser inom samfundet Svenska kyrkan. Kristen ekumenik och samverkan inom Svenska kyrkan bör därför också vara möjlig att upprätta med fler inomkyrkliga rörelser. Det skulle innebära att dessa ges en chans att bidra till vitalisering av Svenska kyrkan med dess kyrko- och gudstjänstliv.

Inrättandet av samarbetsavtal med olika inomkyrkliga rörelser måste dock göras på ett sådant sätt att det juridiskt blir rättvist och likvärdigt för samtliga organisationer. Därför behöver det utarbetas en standardiserad mall som kan tillämpas vid upprättande av inomkyrkliga samarbeten. Konkret handlar det om att Svenska kyrkan i de fall församlingen har få eller inga aktiva besökare av gudstjänsterna och deltagare i församlingens aktiviteter, istället upplåter sina kyrkobyggnader till luthersk-evangeliska inomkyrkliga organisationer som exempelvis EFS eller andra, att ansvara för att hålla gudstjänster och aktiviteter i lokalerna.

Detta kan vara en mycket god sak särskilt för de församlingar som har ”klingat av”. Där kan ny energi genom inomkyrkliga rörelser gå in och göra gudstjänstlivet levande på ett nytt sätt. De inomkyrkliga rörelserna kan få göra det på ett sätt som de tror är relevant för människor så att de på nytt söker sig till kyrkan.

Det finns en viss splittring i Guds rike som ibland kan bidra till att fokus hamnar på fel typ av frågor som kanske mer har en politisk slagsida istället för att fokus hamnar på själva gudstron. Därför behöver kristenheten i Sverige istället komma närmare varandra och trots sina olika format ändå mötas i alla de saker man faktiskt har gemensamt.

Svenska kyrkan är också en institution med ett stort fastighetsbestånd, och har i de flesta fall gott om lokalytor för sina verksamheter. Men för att ännu bättre stärka den kristna ekumeniken och nå ut med evangeliet kan samarbeten utvecklas med andra kristna aktörer. Svenska kyrkans lokaler kan användas i samverkan.

Mot 2022:25

Sverigedemokraterna föreslår att Svenska kyrkan upprättar ett officiellt kristet ekumeniskt samarbetsavtal med både kristna organisationer och andra kristna frikyrkliga samfund i Sverige. Syftet med det är att ge en större samlad kraft i kristenheten, samt att gemensamt bidra till Guds rikets utbredning i hela Sverige, i både stad och land. Samarbetsavtalet ska gå ut på att stärka den regionala och lokala kristenheten, att Svenska kyrkan ska inspireras av och bejaka spridandet av Guds ord, ikrafträda bönen, det diakonala arbetet, evangelisation och att verkställa missionsbefallningen i hela vårt land med gemensam kraft.

Malmö den 1 juli 2022

Nima Gholam Ali Pour (SD)

Anna Sundberg (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:26
av David Lång och Fredrik Ottesen

Svenska kyrkans investerade tillgångar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning om en strategi för att diversifiera samfundets investerade tillgångar på verksamheter användbara för mission och diakoni som skolor, förskolor, fritidshem, äldreomsorg, vård, bank med mera.

Motivering

Svenska kyrkan besitter relativt stora tillgångar som både är investerade och andra som ännu inte är investerade.

Samfundet borde därför öppna för att utreda hur investeringarna ska kunna optimeras. Det borde vara möjligt att öka andelen av investeringar som görs i andra typer av affärsverksamheter som genererar nya kapitalinkomster. De nya intäkterna ska möta eventuella intäktsbortfall eller ökade kostnader i framtiden.

Att investera i andra verksamheter kan handla om förskolor, grundskolor, gymnasium, äldreomsorg, vård, bensinmackar och till exempel egen bankverksamhet – Svenska kyrkans bank. En bank- och försäkringsverksamhet som ger ut exempelvis bolåne- och försäkringsprodukter till hushåll och företag. Investeringar som görs genom en spridning på många olika branscher genererar intäkter med riskspridning vilket också gör också kyrkan mindre sårbar ekonomiskt då den inte i lika stor utsträckning behöver förlita sig på fallande medlemsintäkter. Dessa investeringar är i första hand en ekonomisk angelägenhet som skapar en starkare ekonomisk ställning på lång sikt.

Men det blir också ett indirekt sätt att gå ut och möta människor som en folkkyrka, att verksamheterna delvis blir en plattform för missionsbefallningen och för att kunna ta ett diakonalt ansvar. Kyrkans närvaro i samhället gör att evangeliet kan nå ut till människor i vardagen och verksamheterna kan nå människor i behov. Vi ser detta som att kyrkan blir alltmer delaktig i samhällsbilden som ett led i att komma närmare folket, att vara en folkkyrka som är sinnebild av vad Svenska kyrkan är tänkt att vara som samfund.

Vi vill därför se att en utredning tar fram en strategi för ändamålet om diversifierade tillgångar för ökade intäkter, en ökad närvaro i samhället med mission och diakonalt ansvar.

Stockholm den 1 juli 2022

David Lång (SD)

Fredrik Ottesen (SD)

Kyrkomötet
Motion 2022:27
av Karl-Gunnar Svensson m.fl.

Församlingsrådets ansvar och uppgifter

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som förtydligar vilka som är församlingsrådets uppgifter och som stärker församlingsrådets lokala ansvar, beslutsrätt och självständighet.

Motivering

I kyrkoordningen finns det inte en samlad bild av vilka uppgifter som församlingsråden har. Uppdragen finns nämnda i olika kapitel och paragrafer, vilket bidrar till en osäkerhet om vilka ett församlingsråds uppgifter är och vilket mandat det har. Det har inom ramen för pedagogiskt ledarskap gjorts en gedigen uppsats av stiftsadjunkten i Uppsala stift Anders Hedman med titeln *En känsla av inflytande – En dokumentstudie av församlingsrådets autonomi* (2018), som tydliggör bristerna i kyrkoordningen.

Det är svårt att få den samlade bilden när uppgifterna är spridda under kapitlen 3, 4, 17, 20, 37, 40, 41, 43 och 57 med olika paragrafer inom dessa. Många uppgifter, men utspritt på så många olika ställen i kyrkoordningen att det blir en otydlighet.

Kyrkorådet kan också, enligt 4 kap. 21 §, delegera en eller flera uppgifter till ett eller flera församlingsråd. Kyrkorådet ska då i församlingsinstruktionen klargöra vilka delegationer som gjorts.

Det är många uppgifter som församlingsråden har på sitt bord, men frågan är om kunskapen om dessa framstår tydligt i kyrkoordningen. Därför vore det lämpligt att införa församlingsrådets uppgift i 4 kap. 21 § som ett förtydligande med hänvisningar för varje punkt till det kapitel och paragraf där uppgiften finns med i kyrkoordningen. En sådan koppling förekommer på flera platser i kyrkoordningen.

I 4 kap. 20–27 §§ finns kyrkoordningens bestämmelser om kyrkoråd och församlingsråd.

I 4 kap. 27 § finns det också med hänvisningar till vilka bestämmelser om kyrkorådet som också ska tillämpas på församlingsråd.

Den här motionen vill att 4 kap. 21 § ändras så att uppgifterna som finns med på andra ställen i kyrkoordningen ska tillföras ungefär som görs i 4 kap. 18 §. Det skulle i så fall innebära att det i 4 kap. 21 § läggs till de uppgifter som finns i kyrkoordningen för församlingsråden.

En sådan redigering som här föreslås skulle underlätta överblicken och vara ett förtydligande av kyrkoordningens bestämmelser avseende församlingsråden.

Mot 2022:27 Träslövsläge och Falköping den 5 juli 2022

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Irene Oskarsson (KR)

Helén Lindbäck (KR)

Kerstin Rossipal (KR)

Bertil Olsson (KR)

Leif Nordlander (FK)

Berth Löndahl (FK)

Olle Reichenberg (BA)

Bengt Kjellgren (BA)

Kyrkomötet
Motion 2022:28
av Tomas Rosenlundh och Karin Janfalk

Avståndstagande från omprogrammering av sexuell läggning och könsidentitet

---

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uttala att Svenska kyrkan med självklarhet tar avstånd från all form av verksamhet som syftar till att ”bota” eller omprogrammera sexuell läggning och/eller könsidentitet.

Motivering

I ett uttalande av biskopsmötet daterat i mars 2022 lyfter Svenska kyrkans biskopar frågan om vigselrätt, vigselplikt och vigningsansvar. Uttalandet har kommit till efter de senaste årens debatt om huruvida nya präster med automatik fortsatt ska ha möjlighet att välja bort samkönade par i samband med vigsel eller inte.

Grundtesen för biskoparna är att prästerna frivilligt ska ansluta sig till linjen att med glädje viga samkönade par. I Svenska kyrkan har under åren som gått allt fler blivit positiva till att viga par av samma kön och idag är det fler präster som gärna viger samkönade par än vad som krävs för att täcka behovet. Detta är gott, men i biskopsmötets uttalande går biskoparna tillbaka till 2005 års kyrkomöte där kyrkomötet fastslog att det är uteslutet att fördöma den homosexuella personen eller att skuldbelägga den homosexuella orienteringen, att Svenska kyrkan aktivt ska motverka diskriminering av personer på grund av sexuell orientering, att Svenska kyrkan inte bör sanktionera eller driva en organiserad verksamhet i syfte att ”bota” homosexuella från deras läggning och att ett liv i partnerskap inte är ett motiv för att vägras vigning till kyrklig tjänst. (KsSkr 2005:2).

I samband med beslutet 2009 konstaterade kyrkomötet att ingen diskriminering av samkönade par får förekomma, vare sig genom ord eller handlingar. Idag är det en och samma vigselordning för par av olika kön och par av samma kön. Hela biskopsmötet står bakom kyrkomötets beslut 2009 och den gemensamma målbilden i fråga om vigsel är att alla präster med glädje och av fri vilja viger par av olika kön liksom par av samma kön.

Vi vill instämma i biskopsmötets målbild, att gå mot en frivillighet som på sikt leder till att alla präster är villiga att inte göra någon skillnad på vem du är eller vad du är. Vi menar dessutom att vårt förslag till uttalande av kyrkomötet också leder till en undervisning och förkunnselse som inte förminskar och förtrycker personer utanför heteronormen. Att samkönade par inte ska diskrimineras måste gälla alla sammanhang och inte bara vigselns sammanhanget. Det vill säga också samkönade par i arbetslaget, konfirmandgruppen, gudstjänstgemenskapen et cetera behöver skyddas från diskriminering.

Det som är olyckligt och som betonas i biskopsmötets uttalande, är beslutet från 2005 då kyrkomötet med dåtidens ögon uttalade sig om att Svenska kyrkan inte bör sanktionera eller driva en organiserad verksamhet i syfte att ”bota” homosexuella från deras läggning.

Det här beslutet gör att uttalandet blir otydligt eftersom det finns en möjlighet att i de bestämmelser som idag råder göra just detta – att argumentera emot det som är en individs egen inre övertygelse om sin egen identitet och vilja att forma sitt liv också i äktenskap.

Vi vet idag att homofobin är utbredd runt om i världen och det räcker med att låta våra blickar gå österut mot Ungern, Belarus och Ryssland. Det räcker för att förstå att frågan på intet sätt är utagerad. En kamp för människans lika värde är idag lika aktuell som den var i början av 2000-talet.

För att göra Svenska kyrkan trovärdig är det därför av största vikt att denna attsats från 2005 får stå tillbaka för ett nytt ställningstagande, det vill säga att Svenska kyrkan med självklarhet tar avstånd från all form av verksamhet som syftar till att ”bota” eller omprogrammera sexuell läggning och/eller könsidentitet.

Vi täcker till en lucka på vägen mot att än fler präster frivilligt ansluter sig till linjen att med glädje viga samkönade par. Svenska kyrkan kan vara än mer tydlig än det som sades i biskopsmötets uttalande och det underlättar i nästa steg för kyrkoherdar som har att försvara både diskrimineringslag och att värna alla människors lika värde i sina arbetslag, församlingsgemenskaper och i samhället i stort.

Göteborg och Halmstad den 11 juli 2022

Tomas Rosenlundh (ÖKA)

Karin Janfalk (ÖKA)

Kyrkomötet
Motion 2022:29
av Margaretha Herthelius m.fl.

Obehörigförklaring av biskop

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. göra en översyn av påföljderna vid obehörigförklaring av en biskop,
2. återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att en biskop som blir obehörigförklarad ska kunna behålla behörigheten som präst.

Motivering

Enligt nu gällande regler innebär obehörighetsförklaring av biskop även en så kallad avkragning av densamma. Det innebär en indragen rätt att verka som präst inom Svenska kyrkan. Det vore önskvärt att Ansvarsnämnden för biskopar vid prövningsärenden får en ny frihetsgrad som innebär att avkragning inte blir en automatisk konsekvens av obehörighetsförklaring av biskop.

Med andra ord borde svensk arbetsrätt även gälla för biskopar. En biskop borde kunna få fortsätta som präst inom Svenska kyrkan beroende på hur allvarlig förseelsen är. Vi anser att det är angeläget att avkragning inte är det enda instrument som Ansvarsnämnden har att ta till vid biskopars förseelser.

Stockholm och Växjö den 19 juli 2022

Margaretha Herthelius (FiSK)

Olov Lindquist (FiSK)

Magnus Hedin (BA)

Kyrkomötet
Motion 2022:30
av Margaretha Herthelius m.fl.

Nationella listor vid kyrkoval

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att bestämmelserna om inskränkt valbarhet till kyrkomötet upphävs.

Motivering

För att så många som möjligt av medlemmarna i Svenska kyrkan ska känna delaktighet och ansvar i hur Svenska kyrkan är uppbyggd och arbetar på alla nivåer är det viktigt att ta tillvara intresset för det kyrkopolitiska arbetet. För vissa nomineringsgrupper kan det ibland vara svårt att få fram listor med flera namn på kandidater till kyrkomötet i ett stift, varför vi föreslår att det också ges möjlighet att ta fram särskilda nationella listor eller möjliggöra komplettering av lista med kandidater folkbokförda utanför valkretsen.

I 38 kap. 19 a § kyrkoordningen är kandidats valbarhet till kyrkomötet begränsad till person folkbokförd inom valkretsen. Denna regel infördes 2007. Om denna regel avskaffades, således en återgång till tiden före 2007, skulle det hinder som nu finns för nationella listor eller komplettering vara undanröjt.

Stockholm och Varberg den 15 juli 2022

Margaretha Herthelius (FiSK)

Olov Lindquist (FiSK)

Jonas Noréus (FiSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:31
av Niklas Grahn och Sören Dalevi

Råd och institut för lärande och undervisning

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. inrätta ett råd för Svenska kyrkans lärande och undervisning,
2. inrätta Svenska kyrkans institut för lärande och undervisning,
3. tillfråga ett eller två stift om att ansvara för start och drift av institutet,
4. institutet ska finansieras av nationell nivå under tio års tid från år 2024 med 7 miljoner kronor per år.

Motivering

Undervisning och lärande har i alla tider varit centrum i kyrkans liv. Kyrkans uppgift är att till nya generationer föra vidare det evangelium hon själv tagit emot. I vår tid är kunskap och erfarenhet av kristen tro och kyrka fragmentarisk för många människor. Kyrkans undervisningsutmaning är därmed gigantisk.

Under 2000-talet har Svenska kyrkan genomfört ett antal nationella satsningar inom lärande och undervisning. Några av dem är Krafttag konfirmation, reviderade riktlinjer för konfirmandarbetet, Barn och unga 0–18 samt Dela tro – dela liv. Därtill kan läggas stifts och församlingars olika satsningar som dopprojekt, bibelkampanjer, vuxenkatekumenat m.m.

Satsningarna ovan har ofta varit tidsbegränsade satsningar med skiftande resultat. Det var därför väldigt glädjande när Svenska kyrkan tog beslut om ett långsiktigt och övergripande program för lärande och undervisning för alla åldrar. År 2019 genomfördes ett tematiskt kyrkomöte med undervisning och lärande i fokus. Kyrkomötet gjorde ett uttalande med en uppmaning till en kraftsamling i hela Svenska kyrkan:

Undervisning och lärande har alltid varit viktigt i lutherskt kyrkoliv. I Svenska kyrkans församlingar finns redan ett fokus på barns och ungas lärande, men även vuxnas. I vår tid är det en överlevnadsfråga att allt detta goda arbete lyfts upp till ett systematiskt och sammanhängande program för lärande och undervisning. (Ur kyrkomötets uttalande om undervisning och lärande 2019)

Som ett svar på kyrkomötets uppmaning kom 2021 biskopsbrevet om lärande och undervisning ”och lär dem ...”

Stiften och församlingarna har tagit uppmaningen på allvar och arbetar nu vidare med program för lärande och undervisning. Som ett stöd i arbetet har stiftet av nationell nivå erhållit ekonomiskt stöd under tre år.

Även den nationella nivån har under tre år arbetat vidare inom framför allt tre områden. Dessa är översyn av texter på Svenska kyrkans hemsida, en digital verktygs-låda och kommunikationssatsningar.

Vid årsskiftet avslutas det nationella projektet. Programmet är allt för angeläget för att ses som ett tidsbegränsat projekt, detta har under åren lyfts fram och fått stöd i kyrkomötet. Ett antal motioner i kyrkomötet de senaste åren om lärande och undervisning har ansetts besvarade med hänvisning till att programmet har ansvar för frågorna och detta arbete behöver ett långt tidsperspektiv. Kyrkomötets uppmaning 2019 lyfter fram orden ”sammanhängande” och ”systematik” som nyckelord för satsningen på lärande och undervisning.

När nu den nationella nivåns treårsprojekt avslutas är det av största vikt att det görs en plan för programmets fortsättning. Annars är risken uppenbar att programmet lärande och undervisning blir ytterligare en i raden av kortsiktiga satsningar som inte förmått att möta det långsiktiga och omfattande folkbildningsbehov som var programmets ambitiösa utgångspunkt. Det som hittills gjorts i programmet är en början men det stora arbetet ligger fortfarande framför oss.

I skrivelsen Verksamhet och ekonomi skriver kyrkostyrelsen:

Kyrkostyrelsen har på längre sikt för avsikt att studera genomslaget och konsekvenserna av programmet för lärande och undervisning som kyrkostyrelsen initierade för några år sedan. Programmet börjar få fäste i stiftet, men kan och behöver få ökad betydelse i församlingarna.

Vi anser att denna uppföljning inte kan vänta. Nationell nivå behöver redan nu ta ett fortsatt ansvar för samordning, systematik, långsiktighet, utvärdering och uppföljning av programmet. En programplan, handlingsplan och en tidsplan med utvärderingsbara kvalitativa och kvantitativa mål behöver utarbetas.

En väg framåt kan vara att inrätta en pedagogisk kommitté eller ett råd för undervisning och lärande under kyrkostyrelsen. En annan väg kan vara att inrätta ett Svenska kyrkans institut för undervisning och lärande. Institutet skulle ges ett nationellt ansvar för samordning, systematik, uppföljning och utvärdering av programmet. Ansvaret för ett sådant institut skulle med fördel kunna förläggas till ett eller två stift med nationell finansiering. Detta skulle i så fall ligga väl i linje med de samtal som förs mellan kyrkostyrelsen och stiftet om att stift ska kunna ta ansvar för nationell verksamhet.

Programmet för lärande och undervisning behöver nu ta nästa steg, ambitionsnivån behöver höjas och det är helt nödvändigt att detta sker skyndsamt.

Karlstad den 18 juli 2022

Niklas Grahn (POSK)

Sören Dalevi, biskop

Kyrkomötet
Motion 2022:32
av Leif Nordlander

Antalet revisorer

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. ändra i 48 kap. 2 § kyrkoordningen så att lydelsen blir ”minst två revisorer”,
2. ändringen träder i kraft den 1 januari 2023.

Motivering

Enligt 48 kap. 2 § kyrkoordningen ska kyrkofullmäktige utse två revisorer utöver en auktoriserad revisor. I många pastorat och församlingar som inte är pastorat är det kutym att utse revisorer från alla nomineringsgrupper, eller i vart fall fler än två plus ersättare. Det kan i stora pastorat bli en stor arbetsbörda för ett fåtal revisorer och jag föreslår därför att lydelsen blir ”minst två revisorer”.

Falköping den 27 juli 2022

Leif Nordlander (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:33
av Leif Nordlander

Reglerna för kyrkounderhållsbidrag

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ändra regelverket för kyrkounderhållsbidrag så att

1. det möjliggör bidrag till ombyggnation och omstrukturering av befintliga kyrkobyggnader så de blir användbara för nutida bruk,
2. stiftens själva kan bestämma hur stor del av stiftsbidragen som ska fördelas bland församlingarna till åtgärder på kyrkobyggnader.

Motivering

Kyrkostyrelsen har valt att fastställa att kyrkounderhållsbidraget (KUB) ska följa riktlinjerna för kyrkoantikvarisk ersättning (KAE) och inte fastställa egna sådana. Det blir en inlåsning av medel som Svenska kyrkan själv förfogar över och kommer då inte att kunna bidra till utveckling och stöd till projekt som tar Svenska kyrkan in i en ny framtid. Vi kommer att ha de flesta av våra kyrkobyggnader kvar i församlingar som inte är pastorat och pastorats ägo och dessa behöver stöd och hjälp för att göra dem ändamålsenliga i kyrkans verksamhet i 21:a århundradet efter en rimlig plan om huvudkyrka/huvudkyrkor i varje pastorat och församling som inte är pastorat.

Därför menar jag att vi bör återgå till det tidigare regelverket för bidrag vid reparationer och omstrukturering av kyrkobyggnader, idag förkortat KUB, i vårt land. Vi kan inte införa smalare krav när vi söker bredare lösningar för framtiden och finna nya former för t.ex. uppvärmningssystem och nya, utvecklade användningsområden. Stiftens bör utan detaljerad central reglering kunna besluta om användning av KUB inom ramen för stiftsbidraget. I kyrkostyrelsens förslag till beslut 2006 står det: ”Stiftens kan sedan själva bestämma hur stor del av stiftsbidragen som skall fördelas bland församlingarna till åtgärder på kyrkobyggnader”. Med det senaste beslutet där samma regler som för KAE skall tillämpas för KUB stryps möjligheten till utveckling av de befintliga kyrkobyggnaderna för framtidens behov. Det är inte vad Svenska kyrkan behöver idag. Den enda skillnaden i nuvarande regelverk är att det kan användas för underhåll av nyare kyrkobyggnader också.

Falköping den 27 juli 2022

Leif Nordlander (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:34
av Bengt Kjellgren m.fl.

Extra anslag till församlingar och pastorat

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. under 2023 utbetalas från nationell nivå (eget kapital) till församlingar/pastorat 500 miljoner kronor efter behovsprövning i respektive stift som av kyrkostyrelsen får i uppdrag att fördela resurserna,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att fastställa kriterier för fördelning och utbetalning av medel,
3. uppdra till kyrkostyrelsen att fastställa hur stor del av det extra anslaget om 500 miljoner kronor som ska tilldelas utlandsförsamlingarna.

Motivering

Coronapandemin och kriget i Ukraina har ökat kostnadsläget dramatiskt för Svenska kyrkans verksamhet. Nu när mycket verksamhet startat som vanligt igen efter förhoppningsvis den värsta fasen av pandemin möts församlingar/pastorat av stora kostnadsökningar på grund av rådande läge i ekonomin. Vi anser därför från nomineringsgruppen Borgerligt alternativ att kyrkan borde göra en storsatsning genom att ta av sina besparingar. Vi föreslår en engångsutbetalning på 500 miljoner kronor till församlingar/pastorat efter behovsprövning i respektive stift som betalas ut direkt från eget kapital på central nivå.

Kyrkostyrelsen fastställer kriterier för fördelning och utbetalning av medel och ger stiftet i uppdrag att skyndsamt fördela och betala ut medel till församlingar och pastorat i stiftet. För att förenkla förfarandet kan ett fördelningssätt vara att utgå från att fördelningen av de 500 miljoner kronorna ska ske proportionellt efter antalet kyrkotillhöriga i respektive stift per den 31 december 2022.

Även församlingarna inom utlandskyrkan bör få del av denna satsning, genom att anslaget från nationell nivå till Svenska kyrkan i utlandet ökas. Vi föreslår att kyrkomötet ger kyrkostyrelsen i uppdrag att besluta om hur stor del av det extra anslaget på 500 miljoner kronor som ska tilldelas utlandsförsamlingarna.

Denna engångsutbetalning ska gå direkt till församlingsarbetet. Vi förordar i det här sammanhanget den mest kostnadseffektiva lösningen på utbetalning till församlingar/pastorat så att detta inte blir ett hinder i beredningen av ärendet genom att stiftet som har god kunskap om församlingars-/pastorats ekonomi får i uppdrag att fördela resurserna.

Vi anser att pengarna behövs nu när kostnadsläget förvärrats i samhället och inflationen biter sig fast på nivåer vi inte sett på över 30 år. En injektion för att överbrygga de värsta konsekvenserna av kostnadsökningarna vore enligt oss bra för att verksamheten inte ska påverkas negativt. Detta ger församlingar/pastorat en möjlighet att införa

2024 ta höjd för kostnadsökningarna genom exempelvis fler frivilliga/volontärer i verksamheten. Utöver detta ser vi också ett otroligt stort behov av att rekrytera nya präster och diakoner, där det här nog kan hjälpa till.

Det finns i kyrkan ett sparad kapital på omkring tio miljarder kronor och vi menar att det är dags att börja använda pengarna nu. Vi delar inte majoritetens syn i kyrkostyrelsen att det behövs mer pengar i ladan. Den är redan fylld ända upp till taknocken.

Halmstad den 28 juli 2022

Bengt Kjellgren (BA)

Olle Reichenberg (BA)

Suzanne Fredborg (BA)

Magnus Hedin (BA)

Elisabeth Kullenberg (BA)

Margareta Nisser-Larsson (BA)

Hanna Hesser Nordin (BA)

Göran Forsén (BA)

Johan Hjertén (BA)

Georg Lagerberg (BA)

Madelaine Erlandsson (BA)

Sven Milltoft (BA)

Kyrkomötet
Motion 2022:35
av Berth Löndahl m.fl.

Missionskampanjer inför storhelgerna

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till nationella missionskampanjer om kristen tro inför storhelgerna.

Motivering

Inför kyrkovalet 2021 var ambitionsnivån hög vad gällde att nå människor med information om att det var kyrkoval. Om vi minns rätt så siktade man på att 96 procent av Svenska kyrkans medlemmar skulle känna till att det var kyrkoval. Det var en god och välgörande ambition.

Men det betyder också att Svenska kyrkans nationella nivå har god erfarenhet att driva nationella informationskampanjer. Så har gjorts främst inför kyrkovalet men även Act Svenska kyrkan har kunskap och erfarenhet.

Den erfarenheten bör användas även för att göra kristen tro synlig i hela samhället. Och det bör göras med ett tydligt fokus på Honom som är kyrkans Herre, Jesus Kristus. Helt enkelt en sorts nationell missionskampanj där det inte är kyrkovalet som står i fokus utan vad vi som kristna tror och som en inbjudan och kallelse till tro och beaktelse.

Ett möjligt och lämpligt sätt att driva en sådan kampanj skulle exempelvis kunna vara att under ett kyrkoår göra det inför varje storhelg. Då kan anknytning ske såväl till det folkliga firandet, till allmänna ledigheter och helger som till varför helgerna finns och vem det är vi firar – Jesus Kristus. Alltså en kampanj inför advent, jul, stilla veckan och påsken, pingsthelgen och slutligen allhelgonahelgen (utan att den gången fokusera alltför mycket på gravar och minnesgudstjänster utan mer på just helgonen, martyrerne och hoppet inför evigheten). Beroende på omfattning skulle eventuellt även tacksägelsedagen kunna inkluderas.

Malmö den 28 juli 2022

Berth Löndahl (FK)

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Håkan Sunnliden (FK)

Elisabeth Sandlund (FK)

Leif Nordlander (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:36
av Berth Löndahl m.fl.

Kyrkoordningens bestämning av Svenska kyrkan

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till att bearbeta kyrkoordningens ecklesiologiska beskrivningar av Svenska kyrkan så att dessa stämmer överens med trosbekännelsens ord om kyrkan som ”en helig, allmänlig och apostolisk kyrka”.

Motivering

Svenska kyrkan är en del av Kristi kyrka i alla tider och överallt. I såväl den apostoliska som den nicenska trosbekännelsen bekänner vi om kyrkan att hon är ”en helig, allmänlig och apostolisk kyrka”. Ordet allmänlig är en ganska sen översättning av ordet ”katolsk”, varför texten likaväl kan lyda, att ”vi tror ock på en helig, katolsk och apostolisk kyrka”.

I Svenska kyrkans kyrkoordning uttrycks i Inledning till kyrkoordningen emellertid hennes identitet med andra ord: att hon är ”ett trossamfund med evangelisk-luthersk bekännelse”. Ingen av trosbekännelsernas definition av kyrkan finns med i hela kyrkoordningen som bestämning av Svenska kyrkan, varken helig, allmänlig/katolsk eller apostolisk. Däremot finns det hänvisningar till de tre trosbekännelserna som en del av hennes grundläggande dokument.

Ytterligare ett ord finns i kyrkoordningen som förmodligen avser att beskriva Svenska kyrkan som del i Kristi kyrka, nämligen begreppet ”världsvid” – ett ord som mer är en geografisk beteckning än en motsvarighet till vad ordet ”allmänlig/katolsk” betyder. Det senare betecknar vad kyrkan ”i alla tider och överallt” är och har varit.

Än en gång: inget av orden ”helig, allmänlig/katolsk och apostolisk” finns med i beskrivningen av Svenska kyrkans identitet. Att hon beskrivs som evangelisk-luthersk definierar inte hennes djupaste identitet utan vad som särskiljer henne från andra kyrkor och samfund. Det evangelisk-lutherska arvet ska vi i Svenska kyrkan vara stolta och glada över men som definition av kyrkan är det mer avgränsande än just allmänligt/katolskt och apostoliskt.

Såväl frånvaron av trosbekännelsens formulering om kyrkan som att hon identifierar sig själv med begrepp som mer särskiljer henne från än förenar henne med den enda, heliga, allmänliga/katolska och apostoliska kyrkan är olyckligt.

Därför bör kyrkomötet uppdra till kyrkostyrelsen att se över hur Svenska kyrkans identitet uttrycks i kyrkoordningen. Ingenting behöver där tas bort, formuleringen att hon är ”ett trossamfund med evangelisk-luthersk bekännelse” bör givetvis vara kvar. Däremot behöver det som förenar henne med Kristi kyrka i alla tider och överallt

Mot 2022:36   formuleras tydligare så att det gemensamma och förenande betonas mer än det särskiljande.

Malmö den 28 juli 2022

Berth Löndahl (FK)

Elisabeth Sandlund (FK)

Håkan Sunnliden (FK)

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Leif Nordlander (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:37
av Berth Löndahl m.fl.

Utbildning i att omstarta och bygga församling

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till att ”församlingsbyggande” blir en väsentlig del av utbildningen på Svenska kyrkans utbildningsinstitut,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till ett församlingarnas ”omstartsprogram” som kan tillämpas i den lokala miljön.

Motivering

Svenska kyrkan är till sin numerär en majoritetskyrka. Men i praktiken, i den lokala församlingens verklighet gäller motsatsen, där är kyrkan aldrig i majoritet. Där är församlingen i realiteten en fåtalig skara som ännu samlas kring evangeliets ord och sakrament. Denna lokala minoritetskyrkosituation kräver ett annat förhållningssätt och en annan undervisning – ett annat tydligt fokus: mission och evangelisation.

Att enbart se till antalet medlemmar är vilsledande. En församling kan inte leva på de passivas antal utan den lever på de aktivas delaktighet och ansvar. En följd blir att på många håll finns inom Svenska kyrkans församlingar en uppgivenhet i gudstjänst- och församlingslivet. Medan antalet medlemmar kan vara stort och ekonomin tillräckligt god så är gudstjänstfirarna och de aktiva i församlingslivet få. På sikt blir konsekvensen att även antalet medlemmar kommer att minska kraftigt.

Ekonomi och medlemsantal uppehåller kanske församlingen genom att det finns ett antal anställda, de kyrkliga handlingarna har en fortsatt ganska stark om än allt svagare ställning och en viss verksamhet uppehålls men själva kärnan är ofta döende. En omstart behövs för att vända en tynande trend, initiativ behöver tas, modeller för hur ”man börjar om från början” krävs. I många församlingar, bland personal, aktivt engagerade och gudstjänstfirare, bland dem som faktiskt samlas finns en längtan efter en omstart.

För att vända trenden är de kyrkliga utbildningarna avgörande, det pastoral-teologiska slutåret likaväl som kyrkoherdeutbildningarna. I mycket är utbildningarna för konservativa. Övandet av liturgi, själavård, kyrkliga handlingar och predikande har förstås sin plats men mer behövs. Blivande präster och nyutnämnda kyrkoherdar måste också rustas för mission. Ett fokusområde i utbildningarna måste vara lokal mission.

Svenska kyrkans utbildningsinstitut (SKUI) måste utbilda i församlingsbyggande utifrån att kyrkan nu är så marginaliserad i det lokala att var och en som vigs till präst eller diakon eller går in i annan kyrklig tjänst måste få redskap och modeller för att omstarta. Prioriteringar och förändringar måste göras utifrån beprövad erfarenhet

Mot 2022:37

– och här har kyrkan ett par tusen års erfarenhet att luta sig mot – eller forskning om vad som fungerar för församlingstillväxt.

Det finns forskning, goda exempel och beprövad praktik av församlingsbygge och mission. De församlingar som brutit den nedåtgående trenden är som regel både utåtriktat missionerande i närmiljön och inåtriktat mot levande gemenskaper och gudstjänster.

Därför bör kyrkomötet uppdra till kyrkostyrelsen, att dels ta initiativ till att ”församlingsbyggande” blir en väsentlig del av utbildningen på SKUI, dels ta fram ett församlingarnas ”omstartsprogram” som kan tillämpas i den lokala miljön.

Malmö den 28 juli 2022

Berth Löndahl (FK)

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Håkan Sunnliden (FK)

Leif Nordlander (FK)

Elisabeth Sandlund (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:38
av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson

Talartiden i plenum

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkomötets presidium att i förslaget till debattregler för 2023 års kyrkomöte utvidga talartiden i plenum för huvudmotionärer och övriga som i förväg anmält att man önskar ha ett anförande i en fråga.

Motivering

Talartiden i plenum är i dag ytterligt begränsad. Endast tre minuter disponeras för ett anförande oavsett om det är huvudmotionären, utskottets representant eller någon annan som önskar yttra sig. Det är förståeligt utifrån att många motioner ska hinna behandlas på endast tre dagar. För endast några år sedan var plenum emellertid fyra dagar, inte tre som under de senaste åren.

Detta är olyckligt. Tre minuter är en orimligt kort tid för ett anförande i ofta stora och komplexa frågor. En hyfsad genomlysning av en frågeställning hinns inte med, tiden för en saklig debatt då argumenten kan vägas för och emot blir för kort. Mot detta kan sägas att frågorna behandlas ingående i utskotten – men ofta då i utskott där huvudmotionären själv kanske inte är ledamot.

Till demokratin hör att argument vägs mot varandra, att frågor belyses från olika aspekter och att det finns tid för reflektion. Risken är påtaglig att debatten i plenum ingenting betyder, att de argument som framförs ingenting påverkar utan besluten fattas i realiteten i nomineringsgrupperna. I praktiken betyder det att de nomineringsgrupper som befinner sig i majoritetsposition är ensamma beslutande och att plenardebatten i praktiken ingenting betyder. Ett sådant mönster är emellertid inte verklig demokrati utan närmast vad man brukar kalla för ”majoritetsdiktatur”.

En begränsad talartid är kanske intressant just därför, majoriteten behöver inte motivera sig, som det brukar heta, medan minoritetens möjlighet att föra debatten i praktiken blir begränsad.

Talartiden i plenum bör därför utvidgas av många skäl, inte minst för att ta en levande demokrati på allvar. I första hand måste huvudmotionären få förlängd tid från nuvarande tre minuter till fem. Därtill bör denna ha rätt till två anföranden och inte endast ett. Men även för övriga ledamöter som i förväg har anmält anförande bör tiden förlängas, förslagsvis från tre minuter till fyra.

Detta är viktigt för en god demokrati, för samtalet och att tid ska finnas för framförande av argument. Debatten i plenum får inte vara ett spel för gallerierna där frågorna redan är avgjorda i nomineringsgruppernas möten utan i en reell demokrati krävs en öppen och lyhörd debatt – och tid för en sådan.

Om förlängd talartid kräver ytterligare en dag för kyrkomötets andra session så vore även det önskvärt.

Malmö den 29 juli 2022

Berth Löndahl (FK)

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Kyrkomötet
Motion 2022:39
av Sten Janson m.fl.

Utvecklingen av begravningskostnaderna

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. utreda orsakerna till de påtagligt ökade begravningskostnaderna inom Svenska kyrkan,
2. ta fram samverkansmodeller för att uppnå en större kostnadseffektivitet och ökad kompetensutveckling inom begravningsverksamheten.

Motivering

Svenska kyrkan har sedan relationsförändringen år 2000 fått statens förtroende att förvalta all begravningsverksamhet i Sverige med undantag för Stockholm och Tranås, där kommunen är huvudman. Det är ett stort och viktigt myndighetsuppdrag som Svenska kyrkan har förvaltat väl och vill värna om. Idag utövas begravningsverksamheten enligt begravningslagen av cirka 570 huvudmän, det vill säga församlingar och pastorat inom Svenska kyrkan inklusive Göteborgs begravningsgemenskap, samt två kommuner, Stockholm och Tranås.

Våra kyrkogårdar och begravningsplatser är välskötta och begravningsverksamheten är uppskattad av allmänheten.

2017 infördes en enhetlig begravningsavgift för hela landet – med undantag för Stockholm och Tranås. Det innebär att begravningshuvudmännens överskott respektive underskott rapporteras till Kammarkollegiet och regleras i efterhand så att de huvudmän som redovisar underskott får detta balanserat.

Efter fem år med detta system kan staten genom Kammarkollegiet notera att begravningskostnaderna för varje år har ökat mer än index. Enligt uppgifter från kyrkokansliets ekonomiavdelning har under 15-årsperioden 2005–2019 begravningsverksamhetens kostnader i Sverige totalt ökat med i snitt 4,3 procent per år – att jämföra med konsumentprisindex (KPI) som under samma period ökade med 1,3 procent i snitt. Kostnadsökningen från 2018 till 2021 är 4,1 procent i snitt. Ökningen 2021 är för övrigt 6,1 procent! KPI har under samma period ökat med 2,2 procent i snitt. Begravningskostnaderna har alltså nära nog ökat dubbelt så mycket som KPI.

Begravningskostnadernas ökning allteftersom är oroande och en utveckling som på sikt inte är hållbar. Man kan befara att det ekonomiska incitamentet till effektivisering har försvagats genom modellen med enhetlig begravningsavgift och att den därigenom har blivit kostnadsdrivande. Det är självklart att chefer och övriga anställda i begravningsverksamheten har höga ambitioner. Att eftersträva mycket hög kvalitet i arbetet är en naturlig ambition. Att betala vad som önskas utan ifrågasättande bidrar säkerligen till kostnadsökningen. Själva systemet kan därmed möjligen utgöra en del av orsaken till kostnadsutvecklingen.

Man kan också som jämförelse notera att kostnadsutvecklingen för de största kyrkliga begravningshuvudmännen i Sverige är avsevärt lägre än snittet. Göteborgs begravningssamfällighet har som exempel en kostnadsutveckling på begravningsavgiften 2018–2021 på 1,2 procent – det vill säga lägre än KPI – att jämföra med snittet i riket, 4,1 procent.

Det kan finnas flera orsaker till att större begravningshuvudmän redovisar en lägre kostnadsutveckling. En kan vara att de större begravningshuvudmännen har bättre möjlighet att effektivt utnyttja utrustning och maskinpark och också kan hålla en högre kvalitet allmänt på tjänstemannanivå vad gäller ekonomi-, kyrkogårds- och fastighetsförvaltning. Man kan bättre tillgodose behovet av ökade specialkunskaper för att främja en god skötsel av den mångkulturella kyrkogården och man har högre kompetens för att hantera miljö- och hållbarhetsfrågor. Av det följer ett behov att hitta samverkansmodeller.

En annan orsak till den ökande genomsnittliga begravningskostnaden kan vara oklarheter i bokföringen vad gäller särredovisningen av kyrkoavgift respektive begravningsavgift.

Vi motionärer vill med denna motion peka på behovet att kyrkostyrelsen dels initierar en utredning för att analysera orsakerna till den kostnadsutveckling av begravningsverksamheten som statistiken redovisar, dels föreslår modeller för samverkan med syfte att åstadkomma en kostnadseffektivisering och kvalitetsutveckling.

Samverkan kring kremationsverksamheten bör särskilt noteras. Redan idag görs stora investeringar men än fler kommer ske i framtiden. Dessa är lånefinansierade och i dagens ekonomiska läge blir det kostnader som driver upp avgiften. Samverkan är därför nödvändigt för att hålla ner den totala kostnadsutvecklingen. Övrig samverkan kan vara inköp av utrustning och maskiner, behov av kompetensutveckling inom ekonomi och teknik etc.

Vidareutbildning behövs för att möta de nya och skärpta miljökraven. Vidare krävs samordnad utbildning för att tillgodose behov och önskemål kring en mångkulturell begravningskultur samt övergripande planering och samarbete församlingar och pastorat emellan för att tillgodose ett ökat behov av gravmark för jordbegravningar.

Göteborg den 30 juli 2022

Sten Janson (POSK)

Tomas Rosenlundh (ÖKA)

Stefan Linderås (POSK)

Marie Wojdkow (POSK)

Margareta Karlsson (ÖKA)

Jenny Nilsson (ÖKA)

Bengt Kjellgren (BA)

Agne Arnesson (C)

Victor Backström (POSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:40
av Johan Hjertén m.fl.

Digitalisera och effektivisera

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utforma en rekommendation om att

1. som grundprincip använda digital hantering av handlingar, dokument och protokoll på alla nivåer i Svenska kyrkan,
2. alla underskrifter bör ske i form av digital signering.

Motivering

Idag går betydande resurser inom Svenska kyrkan till administration, till exempel hantering av dokument som handlingar inför möten samt hantering av protokoll. I många fall måste till exempel protokoll fortfarande signeras på plats, vilket ofta medför utgifter för reseersättning och arvoden. Dessa resurser skulle kunna användas till andra och mer angelägna ändamål.

Skara den 31 juli 2022

Johan Hjertén (BA)

Bengt Kjellgren (BA)

Madelaine Erlandsson (BA)

Suzanne Fredborg (BA)

Sven Milltoft (BA)

Olle Reichenberg (BA)

Kyrkomötet
Motion 2022:41
av Anders Lundberg m.fl.

Det sociala engagemanget och arbetet med exit-processer

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. ta fram en kunskapsöversikt över arbetet med att motverka radikaliserings och gängbildning,
2. utreda vilken roll Svenska kyrkan kan och bör ha i fråga om gäng och exit-processer.

Motivering

Svenska kyrkan bedriver ett ambitiöst arbete för integration och social inkludering. Här ingår ekumenisk dialog och samverkan med statliga och kommunala myndigheter. Några exempel på konkreta projekt är En värld av grannar, Framtiden bor hos oss, Coexist Malmö och Guds hus i Fisksätra. Projekten samlar olika aktörer och har olika målgrupper för sin verksamhet:

- ◆ En värld av grannar riktar sig till religiösa samfund och organisationer som arbetar med och för människor på flykt i Europa. Det är ett praktiskt arbete på gräsrotsnivå och med fokus på interreligiös dialog.
- ◆ Framtiden bor hos oss samlar församlingar och pastorat i urbana miljöer. I fokus står arbetet i mångreligiösa miljöer och i miljöer där få tillhör kyrkan. Syftet är att pröva metoder, sprida kunskap och påverka politiker.
- ◆ Coexist Malmö samlar religiösa organisationer i Malmö. Under ledning av Statens stöd till trossamfundet och Malmö stadskontor är målet att skapa trygghet och samhörighet i Malmö stad.
- ◆ Guds hus i Fisksätra är ett samarbetsprojekt mellan Svenska kyrkan, Muslimernas förening och Katolska kyrkan för att samla kyrka och moské och för att bygga tillit och respekt.

Lika mycket som vi uppskattar dessa verksamheter ser vi behov av att tydligt markera mot ett av samtidens stora sociala problem: radikaliserings och gängbildning. Även om forskningen delvis är i sin linda vet vi att radikaliserings tar sig många uttryck: här ryms allt från religiös till politisk och nationalistisk radikaliserings. I flera studier lyfts föräldraansvaret fram som avgörande för att skapa trygghet i närsamhället och att förebygga nyrekrytering till gäng. Vi vet att barn i utsatta områden är sårbara för påtryckningar från kriminella gäng. Kyrkan har ett samhällsansvar att bidra med sitt stöd. Genom ekumenisk dialog och genom riktade insatser tillsammans med andra aktörer, myndigheter och partners i det civila samhället bör vi göra gemensam sak för att förebygga och hantera alla former av radikaliserings och gängbildning.

Mot 2022:41

Vi vet att kyrkor runt om i världen har spelat en viktig roll i att stötta utträde ur gäng och brottsrelaterade miljöer, den så kallade disengagement- eller exit-processen: pentekostala kyrkor i Latinamerika, katolska och baptistiska kyrkor i USA, anglikanska kyrkor i England etc. Vi vet också att det finns program och metoder för att praktiskt möta utmaningen från radikaliserings- och gängbildning, både i Sverige och på andra håll.

Vi saknar dock ett tydligt program i frågan från kyrkans sida. Hur tänker Svenska kyrkan att hon ska vara med i arbetet med att bemöta en av de stora samhällsutmaningarna?

Malmö den 31 juli 2022

Anders Lundberg (ViSK)

Britt Fält (ViSK)

Ann-Charlotte Miller (ViSK)

Britt Björneke (ViSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:42
av Lennart Matikainen

Ställningstagandet för Agenda 2030

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ompröva ställningstagandet för FN:s Agenda 2030.

Motivering

I nuläget sänder vi som kyrka signaler om att vi inte hjälper de utsatta och inte håller en neutral ton i frågor som rör klimat, demokrati, utsatthet och jämställdhet. I motionen vill jag lyfta alla delar av Agenda 2030 och utmana frågan om agendan verkligen minskar klyftor, ser de utsatta och är till för att skapa hållbarhet totalt. Alla delar av Agenda 2030 behöver belysas, då kyrkan ska se helheten av det som planeras och pågår. På regeringens webbplats beskrivs Agenda 2030 enligt följande:

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Globala målen är integrerade och odelbara samt balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling; den ekonomiska, de sociala och den miljömässiga.

Svenska kyrkan har helt godtagit och fört ut denna vision, vilket bland annat framgår av Svenska kyrkans webbplats, www.svenskakyrkan.se/hallbarutveckling/agenda2030.

Jag som motionerar i detta ärende menar dock att det finns anledning till omprövning av detta ställningstagande. En anledning är avsikten att avskaffa det enskilda ägandet. Den 13 juni 2019 undertecknade Klaus Schwab, ordförande för World Economic Forum (WEF) samt FN:s generalsekreterare António Guterres ett partnerskap mellan sina båda organisationer. Det gjordes utan någon direkt uppmärksamhet i media trots de oerhörda implikationer detta innebär för mänskligheten. I stort sett betyder det att makten över våra liv med ett pennstreck överflyttats till de globala storföretagen och dess ägare. Klaus Schwab är högst involverad och ligger bakom boken *Covid-19: The Great Reset* där budskapet ”ingen ska äga något, men vara lycklig ändå” finns med. Men det står klart att begreppet ”ingen” inte inkluderar de redan rika som styr hela agendan.

En annan anledning att ompröva ställningstagandet för Agenda 2030 är att vidgningen mellan rika och fattiga är ett faktum, som borde vara en vägvisare om att utvecklingen är på väg åt fel håll. Sedan 2015 när Agenda 2030 sjösattes har klyftorna ökat. Detta är en indikation på att de som driver agendan inte bevisar dess positiva trend. När kommer i så fall vändningen när de första sju åren dragit åt motsatta håll?

Den amerikanska ekonomitidningen Forbes rapporterade att under pandemin blev de tio rikaste i världen dubbelt så rika, medan klyftor och fattigdom ökat enormt. Idag rapporteras 21 000 barn och unga dö dagligen av svält och undernäring. Under pandemin har denna siffra ökat med 50 procent.

Det finns oklarheter förknippade med Agenda 2030 och avtalet med FN, vilket bland annat vänsterdebattören Naomi Klein uppmärksammat. Hon har skrivit en artikel i The Intercept att man inte behöver lyssna till konspirationsteoretikerna för att finna gott om problematiska inslag. ”Alla möjliga farliga idéer ryms”, skriver hon och exemplifierar att massövervakning och verktyg för att spåra människor normaliseras samt att enskilda personer riskerar att få alltför stor makt inom vissa områden. Hon nämner bland annat Bill Gates och inflytandet över global hälsopolitik. Kritiken syftar i första hand på punkten ”digitalt samarbete” i avtalet mellan FN och WEF, vilket syftar till att tillgodose behoven i den fjärde industriella revolutionen genom att främja global analys, dialog och standarder för digitalt styre.

Kyrkan ska alltid värna de utsatta och hålla sig objektiv där en helhetssyn ska råda. Annars riskerar de mest utsatta att lämnas övergivna medan de rika vinner mer mark.

Stockholm den 1 augusti 2022

Lennart Matikainen (AfS)

Kyrkomötet
Motion 2022:43
av Mona Olsson och Lina Ahl

Frågeinstitut i kyrkomötet

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkomötets presidium att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkomötets arbetsordning som innebär en möjlighet att ställa frågor och interpellationer i kyrkomötet.

Motivering

Mycket hinner hända mellan tiden för motionsskrivning och kyrkomötet in plenum. Idag saknas utrymme för att ta upp aktuella frågor som är angelägna att få besvarade och som inte redan blivit föremål för motioner.

Vi tror att dialog och samtal om aktuella händelser och företeelser i Svenska kyrkan är ett sätt att nå gemensam förståelse. Idag saknas det former för att kunna diskutera dessa.

Vi är medvetna om att detta diskuterades av kyrkomötet 2017 då skrivelsen Kyrkomötets arbetsformer (PSkr 2017:1) behandlades. Fram till 2012 fanns möjligheten till en frågedebatt i kyrkomötet, men den möjligheten togs bort då det inte ansågs finnas något behov av den. Det ansågs tillräckligt att frågor på verksamheten kunde ställas i samband med att kyrkomötet behandlade verksamhetsberättelsen.

Vi tror att en interpellationsdebatt skulle vitalisera kyrkomötet då aktuella frågor kan lyftas och hållas levande. Möjligheten att ställa frågor och interpellationer skulle också kunna bidra till att antalet inlämnade motioner minskar samt att de inlämnade motionerna håller högre kvalitet.

Norrköping den 1 augusti 2022

Mona Olsson (ViSK)

Lina Ahl (ViSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:44
av Mona Olsson

Finansiering av Vadstena pilgrimscentrum

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningar för att Vadstena pilgrimscentrum finansieras av nationell nivå.

Motivering

Vadstena pilgrimscentrum är ett center för hela landets pilgrimer och drivs av Svenska kyrkan i Linköpings stift. Det är idag landets största pilgrimsmål.

Många internationella besökare och deltagare i aktiviteterna har hittat till den gamla bagarboden intill Klosterkyrkan i Vadstena.

Många har hört talas om vandringen ”Pilgrim’s Walk for Future” som utgick från Vadstena pilgrimscentrum för att till slut landa mitt i det stora klimatmötet i Glasgow i november 2021. Så fick vandringen bli det ljus och det salt som vi är satta att vara i världen.

Pilgrimscentrum är en del av en nationell rörelse och en viktig plats där människor genom vandringar kanske för första gången kommer i kontakt med den kristna tron. Där trösklarna till våra kyrkor ännu känns för höga, kan en enkel vandring med möjlighet till samtal med pilgrimspräst och andra medvandrare bana väg till en personlig tro.

Vägens teologi (Theologia Viatorum) hjälper oss att förstå den kristna tron och den mänskliga existensen i sin helhet.

Linköpings stift bär idag hela kostnaden för Vadstena pilgrimscentrum. Men jag anser inte att det är rimligt, med tanke på den nationella betydelse som centret har. Intresset för pilgrimsvandringar ökar och mer resurser behövs för att kunna utveckla arbetet.

Norrköping den 1 augusti 2022

Mona Olsson (ViSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:45
av Katarina Glas m.fl.

Mission som församlingens grundläggande uppgift

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett läroarbete för att fördjupa och bredda förståelsen av begreppet mission och vad det innebär för församlingens grundläggande uppgift.

Motivering

Redan vid kyrkoordningens tillkomst fördes diskussionen om hur missionens roll ska uppfattas i Svenska kyrkan. Det ursprungligen använda ordet ”evangelisation” byttes till ordet ”mission” i beskrivningen av församlingens grundläggande uppgift, för att markera en bredare innebörd. Väl så.

Vi har följt behandlingen av missionsbegreppet i kyrkomötet sedan dess och ser att det fortfarande finns en stor osäkerhet i hur begreppet mission uppfattas, när det gäller att förstå mission som en av fyra dimensioner av församlingens grundläggande uppgift. En anledning till det är att när församlingens styrande dokument ska brytas ner i verksamhetsplaner, mål och budget så förminskas församlingens uppgift att leva i mission till att bli aktiviteter som kan beskrivas och budgetberäknas.

Den lokala församlingen är en del i Guds mission – Missio Dei. Dokumentet *Tillsammans för livet* (Together towards life) som antogs av Kyrkornas världsråd 2013 ger en god och genomarbetad tolkning av hur begreppet Guds mission kan förstås. Där beskrivs missionen som Guds mission – sändningen i världen – där varje församling är med i uppdraget att förkroppsliga Guds frälsning i världen. Allt kyrkan gör har missionen som drivkraft och ärende. Mission blir då något som församlingen lever i. Det är en betydligt djupare tolkning av missionsuppdraget än vad som kommer till uttryck när det beskrivs som aktiviteter. Aktivitetsfokus blir nämligen lätt konsekvensen av den nuvarande tolkningen av begreppet mission när det är en av fyra delar i den grundläggande uppgiften och uppgiften är att ”utöva mission”. Församlingen ska leva i mission, i Guds mission i världen. Det kommer naturligtvis att få sitt utflöde genom aktiviteter, men själva missionen är större än så.

Vi önskar att beskrivningen av församlingens grundläggande uppgift, så som den är beskriven i kyrkoordningen, skulle se annorlunda ut. Att församlingens uppgift är att leva i mission och vi gör det genom att fira gudstjänst, bedriva undervisning och utöva diakoni. Ett flertal motioner i kyrkomötet i den riktningen har dock visat sig fruktlösa. Läronämnden skriver 2018 att det skulle krävas ett omfattande läroarbete för att göra en förändring i beskrivningen av mission som en del i församlingens grundläggande uppgift. Just detta läroarbete anser vi att vår kyrka behöver. Vi menar att även dagens skrivning skapar ett läroarbete, som dock är omedvetet. Begreppet mission förändras, och riskerar att förminskas, genom det lokala målskrivningsarbetet

Mot 2022:45 i församlingarna, till att bli aktiviteter som församlingen gör eller inte gör. Så förflyttas långsamt, genom praxis och administrativa stödfunktioner, synen på vad mission är. För kyrkans självbilds skull är ett läro- och reflektionsarbete kring mission därför en ytterst angelägen uppgift.

Umeå den 1 augusti 2022

Katarina Glas (POSK)

Celina Falk (POSK)

Lisa Tegby (POSK)

Niklas Grahn (POSK)

Johan Linnman (POSK)

Anette Nordgren (-)

Emma Hedlundh (POSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:46
av Olov Lindquist m.fl.

Stöd till den ortodoxa kyrkan i Ukraina

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uttala sitt stöd för den ortodoxa kyrkan i Ukraina.

Motivering

Rysslands krig mot Ukraina är orättfärdigt. I alla år har det varit naturligt att kyrkor i olika samfund ställer sig på fredens sida. Att göra tvärtom måste därför anses vara en okristlig handling.

För den rysk-ortodoxa kyrkan verkar det istället vara tvärtom. Patriark Kirill har visat sitt stöd för den ryska invasionen av Ukraina och har heller inte uttalat något stöd för Ukrainas folks lidande. Det värsta är att patriarken därmed kan sägas bryta mot det femte budordet ”Du ska icke dräpa”.

Av ovanstående anledning önskar vi att kyrkomötet uttalar sitt stöd för den ortodoxa kyrkan i Ukraina.

Stockholm, Malmö och Varberg den 1 augusti 2022

Olov Lindquist (FiSK)

Margaretha Herthelius (FiSK)

Marcus Romedahl (FiSK)

Jonas Noréus (FiSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:47
av Marcus Romedahl och Margaretha Herthelius

Informationskampanj för kyrkomusikerutbildningar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera en informationskampanj riktad mot landets musik- och kulturskolor samt studie- och yrkesvägledare inom grundskolan och gymnasieskolan i syfte att öka kunskapen om arbetet som kyrkomusiker.

Motivering

Det råder i dagsläget stor brist på utbildade kyrkomusiker och många församlingar har problem att tillsätta utlysta tjänster. I vissa fall finns inga sökande alls till tjänsterna och finns sökande hänvisas i meritförteckningen allt oftare till en allmän musikalisk kunskap med till exempel piano som huvudinstrument, men ingen eller mycket liten förmåga att hantera kyrkorgel. Problemet märks för tillfället mest i församlingar/pastorat på landsbygden eller mindre tätorter, men inom en snar framtid kommer rekryteringen av utbildade kyrkomusiker vara ett problem för de flesta församlingar. Alla prognoser tyder på ett stort underskott på grund av stora pensionsavgångar de kommande åren.

Församlingar är naturligtvis medvetna om problematiken och gör redan idag stora ansträngningar att intressera barn och ungdomar för orgeln som instrument och för arbetet som kyrkomusiker. Vi anser dock att dessa vällovliga satsningar inte räcker. Många barn och ungdomar kommer tyvärr inte i kontakt med kyrkans musikliv på samma sätt som förr. Fler och fler skolor väljer att hålla sina avslutningsceremonier utomhus, i idrottsbodar eller andra samlingslokaler. De får helt enkelt inte möjlighet att uppleva orgeln som instrument och stifta bekantskap med en kyrkomusiker. Ett vikande medlemsantal spelar också en avgörande roll och bidrar till att avståndet till kyrkans musikliv blir allt större. Samma problematik gäller också studie- och yrkesvägledare, den yrkeskategori som ska vägleda ungdomar i deras framtida yrkeskarriär.

Därför anser vi att en riktad informationskampanj mot kultur- och musikskolor och mot studie- och yrkesvägledare fyller en funktion och kompletterar de satsningar som församlingar gör redan idag.

Malmö och Stockholm den 1 augusti 2022

Marcus Romedahl (FiSK)

Margaretha Herthelius (FiSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:48
av Jan-Hugo Nihlén

Förtroendevalda revisorer

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. ändra bestämmelsen i 48 kap. 2 § andra stycket första meningen kyrkoordningen till att lyda enligt följande: ”Kyrkofullmäktige kan, utöver den revisor som ska utses enligt första stycket, välja ytterligare revisorer.”,
2. ändringen träder i kraft den 1 januari 2023.

Motivering

Enligt 48 kap. 2 § andra stycket kyrkoordningen ska kyrkofullmäktige välja ytterligare två revisorer, utöver den revisor som ska utses enligt första stycket.

Sådan ytterligare revisor ska, för att vara valbar, tillhöra Svenska kyrkan, vara döpt och fylla 18 år senast vid valtillfället.

Den revisor som utses enligt första stycket ska vara auktoriserad, även ett registrerat revisionsbolag får utses.

För församlingar kan det vara svårt att finna lämpliga personer att utse till revisorer enligt andra stycket vid samma valtillfälle.

Genom bestämmelsen i första stycket som ställer krav på en auktoriserad revisor eller ett registrerat revisionsbolag, garanteras att det finns en god kompetens och erfarenhet för att fullfölja uppdraget.

I revisorslagen 5 § står:

Revisorn ska granska företagets årsredovisning och bokföring samt företagsledningens förvaltning. Granskningen ska vara så ingående och omfattande som god revisionsredovisning kräver. Om revisorn är en auktoriserad eller godkänd revisor eller ett registrerat revisionsbolag, ska granskningen utföras med professionell skepticism.

I 48 kap. 5 § kyrkoordningen står:

I revisionslagen (1999:1079) finns föreskrifter om revisorernas granskning. Utöver det som anges där ska revisorerna även granska om församlingens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Det kan ifrågasättas om den i kyrkoordningen intagna skrivningen egentligen skiljer sig åt från revisionslagen.

För att förenkla för en församling eller pastorat som inte kan hitta en förtroendevald revisor föreslås en ändring av 48 kap. 2 § andra stycket första meningen kyrko-

Mot 2022:48 ordningen, så att det ges en valfrihet för församlingen eller pastoratet att utse en förtroendevald revisor.

Ändringen innebär att församlingen/pastorat själva råder över beslutet att tillsätta förtroendevald revisor.

Ekerö den 1 augusti 2022

Jan-Hugo Nihlén (POSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:49
av Paul Höglund

Avsättningar i kyrkans skogar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att påbörja förhandlingar med berörda myndigheter för att möjliggöra avsättningar i kyrkans skogar av virke till kulturrenoveringar av kyrkans fastigheter.

Motivering

I dag kräver kulturansvariga myndigheter bland annat att det används 200-årig senvuxen fura, medan Skogsstyrelsen vill skydda sådana bestånd. Förslag är avsättningar av individer/områden där avverkning är tillåtet.

Långsele den 2 augusti 2022

Paul Höglund (C)

Kyrkomötet
Motion 2022:50
av Axel W Karlsson

Tidsbegränsade mandatperioder för biskopar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär införande av tidsbegränsade mandatperioder för biskopar, med möjlighet till omval och med rätt att avstå från omval.

Motivering

Med anledning av en del händelser de senaste åren har biskopsuppdraget, stiftens växlande situationer och biskopars arbetsvillkor med mera kommit att diskuteras. Det är min övertygelse att en ändring av relationerna mellan stift och biskopar enligt intentionerna i denna motion kan bidra till att komma tillrätta med en del problem vi har sett i flera stift.

Enligt nuvarande ordning innehar valda biskopar sina uppgifter som stiftschefer fram till pensioneringen såvida de inte själva väljer att avgå eller förklaras obehöriga. De två sistnämnda möjligheterna förekommer ytterst sällan.

Den nuvarande ordningen utan tidsbegränsade mandatperioder är av flera skäl olämplig. Att en biskop kanske i decennier sitter på samma post utan möjlighet för stiftet att kunna välja en annan, främjar inte kyrkans funktion som kyrka och dess möjligheter att förnyas. Biskopar bör därför väljas för begränsade mandatperioder med möjlighet för biskopen att välja mellan att delta som kandidat för en ny mandatperiod och med rätten att avstå från att delta i omval. Stiftet får därmed med jämna mellanrum, förslagsvis vart femte år, möjlighet att ta ställning till om dess biskop ska få förtroende att fortsätta som stiftschef, eller om möjlighet ska ges att annan biskop väljs.

Förslagsvis vart femte år tillfrågas de valda elektorerna om ett nytt biskopsval ska ske. Om tillräckligt många elektorer i stiftet begär det, öppnas möjligheten att nominera kandidater i vanlig ordning. Nytt val kan leda till omval av sittande biskop, om denne inte avstår från att kandidera i valet. Om inte tillräckligt många elektorer begär nytt val, ska sittande biskop anses bekräftad att fortsätta som biskop i sitt stift i ytterligare en mandatperiod. Denna ordning är ägnad att förstärka det nödvändiga bandet av förtroende mellan stift och biskop.

Den nyordning jag föreslår innebär en förbättring av situationen för respektive biskop, som har rätt att avstå från omval. Den biskop som avstått från omval i ett stift kan, efter nominering, sedan ställa upp i biskopsval i annat stift. Demokratin i respektive stift förstärks.

Observera att förslaget inte innebär att själva biskopsämbetet eller innehållet i biskopsuppdraget förändras. Den som varit biskop för ett stift och sedan avstått från

Mot 2022:50 omval eller inte blivit omvald är fortfarande biskop och kan stå till förfogande för andra uppgifter i kyrkan, till exempel genom att låta sig nomineras som stiftschefskandidat i annat stift.

Motionen är inspirerad av hur det fungerar i en del andra lutherska kyrkor i världen, bland annat i Tyskland och i USA (Evangelical Lutheran Church of America – USA:s största lutherska samfund). Den strider alltså inte mot den lutherska synen på biskopsämbetet.

Göteborg den 2 augusti 2022

Axel W Karlsson (AfS)

Kyrkomötet
Motion 2022:51
av Anne Olofsson och Stig Axelsson

Engagemang, efterföljelse och lärjungaskap

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. tillse att en kunskaps- och inspirationsskrift som tydliggör motivet och stärker både unga och äldre till engagemang och tjänst i församlinglivet i Svenska kyrkan, tas fram,
2. tillse att skriften och annat relevant material i linje med den tydliggör Svenska kyrkans syn på engagemang som lärjungaskap och efterföljelse idag,
3. tillse att skriften och materialet ger tillfälle att få både kunskap och en gemensam utgångspunkt för att samtala om vilka teologiska grundläggande motiv som ligger bakom ett personligt engagemang i församlingar i Svenska kyrkan,
4. tillse att skriften klargör att satsningen på ökad kunskap och motivet till människors engagemang i Svenska kyrkan inte har sin grund i den befarade minskningen av Svenska kyrkans ekonomi utan främst är en fråga om församlingssyn.

Motivering

Ofta får man höra att Svenska kyrkan har anställt bort människors engagemang. Detta kan nog vara riktigt men i åtskilliga församlingar finns många engagerade i kyrkans olika uppdrag.

Svenska kyrkan behöver nu utveckla arbetet med engagemang men det saknas en mer fördjupad förståelse för varför många olika människor, med sina olika gåvor, behövs för att gemensamt bära församlingens uppdrag att vara kyrka. Det är församlingens alla olika engagerade som med gemensamma krafter bygger och gestaltar församlinglivet. Svenska kyrkans ekonomiska situation kan med stor sannolikhet komma att påverka personalförsörjningen på så sätt att vi i en framtid inte kan betala stora grupper av anställda. Den ekonomiska situationen kommer att förändra vissa framtida villkor men inte det som i grunden är församlingssyn och kyrkosyn.

Medlemmarna kommer troligtvis att se en annorlunda kyrka där församlingsfolket blir subjektet och bär ett tydligare ansvar. Även om det kan vara så att det är minskade ekonomiska resurser som tvingar fram en annorlunda vardag i Svenska kyrkan, där församlingsfolket engagerar sig mer och mer, är det inte, och får det inte, ses som att det är en minskad ekonomi som är incitamentet för detta.

Svenska kyrkan är inte vilken förening och organisation som helst. Hon är en kyrka med ett budskap om Gud och Guds kärlek till oss som mänsklighet där evangeliet gestaltas i människors liv och i samhället. Tillsammans vill vi se att människor ska komma till tro, växa i tro och visa att tro och handling hör samman. Det är därför vi säger att kyrkans grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, undervisa samt utöva diakoni och missionera. Denna målformulering har sin grund i

lärjungaskap, efterföljelse och uttrycks i nya testamentet bland annat i missionsbefallningen. I dopet kallas alla som döps till gemenskap, lärjungaskap och efterföljelse och det tydliggörs exempelvis i orden ”Ta emot korsets tecken på din panna, på din mun och på ditt hjärta. Jesus Kristus, den korsfäste och uppståndne kallar dig att vara hans lärjunge”. Tala om en holistisk syn på kristet tjänande! Detta innebär att allt det som Jesus Kristus står för innefattas i lärjungaskapet och konsekvensen blir att vi kallas att gestalta evangeliet för andra. Församlingen är både ordets hörare och ordets görare. Kristi kärlek blir vår drivkraft och det är från denna sanning vi hämtar motivet för vår tjänst. I detta sammanhang talas inte om anställda och frivilliga utan kallelsen gäller alla. Sedan är det en annan sak hur arbetet i församlingen organiseras utifrån kallelsen och hur den bäst kommer till uttryck på varje plats.

Svenska kyrkan behöver på ett tydligare sätt samtala om detta och förmedla kunskap om engagemangets teologiska ursprung i begreppen lärjungaskap och efterföljelse. När detta ursprung helt och fullt accepteras ligger vars och ens insats i gemenskapen i något mycket djupare än i begreppen ”frivillig”, ”ideell”, ”oavlönad” eller att vara ”volontär”. Det handlar om ett tjänande i Kristi anda. Att ta tillvara människors gåvor så att de bär frukt i ett församlingsengagemang, är ett gott förvalterskap och kan även vara en inspirationskälla för andra som längtar efter att få tas i anspråk och få bidra i det som är kyrkans stora uppgift i världen. Här ska naturligtvis även finnas plats för människors kraft och tid att ge ”av god vilja”. Att på ett konkret sätt vara del av en lokal gemenskap som i sin tur är del av något mycket större, Kristi kyrka i världen, ger både den enskilde och hela församlingsgemenskapen en samhörighet med andra kyrkor och med bröder och systrar i andra länder.

Enligt Svenska kyrkans enkätundersökning Kyrkbussen (Bromander 2013, 2014) fanns det omkring 700 000 människor som hade en vilja att verka inom Svenska kyrkan med någon form av insats. Det är mycket viktigt att ta tillvara detta möjliga engagemang och samtidigt vitalisera människors innersta motiv. Det är så vi är kyrka och bygger församling! Många lärdomar kan också hämtas från församlinglivet i Svenska kyrkan i utlandet.

Svenska kyrkan kan inte längre bara tala om hur vi vill ta hand om människors engagemang i Svenska kyrkan. Vi måste tala tydligt om *varför*. Det är mycket angeläget att nationell nivå står för framtagandet, så att det i det nationella perspektivet blir tydligt att tankarna omfattar även utlandskyrkan, andra kyrkor och en ekumenisk dialog, men att arbetet med att implementera skriftens innehåll därefter ligger hos stift och församlingar.

Norrköping den 2 augusti 2022

Anne Olofsson (POSK)

Stig Axelsson (POSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:52
av Mattias Lundberg m.fl.

Ansvar för kyrkomusikalisk utbildning

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att söka samband med styrelse och utbildningsledning för Marie Cederschiöld högskola, för att med ett bryggstöd i form av ett ekonomiskt garantibelopp möjliggöra antagning av kyrkomusikerstudenter våren 2023.

Motivering

Enligt 10 kap. 3 § kyrkoordningen ska kyrkostyrelsen ”se till att de kyrkliga grundutbildningarna erbjuds i tillräcklig omfattning”. Fram till 2014 var kyrkan medfinansierare till kyrkomusikutbildningen vid Stora Sköndals högskola (numera Marie Cederschiöld högskola), liksom den fortfarande är för en del andra kyrkliga grundutbildningar i icke-statlig regi. Demografisk statistik visar att det fram till 2030 kommer att behöva utbildas 700 nya kyrkomusiker för att upprätthålla nuvarande nivå efter pensionsavgångar. Detta mål kan i nuläget inte uppnås. En enkätstudie bland 608 av Svenska kyrkans kyrkoherdar genomförd under 2022 visar att en majoritet bedömer att kyrkomusiker redan nu är ett bristyrke och att de anser att kyrkan tillsammans med staten bör vara medfinansierare till den högt specialiserade utbildning det rör sig om, med Svenska kyrkan som närmast ensam avnämare. Marie Cederschiöld högskola står för cirka 20 procent av de utbildade kyrkomusikerna varje år, i en tid då kyrkan alltså i strid med 10 kap. 3 § kyrkoordningen inte kommer att klara den framtida kompetensförsörjningen av kyrkomusiker.

Förklaringen till högt söktryck och god kompetensförsörjning är utbildningens under sextio år uppbyggda effektivitet till dess nuvarande utformning, med flexibilitet som bland annat möjliggör utbildning och ackreditering av redan verksamma, men tidigare obehöriga musiker (mellan 80 och 90 procent av dem som söker utbildningen söker inte musikhögskolornas utbildning och vice versa).

Högskolan har ansökt om statligt utbildningsuppdrag för kyrkomusikutbildningen, men i väntan på besked (slutgiltig statsbudget föreligger inte förrän efter riksdagens budgetomröstning hösten 2022) har man under 2022 inte kunnat anta några nya studenter, och tvingas trots högt söktryck avsluta utbildningen under 2023 om ingen antagning kan ske under detta år. För att inte kyrkostyrelsen ska brista i uppdraget enligt 10 kap. 3 § kyrkoordningen bör kyrkomötet och kyrkostyrelsen fatta beslut om bryggstöd för att säkra den framtida försörjningen av utbildade kyrkomusiker i Svenska kyrkans församlingar. Kostnaden för att rädda fortsatt kyrkomusikerutbildning är i förhållande till vad som står på spel relativt blygsam (före 2013 utgick finansiering från kyrkan om cirka fem miljoner kronor per verksamhetsår). Om inte så sker står Svenska kyrkan inför långt större kostnader inom några år, eftersom man

Mot 2022:52 kommer att behöva bygga upp den nuvarande infrastrukturen för en femtedel av försörjningen av nya kyrkomusiker på annat håll, till långt högre kostnader och med stora kompetensförluster och nedlagd kyrklig verksamhet ute i församlingarna.

Märsta, Stockholm, Örsundsbro, Västerås, Göteborg och Skara den 2 augusti 2022

Mattias Lundberg (POSK)

Sven Milltoft (BA)

Carin Åblad Lundström (ÖKA)

Mikael Mogren, biskop

Susanne Rappmann, biskop

Åke Bonnier, biskop

Andreas Holmberg, biskop

Kyrkomötet
Motion 2022:53
av Axel W Karlsson

Psalmen Fädernas kyrka

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i arbetet med psalmboksrevisionen se till att Johan Alfred Eklund psalm Fädernas kyrka ges plats i nästa psalmbok.

Motivering

Psalmen 169 i 1937 års psalmbok med musik av Gustaf Aulén (1879–1977) lyder:

1. Fädernas kyrka i Sveriges land,
kärast bland samfund på jorden!
Vida hon famnar från strand till strand,
fast är hon grundad av Herrens hand.
Byggd till hans tempel i Norden.
2. Allt fick sin vigning i kyrkans famn:
brudgummens löfte till bruden,
hemmet, det nyföddas kristna namn,
kämparnas färd till den sista hamn,
fanan och konungaskruden.
3. Kristet och fritt vill Sverige bo,
råda för landet allena.
Därom i manlig och kristen tro,
därom i strid eller lagfäst ro
konung och folk sig förena.
4. Fädernas Sverige sig kämpat fram.
Kristus var med det på banan,
visade vägen för trofast stam:
Kristus är trofast och svek är skam;
korset stod tecknat på fanan.
5. Kristus har vunnit vår bästa gärd
både i äran och nöden.
Vida gick striden kring Sveriges härd,
frid åt Guds kyrka var kampen värd,
konungens kamp intill döden.

6. Minnen från templet och klockors malm
fäderna följde, och sången
Ännu ur fängelsets natt och kvalm
ljöd genom gallret en kämpes psalm;
det var en svensk som satt fången.
7. Ädel är skaran, sen tusen år
Gud i vår kyrka fått frälsa.
Framåt vår hoppfyllda längtan går:
ungdomen kristnad är Sveriges vår,
Sveriges framtid och hälsa.
8. Komme nu åter till strid för Gud
skaran sin Konung till möte,
väpnad och villig, i helig skrud,
samlad, som daggen på ljusets bud
flödar ur morgonens sköte.
9. Kristnade ungdom, dig gånge väl.
Strid för Guds ära i Norden.
Kämpa för frihet åt bunden träl.
Gud bringe friden till Sveriges själ,
Gud bjude frid över jorden.

Denna psalm har i varierad form tagits upp också i psalmböckerna i våra grannländer Finland och Norge. I finlandssvenska psalmboken finns den som psalm 168, där man sjunger "Fädernas kyrka i fädrens land". Vid Finländska kyrkans psalmboksrevision 1986 behölls psalmen.

Det är nu hög tid att Svenska kyrkan orienterar sig tillbaka till sin nationella och folkkyrkliga identitet och återför Fädernas kyrka till psalmboken.

Trots att denna älskade psalm varit borta från psalmboken under mer än 30 år är den inte bortglömd. Under perioden efter 1986 har flera motioner om att återinföra denna psalm väckts av olika nomineringsgrupper i kyrkomötet.

Göteborg den 2 augusti 2022

Axel W Karlsson (AfS)

Kyrkomötet
Motion 2022:54
av Sofija Pedersen Videke

Själavård

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. genomföra förbättringar för själavårdare,
2. vidta åtgärder för själavårdens fortsatta existens.

Motivering

2014 biföll kyrkomötet en motion om själavård. Att-satsen som bifölls skulle säkerställa att relevanta förbättringar genomfördes.

Ett av resultaten var en forskningsrapport av Victor Aldrin, som redovisades för kyrkostyrelsen 2015 och finns publicerad här

https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/8641757/Aldrin_Sja_lava_rdsundervisning_i_Svenska_kyrkan_2016_.pdf

Rapporten visade på nuläget men också förbättringspotential, genom att stärka utbildning och fortbildning, men även handledning för alla som bedriver själavård (vilket även biskopsmötet påpekat i biskopsbrevet om tystnadsplikten 2000/2004).

Det verkar inte ha blivit enklare att få själavård sedan 2014. Tvärtom verkar det svårare, samtidigt som vi kan se att behoven ökar i takt med den psykiska ohälsan. I Kyrkans tidning nr 21/2022 kan vi istället läsa att enskilda har blivit runtslussade mellan telefonsvarare samt att det på vissa håll inte ens är möjligt att få träffa en präst, utan att konfidenter istället hänvisas till en diakon.

Diakoner har en viktig roll, som samtalspartner inte minst då de i sin grundutbildning kan ha utbildning kring samtalsmetodik men de har en annan tystnadsplikt. Präster däremot har absolut tystnadsplikt och en vana att låta nutiden genomlysas av Bibelns berättelser och förkunna hopp. Diakoner och präster behöver komplettera varandra.

I en tid när många människor mår dåligt och vill samtala om existentiella frågor, borde kyrkan ha en självklar roll. Det är därför av största vikt att det är enkelt och självklart att få komma till samtal med en präst. Vi vet ju att det kan dröja innan man kan få annan samtalskontakt, t.ex. inom sjukvården.

Jourhavande präst gör ett fantastiskt jobb på kvällar och nätter men det bygger på att de också kan hänvisa till fysiska samtal i hemförsamlingen.

Det verkar som om det finns präster som känner sig för dåligt rustade för att kunna ha själavård. Det kan lösas antingen genom förbättrad grundutbildning eller fortbildning. Mest sannolikt behövs båda. Men förutom kompetensen behövs också stöd till själavårdare genom möjlighet till handledning, både av kollegor och externa handledare. Här kan det finnas skäl att se på besläktade professioner, som till exempel inom socialt arbete eller bland psykologer.

Själavård är en grundläggande arbetsuppgift för präster, som alla präster förväntas utföra. Fortbildning borde gälla de svårare samtalen, inte vanliga förekommande samtal vid människors livskriser. Kanske behöver själavården skrivas in i kyrkoordningen, så att den blir självklar och synlig även där?

Det är oroväckande att inte alla församlingar och inte alla präster erbjuder själavård med absolut tystnadsplikt på ett lättillgängligt sätt. En del av detta är församlingarnas ansvar, liksom fortbildningen ofta ligger på stiftsnivå, men kyrkostyrelsen ansvarar för prästutbildningen och vissa fortbildningar genom Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Victor Aldrins undersökning visar också att alla stift inte kan erbjuda fortbildning i själavård, och att bara fem stift tyckte att det de erbjöd var tillräckligt (Aldrin, s. 5).

Själavård är ett grundläggande fundament för kyrkan, vars behov vi kan anta ökar, baserat på den efterfrågan vi ser. Kyrkostyrelsen behöver därför tillgodose att det finns tillgång till själavårdande präster över hela landet, genom att stärka utbildning och fortbildning. Det skulle ta den bifallna motionen 2014 och den efterföljande rapportens slutsatser på allvar.

Rydebäck den 4 augusti 2022

Sofija Pedersen Videke (S)

Kyrkomötet
Motion 2022:55
av Axel W Karlsson

Förbättrat brandskydd för kyrkor

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över de generella regelverken för brandskyddet av kyrkor samt existerande praxis för detta skydd i syfte att finna förbättringar.

Motivering

Kravet att skydda kulturarvet och kravet på brandskydd hamnar genom de gällande regelverken lätt i praktisk motsättning till varandra.

Äldre kyrkor äger ett starkt symbolvärde. De är en identitetsmarkör för sin bygd och de binder samman människor genom generationer och sekler. Förlust av en äldre kyrka är något av det mest traumatiska vi känner till. Kan vi genom förebyggande arbete rädda en enda kyrka från att brinna upp är det ett stort värde.

Brandskyddet av kyrkor är en svår uppgift. De högsträckta tornen i en kyrka gör att en brand kan utvecklas fort och nå övertändning. Träkyrkor som drabbas av brand brinner som regel ned fullständigt, medan stenkyrkor kan klara sig så att den gamla muren kan användas vid en rekonstruktion. Enligt uppgifter i öppna källor har 90 procent av kyrkorna automatiskt brandlarm, 80 procent har automatiskt brandlarm kopplat till räddningstjänsten. 68 procent av kyrkorna saknar automatiskt släcknings-system.

Ungefär hundra kyrkor har brunnit ned i Sverige det senaste seklet. Under de senaste decennierna har räddningstjänsten i snitt gjort 26 insatser per år för brand i kyrkor. De vanligaste orsakerna till bränderna är 27 procent fel i utrustning, 21 procent anlagd brand och 18 procent okänd orsak. Alla kyrkor inom Svenska kyrkan skyddas av kulturminneslagen 4 kap.

Inga väsentliga ändringar får göras på kyrkor byggda efter 1940 utan att det medges av länsstyrelsen. Kulturhistoriskt särskilt viktiga byggnader får inte förvanskas enligt plan- och bygglagen (1987:10). Riksantikvarieämbetet ansvarar centralt för att bevara kulturarvet.

I samband med en översyn av det slag jag föreslår bör det undersökas vad som kan göras för att en högre andel av kyrkorna får automatiska brandlarm kopplade direkt till räddningstjänsten. Vidare bör främjande av möjligheten att göra sakristierna till brandceller prövas. Kyrkostyrelsen bör också verka för att räddningstjänsten har förberedda insatsplaner för alla kyrkor. Det är dyrt att förbättra brandskyddet i kyrkor. Därför måste kostnadseffektiva åtgärder analyseras fram.

Göteborg den 2 augusti 2022

Axel W Karlsson (AfS)

Kyrkomötet
Motion 2022:56
av Boel Johansson m.fl.

Studier i religionspsykologi för blivande präster

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se till att religionspsykologi blir ett obligatoriskt ämne i prästutbildningen.

Motivering

När en kris drabbar ett samhälle öppnar ofta församlingen rum för att ge människor möjlighet till ljuständning, själavårdssamtal och minnesstund. När en enskild drabbas av en kris är det inte ovanligt att man söker sig till församlingen för att samtala med en präst eller en diakon. Vid sidan av traditionella själavårdssamtal kan man även få samtala med jourhavande präst genom 112. Det faktum att väntetiderna för att komma fram ofta är långa tyder på att behoven är stora. De samtal som varje präst har inför en begravning är till en del ofta själavårdande. Det här är ett område där Svenska kyrkan fortfarande har ett gott renommé. Vi har seklers erfarenheter av själavård i existentiella kriser. Präster har i alla tider haft utbildning i själavård, för att kunna leva upp till de krav som ställs.

I den utbildning som präster idag får ingår 80 timmars utbildning i själavård inom den avslutande kursen vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut (SKUI). Denna utbildning ska ge blivande präster en komplettering till de kunskaper man har i sin teol. mag. Problemet är att blivande präster inte självklart har några tidigare kunskaper på området att komplettera vid SKUI. Religionspsykologi, som ingår i religionsbeteendevetenskap, är det ämne som ger akademiska kunskaper om själavård och existentiell hälsa. Före 2012 krävdes minst 20 p/30 hp i religionsbeteendevetenskap. Detta är numer inte ett obligatoriskt ämne i prästutbildningen, utan ett tillval för den intresserade. Hur god utbildningen än är vid SKUI, går det inte att tro, att en utbildning i teoretisk och praktisk själavård som motsvarar endast två veckors studier kan vara ens i närheten av de krav som med rätta ställs på en präst. För diakoner är situationen betydligt bättre: I grundutbildningen krävs utbildningar där psykologi ingår och vid SKUI får man fler timmar i själavård.

Själavård brukar beröra kriser i vid mening, frågor om tro och tvivel, svårigheter i relationer, missbruk, känslor av meningslöshet och oro inför livet och döden. Det finns ofta en tydlig existentiell dimension och själavårdare välkomnar var och en som är i behov av samtal oavsett tro, tvivel eller medlemskap i Svenska kyrkan. Existentiell hälsa är ett begrepp som får alltmer uppmärksamhet. Kunskaper om att existentiell hälsa finns vid sidan av och i samspel med fysisk, psykisk och social hälsa sprids alltmer. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen liksom SKR (Sveriges kommuner och regioner) och många regioner efterlyser kompetens inom existentiell hälsa och ohälsa för befolkningen. I Svenska kyrkans församlingar vill vi säga: Välkomna till

kyrkan! Det här kan vi. Präster och diakoner är utbildade för det här. Men numer stämmer det inte alltid för prästerna.

Församlingsbor ska kunna lita på att präster behärskar grunderna i själavård och inte skadar någon på grund av okunskap. Det förtroende som fortfarande finns i samhället och hos många enskilda för kyrkans professionalitet inom själavårdsområdet får inte missbrukas. Präster ska kunna vara trygga i att ha fått nödvändiga kunskaper och färdigheter i själavård i sin utbildning, när en människa i nöd tar kontakt och vill samtala. Själavård är inte lätt. Riktigt svåra samtal kan riskera att äventyra också själavårdarens hälsa, självförtroende och tro.

När en ny prästutbildning snart ska beslutas är det nödvändigt att den utbildning som ges i själavård vid SKUI kompletterar akademiska studier i religionspsykologi.

Gävle den 1 augusti 2022

Boel Johansson (POSK)

Johanna Öhman (POSK)

Katarina Glas (POSK)

Stig Axelsson (POSK)

Lena Arman (POSK)

Sofia Rosenquist (POSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:57
av Axel W Karlsson

Svenska kyrkans medlemstapp

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att utse en kriskommitté med uppgiften att analysera orsakerna till Svenska kyrkans snabbt minskande medlemstal och den fallande andelen döpta per årskull samt att föreslå åtgärder,
2. minst en fjärdedel av utredarna är från andra länder än Sverige,
3. minst en fjärdedel av de svenska utredarna tillhör andra samfund än Svenska kyrkan,
4. kriskommittén presenterar förslag på hur den vikande medlemsutvecklingen kan vändas.

Motivering

Svenska kyrkan har sedan relationerna till staten ändrades omkring år 2000 drabbats av ett dramatiskt medlemstapp utan att kyrkoledningen har reagerat nämnvärt. I varje annan rörelse torde så kraftiga medlemsförluster ha utlöst en rad åtgärder. Varför inte i Svenska kyrkan? Ingen teologisk bearbetning värd namnet har skett av kyrkans största existentiella problem. Som reaktion på den katastrofala medlemsflykten har hittills från kyrkans sida enbart en mycket ytlig enkätundersökning gjorts.

www.svenskakyrkan.se/nyheter/tror-inte-pa-gud---vanligaste-orsak-till-uttrade-ur-svenska-kyrkan

Tre huvudanledningar till utträden redovisas i denna:

- ◆ De tror inte på Gud (40 procent av de svarande har uppgett detta svar)
- ◆ Medlemskapet känns inte meningsfullt (18 procent)
- ◆ Ekonomiska motiv (17 procent).

Ingen diskussion har presenterats om hur dessa anledningar förhåller sig till varandra. Av liknande undersökningar vet vi att olika grunder till utträden i regel inte utesluter varandra. De tillfrågade uppger ofta flera anledningar, som de rangordnar på olika sätt.

Enligt den kortfattade kommentartexten på kyrkans hemsida ska ett huvudskäl i 40 procent av fallen vara ”tror inte på Gud”. Eftersom ingen bearbetning av svaren har publicerats, får man lätt intrycket att detta uppfattas som ett ”öde” som inte går att påverka. Men det är fel. Det går mycket bra att argumentera med rationella resonemang för Guds existens och väsen och kyrkan bör kraftigt förstärka denna del av sin förkunnelse.

Att ”Medlemskapet känns inte meningsfullt” kan bero på många olika förhållanden och måste undersökas närmare. Av erfarenhet vet vi att många uppfattar kyrkan som alltför oklar och okritiskt positiv till islam och av den anledningen tar avstånd.

Att endast 1,9 procent av de utträdde, som enkätundersökningen påstår, skulle anse politiska ställningstaganden vara en anledning att utträda, förefaller inte alls trovärdigt med tanke på den omfattande kritik som riktats mot kyrkan som helhet och inte minst mot kyrkoledningen på denna punkt.

Fredrik Reinfeldt, då ledare för ett av landets största partier, konstaterade att ”kyrkan har köpt vänsterns världsbild” och att han därför utträtt. Han har ingalunda varit ensam i detta ställningstagande.

Att hänvisa till att många stora medlemsorganisationer numera förlorar medlemmar och att kyrkan minsann inte är värst, som tillträdande ärkebiskop gjort, är inget bra försvar. Att påstå att ”människor inte vill delta i organiserat föreningsliv” torde vara fel. Människor lämnar föreningar som de uppfattar som icke representativa för deras övertygelser. Bland annat att flera nya politiska partier bildats på senare år med många mycket aktiva medlemmar är ett exempel på engagemang i föreningsliv.

Den mångårige danske kyrkoministern Bertel Haarder i det liberala partiet Venstre, såg klart riskerna och förklarade: om kyrkan börjar ta ställning i alla möjliga politiska frågor kommer människor att utträda. Precis så har det blivit.

En tidningsartikel från 2005 är synnerligen avslöjande för utvecklingen. ”Ljumheten måste minska” i Svenska Dagbladet i januari 2005 (lätt att finna vid sökning på internet) konstateras att fler medlemmar än någonsin lämnade Svenska kyrkan 2004. Som reaktion på detta förklarade ärkebiskopen KG Hammars ”informationschef” att kyrkan nu ska bli både tydligare och tuffare, den ska profilera sig genom att tydligare ta ställning i en rad omdiskuterade frågor. ”Man” har formulerat gemensamma värderingar om vad Svenska kyrkan står för och hur de ska kommuniceras. Med ordet ”man” avses tydligen den ledande kyrkoeliten, i vart fall inte medlemmarna. Bland de viktigaste ställningstagandena nämns ”Nej till Israels ockupation av Palestina” och ”ett tydligt ställningstagande i homosexfrågor.”

”I de här frågorna har vår ståndpunkt varit klar länge” säger informationschefen, ”men vår inställning måste bli mer känd. En del kommer att gå ur Svenska kyrkan på grund av våra ställningstaganden, men hellre det. Det viktiga är att lumheten inom Svenska kyrkan minskar”, säger Ingrid Andersson Göranson, informationschef på Svenska kyrkan.

Som sagt, tidningsartikeln från 2005 är synnerligen avslöjande. Det dialoglösa, kritiklösa och distanslösa förhållningssättet till hbtq-rörelsen har blivit en anledning för många att utträda. Svenska kyrkan uppfattas numera i vida kretsar som anti-semitisk. Även om den föreställningen delvis bygger på missuppfattningar och sannolikt också avsiktliga förvrängningar, så tycks kyrkan inte ha klarat kommunikationsmässigt att göra sig av med denna stämpling. Även andra av kyrkoelitens politiska påverkansoperationer utan dialog har lett till utträden.

Som alternativ till ett auktoritärt, icke-argumenterande pådyvlande av alla möjliga politiska ställningstaganden uppifrån kyrktoppen, föreslår jag att kyrkan istället aktivt bidrar till att människor ges stöd att bilda sig egna uppfattningar. Det kan ske genom argumenterande skrifter, resonerande debattinlägg, främjande av studiecirkel och på annat sätt.

Göteborg den 2 augusti 2022

Axel W Karlsson (AfS)

Kyrkomötet
Motion 2022:58
av Jonas Noréus m.fl.

Avståndstagande från omvändelseterapi

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. uttala att omvändelseterapi för hbtqi-personer inte ska förekomma i något sammanhang inom Svenska kyrkan,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att förmedla denna syn på omvändelseterapi till andra kristna samfund i olika samarbetsorgan, till exempel Sveriges kristna råd,
3. uppdra till kyrkostyrelsen att förmedla denna syn på omvändelseterapi till företrädare för andra religioner i de samverkansorganisationer Svenska kyrkan ingår i, inom ramen för religionsdialog.

Motivering

Så kallad omvändelseterapi är ett samlingsbegrepp på föregivet psykologiska eller medicinska behandlingar för att förändra en persons sexuella läggning eller könsidentitet, alltså att ”omvända” homo- och bisexuella till heterosexuella eller ”omvända” transpersoner till cis-personer. Så kallad omvändelseterapi används för att utöva press på enskilda hbtqi-personer, särskilt i religiösa miljöer där normen är starkt fördömande mot det som avviker från den traditionella normen om sexualitet och kön. Detta orsakar ofta ett psykiskt lidande för de individer som utsätts.

Det är viktigt att slå fast att omvändelseterapi saknar allt vetenskapligt stöd. En människas sexuella läggning eller könsidentitet är en djupt liggande del av den egna personligheten och kan inte förändras genom så kallad terapi av utomstående. Det finns begränsat med kunskap om omvändelseförsök inom kristna församlingar i Sverige, men det finns några studier om negativa attityder mot hbtqi-personer och tankar om omvändelse som möjlig och önskvärd. Baserat på dessa kan konstateras att det finns exempel på företeelsen från olika kristna miljöer i Sverige, både inom frikyrkor (se exempelvis Carlström 2020; 2021; Wickberg, Caspersson & Agernäs, 2016) och inom Svenska kyrkan (Wickberg, Caspersson & Agernäs, 2016). Vidare har Dagens Nyheter i flera granskande reportage i juli 2022 visat att omvändelseterapi förekommer i både kristna och muslimska samfund.

I Sverige är det till skillnad från flera andra länder inte förbjudet med omvändelse-terapi. Givet att Svenska kyrkan numera har en tydlig officiell hållning att vara inkluderande för hbtqi-personer är det självklart att markera att omvändelseterapi inte ska förekomma någonstans inom Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan har sedan lång tid etablerade dialog- och samarbetsformer med andra kristna samfund och i religionsdialog med företrädare för andra religioner. Även i dessa forum bör denna fråga tas upp med syfte att påverka.

Mot 2022:58 Varberg, Stockholm och Malmö den 2 augusti 2022

Jonas Noréus (FiSK)

Margaretha Herthelius (FiSK)

Olov Lindquist (FiSK)

Marcus Romedahl (FiSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:59
av Jonas Noréus

Tillsättning av domprost

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till en reglering i kyrkoordningen om vem som ska vara biskopens ersättare i tillsättningsnämnden för domprost.

Motivering

I kyrkoordningen regleras hur tillsättning av domprost ska gå till. Den ska genomföras av en tillsättningsnämnd med tre ledamöter från stiftsstyrelsen och tre ledamöter från domkyrkoförsamlingen. Även ersättare ska utses. Biskopen är ordförande och stiftsstyrelsen ska besluta om vem som är biskopens ersättare som ledamot.

Det sista ovan, ”biskopens ersättare som ledamot” är inte reglerat. En formulering i 34 kap. 12 § kyrkoordningen lyder: ”... ersättare ... ska väljas bland ledamöter och ersättare i det organ som förrättar valet” och kan tolkas så att biskopens ersättare ska väljas ur stiftsstyrelsen. Men om biskopens roll som ordförande anses självskriven är biskopens ersättare en helt öppen fråga.

Fråga har uppkommit vid olika tillfällen om vem som bör vara biskopens ersättare i tillsättningsnämnden. Enligt 7 kap. 12 § kyrkoordningen är domprosten biskopens ersättare i stiftsstyrelsen. Det ligger nära till hands att domprosten väljs som ersättare även i tillsättningsnämnden. Det finns dock argument för att domprosten inte bör ha den rollen, då det skulle innebära deltagande i tillsättningsbeslut om dennes egen efterträdare. Ska den dubbla ansvarslinjen behållas (när biskopen är frånvarande) kan man å ena sidan argumentera för att låta en ledamot eller ersättare i stiftsstyrelsen som också är präst eller diakon utses som biskopens ersättare. Å andra sidan är sådan ledamot/ersättare i stiftsstyrelsen inte vald som representant för sin vigningstjänst utan för sin nomineringsgrupp vilket då blir ett argument emot en sådan ordning. I vissa fall har stiftsstyrelsens förste vice ordförande valts som både tillsättningsnämndens vice ordförande och biskopens ersättare i tillsättningsnämnden.

Frågan är som sagt oreglerad och det kan resoneras olika, vilket också har skett.

Det vore önskvärt att få en enhetlig reglering av denna frågeställning. En möjlighet skulle vara att låta den präst eller diakon som ingår i domkapitlet (enligt 9 kap. 1 § kyrkoordningen) få rollen som biskopens ersättare i tillsättningsnämnden. En reglering kan dock utformas på olika sätt och jag önskar därför att kyrkomötet ger kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda hur en sådan reglering skulle kunna se ut.

Varberg den 2 augusti 2022

Jonas Noréus (FiSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:60
av Rebecca Hägg

Effekter av barnkonsekvensanalyser

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra en utvärdering av vilka effekter som beslutet om barnkonsekvensanalys fått,
2. syftet med utvärderingen ska vara att hitta vägar för att ytterligare stödja och förenkla arbetet med barnkonsekvensanalys.

Motivering

2012 beslutade kyrkomötet om ändringar i kyrkoordningen som innebär att Svenska kyrkan ska genomföra barnkonsekvensanalys (BKA) inför beslut. Beslutet gäller för församlingar, stift och nationell nivå.

Arbetet med BKA handlar om att bedöma vilka konsekvenser som uppstår för barnet av de beslut som fattas och är en process där uppgiften är att bedöma och redogöra för vad som är barnets bästa i ett visst tidsbundet sammanhang.

Bilden som framkommer när man diskuterar BKA med andra förtroendevalda och medarbetare är att många upplever att det är svårt och att de olika enheterna runtom i landet gör väldigt olika. En församling som jag talat med har inte kommit längre än att kyrkorådets ordförande i slutet av varje sammanträde ställer frågan om vilka ärenden som det borde gjorts en BKA till eller där barn kanske skulle kunna påverkas på kort eller lång sikt. Det innebär att frågan lyfts, men för sent och utan någon större reflektion.

I ett stift görs ambitiösa och kvalitativa BKA som läggs med som bilaga till varje ärende, oavsett typ av beslut. I ett annat stift görs ett omfattande BKA-dokument en gång om året kopplat till att budget och verksamhetsplan beslutas (därutöver vid mycket stora beslut).

Arbetsätten och ambitionsnivåerna är med andra ord mycket olika och bör nog så få vara, men det är positivt om stödet till församlingar och stift kan förbättras för att förenkla och förtydliga arbetet. Bilden som framkommer är att arbetet med BKA har gett många goda effekter både på kort och lång sikt när det gäller att stärka barnens särställning i Svenska kyrkans verksamheter, men att det kan vara svårt att se i det vardagliga löpande arbetet.

Med anledning av detta bör kyrkomötet uppdra till kyrkostyrelsen att utvärdera vilka effekter som beslutet rörande BKA fått, nu när det gått tio år sedan beslutet fattades. Detta ska inte ses som ett ifrågasättande av BKA, utan tanken är att synliggöra effekter, visa på positiva exempel och ytterligare se hur man kan stödja och förenkla för verksamheterna i arbetet med BKA.

Linköping den 2 augusti 2022

Rebecca Hägg (S)

Kyrkomötet
Motion 2022:61
av Peter Weiderud och Klas Corbelius

Ekumenisk dialog om nedrustning

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. uppmana Kyrkornas världsråd att tillsammans med aktuella medlemskyrkor återuppta dialogen med icke-nukleära medlemmar av Nato,
2. å Svenska kyrkans vägnar ta en aktiv del i en sådan dialog.

Motivering

Svensk nedrustningspolitik på kärnvapenområdet har varit mycket uppskattad av Kyrkornas världsråd (KV), och den ekumeniska rörelsen, genom att den varit aktiv och haft samsyn med kyrkornas hållning i dessa frågor. När Sverige nu ansluter sig till försvarsalliansen Nato och blir del av Natos kärnvapenparaply, förändras förutsättningarna för kärnvapenpolitiken och samarbetet med internationella NGO:er på området, KV och den internationella kampanjen för att avskaffa kärnvapen, ICAN.

Inför översynskonferensen av det Nukleära ickespridningsavtalet, NPT, 2005 genomförde KV, tillsammans med medlemskyrkorna i aktuella länder, en dialog med några ickenukleära medlemmar av Nato kring diskrepansen mellan ländernas åtaganden i NPT och Nato. Enligt artikel 6 i NPT är länderna skyldiga att verka för kärnvapnens avskaffande, medan Natos strategiska doktrin beskriver samma vapen som avgörande (essential) för ländernas säkerhet. I dialogen för snart 20 år sedan fanns ett intresse hos flera länder att bearbeta dilemmat på ett seriöst sätt och ett engagemang hos medlemskyrkorna i dessa länder att bistå i dialogen. Bland de länder som besöktes fanns Kanada, Tyskland, Norge och Nederländerna.

En sådan dialog är lika angelägen idag. Ingen kärnvapenedrustning har skett sedan 2005 och utvecklingen under 2022 har ytterligare försvårat det internationella dialogklimatet. Dessutom har Sverige, som nu ansökt om medlemskap i Nato, och därmed också Svenska kyrkan, intresse av att delta i en sådan dialog.

Kyrkomötet bör därför uppdra till kyrkostyrelsen att föreslå att KV, tillsammans med aktuella medlemskyrkor, återupptar dialogen med icke-nukleära medlemmar av Nato samt att Svenska kyrkan tar aktiv del i en sådan dialog.

Arboga den 3 augusti 2022

Peter Weiderud (S)

Klas Corbelius (S)

Kyrkomötet
Motion 2022:62
av Margareta Andersson

Sammanläggningar av församlingar och pastorat

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. initiera en stiftsvis undersökning av resultatet av sammanläggningen av församlingar och pastorat,
2. analysera resultatet av undersökningen och dra slutsatser av den inför framtida beslut.

Motivering

Efter utredningen Tillit och samverkan har stora förändringar skett i Svenska kyrkans struktur. Många församlingar och pastorat har lagts ihop till stora enheter med avsikten att organisationen ska få större möjlighet att ägna sig åt det grundläggande uppdraget: gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Frågan är om målet är uppnått eller ens på väg att uppnås. Ingen verkar kunna svara på frågan och det finns till och med en viss rädsla för att ens ställa den.

De stora enheterna skulle avlasta administrationen från de mindre så att resurser kunde användas bättre, men det är tveksamt om det har blivit så. Det har gått åt tid och pengar för att lägga samman olika organisationer inom kyrkan och en hel del resurser har också fått läggas på att bilägga tvister och ena splittrande viljor från de gamla strukturerna. Det går också åt resurser för att dokumentera vad som görs på olika håll i en stor organisation så ”förpappningen” har tilltagit.

Någon ordentlig genomlysning av resultatet av förändringarna har inte gjorts. Det innebär att vi inte vet vad som varit bra och kan vara goda exempel eller vad som inte var så lyckat och som vi kan lära oss något av inför framtiden. En sådan undersökning bör initieras av kyrkostyrelsen men för att göra mest nytta genomföras av stiftet.

Näshult den 3 augusti 2022

Margareta Andersson (C)

Kyrkomötet
Motion 2022:63
av Sven Gunnar Persson m.fl.

Parlamentarisk utredning om indirekta val

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning med bred parlamentarisk förankring med uppdrag att komma med förslag till utformning av indirekta val av stiftsfullmäktige och kyrkomöte och vilka ändringar av kyrkoordningen detta kan medföra. De ekonomiska aspekterna på ett sådant system ska också belysas i utredningen.

Motivering

Vid behandling av frågor om direkta och indirekta val vid föregående kyrkomöte konstateras i organisationsutskottets betänkande, som bifölls av kyrkomötet, att det behövs fortsatta samtal som berör valsysteemets utformning. Vidare konstaterar utskottet att en eventuell utredning av det slag som nu efterlyses bör ha en bred parlamentarisk förankring.

Frågan om direkta eller indirekta val till stiftsfullmäktige och kyrkomötet har diskuterats ända sedan beslutet att övergå till direkta val fattades av ett oenigt kyrkomöte 1999. I den konsekvensanalys som kyrkostyrelsen på uppdrag av kyrkomötet nyligen genomfört konstateras att såväl direkta som indirekta val är att betrakta som demokratiska val.

Svenska kyrkan är ett evangeliskt-lutherskt trossamfund som framträder som församlingar och stift (10 kap. 1 § kyrkoordningen). Församlingen utgör den primära enheten där samfundets grundläggande uppgift utförs. Regionalt framträder samfundet som ett stift. Genom denna grundläggande struktur och dessa förhållningssätt har Svenska kyrkan en liknande uppbyggnad som de allra flesta av civilsamhällets organisationer. Organisationer och föreningsliv som har haft och har en avgörande betydelse för den svenska demokratins framväxt och fortsatta utveckling. I dessa organisationer är val i allmänhet indirekta genom att lokalavdelningar väljer representanter till regionala församlingar, som i sin tur väljer ledamöter till beslutande församlingar på nationell nivå. Det är också fallet i de allra flesta kyrkosamfund i världen.

I ett trossamfund där den lokala nivåns centrala betydelse betonas så starkt förefaller det naturligt och rimligt att den lokala nivån också utser de ledamöter som har att besluta om samfundets angelägenheter på stifts- och nationell nivå. En sådan ordning skulle också på ett tydligare sätt visa att den nationella nivån inte är till för sin egen skull utan till för församlingarnas möjligheter att genomföra sin uppgift.

Förutom att spegla den kyrkosyn som så starkt präglar trossamfundets styrande dokument finns flera fördelar med ett indirekt val till stiftsfullmäktige och kyrkomöte. Betydande besparingar kan göras genom minskat behov av valmaterial och personella

insatser i samband med valen. Behovet av att trygga den demokratiska styrningen för framtiden till en lägre kostnad än idag lyfts också fram i kyrkostyrelsens skrivelse Verksamhet och ekonomi (KsSkr 2022:1 s. 8). Möjligheten att erhålla representation för grupperingar utan förankring på den för kyrkan centrala församlingsnivån begränsas också i ett indirekt valsystem.

En utredning av det slag som föreslås i motionen kommer att innebära ett omfattande arbete och kräver en bred förankring på alla nivåer. Det är därför rimligt att ett beslut i den grundläggande frågan om nytt valsystem fattas först i tiden efter det nästkommande kyrkovalet.

Figeholm den 3 augusti 2022

Sven Gunnar Persson (POSK)

Amanda Carlshamre (POSK)

Per Lindberg (POSK)

Bengt Kjellgren (BA)

Leif Nordlander (FK)

Berth Löndahl (FK)

Åsa Nyström, biskop

Åke Bonnier, biskop

Olle Reichenberg (BA)

Kyrkomötet

Motion 2022:64

av Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth

Jämställdheten i Svenska kyrkan

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utifrån statistiken i kyrkostyrelsens skrivelse Jämställdheten i Svenska kyrkan analysera och utforma en gemensam strategi för en kyrka som är jämställd.

Motivering

Kyrkostyrelsens jämställdhetsskrivelse 2020 visar att Svenska kyrkan har en bit kvar innan kyrkans jämställdhetsarbete kommit dit det vill vara. Könsfördelningen för präster i Svenska kyrkan är visserligen jämn (när vi hänvisar till kön använder vi de två kategorier genus som kyrkostyrelsen använder i sin statistik i jämställdhetsskrivelsen 2020), men det statistiken visar är att män både tjänar mer och är överrepresenterade i ledande befattningar. Detta samtidigt som de som söker sig till prästutbildningen idag är en övervägande majoritet kvinnor.

Forskning (Talang för människor – psykologin bakom framgångsrikt talent management, s. 136–138, Kajsa Asplund) visar att när chefer ska rekryteras, och det står mellan en man och en kvinna med samma behörighet och kapacitet, anställs oftast mannen baserat på hans potential. Potential är dock inte detsamma som verklig kompetens. Om kvinnan säger man inte alltför sällan att hon behöver mer erfarenhet innan organisationen vill satsa på henne. Det forskningsstudien visar är att mannen antas ha en obegränsad potential medan kvinnans är avgränsad. Denna studie stärks av Sophie Linghags doktorsavhandling (Från medarbetare till chef – kön och makt i chefsförsörjning och karriär, KTH) där Linghag menar att de olika synerna på potential signalerar att problemen ligger i strukturen med en överordnad position för männen (s. 178). Detta är inget unikt för just kyrkan, utan genomsyrar samhället i stort.

Detta förstärker det faktum om hur man talar om kvinnor och män som ledare kopplat till personlighetsdrag. Vilka ledaregenskaper är det vi lyfter när vi talar om män? Och vilka ledaregenskaper lyfter vi när vi talar om kvinnor? Mer ofta än sällan kopplar vi stabil, erfaren och kompetent till just mannen. Om kvinnan som ledare/chef används ofta adjektiv så som skinn på näsan, vassa armbågar eller andra förtäckt nedsättande beskrivningar. De olika beskrivningarna av mannen och kvinnan som ledare och chef bekräftar ledarskapet hos mannen medan de begränsar ledarskapet hos kvinnan. Detta handlar om patriarkala normer som skapar en förväntan om hur en ledare ska vara.

Samtida forskning visar på en enda skillnad i personliga egenskaper mellan könen och det är kriteriet som mäter social stil. Det forskningen visar på är att kvinnor har ”närmare 20 procent större förmåga att visa kommunikativa och lyhörda beteenden

än män.” Där kvinnor visar upp en högre social kompetens av att bygga nära relationer visar män större grad av okänsligt beteende och större ointresse. Där Svenska kyrkan befinner sig idag i en förändringsprocess där allt större vikt läggs vid relationellt och socialt samspel kommer kriteriet för social stil som ledaregenskap att göra stor skillnad.

Det som saknas i Svenska kyrkan är en genomgripande debatt utifrån modern forskning så som den vi hänvisat till ovan. Det räcker inte med att lägga fram statistiken inom ramen för jämställdhetsarbetet, vi behöver utöver det även analysera siffrorna på ett adekvat sätt för att kunna ställa de rätta frågorna. Om Svenska kyrkan ska vara en psykosocialt hållbar arbetsplats och lyckas attrahera arbetskraft för framtiden måste vi ha en långsiktig strategi vad gäller jämställdhetsarbetet som täcker alla led från styrning och ledning ner till det operativa arbetet på församlingsnivå.

I agenda 2030, FN:s omfattande globala vision, står bland annat att läsa: ”Jämställdhet är ett mål i sig liksom en förutsättning för hållbar och fredlig utveckling.”

Och vad gäller ledarskap är delmål 5.5 att: ”tillförsäkra kvinnor fullt och faktiskt deltagande och lika möjligheter till ledarskap på alla beslutsnivåer i det politiska, ekonomiska och offentliga livet”, sammanhang dit även Svenska kyrkan räknas. Många av de kvinnor som idag (jämfört med 15–20 år sedan) vill arbeta som präster i Svenska kyrkan, väljer att låta Svenska kyrkan bli deras andra yrkesverksamma bana. Kvinnor som idag vänder sig till Svenska kyrkan är kvinnor i åldern 35–55 år. Detta innebär att kvinnor, som generellt är överrepresenterade bland nyprästvigde, som idag känner sig kallade att arbeta som präster i Svenska kyrkan, är oerhört kompetenta, har lång erfarenhet av yrkesliv, har bred erfarenhet av ledarfunktioner, och kommer in i kyrkan med annan yrkesutbildning/akademisk utbildning än teologi. De vill leda i kyrkan och de vill verka för kyrkan. Dessa erfarenheter och kompetenser måste kyrkan tillvarata, vilket hör ihop med det ovan sagda om rekrytering till ledande positioner.

Konkreta åtgärder måste fås på plats och en genomgripande förändring därmed realiseras. Diskrimineringslagen åberopar att arbetsgivare ska kartlägga och vidta aktiva åtgärder. Kyrkomötet på nationell nivå kan vara ett bra stöd och komplement till detta arbete, till exempel genom att besluta om åtgärdsfokuserade aktiviteter på stiftsnivå såsom att anordna årliga jämställdhetskonferenser, som med ett professionellt förhållningssätt säkerställer både initiativ och nödvändig uppföljning. Det kan här vara en fördel att bjuda in externa jämställdhetsexperter att föreläsa och leda det som behöver vara ett värderingsgrundande arbete, där samtida forskning får ta relevant plats. Just den externa blicken kan bidra med perspektiv som annars inte skulle komma fram. Utbildning, dialog och relationellt ledarskap behöver sammansmälta för att leda till dessa väsentliga åtgärder, som i förlängningen kan manifesteras den förändring vi eftersträvar.

Stockholm den 3 augusti 2022

Sandra Ryström Signarsdotter (S)

Jesper Eneroth (S)

Kyrkomötet
Motion 2022:65
av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.

Inrättande av elfond

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inrätta en elfond på 2 miljarder kronor över tre år som stiftet kan söka medel från för investeringar i solcellsparkar eller vindkraft.

Motivering

Sverige har, liksom övriga länder i världen, stort behov av att gå till fossilfri elförsörjning. Det är bara naturligt att Svenska kyrkan tar ansvar för sin egen elförsörjning i detta sammanhang och därmed inte belastar andra. Som kristna är det naturligt för oss att ta ansvar och hjälpas åt.

Svenska kyrkan förbrukar ca 0,5 TWh el i sitt fastighetsinnehav per år. För att producera 0,5 TWh el behövs motsvarande 750 hektar mark och cirka 3 miljarder kronor i investering. För att få en uppfattning om storleken är 750 hektar mindre än 2 promille av kyrkans skogsmarksareal.

Det finns marker som är olämpliga för skogsbruk eller jordbruk, men som lämpar sig utmärkt för solceller och det är där placering bör ske. Dessa marker, som ofta är betesmarker, kan samnyttjas med betande får eller kor.

Vindkraft är för vissa stift en bättre investering eller ett komplement till solcellsparkar, även om solcellsparkerna är det som idag är snabbast och lättast att genomföra, och bör därför ingå som en möjlighet.

Förslaget är en investering för framtiden. För stiftet kommer detta i längden innebära en ny inkomstkälla som kan bidra till möjligheten att rusta upp kyrkor och andra byggnader. Det leder till stift med god ekonomi och välskötta byggnader, något som gynnar oss alla.

Linköping den 3 augusti 2022

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (MPSK)   *Åsa Öckerman (MPSK)*

Lena Östholm (MPSK)   *Aina Nordqvist (MPSK)*

Marja Sandin-Wester (MPSK)   *Henrik Blind (MPSK)*

Agneta Granström (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:66
av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.

Ursäkten till samerna

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. säkerställa att evangelierna finns tillgängliga på de samiska språken,
2. tillsammans med Samiska rådet i Svenska kyrkan utforska hur samernas andlighet kan ges en naturlig plats i våra kyrkor och ha en central rådgivande funktion,
3. införa en central enhet för rådgivning och översättning till de samiska språken,
4. ta fram information och berättelser som kan förkunnas i våra kyrkor,
5. ta fram material för att medvetandegöra hur samerna behandlats historiskt och Svenska kyrkans del i övergreppen på det samiska folket så att alla församlingar kan ta del av det,
6. ta fram material för att sprida kunskap om urfolkens rättigheter i alla församlingar,
7. utveckla konfirmationen så att högtidskolten får samma värde som den vita särken,
8. ta fram en vägledning för hur en församling kan göra för att möta samer och införliva samiska uttryck i gudstjänster och övrigt kyrkoliv.

Motivering

Det har nu gått en tid sedan ärkebiskopen bad samerna om ursäkt för all skada som Svenska kyrkan åsamkat dem och framförde åtta löften om förändring. En handlingsplan ska vara på gång och det har avsatts 40 miljoner, vilket borde märkas snart, men än är det tyst. Sedan ursäkten har vi bland annat kunnat läsa om att jojken inte tillåtits framföras i kyrkor och att högtidsplagg inte tillåtits vid konfirmation. Om vi är ärliga med ursäkten måste det innebära att vi gör förändringar, de förändringar som är nödvändiga för att möta det samiska folket och fortsatt vara relevanta för dem. Vi måste våga tänka annorlunda, våga ta till oss den samiska kulturen och förstå vad som är viktigt för samerna.

Det första åtagandet lyder ”Förkunna evangelium på samiska och på ett för samer kulturellt relevant sätt med respekt för samisk andlig och kyrklig tradition”. Det innebär att det behöver ske översättningar på de samiska språken i samråd med exempelvis av Sametinget utsedd representant.

Det andra åtagandet lyder ”Synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan”. För att detta ska gå att genomföra måste vi lyssna på vad samerna har att säga. Vi behöver förstå att jojken och trummorna har en plats i kyrkan då det är ett sätt att närma sig Gud och uttrycka tacksamhet.

Det tredje åtagandet lyder ”Bidra till att stärka och revitalisera de samiska språken i Svenska kyrkans verksamhet”. För att det ska kunna genomföras behöver på sikt allt material översättas till de samiska språken. För att översättningarna ska hålla en hög kvalitet och vara lika överallt behöver det ske centralt. Dessutom behöver försam-

lingar kunna få översättningar av olika texter löpande. Det behövs således en administrativ enhet som arbetar med översättningar och att ge råd till församlingar om hur de kan arbeta.

Det fjärde åtagandet lyder ”Öka kunskapen och medvetenheten om kyrkans historiska relationer och övergrepp mot samerna och konsekvenserna av detta”. Det är ett stort arbete vi tar på oss och för att det ska kunna genomföras behöver det i våra kyrkor finnas informationstavlor om övergreppen mot samerna. Det behöver även finnas någon typ av vandringsutställning. Minst en gång om året behöver gudstjänsterna ha fokus på samerna och berätta om vad de utsatts för och hur vi kan läka det.

Det femte åtagandet lyder ”Öka kunskapen om och respekten för urfolksrättens principer inom Svenska kyrkan och samhället.” Detta görs genom att tala om samerna, berätta historien om hur samerna blivit behandlade och hur vi nu försöker läka de sår som åsamkats och om sår som aldrig kan läkas. Det handlar också om att vi må sprida kunskap om urfolkens faktiska rättigheter och att vi ska bidra till att de upprätthålls.

Det sjätte åtagandet lyder ”Öka samers inflytande och delaktighet i Svenska kyrkan”. För att det ska kunna genomföras måste man lyssna på samerna, vara öppen för att lära sig acceptera och till och med uppskatta sådant som jojk och högtidsdräkter i kyrkan.

Det sjunde åtagandet lyder ”Stärka samiska barn och unga i deras identitet och andliga utveckling”. Vi såg ett tydligt exempel på när man misslyckades med detta nyligen då en ung same med hjälp från familjen lagt ner timmar på sin konfirmandskolt och sedan inte tilläts ha den i kyrkan. Om vi tror att Gud inte ser ansträngningen den unge samens hade lagt ner som en djupt troende handling är vi illa ute. Jesus välkomnade barnen oavsett hur de var klädda och det bör vi också göra och se till den unges vilja och önskan att vara en del av den kristna tron i ord och handling.

Det åttonde åtagandet lyder ”Främja gränsöverskridande samiskt kyrkoliv”. Detta är ytterligare ett löfte om att anamma den samiska kulturens uttryck och välkomna det in under kyrkans tak. Vi måste öppna våra armar och våra hjärtan och våga ta emot de uttryck som är de samiska och låta det blandas med våra seder. Tillsammans kan vi bli en än starkare kyrka.

Linköping den 3 augusti 2022

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (MPSK)

Henrik Blind (MPSK)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Lena Östholm (MPSK)

Aina Nordqvist (MPSK)

Agneta Granström (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:67
av Lena Östholm m.fl.

Ekobegravningar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för

1. ett minskat klimatavtryck vid begravningar,
2. att ekobegravningar ska vara det primära valet,
3. att fossila energikällor fasas ut vid kremering,
4. att transporter i samband med begravning ska vara fossilfria.

Motivering

Låt ekobegravning och gravskötsel gälla som regel. En kropp och kista som begravs släpper ut metaller i jorden och vid kremering avges växthusgaser. Låt oss begränsa vår påverkan på miljön även vid begravningar. Vid begravningar bör fossilfria drivmedel användas vid transporter och vid kremering bör fossila energislag fasas ut. Låt oss verka för att kyrkans verksamheter som helhet gör vad de kan för att minska det ekologiska fotavtrycket.

Här följer en beskrivning av begreppet ekobegravning:

- ◆ Miljövänliga och ekologiska alternativ bör erbjudas vid varje begravningsbyrå.
- ◆ En kista av rent trä genererar ett lågt kväveutsläpp vid kremering och är helt nedbrytningsbar vid jordbegravning. Med en svepning i ekologiskt linnetyg eller klädd i egna kläder av naturmaterial minskar även detta utsläppen.
- ◆ Kremering är inte den mest miljövänliga metoden men det kan avhjälpas dels genom att fasa ut fossila energikällor vid kremering och genom att välja en ekologisk urna för askan. Urnor finns i flera miljövänliga och nedbrytbara material.
- ◆ Väljs en gravsten bör en miljömärkt sten, det vill säga en sten som brutits så nära som möjligt eller en begagnad gravsten väljas. Vid begravningsceremonin bör bårtäcke kunna lånas utan kostnad, det kan fungera som ersättning för andra kistdekorationer.
- ◆ Väljs blommor bör det vara ekologiska, närproducerade blommor på kistan och vid graven och gärna komposterbara dekorationer (fria från ståltråd och plastmaterial).
- ◆ Vid ekobegravning eller minnesstund bör inbjudnings- och tackkort av klimatvänligt materialet erbjudas. Detsamma gäller att ekologisk, vegetarisk mat eller närproducerad mat, bör erbjudas av begravningsarrangörer.
- ◆ När de sörjande önskar skänka en minnesgåva för att bidra till ett miljövänligt ändamål finns det miljöorganisationer med så kallat 90-konto som garanterar att insamlingen sker på ett etiskt sätt som kan rekommenderas.

Mot 2022:67

- ♦ Vid skötsel av gravar bör konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel undvikas. Tåliga växter bör väljas som trivs på platsen för att minimera behovet av bevattning och annan skötsel.

Varje enskilt grönt val bidrar till en bättre värld!

Helsingborg den 3 augusti 2022

Lena Östholm (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (MPSK)

Aina Nordqvist (MPSK)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Agneta Granström (MPSK)

Henrik Blind (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:68
av Elisabeth Sandlund m.fl.

Begäran om ändring av lagen om Svenska kyrkan

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att begära hos regeringen att 4 § lag (1998:1591) om Svenska kyrkan stryks helt eller revideras så att Svenska kyrkan får rätt att själv bestämma om sin organisation.

Motivering

Svenska kyrkans förhållande till staten är efter relationsförändringen år 2000 ambivalent. Svenska kyrkan har en särställning gentemot övriga trossamfund i och med lag (1998:1591) om Svenska kyrkan, som innebär att staten fortsatt reglerar verksamheten i vissa avseenden. Att kyrkomötet är kyrkans högsta beslutande organ är därmed en sanning med modifikation eftersom lagen sätter upp ramar för vilka beslut som kan fattas.

Det borde inte råda något tvivel om att Svenska kyrkan, mer än två decennier efter relationsförändringen, är mogen att själv ta ansvar för sin organisation, utan att formuleringar i lagen sätter käppar i hjulet.

Flera kyrkomöten har behandlat frågan om möjligheterna att i begränsad eller mer omfattande form införa möjligheten för kyrkans medlemmar att själva välja vilken församling de vill tillhöra. Det finns inomkyrkliga argument för och emot ett fritt församlingsval. Dessa kan på allvar inte diskuteras och värderas så länge lagen om Svenska kyrkan i sin fjärde paragraf föreskriver: ”Församlingen är lokal enhet inom Svenska kyrkan och omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område.”

Frågan har vid flera tillfällen varit upp till behandling i riksdagen efter motioner, som dock i samtliga fall avvisats. En begäran från kyrkomötet via kyrkostyrelsen om en revidering skulle däremot knappast klinga ohörd.

Bromma den 3 augusti 2022

Elisabeth Sandlund (FK)

Berth Löndahl (FK)

Leif Nordlander (FK)

Håkan Sunnliden (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:69
av Elisabeth Sandlund m.fl.

Genomlysning av dödshjälpsfrågan

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att snarast avsätta resurser för en grundlig teologisk och etisk genomlysning av frågan om dödshjälp i Sverige med utgångspunkt i det okränkbara människovärdet.

Motivering

Frågan om att införa dödshjälp i Sverige har under de senaste åren aktualiserats, inte minst genom flera uppmärksammade fall där personer med obotlig sjukdom fått läkarhjälp att avsluta sina liv och valt att låta detta nå offentlighetens ljus. Med stor sannolikhet kommer en statlig utredning att tillsättas under mandatperioden, vilket skulle leda till ännu större uppmärksamhet. Åsikter kommer att brytas och argument av varierande sanningshalt och kvalitet framföras.

Svenska kyrkans medlemmar behöver hjälp och vägledning när de ska förhålla sig till en komplicerad och känslig fråga, där de som förespråkar dödshjälp är både högröstade och resursstarka medan de som argumenterar emot inte sällan utmålas som såväl obarmhärtiga som otidsenliga.

I Svenska kyrkan finns olika uppfattningar i denna fråga, bland kyrkans företrädare likaväl som bland hennes medlemmar. Det är inte ett skäl att avstå från en teologisk och etisk genomlysning med utgångspunkt i det okränkbara människovärdet hos var och en, skapad till Guds avbild. Samma förhållande råder i andra samhällsfrågor där kyrkan tagit tydlig ställning, exempelvis när det gäller migration/integration och klimat. Precis som på dessa områden har kyrkan något att tillföra i samhällsdebatten som ingen annan aktör kan genom att ta avstamp i Bibeln och den kristna läran.

En snabbt igångsatt men grundlig genomlysning av dödshjälpsfrågan skulle ge möjlighet för kyrkomötet att under en kommande session ta ställning till ett uttalande som har möjlighet att påverka både debattklimat och ett kommande politiskt beslut.

Bromma den 3 augusti 2022

Elisabeth Sandlund (FK)

Berth Löndahl (FK)

Leif Nordlander (FK)

Håkan Sunnliden (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:70
av Elisabeth Sandlund och Leif Nordlander

Underhåll av kyrkor av nationellt intresse

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur underhåll och renovering av kyrkor av nationellt intresse ska kunna finansieras, helt eller delvis, av gemensamma medel.

Motivering

Frågan om församlingarnas fastighetsinnehav i allmänhet och ansvar för kyrkobyggnaderna i synnerhet är stor och mångfacetterad. Ett antal åtgärder har vidtagits eller planeras efter kyrkomötets beslut 2016, ”Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem”. Dit hör den komplicerade frågan om överlåtelse till nationell nivå av kyrkobyggnader som inte används.

Även om de problemen löses innebär det ingen avlastning för en församling som är underhållsskyldig för en kyrka som ska fortsätta att användas, inte bara av församlingen själv utan också för gemensamma ändamål, en kyrka som därmed är av nationellt intresse. Ett tydligt aktuellt exempel är Storkyrkan i Stockholm, vars pågående renovering innebär stora, nästintill övermäktiga, kostnader för Stockholms domkyrkoförsamling med färre än 2 700 medlemmar. Varken det bidrag den kyrkoantikvariska ersättningen ger eller intäkten av försäljningen av S:t Jakobs kyrka till Stockholms stift räcker till. Församlingen redovisar stora årliga förluster, trots minskad personalstyrka och andra besparingar.

Att Storkyrkan är av nationellt intresse kan det knappast råda något tvivel om. Det handlar inte bara om dess stora kulturhistoriska värden utan också om att kyrkan är en plats för gudstjänster, förrättningar och andra aktiviteter av riksintresse, exempelvis samlingen vid riksdagens början. Det förefaller orimligt att en församling som medlemsmässigt är att jämföra med ett glesbygdspastorat ska bära ansvaret för att kyrkan hålls i gott skick.

Samma problematik men med andra förtecken finns på andra ställen i Svenska kyrkan. Att avgöra vilka kyrkor som är av nationellt intresse är förvisso ett grannlaga arbete men inte omöjligt. Detsamma gäller hur en gemensam finansiering ska kunna ske i en ekonomiskt osäker tid med stora utmaningar. Därför behövs en skyndsamt genomförd utredning.

Bromma den 3 augusti 2022

Elisabeth Sandlund (FK)

Leif Nordlander (FK)

Kyrkomötet
Motion 2022:71
av Åsa Öckerman m.fl.

Prästvigning av kandidater som inte viger samkönade par

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att rekommendera att från och med 2023 bör prästvigning inte ske av prästkandidater som säger sig vägra viga samkönade par.

Motivering

Världen är komplex, Bibeln är komplex och kristen tro är heller inte så lätt alla gånger. Men Svenska kyrkan verkar precis här, mitt i vårt samhälle, vi kyrkotillhöriga av alla sorter är alla svenskar. I kyrkans verksamheter välkomnas alla intresserade, det finns mängder av olika slags behov av kyrkan och många av behoven uppfylls. Vi har inte bara ett så kallat medlemstapp, vi har idag också en medlemstillströmning! I dagens samhälle ökar den andliga törsten.

En av de riktigt stora, viktiga sakerna (förutom själva tron och bekännelsen) som är väl känd av kyrkoforskare är just att få ”känna sig välkommen”, få ”vara med precis som en är”, vara accepterad, inte bara av Gud, utan även av Svenska kyrkan. Detta bör Svenska kyrkan vara väldigt, väldigt rädd om! Som vi ser det är det rentav ett uttryck för den teologiska kärnan.

I ett skriftligt uttalande våren 2022 av biskopsmötet uttrycks, till vår oerhörda förvåning, att de *inte* är emot att prästviga kandidater som säger sig vägra viga samkönade par. Uttalandet har tyvärr drag av ett inte helt färdigjäst och genomknådat bröd. Detta är ett oerhört slag i ansiktet på många av oss trogna kyrkotillhöriga som äntligen på senare år fått uppleva oss som ”fullvärdiga människor”!

Det är ovärdigt Svenska kyrkans människosyn att fortsätta prästviga kandidater som inte inser vilken oerhörd skillnad de gör på sina kyrkotillhöriga av rena diskrimineringsskäl. Vi förstår att kallet kan vara djupt känt och seriöst, och som sagt, ingen ska behöva ”känna sig ovälkommen” i Svenska kyrkans stora ”familj”, men det finns många andra sätt att vara aktiv i kyrkan än som präst.

Om det inte fungerar att lägga till krav i de konstitutiva löftena, borde det då inte finnas någon annan möjlig lösning?

Präster som redan är i tjänst, som av något skäl vägrar viga just samkönade par måste inte nödvändigtvis tänka om (givetvis välkommet!) men, att bygga Svenska kyrkans *framtid* på präster som inte respekterar mänskliga rättigheter och jämställdhet, det är helt oacceptabelt och att gräva Svenska kyrkans egen grav. Det vore inte bara oerhört sorgligt och människofientligt, utan rent av okristligt. ”What would Jesus do?”

Mot 2022:71 Stockholm den 3 augusti 2022

Åsa Öckerman (MPSK)

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (MPSK)

Lena Östholm (MPSK)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Aina Nordqvist (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:72
av Klas Corbelius och Jesper Eneroth

Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda konsekvenserna av att sänka åldern för valbarhet för församlingsråd till 16 år och återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Motivering

I mer än 20 år har 16- och 17-åringar kunnat påverka Svenska kyrkan genom att rösta i kyrkovalet. De kan också bli kyrkvärdar och nominera till församlingsråd. Däremot är de inte valbara till församlingsråden. Församlingsråden har en viktig roll i att påverka församlingens verksamhet. Därför behöver de så långt det är möjligt spegla församlingen och ha en blandad sammansättning, inte minst avseende ålder.

Till skillnad från kyrkoråd och kyrkofullmäktige innebär inte uppdrag i församlingsråd samma typ av juridiskt och ekonomiskt ansvar vilket vi menar skulle kunna medföra att även 16- och 17-åringar kan ges möjlighet till delaktighet. Genom Svenska Kyrkans Unga tränas unga i demokrati och är många gånger väl insatta i styrelsearbete. Som kyrka behöver vi ta vara på deras idéer och engagemang.

Den som kan ges det högtidliga och ansvarsfulla uppdraget att vara kyrkvärd bör även kunna väljas till ett församlingsråd. Detta är ett viktigt steg för att öka ungas delaktighet i Svenska kyrkan.

Norrköping den 4 augusti 2022

Klas Corbelius (S)

Jesper Eneroth (S)

Kyrkomötet
Motion 2022:73
av Åsa Rehdell

Skydd av skog

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. verka för att Svenska kyrkan långsiktigt skyddar minst 30 procent av de produktiva skogar som Svenska kyrkan förvaltar,
2. låta oberoende experter på biologisk mångfald, ekologi och kultur utreda vilka skogsområden som Svenska kyrkan förvaltar som har de högsta natur- och kulturvärdena och därmed är mest lämpliga att skydda,
3. se till att enskilda stift, församlingar och pastorat som drabbas hårt ekonomiskt av minskade intäkter från skogsbruket på grund av att stora områden undantas från skogsbruk, kompenseras för det.

Motivering

FN:s klimatpanel IPCC konstaterar i sin rapport Impacts, Adaptation and Vulnerability som publicerades 2022-02-28 att naturbaserade lösningar är vårt största hopp i kampen mot klimat- och artkriserna, och att vi bör skydda 30–50 procent av världens vatten-, land-, och havsområden.

Att skydda mer skog har stor potential att minska halten växthusgaser i atmosfären då den uppvuxna skogen tar upp och binder koldioxid. Det är också en viktig klimatanpassningsåtgärd som skapar större områden där världens arter har en chans att överleva och anpassa sig till klimatförändringarna.

Gamla skogar med höga naturvärden är viktiga för både klimatet och den biologiska mångfalden. Enligt en ny studie från norra USA ökade mängden kol i skogen kontinuerligt fram till omkring 1850, då människans storskaliga avverkningar tog vid. Sedan dess har mängden kol i skogens biomassa ungefär halverats. Om kolet i marken hade varit med i studien hade effekten sannolikt varit ännu större.

Enligt 46 kap. 3 § kyrkoordningen ska prästlönetillgångarna förvaltas på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar.

Intäkterna från kyrkans skogsbruk utgör omkring 1,5 procent av kyrkans totala intäkter, i genomsnitt cirka 330 miljoner kronor per år mellan 2010 och 2019. År 2019 och 2020 hade kyrkan haft ett ekonomiskt resultat på över 2 miljarder kronor även om de totala intäkterna från skogsbruket helt uteblivit.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Kyrkomötet
Motion 2022:74
av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl.

Placeringsanvisningarna för kapitalförvaltningen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. säkerställa att placeringsanvisningarna stärks för att leda till mindre utsläpp av växthusgaser,
2. göra en hållbarhetsanalys av placeringarna utifrån Agenda 2030.

Motivering

När det gäller finansförvaltning inom Svenska kyrkan på nationell nivå finns en finanspolicy som uppdaterades 2020-02-07. Till detta dokument följer ”Placeringsanvisningar för etik och hållbarhet för Svenska kyrkans kapitalförvaltning på den nationella nivån” beslutad av kapitalförvaltningsrådet 2010-06-15 och uppdaterad 2020-05-19.

När man läser detta dokument om placeringsanvisningar blir det uppenbart att den behöver ses över och skrivningarna stärkas eftersom dessa anvisningar enligt MPSK De Gröna strider mot de ambitioner som Svenska kyrkan har i klimatfrågan. Anvisningarna ger idag möjlighet att upp till en viss procentsats placera i fossila energikällor, något är direkt skadligt för vårt klimat och vår miljö. Det måste förändras och policyn stärkas så att placeringar leder till minskade utsläpp av växthusgaser.

Placeringar bör också kopplas så att de uppfyller målen som finns i Agenda 2030 som FN antog 2015.

Vidare bör en hållbarhetsanalys göras av placeringarna så att vi når bästa effekt för klimat och miljö.

Linköping den 4 augusti 2022

Cecilia Gyllenberg Bergfasth (MPSK)

Agneta Granström (MPSK)

Lena Östholm (MPSK)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Henrik Blind (MPSK)

Aina Nordqvist (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:75
av Åsa Rehdell

Naturnära skogsbruk

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan snarast ställer om allt skogsbruk till ett naturnära skogsbruk utan kalhyggen, med en större och mer naturlig variation hos trädens arter och åldrar.

Motivering

Klimat- och artkriserna är akuta och vi måste agera nu. Svenska kyrkan har stora möjligheter att bidra bland annat genom sin skogsförvaltning. Enligt 46 kap. 3 § kyrkoordningen ska prästlönetillgångarna förvaltas på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar.

IPCC konstaterar i sin rapport Impacts, Adaptation and Vulnerability som publicerades 2022-02-28 att naturbaserade lösningar är vårt största hopp samt att klimat- och artkriserna hänger ihop och att vi inte kan lösa den ena krisen på bekostnad av den andra. Ett naturnära skogsbruk, utan kalhyggen och med en större variation av trädarter och ålder är utan tvekan bättre för den biologiska mångfalden.

Enligt Svenska kyrkans Skogsskötsel- och miljöpolicy ska stiftens skogsbruk bidra till att skogens biologiska mångfald bevaras, att skogsekosystemens funktioner säkras och att värdefulla kulturmiljöer värnas för framtiden. Verksamheten ska dessutom genomsyras av ständig utveckling och förbättring samt beakta synpunkter från interna och externa intressenter och ta hänsyn till samhällets intressen.

Skogar med höga naturvärden är viktiga för både klimatet och den biologiska mångfalden. Forskning visar att dessa skogar bättre lagrar kol i träd och mark än vad produktionsskogar gör. Enligt en ny studie från norra USA ökade mängden kol i skogen kontinuerligt fram till omkring 1850, då människans storskaliga avverkning tog vid. Sedan dess har mängden kol i skogens biomassa ungefär halverats. Om kolet i marken varit med i studien så hade effekten sannolikt varit ännu större.

Skogsförvaltningen måste klimatanpassas. Enligt IPCC kommer extrema värmeböljor som nu uppträder vart femtionde år i genomsnitt uppträda vart tredje till fjärde år 2100. Det betyder att de granplantor som planteras nu så småningom kommer att få uppleva ”2018 års-somrar” med i genomsnitt tre till fyra års intervall. Enligt Skogsstyrelsens rapport 2019/23 Klimatanpassning av skogen och skogsbruket rekommenderas markägare att skapa skogar med flera olika trädslag och bred genetisk variation.

På grund av klimatförändringarna flyttas växtzonerna norrut med cirka en meter i timmen, eller närmare 1 mil per år. Det innebär att Sverige i slutet av 2000-talet kommer att ha ett klimat som liknar det som idag finns i södra Tyskland samtidigt

som risken för torka, bränder och skadedjursangrepp ökar. Redan idag är granen i södra Sverige på sin sydgräns.

Idag tillämpas trakthyggesbruk med kalhyggen på nästan all brukad skog som Svenska kyrkan förvaltar. Kalhyggerna markbereds och planteras med nästan uteslutande gran eller tall. Samtidigt ökar problemen med granbarkborreangrepp och dessa lär fortsätta öka i takt med klimatförändringarna. Dessutom har det visat sig att en betydande andel av de planterade träden dör inom ett fåtal år och att investerade pengar därmed går förlorade.

Allt fler menar att ett naturnära skogsbruk utan kalhyggen är minst lika lönsamt för skogsägaren som trakthyggesbruket. Vilken bruksmetod som framstår som mest ekonomiskt lönsam beror på hur man räknar. Exempelvis minskar många kostnader vid ett naturnära skogsbruk då åtgärder som markberedning, plantering och röjning till stor del utgår. Enligt en rapport från Sveriges lantbruksuniversitet ger trakthyggesbruk på ”svaga marker” inte någon skäligen avkastning på investerade pengar för skogsägare utan ekonomiska intressen i skogsindustrin. Majoriteten av skogsmarken i inlandet norr om Dalälven klassas som svagare marker.

Intäkterna från kyrkans skogsbruk utgör omkring 1,5 procent av kyrkans totala intäkter, i genomsnitt cirka 330 miljoner kronor per år mellan 2010 och 2019. År 2019 och 2020 hade kyrkan haft ett ekonomiskt resultat på över 2 miljarder kronor även om de totala intäkterna från skogsbruket helt uteblivit.

Skogarna är viktiga för återhämtning och rekreation. I dagens stressade samhälle hittar många lugn och återhämtning i naturen. Det är en stor sorg att komma till en tidigare älskad skog och finna ett kalhygge. Att eliminera djurs och växters levnadsmiljöer och många människors ”kyrka” kan inte anses vara förenligt med våra kristna värderingar. Särskilt inte när det finns andra bruksmetoder som både är mer skonsamma med skapelsen och som inte skulle innebära några stora ekonomiska förluster utan kanske till och med öka lönsamheten.

Kalhyggen, markberedning och täta gran- och tallplanteringar missgynnar renbetet. Skog kan brukas utan negativ påverkan på renbete och samisk kultur, genom ett varsamt och naturnära skogsbruk.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Kyrkomötet
Motion 2022:76
av Åsa Rehdell m.fl.

Beräkningar av skogens klimatnytta

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att

1. beräkningarna av klimatnytta för Svenska kyrkans skogsbruk ska utföras av oberoende forskare, som inte har några ekonomiska eller andra täta relationer till skogsindustrin,
2. beräkningarna av klimatnyttan för Svenska kyrkans skogsbruk ska vara transparenta, tillgängliga och möjliga att förstå och granska för såväl förtroendevalda som allmänhet och forskare,
3. klimatnyttan för Svenska kyrkans skogsbruk redovisas så att konsekvenserna av olika handlingsalternativ kan jämföras. De olika alternativen bör minst inkludera: att trakthyggesbruk bedrivs som idag, att skogen lämnas orörd och att skogen brukas på ett naturnära sätt utan kalhyggen.

Motivering

Det har under senare tids granskningar framkommit att skogsindustrin och dess ekonomiska intressen har en stor makt över myndigheter, universitet och forskare. Industrins ekonomiska intressen sammanfaller sällan med skogsägarnas ekonomiska, etiska eller miljömässiga intressen. Därför är det viktigt att minimera risken att skogsindustrins ekonomiska intressen påverkar hur Svenska kyrkan förvaltar skogen.

Beräkningar för skogens klimatnytta beskrivs vanligen i respektive stifts årsredovisning för prästlönetillgångarna. Det saknas dock tillräcklig information om hur dessa beräkningar har gjorts och hur situationen skulle sett ut vid olika antaganden och sätt att bruka, eller inte bruka, skogen. Detta måste bli mer transparent och tillgängligt för såväl förtroendevalda som allmänhet och forskare.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Lena Östholm (MPSK)

Aina Nordqvist (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:77
av Åsa Rehdell m.fl.

Information om Svenska kyrkans skogsförvaltning

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. se till att Svenska kyrkan tillgängliggör samtliga av sina skogsbruksplaner, så att förtroendevalda och alla andra som är intresserade kan ta del av dessa,
2. årligen ta fram ett dokument med information om all skog som Svenska kyrkan förvaltar. I dokumentet ska tydligt framgå exempelvis hur stor andel av skogen som omfattas av olika typer av skydd, brukas med olika typer av metoder, hur stora arealer som utgörs av utdikad torvmark, vilka områden där avverkningar och andra åtgärder är planerade det kommande året och vilka åtgärder som avses, beräkningar för skogens klimatnytta utifrån olika scenarier och vilka åtgärder som gjorts för att öka kolinlagringen och minska utsläppen av växthusgaser respektive stärka den biologiska mångfalden.

Motivering

Svenska kyrkan förvaltar cirka 466 000 hektar skog och har därmed en stor möjlighet att bidra till att undvika och mildra klimat- och artkriserna. Idag är det svårt eller omöjligt för såväl allmänheten som förtroendevalda att få en detaljerad inblick i hur kyrkan förvaltar sin skog. Därför bör Svenska kyrkan skapa möjlighet för förtroendevalda och andra som är intresserade, att ta del av samtliga skogsbruksplaner och annan information om skogen som Svenska kyrkan förvaltar.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Aina Nordqvist (MPSK)

Lena Östholm (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:78
av Åsa Rehdell m.fl.

Återlämning av mark som tagits från samerna

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda vilka av de marker som Svenska kyrkan förvaltar som historiskt har tagits från samerna och hur dessa kan återlämnas utan att skapa konflikt mellan samerna.

Motivering

Svenska kyrkan har, tillsammans med staten, en lång historia av övergrepp och utnyttjande av urfolket samerna. Kolonialism, omvändelseprocesser och tvångsförflyttningar har pågått under hundratals år, vilket bland annat beskrivs i vitboken som Svenska kyrkan låtit ta fram.

Det pågår en försoningsprocess, där Svenska kyrkan bland annat har bett samerna om ursäkt och tagit fram åtta åtaganden för de närmsta tio åren. Trots att kyrkans förvaltning av skog och mark inom traditionellt samiskt område har en stor påverkan på samernas möjligheter att bedriva renskötsel eller på annat sätt utöva sin kultur, har detta hittills inte fått särskilt stort utrymme i exempelvis de åtta åtagandena.

Svenska kyrkan förvaltar totalt cirka 466 000 hektar skog i Sverige, varav drygt 100 000 hektar finns i Luleå och Härnösands stift, där merparten av samernas renbetesmarker finns. Det finns även renbetesmarker i de norra delarna av Västerås och Uppsala stift. Intäkterna från kyrkans skogsbruk utgör omkring 1,5 procent av kyrkans totala intäkter, i genomsnitt cirka 330 miljoner kronor per år mellan 2010 och 2019. År 2019 och 2020 hade kyrkan haft ett ekonomiskt resultat på över 2 miljarder kronor även om de totala intäkterna från skogsbruket helt uteblivit. Stift, pastorat och församlingar som drabbas hårt ekonomiskt av minskade intäkter från skogen bör kompenseras för det.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Lena Östholm (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:79
av Åsa Rehdell m.fl.

Naturnära skogsbruk inom traditionellt samiskt område

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan inom traditionellt samiskt område (renskötselområdet) ska bruka skogen på ett naturnära sätt, utan kalhyggen.

Motivering

Svenska kyrkan har, tillsammans med staten, en lång historia av övergrepp och utnyttjande av urfolket samerna. Kolonialism, omvändelseprocesser och tvångsförflyttningar har pågått under hundratals år, vilket bland annat beskrivs i vitboken som Svenska kyrkan låtit ta fram.

Det pågår en försoningsprocess, där Svenska kyrkan bland annat har bett samerna om ursäkt och tagit fram åtta åtaganden för de närmaste tio åren. Trots att kyrkans förvaltning av skog och mark inom traditionellt samiskt område har en stor påverkan på samernas möjligheter att bedriva renskötsel eller på annat sätt utöva sin kultur, har detta hittills inte fått särskilt stort utrymme i exempelvis de åtta åtagandena.

Svenska kyrkan förvaltar totalt cirka 466 000 hektar skog i Sverige, varav drygt 100 000 hektar finns i Luleå och Härnösands stift, där merparten av samernas renbetesmarker finns. Det finns även renbetesmarker i de norra delarna av Västerås och Uppsala stift. Intäkterna från kyrkans skogsbruk utgör omkring 1,5 procent av kyrkans totala intäkter, i genomsnitt cirka 330 miljoner kronor per år mellan 2010 och 2019. År 2019 och 2020 hade kyrkan haft ett ekonomiskt resultat på över 2 miljarder kronor även om de totala intäkterna från skogsbruket helt uteblivit.

Det går att kombinera skogsbruk med rennäring och annan samisk kultur. Samerna har själva brukat skogen innan kolonialiseringen. Däremot är trakthyggesbruket, med bland annat kalhyggen, markberedning och täta monokulturer som i biologisk mening avverkas i en väldigt ung ålder, mycket försvårande för rennäringen.

Allt fler menar att ett naturnära skogsbruk utan kalhyggen är minst lika lönsamt för skogsägaren som trakthyggesbruket. Vilken bruksmetod som framstår som mest ekonomiskt lönsam beror på hur man räknar. Exempelvis minskar många kostnader vid ett naturnära skogsbruk då åtgärder som markberedning, plantering och röjning till stor del utgår. Enligt en rapport från Sveriges lantbruksuniversitet ger trakthyggesbruk på ”svaga marker” inte någon skäligen avkastning på investerade pengar för skogsägare utan ekonomiska intressen i skogsindustrin. Majoriteten av skogsmarken i inlandet norr om Dalälven klassas som svagare marker.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:80
av Åsa Rehdell och Lena Östholm

Contortatallen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att

1. inga contortatallar ska planteras på kyrkans marker,
2. redan befintliga bestånd ska huggas ner snarast möjligt,
3. Svenska kyrkan inte ska bidra med finansiering till förädling, forskning eller plantor av contortatall.

Motivering

Svenska kyrkan har bett samerna om ursäkt och inlett en försoningsprocess. För rennärningen är contortaplanteringar ödesdigra i ett alltmer utarmat skogslandskap. Renarna hittar inget att äta och går överhuvudtaget inte där contortatallen är.

Contortatallen är klassad som en invasiv art av SLU Artdatabanken 2018. Invasiva arter är en av orsakerna till förlust av arter (IPBES, Summary for policymakers, European Environment Agency, 2019). Den är införd från Nordamerika och hör inte hemma i den svenska floran. När den började användas av storskogsbruket sades att den inte skulle sprida sig vidare, men detta visade sig inte stämma. Contortan utarmar den biologiska mångfalden.

Vi klarar oss bra utan främmande trädslag eftersom många inhemska träd redan växer bra i våra skogar.

Svenska kyrkan måste vara trovärdig i teori och praktik. Kyrkan kan inte å ena sidan hålla sorgegudstjänster för förlorad biologisk mångfald och å andra sidan bidra till utarmning av artrikedomen genom att plantera invasiva arter som contortatall.

Vi föreslår därför ett förbud och avverkning av contortatallen på kyrkans marker i alla stift.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Lena Östholm (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:81
av Jesper Eneroth m.fl.

Höjd tröskel för deltagande i kyrkomötet

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär

1. införande av procentspärr för val till kyrkomötet,
2. att utjämningsmandat endast fördelas mellan de nomineringsgrupper som först erhållit minst ett fast valkretsmandat i någon av valkretsarna.

Motivering

När kyrkomötet 1999 fattade beslut om kyrkoordningen byggde bestämmelserna i kyrkoordningens 38 kap. om direkta val i huvudsak på den då gällande vallagen (1997:157). En skillnad var att det vid val till riksdag och landsting/regionfullmäktige finns spärrar så att ett parti måste få en viss andel av giltiga röster för att bli representerat. Motsvarande infördes inte i bestämmelserna om direkta kyrkliga val.

I demokratiutredningen, Välja med förtroende, (Svenska kyrkans utredningar 2006:2) föreslogs en spärr mot små nomineringsgrupper vid val till kyrkomötet. Utredningen tog sin utgångspunkt i kyrkomötets arbete och den avgörande betydelse som utskottsarbetet har för beslutsfattande i kyrkomötet. Utredningen såg det som en klar fördel om samtliga nomineringsgrupper kunde finnas företrädna i alla utskott. Det fanns åtta olika utskott och det behövdes i kyrkomötet. Det bedömdes behövas cirka tre procent av rösterna för att en nomineringsgrupp skulle få åtta mandat. Detta skulle enligt utredningen tala för en spärr på tre procent. Utredningen konstaterade samtidigt att det för att säkert och på grundval av den egna representationen få ordinarie utskottsplatser skulle krävas 16 mandat i kyrkomötet. Detta med utgångspunkt från bestämmelserna om proportionellt valsätt vid indirekta val. Det skulle enligt utredningen tala för en spärr på sex procent. Utredningen stannade för att föreslå en spärr på fyra procent vid val till kyrkomötet och ingen spärr vid andra direkta val.

Kyrkostyrelsen kom däremot aldrig att lägga fram något förslag om spärr på grundval av betänkandet. Det har fått till följd att kyrkomötet nu har hela tretton nomineringsgrupper varav flera med otillräckligt antal mandat för att ta plats i utskotten och ett par grupper med endast en dryg procent av rösterna. För att säkerställa att kyrkomötet representeras av grupper som av egen kraft ges förutsättningar att fullgöra kyrkomötesuppdraget och delta i utskottsarbetet är det vår mening att tiden nu är inne för att aktualisera frågan om enprocentspärr till kyrkomötet samt en förändrad ordning för utjämningsmandat så att endast de grupper som tar mandat av egen kraft kan ges utjämningsmandat. För att säkerställa att de som tar mandat har god förankring i sina stift kan en metod vara att i kyrkoordningen införa en bestämmelse med innebörden

Mot 2022:81 att utjämningsmandaten enbart fördelas mellan de nomineringsgrupper som först erhållit minst ett fast valkretsmandat i någon av valkretsarna.

Kungälv den 4 augusti 2022

Jesper Eneroth (S)

Niklas Larsson (C)

Olle Reichenberg (BA)

Margareta Karlsson (ÖKA)

Marjut Ervasti (ViSK)

Per Lindberg (POSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:82
av Åsa Rehdell m.fl.

Utbildning om klimatkrisen

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. verka för att all personal och alla förtroendevalda ska få en heldagsutbildning om klimatkrisen och krisen med utrotning av arter och vilka konsekvenser det får för oss människor, våra medarter och skapelsen,
2. ta fram ett material grundat i bästa tillgängliga oberoende forskning. Materialet kan sedan spridas vidare och användas i stift och församlingar,

Motivering

Klimatförändringarna och utarmningen av arter är våra största existentiella hot, inte bara i modern tid utan också i mänsklighetens historia. Att ha en rättvisande kunskap om dessa kriser och hur vi mest effektivt kan mildra dem är av yttersta vikt.

Svenska kyrkan måste leva som vi lär för att behålla våra medlemmar. Vi kan inte å ena sidan prata om alla människors lika värde och värnande om liv och gemenskap och samtidigt å andra sidan låta bli att agera kraftfullt för att motverka dessa kriser, som redan idag väldigt hårt drabbar framförallt utsatta grupper i det globala syd.

Det är viktigt att vårt största hot tas på allvar och märks i kyrkan och kyrkans grundläggande uppgifter. Svenska kyrkan kan fånga upp den existentiella kris och oro många lever med idag. För att kunna göra det krävs det god kunskap om klimat- och artkriserna hos alla i kyrkan.

Enligt uppmaningarna i biskopsbrevet om klimatet ska vi som kyrka lära om klimatkrisen och kraftsamla med externa samarbetspartner för att inte överskrida 1,5 graders uppvärmning.

Därför behöver all personal och alla förtroendevalda få en heldagsutbildning om klimatkrisen och krisen med utrotning av arter och vilka konsekvenser det får för oss människor, våra medarter och skapelsen, med följande innehåll:

- ◆ Grundläggande fakta om tillståndet för klimat- och artkriserna samt kunskap om hur lång tid vi har på oss att lösa eller mildra dessa kriser.
- ◆ Kunskap om de mest effektiva sätten för Svenska kyrkan att bekämpa klimatkrisen och utdöendet av arter.
- ◆ Diskussion och kunskap om kristen lära i förhållande till kriserna

Utbildningen ska vara återkommande med uppdateringar om hur kriserna utvecklas och kyrkans åtgärder en gång per halvår.

Tanumshede den 4 augusti 2022

Åsa Rehdell (HoJ)

Marja Sandin-Wester (MPSK)

Åsa Öckerman (MPSK)

Lena Östholm (MPSK)

Kyrkomötet
Motion 2022:83
av Jesper Eneroth m.fl.

Obehörigförklaring av präster som diskriminerar

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att till nästa års kyrkomöte återkomma med förslag till ändring i 31 kap. 12 § kyrkoordningen med innebörd att

1. den som diskriminerar någon på grund av dennes kön, ålder, etnicitet eller sexuella läggning kan förklaras obehörig som präst,
2. det anses diskriminerande att avstå från att viga ett samkönat par enbart med motiveringen att paret är av samma kön.

Motivering

Kyrkomötet 2009 beslutade att göra det möjligt för par av samma kön att vigas enligt Svenska kyrkans ordning. Det var ett viktigt beslut, som innebar att Svenska kyrkan fullt ut bejakar kärleken också mellan par av samma kön.

I samband med beslutet klargjordes att det inom Svenska kyrkan kan rymmas två äktenskapssyner. Det var ett sätt att visa respekt för de medlemmar som av olika skäl inte ville eller kunde bejaka samkönade pars rätt att vigas i Svenska kyrkan. Problemet med det ställningstagandet är att det skapat en situation där enskilda präster kan avstå från att viga ett samkönat par med enda motiveringen att paret är av samma kön. Även om Svenska kyrkan kan tillse att vigelsen ändå sker innebär den nuvarande ordningen att det står enskilda präster fritt att diskriminera människor på grund av deras sexuella läggning.

Det är i längden inte hållbart. Det är självfallet fullt möjligt för Svenska kyrkans medlemmar att ha olika uppfattningar i frågan om äktenskapet, men en präst har ett särskilt ansvar att förhålla sig till de människor som söker sig till kyrkan och dess tjänster. Även om själva vigelsen går att genomföra är det tveksamt om ett samkönat par skulle vilja engagera sig i en församling där det finns präster som underkänner deras kärlek. Här finns alltså ett diakonalt perspektiv som måste gå före enskilda prästers rätt att avstå.

2016 behandlade kyrkomötet en motion som syftade till att rätta till detta missförhållande. Motionärerna ville att det skulle tillföras ett nytt villkor som innebär att endast den som förklarar sig beredd att förrätta vigsel av par av samma kön får vigas till präst inom Svenska kyrkan.

Motionen avslogs, och ett tungt vägande skäl var att läronämnden inte ansåg det möjligt att införa ett sådant kriterium eftersom det skulle begränsa biskopens vigningsansvar. Vi har respekt för läronämndens ställningstagande och vill därför pröva en annan väg för att säkerställa att samkönade par utan förbehåll kan känna sig hemma i Svenska kyrkan.

Enligt 31 kap. 12 § kyrkoordningen får domkapitlet förklara en präst obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om denne har brutit sina vigningslöften eller sin tystnadsplikt, genom sjukdom eller liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten eller i avsevärd mån har skadat det anseende en präst bör ha. I den senare punkten uppges brottslig gärning som ett av kriterierna för att skada det anseende en präst bör ha.

I lag (2003:307) om förbud mot diskriminering anges att diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder är förbjuden vid yrkesmässigt tillhandahållande av varor, tjänster eller bostäder (9 §). Med diskriminering avses enligt lagen att en enskild person missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Det samma gäller om en enskild person missgynnas genom tillämpning av bestämmelser, kriterier eller förfaringsätt som framstår som neutrala men som i praktiken särskilt missgynnar personer med visst kön, viss etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller visst funktionshinder (3 §).

I lagens mening anses Svenska kyrkan som helhet inte diskriminera samkönade par eftersom kyrkan har en och samma vigselordning för par av olika kön och par av samma kön. Svenska kyrkans församlingar har alltså att, oberoende av enskilda prästers förhållningssätt, tillse att samkönade par som önskar gifta sig i kyrkan kan göra det.

Men det är för oss uppenbart att enskilda präster som vägrar viga samkönade par agerar diskriminerande, om inte i juridisk mening så utifrån ett diakonalt perspektiv. I längden sätter denna dubbeltydighet Svenska kyrkans trovärdighet i fara. Det är för oss ohållbart att Svenska kyrkan medger att enskilda präster kan bryta mot Svenska kyrkans ordning med hänsyn till att det par som ska vigas är av samma kön.

Vid kyrkomötet 2016 fick kyrkostyrelsen i uppdrag ”att utreda frågan om vilka åtgärder som behöver vidtas i såväl kyrkorättslig mening som från andra relevanta perspektiv för att säkerställa att ingen utsätts för diskriminering i samband med den kyrkliga handlingen vigsel”.

Vid sin återkoppling (KsSkr 2019:3) framhöll kyrkostyrelsen att Svenska kyrkan har nolltolerans mot diskriminering. Det var ett viktigt klarläggande och vi vill som framgår ovan framhålla att en enskild prästs vägran att viga ett samkönat par bör anses vara diskriminerande.

Vid samma återkoppling ansåg kyrkostyrelsen ”att det inte är möjligt att med några kyrkorättsliga åtgärder åstadkomma det som åsyftas i uppdraget”. På den punkten är vi inte eniga med kyrkostyrelsen. Det är fullt möjligt att i kyrkoordningen införa ett klarläggande som gör det tydligt att Svenska kyrkan tar frågan om diskriminering på djupaste allvar.

Vi föreslår således att ytterligare ett kriterium införs i 31 kap. 12 § kyrkoordningen, som klargör att den som diskriminerar någon på grund av dennes kön, ålder, etnicitet eller sexuella läggning kan förklaras obehörig som präst. Det bör därvidlag förtydligas att Svenska kyrkan anser det diskriminerande att avstå från att viga ett samkönat par enbart med motiveringen att paret är av samma kön.

Med detta förslag är biskopens vigningsansvar alltså intakt samtidigt som det blir möjligt för enskilda kyrkomedlemmar att till domkapitlet anmäla en präst som de anser agerar diskriminerande – också i andra frågor än vigsel av samkönade par.

Avslutningsvis vill vi förtydliga att förslaget inte innebär att Svenska kyrkans präster står under vigselplikt. Det kan alltså finnas rimliga skäl för att avstå från att

förrätta en vigsel. Men enligt vår uppfattning är det inte rimligt att avstå från att utföra en kyrklig handling på grund av att paret är av samma kön.

Mot 2022:83

Kungälv den 4 augusti 2022

Jesper Eneroth (S)

Niklas Larsson (C)

Marjut Ervasti (ViSK)

Margareta Karlsson (ÖKA)

Kyrkomötet
Motion 2022:84
av Olle Reichenberg m.fl.

Kyrkostyrelsens deltagande i ärkebiskopsval

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

- lydelsen i 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen ska ändras till följande: "Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i respektive hemstift",
- ändringen träder i kraft den 1 januari 2023.

Motivering

Under våren valde Svenska kyrkan ny ärkebiskop genom ett nomineringsval och två valomgångar. Det är nu tid att reflektera över hur valprocessen fungerade och vad som kan förbättras.

Vi kan konstatera att nuvarande ordning avseende kyrkostyrelsens deltagande i valet är allt annat än smidig. I 8 kap. 27 § punkt 2 kyrkoordningen står följande: "Kyrkostyrelsens ledamöter deltar tillsammans med stiftsstyrelsens och domkapitlets ledamöter i Uppsala stift." Denna bestämmelse innebär alltså att kyrkostyrelsens 15 ledamöter vid tre tillfällen ska resa till Uppsala för att lägga sina röster. För många ledamöter innebär det långa resor för att delta vid en procedur som normalt inte tar längre tid än en timme.

Vi menar att nuvarande ordning medför onödigt många resor för kyrkostyrelsens ledamöter, vilket innebär onödig miljöpåverkan. Vidare blir resekostnaderna högre när alla ledamöter ska resa till Uppsala, jämfört med om ledamöterna istället skulle rösta i de stift där de bor. Kyrkoordningen bör därför ändras, så att kyrkostyrelsens ledamöter istället röstar i sina hemstift tillsammans med de röstberättigade i stiftsstyrelser och domkapitel.

Gräska den 4 augusti 2022

Olle Reichenberg (BA)

Bengt Kjellgren (BA)

Karl-Gunnar Svensson (KR)

Kyrkomötet
Motion 2022:85
av Sofija Pedersen Videke och Amanda Carlshamre

Nationell visselblåsarfunktion

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inrätta en nationell visselblåsarfunktion.

Motivering

Inom Riksidrottsförbundet finns sedan 2019 en Idrottsombudsman och en visselblåsarfunktion genom ett webbformulär där anonyma anmälningar om missförhållanden, såväl ekonomiska som personliga, kan rapporteras. Det säkerställer att Riksidrottsförbundet kan bistå lokala avdelningar och distrikt med utredningar och annat som små enheter inte kan utföra själva.

Vi möter liksom Riksidrottsförbundet många barn och unga och åtnjuter ofta ett högt förtroende. Det ger oss makt, och makt kan missbrukas. Även vuxna drabbas. Kyrkans värld är liten och missförhållanden döljs ibland i en kyrka, som vill att alla ska vara med och att dåligt beteende ska förlåtas.

Kanske behöver vi ta efter idrottsrörelsen och möjliggöra för enkla sätt att berätta om missförhållanden så vi kan visa samma nolltolerans mot alla former av våld, trakasserier och övergrepp. Därför föreslår vi att Svenska kyrkan ska införa en nationell visselblåsarfunktion.

Lagen om visselblåsning som trädde i kraft 2021 bygger på antal anställda. Därför finns redan sådana åtgärder på kyrkokansliet. En nationell visselblåsarfunktion skulle säkerställa att alla anställda och församlingsbor i Svenska kyrkan, oavsett deras församlings storlek, skulle kunna ha samma möjlighet att rapportera missförhållanden.

Rydebäck den 4 augusti 2022

Sofija Pedersen Videke (S)

Amanda Carlshamre (POSK)